

วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

P-ISSN : 2651-1630 ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 (มีนาคม 2564)

E-ISSN : 2672-9040 Vol.6 No.3 (March 2021)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของ วัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และ นักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก วัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของ กองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

✿ เจ้าของ

วัดวังตะวันตก

1343/5 ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

✿ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพวัชรบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสุธี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

✿ บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

วัดวังตะวันตก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

✿ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิริธรรมาภีรต, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอใจ สิงหนตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. อีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนะนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาศกดิ์ดา สิริเมธี

เลขานุการศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วัดวังตะวันตก

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

วัดหน้าพระบรมธาตุ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายอภิรักษ์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทพจารย์

วัดสนธิ์ (นาสน)

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

❁ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

❁ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

❁ จัดรูปเล่ม

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

❁ พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, Fax : 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 3 ประจำปีพุทธศักราช 2564 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย จำนวนบทความทั้งหมด เป็นบทความวิจัย จำนวน 30 เรื่อง ปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 6 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสาร ในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ หรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

บรรณาธิการ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(จ)

ระบบบริหารและการจัดการของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรในการเป็น
สถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง สังกัดกระทรวงสาธารณสุข 1

ADMINISTRATIVE SYSTEM OF SIRINDHORN COLLEGE OF PUBLIC
HEALTH AS A SPECIALIZED HIGHER ADUCATION INSTITUTION OF THE
MINISTRY OF PUBLIC HEALTH

วิชาญ ภีบาล และศรดา สมพอง

แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุของการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อ
ความภักดีของผู้บริโภค 20

THE CAUSAL FACTORS MODEL OF DECISION MAKING PURCHASING
ONLINE THAT INFLUENCE ON CUSTOMER LOYALTY OF CONSUMERS

อรอนงค์ ภูเจริญ

การพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์งอบ กลุ่มผลิตภัณฑ์จัก
สานออบไทยลาวแจ้งทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี 35

THE DEVELOPING ONLINE MARKETING CHANNELS OF NGOB PRODUCTS,
BASKETRY PRODUCTS GROUP NGOBTHAI-LAONGEAW THONG-EN, INBURI
DISTRICT, SINGBURI PROVINCE

ภาสกร รอดแผลง

การออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาส ในสามจังหวัด
ชายแดนใต้ 46

DESIGN FOR MOBILE LEARNING RESOURCES FOR UNDERPRIVILEGED
CHILDREN IN THREE SOUTHERN BORDER PROVINCES

จิราพร เกียรติินฤมล

สารบัญ (ต่อ)

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษา จีน มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน A STUDY THE NEEDS OF USING THAI LANGUAGE IN BUSINESS FOR CHINESE STUDENTS AT YUNNAN UNIVERSITY OF FINANCE AND ECONOMICS OF CHINA	60
Fang, Ziyu, กิตติชัย สุธาสิโนบล, ศุภวรรณ สัจจพิบูล และวิไลลักษณ์ ลังกา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของ กรุงเทพมหานคร PARTICIPATION OF THE PEOPLE IN THE SUSTAINABLE LOCAL DEVELOPMENT OF BANGKOK	76
ดวงฤทธิ์ เบ็ญจาธิกุล ชัยรุ่งเรือง รูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร SUSTAINABLE GROUNDWATER BANK PROJECT MANAGEMENT MODEL OF YASOTHON PROVINCE	92
นริศรินทร พันธเพชร และสมิหรา จิตตลดากร อนาคตภาพหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในทศวรรษหน้า (2563 - 2572) THE SCENARIO OF ENGLISH PROGRAM SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF BANGKOK METROPOLITAN DURING THE NEXT DECADE (B.E.2563 - 2572)	108
สตัยกร รัตนวิวัลย์, กิตติชัย สุธาสิโนบล และวิไลลักษณ์ ลังกา การสร้างและพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบ ประชาธิปไตย CREATING AND DEVELOPING THE CITIZENSHIP UNDER DEMOCRATIC REGIME	121
อภิญา นัตรช่อฟ้า	

สารบัญ (ต่อ)

ธรรมาภิบาลกับการออกโฉนดที่ดินในจังหวัดภูเก็ต	135
GOOD GOVERNANCE OF THE ISSUANCE OF LAND TITLE DOCUMENT IN PHUKET PROVINCE	
เจริญพงศ์ มาชู	
การนำนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา SMART HOSPITAL ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี	152
POLICY IMPLEMENTATION OF THE MINISTRY OF PUBLIC HEALTH: STUDY SMART HOSPITAL IN THE AREA OF UDONTHANI PROVINCE	
กาญจน์หทัย กองภา และสมิหรา จิตตลดากร	
การพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศใน ทศวรรษหน้า	165
THE DEVELOPMENT OF SCHOOL MANAGEMENT IN CATHOLIC DIOCESAN SCHOOLS TOWARDS EXCELLENCE IN THE NEXT DECADE	
พรทิพย์ ไพรัตน์ และนิษฐวดี จิรโรจน์ภิญโญ	
ผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	178
ACHIEVEMENT OF NETWORK MODEL TO STRENGTHEN THE COMMUNITY ENTERPRISE OF PROCESSED PINEAPPLE AT RUAM THAI VILLAGE, KUI BURI DISTRICT, PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE	
วิภาณี เผือกบัวขาว, สาโรช เผือกบัวขาว และพนิต ศรีประดิษฐ์	
แนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการ เทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่	194
GUIDELINE FOR THAILAND GEMS AND JEWELRY INDUSTRY MANAGEMENT TO MODERN PRODUCTION TECHNOLOGY MANAGEMENT	
พงษ์พันธุ์ โคตรประทุม, อนุชา ถาพยอม และทวีศักดิ์ รูปสิงห์	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอ พรหมคีรี อำเภอนบพิตำ และอำเภอลิขิต จังหวัดนครศรีธรรมราช	209
THE SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT CASE STUDY OF TOURISM DESTINATIONS IN PROMKIRI, NOBPTUM AND SICHON, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
ชนกฤต ยอดอุดม, พรรณนภา เขียวน้อย, จิตติมา รัตนพงษ์, กิรฐากร บุญรอด และนรินทร์ อิมใจ	
การประเมินศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเรือยอชต์ในจังหวัดภูเก็ต	221
THE POTENTIAL EVALUATION OF YACHT TOURISM MANAGEMENT IN PHUKET	
ณัชฎาพร ชลวีระวงศ์ และไพฑูรย์ มนต์พานทอง	
การจัดการสู่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่น	234
MANAGEMENT TO STRENGTHEN THE COMMUNITY ENTERPRISE IN KHON KAEN PROVINCE	
ลักขณา อินทร์บึง, ภาวนิดา คุณผลิน และพจ ตั้วพจ	
แบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้าน จัดสรรในจังหวัดนนทบุรี	252
THE MODEL OF FACTOR AFFECTING MANAGEMENT OF THE HOUSING ESTATE JURISTIC PERSONS IN NONTHABURI PROVINCE	
สุธีธ มั่งมี, เจตน์สฤทธิ อังศุกาญจนกุล และโกมล ไพศาล	
การจัดการความหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์ในองค์การเพื่อความเสมอ ภาคและเป็นธรรม กรณีศึกษา: การพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการใน องค์การภาครัฐ	269
HUMAN RESOURCE DIVERSITY MANAGEMENT IN ORGANIZATION FOR EQUALITY AND FAIRNESS: A CASE STUDY ON HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT OF EMPLOYEES WITH DISABILITIES IN GOVERNMENT SECTOR	
สุชาติ เดชทองจันทร์ และพลอย สืบวิเศษ	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาแบบแผนการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	285
DEVELOPING THE TEACHER DEVELOPMENT MODEL TO ENHANCE SCIENCE LEARNING MANAGEMENT OF ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS BASED ON PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY	
วรรณภา โคตรพันธ์, ดวงใจ สีเขียว และวิไลลักษณ์ ลังกา	
รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	303
MODEL FOR DEVELOPING THE ACADEMIC PERSONNEL COMPETENCIES OF RAJABHAT UNIVERSITY IN THE NORTHEAST	
ภานุวัฒน์ กิตติกรวรรณท์ รัตนพิมลพลแสน, วันทนีย์ แสนภักดี และสัญญา เคนาภูมิ	
แนวโน้บายการขับเคลื่อนเทศบาลนครขอนแก่น สู่ความเป็นเมืองทันสมัย	319
POLICY APPROACHES FOR DRIVING KHON KAEN MUNICIPALITY TOWARDS THE MODERN CITY	
ภุชณะ สุระดนัย, พงษ์เมธี ไชยศรีหา และสัญญา เคนาภูมิ	
รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1	334
THE MANAGEMENT MODEL FOR LEVERAGING THE INTERNAL QUALITY ASSURANCE OF RACHANUBAN SCHOOL, THE NAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1	
มนตรา ฟ้ามงคล	
อุดมการณ์รักชาติในวรรณกรรมเด็กของไทยและสิงคโปร์	351
PATRIOTISM IN CHILDREN'S LITERATURES OF THAILAND AND SINGAPORE	
สุภาวดี ยาดี, เจือง ถิ หั่ง, ชุตติกานต์ รักธรรม และสมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์	
การจัดการความมั่นคงทางเทคโนโลยีสารสนเทศ กรณีศึกษา การคุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคลในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารพาณิชย์ไทย	371
INFORMATION TECHNOLOGY SECURITY MANAGEMENT: A CASE STUDY OF PERSONAL DATA PROTECTION IN ELECTRONIC TRANSACTION OF THAI COMMERCIAL BANKS	
กรีน ัญญวิกรม และธีระ กุลสวัสดิ์	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาแบบแผนการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์	387
DEVELOPMENT OF A TEACHER PROFESSIONAL DEVELOPMENT MODEL TO ENHANCE THE SCIENCE TEACHING ABILITY USING SCIENTIFIC ARGUMENTATION FOR SCIENCE TEACHER STUDENTS	
พัชรกร พูลบุญ และธีรพงษ์ แสงประดิษฐ์	
การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก	404
AGRO - TOURISM OF WANGSAIMABCHANG COMMUNITY, BANNA SUBDISTRICT, BANNA DISTRICT, NAKORNNAAYOK PROVINCE	
รัชฎาพร บุญเรือง	
การศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต	420
A STUDY OF THE PROBLEMA SITUATION, AND THE FACILITATING AND OBSTACLES FACTORS TO ADMISSION PROCESS OF UNDERGRADUATE STUDENTS IN EDUCATION PROGRAM	
กิตติชัย สุธาสีโนบล	
การพัฒนาหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อ่านของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	436
DEVELOPMENT OF A LITERATURE CURRICULUM FOR ENHANCING EMPATHY OF LOWER SECONDARY STUDENTS	
ธนพร พุ่มชาติ, ดนุตา จามจุรี, จิตรา ดุษฎีเมธา และเปรม สวนสมุทร	
ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูงจังหวัดชลบุรี	455
THE EFFICIENCY OF RISK MANAGEMENT FOR HIGH-RISE BUILDING CONSTRUCTION IN CHONBURI PROVINCE	
สาวิทย์ หลาบมาลา, นพตล บุรณันท์, วรเดช จันทรร และสุนทร ผจญ	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	472

ระบบบริหารและการจัดการของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
ในการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง สังกัดกระทรวงสาธารณสุข*
ADMINISTRATIVE SYSTEM OF SIRINDHORN COLLEGE OF PUBLIC
HEALTH AS A SPECIALIZED HIGHER ADUCATION INSTITUTION
OF THE MINISTRY OF PUBLIC HEALTH

วิชาญ ภิบาล

Wichan Phiban

ศรุดา สมพอง

Saruda Sompong

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: wichan@yala.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร 2) ศึกษาปัจจัยการบริหารและการจัดการ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาระบบการบริหาร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ผู้บริหารวิทยาลัยคณะกรรมการบริหารวิทยาลัยบุคลากรสายสนับสนุนจำนวน 21 คน การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารตามเนื้อหาและการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์จำแนกประเด็นเนื้อหาตามความมุ่งหมาย โดยการ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สังเคราะห์ความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร ในด้านการจัดโครงสร้างการบริหารที่เหมาะสมต้องมีการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ต่าง ๆ 2) ปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการวิทยาลัย ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้ 2.1) ด้านโครงสร้างสายงานการบังคับบัญชา 2.2) ด้านกลยุทธ์ที่สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงาน 2.3) ด้านการจัดระบบหรือขั้นตอนในการทำงานที่เหมาะสม 2.4) ด้านลักษณะการทำงาน 2.5) ด้านพฤติกรรมในการทำงานของบุคลากร 2.6) ด้านทักษะของบุคลากร 2.7) ด้านค่านิยมหรือความรู้สึกร่วมกันของคนในองค์กรบุคลากรมีความรู้สึกที่ดีต่อองค์การ 3) แนวทางการพัฒนาระบบการบริหารและ

การจัดการของวิทยาลัยการสาธารณสุขประกอบด้วย รูปแบบการจัดโครงสร้างสายงานการ
บังคับบัญชา, การวางกลยุทธ์ที่สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงาน, การจัดระบบหรือขั้นตอน
ในการทำงานที่เหมาะสม, ลักษณะการทำงานของผู้บริหารที่เหมาะสมพฤติกรรมในการทำงาน
ของบุคลากร, ทักษะของบุคลากรและเป้าหมายแรงบันดาลใจของคนในองค์กร

คำสำคัญ: ระบบการบริหาร, การจัดการ, สถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง

Abstract

The objectives of this research were; 1) study the condition of the Sirindhorn College of Public Health 2) study the administrative and management factors 3) propose a guideline for the management system development and management. This qualitative research was studied by studying information from reviewed literatures and in-depth interviews. The key informants, included the administrators, the board of administration, and back office personnel 21 person. Data analysis, the researcher used the content-based document analysis method and presented the results of the analysis according to the qualitative research method in the form of descriptive analysis and classification of the content issues according to the purposes. Content analysis was studied by related documents and research synthesize opinions from experts as well as key informants. The results found that; 1) the administrative condition of the Sirindhorn College of Public Health that suitable administrative structure requires management of relationships between various functions 2) the factors associated with college administrative, 2.1) were the structure of the chain of command, 2.2) operated strategies of the organization, 2.3) systems management or appropriate procedures of working, 2.4) functional aspects, 2.5) working behaviors, 2.6) skills of personnel, and 2.7) the core values among people in the organization that personnel will have good feelings towards the organization 3) guidelines to develop the administrative system of the College of Public Health, the form of organizing the command line structure, the strategy that can drive the operation, the organization or the procedures in the appropriate work, the appropriate management behavior, the behavior of the personnel, the skills of the personnel, and inspiring goals of the people in the organization.

Keywords: Administrative System, Management, Specialized Higher Education Institution

บทนำ

สถาบันพระบรมราชชนกก่อตั้งเมื่อปี 2537 โดยกระทรวงสาธารณสุขได้รวมองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุขในหน่วยงานต่างๆ ที่กระจายอยู่ในหลายกรม ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางที่มีความสำคัญต่อการสร้างทรัพยากรบุคคลให้กับกระทรวงสาธารณสุขที่มีวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกปัจจุบันวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ยังมีข้อจำกัดในการบริหารและการจัดการ ดำเนินงานตามพันธกิจของวิทยาลัยและไม่เป็นไปตามแนวทางเจตนารมณ์การเป็นสถาบันอุดมศึกษา ไม่มีอิสระในการจัดการศึกษาและการบริหารกิจการด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น เพื่อให้วิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการศึกษาเฉพาะทางที่มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของกระทรวงสาธารณสุข จึงได้มีความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนสถานะของสถาบันพระบรมราชชนกและวิทยาลัยในสังกัดให้มีสถานะเท่าเทียมหรือเทียบเคียงกับสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษา โดยจะเป็นการทำให้สถาบันออกเป็นมหาวิทยาลัยทางการแพทย์ มีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของกระทรวงสาธารณสุข บริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการบริหาร (บอร์ด) ที่ประกอบด้วยข้าราชการสังกัดกระทรวงสาธารณสุขส่วนภาควิชาการเป็นความรับผิดชอบการดำเนินการโดยคณาจารย์ และ ค.ร.ม. ได้มีมติอนุมัติหลักการร่าง พ.ร.บ.สถาบันพระบรมราชชนก เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2561 เพื่อยกสถานะ “สถาบันพระบรมราชชนก” เป็นอุดมศึกษาเฉพาะทาง จัดการศึกษาระดับปริญญาในด้านการแพทย์ การพยาบาล การสาธารณสุข และเวชศาสตร์ เป็นนิติบุคคลขึ้นตรงต่อกระทรวงสาธารณสุข

จากการเปลี่ยนสถานะของวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ทำให้เกิดผลกระทบต่อโครงสร้างการบริหารงาน การบริหารงานบุคคล การเงินงบประมาณ กฎระเบียบต่าง ๆ ตลอดจนยุทธศาสตร์ของวิทยาลัย และจากการทำประชาพิจารณ์รับฟังความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากรในสถาบันพระบรมราชชนกพบว่า มีประเด็นความกังวลของอาจารย์และบุคลากรเมื่อออกเป็น พ.ร.บ. สถาบันพระบรมราชชนก ในเรื่องเกี่ยวกับงบประมาณ การบริหารงานบุคคล ความมั่นคงในตำแหน่ง การพัฒนาองค์กร การประเมินและสิทธิประโยชน์ เช่น “การเป็นส่วนราชการในกระทรวงสาธารณสุข ต้องใช้งบประมาณในกระทรวง ซึ่งในปัจจุบันยังเกิดปัญหาการบริหารจัดการงบประมาณ หากมีการจัดตั้งสถาบันขึ้นอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านการเงินเพิ่มขึ้นหรือไม่” “การบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการพนักงานและลูกจ้างของสถาบัน ยังไม่เข้าใจว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับตำแหน่งทางวิชาชีพเดิมของทันตแพทย์เภสัชกร และพยาบาล” เป็นต้น และในการพัฒนาองค์กร (Galbraith, et al., 2004) ได้ให้ความเห็นว่าในการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพและบรรลุประสิทธิผล จะต้องพิจารณา

ถึงการพัฒนารองการในด้านอื่น ๆ ไปพร้อม ๆ กัน ในลักษณะที่สมดุล โดยใช้กลยุทธ์เป็นตัวนำในการพัฒนา กำหนดทิศทางในการพัฒนา และการพัฒนานี้ต้องพิจารณาองค์ประกอบอีก 4 ประการ คือ ด้านโครงสร้างองค์การ ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดจุด หรือตำแหน่งแห่งที่ของการตัดสินใจในองค์การกระบวนการทำงาน ต่าง ๆ ในองค์การเป็นส่วนที่กำหนดการไหลลื่นของข้อมูลข่าวสาร และเป็นวิธทางการบริหารจัดการตอบโต้กับการเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีข่าวสาร ระบบการจ่ายรางวัลค่าตอบแทน เป็นส่วนที่จะช่วยกระตุ้น และโน้มน้าวบุคลากรให้ปฏิบัติได้ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ และสุดท้ายคือ เรื่องของนโยบายด้านบุคลากร ซึ่งจะมีส่วนกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลอันมีผลต่อทัศนคติ ความมุ่งมั่นทุ่มเทให้กับงานและการเสริมสร้างทักษะในการทำงาน

วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร ซึ่งเป็นวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก มีจำนวน 7 แห่งประกอบด้วย 1) วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี 2) วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น 3) วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา 4) วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก 5) วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง 6) วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี และ 7) วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ดังนั้น วิทยาลัย ทั้ง 7 แห่ง ซึ่งได้ผลิตบุคลากรสาธารณสุขทั้ง หลักสูตร ประกาศนียบัตร 2 ปี และปริญญาตรี 4 และพัฒนาบุคลากรสาธารณสุขอีกหลายหลักสูตร จึงควรเตรียมความพร้อมในการปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่การบริหารจัดการตาม พ.ร.บ.สถาบันพระบรมราชชนก และการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการพัฒนาการบริหาร และการจัดการของ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรในการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง สังกัดกระทรวงสาธารณสุขเพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร ในการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางสังกัดกระทรวงสาธารณสุขให้มีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินงานตามพันธกิจของวิทยาลัยให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงาน งานของกระทรวงสาธารณสุขเพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศโดยมีเป้าหมายให้ประชาชนมีสุขภาพดีถ้วนหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารและการจัดการของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 21 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารระดับสูง จำนวน 3 ราย 2) กลุ่มผู้บริหารระดับกลาง จำนวน 6 ราย 3) กลุ่มผู้ปฏิบัติจำนวน 12 ราย ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาในวิทยาลัยการสาธิตสุสิรินธร ในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาการดำเนินการ จำนวน 8 เดือน จาก เดือน เมษายน 2561 ถึง เดือน พฤศจิกายน 2561

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจัดทำร่างเครื่องมือแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกและให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ราย คัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษา เป็นอาจารย์หรือเคยเป็นอาจารย์พิเศษในมหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีประสบการณ์ด้านการบริหารและการจัดการเรียนการสอน ไม่น้อยกว่า 5 ปี เพื่อพิจารณาความครอบคลุมของแนวสัมภาษณ์ได้ให้เห็นพร้อมทั้งตรวจสอบความครอบคลุมเนื้อหาของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยครอบคลุมเนื้อหา ความคิดเห็นการพัฒนากระบวนการและการจัดการของวิทยาลัยการสาธิตสุสิรินธรในการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเกี่ยวกับ การจัดโครงสร้าง การวางยุทธศาสตร์ การจัดระบบหรือขั้นตอนในการทำงาน ลักษณะการทำงานของผู้บริหาร พฤติกรรมของบุคลากร ทักษะของบุคลากร ค่านิยมหรือความรู้สึกร่วมกันของบุคลากร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ (interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลละเอียดตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสัมภาษณ์ไม่กำหนดรูปแบบมาตรฐาน (unstructured interview) ไม่มีการกำหนดข้อคำถาม กำหนดไว้เพียงกรอบหรือประเด็นคำถาม และไม่เรียงลำดับก่อนหลัง คำถามมีลักษณะแบบปลายเปิด และหากว่าในขณะที่สัมภาษณ์พบปรากฏการณ์หรือประเด็นปัญหาใดก็จะกระทำการสัมภาษณ์โดยละเอียด เพื่อให้ได้คำตอบอย่างชัดเจน พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลที่ได้ลงในอุปกรณ์บันทึกเสียง และถ่ายภาพที่เกี่ยวข้อง การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยครั้งนี้ จะกำหนดประเด็นและข้อคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็น และแนวทางในการพัฒนาการบริหารและการจัดการของวิทยาลัยการสาธิตสุสิรินธรในการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาเก็บให้เป็นระบบระเบียบให้ความหมายกับข้อมูล จัดหมวดหมู่ความหมายของข้อมูล วิเคราะห์และสรุปรวบรวมความหมาย ที่ได้จากการสังเกต การจดบันทึก และการถอดเทปการสัมภาษณ์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิด มีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาแล้วผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องเพียงพอและความเชื่อถือได้ของข้อมูล ตรวจสอบโดยพิจารณาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันโดยใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกับศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบ เพื่อให้ได้ความเที่ยงตรงในการบรรยายความการตีความ ใช้ทั้งวิธีการยกคำพูดโดยตรง (Direct Quote) และการยืนยันจากผู้ให้ข้อมูล (Participant Feedback) เพื่อให้ตีความได้ตรงตามที่ถูกสอบถามให้ข้อมูลมาและการตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) ตรวจสอบโดยการนำแนวคิดหรือทฤษฎีที่ แตกต่างกันไปใช้การตีความข้อมูลไม่แตกต่างกัน และพิจารณาว่าข้อค้นพบมีความสอดคล้องต้องกันกับข้อมูลจริงหรือไม่ เพียงใดเมื่อ คณะผู้วิจัยได้ใช้ เทคนิคดังกล่าวข้างต้นในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งผลการสัมภาษณ์ จากนั้น ตีความประกอบกับการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้หารูปแบบของความสัมพันธ์ที่อาจเกิดขึ้น (เอกพร รักความสุข, 2559) แล้วนำมาจัดหมวดหมู่ของข้อมูลนำข้อมูลที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายกันมาไว้กลุ่มเดียวกันผู้วิจัยจัดประเด็นย่อยมารวบรวมเป็นเรื่องหรือกลุ่มเรื่องเดียวกันซึ่งเรียกว่าการสรุปประเด็นหลัก (Theme) เขียนอธิบายประเด็นให้เป็นความเรียงใหม่มีความต่อเนื่องและกลมกลืนที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย และกระบวนการในการทำวิจัยให้กับผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบ มีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล สอบถามความสมัครใจในการให้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลก่อนทำการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ทุกครั้ง ผู้ให้ข้อมูลมีอิสระในการให้ข้อมูลและมีสิทธิตอบหรือไม่ตอบคำถามในประเด็นที่ไม่ต้องการเปิดเผย ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลไว้เป็นความลับและปลอดภัยในคอมพิวเตอร์ส่วนตัวและมีรหัสผ่านที่ผู้วิจัยทราบเพียงคนเดียว ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลที่ได้อย่างตรงไปตรงมาตามข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงผลกระทบบางประการต่อผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นในส่วนของการวิจัยผู้วิจัยจึงหลีกเลี่ยงการนำเสนอข้อมูลที่อาจจะกระทบต่อผู้ให้ข้อมูล โดยไม่ระบุชื่อ-สกุล และตำแหน่งของผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จากข้อมูลสรุปได้ว่า สภาพการบริหารของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร 1) ด้านโครงสร้างการบริหารงานของวิทยาลัยพบว่า วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร แต่ละแห่งได้จัดโครงสร้างและการบริหารงานตามแต่ละพื้นที่ ซึ่งจากการศึกษา วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดที่ 1 ได้การจัดโครงสร้างและการบริหารงานของวิทยาลัย เป็น 4 ด้านได้ แก่ด้านส่งเสริมพัฒนา ด้านอำนวยการ ด้านวิจัยและกิจการนักศึกษา ด้านวิชาการ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดที่ 2 ได้การจัดโครงสร้างและการบริหารงานของวิทยาลัยเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มอำนวยการ กลุ่มยุทธศาสตร์และพัฒนาคุณภาพกลุ่มวิชาการ กลุ่มกิจการนักศึกษา วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดที่ 3 ได้จัดโครงสร้างและการบริหารงานเป็น 5 กลุ่มได้แก่ กลุ่มอำนวยการ กลุ่มยุทธศาสตร์และประกันคุณภาพการศึกษา กลุ่มวิชาการ กลุ่มกิจการนักศึกษา กลุ่มสารสนเทศและวิทยบริการ 2) ด้านกลยุทธ์ การวางกลยุทธ์ของวิทยาลัย มีการวางกลยุทธ์การพัฒนางานองค์กร 3) ด้านระบบในการปฏิบัติงานวิทยาลัยได้มีการจัดระบบการทำงาน อาทิ ระบบบัญชี/การเงินระบบพัสดุระบบเทคโนโลยีสารสนเทศระบบการติดตาม/ประเมินผล 4) ด้านลักษณะการทำงานของผู้บริหาร การบริหารงานแบบมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารนำเทคนิค และวิธีการต่าง ๆ มาใช้ภายในองค์กร เพื่อที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถปรับตัวให้ เข้ากับโครงสร้างต่าง ๆ ขององค์กรได้ดีขึ้น 5) ด้านพฤติกรรมในการทำงานของบุคลากร ขาดจิตสำนึกในการทำงานและอยู่ร่วมกัน การจัดคนปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามความรู้ความสามารถตลอดจนระบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ยังไม่เกิดความเป็นธรรม การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลในวิทยาลัย 6) ด้านทักษะความรู้ความสามารถ บุคลากรขาดทักษะด้านงานอาชีพและทักษะความถนัด ทักษะในการปฏิบัติงานซึ่งทักษะที่จำเป็นสำหรับบุคลากรที่มีความสำคัญคือทักษะในการแสวงหาความรู้และการแบ่งปันดูแลซึ่งกันและกัน 7) ด้านคุณค่าร่วม บุคลากรมี แรงจูงใจที่เกิดจากภายในซึ่งเป็นสิ่งผลักดันจากภายในตัวบุคคลซึ่งอาจจะเป็นเจตคติความคิดเห็นความสนใจความตั้งใจการมองเห็นคุณค่า

2. ปัจจัยการบริหารและการจัดการของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร

จากการศึกษาปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการวิทยาลัยเป็นรายด้าน พบว่า

2.1 ด้านโครงสร้างสายงานการบังคับบัญชาของวิทยาลัยการจัดโครงสร้างองค์กรแต่ละวิทยาลัยฯไม่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ตามบทบาทหน้าที่และภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา ยังมีข้อจำกัดและไม่มีอิสระที่จะพัฒนาให้มีคุณภาพทัดเทียมกับสถาบัน การศึกษาอื่น ๆ ได้ อย่างเต็มที่ทั้งด้านโครงสร้างองค์กรระบบงานการงบประมาณและระบบงานบุคลากรทำให้เกิดปัญหาหลายด้าน ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า

“วิทยาลัยฯ ขาดความคล่องตัวและความยืดหยุ่นไม่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ตามบทบาทหน้าที่และภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษายังมีข้อจำกัดและไม่มีอิสระที่จะพัฒนาในให้มีคุณภาพทัดเทียมกับสถาบันการศึกษาอื่นๆ ได้อย่างเต็มที่” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 12, 2561)

2.2 ด้านกลยุทธ์ของวิทยาลัย มีข้อจำกัดในการบริหารและการจัดการดำเนินงานตามพันธกิจของวิทยาลัยและไม่เป็นไปตามแนวทางเจตนารมณ์ การเป็นสถาบันอุดมศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า

“การบริหารและการจัดการดำเนินงาน ตามพันธกิจของวิทยาลัย ควรสร้างยุทธศาสตร์เชิงรุก สร้างวิสัยทัศน์ร่วม และพัฒนาศักยภาพการแข่งขัน เน้นความทันสมัย ใช้เทคโนโลยีมาร่วมกับนโยบายควบคุมกำกับ ควรมีความรวดเร็วในเรื่องของข้อมูลข่าวสารสารสนเทศต่าง ๆ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 13, 2561)

2.3 ด้านการจัดระบบ ทุกวิทยาลัยควรร่วมกันวิเคราะห์อัตรากำลังและทรัพยากรของแต่ละวิทยาลัยเพื่อหาจุดเด่นจุดด้อยสำหรับประกอบการวางแผนในการผลิตและพัฒนาบุคลากรตามศักยภาพความสามารถของแต่ละที่และมอบอำนาจให้วิทยาลัยดำเนินการ ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า

“วิทยาลัยควรมีอำนาจบริหารจัดการโดยเบ็ดเสร็จระบบการบริหารวางแผนงบประมาณการจัดการ โดยคณะทำหน้าที่เพื่อกำหนดนโยบายลงมาถึงวิทยาลัยลดลำดับชั้นของสายบังคับบัญชาลงเพื่อใช้ความคล่องแคล่วในการบริหารจัดการ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 10, 2561)

2.4 ด้านลักษณะการทำงาน ผู้บริหารจะต้องใช้ความสามารถในการเป็นผู้นำที่จะช่วยลดข้อขัดแย้งระหว่างพนักงานในตำแหน่งต่าง ๆ ให้น้อยลงไปในมากที่สุด ในเวลาเดียวกันก็ต้องใช้ลักษณะพิเศษของตนเอง เสริมสร้างให้เกิดความสัมพันธ์ความร่วมมือกันระหว่างมวลสมาชิกในองค์กรที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของตนเอง ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า

“ผู้บริหารจะต้องมีความพร้อมเสมอที่จะติดต่อกับผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อที่จะพบปะแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ควรจะมีลักษณะของการบริหารงานแบบเดินไปเดินมา (Management by Walking Around) การพบปะของผู้บริหารนั้น

จะทำให้ผู้บริหารได้รับรู้รายละเอียดต่าง ๆ ตลอดจนข้อขัดแย้ง และมีโอกาสตอบคำถามที่เป็นข้อวิพากษ์วิจารณ์กันอยู่ในองค์กรได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 8, 2561)

2.5 ด้านพฤติกรรมในการทำงานของบุคลากร บุคลากรในวิทยาลัยต้องปรับความคิด (MIND SET) ใหม่ทั้งหมดเพื่อหาค่านิยมร่วมเน้นการทำงานเป็นทีมและจัดงานให้เหมาะกับคน จัดคนให้เหมาะกับงาน ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า

“การประเมินบุคคลและผลงานควรประเมินผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก ภายใต้การมอบหมายงานที่ชัดเจนตามพันธกิจขององค์กร” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 5, 2561)

2.6 ด้านทักษะของบุคลากรเพื่อรองรับการใช้เทคโนโลยี (Thailand 4.0) บุคลากรควรจะมีความรู้พื้นฐานในการใช้ระบบเปิดใจเพื่อเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ ทั้งทักษะด้านงานอาชีพและทักษะความถนัดหรือความชำนาญลาดพิเศษ ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า

“เมื่อโลกมันเปลี่ยนไปประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่ Thailand 4.0 การปฏิบัติงานควรปฏิบัติงานในเชิงรุก มากกว่ารับ และควรมีทักษะทางคอมพิวเตอร์ เพื่อรองรับ Thailand 4.0 ที่ทุกอย่างเริ่มดำเนินงานผ่านระบบ ควรจะมีความรู้พื้นฐานในการใช้ระบบบ้างในเบื้องต้น รวมถึงการเปิดใจเพื่อเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 11, 2561)

2.7 ด้านค่านิยมหรือความรู้สึกร่วมกันของคนในองค์กร คนในองค์กรควรมีเป้าหมายแรงบันดาลใจค่านิยมหรือความรู้สึกร่วมกันขององค์กรคือต้องการให้องค์กรมีการพัฒนาอยู่เสมอต้องการเห็นองค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและเผยแพร่ความรู้นวัตกรรมและความเชี่ยวชาญของตนเองไปยังองค์กรอื่น ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า

“คนในองค์กรควรมีเป้าหมาย แรงบันดาลใจ ค่านิยมหรือความรู้สึกร่วมกันขององค์กรคือต้องการให้องค์กรมีการพัฒนาอยู่เสมอ ต้องการเห็นองค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและเผยแพร่ความรู้นวัตกรรมและความเชี่ยวชาญของตนเอง ไปยังองค์กรอื่นได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 7, 2561)

และจากการศึกษาพบว่า วิทยาลัยขาดความคล่องตัวและความยืดหยุ่นไม่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ตามบทบาทหน้าที่และภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษายังมีข้อจำกัด และไม่มีอิสระที่จะพัฒนาในให้มีคุณภาพทัดเทียมกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ได้อย่างเต็มที่แม้ว่าพระราชบัญญัติสถาบันพระ

บรมราชชนกได้มีผลบังคับใช้เป็นสถาบันระดับอุดมศึกษาเฉพาะทาง สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ยกสถานะเป็นนิติบุคคลซึ่งสามารถอนุมัติหลักสูตรเองได้ตามมาตรฐานอุดมศึกษา ทำให้มีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการในวิทยาลัยได้มากยิ่งขึ้นแต่เนื่องจากในทางปฏิบัติการออกระเบียบต่าง ๆ ยังไม่สามารถดำเนินการได้มากนัก ทำให้เป็นอุปสรรคของวิทยาลัยในการบริหารและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

จากข้อมูลสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการวิทยาลัยการสาธารณสุขของสถาบันพระบรมราชชนก ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ดังนี้ ด้านการจัดโครงสร้าง ด้านกลยุทธ์ ด้านการจัดระบบทำงาน ด้านลักษณะการทำงาน ด้านพฤติกรรมในการทำงานของบุคลากร ด้านทักษะของบุคลากรและด้านค่านิยมหรือความรู้สึกร่วมกันของคนในองค์กร

3. แนวทางการพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการของวิทยาลัยการสาธารณสุข

การพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการของวิทยาลัยการสาธารณสุข มีแนวทางการพัฒนาโดยแยกประเด็นในการพัฒนาแต่ละด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการจัดโครงสร้างสายงานการบังคับบัญชาของวิทยาลัย
การจัดโครงสร้างของวิทยาลัย รูปแบบของการจัดแบ่งกลุ่มงานอย่างเป็นระบบและมีการกำหนดการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของงานนั้นเข้าด้วยกันโดยสอดคล้องกับการบริหารของสำนักคณบดี คณะสาธารณสุขศาสตร์และสหเวชศาสตร์ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมกำกับวิทยาลัยในสังกัด โดยมีจุดมุ่งหมายของการจัดโครงสร้างของวิทยาลัยเพื่อที่จะเป็นกลไกในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์การ จัดรูปแบบโครงสร้างของวิทยาลัยฯ ในการเป็นสถาบันการศึกษาเฉพาะทาง สังกัดกระทรวงสาธารณสุขโดยมีคุณลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

3.1.1 การจัดกลุ่มงาน/หน่วยงาน

3.1.2 การกำหนดงานและความรับผิดชอบให้กับแต่ละบุคคลและแต่ละหน่วยงาน

3.1.3 การจัดบุคลากรให้เป็นหน่วยงานหลายหน่วยงาน

3.1.4 กำหนดความสัมพันธ์ในแนวดิ่งคือมีการกำหนดสายงานเป็นลำดับขั้นเพื่อประโยชน์ต่อการรายงานได้ตรงตามสายงานและจะได้ทราบว่าใครมีขอบเขตอำนาจแค่ไหน

ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าในการจัดโครงสร้างการบริหารของวิทยาลัย ควรจัดภายใต้บริบทของพื้นที่และศักยภาพของแต่ละวิทยาลัย โดยมีความเห็นว่า

“วิทยาลัยแต่ละแห่งจะต้องวิเคราะห์องค์กรของตนเองภายใต้บริบทของพื้นที่และศักยภาพของแต่ละวิทยาลัย และโครงสร้าง การแบ่งกลุ่ม การกำหนดลักษณะงานและความรับผิดชอบของอาจารย์และบุคลากรก็ให้เป็นการกำหนดของวิทยาลัยนั้น ๆ” และมีผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านเสนอให้สร้างเครือข่ายความร่วมมือและกำหนดในโครงสร้างการบริหารของ

วิทยาลัยโดยให้สอดคล้องกับภารกิจหลักของวิทยาลัยและสถาบันพระบรมราชชนกว่า “จัดโครงสร้างแบบกระจายอำนาจสร้างเครือข่ายความร่วมมือของคณะกำหนดโครงสร้างสายบังคับบัญชาให้สอดคล้องกับภารกิจหลักของวิทยาลัยและสถาบันพระบรมราชชนก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, 2561)

3.2 ด้านกลยุทธ์ที่สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิทยาลัยฯ

การวางกลยุทธ์และโครงสร้างของวิทยาลัยต้องมีความเชื่อมโยงกันโดยควรจัดโครงสร้างตามกลยุทธ์การวางกลยุทธ์ของวิทยาลัยต้องมีการวางกลยุทธ์การพัฒนาพัฒนาคน พัฒนาหลักสูตรยุทธศาสตร์เชิงรุกโดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า

“หลักสูตรที่จะเปิดเพื่อ ผลิตบุคลากรนั้น ในแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวง มองไปในทิศทางไหน การจะจัดอบรมหรือบริการวิชาการให้บุคลากรในกระทรวงต้องดำเนินการสร้างยุทธศาสตร์เชิงรุก สร้างวิสัยทัศน์ร่วม และพัฒนาศักยภาพการแข่งขัน”

3.3 ด้านการจัดระบบหรือขั้นตอนในการทำงานที่เหมาะสม

ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรในการจัดโครงสร้างการบริหารและการจัดการของวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลานั้นได้แก่การพัฒนาวิทยาลัยให้มีเอกลักษณ์ของความเป็นเลิศทางวิชาการ เฉพาะทางรูปแบบการบริหารจัดการวิทยาลัยสรุปได้ 5 ด้านดังนี้

3.3.1 ด้านการบริหารจัดการทั่วไป

3.3.2 ด้านการบริหารงานวิชาการ

3.3.3 ด้านการบริหารงานวิจัย

3.3.4 ด้านการบริหารการเงิน

3.3.5 ด้านการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์

ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า “วิทยาลัยจะขับเคลื่อนได้ทั้งคนและสถาบัน ต้องมีการจัดหางบประมาณดังนี้

1. ถ้ามองภาพรวมของงบประมาณ งบประมาณส่วนหนึ่งจะลงที่วิทยาลัยอยู่แล้วตามจำนวนการผลิต

2. วิทยาลัยสามารถหารายได้ด้วยตัวเอง มีความอิสระ จัดประชุมอบรมสัมมนาลงทะเบียน รายได้ส่วนหนึ่งเอามาเป็นค่าใช้จ่ายของวิทยาลัยในการบริหารจัดการในเรื่องของงบประมาณ สถาบันต้องมีกฎหมายรองรับว่าวิทยาลัยสามารถจัดประชุมอบรมสัมมนาเพื่อนำค่าลงทะเบียนมาเป็นงบประมาณในการใช้จ่ายในวิทยาลัย ในส่วนเรื่องของค่าตอบแทน ตั้งแต่ลูกจ้างหรือเจ้าหน้าที่ที่ทำงานที่ไม่ใช่เป็นงานในหน้าที่ปกติหรืองานที่ได้รับ

มอบหมายปกติ แต่เป็นงานที่ไปช่วย เรื่องของการพัฒนาคน ต้องมีการปรับเงินขึ้น เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ นอกจากนั้นสายการสอนเองอาจารย์ที่มีภาระการสอน รับผิดชอบงานวิจัย ซึ่งได้มาเป็นรายได้แล้วส่วนหนึ่ง ส่วนหนึ่งก็แบ่งกลับเข้าสู่วิทยาลัย (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 9, 2561)

3.4 ด้านลักษณะการทำงานของผู้บริหารที่เหมาะสมในกระบวนการบริหาร
ลักษณะการทำงานของผู้บริหารที่เหมาะสม ในกระบวนการบริหาร ผู้บริหารต้องมีคุณธรรม เก่งคน เก่งตน และเก่งงาน สามารถเข้าไปนั่งอยู่ในหัวใจของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ เป็นแบบอย่างที่ดี ให้ผู้อื่นดำเนินการตามได้ ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า

“ผู้บริหารต้องมีความกล้าเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจภายใต้ความรอบรู้และมีทักษะการตัดสินใจผู้บริหารต้องยึดเป้าหมายงานเป็นหลักมีความเป็นกลางในการบริหารทุกด้านเพื่อนำองค์กรไปข้างหน้าผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงโดยมีคุณลักษณะดังนี้ 1) เป็นผู้บริหารยุคใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อความรวดเร็ว 2) มีวิสัยทัศน์ 3) มีความยุติธรรม โปร่งใส 4) นำพาองค์กรไปได้อย่างราบรื่น” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 3, 2561)

3.5 พฤติกรรมในการทำงานของบุคลากรในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิทยาลัยฯ

คนถือเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งขององค์การที่จะทำให้การดำเนินงานขององค์การบรรลุผลที่วางไว้ต้องถูกปรับ MIND SET ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า

“บุคลากรทั้งหมดในวิทยาลัยต้องถูกปรับ MIND SET ใหม่ทั้งหมด เพื่อหาค่านิยมร่วม เน้นการทำงานเป็นทีม และจัดงานให้เหมาะกับคน จัดคนให้เหมาะกับงานบุคลิกภาพค่านิยม และทัศนคติความสามารถการเรียนรู้การรับรู้และวิธีการจูงใจ” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 6, 2561)

3.6 ด้านทักษะของบุคลากรหรือความสามารถในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิทยาลัยฯ

แบ่งออกเป็น 2 ด้านหลักคือทักษะด้านงานอาชีพเป็นทักษะที่จะทำให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่และลักษณะงานที่รับผิดชอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นเรื่องทักษะความรู้ ความสามารถของบุคลากรว่า การปฏิบัติงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ บุคลากรต้องมีทักษะดังนี้

“บุคลากรต้องมีทักษะวิชาการ วิชาชีพ ทักษะชีวิต และต้องมีทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศครบ อ้ออีกอย่างคือทักษะการสื่อสารครบทักษะที่จำเป็นสำหรับบุคลากรที่มีความสำคัญคือทักษะในการแสวงหาความรู้และการแบ่งปันดูแลซึ่งกันและกัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 6, 2561)

3.7 ด้านค่านิยมหรือความรู้สึกร่วมกันของคนในองค์กร

ค่านิยมขึ้นกับจิตสำนึกตัวบุคคลเกิดจากแรงผลักดันภายใน “แรงจูงใจที่เกิดจากภายในแรงจูงใจภายในเป็นสิ่งผลักดันจากภายในตัวบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นเจตคติความคิดเห็นความสนใจความตั้งใจการมองเห็นคุณค่าความพอใจความต้องการและอื่น ๆ สิ่งต่าง ๆ หน่วยงานต้องกระตุ้นอย่างสม่ำเสมอและทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อองค์กรอย่างเช่น “ร่วมกันมุ่งมั่นฝ่าฟันเพื่อองค์กร” ซึ่งแสดงถึงความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำงานให้ดีที่สุดเพื่อองค์กร ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า

“จิตสำนึกเกิดแก่บุคลากรทั้งหมดว่า องค์กร คือบ้าน ทุกคนในบ้านคือสมาชิก และมีหน้าที่ทุกคน งานในความรับผิดชอบของทุกคนส่งผลถึงความเป็นอยู่ ของครอบครัว ฉะนั้นทุกคนต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่ตนเองให้ดีที่สุด ท่วมเท เสียสละ เพื่อองค์กรให้สมกับสิ่งที่องค์กรให้กับเรา” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่13, 2561)

อภิปรายผล

จากการวิจัยสภาพการบริหารของวิทยาลัยการสาธิตธนสุขสิรินธร พบว่า 1) ด้านโครงสร้างการบริหารงานของวิทยาลัย วิทยาลัยแต่ละแห่งได้จัดโครงสร้างและการบริหารงานตามแต่ละพื้นที่รูปแบบคล้ายกันซึ่งจัดโครงสร้างตามสายบังคับบัญชาโดยแบ่งการบริหารงานตามภารกิจของวิทยาลัย 2) ด้านกลยุทธ์ วิทยาลัยมีการวางกลยุทธ์ในการพัฒนาองค์กร 3) ด้านระบบ มีการจัดระบบการทำงาน 4) ด้านลักษณะการทำงานของผู้บริหาร ผู้บริหารนำเทคนิค และวิธีการต่าง ๆ มาใช้ภายในองค์กร 5) ด้านพฤติกรรมในการทำงานของบุคลากร การจัดคนปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามความรู้ความสามารถ 6) ด้านทักษะความรู้ความสามารถ บุคลากรขาดทักษะด้านงานอาชีพ 7) ด้านคุณค่าร่วม บุคลากรมีแรงจูงใจที่เกิดจากภายในการมองเห็นคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับแบบจำลอง 7S's ของแมคคินซี (พสุ เทชะรินทร์, 2551) จะแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวพันระหว่างกันของปัจจัยต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงปัจจัยอย่างหนึ่งโดยไม่ได้เปลี่ยนแปลงปัจจัยอย่างอื่นย่อมจะเป็นไปไม่ได้ จากการศึกษาแนวคิดความเป็นมาของการบริหารจัดการแบบ 7S's แมคคินซีสามารถสรุปได้ว่า ถ้าผู้บริหารต้องการบริหารงานให้สัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้นก็ควรจะทำให้ความสำคัญกับโครงสร้าง กลยุทธ์ ระบบ สไตล์ บุคลากร ทักษะ อดุมการณ์

จากการศึกษาปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการวิทยาลัยแยกเป็นรายด้าน พบว่า

1. ด้านโครงสร้าง สายงานการบังคับบัญชาของวิทยาลัยฯ การจัดโครงสร้างองค์การแต่ละวิทยาลัย ไม่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ตามบทบาทหน้าที่และภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา วิทยาลัยแต่ละแห่งได้จัดโครงสร้างและการบริหารงานตามแต่ละพื้นที่ รูปแบบคล้ายกัน ซึ่งจัดโครงสร้างตามสายบังคับบัญชา โดยแบ่งการบริหารงานตามภารกิจของวิทยาลัย บางวิทยาลัย แบ่งเป็นด้าน ๆ บางวิทยาลัยแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดโครงสร้างและการบริหารงานของแต่ละวิทยาลัยขึ้นอยู่กับนโยบายผู้อำนวยการและคณะกรรมการบริหารของแต่ละวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับ พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต ที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างองค์การและลักษณะของโครงสร้างองค์การว่า โครงสร้างองค์การ (Organization Structure) เป็นผลมาจากทางเลือกในการจัดการองค์การของกลุ่ม ผู้บริหารเกี่ยวกับวิธีการในการควบคุมบุคลากรและทรัพยากร ความแตกต่างของโครงสร้างขององค์การในแต่ละ แห่งสะท้อนถึงหลักคิดและวิธีการในการควบคุมบุคลากรและทรัพยากรที่แตกต่างกัน (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2552) วิทยาลัยยังมีข้อจำกัดและไม่มีอิสระที่จะพัฒนาให้มีคุณภาพทัดเทียมกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ได้อย่างเต็มที่ทั้งด้านโครงสร้างองค์การระบบงานการงบประมาณและระบบงานบุคลากรทำให้เกิดปัญหาหลายด้าน ทั้งนี้เนื่องจากวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ยังมีข้อจำกัดในการบริหารและการจัดการดำเนินงานตามพันธกิจของวิทยาลัย และไม่ปฏิบัติตามแนวทางเจตนารมณ์การเป็นสถาบันอุดมศึกษาไม่มีอิสระในการจัดการศึกษาและการบริหารกิจการด้านต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพดังนั้นเพื่อให้วิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการศึกษาเฉพาะทางที่มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2. ด้านกลยุทธ์ ของวิทยาลัยฯมีข้อจำกัดในการบริหารและการจัดการดำเนินงานตามพันธกิจของวิทยาลัยและไม่ปฏิบัติตามแนวทางเจตนารมณ์การเป็นสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากวิทยาลัย อยู่ภายใต้สังกัดสถาบันพระบรมราชชนกไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จและอิสระในการกำหนดกลยุทธ์ในการผลิตเปิดหลักสูตร ตลอดจนการวางกลยุทธ์หารายได้เข้าวิทยาลัย ถ้ามองภาพรวมของงบประมาณ งบประมาณส่วนหนึ่งจะลงที่วิทยาลัยอยู่แล้วตามจำนวนการผลิตซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รัตติยา สัจจภิรมย์ พบว่าการกำหนดนโยบายหรือมาตรการในการบริหารงบประมาณรายจ่ายเงินรายได้ มีผลต่อการบริหารมหาวิทยาลัย (รัตติยา สัจจภิรมย์, 2561)

3. ด้านการจัดระบบ ทุกวิทยาลัยควรร่วมกันวิเคราะห์อัตรากำลังและทรัพยากรของแต่ละวิทยาลัยเพื่อหาจุดเด่นจุดด้อยสำหรับประกอบการวางแผนในการผลิตและพัฒนาบุคลากรตามศักยภาพ ความสามารถของแต่ละที่และมอบอำนาจให้วิทยาลัยดำเนินการ

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมณีนุช ทรวงสุรัตน์กุล พบว่าผู้บริหารมีอิทธิพลอย่างมากในการเอื้อให้องค์กรนั้นเป็นองค์กรนวัตกรรม ด้านการจัดการบุคคล (Staff) ก็มีความสอดคล้องเนื่องจากการคัดเลือกพนักงานเน้นเลือกผู้ที่มีทัศนคติเปิดรับสิ่งใหม่ และสามารถทำงานเป็นทีมได้ ทั้งนี้เนื่องจากวิทยาลัยไม่มีอำนาจบริหารจัดการโดยเบสไลน์ ระบบการบริหารวางแผนงบประมาณ การจัดการโดยคณะทำหน้าที่เพื่อกำหนดนโยบายลงมาถึงวิทยาลัยลดลำดับขั้นของสายบังคับบัญชาลงเพื่อใช้ความคล่องแคล่วในการบริหารจัดการ (มณีนุช ทรวงสุรัตน์กุล, 2558)

4. ด้านลักษณะการทำงานของผู้บริหารผู้บริหารจะต้องใช้ความสามารถในการเป็นผู้นำที่จะช่วยลดข้อขัดแย้งระหว่างพนักงานในตำแหน่งต่าง ๆ ให้น้อยลงไปให้มากที่สุดในเวลาเดียวกันก็จะต้องใช้ลักษณะพิเศษของตนเอง เสริมสร้างให้เกิดความสัมพันธ์ความร่วมมือกันระหว่างมวลสมาชิกในองค์กรที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานในลักษณะอย่างไม่เป็นทางการ ในรูปแบบของการใช้นโยบายความร่วมมือร่วมใจกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนันทวิชญ์ ฉัตรบรรยงค์ ศึกษารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลในประเทศไทย เพื่อส่งเสริมการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า ด้านการบริหารจัดการ (Administrative Management) ถือเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโดยตรงผู้บริหารจะต้องสนับสนุนการเรียนรู้ให้ทั้งจากความสำเร็จและความผิดพลาด การมุ่งใจการรับผิดชอบต่อการเรียนจัดกิจกรรม เพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ทั้งนี้รวมถึงการติดต่อสื่อสารแบบไม่เป็นทางการระหว่างกันและกันเช่นพูดคุยพบปะสนทนากันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นต่างๆ ในการทำงาน (นันทวิชญ์ ฉัตรบรรยงค์, 2554)

5. ด้านพฤติกรรมในการทำงานของบุคลากรบุคลากรในวิทยาลัยฯ ต้องปรับ MIND SET ใหม่ทั้งหมดเพื่อกำหนดนิยามร่วม เน้นการทำงานเป็นทีมและจัดงานให้เหมาะกับคน จัดคนให้เหมาะกับงานทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรขาดจิตสำนึกในการทำงานและอยู่ร่วมกันการจัดคนปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามความรู้ความสามารถตลอดจนระบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ยังไม่เกิดความเป็นธรรม สอดคล้องกับการศึกษาของนันทวิชญ์ ฉัตรบรรยงค์ ศึกษารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลในประเทศไทย เพื่อส่งเสริมการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า การมุ่งใจการรับผิดชอบช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (นันทวิชญ์ ฉัตรบรรยงค์, 2554)

6. ด้านทักษะของบุคลากรเพื่อรองรับ Thailand 4.0 บุคลากรควรจะมีความรู้พื้นฐานในการใช้ระบบเปิดใจเพื่อเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ ทั้งทักษะด้านงานอาชีพและทักษะความถนัดหรือความชาญฉลาดพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับวิไลพรรณ ดาริขกุลและเกรียงไกร ยศพันธ์ไทย พบว่าการสนับสนุนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์สร้างบรรยากาศในการเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้เกิดการสร้างนวัตกรรมในองค์กร ทั้งนี้ เนื่องจากบุคลากรบางท่านมีการปฏิบัติงานแบบเดิมๆ ไม่ปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงโดยจะคิดว่าที่ผ่านมาทำแบบนี้มาโดยตลอดไม่เห็นจะเป็นไรแต่

เมื่อโลกมันเปลี่ยนไปประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่ Thailand 4.0 การปฏิบัติงานควรปฏิบัติงานในเชิงรุกมากกว่ารับและควรตามทันระเบียบต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (วิไลพรรณ ดาริขกุล และเกรียงไกร ยศพันธ์ไทย, 2560)

7. ด้านค่านิยมหรือความรู้สึกร่วมกันของคนในองค์กร คนในองค์กรควรมีเป้าหมายแรงบันดาลใจ ค่านิยมหรือความรู้สึกร่วมกันขององค์กรคือต้องการให้องค์กรมีการพัฒนาอยู่เสมอ ต้องการเห็นองค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและเผยแพร่ความรู้ นวัตกรรมและความเชี่ยวชาญของตนเองไปยังองค์กรอื่น ทั้งนี้เนื่องจากค่านิยมว่าขึ้นกับจิตสำนึกตัวบุคคลเกิดจากแรงผลักดันภายใน “แรงจูงใจที่เกิดจากภายในแรงจูงใจภายในเป็นสิ่งผลักดันจากภายในตัวบุคคลซึ่งอาจจะเป็นเจตคติความคิดเห็นความสนใจความตั้งใจการมองเห็นคุณค่าความพอใจความต้องการและอื่น ๆ สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวมาเหล่านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมค่อนข้างถาวร เช่น บุคลากรที่เห็นคุณค่าของงานมองว่าองค์กรคือสถานที่ให้ชีวิตแก่เขาและครอบครัวเขาก็จะจงรักภักดีต่อองค์กรกระทำการต่าง ๆ ให้องค์กรเจริญก้าวหน้าเนื่องจากความรู้สึกรู้สึกหรือเจตคติที่ดีต่อองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับองค์การ ประจันเขตต์ พบว่าการสร้างให้องค์กรมีบรรยากาศที่ทุกคนมีอิสระในการคิดสร้างสรรค์จนติดเป็นนิสัยมีการสร้างแรงจูงใจ ให้อยากสร้างนวัตกรรมย่อมส่งผลดีต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรม (องค์การ ประจันเขตต์, 2557)

แนวทางการพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการของวิทยาลัย

1. การจัดโครงสร้างสายงานการบังคับบัญชา ของวิทยาลัยการจัดการจัดกลุ่มงาน/หน่วยงาน การกำหนดงานและความรับผิดชอบให้กับแต่ละบุคคลและแต่ละหน่วยงานการจัดบุคลากรให้เป็นหน่วยงานหลายหน่วยงานกำหนดความสัมพันธ์ในแนวตั้งคือมีการกำหนดสายงานเป็นลำดับชั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Stephen P Robbins การพิจารณาเรื่องสายการบังคับบัญชาต้องคำนึงถึงการออกคำสั่ง และการมีเอกภาพในการบังคับบัญชา (Robbins, S. P., 2005)

2. กลยุทธ์ที่สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิทยาลัยฯ พัฒนาคนพัฒนาหลักสูตรยุทธศาสตร์เชิงรุก สอดคล้องกับแนวคิดของ Stephen P Robbins การวางกลยุทธ์ขององค์กรเป็นวิธีที่ช่วยให้้องค์การประสบความสำเร็จ (Robbins, S. P., 2005)

3. การจัดระบบหรือขั้นตอนในการทำงานที่เหมาะสม ในด้านการบริหารจัดการทั่วไป ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานวิจัย ด้านการบริหารการเงิน และด้านการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ สอดคล้องกับแนวคิดของเนตร์พัฒนา ยาวีราช กระบวนการจัดการต้องการอาศัยหลักของความสมดุลระหว่างหน้าที่งานและลักษณะงานที่ต้องทำ มีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมขององค์กร (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2547)

4. ลักษณะการทำงานของผู้บริหารที่เหมาะสมในกระบวนการบริหาร เป็นผู้บริหารยุคใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อความรวดเร็วมีวิสัยทัศน์มีความยุติธรรมโปร่งใส นำพา

องค์กรไปได้อย่างราบรื่น สอดคล้องกับแนวคิดของเนตร์พัฒนา ยาวีราช ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์ ผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญต่อความสำเร็จและประสิทธิภาพองค์การ (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2552)

5. พฤติกรรมในการทำงานของบุคลากรในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิทยาลัยฯ จัดคนให้เหมาะกับงานบุคลิกภาพค่านิยมและทัศนคติความสามารถการเรียนรู้ การรับรู้และวิธีการจูงใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ วันชัย มีชาติ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมบุคคลประกอบด้วย บุคลิกภาพ การรับรู้ การเรียนรู้ ทัศนคติและค่านิยม (วันชัย มีชาติ, 2551)

6. ทักษะของบุคลากรบุคคลในองค์กรต้องประกอบด้วยทักษะวิชาการ วิชาชีพทักษะชีวิตทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและทักษะการสื่อสาร สอดคล้องกับแนวคิดของ Stephen P Robbins. ทักษะที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงานมีบางอย่างที่บุคลากรต้องมีทักษะหลากหลายรวมกัน (Robbins, S. P., 2007)

7. ค่านิยมหรือความรู้สึกร่วมกันของคนในองค์กรประกอบด้วยความรู้สึกดีต่อองค์กรและการกระตุ้นสอดคล้องกับแนวคิดของวันชัย มีชาติ ค่านิยมที่ไม่เหมาะสมหรือ สอดคล้องกับอาชีพก็อาจมีผลต่อการปฏิบัติงานขององค์กรได้ (วันชัย มีชาติ, 2551)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพการบริหารและการจัดการวิทยาลัยการสาธิตสุโขทัย พบว่า ยังมีข้อจำกัดในการบริหารและการจัดการ ดำเนินงานตามพันธกิจของวิทยาลัย และไม่ปฏิบัติตามแนวทางเจตนารมณ์การเป็นสถาบันอุดมศึกษา ไม่มีอิสระในการจัดการศึกษาและการบริหารกิจการด้านต่าง ๆ ปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการวิทยาลัยพบว่า การบริหารงานให้สัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้นก็ควรจะทำให้ความสำคัญกับโครงสร้าง กลยุทธ์ ระบบ สไลด์บุคลากร ทักษะ อุดมการณ์ และผู้บริหารมีคุณลักษณะของความเป็นเลิศในเชิงบริหารขององค์กรได้แก่มีการมุ่งเน้นปฏิบัติอย่างจริงจังในเรื่องการทํางานให้คล่องตัวการปฏิบัติงาน และการทำระบบให้ง่าย ด้วยการใช้กลยุทธ์ด้านบริหารคุณภาพ และความเป็นอิสระในการทำงานของบุคลากรโดยรูปแบบโครงสร้างที่มีความเรียบง่าย บุคลากรมีความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร การบริหารจัดการลักษณะนี้จะส่งผลดีต่อองค์กร ข้อเสนอแนะ 1) การจัดโครงสร้างวิทยาลัยการสาธิตสุโขทัย ควรคำนึงถึงระดับความแตกต่างหลากหลายที่ดำรงอยู่ภายในองค์กร ในความแตกต่างความหลากหลายในสามประเด็นหลัก คือ ประเด็นแรก ความแตกต่างหลากหลายในเชิงระนาบ ซึ่งจะพิจารณาจำนวนหน่วยย่อยขององค์กรในระนาบเดียวกัน ประเด็นที่สอง ความแตกต่างหลากหลายในแนวตั้ง ซึ่งพิจารณาจำนวนระดับชั้นการบังคับบัญชา ภายในองค์กร และประเด็นที่สาม ความแตกต่างหลากหลายในเชิงพื้นที่ 2) การพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการของวิทยาลัยการสาธิตสุโขทัย เพื่อให้มีประสิทธิภาพควรให้ความสำคัญในด้านปัจจัยการบริหารจัดการ โดยครอบคลุม ด้านการจัด

โครงสร้าง ด้านกลยุทธ์ การจัดระบบ ลักษณะการทำงานของผู้บริหาร พฤติกรรมในการทำงาน
ของบุคลากรทักษะของบุคลากร เป้าหมายแรงบันดาลใจ

เอกสารอ้างอิง

- นันทวิษณุ ฉัตรบรรยงค์. (2554). รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานคาทอลิก สังกัด
มณฑลในประเทศไทยเพื่อการส่งเสริมการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. ใน ดุษฎีนิพนธ์
ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาและผู้นำการเปลี่ยนแปลง.
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2547). การจัดการสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เซ็นทรัลเอ็ก
เพรส จำกัด.
- _____. (2552). ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: บริษัททริปเพิ้ล กรุป
จำกัด.
- ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 10. (8 พฤศจิกายน 2561). ระบบการบริหารวางแผน งบประมาณ. (วิชาญ
ภิบาล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 11. (16 พฤศจิกายน 2561). ทักษะของบุคลากรเพื่อรองรับการใช้
เทคโนโลยี. (วิชาญ ภิบาล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 12. (5 พฤศจิกายน 2561). โครงสร้างสายการบังคับบัญชาและการบริหาร
วิทยาลัย. (วิชาญ ภิบาล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 13. (6 พฤศจิกายน 2561). ข้อจำกัดในการบริหารและการจัดการ
ดำเนินงานตามพันธกิจของวิทยาลัย. (วิชาญ ภิบาล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 3. (23 พฤศจิกายน 2561). ลักษณะการทำงานของผู้บริหารที่เหมาะสมใน
กระบวนการบริหาร. (วิชาญ ภิบาล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 4. (20 พฤศจิกายน 2561). โครงสร้างสายการบังคับบัญชาและการบริหาร
วิทยาลัย. (วิชาญ ภิบาล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 5. (13 พฤศจิกายน 2561). พฤติกรรมในการทำงานของบุคลากร. (วิชาญ
ภิบาล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 6. (26 พฤศจิกายน 2561). พฤติกรรมในการทำงานของบุคลากรในการ
ขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิทยาลัย. (วิชาญ ภิบาล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 7. (19 พฤศจิกายน 2561). ค่านิยมร่วม. (วิชาญ ภิบาล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 8. (12 พฤศจิกายน 2561). ลักษณะการทำงานของผู้บริหาร. (วิชาญ ภิ
บาล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 9. (22 พฤศจิกายน 2561). การจัดหางบประมาณ. (วิชาญ ภิบาล, ผู้
สัมภาษณ์)

- พลู เตชะรินทร์. (2551). ชุดเครื่องมือพัฒนาองค์กร (Organization improvement Toolkits) ตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐหมวด 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: วิชั่นพรีนแอนด์มีเดีย.
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2552). องค์การและการบริหารจัดการ. นนทบุรี: อิงค์ปัยอนด์.
- มณีนุช ทรวงสุรัตน์กุล. (2558). อิทธิพลของผู้บริหารระดับกลางในการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมกรณีศึกษา: บริษัททรู คอร์ปอเรชั่น จำกัด. Veridian E-Journal, 9(1), 283-297.
- รัตติยา สัจจภิรมย์. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงบประมาณรายจ่ายเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ใน โครงการสนับสนุนการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วันชัย มีชาติ. (2551). พฤติกรรมการบริหารองค์การสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไลพรณ ดาริขกุล และเกรียงไกร ยศพันธ์ไทย. (2560). กระบวนการจัดการความรู้เพื่อสร้างนวัตกรรม. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 8(2), 271-279.
- องค์อร ประจันเขตต์. (2557). องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา ทางเลือกใหม่ของการบริหารการศึกษา. วารสารพยาบาลทหารบก, 15(15), 45-51.
- เอกพร รักความสุข. (2559). การวิจัยเชิงคุณภาพ : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดียนตุลา.
- Galbraith, et al. (2004). Desingning Dynamic Organization : A Hands-on Guide for leaders at All Levels. New York: Amacom.
- Robbins, S. P. (2005). Organizational Behavior. bangkok: Pearson Education Indochina Ltd.
- _____. (2007). Mary Coulter. bangkok: Pearson Education Indochina Ltd.

แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุของการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์
ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภค*
THE CAUSAL FACTORS MODEL OF DECISION MAKING PURCHASING
ONLINE THAT INFLUENCE ON CUSTOMER LOYALTY
OF CONSUMERS

อรอนงค์ ภูเจริญ
Onanong Phoocharoen
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
Sripatum University, Thailand
E-mail: onanong27@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค 2) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุของการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภค และ 3) ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุของการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภค การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามจากผู้ที่เคยซื้อสินค้าออนไลน์ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป จำนวน 1,600 ราย ในกรุงเทพมหานคร เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร 4 ยุค ได้แก่ Gen Z Gen Y Gen X และ Gen B (Baby Boomer) ใช้เทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) วิเคราะห์ค่าสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยเชิงสาเหตุของการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ ทศนคติด้านผู้บริโภค ปัจจัยทางการตลาด และปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี โดยผู้บริโภคมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย 2) ทศนคติด้านผู้บริโภค ปัจจัยทางการตลาด และปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี มีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อ เท่ากับ 0.21 0.10 0.65 ตามลำดับ นอกจากนี้ความภักดียังได้รับอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมจากการตัดสินใจซื้อ ทศนคติด้านผู้บริโภค ปัจจัยทางการตลาด และปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี เท่ากับ 0.40 0.32 0.25 0.07 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และ 3) เมื่อตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองพบว่า แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยผ่านเกณฑ์

* Received 19 November 2020; Revised 17 March 2021; Accepted 22 March 2021

การยอมรับ ค่าดัชนี $\chi^2/df = 1.671$, CFI = 0.1.000, GFI = 0.980 , AGFI = 0.970, RMSEA = 0.020 และ SRMR = 0.018

คำสำคัญ: ทศนคติผู้บริโภค, ปัจจัยทางการตลาด, ปัจจัยทางเทคโนโลยี, การตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์, ความภักดี

Abstract

The objectives of this article were: 1) to study the causal factors model of decision making of purchasing online consumers. 2) to study the causal factors of decision making of purchasing online that influence on customer loyalty of consumers. And 3) check the consistency of the causal factors model of decision making of purchasing online that influence on customer loyalty of consumers. The qualitative methods research by 1,600 questionnaires from consumers purchasing online and had more than 15 years old in Bangkok. Data collected by 4 generation are Gen Z, Gen Y, Gen X and Gen B (Baby Boomer). Data analysis using Structural Equation Modeling (SEM) statistical analysis is frequency, percentage, standard deviation, skewness and kurtosis. The results found that: 1) the causal factors of decision making is customer attitude, marketing factors and technological, the consumer opinion is at high level for every factors. 2) Attitude, marketing factors and technological had direct influence on decision making 0.21 0.10 0.65 respectively and customer loyalty had receive influence direct and indirect from decision making, attitude, marketing factors and technological 0.40 0.32 0.25 0.07 respectively with statistical significance 0.01. And 3) the model simulations are consistent with empirical data based and statistical significance 0.01 on a harmonized index of accepted criteria. The index is: $\chi^2/df = 1.671$, CFI = 0.1.000, GFI = 0.980, AGFI = 0.970, RMSEA = 0.020 and SRMR = 0.018.

Keywords: Customer Attitude, Marketing Factors, Technological, Decision Making Purchasing Online, Customer Loyalty

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาธุรกิจ E-commerce มีการเติบโตอย่างรวดเร็วไปในทิศทางเดียวกันกับจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตที่เพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน โดยพื้นฐานแล้วธุรกิจ E-commerce ได้ถูกผลักดันโดยความต้องการจากผู้ใช้งานวัยหนุ่มสาวที่เป็นกลุ่มที่ให้ความ

สนใจกับการซื้อขายออนไลน์ ซึ่งเป็นทั้งกลุ่มที่รับรู้และเข้าใจในเทคโนโลยีว่าเป็นจุดเชื่อมต่อที่ใช้ในการค้นหาข้อมูล (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558) อีกทั้งพบว่า มีการเกิดขึ้นของบริษัทที่เลือกใช้อินเตอร์เน็ตเป็นช่องทางติดต่อกับลูกค้าซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในอุตสาหกรรมช่องทางการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านเว็บไซต์เป็นอีกช่องทางที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภค อีกทั้งยังเป็นแหล่งพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของกลุ่มชุมชนออนไลน์ของผู้บริโภคที่มีลักษณะความชอบคล้ายคลึงกัน ซึ่งพบว่าผู้ดำเนินธุรกิจผ่านช่องทางเว็บไซต์ทั้งต่างประเทศและไทยได้มีการนำเสนอรูปแบบสื่อออนไลน์นี้อย่างสวยงาม ดึงดูด และง่ายต่อการใช้งานของกลุ่มผู้บริโภค (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558) อย่างไรก็ตาม บริษัทที่มีการดำเนินงานแบบเก่ายังได้นำอินเตอร์เน็ตมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของช่องทางการสื่อสารกับลูกค้าเพื่อเติมแต่งบริการแบบออนไลน์ นับตั้งแต่ที่อินเตอร์เน็ตกลายเป็นสถานที่ในการทำตลาดและการกระจายสินค้าที่คุ้มค่า แม้แต่บริษัทห้างหลังบางแห่งยังนำกลยุทธ์ทางอินเตอร์เน็ตมาใช้ในการทำการตลาด ดังนั้นการแข่งขันระหว่างบริษัทที่ใช้อินเตอร์เน็ตเป็นตัวกลางการเชื่อมต่อกับผู้บริโภคจึงมีการแข่งขันที่ดุเดือดมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคในยุคปัจจุบันมีการใช้คอมพิวเตอร์ อินเตอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558)

จากสถิติการใช้อินเตอร์เน็ตของกลุ่มผู้บริโภคประเทศไทยจากดิจิทัลไทยแลนด์ประจำปี 2563 พบว่า ข้อมูลของผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ 93.39 ล้านคน โดยเป็นผู้ใช้อินเตอร์เน็ตถึง 52 ล้านคน และเป็นผู้ใช้สื่อโซเชียลมีเดียถึง 52 ล้านคนเช่นเดียวกัน เมื่อเทียบกับปี 2562 คนไทยมีการใช้สื่อโซเชียลมีเดียสูงขึ้นถึง 4.7% โดยผู้ใช้งานมีการใช้งานอินเตอร์เน็ตมากที่สุดรองลงมาคือใช้ในการรับส่งข้อความ ดูทีวี ฟังเพลง และเล่นเกมส์ ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่ามูลค่าทางเศรษฐกิจของผู้ที่ใช้สื่อโซเชียลมีเดียอันดับแรกคือ ใช้ในการซื้อเสื้อผ้า รองลงมาคือดูภาพถ่ายต่าง ๆ การซื้ออาหารและผลไม้ การซื้อเฟอร์นิเจอร์ ตามลำดับ (ดิจิทัลไทยแลนด์, 2563) ดังนั้น การแข่งขันของธุรกิจในโลกอินเตอร์เน็ตจึงไม่จำกัดขอบเขตเฉพาะปัจจัยด้านราคาเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป ความสำเร็จที่เกิดจากบริบทอื่น ๆ ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของการแข่งขัน ทั้งปัจจัยด้านการค้นหาข้อมูล (Self - Help) ปัจจัยด้านการทำธุรกรรม (Transaction) และปัจจัยการบริการลูกค้า (Customer Service) ซึ่งปัจจัยที่กล่าวมานั้นถือเป็นสิ่งสำคัญต่อบริษัท เนื่องจากธุรกิจในโลกออนไลน์นั้นถือเป็นธุรกิจในช่องทางการตลาดรูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นช่องทางที่ทำให้ผู้บริโภคจำนวนมากสามารถเข้าถึง ค้นหาโดยระบุข้อมูลของสินค้าหรือบริการที่ตนเองต้องการและทำการตัดสินใจซื้อได้อย่างสะดวกและง่ายดาย (Meuter, M. L. et al., 2000)

จากการแข่งขันและการเติบโตของธุรกิจออนไลน์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลด้านบวกให้ธุรกิจ E-commerce มีมูลค่าเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว สาเหตุเพราะการเติบโตของอุตสาหกรรมค้าปลีกค้าส่งในช่องทาง E-commerce หรือการขายออนไลน์ โดยผู้ประกอบการให้ความสำคัญของการขายผ่านออนไลน์มากขึ้น รวมไปถึงการเข้ามาลงทุนในธุรกิจ E-commerce ของบริษัท

ยักษ์ใหญ่ทั้งจากต่างประเทศและในประเทศไทยส่งผลต่อธุรกิจ E-commerce ของไทยให้มีแนวโน้มที่ดีขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558) การสร้างความได้เปรียบที่สำคัญของผู้ประกอบการคือ การลดต้นทุนของการทำธุรกิจแบบมีหน้าร้านซึ่งมีต้นทุนที่สูงกว่าการทำธุรกิจแบบไม่มีหน้าร้าน ทำให้การเข้าถึงของผู้ประกอบการใหม่หรือผู้มีเงินทุนน้อยสามารถจำหน่ายสินค้าผ่าน E-commerce ได้ ซึ่งนับเป็นสัญญาณที่ดีที่ธุรกิจ E-commerce ของไทยจะมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าสถานการณ์การใช้บริการซื้อขายสินค้าออนไลน์ของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการในการเลือกซื้อสินค้า ซึ่ง Liu, J. & Ansari, A. ได้กล่าวว่าผลกระทบที่ทำให้ลูกค้ามีความภักดีต่อสินค้าส่วนหนึ่งได้รับผลกระทบมาจากการตัดสินใจซื้อของลูกค้าและปัจจัยทางการตลาดของธุรกิจ (Liu, J. & Ansari, A., 2020) เช่นเดียวกับการศึกษาของ Naeem, M. & Samim, A. ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับความภักดีของตราสินค้าและการตัดสินใจซื้อ พบว่าความภักดีต่อตราสินค้าขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งนักการตลาดในปัจจุบันต้องเผชิญกับตัวแปรหลายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้า และยังคงต้องรักษาความต้องการในการซื้อของลูกค้าเหล่านั้นไว้ด้วย ซึ่งตัวแปรที่เกี่ยวข้องได้แก่ ทัศนคติของผู้บริโภค (Naeem, M. & Samim, A., 2020) สอดคล้องกับความคิดเห็นของ Schiffman, L. G. et al. ได้กล่าวไว้ว่า ทัศนคติแต่ละด้านไม่ได้ทำให้เกิดอิทธิพลในความตั้งใจและหรือพฤติกรรมการซื้อของพวกเขา แต่ความตั้งใจและหรือพฤติกรรมการซื้อเป็นผลจากความหลากหลายของทัศนคติผู้บริโภคที่เกี่ยวกับความหลากหลายของหลายปัจจัย ทั้งในความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของการซื้อสินค้าออนไลน์เอง (Schiffman, L. G. et al., 2003) ดังนั้น ความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันจึงเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการธุรกิจ E-commerce ของไทยควรให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่งเพื่อพัฒนาสินค้า บริการ และปัจจัยรอบด้านที่จะนำไปสู่การตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคในท้ายที่สุด

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้มุ่งเน้นศึกษาถึงปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค ซึ่งการวิจัยดังกล่าวจะเป็นการตรวจสอบปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ทัศนคติด้านผู้บริโภค ปัจจัยทางการตลาด ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อกระบวนการในการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาตัวแบบการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค ความภักดีของผู้บริโภคและความตั้งใจที่จะซื้อผ่านออนไลน์ของผู้บริโภคให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภค

3. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุของการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภค

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุของการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภค โดยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาจากประชากรที่มีประสบการณ์ในการซื้อสินค้าผ่านออนไลน์ของผู้บริโภคผ่านเว็บไซต์ <https://www.surveymonkey.com> จำนวนทั้งสิ้น 1,424,346 คน โดยเทียบสัดส่วนระหว่างจำนวนประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร เปรียบเทียบกับสัดส่วนจากการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 1,600 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มตามอายุ และใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบกำหนดจำนวนตัวอย่าง (Quota Sampling) ตามการจัดสรรแบบสัดส่วนจำนวนประชากรที่มีการใช้อินเทอร์เน็ต จากนั้นใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากรให้ได้จำนวนและสัดส่วนตามที่กำหนดไว้ คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 1,600 คนที่มีประสบการณ์การซื้อผ่านออนไลน์ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลโดยสร้างแบบสอบถามออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ <https://www.surveymonkey.com> ซึ่งได้ทำการแจกแบบสอบถามผ่านทางอินเทอร์เน็ตโดยผ่านเฟสบุ๊ค อินสตาแกรมและไลน์ จากนั้นทำการเชื่อมโยงข้อมูลของแบบสอบถามออนไลน์ไปยังเว็บไซต์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผ่านการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ได้เท่า 0.85 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามเท่ากับ 0.91 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามที่ดีและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ (วิชิต อุ๋น, 2554) โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุ ได้แก่ทัศนคติด้านผู้บริโภค ปัจจัยทางด้านการตลาด และปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค และส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความภักดีของผู้บริโภค โดยแบบสอบถามในส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ และส่วนที่ 2 - 4 เป็นการเลือกตอบแบบประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ คือ 5 หมายถึงมากที่สุด 4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด และมีเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00	แสดงว่า	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20	แสดงว่า	เห็นด้วย
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40	แสดงว่า	ไม่แน่ใจ

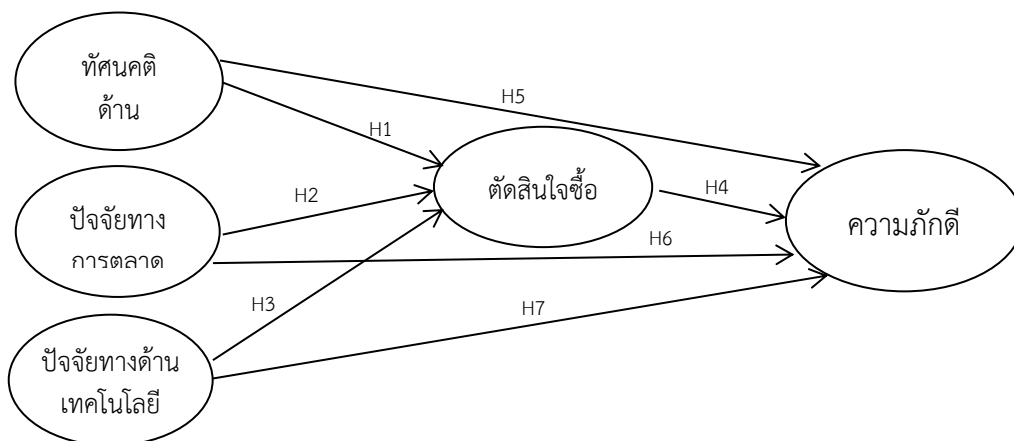
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 แสดงว่า ไม่เห็นด้วย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 แสดงว่า ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่มีประสบการณ์ในการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ในช่วงระหว่างปี 2561

4. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคทางสถิติที่เป็นสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานด้วยการประเมินแบบจำลองการวัดเพื่อตรวจสอบความเที่ยงของตัวแปรและการตรวจสอบด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (SEM) ด้วยวิธีการ Maximum Likelihood เพื่อตรวจสอบการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้ โดยสรุปค่า χ^2/df , CFI, GFI, AGFI, RMSEA และ SRMR ว่าดัชนีมีเกณฑ์ยอมรับได้ คือโมเดลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี เมื่อ χ^2/df น้อยกว่า 2 ค่า CFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 ค่า GFI และค่า AGFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 ค่า RMSEA น้อยกว่า 0.05 และ ค่า SRMR น้อยกว่า 0.05

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การศึกษาแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุของการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภค ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมจากฐานข้อมูลต่างๆ รวมถึงบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบแนวความคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

และสามารถนำมาตั้งสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 ทัศนคติด้านผู้บริโภคมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 ปัจจัยทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค

สมมติฐานการวิจัยที่ 3 ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค

สมมติฐานการวิจัยที่ 4 การตัดสินใจซื้อสินค้ามีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภค

สมมติฐานการวิจัยที่ 5 ทศนคติด้านผู้บริโภคมีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภค

สมมติฐานการวิจัยที่ 6 ปัจจัยทางการตลาดมีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภค

สมมติฐานการวิจัยที่ 7 ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภค

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุ ได้แก่ ทศนคติด้านผู้บริโภค และปัจจัยทางการตลาด ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงปัจจัยเชิงสาเหตุ ทศนคติด้านผู้บริโภค และปัจจัยทางการตลาด

ตัวแปร	n	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ทศนคติด้านผู้บริโภค	1,600	3.70	0.503	มาก
ปัจจัยทางการตลาด	1,600	3.65	0.556	มาก
ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี	1,600	3.81	0.572	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงปัจจัยเชิงสาเหตุ ทศนคติด้านผู้บริโภค และปัจจัยด้านการตลาด โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.81$, S.D. = 0.572) และเมื่อพิจารณาปัจจัยเชิงสาเหตุ พบว่า ปัจจัยทศนคติด้านผู้บริโภค ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มาก ($\bar{x} = 3.70$, S.D. = 0.503) รองลงมาคือ ปัจจัยทางการตลาด ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 0.556) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงระดับค่าเฉลี่ยของปัจจัยเชิงสาเหตุด้านทศนคติด้านผู้บริโภคที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจซื้อ สินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค

ทศนคติด้านผู้บริโภค	n	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
ความเป็นส่วนตัวในการตัดสินใจซื้อ	1,600	3.17	0.845	ปานกลาง	6
ความปลอดภัยในการตัดสินใจซื้อ	1,600	3.82	0.631	มาก	3
การประหยัดเวลาในการตัดสินใจซื้อ	1,600	3.70	0.799	มาก	4
ความสะดวกในการตัดสินใจซื้อ	1,600	3.91	0.712	มาก	2
ชื่อเสียงของบริษัทในการตัดสินใจซื้อ	1,600	4.08	0.762	มาก	1
การรับรู้ในการตัดสินใจซื้อ	1,600	3.51	0.684	มาก	5
ค่าเฉลี่ยรวม	1,600	3.70	0.503	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านทศนคติด้านผู้บริโภคที่ส่งผลต่อ พฤติกรรม การตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับ

มาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.503) โดยเฉพาะชื่อเสียงของบริษัทในการตัดสินใจซื้อ ซึ่งอยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.762) รองลงมาเป็นความสะดวกในการตัดสินใจซื้อโดย ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.712) ความปลอดภัยในการตัดสินใจซื้อ ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.631) โดยที่การประหยัดเวลาในการตัดสินใจซื้อ ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.799) ส่วนการรับรู้ในการตัดสินใจซื้อ ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.684) และความเป็นส่วนตัวในการตัดสินใจซื้อ ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 0.845) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงระดับค่าเฉลี่ยของปัจจัยเชิงสาเหตุด้านปัจจัยทางด้านการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านออนไลน์ของผู้บริโภค

ปัจจัยทางด้านการตลาด	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
ราคา	1,600	3.67	0.717	มาก	3
สินค้า	1,600	3.70	0.686	มาก	2
การส่งเสริมทางการตลาด	1,600	3.58	0.744	มาก	4
ระบบขนส่งสินค้า	1,600	3.89	0.741	มาก	1
นโยบายการคืนสินค้า	1,600	3.57	0.881	มาก	5
การบริการลูกค้า	1,600	3.40	0.802	มาก	6
ค่าเฉลี่ยรวม	1,600	3.65	0.556	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่าผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านปัจจัยทางด้านการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.556) โดยเฉพาะระบบส่งมอบสินค้าซึ่งอยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.741) รองลงมาเป็นสินค้า ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.686) ราคา ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.717) การส่งเสริมทางการตลาด ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.744) นโยบายการคืนสินค้า ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.881) และการบริการลูกค้า ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.802) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงระดับค่าเฉลี่ยของปัจจัยเชิงสาเหตุด้านปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านออนไลน์ของผู้บริโภค

ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
ความพร้อมใช้งานและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต	1,600	3.73	0.698	มาก	5
ระยะเวลาในการดาวน์โหลด	1,600	3.79	0.728	มาก	4
การแสดงผลภาพและสี	1,600	3.87	0.747	มาก	2
การใช้งานง่าย	1,600	3.86	0.725	มาก	3
การเข้าถึง / ความสะดวก	1,600	3.94	0.679	มาก	1
ความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูล	1,600	3.53	0.886	มาก	6
ค่าเฉลี่ยรวม	1,600	3.81	0.572	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่าผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อ พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านออนไลน์ของผู้บริโภค พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.572) โดยเฉพาะการเข้าถึง/ความสะดวก ซึ่งอยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.679) รองลงมาเป็นการแสดงภาพและสี ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.747) การใช้งานง่าย ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.725) ระยะเวลาในการดาวน์โหลด ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.728) ความพร้อมใช้งานและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.698) และความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูล ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.886) ตามลำดับ

2. อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุคือ ทศนคติด้านผู้บริโภค ปัจจัยทางการตลาด และปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี มีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อและความภักดีของผู้บริโภค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อและความภักดีของผู้บริโภค

ปัจจัย เหตุ	CUSTOM			MAKET			TECH			DECIS		
ปัจจัยผล	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
DECIS	0.21	-	0.21	0.10	-	0.10	0.65	-	0.65	-	-	-
p-value	0.02	-	0.02	0.02	-	0.02	0.03	-	0.03	-	-	-
t	10.36	-	10.36	4.19	-	4.91	25.47	-	25.47	-	-	-
ROYAL	0.40	0.16	0.24	0.32	0.09	0.24	0.25	0.18	0.07	0.17	0.07	0.10
p-value	0.02	0.01	0.02	0.02	0.01	0.02	0.02	0.02	0.03	0.03	0.01	0.03
t	18.52	11.02	11.23	15.32	8.32	11.93	11.67	8.04	2.3	5.30	5.33	3.22

จากตารางที่ 5 ความภักดี (ROYAL) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากทัศนคติด้านผู้บริโภค (CUSTOM) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.24 เป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรปัจจัยทางการตลาด (MAKET) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.24 เป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี (TECH) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.07 เป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรการตัดสินใจซื้อ (DECIS) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.10 เป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ ตัวแปรความภักดี (ROYAL) ยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปรทัศนคติด้านผู้บริโภค (CUSTOM) ผ่านตัวแปรการตัดสินใจซื้อ (DECIS) โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.16 เป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ความภักดี (ROYAL) ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปรปัจจัยทางการตลาด (MAKET) ผ่านตัวแปรการตัดสินใจซื้อ (DECIS) โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.09 เป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ

ความภักดี (ROYAL) ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปรปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี (TECH) ผ่านตัวแปรการตัดสินใจซื้อ (DECIS) โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.18 เป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภค พบว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนทั้ง 6 ดัชนีที่ผ่านเกณฑ์การยอมรับ คือค่าดัชนี $\chi^2/df = 1.671$, CFI = 0.1000, GFI = 0.980 , AGFI = 0.970, RMSEA = 0.020 และ SRMR = 0.018 ดังภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ดังนี้

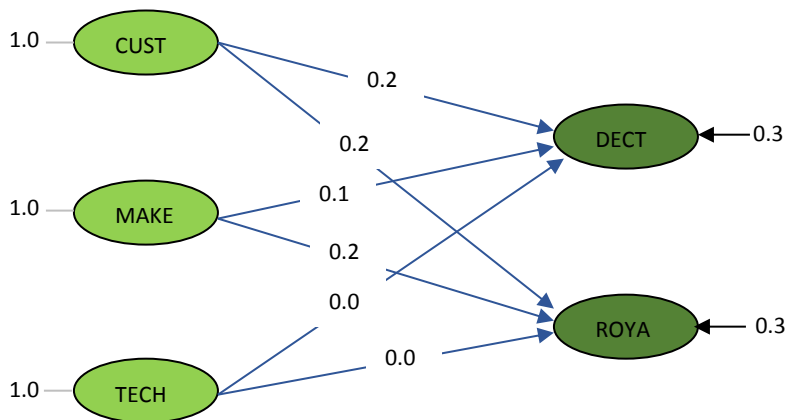
3.1 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.617 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจาก ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2.00

3.2 ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (Comparative Fit Index: CFI) มีค่าเท่ากับ 1.000 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์เนื่องจากค่า CFI มีค่า 0.90 ขึ้นไป

3.3 ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสมบูรณ์ (Absolute Fit Index) พิจารณาค่า 2 ดัชนี คือ ดัชนีวัดความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) มีค่าเท่ากับ 0.980 และดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้ไขแล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.970 สรุปว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เนื่องจากค่า GFI และค่า AGFI มีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 และค่า GFI และค่า AGFI ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า 0.90

3.4 ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.020 หมายถึง โมเดลค่อนข้างสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจาก ค่า RMSEA มีค่าน้อยกว่า 0.05 หรือมีค่าระหว่าง 0.05 ถึง 0.08

3.5 ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนในรูปความคลาดเคลื่อน โดยดัชนีที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการพิจารณา คือ รากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Standardized Root Mean Square Residual: SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.018 แสดงว่า โมเดลสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจาก มีค่าน้อยกว่า 0.05

ภาพที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรในแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุของการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภค

อภิปรายผล

ทัศนคติด้านผู้บริโภคมีอิทธิพลมีทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์เนื่องมาจากความเป็นส่วนตัวในการตัดสินใจซื้อ ความปลอดภัยในการตัดสินใจซื้อการประหยัดเวลาในการตัดสินใจซื้อ ความสะดวกในการตัดสินใจซื้อชื่อเสียงของบริษัทในการตัดสินใจซื้อ และการรับรู้ในการตัดสินใจซื้อที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า Dolnicar, S. & Jordaan, Y. ได้กล่าวว่า ความเป็นส่วนตัวของลูกค้าเป็นประเด็นที่สำคัญอย่างมาก (Dolnicar, S. & Jordaan, Y., 2006) สอดคล้องกับการศึกษาของ Liu, J. & Ansari, A. ได้กล่าวว่าทัศนคติของผู้บริโภคเป็นปัจจัยสำคัญของการตัดสินใจซื้อของลูกค้าที่ต้องการรักษาความต้องการของลูกค้าไว้และยังส่งผลกระทบต่อความภักดีต่อตราสินค้าอีกด้วย (Liu, J. & Ansari, A., 2020)

ปัจจัยทางด้านการตลาดมีอิทธิพลมีทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า องค์ประกอบเรื่องราคาราคาสินค้า ตัวสินค้า การส่งเสริมทางการตลาด ระบบส่งเสริมสินค้านโยบายการคืนสินค้า และการบริการลูกค้า มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค ดังที่ Belch, G. E. & Belch, M. A. ได้ให้นิยามของการส่งเสริมการขายว่าเป็นการจูงใจโดยตรงที่นำเสนอมูลค่าพิเศษหรือสิ่งจูงใจสำหรับผลิตภัณฑ์ให้กับพนักงานขาย ตัวแทนจำหน่ายหรือผู้บริโภคด้วยวัตถุประสงค์เบื้องต้น ในการก่อให้เกิดยอดขายในทันที (Belch, G. E. & Belch, M. A., 2009) เช่นเดียวกับ Shimp ที่ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการขายไว้ว่า คือการจูงใจของผู้ผลิตร้านค้าหรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างการรับรู้ตราสินค้าให้แก่ผู้บริโภคโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มยอดขายกระตุ้นให้เกิดการซื้อสินค้าในทันทีเพื่อกระตุ้นให้เกิดการซื้อสินค้าในปริมาณที่มากขึ้น หรือเพื่อให้เกิดการซื้อซ้ำเพื่อสร้างการรับรู้ตราสินค้าและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริโภค (Shimp, T. A., 2010)

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ He, X. et al. ได้อธิบายไว้ว่า การแข่งขันด้านราคาอาจไม่ได้ทำให้ประสบความสำเร็จทุกครั้งและกับทุกประเภทสินค้า ร้านค้าออนไลน์ควรพิจารณาตามประเภทสินค้าและความต้องการของลูกค้า เช่น สินค้าที่ลูกค้าคาดหวังคุณภาพ ควรเน้นตั้งราคาตามคุณภาพ สามารถตั้งสูงกว่าร้านค้านั้นๆ ได้ หากพิจารณาแล้วพบว่าคุณภาพสินค้าของร้านเราดีกว่าร้านอื่นในการรับรู้ของลูกค้า (He, X. et al., 2011)

ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลมีทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคซึ่งอาจกล่าวได้ว่า องค์ประกอบความพร้อมใช้งานและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตระยะเวลาในการดาวน์โหลด การแสดงผลและสี การใช้งานง่าย และการเข้าถึงความสะดวกมีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค เช่นเดียวกับ Anteneh, A. & Kaveepan, L. คือระยะเวลาในการดาวน์โหลดที่ยาวนานเกินไปจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ และทำให้ผู้ใช้งานหมดความอดทนและออกจากหน้าเว็บไซต์ไป เลิกเลือกสินค้าใส่ตะกร้า และเกิดความคิดเห็นทางด้านลบเกี่ยวกับเว็บไซต์นั้นๆ และชื่อเสียงของบริษัท (Anteneh, A. & Kaveepan, L., 2015) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Eroglu, S. et al. กล่าวว่า คุณลักษณะหลักของปัจจัย 3 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย ใช้งานง่าย (Ease of Use) การเข้าถึง (Accessibility) และการรักษาความปลอดภัยหรือความเป็นส่วนตัว (Security/Privacy) (Eroglu, S. et al., 2003) เช่นเดียวกับ Riquelme, I. P. & Román, S. กล่าวว่า การใช้ระบบ คุณภาพการออกแบบระบบ คุณภาพข้อมูล ลูกเล่นที่ทำให้เว็บไซต์ประสบความสำเร็จทั้ง 4 ด้าน ในเรื่องของเนื้อหาเชิงธุรกรรมทางอินเทอร์เน็ต ความสะดวกเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดเพียงอย่างเดียวของการซื้อของทางอินเทอร์เน็ตและความง่ายในการติดต่อรวมถึงความพร้อมของตัวแทน การตอบสนองที่เชื่อถือได้และรวดเร็ว ความสนใจ ความง่ายในการใช้งานและการเข้าถึง มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการประเมินผลคุณภาพการให้บริการของผู้ซื้อของในอินเทอร์เน็ตเป็นคุณสมบัติที่สำคัญสำหรับการประเมินผลความพึงพอใจของลูกค้าออนไลน์ (Riquelme, I. P. & Román, S., 2014)

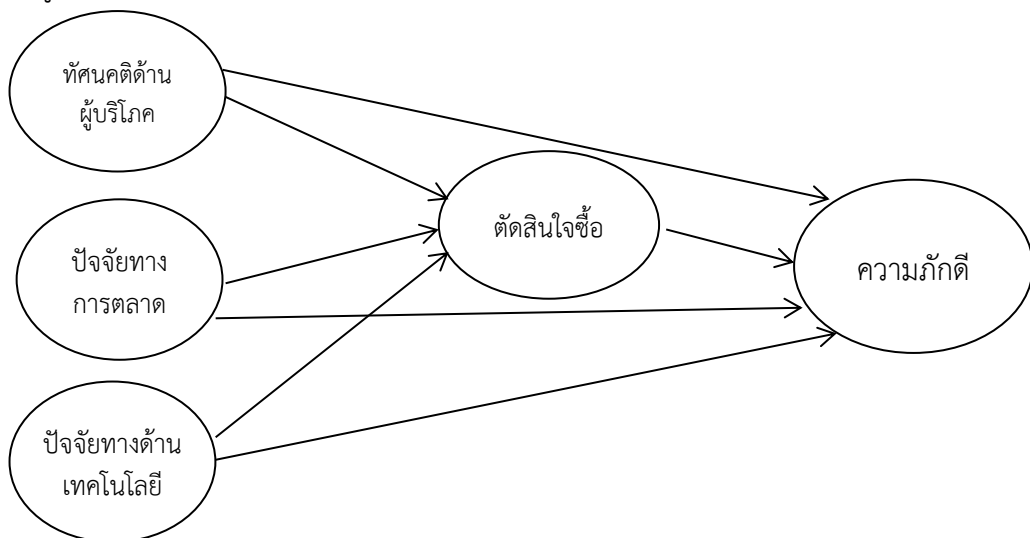
ปัจจัยด้านการตัดสินใจซื้อสินค้ามีอิทธิพลมีทางตรงต่อความความภักดีของผู้บริโภคซึ่งอธิบายได้ว่า องค์ประกอบเรื่องเว็บไซต์ให้ข้อมูลครบถ้วนตามที่ต้องการ เว็บไซต์ให้ข้อมูลถูกต้องแม่นยำ เว็บไซต์ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่น่าเสนอ และเว็บไซต์ออกแบบง่ายต่อการใช้งานมีอิทธิพลโดยตรงต่อความความภักดีของผู้บริโภคสอดคล้องกับ Yun, Z. S. & Good, L. K. ซึ่งพบว่าในการดำเนินการศึกษาการวิจัยเชิงประจักษ์ ที่ตรวจสอบความตั้งใจการภักดีของลูกค้าออนไลน์และนำเสนอแบบจำลองความคิดของร้านค้าปลีกออนไลน์ เพื่อนำไปสร้างความภักดีจาก E-tail Store การวิจัยมุ่งเน้นไปที่ขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญของการตัดสินใจของลูกค้า (การประเมินผลหลังการซื้อ) (Yun, Z. S. & Good, L. K., 2007) สอดคล้องกับ Aaker, D. ซึ่งพบว่า ความภักดีต่อตราสินค้าเป็นสิ่งที่แสดงถึงความยึดมั่นที่ผู้บริโภคมีต่อตราสินค้า ความภักดีต่อตราสินค้าเป็นองค์ประกอบของคุณค่าของตราสินค้า

(Brand Equity) ที่สำคัญที่สุดของคุณค่าตราสินค้า เพราะหากผู้บริโภคไม่เห็นความแตกต่างของสินค้าแต่ละตรา ก็จะเป็นเหตุผลการให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าอื่น แต่ถ้าผู้บริโภคมีความภักดีต่อตราสินค้าในระดับสูง ผู้บริโภคมีการซื้อสินค้าอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งยังเป็นองค์ประกอบหลักที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดการซื้อซ้ำอีกด้วย (Aaker, D., 1991)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์กรอบแนวคิดการวิจัย จนกระทั่งการวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้ได้แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุของการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภค ดังนี้

ภาพที่ 3 แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุของการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้บริโภค

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยเชิงสาเหตุของการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ ทัศนคติด้านผู้บริโภค ปัจจัยทางการตลาด และปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งทัศนคติด้านผู้บริโภค ปัจจัยทางการตลาด และปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี มีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อ นอกจากนี้ความภักดียังได้รับอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมจากการตัดสินใจซื้อ ทัศนคติด้านผู้บริโภค ปัจจัยทางการตลาด และปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นั่นหมายความว่า แบบจำลองที่สร้างขึ้นสามารถนำไปใช้กับธุรกิจได้จริง ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ผู้ประกอบธุรกิจออนไลน์ควรให้ความสำคัญกับทั้ง 3 ปัจจัย ได้แก่ ทัศนคติด้านผู้บริโภค ปัจจัยทางการตลาด และปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี เนื่องจากทั้ง 3 ปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อและความภักดีของผู้บริโภค ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจ

ออนไลน์ ควรจะทำการศึกษาข้อมูล และทำการวิเคราะห์ปัจจัยดังกล่าวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านออนไลน์ของผู้บริโภค ได้แก่ ข้อมูลในด้านช่วงเวลาที่ซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์ ความถี่ในการซื้อสินค้าในเว็บไซต์มากกว่าตามร้านค้าทั่วไป บุคคลที่มีอิทธิพลแนะนำการซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์มากกว่าการซื้อตามร้านค้าทั่วไป เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ดิจิตัลไทยแลนด์. (2563). สถิติดิจิทัลของประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2563 จาก <https://blog.ourgreenfish.com/สถิติดิจิทัล-ของประเทศไทยจาก-digital-thailand-ประจำปี-2020>
- วิจิต อุ๋อัน. (2554). การวิจัยและการสืบค้นข้อมูลทางธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: พรินท์แอม (ประเทศไทย).
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). จำนวนประชากรแยกอายุ พ.ศ. 2558. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤษภาคม 2559 จาก http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age.php
- _____. (2558). รายงานสรุปผลที่สำคัญสำหรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2558. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤษภาคม 2558 จาก http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/ictth_report_58.pdf
- Aaker, D. (1991). Managing Brand Equity Capitalizing on the Value of a Brand Name. New York: Free Press.
- Anteneh, A. & Kaveepan, L. (2015). Analyzing Customer Service Technologies for Online Retailing: A Customer Service Life Cycle Approach. Journal of Computer Information Systems, 55(4), 73-80.
- Belch, G. E. & Belch, M. A. (2009). Advertising and promotion: An integrated marketing communications perspectives. New York: McGraw-Hill College.
- Dolnicar, S. & Jordaan, Y. (2006). Protecting Consumer Privacy in the Company's Best Interest. Australasian Marketing Journal, 14(1), 39-61.
- Eroglu, S. et al. (2003). E-satisfaction and e-loyalty: A contingency framework. Psychology and Marketing, 20(2), 123-138.
- He, X. et al. (2011). Retail Competition and Cooperative Advertising. OR Letters, 39(1), 11-16.
- Liu, J. & Ansari, A. (2020). Understanding Cusoumer Dynamic Decision Making Under Competing Loyalty Programs. Journal of Marketing Research, 57(3), 422-444.

- Meuter, M. L. et al. (2000). Self-Service Technologies: Understanding Customer Satisfaction With Technology- Based Service Encounters. *Journal of Marketing*, 64(3), 50-64.
- Naeem, M. & Samim, A. (2020). Product Brand Loyalty and Purchase Decision: A Comparative Study of Automobile Industry of Pakistan. *International Journal of Entrepreneurial Research*, 3(3), 76-87.
- Riquelme, I. P. & Román, S. (2014). The Influence of Consumers' Cognitive and Psychographic Traits on Perceived Deception: A Comparison Between Online and Offline Retailing Contexts. *Journal of Business Ethics*, 119(3), 405-422.
- Schiffman, L. G. et al. (2003). Toward a better understanding of the interplay of personal values and the Internet. *Psychology & Marketing*, 20(2), 169-186.
- Shimp, T. A. (2010). *Integrated Marketing Communication in Advertising and Promotion International* Ed. London: South Western/Cengage Learning.
- Yun, Z. S. & Good, L. K. (2007). *An Empirical Examination of Consumers' Innovation Adoption: The Role of Innovativeness, Fashion Orientation, and Utilitarian and Hedonic Consumers' Attitudes*. Carolina: University of North Carilina.

การพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์ออบ
กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานออบไทยลาวแจ้วทองเอน
อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี*

THE DEVELOPING ONLINE MARKETING CHANNELS OF NGOB
PRODUCTS, BASKETRY PRODUCTS GROUP NGOBTHAI-LAONGEAW
THONG-EN, INBURI DISTRICT, SINGBURI PROVINCE

ภาสกร รอดแผลง

Paskorn Rodplang

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Thepsatri Rajabhat University, Thailand

E-mail: kerorokorn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์ออบ 2) พัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์ออบ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยกระบวนการมีส่วนร่วม สัมภาษณ์เชิงลึก สันทนากรกลุ่มประกอบการสังเกต ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้มาด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานออบไทยลาวแจ้วทองเอน จำนวน 30 คน การวิจัยระยะที่ 1 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์ SWOT Analysis ระยะที่ 2 ดำเนินการพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ ประกอบด้วย 1) จัดทำเพจเฟซบุ๊ก 2) บริหารเพจเฟซบุ๊ก แก้ไขปรับปรุงเนื้อหา ข้อความให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม 3) อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้งานเพจเฟซบุ๊กและอบรมการถ่ายภาพสินค้า/ผลิตภัณฑ์เบื้องต้น 4) ประชาสัมพันธ์เพจให้เป็นที่รู้จัก และ 5) ส่งมอบเพจเฟซบุ๊กให้กับกลุ่มและกำหนดผู้รับผิดชอบในการดูแลบริหารจัดการ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาทางการตลาดของกลุ่มคือ สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ขาดความรู้ทางการตลาด ช่องทางการตลาดมีจำกัด เน้นการขายให้กับลูกค้าประจำ หรือขายในงานออกร้านที่หน่วยงานราชการในจังหวัดจัดขึ้นแนวทางในการพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์ออบคือ การส่งเสริมความรู้ทางด้านการตลาดออนไลน์ และการตลาดออนไลน์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก 2) ผลการพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์ออบคือได้เพจเฟซบุ๊กกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานออบไทยลาวแจ้วทองเอน

* Received 30 November 2020; Revised 23 March 2021; Accepted 23 March 2021

โดยใช้กระบวนการนำเสนอตามหมวดหมู่ของผลิตภัณฑ์ รูปแบบเนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสาร ประกอบด้วย ภาพถ่ายพร้อมมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาพอินโฟกราฟิก การลิงค์วิดีโอยูทูบ การแชร์โพสต์ ข้อคิดเห็นและกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม โดยมีการจัดการคำตอบ การจัดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้กับลูกค้าผ่านทางหน้าเพจ

คำสำคัญ: ช่องทางการตลาดออนไลน์, ผลิตภัณฑ์งอบ, กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานงอบ

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study guidelines to develop online marketing channels of Ngob products. 2) develop online marketing channels for Ngob products. This is a qualitative research based on participatory principles, in-depth interviews, group chats, and observations. Key informant with a specific method of choosing was a member of Ngobthai - Lao Ngeaw Thong-en 30 people. Phase 1. use content analytics by category and purpose of the SWOT Analysis to understand the context and conditions of the issue. Phase 2 continues to develop online marketing channels, consists of 1) Proceed to create a Facebook page. 2) Manage Facebook page, edit, update content the message to suit the needs of the group. 3) Training on how to use the Facebook page and provide basic product and product photography training. 4) Promote the page to be known and 5) Deliver the Facebook page to the group and assign the person responsible for managing it. The research results are as follows. 1) The marketing problem of the group is most of the members be elderly, lack marketing knowledge, limited marketing channels, focus on selling to the same customers, or selling at a fair held by government agencies in the province. The guidelines for developing online marketing channels are: Promoting online marketing knowledge for group members and online marketing via Facebook page 2) The results of the development of online marketing channels are: Got the Facebook page Basketry products Ngobthai - Lao Ngeaw Thong-en that are convenient to use, provide product information quickly, reach customers and communicate directly with customers. It is also a channel for advice. Show appreciation for the products that are impressed including being able to tell it to friends or acquaintances as well.

Keywords: Online Marketing Channel, Ngob Products, Ngob Basketry Products Group

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว การดำรงชีวิตของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับเทคโนโลยีที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา การดำเนินธุรกิจจึงต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาเช่นกันสิ่งสำคัญในการดำเนินธุรกิจคือเครื่องมือสื่อสารทางการตลาด จึงต้องมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการดำเนินการทางการตลาดเพื่อครองใจผู้บริโภค ซึ่งเทคโนโลยีที่สำคัญในปัจจุบันคือการใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ต ผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2562 ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีผู้เข้ามามีส่วนร่วมตอบแบบสำรวจผ่านทางเว็บไซต์จำนวน 14,242 คน พบว่าในปี 2562 คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ย 10 ชั่วโมง 22 นาทีต่อวัน Social media ยังคงเป็นกิจกรรมออนไลน์ที่คนไทยใช้เวลาเยอะที่สุดการที่คนทั่วไปจะขายของผ่านออนไลน์นั้น ช่องทาง Facebook เป็นช่องทางที่ทำได้ง่ายสุด (ณรงค์ยศ มหิทธิวาณิชชา, 2563) และการใช้เครื่องมือสื่อสารออนไลน์ของประชาชนชาวไทยเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งการใช้บริการออนไลน์ของภาคเอกชนและภาครัฐ กิจกรรมหลักที่เป็นที่นิยมคือการซื้อขายสินค้า และมูลค่ายอดขายสินค้าเพิ่มขึ้นทุกปี (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2563)

ภายใต้กระแสโลกยุคดิจิทัลเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นความท้าทายหนึ่งสำหรับผู้ประกอบการไทยในทุกระดับต้องมีการปรับตัว และเรียนรู้เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังเป็นโอกาสทางธุรกิจที่จะขยายตลาดให้กว้างขวางมากขึ้น ผู้ประกอบการชุมชนควรมีการเตรียมความพร้อม พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ให้มีความทันสมัย สวยงาม และพร้อมหาช่องทางการตลาดให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อการจัดจำหน่ายและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นในการจัดการด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชน ควรมีการจัดอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและการขยายช่องทางการจัดจำหน่ายให้มากขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสและช่องทางการเข้าถึงผู้บริโภค (วนิดา มุกดา, 2557)

หลายชุมชนทำการค้าแบบเดิมคือการขายตรงซึ่งในปัจจุบันการขายตรงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการแข่งขันในตลาดอีกทั้งเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาไปมากแต่หลายชุมชนยังไม่ได้ขยายช่องทางการตลาดทำให้เสียโอกาสในการขายสินค้าเนื่องจากผู้ผลิตสินค้า OTOP ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นพ่อค้าแม่ค้ามาก่อนและถูกกระตุ้นให้ผลิตสินค้า OTOP ซึ่งเป็นผลผลิตจากทรัพยากรในท้องถิ่นหลายชุมชนมีความสามารถในการผลิตสินค้าจนได้รับการคัดสรรสุดยอดผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP Product Champion: OPC) ซึ่งเป็นการคัดเลือกจากผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพระดับดีเป็นสินค้าที่โดดเด่นแต่รางวัลไม่สามารถรับประกันว่าจะขายได้เสมอไปปัญหาทางการตลาดของสินค้าชุมชนจึงเป็นปัญหาที่พบอยู่ในขณะนี้ผลจากการที่ภาครัฐสนับสนุนให้ทุกตำบลเร่งผลิตสินค้า OTOP ในขณะที่ชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ทางด้านการตลาดและการขายตรงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการแข่งขันจึงจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เข้ามามีส่วนร่วมด้วยเพื่อขยายช่องทางการตลาดให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้า

มากขึ้นและสามารถขายสินค้าได้เพิ่มขึ้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสนองความต้องการผู้บริโภค ควรทำควบคู่ไปกับการขยายช่องทางการตลาดเพื่อให้ตรงกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันที่มีความเร็วของข้อมูลอย่างมากผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อให้เข้ากับวิถีชีวิตปัจจุบันสถานประกอบการที่ยังไม่มีเว็บไซต์ควรประเมินความพร้อมสภาพปัจจุบันรวมถึงปัญหาของกลุ่มเพื่อนำมาวิเคราะห์ในการขยายช่องทางการตลาดศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานประกอบการอื่นเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับการผลิตและหาแนวทางการแก้ปัญหาไวล่วงหน้า (อารยา เสือเดช, 2559)

งานจักสานงอบนับว่าเป็นที่รู้จักกันมาช้านาน เป็นงานศิลปหัตถกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพของชาวไทยโดยตรง ใช้เป็นเครื่องสวมศีรษะ บังแดดบังฝนเพื่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกรไทย หรือใช้สวมบังแดดบังฝนเพื่อประกอบกิจกรรมกลางแจ้งต่าง ๆ นั้น นอกจากประโยชน์จากการใช้งานดังกล่าวแล้ว งอบถือเป็นอีกหนึ่งผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาล้ำค่าของบรรพบุรุษที่ประดิษฐ์คิดค้นซึ่งผลิตจากวัสดุธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น นำมาทำเป็นหมวกรูปทรงกระบังโค้งมนสวยงาม และใช้งานได้ดีในภูมิประเทศที่เป็นเมืองร้อน ทำให้ผู้สวมใส่สบาย ลมพัดถ่ายเทได้ดี เป็นศิลปหัตถกรรมที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์และวิถีชีวิตความเป็นไทย มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตชนบทธรรมนิยมประเพณีของกลุ่มชน และในเวลาต่อมาได้พัฒนารูปแบบของงานจากหัตถกรรมในครัวเรือนกลายมาเป็นสินค้าออกจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริมจนเกือบครบถ้วนได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งภูมิปัญญาหรือองค์ความรู้ของงานหัตถกรรมการผลิตงอบ จึงนับว่าเป็นงานที่ควบคู่กับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมจนถึงปัจจุบัน ศิลปะการทำงานต้องใช้ความชำนาญและความประณีตละเอียดอ่อนเป็นอย่างยิ่ง ไม่แพ้งานจักสานประเภทอื่น ๆ (ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน), 2561)

“ทองเอนหมู่เฮา สาวเจ้างามหลาย งอบไผ่ บ่ เทียม สินค้าเยี่ยม OTOP ล้อมรอบนาข้าว ปลาส้มเฮาแซบหลาย ผู้ได้ได้มาเยือน บลิ้มเลียนบ้านทองเอน” เป็นคำขวัญของตำบลทองเอนที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีชื่อเสียงในชุมชน การสานงอบใบลาน เป็นหัตถกรรมในครัวเรือนของชาวลาวแฉ่งที่ทำเอง ใส่เอง เพื่อกันแดดกันฝน ยามไปทำงาน ทำนา ทำไร่ บางครั้งใช้เพื่อการละเล่นในชุมชน เช่น พ้อนงอบเป็นต้น ปัจจุบันตำบลทองเอน ถือได้ว่าเป็นแหล่งผลิตงอบที่ใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทย และเป็นสินค้า OTOP ประจำท้องถิ่น โดยปัจจุบันมีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานงอบไทย ลาวแฉ่งทองเอนขึ้น มีสมาชิกจำนวน 45 คน ชาวบ้านมีรายได้เสริมจากการทำงอบจำหน่าย เพื่อจุนเจือครอบครัว นอกเหนือจากรายได้หลักที่ได้จากการทำการเกษตร ซึ่งในการจัดจำหน่ายเน้นการขายให้กับลูกค้าเดิม ๆ ซึ่งมารับซื้อในพื้นที่หรือขายในงานออกร้านที่หน่วยงานราชการภายในจังหวัดจัดขึ้นเท่านั้น (ทองเอนดอทคอม, 2560)

ผู้วิจัย จึงได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการจัดจำหน่ายและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์จักสานของบทยลาวแฉ้วทองเอนให้เป็นที่รู้จักและขยายตลาดให้กว้างขวางมากขึ้น สอดรับกับนโยบายที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อรองรับการพัฒนาประเทศ และยังสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางในการพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์จักสานของบทยลาวแฉ้วทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อพัฒนาช่องทางการตลาดผลิตภัณฑ์จักสานของบทยลาวแฉ้วทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานของบทยลาวแฉ้วทองเอน จำนวน 45 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้มาด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจงจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มประกอบการสังเกต

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานของบทยลาวแฉ้วทองเอน ตำบลทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานของบทยลาวแฉ้วทองเอน ตำบลทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางในการพัฒนาช่องทางการตลาดผลิตภัณฑ์จักสานออนไลน์ประกอบด้วย

1. ศึกษาสภาพปัญหาและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของกลุ่มโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มประกอบการสังเกต สมาชิกในกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานของบทยลาวแฉ้วทองเอน จำนวน 30 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้ SWOT Analysis เพื่อให้ทราบถึงสภาพทั่วไป ความสามารถ และศักยภาพของกลุ่ม

2. ระดมความคิดจากสมาชิกในกลุ่มเพื่อคัดเลือกช่องทางการตลาดออนไลน์ที่เหมาะสมกับบริบทการใช้งาน ดำเนินการจัดอบรมให้ความรู้กับสมาชิก เกี่ยวกับรูปแบบและช่องทางการตลาดออนไลน์ที่หลากหลาย เพื่อให้สมาชิกได้ทำความรู้จัก และเห็นแนวทางในการ

ใช้ช่องทางการตลาดออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์จำหน่ายสินค้าให้แพร่หลายมากขึ้นหลังจากนั้นจึงร่วมระดมความคิดเห็นกับสมาชิกในกลุ่มเพื่อทำการคัดเลือกช่องทางการตลาดที่เหมาะสมกับบริบทการใช้งานของกลุ่ม

ระยะที่ 2 การพัฒนาช่องทางการตลาดผลิตภัณฑ์งอบออนไลน์

เมื่อสมาชิกได้ดำเนินการเลือกช่องทางการตลาดออนไลน์ที่เหมาะสมกับสมาชิกในกลุ่มแล้ว จึงเริ่มดำเนินการพัฒนาตามขั้นตอนดังนี้

1. ดำเนินการออกแบบและจัดทำโครงร่างเพจตามความต้องการของสมาชิก
2. บริหารเพจเฟซบุ๊ก แก้ไข ปรับปรุงเนื้อหา ข้อความ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม
3. ดำเนินการอบรมการใช้งานเพจเฟซบุ๊ก อบรมทักษะการถ่ายภาพสินค้า/ผลิตภัณฑ์อย่างง่าย และเทคนิคการโพสต์ข้อความเพื่อการจำหน่ายสินค้า
4. ประชาสัมพันธ์เพจให้เป็นที่รู้จัก โดยการเพิ่มฐานข้อมูลลูกค้าให้กับกลุ่ม และใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ผ่านเพื่อนและคนรู้จักที่อยู่ในเครือข่ายเฟซบุ๊ก
5. ส่งมอบเพจเฟซบุ๊กให้กับกลุ่มและกำหนดผู้รับผิดชอบในการดูแล บริหารจัดการ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางในการพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์งอบพบว่า สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1.1 ด้านบริหารจัดการ

ปัญหาของสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุทำให้การดำเนินการไม่คล่องตัวมากนักเป็นการผลิตตามความต้องการหรือตามใบสั่ง ไม่ได้ผลิตต่อเนื่องตลอดทั้งปี เนื่องจากเป็นอาชีพเสริมของสมาชิก ปัญหาสุขภาพของสมาชิกส่งผลต่อการผลิต การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในการขอสนับสนุน/ช่วยเหลือบางเรื่องมีความล่าช้า

1.2 ด้านเทคโนโลยี

สมาชิกส่วนใหญ่ขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยี พบว่า สมาชิกในกลุ่มอย่างน้อย 3 คน มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี สามารถใช้คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์แบบสมาร์ตโฟนได้มีเครื่องคอมพิวเตอร์โทรศัพท์แบบสมาร์ตโฟนที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ มีอุปกรณ์ถ่ายภาพ และสมาชิกในกลุ่มมีลูกหลาน ญาติที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสามารถช่วยเหลือในกรณีที่เกิดปัญหาได้

1.3 ด้านการตลาด

สมาชิกขาดความรู้ทางการตลาด ช่องทางการตลาดจำกัด เน้นการขายให้กับลูกค้าเจ้าเดิม ๆ หรือขายในงานออกร้านที่หน่วยงานราชการในจังหวัดจัดขึ้นขาดการส่งเสริม

การขายและประชาสัมพันธ์ ทำให้ไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ประกอบกับปัจจุบันงอบไม่ค่อยได้รับความนิยมเหมือนในอดีต การใช้งานไม่แพร่หลาย ขาดการส่งเสริมการขายและประชาสัมพันธ์ ทำให้ไม่เป็นที่รู้จัก

สำหรับแนวทางในการพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์งอบพบว่า หลังจากที่ได้ดำเนินการอบรมให้ความรู้สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่มีความสนใจการตลาดผ่านเพจเฟซบุ๊ก เนื่องจากเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์และจัดจำหน่ายที่ใช้งานได้ง่ายไม่ยุ่งยากสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังเป็นสื่อโซเชียลมีเดียที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบันเป็นอย่างมาก

2. ผลการพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์งอบพบว่า ได้เพจเฟซบุ๊กกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานงอบไทยลาวแฉวทองเอน อำเภออินทบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งกระบวนการนำเสนอ ใช้การนำเสนอข้อมูลตามหมวดหมู่ของสินค้า/ผลิตภัณฑ์ ซึ่งหมวดหมู่ของผลิตภัณฑ์จะแบ่งออกเป็น 1) ผลิตภัณฑ์งอบขนาดต่าง ๆ 2) ผลิตภัณฑ์ของใช้และของตกแต่งจากงอบ ซึ่งประกอบด้วย โหมบายงอบรูปแบบต่าง ๆ โคมไฟงอบ และพวงกุญแจงอบขนาดเล็ก เป็นต้น รูปแบบเนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารประกอบด้วย ภาพถ่าย สื่อภาพอินโฟกราฟิก การลิงค์วิดีโอ YouTube การแชร์โพสต์ ข้อคิดเห็นและกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม สอดแทรกความรู้และวิถีชีวิตในชุมชน และวัฒนธรรมในชุมชน ในส่วนของภาพอินโฟกราฟิกที่ใช้นำเสนอ จะเป็นการจัดวางรูปภาพผลิตภัณฑ์ให้ดูน่าสนใจ และมีการใส่มูลค่าของผลิตภัณฑ์นั้น ข้อมูลสถานที่ติดต่อเบอร์โทรศัพท์เข้าไปด้วย โดยมีการจัดการคำตอบ การจัดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้กับลูกค้าผ่านทางหน้าเพจดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 เพจเฟซบุ๊กกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสาน งอบไทยลาวแฉวทองเอน

อภิปรายผล

1. ด้านบริหารจัดการ สภาพปัญหาทางการตลาดของกลุ่ม คือ สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้ไม่คล่องตัวในการผลิต ประกอบกับลักษณะสภาพสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนไป การย้ายถิ่นฐานของคนรุ่นใหม่เข้าสู่การทำงานในชุมชนเมืองมากขึ้น ทำให้คนรุ่นหลังขาดการสืบทอดการจักสานออบ คงเหลือสมาชิกกลุ่มที่เป็นผู้สูงอายุเท่านั้น โดยที่ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าวและต้องการสนับสนุนให้คนรุ่นหลังสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพียงแต่ขาดแรงจูงใจด้านค่าตอบแทน ซึ่งแตกต่างกับผลวิจัยของ วัฒนา บรรเทึงสุข ได้ทำการศึกษามีส่วนร่วมของประชาชนต่อกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า จุดอ่อนของชุมชนคือ ผู้นำชุมชนไม่ได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและปฏิบัติงานเอื้อต่อการพัฒนาชุมชนน้อย ประชาชนขาดแรงจูงใจในการพัฒนางานภูมิปัญญาและไม่มีรูปแบบการนำภูมิปัญญามาดำเนินงานหารายได้ (วัฒนา บรรเทึงสุข, 2546) ดังนั้น หากมีการพัฒนาช่องทางการตลาดเพื่อเพิ่มรายได้มากขึ้นจะทำให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจสืบทอดงานหัตถกรรมสานออบเพื่อยึดเป็นอาชีพและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นต่อไปได้

2. ด้านเทคโนโลยี จากผลการวิจัยด้านสภาพปัญหาของกลุ่มสมาชิกพบว่า ส่วนใหญ่ขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยี มีเพียงสมาชิกในกลุ่มอย่างน้อย 3 คน มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชรา พุทธิกาญจนกุล และคณะ ที่พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินค้า คือ ขาดสถานที่สำหรับแสดงสินค้า จำหน่ายสินค้า และขาดความรู้ในการทำการส่งเสริมการตลาดในการศึกษา ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกด้านเทคโนโลยีจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ (อัญชรา พุทธิกาญจนกุล และคณะ, 2558)

3. ด้านการตลาด สมาชิกขาดความรู้ทางการตลาด ช่องทางการตลาดมีจำกัด เน้นการขายให้กับลูกค้าเจ้าเดิม ๆ ซึ่งมารับซื้อในพื้นที่ หรือขายในงานออกร้านที่หน่วยงานราชการภายในจังหวัดจัดขึ้นเท่านั้น ขาดการส่งเสริมการขายและการประชาสัมพันธ์ทำให้ไม่เป็นที่รู้จักมากนัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ รัตนพันธ์ และคณะ ที่พบว่า จุดอ่อนของผู้ประกอบการที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทปลาในจังหวัดสงขลา คือ ช่องทางการจัดจำหน่ายที่ยังไม่หลากหลาย ช่องทางการขายยังไม่แน่นอน (ประสิทธิ์ รัตนพันธ์ และคณะ, 2561) ดังนั้นจึงได้ดำเนินการส่งเสริมความรู้ด้านการตลาดออนไลน์ให้กับสมาชิกกลุ่มและระดมความคิดจากสมาชิกในกลุ่มเพื่อคัดเลือกช่องทางการตลาดออนไลน์ที่เหมาะสมกับบริบทการใช้งานซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่มีความสนใจ การตลาดผ่านเพจเฟซบุ๊ก เนื่องจากเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์และจัดจำหน่ายที่ใช้งานได้ง่ายไม่ยุ่งยาก สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังเป็นสื่อโซเชียลมีเดียที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ทำให้ผลการพัฒนาช่องทางการตลาดผลิตภัณฑ์ออบออนไลน์ ได้เพจเฟซบุ๊กกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานออบไทยลาวแก้วทองเอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิระนันต์ เจริญรัตน์ และคณะ ที่กล่าวถึง

แนวทางในการสร้างช่องทางการตลาดผ่านสื่อโซเชียลมีเดียไว้ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้งานเฟซบุ๊ก 2) กำหนดขอบเขตระยะเวลาในการดำเนินการ 3) กำหนดผู้รับผิดชอบบริหารจัดการเฟซบุ๊ก 4) สร้างหน้าเฟซบุ๊กแฟนเพจ 5) บริหารจัดการเฟซบุ๊กแฟนเพจ ปรับปรุงแก้ไขเนื้อหา ความคิดเห็น ในรูปแบบข้อความ รูปภาพ หรือ วิดีโอ เพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสารและกิจกรรมทางการตลาดของกลุ่ม 6) เพิ่มฐานลูกค้าให้กับทางกลุ่ม โดยการส่งคำเชิญชวนไปยังกลุ่มเป้าหมาย ส่งคำเชิญชวนไปเป็นเพื่อนทางเฟซบุ๊ก เพื่อทำการประชาสัมพันธ์บอกข่าวสาร (จิระนันต์ เจริญรัตน์ และคณะ, 2559) และงานวิจัยของรัฐพล สังคะสุข และคณะ ซึ่งพบว่าเฟซบุ๊กมีความสามารถในการเข้าถึงช่องทางการขายบนระบบออนไลน์ได้มากกว่าเว็บไซต์ (รัฐพล สังคะสุข และคณะ, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) การพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์งอบ คือ การส่งเสริมความรู้ทางด้านการตลาดออนไลน์ให้กับสมาชิกกลุ่ม และการตลาดออนไลน์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก ดังนั้นการพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์งอบ หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ควรใช้การส่งเสริมความรู้ทางด้านการตลาดออนไลน์ให้กับสมาชิกกลุ่ม และการตลาดออนไลน์ผ่านเพจเฟซบุ๊กเพื่อเป็นแนวทางในการประชาสัมพันธ์และจัดจำหน่ายที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายและรวดเร็ว และเป็นสื่อโซเชียลมีเดียที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบันเป็นอย่างมาก 2) การพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์งอบเพจเฟซบุ๊กกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานงอบไทยลาวแจ้วทองเอน ใช้การนำเสนอตามหมวดหมู่ของผลิตภัณฑ์ รูปแบบเนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารประกอบด้วย ภาพถ่าย ภาพอินโฟกราฟิก การลิงก์วิดีโอ YouTube การแชร์โพสต์ ข้อคิดเห็นและกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับสมาชิกกลุ่มใด ๆ ในแนวทางการตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพราะตลาดออนไลน์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก ถือได้ว่าเป็นช่องทางหนึ่งที่สามารถส่งผ่านข้อมูลสินค้าไปยังผู้บริโภคได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว และง่ายในการบริหารจัดการ เหมาะสมกับบริบทของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีความต้องการขยายช่องทางการตลาดให้มีความหลากหลายมากขึ้น ข้อเสนอแนะ 1) การพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ จำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน เกี่ยวกับการใช้งานด้านอินเทอร์เน็ต เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาต่อยอดทำให้สมาชิกในกลุ่มมีช่องทางการตลาดที่หลากหลายและมีความชำนาญในการใช้งานอินเทอร์เน็ตมากขึ้น 2) ปัจจุบันช่องทางการตลาดออนไลน์ มีการขายสินค้าด้วยการไลฟ์สดผ่านเฟซบุ๊ก ซึ่งเป็นที่นิยมมากและได้รับการตอบรับจากผู้ซื้อเป็นอย่างดี หากสมาชิกได้รับการอบรมให้ความรู้ก็จะสามารถนำความรู้ที่ได้มาช่วยเพิ่มยอดขายผลิตภัณฑ์ได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จิระนันต์ เจริญรัตน์ และคณะ. (2559). การศึกษาแนวทางการสร้างช่องทางการตลาดผ้าไหมสีเขาลายดอกแก้วผ่านโซเชียลมีเดีย: กรณีศึกษา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้า อ.เต่างอย จ.สกลนคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ณรงค์ยศ มหิตวิภาณิชา. (2563). พฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในไทย 2562. เรียกใช้เมื่อ 13 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.twfdigital.com/blog/2020/04/thailand-internet-user-profile-2019/>
- ทองเอนดอทคอม. (2560). จบทองเอน. เรียกใช้เมื่อ 13 ธันวาคม 2563 จาก <http://www.tong-en.com/article/4/content/168/>
- ประสิทธิ์ รัตนพันธ์ และคณะ. (2561). การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายและการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหารในจังหวัดสงขลา. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 11(4), 42-51.
- รัฐพล สังคะสุข และคณะ. (2560). การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์, 12(1), 38-49.
- วนิดา มุกดา. (2557). แนวทางการบริหารจัดการของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดตาก. วารสารวิจัย มสส สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(1), 187-205.
- วัฒนา บรรเทิงสุข. (2546). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของประชาชนในกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการใช้สมุนไพรในชุมชนบ้านชาดตบเต่า จังหวัดระยอง. ใน คู่มือนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน). (2561). เครื่องจักสานโบราณ (ฉบับ). เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.sacict.or.th/th/detail/2018-09-14-11-35-v-wkY>
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2562. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- อัญชรา พุทธิกาญจนกุล และคณะ. (2558). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอหาดง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2(1), 75-85.

อารยา เสือเดช. (2559). กระบวนการส่งเสริมการขายสินค้าชุมชนผ่านช่องทางระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา: วิสาหกิจชุมชนสายบัว. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาชนบทศึกษาและการพัฒนา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาส ในสามจังหวัดชายแดนใต้*

DESIGN FOR MOBILE LEARNING RESOURCES FOR UNDERPRIVILEGED CHILDREN IN THREE SOUTHERN BORDER PROVINCES

จิราพร เกียรติินฤมล

Jiraporn Kiadtinaruemol

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Yala Rajabhat University, Thailand

E-mail: jiraporn.ke@yru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยเป็นงานวิจัยสร้างสรรค์ โดยการรวบรวมข้อมูลจากภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งกลุ่มผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส กลุ่มเจ้าหน้าที่ดูแลห้องสมุด และผู้ปกครองในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ รวมถึงกลุ่มนักออกแบบ วิธีการวิจัยใช้แบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้การสนทนากลุ่ม และการปฏิบัติการพัฒนา รวบรวมข้อมูลการวิจัย ส่วนการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยสามารถสรุปการออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ ได้กำหนดแบบแผนวิจัยไว้ 3 ระยะดังนี้ 1) ได้แนวความคิดจาก “ชนเผ่าซาไก” นำมาออกแบบ 2) การดำเนินงานนำเทคโนโลยีที่สามารถช่วยประหยัดเวลา ปรับเปลี่ยนพื้นที่ เคลื่อนย้าย ตามที่เราต้องการ ที่แสดงถึงระดับการขยายตัวที่สามารถเคลื่อนที่ได้ เพื่อเข้าถึงชุมชนได้ทั่วถึง 3) การสรุปผลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มเป้าหมายขอบแนวความคิดจาก “ชนเผ่าซาไก” ดึงดูดเด็ก ๆ เป็นอย่างดี มีความน่าสนใจ รวมถึงการใช้สีสรรที่สวยงาม การออกแบบโดยการนำตุ๊กตาคอนเทรนเนอร์มาใช้นั้นมีความเหมาะสม และการใช้พื้นที่ใช้สอยได้อย่างคุ้มค่าอย่างแท้จริง ความพึงพอใจในด้านการออกแบบอยู่ในระดับดีมาก โดยเป็นความพึงพอใจด้านการนำแนวความคิดในการออกแบบจาก “ชนเผ่าซาไก” และการออกแบบพื้นที่ใช้สอยภายในได้มีความเหมาะสม สรุปการออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่โดยนำแนวความคิดจาก “ชนเผ่าซาไก” ที่ดึงดูดความสนใจเด็กได้เป็นอย่างดี เน้นการ

* Received 1 November 2020; Revised 16 March 2021; Accepted 23 March 2021

ใช้พื้นที่ได้อย่างคุ้มค่าแท้จริง การตอบสนองประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้พื้นที่

คำสำคัญ: การออกแบบ, แหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่, เด็กด้อยโอกาส, ชนเผ่าชาไก, จังหวัดชายแดนใต้

Abstract

The objectives of this research article were to design mobile learning resources for underprivileged children in the three southern border provinces. It was a creative study of information from relevant partners including the caregiver of underprivileged children, library staff and parents in the three southern border provinces, as well as the designers. The research method is a combination of both qualitative research which uses group discussion and practice development. The research data was collected through in-depth interviews by using a questionnaire as a tool for data collection. The results of the research can be summarized as follows in designing mobile learning resources for underprivileged children in the three southern border provinces, three phases were established as follows: 1) Concept design by the “Sakai Tribe”. 2) Implementing by adopting technology that allowed people and homes, buildings that can save time, transform space, move as we want. Technology that represented the degree of expansion that can be achieved by mobility to reach a wider community 3) Summarizing from in-depth interviews, the target group liked the idea of “Sakai Tribe” which attracted children very well, including the use of colors that were comfortable on the eyes. The design by adopting a container was reasonable, easily to find, and truly cost effective. The satisfaction in design work is very good, which was the satisfaction of implementing design concepts from “Sakai people”. The design of the interior space was reasonable. The design of a mobile learning center was summarized based on the concept of the “Sakai Tribes” that is attractive to children as well. This also focused on worthwhile space utilization and responsiveness consistent with the behavior of the space users.

Keywords: Design, Mobile Learning Resources, Underprivileged Children, Sakai Tribe, Southern Border Provinces

บทนำ

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก กล่าวว่า เด็กด้อยโอกาส คือ เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก เนื่องจากประสบปัญหาต่าง ๆ มีชีวิตความเป็นอยู่ด้อยกว่าเด็กปกติทั่วไป ขาดโอกาสหรือไม่มีโอกาสที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษาหรือได้รับพัฒนาทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัยและสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้ (มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 2559)

การสร้างอนาคตของชาติด้วยการพัฒนาคน เด็กและเยาวชน โดยการให้โอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง จะเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในสังคม โดยนำไปสู่การพัฒนาตนเองเพื่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งพบว่า ยังมีเด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนจำนวนหนึ่งที่ยังขาดโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาตนเอง จำแนกออกเป็น 5 กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย กลุ่มเด็กนอกระบบการศึกษา กลุ่มเด็กพิการ กลุ่มประชากรที่ต้องการการศึกษาต่อและเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพ กลุ่มเด็กในชนบทห่างไกลที่ยังขาดการเข้าถึงทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และกลุ่มเด็ก เยาวชนที่ถูกดำเนินคดี (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.), 2554)

จากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ที่ยาวนาน ส่งผลให้จำนวนเด็กกำพร้าในพื้นที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเมื่อรวมกับปัญหาการหย่าร้าง และการเสียชีวิตด้วยสาเหตุอื่น ๆ จะพบว่า ปัจจุบันในพื้นที่ดังกล่าวมีจำนวนเด็กกำพร้าสูงถึง 9,000 - 10,000 คน อีกทั้งยังคงมีเด็กด้อยโอกาสที่อยู่ห่างไกลความเจริญอีกมากมายที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาได้อย่างทั่วถึง (ThaiPR.net, 2555) สอดคล้องกับ สำนักข่าวอิศรา กล่าวว่า ไม่ได้ทิ้งไว้แค่เพียงศพคนตายและผู้ทุพพลภาพมากมายทั้งร่างกายและจิตใจเท่านั้น แต่ยังก่อปัญหาสังคมทำให้มีเด็กกำพร้าจำนวนเกือบครึ่งหมื่น และมีสตรีต้องเป็นหม้ายอีกร่วม 3 พันคน (สำนักข่าวอิศรา, 2560)

ดังนั้น การออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเด็กกำพร้าและผู้ด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นการออกแบบแหล่งเรียนรู้ในเชิงรุก ที่สามารถเข้าถึงพื้นที่ห่างไกล ความเจริญได้อย่างรวดเร็ว โดยออกแบบฟังก์ชัน พื้นที่จัดกิจกรรมได้หลากหลาย โดยมีวิธีการกลไกที่เหมาะสม ที่ช่วยเหลือแก้ไข ปัญหา พัฒนา เด็กและเยาวชนเพื่อให้เด็กเหล่านั้นสามารถคืนสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับ benews กล่าวว่า ได้มีองค์กรห้องสมุดไร้พรมแดน (Libraries Without Borders – LWB) จากประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเป็นองค์กรระดับนานาชาติ ที่ก่อตั้งขึ้น เพื่อกำจัดความไม่เท่าเทียมด้านการเรียนรู้และการเข้าถึงสารสนเทศด้วยการก้าวข้ามนิยามดั้งเดิมของห้องสมุดและการขยายกรอบที่ห้องสมุดจะเข้าไปมีบทบาทและสร้างนวัตกรรมที่ชื่อว่า Ideas Box เพื่อนำห้องสมุดไปในทุกหนทุกแห่งบนโลก เพื่อมอบโอกาสการ

เรียนรู้และการเข้าถึงสารสนเทศ เพื่อฟื้นฟูศักดิ์ศรีและสร้างชีวิตใหม่อีกครั้งให้กับพวกเขา ซึ่งการออกแบบแหล่งการเรียนรู้เคลื่อนที่เน้นเวลาที่ลงไปถึงกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก โดยกลุ่มเป้าหมายได้ประโยชน์สูงสุด และสามารถพัฒนาและพึ่งพาตนเองได้ โดยนำแนวความคิดจากต้นทุนทางวัฒนธรรมมาออกแบบตกแต่งภายในให้มีความเป็นเอกลักษณ์ และการออกแบบบรรยากาศภายในให้น่าสนใจ ดึงดูดความสนใจของเด็ก ๆ พร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิต ของเด็กด้อยโอกาสให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป (benews, 2015)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยสร้างสรรค์ (Creative Research) โดยการรวบรวมข้อมูลจากภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งกลุ่มผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส กลุ่มเจ้าหน้าที่ดูแลห้องสมุดและผู้อุปการะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ รวมถึงกลุ่มนักออกแบบ วิธีการวิจัยใช้แบบผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการปฏิบัติการพัฒนา (Development Acton) รวบรวมข้อมูลการวิจัย ส่วนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ทั้งนี้การพัฒนาออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวางแผนออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทั้งกลุ่มผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส, กลุ่มเจ้าหน้าที่ดูแลห้องสมุดและผู้อุปการะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ รวมถึงกลุ่มนักออกแบบ (มัณฑนากร, อาจารย์นักออกแบบ) รวมทั้งสิ้น 8 คน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งกลุ่มผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส กลุ่มเจ้าหน้าที่ดูแลห้องสมุดและผู้อุปการะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ รวมถึงกลุ่มนักออกแบบ (มัณฑนากร, อาจารย์นักออกแบบ) โดยเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย เน้นให้มีความหลากหลายหรือละกันทั้งทางด้านเพศ อาชีพ หน่วยงาน และถิ่นพำนัก จากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มเป้าหมายละ 2 คน จำนวนผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทั้งสิ้น 8 คน เพื่อให้ได้คำตอบถึงแนวทางสร้างสรรค์การออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ 3 ส่วน ดังนี้ 1) แนวความคิดในการออกแบบ 2) ด้านข้อมูลออกแบบภายนอกแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่ 3) ด้านข้อมูลการออกแบบพื้นที่ใช้สอยภายใน

ระยะที่ 2 การดำเนินการงานการออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ คณะทำงานปฏิบัติงานสร้างสรรค์ (Creative Acton) โดยนำผลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ปฏิบัติงานสร้างสรรค์การออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับ

เด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ อย่างเป็นรูปธรรมใน 3 ส่วนงาน ดังนี้ 1) แนวความคิดในการออกแบบ 2) ด้านข้อมูลออกแบบภายนอกแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่ 3) ด้านข้อมูลการออกแบบพื้นที่ใช้สอยภายในของแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้

ระยะที่ 3 การสรุปผลการออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) ศึกษาผลของการออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยการสัมภาษณ์ความพึงพอใจของตัวแทนกลุ่มเป้าหมายที่ได้จากการสนทนากลุ่ม จำนวน 4 คน ได้แก่ กลุ่มผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส, กลุ่มเจ้าหน้าที่ดูแลห้องสมุดและผู้ปกครองในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ รวมถึงกลุ่มนักออกแบบ ทั้งนี้ในส่วนของการศึกษาความพึงพอใจแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการออกแบบภายนอกซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วนย่อย อันได้แก่ 1) แนวความคิดในการออกแบบ 2) ด้านข้อมูลออกแบบภายนอกแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่ 3) ด้านข้อมูลการออกแบบพื้นที่ใช้สอยภายในของแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ เป็นแนวทางในการออกแบบตกแต่งภายในแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ ส่งเสริมเยาวชนให้หันมาสนใจการนำแนวคิดจากต้นทุนทางวัฒนธรรม เป็นต้นแบบในการต่อยอดแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาส เพื่อศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้นภายหลังการออกแบบสร้างสรรค์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสร้างสรรค์ออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ จำแนกตามแบบแผนการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินงาน และการสรุปผลการออกแบบฯ ได้ผลเป็นดังนี้

ส่วนที่ 1 การวางแผนการออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้

การออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ อันประกอบด้วยแนวความคิดในการออกแบบ ด้านข้อมูลออกแบบภายนอกแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่ และด้านข้อมูลการออกแบบพื้นที่ใช้สอยภายใน พบผลเป็นดังนี้

1.1 แนวความคิดในการออกแบบ (Concept Design)

ผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้ออกแบบแนวความคิด 3 แบบ ได้แก่

1.1.1 แนวความคิดจาก “ป่าฮาลาบาลา” โดยนำความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่ามาสร้างบรรยากาศ รวมถึงนำสัตว์ป่าที่เป็นเอกลักษณ์ของป่ามาออกแบบในส่วนต่าง ๆ ของแหล่งเรียนรู้ เช่น นกเงือก ควายเป็น ช้างป่า เสือผา ฯลฯ ในรูปแบบตัวการ์ตูน

1.1.2 แนวความคิดจาก “ชนเผ่าชาไก” โดยนำรูปลักษณะของ “ชาไก” ที่มีความโดดเด่น เป็นตัวนำเรื่องที่ดูสนุกสนาน มาออกแบบสร้างสรรค์ให้เป็นตัวการ์ตูนที่เหมาะสมกับเด็ก รวมถึงนำเอาวิถีชีวิตในป่าของชาไกมาออกแบบองค์ประกอบภายในแหล่งเรียนรู้

1.1.3 แนวความคิดจาก “นกเขาขาว” โดยนำลักษณะเด่นของนกเขาขาว มาออกแบบให้มีความน่ารัก ดึงดูดความสนใจให้กับเด็กได้ พร้อมทั้งนำเอารูปทรงของกรงนกเขาขาว มาใช้ในการออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่ ที่ดูสนุกสนาน

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้แสดงความคิดเห็นโดยใช้สติ๊กเกอร์เลือก ผลโหวตจากจำนวนผู้เข้าสนทนากลุ่มจำนวน 8 คน ได้เลือก แนวความคิดจาก “ชนเผ่าชาไก” มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.5 เนื่องจากชาไกสามารถนำมาออกแบบเป็นการเรียนรู้ที่สามารถดึงดูดความสนใจให้กับเด็กได้ และเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ได้ รวมถึงวิถีชีวิตของชนเผ่าชาไกจะย้ายถิ่นฐานบ่อยครั้ง มีความสอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่รองรับมาคือ แนวความคิดจาก “นกเขาขาว” คิดเป็นร้อยละ 25 ถึงแม้ว่านกเขาจะมีความน่ารัก แต่สีสันจากนำเขานำมาใช้ในการออกแบบยังไม่ค่อยเกินไป เพราะเด็กส่วนใหญ่จะชอบสีสันมากกว่า และน้อยที่สุดคือ แนวความคิดจาก “ป่าฮาลาบาลา” คิดเป็นร้อยละ 12.5 เนื่องจากผู้เข้าสนทนากลุ่มว่าการนำสัตว์ป่ามาใช้มากเกินไปอาจทำให้งานออกแบบดูน่ากลัว และงานออกแบบดูน่าหวาดจะนำตัวสัตว์ป่ามาใช้เพียงแค่ตัวเดียวเท่านั้น

1.2 ด้านข้อมูลออกแบบภายนอกแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่ (Exterior Design)

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้เสนอแนะในทิศทางเดียวกัน โดยเน้นการออกแบบแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเคลื่อนที่ได้โดยง่าย มีความคงทนแข็งแรง การขนย้ายขนาดเล็กไม่ใหญ่นเกินไป แต่สามารถขยายพื้นที่ภายในได้เมื่อถึงสถานที่เป้าหมาย โดยนาระบบเทคโนโลยีช่วยในการเก็บ - ขยาย อาคารอเนกประสงค์ มาใช้ในการออกแบบ และควรมีแผงโซลาร์เซลล์ที่สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้เอง เนื่องจากสถานที่บางแห่งเป็นถิ่นทุรกันดาร ไม่มีไฟฟ้า รวมถึงต้องออกแบบที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ควรมีการออกแบบตกแต่งภายนอกให้มีความน่าสนใจ ดึงดูด ตั้งแต่แรกเห็น และควรมีโลโก้ หรือชื่อเรียกแหล่งเรียนรู้ให้เป็นภาพจำ มีเอกลักษณ์ที่ชัดเจน

1.3 ด้านข้อมูลการออกแบบพื้นที่ใช้สอยภายใน (Interior Design Functions)

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้แสดงความคิดเห็นโดยใช้เทคนิคการ์ด ผ่านกระดาษโพสต์อิท กำหนดให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแต่ละคนสามารถเสนอได้ 3 ฟังก์ชัน จากนั้นผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้แสดงความคิดเห็นโดยใช้สติ๊กเกอร์เลือก 3 ฟังก์ชัน ที่มีความเหมาะสมกับแหล่งเรียนรู้ตามลำดับความสำคัญ คือ โชนบรรยายสอนร้อยละ 16.66 โชนหนังสือ ของเล่น โชนดูหนัง และโชนทำกิจกรรมภายใน ได้ร้อยละ 12.50 เท่ากัน โชนทานอาหาร โชนแนะนำ

โครงการและประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 8.33 เท่ากัน ส่วนทางเข้า เวทีแสดง ห้องพนักงาน ห้องเก็บของรับบริจาคและโซนทำกิจกรรมภายใน ร้อยละ 4.17 เท่ากัน

ส่วนที่ 2 การดำเนินการงานการออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาส ในสามจังหวัดชายแดนใต้

ในส่วนการดำเนินการงานการออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้จัดแบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย แนวความคิดในการออกแบบ (Concept Design) การออกแบบภายนอกแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่ (Exterior Design) การออกแบบพื้นที่ใช้สอยภายใน (Interior Design Functions) โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวความคิดในการออกแบบ (Concept Design)

แนวความคิดในการออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ จากการวิเคราะห์ พบว่า ซาไก เป็นชนกลุ่มน้อยเผ่าพันธุ์หนึ่งอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กระจุกกระจายอยู่ตามพื้นที่ป่าเขา ในภาคใต้ของประเทศไทย รวมถึง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์นิกริต (Nigrito) รูปพรรณสัณฐานของซาไก มีรูปร่างเตี้ย ผิวดำคล้ำ ผมหยิก ขมวดเป็นฝอย จมูกแบนกว้าง ริมฝีปากหนาดำ คิ้วดกหนา นัยน์ตาสีดำเป็นประกาย นิ้วมือนิ้วเท้าโต

วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของเงาะป่าซาไก ถิ่นที่อยู่อาศัย ลักษณะบ้านเรือน ซาไกอาศัยอยู่ตามป่าเขา ชอบเร่ร่อนย้ายถิ่นสร้างกระท่อมเป็นที่อยู่อาศัยเรียกว่า “ทับ” จึงออกแบบตกแต่งภายในให้มีความเป็นธรรมชาติผสมผสานร่วมกับงานกราฟิก รวมถึงการนำการ์ตูนจากสตีกเกอร์ไลน์ของ ซาไก นำมาตกแต่งส่วนผนัง ให้มีความน่าสนใจดึงดูดเด็กมากยิ่งขึ้น

2.2 การออกแบบภายนอกแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่ (Exterior Design)

นำเทคโนโลยีที่ช่วยให้ผู้คนและที่อยู่อาศัย, สิ่งก่อสร้าง ที่สามารถช่วยประหยัดเวลา ปรับเปลี่ยนพื้นที่ เคลื่อนย้าย ตามที่เราต้องการ เช่น อาคารอเนกประสงค์ ที่ปรับเปลี่ยนได้เองและใช้งานได้เอง รวมถึงเทคโนโลยีที่สามารถปรับปรุงประโยชน์ของสิ่งที่คุ้นเคยอย่างสิ้นเชิงเทคโนโลยีที่นำเสนอช่องว่างที่มีขนาดและการปฏิบัติจริงแบบไม่เคยมีมาก่อนเทคโนโลยีที่แสดงถึงระดับการขยายตัวที่สามารถทำได้

จากการวิเคราะห์ พบว่า ซาไก เป็นชนกลุ่มน้อยเผ่าพันธุ์หนึ่ง อาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ อาศัยไม่เป็นหลักแหล่ง จึงออกแบบศูนย์การเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ โดยสามารถเคลื่อนที่ได้ เพื่อเข้าถึงชุมชนได้ทั่วถึง โดยออกแบบให้สามารถขนย้ายด้วยรถ และภายในสามารถจัดเก็บ ขยาย ในรูปแบบตู้คอนเทนเนอร์

การออกแบบให้สามารถ เก็บและขยาย

ออกแบบภายนอกให้มีลักษณะ เก็บ และ ขยาย ได้ เพื่อง่ายต่อการเดินทาง โดยออกแบบตามขนาดของตู้คอนเทนเนอร์ที่สามารถขนย้ายด้วยรถ และใช้ระบบเทคโนโลยี

เพื่อขยายฟังก์ชันได้โดยอัตโนมัติ โดยออกแบบลวดลายของซาไก เป็นแบบกราฟิกลายเส้นน่ารัก รวมถึงใช้สีแดง สีที่ชนเผ่าชาไกนิยมทำให้งานออกแบบภายนอกดูน่าสนใจ ดึงดูดความสนใจของเด็ก ๆ และง่ายต่อการจัดเก็บ ประหยัดพื้นที่ และเคลื่อนย้ายไปไหนได้สะดวก

ภาพที่ 1 แสดงภาพการขยายด้วยระบบอัตโนมัติ

กำหนดแปลนจากการวิเคราะห์ชนเผ่าชาไก

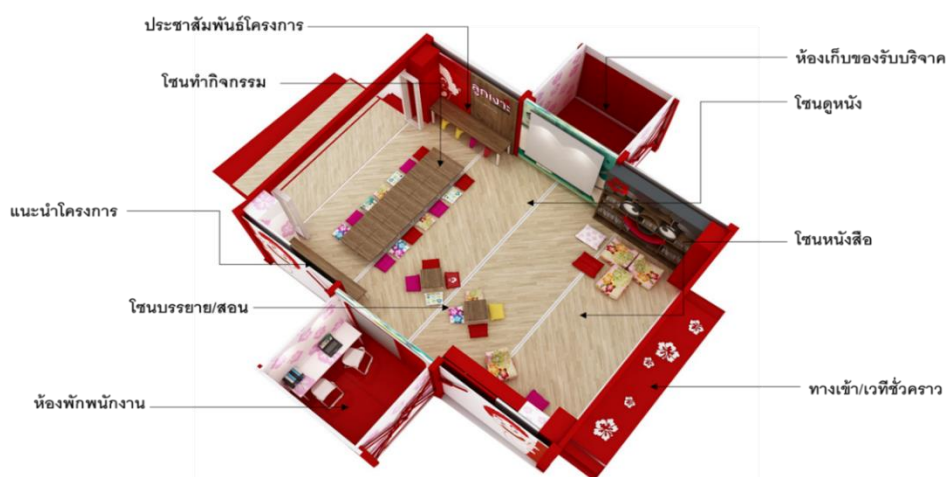
การออกแบบศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาส ที่สามารถเคลื่อนที่ได้นั้น ได้นำมาตรฐานของตู้คอนเทนเนอร์มาใช้ในการออกแบบ โดยใช้เทคโนโลยีมาช่วยปรับเปลี่ยน จัดเก็บ โดยสร้างพื้นที่ภายนอกให้น่าสนใจ มองเห็นชัดเจน นำสีสีแดง – ขาว และลวดลาย กราฟฟิกาไกมาใช้ และเมื่อขยายเต็มรูปแบบ ภายในก็สามารถใช้พื้นที่ได้หลายกิจกรรม อาทิ ถ่ายเทสะดวก สะอาด ปลอดภัย การใช้สีที่ผสมผสานกับเด็ก รวมถึงการนำระบบ โซลาร์เซลล์มาใช้เพื่อดึงพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้เป็นพลังงานไฟฟ้า

ภาพที่ 2 แพลนและรูปด้านภายนอก ของศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาส

2.3 การออกแบบพื้นที่ใช้สอยภายใน (Interior Design Functions)

การกำหนดพื้นที่ใช้สอยคำนึงถึงพฤติกรรมการใช้งานที่เหมาะสมของผู้บริโภค ผู้ใช้บริการ ได้แก่ เด็ก, ผู้ปกครอง และผู้ที่สนใจร่วมกิจกรรม ในส่วนของผู้ใช้บริการ ได้แก่ เจ้าหน้าที่หลัก เจ้าหน้าที่จากองค์กรอื่น และผู้บริหารจัดการจัดพื้นที่ใช้สอยภายในสำหรับแหล่งเรียนรู้ เน้นการใช้สอยที่คุ้มค่า สามารถปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอยเพื่อรองรับกิจกรรมที่หลากหลาย มีส่วนประชาสัมพันธ์โครงการ ห้องพักผ่อนงงาน และห้องเก็บของสำหรับบริหารจัดการ ส่วนทำกิจกรรมทั้งภายนอกและภายใน สามารถเข้าออกได้สองทางเพื่อง่ายต่อการสัญจร เนื่องจากการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งอาจถูกปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของพื้นที่และจำนวนผู้ใช้บริการ

ภาพที่ 3 การจัดวางผังเครื่องเรือน และการจัดพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร

ภาพที่ 4 ทศนียภาพภายนอก

ภาพที่ 5 ทศนียภาพภายใน

ส่วนที่ 3 การสรุปผลการออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) เพื่อศึกษาผลของการออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยการสัมภาษณ์ความพึงพอใจของตัวแทนกลุ่มเป้าหมายที่ได้จากการสนทนากลุ่ม จำนวน 4 คน ได้แก่ กลุ่มผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส กลุ่มเจ้าหน้าที่ดูแลห้องสมุดและผู้ปกครองในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ รวมถึงกลุ่มนักออกแบบ ผลการศึกษาจำแนกตามกลุ่มวิจัยดังนี้

3.1 ผลการสัมภาษณ์ตัวแทนนักออกแบบ ได้ให้ความคิดเห็นเรื่องแนวความคิดจาก “ชนเผ่าซาไก” เป็นการนำแนวคิดมาใช้ในการออกแบบได้ดึงดูดเด็ก ๆ เป็นอย่างดี มีความน่าสนใจ รวมถึงการใช้สีสันทึบสบายตา และการออกแบบให้มีความยืดหยุ่นสามารถสอดคล้องกับกิจกรรมของเด็ก ๆ ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ ความคิดเห็นตัวแทนกลุ่มผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส ที่ให้ความคิดเห็นว่ารู้สึกชอบแนวคิดที่น่าชื่อ “ลูกเงาะ” มาเป็นชื่อของศูนย์การเรียนรู้ ทำให้รู้สึกถึงความน่ารักของเด็ก ๆ รวมถึงชอบการออกแบบที่มีการนำเอาดอกชบามาใช้เป็นลูกเล่นในงานออกแบบ

3.2 ผลการสัมภาษณ์ตัวแทนเจ้าหน้าที่ดูแลห้องสมุดได้ให้ความคิดเห็นเรื่องข้อมูลออกแบบภายนอกแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่ ได้ให้ความเห็นว่า การออกแบบโดยการนำตู้คอนเทนเนอร์มาใช้ขึ้นมีความเหมาะสม สามารถหาได้ง่ายทั่วไป เพียงแต่อยากให้ออกแบบได้หลากหลายขนาด สามารถเลือกขนาดได้ตามงบประมาณ เพื่อนำไปสร้างได้จริง สอดคล้องกับความคิดเห็นของตัวแทนนักออกแบบที่ให้ความเห็นว่า ควรออกแบบขนาดของศูนย์การเรียนรู้ 3 ขนาด เพื่อให้ผู้ที่สนใจงานออกแบบนำไปสร้างได้จริง ซึ่งเป็นแนวความคิดที่น่าสนใจแต่ถ้านำไปสร้างได้จริงต้องดูงบประมาณกันต่อไป

3.3 ผลการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้ประกอบการได้ให้ความคิดเห็นเรื่องข้อมูลการออกแบบพื้นที่ใช้สอยภายใน ได้ให้ความเห็นว่า การจัดพื้นที่ใช้สอยในโครงการมีรูปแบบที่น่าสนใจ ใช้พื้นที่ได้อย่างคุ้มค่าอย่างแท้จริง มีการออกแบบที่เหมาะสมกับเด็ก รวมถึงผู้ประกอบการได้เข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี แต่ตัวแทนของนักออกแบบได้ให้ความคิดเห็นว่าการออกแบบพื้นที่ใช้สอยควรใช้วัสดุที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ เพราะการออกแบบกิจกรรมอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนบอร์ดกิจกรรม ต่าง ๆ รวมถึงเฟอร์นิเจอร์ลอยตัวก็ต้องมีลักษณะเบา เคลื่อนย้ายได้โดยง่าย

แนวความคิดจาก “ชนเผ่าซาไก” โดยนำชื่อ “ลูกเงาะ” มาเป็นชื่อของศูนย์การเรียนรู้การออกแบบโดยการนำตู้คอนเทนเนอร์ที่สามารถหาได้ง่ายทั่วไป แต่ควรออกแบบขนาดของแหล่งการเรียนรู้ 3 ขนาด เพื่อให้ผู้ที่สนใจงานออกแบบนำไปสร้างได้จริง การจัดพื้นที่ใช้สอยในโครงการมีรูปแบบที่น่าสนใจ ใช้พื้นที่ได้อย่างคุ้มค่าอย่างแท้จริง มีการออกแบบที่เหมาะสมกับเด็ก รวมถึงผู้ประกอบการได้เข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผล

1. การวางแผนออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ ได้แนวความคิดจาก “ชนเผ่าซาไก” โดยผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้แสดงความคิดเห็นโดยใช้สติ๊กเกอร์เลือก ผลโหวตจากจำนวนผู้เข้าสนทนากลุ่มจำนวน 8 คน ได้เลือก แนวความคิดจาก “ชนเผ่าซาไก” มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.5 เนื่องจากซาไกสามารถนำมาออกแบบเป็นการต้นที่สามารถดึงดูดความสนใจให้กับเด็กได้ และเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ได้ รวมถึงวิถีชีวิตของชนเผ่าซาไกจะย้ายถิ่นฐานบ่อยครั้ง มีความสอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่ ประภาศ ปานเจียง กล่าวว่า ซาไก หรือที่ชาวภาคใต้เรียกกันว่า “เงาะป่า” เป็นชนกลุ่มน้อยเผ่าหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทย มีความแตกต่างจากคนไทยส่วนใหญ่ทั้งด้านร่างกาย สังคมวัฒนธรรม อาศัยอยู่ตามป่าเขาโดยอยู่ตามเชิงผาหรือป่าโปร่ง สร้างกระท่อมเล็ก ๆ เป็นที่พัก กระจายอยู่ในเขตจังหวัดต่าง ๆ ของภาคใต้ (ประภาศ ปานเจียง, 2546) สอดคล้องกับ ไพบุลย์ ดวงจันทร์ ซาไกเป็นมนุษย์ในชาติพันธุ์เนกริโต หรือบางครั้งเรียกवानีโกรน้อย ซึ่งเป็นชาติพันธุ์ย่อยของชาติพันธุ์เนกรอยด์ หรือมนุษย์ผิวดำ มนุษย์ชาติพันธุ์เนกริโต

โดยทั่วไปมีรูปพรรณสัณฐานไม่สูงนัก สันผมหักหักงอหรือหักงอเป็นฝอย นัยน์ตาสีดำ จมูกกว้างแบน ริมฝีปากหนา ผิวดำเงาแดงไม่ใช้ดำเขียวอย่างนิโกร แข็งแรง บึกบึน อุบิสัยโดยทั่วไปรักสงบ (ไพบูลย์ ดวงจันทร์, 2541)

2. การดำเนินการงานการออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ นำเทคโนโลยีที่ช่วยให้ผู้คนและที่อยู่อาศัย ที่สามารถช่วยประหยัดเวลาปรับเปลี่ยนพื้นที่ เคลื่อนย้าย ตามที่เราต้องการ โดยออกแบบให้สามารถขนย้ายด้วยรถและภายในสามารถจัดเก็บ ขยาย ในรูปแบบตู้คอนเทนเนอร์ curbed กล่าวว่า ทุก ๆ วันนี้นวัตกรรมต่าง ๆ ได้ผุดขึ้นมากมายแถมยังพัฒนาขึ้นไปเรื่อย ๆ ไม่มีการหยุดหย่อนใด ๆ ทั้งสิ้นและเมื่อเร็ว ๆ นี้บริษัทที่เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรมจากประเทศอังกฤษ ก็ได้คิดค้นอาคารที่สามารถพับได้เพียงแค่กดปุ่มเท่านั้นขึ้นมา บริษัท Ten Fold Engineering ได้พัฒนาโครงสร้างของอาคารต่าง ๆ ที่ใช้เวลาในการก่อสร้างไม่นาน และทั้งหมดนี้สามารถพับได้โดยโครงสร้างเหล่านี้ถูกนำไปปรับใช้ในการสร้างอาคารต่าง ๆ ทั้งที่หลบภัย บ้านพักคนชรา และสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ อีกมากมาย โดยอาคารที่บริษัท Ten Fold สร้างนั้นสามารถที่จะคลี่ออกมาได้เหมือนกับการพับกล่อง และมันใช้เวลาในการเปลี่ยนรูปร่างเพียงแค่ 10 นาทีเท่านั้น อีกทั้งยังสามารถบรรทุกขนย้ายไปยังที่ต่าง ๆ ได้ด้วย (Curbed, 2018) สอดคล้องกับ พรทิพย์ สุวันทาร์ตน์ กล่าวว่า การจัดการศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องและตอบสนองสภาพปัญหา การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมเป็นจุดสำคัญของแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ห้องสมุดเคลื่อนที่จัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ประเภทหนึ่งที่กำลังได้รับความสนใจ และมีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาแนวใหม่เป็นอย่างยิ่ง (พรทิพย์ สุวันทาร์ตน์, 2548)

3. การสรุปผลการออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ พบว่า ตัวแทนนักออกแบบ ได้ให้ความคิดเห็นเรื่องแนวความคิดจาก “ชนเผ่าซาไก” เป็นการนำแนวคิดมาใช้ในการออกแบบได้ดึงดูดเด็ก ๆ เป็นอย่างดี มีความน่าสนใจ สอดคล้องกับ DEX Space กล่าวว่า Design Thinking คือ “กระบวนการคิดที่ใช้การทำความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง โดยเอาผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง และนำเอาความคิดสร้างสรรค์และมุมมองจากคนหลายๆ สายมาสร้างไอเดีย แนวทางการแก้ไข และนำเอาแนวทางต่าง ๆ นั้นมาทดสอบและพัฒนา เพื่อให้ได้แนวทางหรือนวัตกรรมที่ตอบโจทย์กับผู้ใช้และสถานการณ์นั้น ๆ ” เจ้าหน้าที่ดูแลห้องสมุดได้ให้ความคิดเห็นเรื่องข้อมูลออกแบบภายนอกแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่ ได้ให้ความคิดเห็นว่า การออกแบบโดยการนำตู้คอนเทนเนอร์มาใช้นั้นมีความเหมาะสมสามารถหาได้ง่ายทั่วไป และการออกแบบพื้นที่ใช้สอยภายใน ใช้พื้นที่ได้อย่างคุ้มค่าอย่างแท้จริง มีการออกแบบที่เหมาะสมกับเด็ก รวมถึงผู้ปกครองได้เข้ามาร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี (DEX Space, 2016) สอดคล้องกับ Prasertsuk, S. กล่าวว่า การจัดองค์ประกอบเพื่อการใช้สอยเป็นเป้าหมาย ของการออกแบบสถาปัตยกรรมที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมของมนุษย์

นอกเหนือไปจากวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่น สนุกสนาน หรือการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ แนวคิดเรื่องการออกแบบเพื่อตอบสนองประโยชน์ใช้สอยเป็นหลักการที่สำคัญ เพื่อรองรับประโยชน์ใช้สอยที่กำหนดไว้เบื้องต้นและสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้อาคาร และโครงสร้าง (Prasertsuk, S., 2008)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการออกแบบแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่สำหรับเด็กด้อยโอกาสในสามจังหวัดชายแดนใต้ คือ 1) การวางแผนออกแบบ ได้แนวความคิดจาก “ชนเผ่าซาไก” 2) การดำเนินงานการออกแบบ นำเทคโนโลยีที่สามารถช่วยประหยัดเวลา ปรับเปลี่ยนพื้นที่ เคลื่อนย้าย ตามที่ต้องการ โดยสามารถเคลื่อนที่เพื่อเข้าถึงชุมชนได้ทั่วถึง 3) การสรุปผลการออกแบบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในด้านการออกแบบอยู่ในระดับดีมาก โดยเป็นความพึงพอใจด้านการนำแนวความคิดในการออกแบบจาก “ชนเผ่าซาไก” และการออกแบบพื้นที่ใช้สอยภายในได้มีความเหมาะสม โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะด้านการออกแบบขนาดของแหล่งเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย ควรมีขนาด เล็ก กลาง ใหญ่ เพื่อสามารถให้ผู้สนใจนำไปสร้างจริง ตามงบประมาณที่จำกัด ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความต้องการในเด็กด้อยโอกาส เพื่อได้เข้าถึงความต้องการที่แท้จริงมากยิ่งขึ้น ซึ่งเด็กอาจมีความชอบที่แตกต่างกันออกไป โดยขึ้นอยู่กับอายุ เพศ การศึกษา เพื่อนำไปสู่การออกแบบแหล่งเรียนรู้ ฟังก์ชันภายใน รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่เด็กสนใจ และการศึกษาด้านวัสดุที่มีความคงทนต่อแรงกระแทก หรือกระสุน เนื่องจากพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนใต้เป็นพื้นที่เสี่ยง ควรมีการป้องกันด้านการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบบ่อยครั้ง เพื่อนำไปสู่การวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหาให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้อย่างยิ่งย่น

เอกสารอ้างอิง

- ประภาศ ปานเจียง. (2546). ซาไก...วิถีชีวิตที่เลือกแล้ว. วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 1(1), 46-50.
- พรทิพย์ สุวันทรัตน์. (2548). ห้องสมุดเคลื่อนที่. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการบริการและเผยแพร่สารสนเทศ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพบุลย์ ดวงจันทร์. (2541). คำและประโยคในภาษาซาไก. วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 20(2), 47-61.
- มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก. (2559). คำนิยามผู้ด้อยโอกาส. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2560 จาก <https://www.thaichildrights.org/about/>
- สำนักข่าวอิสรา. (2560). ความรุนแรงไฟได้ทำหญิงเป็นหม้าย 2,295 ราย เด็กกำพร้า 4,455. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2560 จาก <https://www.isranews.org/content->

page/67-south-slide/3204-ความรุนแรงไฟใต้ทำหญิงเป็นหม้าย-2,295-ราย-เด็ก
กำพร้า-4,455-คน.html

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.). (2554). สถานการณ์เด็ก
เยาวชน และผู้ด้อยโอกาสทางสังคม. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2560 จาก
<http://www.qlf.or.th/Mobile/Details?contentId=147>

benews. (2015). Ideas Box ห้องสมุดไร้พรมแดน การเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อ
ชีวิตใหม่อีกครั้งของผู้ลี้ภัย. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2560 จาก <https://www.benewsonline.com/home/2017/02/ideas-box/>

Curbed. (2018). อาคารพับได้ อีกหนึ่งนวัตกรรมล้ำๆ. เรียกใช้เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2561 จาก
<http://dsarun490.blogspot.com/2018/02/ten-fold-engineering-ten-fold.html>

DEX Space. (2016). DESIGN THINKING คืออะไร. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2560 จาก
<https://medium.com/base-the-business-playhouse/design-thinking-คืออะไร-overview-dc8c8e7547db>

Prasertsuk, S. (2008). Modern architecture and the rise of the machine aesthetic:
A look at the origin of modernist influences in western architecture and
its evolution over 20th century. Bangkok: Thailand Creative & Design
Center (TCDC).

ThaiPR.net. (2555). เหตุความไม่สงบ 3 จังหวัดชายแดนใต้ทำยอดเด็กกำพร้าพุ่ง. เรียกใช้เมื่อ
25 ตุลาคม 2560 จาก <https://www.ryt9.com/s/prg/1434906>

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ
สำหรับนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนนาน
สาธารณรัฐประชาชนจีน*

A STUDY THE NEEDS OF USING THAI LANGUAGE IN BUSINESS
FOR CHINESE STUDENTS AT YUNNAN UNIVERSITY OF FINANCE
AND ECONOMICS OF CHINA

Fang, Ziyu

Fang, Ziyu

กิตติชัย สุธาสิโนบล

Kittichai Suthasinobol

ศุภวรรณ ลัจจพิบูล

Suppawan Satjapiboon

วิไลลักษณ์ ลังกา

Wilailak Langka

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: 6999918@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน 2) หาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 3 คน 2) กลุ่มบัณฑิตชาวจีน สาขาวิชาภาษาไทย จำนวน 5 คน 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาภาษาไทยเชิงธุรกิจ จำนวน 3 คน และ 4) กลุ่มนักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทย จำนวน 103 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ระยะที่ 2 เก็บข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มนักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

* Received 10 December 2020; Revised 17 March 2021; Accepted 23 March 2021

ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ในแวดวงธุรกิจของจีนมีความต้องการจำเป็นให้นักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงิน ยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจใน 7 บริบท คือ บริบทสถานที่ทำงาน บริบทการบริการ บริบทงานสัมมนาธุรกิจ บริบทการเดินทางเพื่อธุรกิจ บริบทการค้า บริบทการลงทุน และบริบทการแสดงไมตรีจิต และนักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทย มีความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.85) การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนรายวิชาภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน แบ่งได้ 3 แนวทาง ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรเสริม การพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอน และการพัฒนาสื่อการสอน

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, การใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ, นักศึกษาจีน

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) Study the needs of using Thai language in business for Chinese students at Yunnan University of Economics and Finance, China 2) Explore ways to empower Chinese students in Yunnan University of Economics and Finance in China with capacity and competence of learning to enhance Thai language proficiency especially in business. The sample group used in the research are consist of 3 graduate employers, 5 Chinese graduates in Thai language program, 3 Thai language in business teaching specialist, and 103 Chinese students in Thai language program. There are two types of research instruments including structural interview and rating scale questionnaire are adopted in this research. Data collection is divided into 2 phases: Phase I, data have been collected through in-depth interviews, and Phase II, collecting data by using questionnaires distributed to the Chinese students in Thai language program. The statistics used for data analysis are mean and standard deviation The results of the research suggest that: In Chinese business, there is a need for Chinese students in Thai language program from Yunnan University of Economics and Finance, have the ability to use Thai language in 7 business contexts including workplace, service, business seminar, business travel, trade, investment, and hospitality contexts. Results of data analysis suggest that Chinese students in Thai language program need to use Thai language in business at the high level ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.85). Analysis of guidelines for teaching development of Thai language in business courses for Chinese students can be

divided into 3 ways including curriculum development, development of teaching and learning activities, and development of teaching materials.

Keywords: Needs, Using Business Thai Language, Chinese Students

บทนำ

การติดต่อสื่อสารและความร่วมมือในการทำนิติกรรมต่าง ๆ ระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีนนั้น ย่อมก่อให้เกิดการใช้ภาษาที่แตกต่างกันในระดับสังคม และภูมิภาค ดังนั้นภาษาไทยถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิด ความรู้สึกและสร้างความเข้าใจระหว่างผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์กัน ทำให้คนจีนกับคนไทยในแต่ละภูมิภาคอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ อีกทั้งยังเป็นเสมือนสะพานเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของประชาชนทั้งสองประเทศ ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศในมิติต่าง ๆ ใน พ.ศ.2556 รัฐบาลจีนได้เสนอแนวคิดข้อริเริ่มโครงการ “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” หรือ The Belt and Road Initiative (BRI) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการประสานนโยบาย การเชื่อมโยง โครงสร้างพื้นฐาน การค้าและการลงทุน การหมุนเวียนทางการเงิน และการเชื่อมโยงของประชาชนระหว่างประเทศจีน ประเทศไทย และอีก 65 ประเทศทั่วโลกในศตวรรษที่ 21 (Office of the Leading Group for the Belt and Road Initiative, 2020) ในขณะเดียวกัน รัฐบาลไทยได้ดำเนินยุทธศาสตร์ “ไทยแลนด์ 4.0” และโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ EEC (Eastern Economic Corridor) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้าการลงทุน และอำนวยความสะดวกในการประกอบกิจการเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2563) เมื่อเชื่อมโยงแนวคิด “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” ของจีนกับยุทธศาสตร์ “ไทยแลนด์ 4.0” ของไทยแล้ว พบว่า ความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าการลงทุน และการสร้างผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศจีนกับประเทศไทยในอนาคตมีแนวโน้มที่จะมากขึ้น ทั้งนี้การใช้ภาษาไทยในการสื่อสารระหว่างคนไทยกับคนจีนในแวดวงธุรกิจก็จะมีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้น ดังนั้นมหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน เล็งเห็นความสำคัญของการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจมากขึ้น จึงเปิดหลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทยระดับปริญญาตรี สำหรับนักศึกษาจีน เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคศตวรรษที่ 21

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจสภาพการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาจีนในการประสานงานและอำนวยความสะดวกในงานสำคัญ ๆ เช่น Thailand Festival และงาน China - South Asia Expo ที่จัดขึ้นในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน พบว่า ภาครัฐวิสาหกิจและภาคเอกชนมีความต้องการนักศึกษา และบัณฑิตชาวจีนที่มีความรู้ ความสามารถในการใช้ภาษาไทยในฐานะผู้ช่วยผู้จัดการในหน่วยงานต่าง ๆ ค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาความสามารถ

การใช้ภาษาไทยของนักศึกษาจีน พบว่า มีความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมไทย และสามารถสื่อสารภาษาไทยสื่อสารกับคนไทยในชีวิตประจำวันได้ดี แต่ยังมีประสบปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นตามสถานการณ์ธุรกิจจริงอยู่หลายด้าน เพราะว่าการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจมักมีคำศัพท์เฉพาะในแวดวงธุรกิจเท่านั้น รวมทั้งมีคำศัพท์ภาษาอังกฤษจำนวนมาก ทั้งคำที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ และ คำทับศัพท์ ดังนั้น ภาษาไทยเชิงธุรกิจจึงจัดเป็นภาษาเฉพาะกิจ ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้สื่อสารเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (Thai for Specific Purposes) (ประคอง นิมมานเหมินท์, 2552) นอกจากนี้ ความสามารถในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจบริบทธุรกิจ เช่น เศรษฐศาสตร์ การเงิน และการบัญชี สถิติ กฎหมายธุรกิจ ฯลฯ รวมถึงภูมิหลังของประเภทธุรกิจนั้น ๆ โดยการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจที่ดีต้องใช้ภาษาที่กะทัดรัด ชัดเจน สละสลวย ข้อความที่ใช้ต้องตรงตามหลักภาษาไทย การพูดและการเขียนต้องใช้สำนวนที่สุภาพ คำนึงถึงความรู้สึกของผู้ฟัง และผู้อ่านเป็นสำคัญ (เอกฉัตร จารุเมธิชน, 2549) ลักษณะการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจจึงแตกต่างจากการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวันทั่วไป หรือการใช้ภาษาเชิงวัฒนธรรมและวรรณกรรมไทย จึงทำให้นักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทย ไม่สามารถใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจในการสื่อสาร และประสานงานตามบริบทธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาสภาพปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเชิงธุรกิจให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของภาษาไทยเชิงธุรกิจ ซึ่งจัดเป็นภาษาเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (Language for Specific Purposes) มีลักษณะการใช้ภาษาเพื่อการติดต่อสื่อสาร ประสานงานในสถานการณ์ธุรกิจ หรือประกอบอาชีพในภาคธุรกิจ ดังที่นักศึกษา Hutchinson, T. & Walters, A. ได้กล่าวว่าการสอนภาษาเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะต้องเริ่มต้นจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น (Need Analysis) เป็นขั้นตอนแรก โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามความต้องการของสังคมและผู้เรียน (Hutchinson, T. & Walters, A., 1994) เพราะการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น จะบ่งบอกถึงความต้องการในการใช้ภาษาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน ทำให้ผู้สอนสามารถกำหนดบริบท เนื้อหา สื่อการสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน และประเมินความสามารถในการใช้ภาษาที่ตรงกับความต้องการจำเป็น ตลอดจนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดภายในเวลาจำกัด และนำไปใช้ในสถานการณ์การทำงานของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Finocchiaro, M. & Brumfit, C., 1983) ดังนั้น การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น จึงเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทยมหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยาวนานให้มีประสิทธิภาพด้านการสื่อสาร ประสานงานในสถานการณ์ธุรกิจให้สอดคล้องกับสภาพสังคมระหว่างไทย - จีนในยุคศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

จากการวิเคราะห์ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาดังกล่าวข้างต้นพบว่า ความสามารถในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจของนักศึกษาจีน ไม่เพียงแต่แสดงถึงบุคลิกภาพและศักยภาพในการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาจีนเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงคุณภาพและมาตรฐานการเรียนการสอนภาษาไทยของมหาวิทยาลัยอีกด้วย ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ประจำและเป็นผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ณ มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน จึงสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจของนักศึกษาจีน เพื่อจะได้นำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนเสริมสร้างความสามารถในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อมุ่งเน้นศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน และแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนเสริมสร้างความสามารถในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ใช้บัณฑิตชาวจีนจากหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน และบริษัทเอกชนในประเทศจีน จำนวน 3 คน 2) กลุ่มบัณฑิตชาวจีน สาขาวิชาภาษาไทยที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนนาน และทำงานในรัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน และบริษัทเอกชนในประเทศจีน จำนวน 5 คน 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทยเชิงธุรกิจ ในมหาวิทยาลัยประเทศไทย จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้ใช้บัณฑิตชาวจีน แบบสัมภาษณ์บัณฑิตชาวจีน และแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทยเชิงธุรกิจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพอย่างเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้ใช้บัณฑิตชาวจีน แบบสัมภาษณ์บัณฑิตชาวจีนสาขาวิชาภาษาไทย และแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทยเชิงธุรกิจ จำนวน 3 ฉบับ โดยมีประเด็นและเนื้อหาที่ต้องการทราบข้อมูล 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพปัญหา

และความต้องการจำเป็นการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ ด้านบริบทการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ และด้านกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ จากนั้นนำเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมปริญญาโทเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมของเนื้อหา แล้วปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ในขั้นตอนนี้ใช้การวิเคราะห์ความสอดคล้องแบบ Index of Congruence (IOC) ของแบบสัมภาษณ์เป็นรายชื่อโดยพิจารณาเลือกข้อความที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) พบว่า ดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80 - 1.00 แล้วปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3. เก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม แล้วสรุปประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน และแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนเสริมสร้างความสามารถใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน

วิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อยืนยันความต้องการจำเป็นการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนิท สาธารณรัฐประชาชนจีน

1. ประชากร คือนักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนิท สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 133 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาจีน สาขาวิชาเอกภาษาไทย ที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 2 ถึงปีที่ 4 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2562 มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนิท จำนวน 103 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณอย่างเป็นขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลที่ได้มาจากสัมภาษณ์เชิงลึก เสนอร่างแบบสอบถามต่อคณะกรรมการควบคุมปริญญาโทเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมของเนื้อหา แล้วปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.2 ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ในขั้นตอนนี้ใช้การวิเคราะห์ความสอดคล้องแบบ Index of Congruence (IOC) ของแบบสอบถามเป็นรายชื่อโดยพิจารณาเลือกข้อความที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) พบว่า ดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80 - 1.00 แล้วปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้

(Try Out) กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำผลที่ได้จากแบบทดสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้สูตรของ Cronbach ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.963 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรายด้าน พบว่า ด้านการฟังเท่ากับ 0.859 ด้านการพูดเท่ากับ 0.856 ด้านการอ่านเท่ากับ 0.908 ด้านการเขียนเท่ากับ 0.851 และการแปลเท่ากับ 0.918 (Cronbach, L.J., 2003)

3.3 ประเภทและลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสอบถามความความต้องการจำเป็นการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป โดยมีลักษณะคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 ความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ โดยมีลักษณะคำถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับตามมาตราส่วนของลิเคิร์ต (Likert Scale) จำนวนข้อคำถามทั้ง 50 ข้อ แบ่งเป็นความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ ด้านทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน และทักษะการแปล ทั้ง 5 ด้าน ด้านละ 10 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (Likert, R. A., 1932)

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนิอัน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนิอัน สาธารณรัฐประชาชนจีน

1.1 ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์โดยภาพรวม

1.1.1 ด้านสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจของบัณฑิตชาวจีน ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ปัญหาสำคัญและความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจของบัณฑิตชาวจีนสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนิอัน คือ มีข้อจำกัดด้านความรู้ คลังคำศัพท์ ภาษาไทยเชิงธุรกิจ และความรู้คำศัพท์พื้นฐานเกี่ยวกับภาคอุตสาหกรรมและประเภทธุรกิจต่าง ๆ ระหว่างประเทศไทยและประเทศจีนในปัจจุบัน อีกทั้งประเทศจีนยังขาดแหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศการเรียนรู้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ จึงทำให้ความสามารถการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการแปลของบัณฑิตชาวจีนขาดประสิทธิภาพในการสื่อสารตามบริบทสถานการณ์ธุรกิจจริง นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคด้านความรู้

ความเข้าใจที่มีความแตกต่างกันด้านมารยาทและวัฒนธรรมทางธุรกิจระหว่างไทยและจีน รวมถึงคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ

1.1.2 ด้านความต้องการจำเป็นบริบทการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า บริบทการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจหลัก ๆ จะเป็นการติดต่อสื่อสาร และประสานงานกับคนไทยใน 7 บริบท ได้แก่ 1) บริบทสถานที่ทำงาน 2) บริบทการบริการ 3) บริบทงานสัมมนาธุรกิจ 4) บริบทการเดินทางเพื่อธุรกิจ 5) บริบทการค้า 6) บริบทการลงทุน และ 7) บริบทการแสดงไมตรีจิต

1.1.3 ด้านแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นโดยสรุปสาระสำคัญ ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหา ควรจัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ธุรกิจจริงตามการจัดกลุ่มอุตสาหกรรมและหมวดธุรกิจของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องกับธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงในบริบททางเศรษฐกิจระหว่างไทย – จีน ปัจจุบันมุ่งเน้นการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ ทั้งทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการแปลในสถานการณ์ธุรกิจจริงระหว่างไทย-จีน ควรจัดเนื้อหาเพื่อพัฒนาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภาคอุตสาหกรรมและประเภทธุรกิจต่าง ๆ ในประเทศไทย ความรู้ด้านคลังคำศัพท์ภาษาไทยเชิงธุรกิจ การใช้หลักภาษาไทย และกิจกรรมที่มุ่งเน้นฝึกทักษะการฟัง การใช้น้ำเสียง และสำเนียงการพูดภาษาไทยอย่างเป็นธรรมชาติตามบริบทธุรกิจต่าง ๆ 2) ด้านกิจกรรมฝึกทักษะการฟัง ควรจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นฝึกทักษะการฟังการใช้ถ้อยคำผ่านการสังเกตลีลา และกิริยาอาการการพูดของคนไทย และการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ และคำย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษตามบริบทธุรกิจต่าง ๆ 3) ด้านกิจกรรมฝึกทักษะการพูด ควรจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นฝึกทักษะการพูดโดยใช้น้ำเสียง ลีลาและสำเนียงอย่างเป็นธรรมชาติ และการใช้ถ้อยคำ คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ คำย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษตามบริบทธุรกิจต่าง ๆ อย่างถูกต้อง 4) ด้านกิจกรรมฝึกทักษะการอ่าน ควรจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นฝึกทักษะการอ่านเอกสารเกี่ยวกับสภาพธุรกิจ เศรษฐกิจปัจจุบัน มารยาทและวัฒนธรรมทางธุรกิจ คุณธรรมและจริยธรรมทางธุรกิจ 5) ด้านกิจกรรมฝึกทักษะการเขียน ควรจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการใช้คำศัพท์ สำนวน และประโยคในการเขียนภาษาไทยเชิงธุรกิจ และวิธีการใช้เครื่องหมายวรรคตอน และอักษรย่อในการเขียนภาษาไทยเชิงธุรกิจ 6) ด้านกิจกรรมฝึกทักษะการแปล ควรจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการแปลคำศัพท์ สำนวน ประโยค และคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ คำย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษตามบริบทธุรกิจต่าง ๆ อย่างถูกต้อง

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

1.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาจีน พบว่า นักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทยจำนวน 103 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 33.01 ชั้นปีที่ 3 จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 33.98 และชั้นปี

ที่ 4 จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 33.01 โดยเป็นเพศหญิงจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 78.64 และเพศชายจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 21.36 มีความเห็นว่า เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีแล้วต้องการประกอบอาชีพในหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ/องค์การมหาชนในประเทศจีนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.49 รองลงมาคือ ต้องการประกอบอาชีพในบริษัทเอกชนในประเทศจีน คิดเป็นร้อยละ 17.48 ต้องการประกอบอาชีพในหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ/องค์การมหาชนของจีนที่ประจำประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 16.50 ต้องการประกอบอาชีพในหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ/องค์การมหาชนของไทยที่ประจำประเทศจีน คิดเป็นร้อยละ 8.74 ต้องการประกอบอาชีพในบริษัทเอกชนในประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 4.85 และต้องการประกอบอาชีพในองค์กรอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 1.94

1.2.2 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนนาน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และประเมินระดับของความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจโดยรวม ดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปรผลระดับความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน

ที่	ความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ	N	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการจำเป็น	อันดับ
1	ด้านทักษะการฟัง	103	4.25	0.89	มาก	3
2	ด้านทักษะการพูด	103	4.28	0.81	มาก	1
3	ด้านทักษะการอ่าน	103	4.18	0.86	มาก	5
4	ด้านทักษะการเขียน	103	4.19	0.85	มาก	4
5	ด้านทักษะการแปล	103	4.26	0.83	มาก	2
		103	4.23	0.85	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมมีความต้องการจำเป็นโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D.= 0.85) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความต้องการจำเป็นในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจทั้งด้านทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการแปลอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านทักษะการพูดภาษาไทยเชิงธุรกิจ ($\bar{X} = 4.28$, S.D.= 0.81) ด้านทักษะการแปลภาษาไทยเชิงธุรกิจ ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.83) ด้านทักษะการฟังภาษาไทยเชิงธุรกิจ ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.89) ด้านทักษะการเขียนภาษาไทยเชิงธุรกิจ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.85) และด้านทักษะการอ่านภาษาไทยเชิงธุรกิจ ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.86)

2. ผลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สามารถนำไปใช้วิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีนได้ 3 แนวทาง ดังนี้

2.1 การพัฒนาหลักสูตรเสริม เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างไทย – จีน ที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นในทุกด้าน จึงเห็นว่าความสามารถการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของนักศึกษาจีนในการประกอบอาชีพในอนาคต ดังนั้นผู้บริหารหลักสูตรมหาวิทยาลัย เศรษฐศาสตร์และการเงินยูนนานจะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรเสริมให้แก่ นักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทยชั้นปีที่ 4 เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ โดยเน้นฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการแปลภาษาไทยเชิงธุรกิจ และเพิ่มพูนความรู้ด้านคลังคำศัพท์ภาษาไทยเชิงธุรกิจ ความรู้หลักภาษาไทย และความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภาคอุตสาหกรรมและประเภทธุรกิจต่าง ๆ ระหว่างประเทศไทยและประเทศ จีนในปัจจุบัน ตลอดจนพัฒนานักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทยให้ได้ใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความพร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานของวงการธุรกิจ หรือประกอบอาชีพ ในอนาคต

2.2 การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน การใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจจัดเป็น การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารระหว่างการทำงาน ภาระงาน และกิจการอื่น ๆ ดังนั้นผู้สอน ควรให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น โปรแกรม Wechat โปรแกรม VooV Meeting และโปรแกรม Yuketang เป็นต้น เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้เสมือนจริง ก่อนที่นักศึกษาจะใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจในการประกอบอาชีพในอนาคต

2.3 การพัฒนาสื่อการสอน สื่อการสอนถือเป็นแหล่งรวบรวมเนื้อหารายวิชา แนะนำกิจกรรม และวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ใช้ ฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการแปล รวมถึงช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด ความสนใจในการเรียน การพัฒนาสื่อการสอนภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน ควรจัดหน่วยการเรียนรู้ตามบริบทของการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ 7 บริบท ได้แก่ บริบทสถานที่ ทำงาน บริบทการบริการ บริบทงานสัมมนาธุรกิจ บริบทการเดินทางเพื่อธุรกิจ บริบทการค้า บริบทการลงทุน และบริบทการแสดงไมตรีจิต โดยคัดเลือกเนื้อหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ จริงตามการจัดกลุ่มอุตสาหกรรมและหมวดธุรกิจของตลาดหลักทรัพ์แห่งประเทศไทย และ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในบริบททางเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีนปัจจุบัน ดังนั้นอาจารย์ ผู้สอนรายวิชาภาษาไทยเชิงธุรกิจ จะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาสื่อการสอนรายวิชา ภาษาไทยเชิงธุรกิจให้เหมาะสมกับนักศึกษาจีน และสอดคล้องกับความต้องการการใช้ ภาษาไทยของตลาดแรงงานในยุคสมัยปัจจุบัน

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า ด้านความต้องการจำเป็นบริบทการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ ผู้ใช้บัณฑิตชาวจีน บัณฑิตชาวจีน และผู้เชี่ยวชาญการสอนวิชาภาษาไทยเชิงธุรกิจแสดงความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ควรพัฒนาความสามารถใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ โดยมุ่งเน้นบริบทการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ 7 บริบท ได้แก่ บริบทสถานที่ทำงาน บริบทการบริการ บริบทงานสัมมนาธุรกิจ บริบทการเดินทางเพื่อธุรกิจ บริบทการค้า บริบทการลงทุน และบริบทการแสดงไมตรีจิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Strevens, P. ที่กล่าวว่า การจัดเรียงการสอนภาษาเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ เป็นการสอนภาษาต่างประเทศที่ต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ส่วนหัวข้อและเนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนเรียนนั้นต้องจัดขอบเขตและบริบทให้มีความสัมพันธ์กับอาชีพ หรือวัตถุประสงค์เฉพาะ (Strevens, P., 1977) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Dudley-Evans, T. & John, M. J. ที่กล่าวว่า การสอนภาษาเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเป็นการสอนที่เน้นการใช้ภาษาต่างประเทศในบริบทที่สอดคล้องกับสาขาอาชีพนั้น ๆ เป็นหลัก ถึงสามารถเห็นผลสัมฤทธิ์ของการเรียนได้ในระยะเวลาอันสั้น พร้อมทั้งจะนำไปใช้ประกอบอาชีพได้อย่างทันทีและเหมาะสม (Dudley-Evans, T. & John, M. J., 2007) ส่วนความรู้ความเข้าใจด้านมารยาทและวัฒนธรรมทางธุรกิจเป็นอีกบริบทที่สำคัญและมีความจำเป็นมากในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ เนื่องจากประเทศจีนกับประเทศไทยมีความแตกต่างด้านลักษณะทางภูมิศาสตร์ รูปแบบทางสังคม และสภาพเศรษฐกิจ จึงทำให้ความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรมในสังคมระหว่างไทยกับจีนมีความแตกต่างกัน ซึ่งหากนักศึกษาจีนให้ความสำคัญเรื่องดังกล่าว และเรียนรู้วัฒนธรรมร่วมกันจะช่วยเสริมสร้างการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยเห็นว่าการสื่อสาร ประสานงานเชิงธุรกิจกับคนไทยต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม และสังคม โดยทำความเข้าใจถึงวัฒนธรรมองค์กรธุรกิจของไทย ประเพณีท้องถิ่นไทย และระบบการทำงานของคนไทย ในด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเชิงธุรกิจ พบว่าภาษาไทยเชิงธุรกิจสำหรับนักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทย มีบทบาทสำคัญในการช่วยเสริมสร้างความสามารถสื่อสารในบริบทตามวัตถุประสงค์เฉพาะของนักศึกษาจีน และเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานที่ใช้บัณฑิต ผู้สอนจึงจำเป็นต้องพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยเชิงธุรกิจให้สอดคล้องกับความต้องการการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจของหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิตในสังคมจีน ดังที่ Mackey และ Mackay, R. & Mountford, A. ได้กล่าวไว้ว่าการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะนั้น เกิดจากแรงบันดาลใจ และความต้องการการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Needs) ในงานอาชีพของผู้เรียน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาภายในประเทศ และการติดต่อสื่อสารกับต่างประเทศ (Mackay, R. & Mountford, A., 1978) นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการใช้ภาษาไทยที่ให้ความสำคัญกับ

วัฒนธรรม คุณธรรม และจริยธรรมทางธุรกิจ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน อีกทั้งช่วยลดอุปสรรค และเสริมประสิทธิภาพในการสื่อสาร ประสานงานกับคนไทยในอนาคตของนักศึกษาจีนอีกด้วย ทั้งนี้ยังมีนักการศึกษาไทยหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของภาษาไทยเชิงธุรกิจเพิ่มเติมว่า การใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจเป็นภาษาเฉพาะกิจ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ ดังนี้

- 1) การเลือกใช้คำง่าย และสั้น สื่อความหมายกะทัดรัดและชัดเจน
- 2) การเลือกใช้คำต้องมีความหมายชัดเจนไม่ซ้ำซาก และไม่กำกวม
- 3) การใช้ถ้อยคำที่มีความหมายในเชิงบวก
- 4) การใช้ถ้อยคำเต็มไปด้วยความจริงใจ มีเมตตาริถี
- 5) การใช้ภาษาถ้อยคำสำนวนที่สละสลวยไพเราะเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
- 6) การใช้ข้อความนุ่มนวล และสุภาพ และ
- 7) การใช้ภาษาแบบมีเหตุมีผล เพื่อก่อให้เกิดความพอใจ ขวัญกำลังใจ และความกระตือรือร้นในการทำธุรกิจ (พนมพร นิรัญทวี, 2540); (ศิริภรณ์ หอมสุวรรณ, 2543); (เอกฉัตร จารุเมธีชน, 2549); (ประคอง นิมมานเหมินท์, 2552) ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยเชิงธุรกิจ นักศึกษาจีนต้องให้ความสำคัญกับลักษณะเฉพาะของการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ มุ่งเน้นฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการแปล รวมทั้งเพิ่มพูนความรู้คลังคำศัพท์ภาษาไทยเชิงธุรกิจ และความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภาคอุตสาหกรรมและประเภทธุรกิจต่าง ๆ ระหว่างประเทศไทยและประเทศจีนในยุคปัจจุบัน ผลการวิเคราะห์ในส่วนแบบสอบถามความต้องการจำเป็นการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน พบว่า นักศึกษาจีน มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนนานมีระดับความต้องการจำเป็นการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจโดยภาพรวมในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนนาน มีความมุ่งมั่นที่ให้ความสำคัญในการเรียนวิชาภาษาไทยเชิงธุรกิจ และมีความต้องการพัฒนาทักษะด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการแปลภาษาไทยเชิงธุรกิจให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านทักษะการพูดค่าเฉลี่ยอยู่ลำดับ 1 ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.81) รองลงมาคือ ด้านทักษะการแปล ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.83) เนื่องจากการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจในการสื่อสาร ประสานงานกับคนไทยในการปฏิบัติงานนั้นร้อยละ 80 เป็นการใช้ทักษะการพูด ทักษะการฟังและการการแปลในการติดต่อสื่อสารกับคนไทย และร้อยละ 20 เป็นทักษะการอ่านและการเขียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสิระ สมนาม และคณะว่าทักษะการเรียนรู้ภาษาไทยที่นักศึกษาชาวจีนชอบมากที่สุด คือทักษะการพูด รองลงมา คือทักษะการฟัง มีส่วนน้อยชอบทักษะการอ่านและการเขียน (สิระ สมนาม และคณะ, 2552) ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทย พบว่า เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีแล้วนักศึกษาจีนสาขาวิชาภาษาไทย มีร้อยละ 50.49 ต้องการประกอบอาชีพในหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชนในประเทศจีนมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าในอนาคตจะมีนักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทยของมหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนนานจะหางานทำในหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชนในประเทศจีนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นผู้ใช้บัณฑิต สถานประกอบการ

หรือผู้บริหารหน่วยงานองค์กรจึงมีโอกาสคัดเลือกบัณฑิตได้มากขึ้น ส่งผลให้การหางานทำของบัณฑิตชาวจีน สาขาวิชาภาษาไทยมีการแข่งขันสูงยิ่งขึ้น ทำให้นักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทยของมหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนนานมีความตระหนักถึงความสำคัญในการเรียนวิชาภาษาไทยเชิงธุรกิจ เพื่อพัฒนาทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการแปลให้มีประสิทธิภาพสูงสุด พร้อมเข้าสู่การแข่งขันในตลาดและเป็นที่ต้องการขององค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ต่อไป

2. แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทยสามารถวิเคราะห์ได้เป็น 3 แนวทาง ดังนี้

- 1) การพัฒนาหลักสูตรเสริม เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นใหม่พิเศษ โดยเน้นการเสริมเนื้อหาและกิจกรรมที่ปรับขยายการเรียนรู้ให้กว้างออกไปจากขอบเขตที่กำหนดไว้ในหลักสูตรเดิม เพื่อให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนประสบการณ์การศึกษา พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้เฉพาะด้าน และเสริมสร้างความสามารถการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความต้องการในสภาพสังคมปัจจุบัน รวมทั้งสามารถนำความรู้ที่เรียนไปปรับใช้ในด้านงานธุรกิจ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนั้นไม่ส่งผลกระทบต่อกรอบโครงสร้างหลักสูตรเดิม แต่ถือเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้รายวิชาภาษาไทยเชิงธุรกิจของมหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนนานมีประสิทธิภาพและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาการแข่งขันประกอบอาชีพที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจเป็นเครื่องมือเพื่อการติดต่อสื่อสารตามบริบทธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับอรรถย ธารีเกษ ได้กล่าวไว้ว่าหลักสูตรเสริมเป็นหลักสูตรที่จัดขึ้นเป็นพิเศษ เพื่อส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของนักเรียนรายบุคคลเป็นหลักสูตรที่มีเป้าหมายตามกลุ่มนักเรียน ที่ทำให้สาระเนื้อหา วิธีการสอน สื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ มีการจัดทำและวางแผนขึ้น โดยเฉพาะอย่างมีระบบ โดยรูปแบบการจัดอาจต้องใช้ครูเฉพาะทาง ห้องเรียนหรือกลุ่มการเรียนรู้ที่จัดขึ้นให้สอดคล้องกับเป้าหมายหลัก (อรรถย ธารีเกษ, 2559)
- 2) การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยการใช้เทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 เช่น โปรแกรม Wechat โปรแกรม VooV Meeting โปรแกรม Yuketang เป็นต้น ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่แตกต่างกันออกไป สอดคล้องกับบทความวิจัยเรื่องสื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีกับการสอนภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของ ศศิณัฐ์ สรรคบุรานุรักษ์ ได้กล่าวว่า ในยุคปัจจุบันสื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนภาษาถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกในการเรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ เห็นได้ว่าความสามารถในการใช้สื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างยิ่ง (ศศิณัฐ์ สรรคบุรานุรักษ์, 2560)
- 3) การพัฒนาสื่อการสอน สื่อการสอนถือเป็นแหล่งรวบรวมเนื้อหาวิชา แนะนำกิจกรรม และวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน สอดคล้องกับโศภน รัตนะ ได้กล่าวว่า สื่อการสอนเป็นสื่อนวัตกรรมประเภทเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จัดทำขึ้น

เพื่อใช้ประกอบการสอนของครูหรือประกอบการเรียนของผู้เรียนที่ใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามหลักสูตร เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเรียนด้วยตนเอง ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูและผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น (โคกน รัตน์ะ, 2556) ดังนั้นการเสริมสร้างความสามารถในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทย ควรพัฒนาสื่อการสอน และจัดหน่วยการเรียนรู้ตามบริบทของการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ 7 บริบท ได้แก่ 1) บริบทสถานที่ทำงาน 2) บริบทการบริการ 3) บริบทงานสัมมนาธุรกิจ 4) บริบทการเดินทางเพื่อธุรกิจ 5) บริบทการค้า 6) บริบทการลงทุน และ 7) บริบทการแสดงไมตรีจิต ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศจีนปัจจุบัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน และการอภิปรายผลในงานวิจัยครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่า รายวิชาภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน นับว่าเป็นวิชาที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง การเสริมสร้างความสามารถในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจสำหรับนักศึกษาจีนจำเป็นต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของสังคมและผู้เรียน เนื่องจากความสามารถในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจสำหรับนักศึกษาจีน จะส่งผลต่อการเสริมสร้างความมั่นใจ และความเข้าใจในการติดต่อสื่อสารในบริบทธุรกิจต่าง ๆ ระหว่างประเทศจีนและประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1) มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนิอันควรร่วมมือกับมหาวิทยาลัยของไทยในการพัฒนาสื่อการสอนรายวิชาภาษาไทยเชิงธุรกิจ สำหรับนักศึกษาจีน โดยตามการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจในบริบทสถานที่ทำงาน บริบทการบริการ บริบทงานสัมมนาธุรกิจ บริบทการเดินทางเพื่อธุรกิจ บริบทการค้า บริบทการลงทุน และบริบทการแสดงไมตรีจิต ทั้ง 7 บริบท 2) มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และการเงินยูนิอันควรพัฒนาหลักสูตรเสริม สำหรับนักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทยชั้นปีที่ 4 เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการใช้ภาษาไทยเชิงธุรกิจ โดยการฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการแปลภาษาไทยเชิงธุรกิจให้เป็นไปตามบริบทธุรกิจจริง รวมทั้งเพิ่มพูนความรู้คำศัพท์ภาษาไทยเชิงธุรกิจ ความรู้หลักภาษาไทย และความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภาคอุตสาหกรรมและประเภทธุรกิจต่าง ๆ ระหว่างประเทศไทยและประเทศจีนในยุคสมัยปัจจุบัน 3. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยเชิงธุรกิจ ผู้สอนควรประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 เช่น โปรแกรม Wechat โปรแกรม VooV Meeting โปรแกรม Yuketang ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้เสมือนบริบทธุรกิจจริง

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประคอง นิมนานเหมินทร์. (2552). บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 4 วัฒนธรรมการใช้ภาษา. กรุงเทพมหานคร: องค์การคำครูสภา.
- พนมพร นิธิวิทย. (2540). ภาษาไทยธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศศิณัฐ สรรคบุรานุรักษ์. (2560). สื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีกับการสอนภาษาจีนในศตวรรษที่ 21. วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University, 10(3), 1239-1256.
- ศิวภรณ์ หอมสุวรรณ. (2543). ภาษาไทยธุรกิจ. เชียงใหม่: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- โสภณ รัตน. (2556). ผลการใช้เอกสารประกอบการเรียน เรื่องภูมิศาสตร์ทวีปออสเตรเลียและโอเชียเนียที่มี ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชะริตชนูปถัมภ์ จังหวัดพัทลุง. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2563). โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) เป็นแผนยุทธศาสตร์ภายใต้ไทยแลนด์ 4.0. เรียกใช้เมื่อ 26 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.eeco.or.th/th>
- สิระ สมนาม และคณะ. (2552). ลักษณะการเรียนรู้และกลวิธีการเรียนรู้ภาษาของนักศึกษาชาวจีนที่เรียน ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ณ สถาบันอุดมศึกษาเขตภาคเหนือตอนบน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 2(2), 80-83.
- อรทัย ธาริเกษ. (2559). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะบุคคลแห่งการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เอกฉัตร จารุเมธิชน. (2549). ภาษาไทยธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- Cronbach, L. J. (2003). Essential of psychology testing. New York: Hanpercollishes.
- Dudley - Evans, T. & John, M. J. (2007). Developments in English of Specific Purposes. Cambridge: Cambridge University Press.
- Finocchiaro, M. & Brumfit, C. (1983). The functional-Notional Approach from Theory To Practice. New York: Oxford University Press.
- Hutchinson, T. & Walters, A. (1994). English for Specific Purposes. Cambridge: Cambridge University Press.

- Likert, R. A. (1932). Technique for the Measurement of Attitude. *Archives Psychological*, 3(1), 42-48.
- Mackay, R. & Mountford, A. (1978). *English for Specific Purposes*. London: Longman.
- Office of the Leading Group for the Belt and Road Initiative. (2020). Belt and Road Portal. Retrieved May 26, 2020, from <https://www.yidaiyilu.gov.cn/ztindex.htm>
- Stevens, P. (1977). Special purpose language learning: A perspective. *Language Teaching and Linguistic Abstracts*, 10(1), 145-163.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
ของกรุงเทพมหานคร*

PARTICIPATION OF THE PEOPLE IN THE SUSTAINABLE LOCAL
DEVELOPMENT OF BANGKOK

ดวงฤทธิ์ เบ็ญจาริกุล ชัยรุ่งเรือง

Duangrit Benjathikul Chairungruang

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

Email: duangrit12345@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบผสมผสานเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 6 เขต จำนวนประชากร 628,250 คน ใช้วิธีการคำนวณขนาดตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 340 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.96 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ เชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 16 ท่านคัดเลือก โดยเฉพาะเจาะจง วิเคราะห์และนำเสนอผลแบบ เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลให้ประชาชนมีส่วนร่วม 1) การวางแผนพัฒนาท้องถิ่น 2) การดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น 3) การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น 4) การตัดสินใจกำหนดแผนการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น และ 5) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของกรุงเทพมหานครอย่างยั่งยืนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ได้มายืนยันตรงในประเด็นการมีส่วนร่วมที่สำคัญที่สุดนั่นก็คือจะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานพัฒนาท้องถิ่น เพราะจะทำให้ประชาชนมีส่วนในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชนของตนเอง และบางประเด็นมีความเห็นถึงปัจจัยที่มีผลแตกต่างกันในเรื่องประชาชนให้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานงาน

* Received 16 November 2020; Revised 17 March 2021; Accepted 23 March 2021

พัฒนาท้องถิ่น โดยหามาตรการ สร้างแรงจูงใจ ปลุกฝังค่านิยมที่ดีเพื่อเชิญชวนประชาชนให้มีส่วนร่วม

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การพัฒนาท้องถิ่น, อย่างยั่งยืน, กรุงเทพมหานคร

Abstract

The Objectives of this research article were to Factors Affecting Public Participation in Sustainable Local Development of Bangkok This was Mixed method research. Quantitative the population consisted of people in Bangkok, 6 districts, population of 6 28 , 2 5 0 people. Using Taro Yamane sample size calculation method, 340 people were randomly sampled. Use questionnaires as a tool for the confidence value. Reliability was obtained with an alpha coefficient of 0.96. The analysis of the data was used statistics, percentage, mean, standard deviation. And multiple regression Qualitative, in-depth interviews, and 16 key informants. Analyzing and presenting descriptive results. The results of the research were found that the factors affecting the public participation 1) Local development planning 2) Local development activities, 3) Public relations for people to have knowledge and understanding about local development, 4) decision - making to set up local development action plans, and 5) monitoring and evaluating local development performance significantly. Statistics at the .05 level, with the participation of people in the overall sustainable development of the Bangkok local area at a high level. The input from the interviews corroborated the most important issue of participation, namely the involvement of the public in planning local development. It will allow people to play a part in determining the direction for their own community development. And some issues commented on factors that have different effects on people to participate in monitoring and evaluating the performance of local development work. By finding incentives Cultivate good values to invite people to participate.

Keywords: Public Participation, Sustainable, Local Development, Bangkok

บทนำ

รูปแบบการบริหารกรุงเทพมหานครมีวิวัฒนาการมาควบคู่กับรูปแบบการปกครองของประเทศหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งรูปแบบการบริหารกรุงเทพมหานครมีพัฒนาการมาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองการปกครองของประเทศ (กองสารสนเทศ

ภูมิศาสตร์ สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2559) และเนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศเป็นเมืองศูนย์กลางการบริหารและการปกครองเป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญและเป็นเมืองขนาดใหญ่ที่มีอัตราความเจริญเติบโตขยายตัวอย่างรวดเร็วเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคเดียวกันการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมจากประชาชนในการร่วมมือดูแลรับผิดชอบงานสาธารณะอย่างมีสำนึกในการเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยวิธีการแบบเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านต่าง ๆ เช่น การให้มีส่วนร่วมในการวางแผนช่วยเสนอแนะข้อคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร ตลอดจนการให้โอกาสและอิสระกับกลุ่มที่จะตัดสินใจทำงานเองภายใต้เป้าหมายและนโยบายที่มอบหมายไว้ให้อย่างกว้าง ๆ โดยรัฐบาลทั้งในอดีตและปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองพยายามปรับปรุงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารกรุงเทพมหานครให้เหมาะสมและสามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงรวมทั้งสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

กรุงเทพมหานครเป็นการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบพิเศษที่เกิดจากการกระจายอำนาจ (Decentralization) จากส่วนกลางออกไปสู่ท้องถิ่น บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะได้กล่าวว่าตามแนวคิดที่ต้องการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมคิดค้นสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น การมีส่วนร่วมในการคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหา การตัดสินใจเลือกแนวทางการวางแผนการแก้ไขปัญหารวมทั้งการมีส่วนร่วมปฏิบัติในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นตลอดจนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว ซึ่งการมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าว เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ประชาชนได้รับจากการลงมือกระทำกิจกรรม โดยเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และทำให้ทราบถึงวิธีที่จะจัดการกับปัญหาของตนเองและชุมชนได้อย่างถูกต้อง และทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่น (บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ, 2560) นอกจากนั้นยังช่วยให้ประชาชนเกิดการคิดเป็น ทำเป็น และมีความรู้สึกร่วมกิจกรรมเหล่านั้นมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของโครงการอย่างแท้จริง โดยที่รัฐได้มุ่งเน้นและส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาในท้องถิ่นอย่างเต็มที่

จากการที่กรุงเทพมหานครมีสถานะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษการบริหารและการปกครองของกรุงเทพมหานครจึงมีความแตกต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วไปโดยการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้กับการบริหารกรุงเทพมหานครซึ่งหลักการพื้นฐานของธรรมาภิบาลทั้ง 6 หลักคือ 1) หลักนิติธรรม (Rule of Law) 2) หลักคุณธรรม (Ethics) 3) หลักความโปร่งใส (Transparency) 4) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) 5) หลักสำนึกรับผิดชอบ (Accountability) และ 6) หลักความคุ้มค่า (Value for Money) นั้นโดยธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม (Participation) ได้กล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานท้องถิ่น (นิภาพรณ ผิวนอน, 2559) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาร่วมกันคิด และร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหาของตนเองโดยมีภาครัฐให้การสนับสนุนและภาคเอกชนให้การช่วยเหลือซึ่งจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงตามความต้องการของประชาชนในชุมชนและเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตตลอดจนพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด ในการหารูปแบบกรุงเทพมหานคร ในทศวรรษหน้าพบว่าการบริหารงานของกรุงเทพมหานคร ในปัจจุบันมีปัญหาและวาทังขาดการพัฒนาไม่มีความยืดหยุ่นที่สอดคล้องของการเป็นศูนย์กลางของอาเซียนและภูมิภาคมีการเคลื่อนย้ายประชากรของโลกแบบไร้พรมแดน ปัญหาการขนส่งทุกระบบที่ไม่ตอบสนองความต้องการของผู้พักอาศัยในมหานคร (ประดิษฐ์ ตี๋วัฒนกุล, 2559)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนั้นจึงถือเป็นหัวใจของการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่มาจากการที่ประเทศไทยมีการพัฒนาระบบประชาธิปไตย และเปิดช่องทางให้ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งและวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) ที่ต่างนำแนวคิดธรรมาภิบาลมาใช้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น (ณรินทร์ งามวงศ์ และวิทยา จิตนุพงศ์, 2561) เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักสากลที่อารยะประเทศให้ความสำคัญ ภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้นตอบสนองต่อความต้องการสังคมส่วนร่วม และเกิดประโยชน์ต่อสังคมสูงสุด มีความรับผิดชอบ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยในระดับ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ภาครัฐต้องมุ่งแสวงหารูปแบบการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนเกิดการรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างกว้างขวาง โดยให้ประชาชนได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินกิจกรรม และร่วมติดตามตรวจสอบ มีลักษณะการดำเนินงานทั้งในรูปแบบบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคมและองค์การอาสาสมัครในรูปแบบต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ปัญหาการจัดการทรัพยากรในชุมชนปัจจุบันเกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนอย่างมาก ดังนั้นการพัฒนา

ชุมชนให้เกิดความยั่งยืนจึงเป็นสิ่งจำ เป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปรับใช้ในชุมชนนั้นต่อไป ซึ่งชุมชนร่วมกันรับผิดชอบในการ แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การคัดกรองความรู้จากภายนอกต้องยึดหลักผลประโยชน์ที่เป็นของ ชาวชุมชนและส่วนรวมและใช้การวิจัยร่วมด้วย การนำแนวคิดที่ประสบความสำเร็จแล้ว มาปรับใช้และพัฒนา (สิทธิชัย ตันศรีสกุล, 2553); (Mcu.Online, 2017) การพัฒนาท้องถิ่น ของกรุงเทพมหานครสู่ความยั่งยืนจึงควรคำนึงถึงปัญหาดังที่กล่าวนี้

ทั้งนี้ภารกิจของการพัฒนาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เขตต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานครเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลและตามแผนพัฒนาประเทศในการ สร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนจึงมีความจำเป็นที่ประชาชนในกรุงเทพมหานครจะต้องมีส่วนร่วม ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นของตนเพราะการมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นเป็นหัวใจ สำคัญของการพัฒนาในทุกระดับตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศที่ต้องใช้ประชาชนเข้า มามีส่วนร่วมในการจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันก่อให้เกิดพลังของทุกฝ่ายในการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมกันรับผิดชอบต่อผลตอบแทนจากการที่ได้ทำงานร่วมกันทั้งนี้ผลจากการร่วมกันคิดร่วมกัน ทำ จะนำไปสู่การพัฒนาที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน อันเกิดจากพลังขับเคลื่อนให้ การพัฒนาเป็นไปตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงและช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหา ความเดือดร้อนต่าง ๆ ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ของกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายในการศึกษา คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปและมีภูมิลำเนา อยู่ในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร จำนวน 628,250 คน โดยแยกตามเขตที่ได้ทำการคัดเลือก แบบเจาะจง จำนวน 6 เขต กลุ่มตัวอย่าง ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ตามโอกาสหรือความน่าจะเป็นและกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากร เป้าหมายในการศึกษา

โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 340 คน สมการคำนวณการกำหนดกลุ่มประชากรตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ $n = N / (1 + N (e^2))$ โดยที่

n : คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง หรือ ขนาดของกลุ่มประชากรตัวอย่าง

N : คือ ขนาดของประชากร

e : คือ ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (ร้อยละ หรือ เปอร์เซนต์)

ทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเขตพื้นที่โดยเทียบสัดส่วนขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้กับจำนวนประชากรเป้าหมายในแต่ละเขต ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำแนกตามเขตพื้นที่

ลำดับที่	ชื่อเขต	จำนวนประชาชน ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป (คน)	กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษา (คน)
1	ทวีวัฒนา	65,725	55
2	บางนา	76,665	49
3	หนองจอก	132,085	78
4	ดอนเมือง	141,452	74
5	ราษฎร์บูรณะ	68,678	57
6	บางขุนเทียน	143,645	27
รวม		628,250	340

(กองยุทธศาสตร์บริหารจัดการ, 2561)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาได้พัฒนาขึ้นจากการศึกษาและค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีเอกสารทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ตามแนวคิดของ Likert, R. 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติร้อยละ (Percentage) และความถี่ (Frequency) อธิบายข้อมูลทั่วไปของ ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ในการทดสอบสมมติฐานการศึกษา (Likert, R., 1964) การตอบคำถามและใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ตามแนวคิดของ Best, J. & Kahn, J. V. วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (Best, J. & Kahn, J. V., 1993)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบไปด้วย ผู้บริหารระดับท้องถิ่นในกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 ท่าน ผู้นำชุมชน 4 ท่าน นักวิชาการ 6 ท่าน รวมจำนวนทั้งสิ้น 16 ท่าน โดยวิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล คัดเลือกจากนักวิชาการที่มีชื่อเสียงทางด้านการเมืองการปกครอง มีประสบการณ์ในการแต่งหนังสือหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และผู้มีประสบการณ์ทางด้านการเมืองในฐานะอดีตผู้บริหาร และนักการเมือง กระบวนการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยมีการนัดหมายล่วงหน้า และข้อคำถามต่าง ๆ ในแบบสัมภาษณ์ ได้มีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านผลการตรวจพบว่าข้อคำถามอ่านและเข้าใจง่าย สามารถตอบคำถามได้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาสรุปและวิเคราะห์สรุปผลแบบเชิงพรรณนา

สมมติฐานการวิจัย

การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น, ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานพัฒนาท้องถิ่น, ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดแผนการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น, ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของ กรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์ในระดับสูง

ผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของกรุงเทพมหานคร พบว่า X2 ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานพัฒนาท้องถิ่น ($R = .836$) X4 ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น ($R = .834$) X1 การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น ($R = .830$) X3 ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดแผนการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น ($R = .824$) และ X5 ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น ($R = .804$) อธิบายตามตารางด้านล่าง

ตารางที่ 2 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างค่าที่วัดได้จริงกับค่าที่ได้จากการพยากรณ์ Model Summary

Model	1R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.804a	.647	.646	.48933	.647	616.241	1	338	.000
2	.824b	.678	.677	.46778	.031	32.666	1	337	.000
3	.830c	.690	.687	.46025	.011	12.053	1	336	.001
4	.834d	.695	.692	.45680	.006	6.069	1	335	.014
5	.836e	.699	.694	.45474	.004	4.017	1	334	.046

X2 ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานพัฒนาท้องถิ่น ($R = .836$)

X4 ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น ($R = .834$)

X1 การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น ($R = .830$)

X3 ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดแผนการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น ($R = .824$)

และ X5 ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น ($R = .804$)

นอกจากนี้มีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า

“ประดิษฐ์ ตี๋วัฒนกุล อดีตข้าราชการกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตคันนายาว กล่าวว่า “การวางแผนงานพัฒนาท้องถิ่น ประเด็นการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในส่วนนี้มากที่สุด จากประสบการณ์ที่เห็น ส่วนการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น เช่นการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดแผนการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นเป็นการดำเนินปกติตามระเบียบราชการ เช่นประกาศตามจุดประกาศต่าง ๆ ของเขต ประชาชนที่ให้ความสนใจส่วนใหญ่จะเป็น นิติบุคคล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล มากกว่าประชาชนคนทั่วไป ข้อคิดเห็นและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของ กทม, ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ทรรศนะของผู้ให้สัมภาษณ์สรุปได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบมากกว่าการร่วมในการวางแผนและการปฏิบัติ” (ประดิษฐ์ ตี๋วัฒนกุล, 2563) และ

ลพชัย ธาราทิศ อดีตสมาชิกสภาเขต 14 กรุงเทพมหานคร กล่าวว่า “ถ้าจะให้ระบุชัดเจนประชาชนให้มีส่วนร่วมเรื่องอะไรมากที่สุด ผมคิดว่าเรื่องการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น เดียวนี้สื่อโซเชียล ประชาชนเข้าถึงและรับรู้กันในวงกว้าง หากผลการดำเนินการใดไม่เป็นไปตามแผนหรืองบประมาณ จะถูกร้องเรียน ส่วนอื่นไม่ค่อยเด่นชัด ส่วนการมีส่วนร่วมเรื่องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดแผนการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นบางเรื่องจะต้องมีมติจากประชาชนในชุมชนนั้น ๆ เช่นการสร้างโรงงานอุตสาหกรรม โรงงานกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนข้อคิดเห็น และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของ กทม, ผู้วิจัย สามารถวิเคราะห์ทรรศนะของผู้ให้สัมภาษณ์สรุปได้ว่าการเน้นว่าควรประชาชนมุ่งเน้นการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น” (ลพชัย ธาราทิศ, 2563) และ

บุญเกียรติ การระเวกพันธ์ อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมที่สำคัญที่สุดนั่นก็คือเชิญชวนประชาชนให้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานพัฒนาท้องถิ่น เพราะจะทำให้ประชาชนมีส่วนในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ในส่วนอื่น ๆ จะยากในการเข้าไปมีส่วนร่วม เช่น การดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ และการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น เพราะโดยเงื่อนไขประชาชนมีโอกาสเข้าถึงได้ยาก หากไม่ใช่ผู้นำชุมชน หรือผู้บริหาร ข้อคิดเห็น และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของ กทม ผู้วิจัย สามารถวิเคราะห์ทรรศนะของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นนักวิชาการสรุปได้ว่า

มีการเน้นว่าควรเชิญชวนประชาชนให้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานพัฒนาท้องถิ่น” (การระดมทุน, 2563) และ

จักร์พงษ์ เปี่ยมเมตตา อดีตนายอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ กล่าวว่า “เมื่อพิจารณาให้ทองแท้ การมีส่วนร่วมตามหลักทฤษฎี ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมติดตาม ประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์ แต่ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่จะเข้ามาตอนช่วงรับผลประโยชน์ แต่ส่วนร่วมอย่างอื่นให้ความสำคัญน้อย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น เฉพาะบางพื้นที่ ไม่ใช่ทุกที่ แต่บริบทกรุงเทพมหานครเป็นแบบต่างคนต่างอยู่จึงมีโอกาสเกิดได้สูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ ข้อคิดเห็นและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของ กทม ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ทฤษฎีของผู้ให้สัมภาษณ์สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมประชาชนตามทฤษฎีของผู้ให้สัมภาษณ์ชอบที่จะรับผลประโยชน์ มากกว่าร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมติดตาม ประเมินผล” (จักร์พงษ์ เปี่ยมเมตตา, 2563)

สรุปจากข้อมูล พบว่า ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างค่าที่วัดได้จริงกับค่าที่ได้จากการพยากรณ์ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานพัฒนาท้องถิ่น การดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น การตัดสินใจกำหนดแผนการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น และสุดท้ายประชาชนให้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งผลไปในทิศทางเดียวกันกับเชิงคุณภาพแต่มีความชัดเจนในรายละเอียดมากกว่า เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 1 ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมที่สำคัญที่สุดนั้นก็คือเชิญชวนประชาชนให้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานพัฒนาท้องถิ่น เพราะจะทำให้ประชาชนมีส่วนในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ส่วนการที่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นรองลงมา การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น มีความสำคัญรองลงมาและยังจำเป็น และประชาชนให้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น ผู้ให้สัมภาษณ์ 2 ราย มองว่าการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น เดียวนี้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย มากกว่าในอดีต และประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในส่วนนี้มากที่สุด ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ราย 1 ระบุว่าส่วนใหญ่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์โดยเฉพาะพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะเป็นลักษณะต่างคนต่างอยู่ ไม่เหมือนในต่างจังหวัดจะมีลักษณะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น อย่างยั่งยืนของกรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานพัฒนาท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของกรุงเทพมหานคร ได้ดีที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรอื่น ๆ ที่นำมาวิเคราะห์ โดยมีความสัมพันธ์ระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ John, M. & Norman, T. (John, M. & Norman, T., 1980) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Best, J. & Kahn, J. V. กล่าวว่า การวางแผนคือกระบวนการที่นักบริหารมองออกไปสู่นาคตเพื่อค้นหา แนวทางเลือกต่าง ๆ ที่จะเปิดให้เลือกและแผนงานที่ประชาชนมีส่วนร่วมก็ย่อมนำไปสู่การแก้ไข ที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง (Best, J. & Kahn, J. V., 1993)

2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของกรุงเทพมหานครรองลงมา ระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ธนิศร ยืนยง ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครนายก วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัด นครนายก ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครนายก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับจาก มากไปน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก (ธนิศร ยืนยง, 2561)

3. ด้านการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ของกรุงเทพมหานครระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับแนวคิด ของ Allyn, B. & John, J. ได้กล่าวว่า หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นหน่วยการปกครองที่มี หน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องด้านการให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่ใดโดยเฉพาะและอยู่ในความ ดูแลของรัฐบาลกลางประชาชนมีความสำคัญมากในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพราะการได้รับ ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกิดการยอมรับทั้งยังช่วยให้ประชาชน เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญนำไปสู่การตัดสินใจ (Allyn, B. & John, J., 1957)

4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดแผนการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืนในการพัฒนาท้องถิ่นของ กรุงเทพมหานครระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี การมีส่วนร่วมของ John, M. & Norman, T. (John, M. & Norman, T., 1980) การมีส่วนร่วม ผลงานวิจัยของ William, W. เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน (William, W., 1974) และสอดคล้องกับการศึกษาของ เอกราช ศรีแพน และคณะ ได้ศึกษา เรื่อง การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาล ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า ควรเสริมสร้าง ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายและวางแผนในการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของประชาชน

ต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลกุ๊ดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และ
 ควรมีการประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรปกครอง
 ส่วนท้องถิ่นให้เผยแพร่ทั่วถึงกันอย่างต่อเนื่อง (เอกราช ศรีแพน และคณะ, 2560)

5. ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น
 เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืนในการพัฒนาท้องถิ่น
 ของกรุงเทพมหานคร ระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับ
 การศึกษาของ วสันต์ จันทจร ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน
 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอเบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า
 มหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก
 ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วม
 ในการติดตามและ ประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา และด้านการมีส่วนร่วม
 ในการวางแผนดำเนินการ (วสันต์ จันทจร, 2560)

ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานพัฒนาท้องถิ่นมีความสำคัญ เพราะจะทำให้
 ประชาชนมีส่วนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัย
 ของ Noiplook, R. ว่าควรมีการให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญ และ
 ประโยชน์ของแผนพัฒนา รวมถึงขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาซึ่งจะได้แผนพัฒนา
 ที่สมบูรณ์และมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน อีกทั้งตอบสนองความต้องการของหมู่บ้าน
 อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์
 โดยการอบรมและจัดทำคู่มือให้กับผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้านกำนัน และสมาชิกองค์การบริหารส่วน
 ตำบล เพื่อเป็นแกนในการนำความรู้ไปขยายต่อให้ประชาชนได้รับทราบ (Noiplook, R., 2014)
 และยังพบอีกว่าขัดแย้งกับงานวิจัยของ พชร สาตร์เงิน ที่ระบุว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
 แผนพัฒนาทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่
 ประชาชนขาดจิตสำนึกสาธารณะในการมีส่วนร่วม ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนา
 กฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ไม่มีความยืดหยุ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของ
 ประชาชน งบประมาณและทรัพยากร ไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนทุกโครงการในแผนพัฒนา
 และขาดการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ส่วนการที่ประชาชนให้มีส่วนร่วม
 ในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นรองลงมา การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ
 เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น มีความสำคัญรองลงมาและยังจำเป็น (พชร สาตร์เงิน, 2561)
 ซึ่งสอดคล้องกับ Sriwongsa, N. ว่าการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดทำ แผนพัฒนาองค์การ
 บริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นนั้น ด้านการมีส่วนร่วมวางแผนการดำเนินงาน
 ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมหมู่บ้านเพื่อจัดลำดับ
 ความสำคัญของปัญหาและความต้องการของชุมชน ไปกำหนดเป็นโครงการในการจัดทำ
 แผนพัฒนาร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลในด้านการมีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหาความ

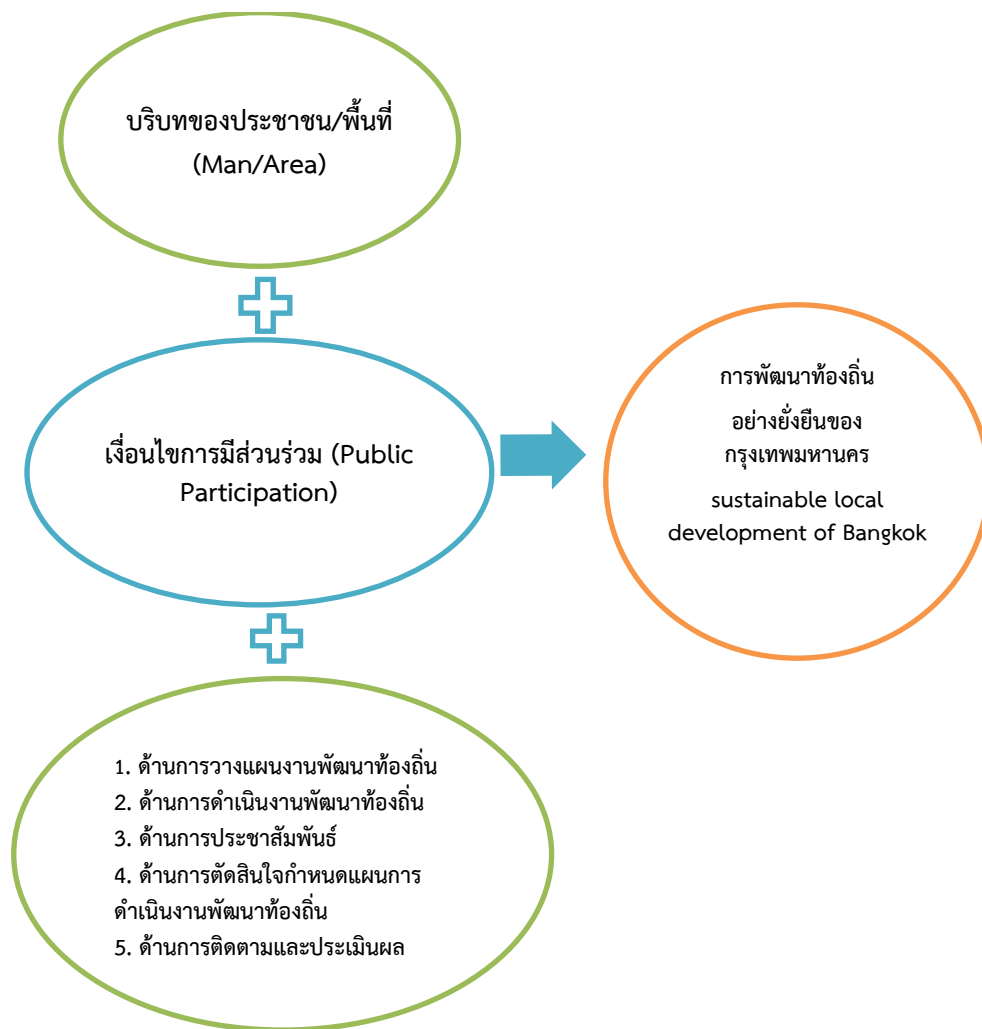

ต้องการควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าร่วมประชุม เพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของชุมชนและมีส่วนร่วม ในการพิจารณาจัดกลุ่มปัญหาความต้องการของประชาชนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนให้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานงานพัฒนาท้องถิ่น มองว่าการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานงานพัฒนาท้องถิ่นปัจจุบัน ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย มากกว่าในอดีต ส่วนใหญ่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Sriwongsa, N., 2014)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาข้างต้น ทำให้ได้รับองค์ความรู้ใหม่โดยนำมาสรุปผลการศึกษาและแผนภาพได้ดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของกรุงเทพมหานครนั้น จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ต้องประกอบด้วย บริบทของประชาชน/พื้นที่ ปัจจัย 5 ด้านที่มีความสำคัญเรียงตามลำดับคือ 1) ด้านการวางแผนงานพัฒนาท้องถิ่น 2) ด้านการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น 3) ด้านการประชาสัมพันธ์ 4) ด้านการตัดสินใจกำหนดแผนการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น และ 5) ด้านการติดตามและประเมินผล ที่เป็นเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมจะต้องเกิดขึ้นทั้งในมิติของกระบวนการพัฒนาและเป้าหมายของการพัฒนาที่มีการเชื่อมโยงทุกมิติของความสัมพันธ์ที่เกิดข้องกับการดำเนินชีวิตของมวลมนุษย์นั้นจะต้องมีส่วนที่ส่งเสริมและเกื้อหนุนกันตามที่ประเทศสมาชิกของสหประชาชาติได้รับรองวาระการพัฒนาอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2573 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระบุว่า แกนกลางการพัฒนาซึ่งต้องอาศัยคน เพราะ “คน” เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดเนื่องจากคนเป็นผู้สร้างสรรค์กระบวนการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การสร้างความเป็นอยู่ที่ดี บุคลากรให้เกิดความสมดุลขึ้นระหว่างมนุษย์ สิ่งแวดล้อม สังคม เทคโนโลยีให้อยู่อย่างเกื้อกูลกันยั่งยืนทั้งในทางเศรษฐกิจสังคมการเมืองเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ และการติดตามประเมินผลมากที่สุด การพัฒนาที่ยั่งยืนก็ควรนำข้อมูลนี้มาเป็นกรอบในการวางแผนที่จะต้องเน้นการให้ประโยชน์กับประชาชนส่วนรวมให้มากที่สุดและการดำเนินการจะต้องโปร่งใสและมีหลักธรรมาภิบาลมาใช้ซึ่งบริบทในแต่ละพื้นที่ก็มีความสำคัญในการกำหนดเป้าหมายของการมีส่วนร่วมแผนภาพด้านล่าง

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของกรุงเทพมหานคร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของกรุงเทพมหานครสามารถสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของกรุงเทพมหานคร 1) ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานพัฒนาท้องถิ่น 2) ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา 3) ด้านการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น 4) ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดแผนการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น 5) ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาท้องถิ่น โดยทั้งหมดเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืนในการพัฒนาท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร เพราะจะทำให้ประชาชนมี

ส่วนในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชน ก็พบปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ประชาชนขาดจิตสำนึกสาธารณะในการมีส่วนร่วม ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนา กฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ไม่มีความยืดหยุ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของ ประชาชน งบประมาณและทรัพยากร ไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนทุกโครงการในแผนพัฒนา และขาดการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ผลจากการศึกษานี้กรุงเทพมหานครต้องนำข้อมูล ที่ได้ต้องมาทบทวนการกำหนดนโยบายหรือแผน ที่เหมาะสมกับบริบทของประชาชน/พื้นที่ (Man/Area) และประกอบกับเงื่อนไขการมีส่วนร่วม (Public Participation) ที่เหมาะสมกับ สถานการณ์และความต้องการของประชาชน นำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน 1) ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย 1.1) กรุงเทพมหานคร ควรจัดให้มีการประชุมร่วมกับประชาชน เดือนละหนึ่งครั้งเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนา ท้องถิ่นมากขึ้นและเพิ่มช่องทางโดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประชุม และช่องทางในการแสดง ความคิดเห็น 1.2) กรุงเทพมหานครควรนำข้อเสนอแนะของประชาชนไปใช้ในการวางแผน การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อที่จะได้ทราบถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น 1.3) กรุงเทพมหานครควรปรับปรุงและพัฒนาด้านการเชิญ ชวนประชาชนให้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้น โดยประมวลความต้องการของประชาชนประมวลผลถึงความเร่งด่วน และความจำเป็น จัดสรรให้ทันต่อสถานการณ์ 1.4) ควรจัดอบรม และปลูกฝังให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็น เจ้าของท้องถิ่น และเข้าบริบทหน้าที่ของพลเมือง ที่มีความปรารถนาที่อยากเห็นท้องถิ่นดีขึ้น เข้มแข็งขึ้น 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 2.1) ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นจากท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลมา เปรียบเทียบเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย 2.2) ควรศึกษาแนวทางที่ หลากหลายต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยการเปรียบเทียบ และถอดบทเรียนที่ประสบความสำเร็จในการมีส่วนร่วมจากประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กองยุทธศาสตร์บริหารจัดการ. (2561). จำนวนประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2551 - 2561. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2563 จาก www.bangkok.go.th/pipd/page/sub/16730/สถิติด้านสังคม.
- กองสารสนเทศภูมิศาสตร์ สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล. (2559). ข้อมูลสถิติจำนวน ประชากรและพื้นที่รายเขต ของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2559. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2563 จาก www.bangkokgis.com/gis_information/population/.

- จักรพงษ์ เปี่ยมเมตตา. (26 มกราคม 2563). ข้อคิดเห็น และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของ กทม. (ดวงฤทธิ์ เบ็ญจาธิกุล ชัยรุ่งเรือง , ผู้สัมภาษณ์)
- ณรินทร์ งามวงศ์ และวิทยา จิตนุกงศ์. (2561). เปรียบเทียบการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษในประเทศไทย: กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา. ใน รายงานการวิจัยเสนอต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหงงบประมาณปี พ.ศ. 2560. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธนิศร ยืนยง. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก. วารสารมหาจุฬานาครธรรม์, 5(2), 119 - 135.
- นิภาพรรณ ผิวอ่อน. (2559). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกุยเหนือ อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตรศาสตร์. วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- บุญเกียรติ การระเวกพันธ์. (26 มกราคม 2563). ข้อคิดเห็น และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของ กทม. (ดวงฤทธิ์ เบ็ญจาธิกุล ชัยรุ่งเรือง , ผู้สัมภาษณ์)
- บุญเกียรติ การระเวกพันธ์ และคณะ. (2560). การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2563 จาก wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่
- ประดิษฐ์ ดีวัฒนกุล. (2559). รูปแบบกรุงเทพมหานครในทศวรรษหน้า. วารสารสมาคมนักวิจัย, 21(2), 188 - 201.
- ประดิษฐ์ ดีวัฒนกุล. (22 มกราคม 2563). ข้อคิดเห็น และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของ กทม. (ดวงฤทธิ์ เบ็ญจาธิกุล ชัยรุ่งเรือง, ผู้สัมภาษณ์)
- พชร สาตร์เงิน. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแคจังหวัดลพบุรี. วารสารเกษมบัณฑิต, 19(ฉบับพิเศษ), 189 - 200.
- ลพชัย ธาราทิศ. (26 มกราคม 2563). ข้อคิดเห็น และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของ กทม. (ดวงฤทธิ์ เบ็ญจาธิกุล ชัยรุ่งเรือง, ผู้สัมภาษณ์)
- วสันต์ จันทจร. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ. วิทยาลัยการเมืองการ ปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สิทธิชัย ตันศรีสกุล. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืน กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม. วารสารช่อพะยอม, 21(1), 51 - 68.
- เอกราช ศรีแพน และคณะ. (2560). การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- Allyn, B. & John, J. (1957). Out Line of Local government of the United Kingdom. London: Sir Isaac Pitman & Sons.
- Best, J. & Kahn, J. V. (1993). Research in Education. Boston: Printed In the United States of America.
- John, M. & Norman, T. (1980). Participation's Place in Rural Development : Seek Clarity Through Specifics. World Development, 8(3), 213 - 235.
- Likert, R. (1964). The Method of Constructing and Attitude Scale. New York: Wiley & Son.
- Mcu. Online. (2017). From five precepts village to being model of Chosaart village. Retrieved March 2017, from <http://www.mcu.ac.th/site/articlecontentarticle>
- Noiplook, R. (2014). Public Participation in Local Development Planning of Jaehom Sub-District Administrative Organization. In Jaehom District Lampang Province Master's Independent Study. Nation University.
- Sriwongsa, N. (2014). People's Participation for Making Development Plan of Khoksawang Subdistrict Administrative Organization, Phanomprai District, Roi Et Province. Journal of Politics and Governance, 4(2), 296 - 313.
- William, W. (1974). Some Aspects of the Informal Social Participation of Farm Families. New York: Cornell University.

รูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืน ของจังหวัดยโสธร*

SUSTAINABLE GROUNDWATER BANK PROJECT MANAGEMENT MODEL OF YASOTHON PROVINCE

นริศรินทร์ พันธเพชร

Narisarinthon Phanthaphech

สมิทธา จิตตลดากร

Samila Chittaladakorn

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: narisarinthon2521@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร 3) เสนอแนะรูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการศึกษาเพื่อหาองค์ความรู้ใหม่จากทัศนะของผู้ให้ข้อมูล อันนำไปสู่การจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง จำนวน 2 คน 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหารระดับกลาง จำนวน 4 คน 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ 3 ได้แก่ ผู้บริหารระดับปฏิบัติการ จำนวน 6 คน และ 4) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ 4 ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 11 คน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร ได้แก่ 1.1) ความเป็นมาของธนาคารน้ำใต้ดิน มีระบบเปิดและระบบปิด 1.2) สถานที่ คือองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมี และ 1.3) การมีส่วนร่วมของประชาชน 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร ได้แก่ 2.1) คณะกรรมการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดิน 2.2) ขั้นตอนการดำเนินงาน 2.3) สถานที่ก่อสร้าง 2.4) การมีส่วนร่วมของประชาชน และ 2.5) สภาพแวดล้อม 3) เสนอแนะรูปแบบการจัดการ

* Received 15 October 2020; Revised 17 March 2021; Accepted 23 March 2021

โครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร ได้แก่ 3.1) ด้านการนำเทคโนโลยี 3.2) การมีส่วนร่วมของชุมชน 3.3) การมีความรู้ความเข้าใจ และ 3.4) ความคุ้มค่าสู่ชุมชน
คำสำคัญ: การจัดการ, โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน, จังหวัดยโสธร

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study a Sustainable Groundwater Bank Project Management Model of Yasothon Province 2) study the factors affecting the Sustainable Groundwater Bank Project Management Model of Yasothon Province 3) recommend a Sustainable Groundwater Bank Project Management Model of Yasothon Province. This article is based on qualitative research which is the method of study to find new knowledge from the key informant's views which leads to Sustainable of Groundwater Bank Project Management. It consists of: 1) The first group of key informants are high-level executives of 2 person. 2) The second key informants are middle management of 4 person. 3) The third key informants are operational executives of 6 person, and 4) The fourth key informants are community leaders of 11 person. By using qualitative research methods from document analysis In-depth interviews, group discussion and data analysis by means of content analysis. The results of the research were as follows: 1) Sustainable Groundwater Bank Project Management Model of Yasothon Province are 1.1) Background of Groundwater Bank is open system and closed system, 1.2) The place is Nong Mi Subdistrict Administrative Organization, and 1.3) Public Participation. 2) Factors Affecting Project Management Model The Sustainable Groundwater Bank of Yasothon Province are 2.1) The Underground Water Bank Project Management Committee, 2.2) Operation Process, 2.3) Construction Site, 2.4) Public Participation, and 2.5) The Environment. 3) Recommend A Sustainable Underground Water Bank Project Management of Yasothon Province are 3.1) Technology Implementation, 3.2) Community Participation, 3.3) Knowledge and Understanding, and 3.4) Value for the Community.

Keywords: Groundwater, Bank Project Management, Yasothon Province

บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งการอุปโภค บริโภค การทำเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม การผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ การคมนาคมขนส่งทางน้ำ รวมทั้งยังมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของสัตว์และการรักษาระบบนิเวศ ในอดีตประเทศไทย เคยมีน้ำใช้อย่างไม่จำกัด แต่สถานการณ์ปัจจุบันจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นทุกปี การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้ความต้องการใช้น้ำมีมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ยังมีการทำลายป่าไม้ต้นน้ำอย่างต่อเนื่อง มีการชะล้างพังทลายของดิน แหล่งน้ำต้นเขินเก็บกักน้ำได้น้อยลง ส่งผลให้ประเทศเกิดภาวะขาดแคลนน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนำมาซึ่งปัญหาน้ำหลากในฤดูฝน ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชุมชนและพื้นที่เพาะปลูก ตลอดจนการขยายตัวของชุมชนและอุตสาหกรรมยังส่งผลให้เกิดปัญหามลภาวะทางน้ำ ซึ่งล้วนมีผลกระทบต่อเนื่องไปถึงการใช้ประโยชน์น้ำในทุกมิติ (สภาปฏิรูปแห่งชาติ, 2558)

สภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปรากฏการณ์ของเอลนีโญสร้างความเสียหายไปทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ทำให้รัฐบาล นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ต้องชดเชยความเสียหายทางการเกษตรให้กับประชาชนที่ประสบภัยมีมูลค่ามากมายมหาศาลถึง 1,500 ล้านบาท ในปี 2558 กรมอุตุนิยมวิทยาระบุว่า ข้อมูลการวัดหุนน้ำในทะเลกลางมหาสมุทรแปซิฟิก ถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลการวัดอุณหภูมิผิวน้ำทะเลจากดาวเทียมสำรวจภูมิอากาศ ยืนยันได้ว่าผิวน้ำทะเลมีอุณหภูมิสูงขึ้นจากค่าเฉลี่ย ซึ่งจะมีผลกระทบแผ่กระจายไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกไม่เท่ากัน ทั้งนี้ อุณหภูมิผิวน้ำทะเลที่มีอุณหภูมิสูงขึ้นคือ ดัชนีชี้วัดของขนาดเอลนีโญ (El Nino-Southern Oscillation: ENSO) ที่สำคัญและชัดเจนตัวหนึ่ง ยิ่งอุณหภูมิสูงเท่าไร ปรากฏการณ์ยิ่งรุนแรงมากขึ้นเท่านั้น (สุโชติ ธีรวรรณรัตน์, 2562) จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติของกรมอุตุนิยมวิทยา พบว่า ปรากฏการณ์เอลนีโญจะปรากฏและมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ปริมาณฝนที่ตกจะมีแนวโน้มต่ำกว่าปกติ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ยังคงมีภาวะภัยแล้งเกิดขึ้นต่อไป ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา บราซิล เกาหลีเหนือ รวมถึงประเทศไทยอีกด้วย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2558)

ภัยแล้งและน้ำท่วมซึ่งสร้างความเสียหายให้กับประเทศและประชาชนอย่างมาก จากการแก้ไขปัญหามาของทางภาครัฐ เพื่อที่จะให้ประชาชนผ่านพ้นวิกฤตภัยแล้งและน้ำท่วมซึ่งยังไม่เกิดเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจเกิดจากมีหลายหน่วยงานของรัฐที่ทำงานซ้ำซ้อน ทำให้วัตถุประสงค์ในการดำเนินการนั้นแตกต่างกันไปตามภารกิจ และ ไม่มีการดำเนินการเป็นแบบองค์รวม หรือความร่วมมือกันในรูปแบบของเครือข่าย (Network Governance) แก้ไขปัญหาในภาพรวม จะเห็นได้ว่าโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้นั้น ไม่ได้มีเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำหรือเกี่ยวข้องกับปัญหาภัยแล้งเลย ทำให้เสียงบประมาณในแต่ละปีเป็นจำนวนมหาศาล นั่นหมายความว่าความพยายามของรัฐบาลที่ผ่านมาเกิดความล้มเหลวในการบริหารและการจัดการ (สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2563)

ปัจจุบันรัฐบาลที่นำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีแนวนโยบายในด้านการบริหารทรัพยากรน้ำ โดยตั้งสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติขึ้นตรงกับสำนักนายกรัฐมนตรี มีแผนปฏิรูปประเทศทั้ง 11 ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2561) ในข้อที่ 4 ด้านสังคม เรื่องประเด็นปฏิรูปที่ 4: ระบบสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง กิจกรรมที่ 3 พัฒนาระบบการจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็กบนฐานการมีบทบาทการเป็นเจ้าของ และการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่ต้องการพัฒนาแหล่งน้ำให้เกิดกับประชาชน (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, 2563) ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเป็นระยะเวลายาวนาน รวมตัวกันคิดหาแนวทางในการแก้ปัญหาภัยแล้งด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐ ซึ่งแนวคิดนั้นเรียกว่า “ธนาคารน้ำใต้ดิน” (ขวัญใจ เปื่อยหนองแซ่ และสัญญา เคนาภูมิ, 2563) สามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงหน้าแล้งได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น จังหวัดอุบลราชธานี ในอำเภอน้ำยืน อำเภอเขื่องใน สามารถแก้ปัญหาได้โดยที่ชาวนาสามารถทำนาในหน้าแล้งได้ใช้น้ำที่กักเก็บไว้ใต้ดินมาทำการเกษตรได้เป็นอย่างดี มีสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักที่ควบคุมดูแลในการไขปัญหา “ธนาคารน้ำใต้ดิน” ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้าภาครัฐให้ความสำคัญในเรื่องการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง “ธนาคารน้ำใต้ดิน” เป็นทางเลือกหนึ่งที่รัฐบาลสามารถร่วมมือกับภาคเอกชนและภาคประชาชน เพื่อลดแก้ปัญหาภัยแล้งได้ในระดับหนึ่ง จึงได้ขยายผลการดำเนินการนำร่องมายังจังหวัดยโสธร

จังหวัดยโสธร เป็นหนึ่งในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประสบปัญหาภัยแล้ง ซึ่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองฮี ได้ดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โครงการ “ธนาคารน้ำใต้ดิน” เพื่อดำเนินการสู่การพัฒนาและแก้ไขในการบริหารทรัพยากรน้ำ ด้วยการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร และนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานของภาครัฐ และแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในภาพรวมอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร
3. เพื่อเสนอแนะรูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นวิธีการศึกษาจากทัศนะของผู้ให้ข้อมูล ทั้งเป็นองค์ความรู้ใหม่ จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ ได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และทำการศึกษาโดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง จำนวน 2 คน
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหารระดับกลาง จำนวน 4 คน
3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ 3 ได้แก่ ผู้บริหารระดับปฏิบัติการ จำนวน 6 คน
4. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ 4 ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 11 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้บริหารด้านนโยบาย และแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยเตรียมประเด็นเพื่อสอบถามแนวคิดและความสัมพันธ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสังเกตการณ์ (Observation) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ออกแบบและกำหนดแนวทางด้านการสังเกตการณ์เป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และลักษณะที่ 2 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation)

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แนวทางนี้เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยทำการออกแบบสอบสวนสำหรับผู้ให้ข้อมูล สามารถแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ได้แก่ คำถามหลัก (Main Questions) สำหรับประเด็นหลักของงานวิจัย องค์ประกอบที่ 2 ได้แก่ คำถามเพื่อขอทราบรายละเอียดและความชัดเจน (Probes) ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และองค์ประกอบที่ 3 ได้แก่ คำถามเพื่อติดตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง (Follow-up questions) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 12 คน

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยเข้าไปร่วมจัดกิจกรรมเพื่อรวบรวมข้อมูลด้านการมีส่วนร่วม (Public Participation) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการดำเนินงานของเครือข่ายในปัจจุบัน การจัดให้บริการแก่เครือข่ายที่มีคุณภาพนั้น ต้องเป็นไป

ตามความต้องการของชุมชนผู้รับบริการบนพื้นฐานความรับผิดชอบของหน่วยงาน และการมีส่วนร่วมของชุมชนผู้รับบริการ ผู้วิจัยทำการสนทนากลุ่ม จำนวน 11 คน

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากเอกสารข้อมูลผลการดำเนินงานของธนาคารน้ำใต้ดินในรอบปีที่ผ่านมา เพื่อนำมาประกอบการศึกษาวิจัย เอกสารวิชาการ ผลงานวิจัย บทความวิชาการที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการจัดเตรียมฐานข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปใช้วิเคราะห์ได้ง่ายขึ้นด้วยการจัดทำกลุ่มข้อมูล เพื่อความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้รับ และเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำหลักการวิเคราะห์ข้อมูลมี 3 ประการ ประกอบด้วยดังนี้ 1) การลดทอนและกลั่นกรองข้อมูล (Data Reduction) 2) การแสดงและพรรณนาข้อมูล (Data Display and Description) และ 3) การหาข้อสรุปและตรวจสอบผลการวิจัย (Conclusion and Verification) เป็นกระบวนการหาข้อสรุปและตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบ และใช้รูปแบบการวิเคราะห์แบบจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) ของ Miles, M. B., & Huberman, A. M. คือ ขั้นตอนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ 1) แบบใช้ทฤษฎี และ 2) แบบไม่ใช้ทฤษฎี (Miles, M. B. & Huberman, A. M., 1994)

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า

1.1 ความเป็นมาของธนาคารน้ำใต้ดิน จากที่ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ลดลง ทำให้ปริมาณการซึมของน้ำสู่ชั้นน้ำบาดาลน้อยลง และการเปลี่ยนสภาพภูมิอากาศ เป็นเหตุให้น้ำฝนไหลซึมลงสู่ชั้นน้ำใต้ดินน้อยลง ซึ่งการแก้ปัญหาทางหนึ่งคือ การสร้างธนาคารน้ำใต้ดิน (Groundwater Bank) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิด และธนาคารน้ำใต้ดินระบบเปิด หากสามารถทำทั้งสองประเภทควบคู่กันไปจะมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ความเห็นว่า “...สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ...และงานวิจัยหลักการธนาคารน้ำใต้ดินของสถาบันน้ำนิเทศศาสตร์คุณ โดยท่านหลวงพ่อดม สิริปัญญา ว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่น่ามาใช้ปฏิบัติแก้ไขปัญหาภัยแล้ง น้ำท่วม น้ำขัง น้ำตม จนประสบความสำเร็จแล้วในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ และเป็นวิธีการจัดระบบน้ำที่สากลทั่วโลกยอมรับ ใช้เป็นวิธีหลักในการจัดการระบบน้ำอย่างยั่งยืนในหลายประเทศ...” (เอ (นามสมมติ), 2562)

1.2 สถานที่ วิกฤตน้ำแล้งที่เกิดขึ้น ทำให้ธนาคารน้ำตอบโจทยในการแก้ไข ปัญหาได้เป็นอย่างดี ประกอบกับได้มีการศึกษาและทำความเข้าใจโครงการธนาคารน้ำใต้ดิน จึงได้กำหนดให้เริ่มโครงการที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมี่ อำเภอกุดชุม จังหัดยโสธร และได้ดำเนินการจัดทำระบบธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิดแล้วเสร็จ จำนวน 982 บ่อ คิดเป็น ร้อยละ 81.83 ซึ่งดำเนินงานโดยประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ร่วมดำเนินงานทุกขั้นตอน ซึ่งนายก องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมี่ ได้กล่าวว่า “โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน เป็นการดำเนินการ สู่การพัฒนาและแก้ไขปัญหาในการบริหารทรัพยากรน้ำ และสร้างการมีส่วนร่วมกับประชาชน ... ทำให้เกิดความหวังในการดำเนินการเพื่อบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ...ขณะนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมี่จัดเป็นศูนย์เรียนรู้ พร้อมแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อน นโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เป็นวาระของตำบล” (จตุรงค์ ชื่นตา, 2562)

1.3 การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนในจังหัดยโสธรเป็นชุมชนที่มี ศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติผ่านระบบความคิด ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยแสดงออกมาผ่านวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านและกระบวนการจัดการทรัพยากรในรูปแบบ ต่าง ๆ ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จในการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดิน การรวมกลุ่ม ของชาวบ้านในชุมชนที่คอยชักชวนกันเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ของชุมชน ในการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินให้ยั่งยืน โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นจึงเป็นสำคัญ ซึ่งผู้ให้ ข้อมูลสำคัญได้ให้ความเห็นว่า “การเชื่อมโยงเข้ากับสภาพของปัญหาด้านนโยบาย ที่ส่งผลใน การเพิ่มพื้นที่น้ำ นโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำยังไม่มีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูงบ่อย ทำให้ขาดความต่อเนื่องของแนวทางการดำเนินงาน เพื่อใช้ในการวางแผนการจัดการน้ำ ข้อมูลน้ำของแต่ละหน่วยงาน การบูรณาการร่วมกันระหว่าง หน่วยงานกับการบริหารจัดการน้ำขาดความสอดคล้องกัน จากการดำเนินการเหล่านี้มีมุ่งหวัง ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมเป็น หลักแต่ก่อให้เกิดผลกระทบตามมาต่อ ทรัพยากรธรรมชาติ” (ปี (นามสมมติ), 2562)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหัด ยโสธร ผลการวิจัยพบว่า

2.1 คณะกรรมการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดิน มีการประชุมหารือ ถึงแนวทางการขับเคลื่อนแผนการพัฒนาน้ำบาดาล ภายใต้แผนแม่บทการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ 20 ปี (2561 - 2580) เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค ซึ่งเป็น นโยบายที่รัฐบาลประกาศชัดเจนว่าต้องให้ทุกชุมชนทุกหมู่บ้านเข้าถึง องค์การบริหารส่วนตำบล หนองหมี่ อาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติในการประกอบอาชีพ มีลำห้วยที่มีสภาพต้นเงิน ในฤดูฝน มีปริมาณน้ำฝนมาก แต่ขาดแหล่งเก็บกัก มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ ทำให้ประสบปัญหาเรื่องน้ำท่วม และภัยแล้งในทุกปี น้ำบาดาลขาดแคลน ชุมชนขาดน้ำในการทำเกษตร หากช่วงภาวะน้ำท่วม พืชผลทางการเกษตรก็เกิดความเสียหาย ชาวบ้านประสบปัญหาทุกปีและเป็นปัญหาซ้ำ ๆ

แบบนี้ทุกปี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมี่ อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร จึงได้พยายามหาแนวทางแก้ปัญหาให้กับชาวบ้านเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำ ๆ จึงได้นำแนวคิด “การเติมน้ำฝนลงเก็บไว้ใต้ดิน” มานำร่องในพื้นที่ตำบลหนองหมี่ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความเห็นว่า “จัดประชุมทั้งสามฝ่ายเพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน ร่วมกันส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการต่าง ๆ ทุกด้าน ที่เกี่ยวข้องภายใต้ขอบเขตบันทึกข้อตกลง ให้ถือเป็นข้อตกลงความร่วมมือทั่วไป ในการดำเนินการขั้นต่อไปและ/หรือประสานงานจะร่วมกันกำหนดรายละเอียดเฉพาะเรื่องภายใต้ขอบเขตแห่งข้อตกลงนี้ และสอดคล้องกับข้อกำหนด ระเบียบและข้อบังคับของแต่ละฝ่าย โดยความเห็นชอบร่วมกันและให้ทำเป็นข้อตกลงร่วมกัน” (ซี (นามสมมติ), 2562)

2.2 ขั้นตอนการดำเนินงาน แนวคิดน้ำที่นำมาทดลองนำร่องที่ตำบลหนองหมี่ ได้ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างสูง นับว่าเป็นการพัฒนาท้องถิ่นและบริหารจัดการน้ำนอกเขตชลประทาน ชาวบ้านที่ได้รับผลประโยชน์บริเวณที่ตั้งของบ่อน้ำ เริ่มหันมาสูบน้ำบาดาลเพื่อทำนาปรังในช่วงหน้าแล้ง เป็นการแก้ปัญหาภัยแล้งอย่างยั่งยืน หลังจากนั้นจึงขออนุญาตใช้ชื่อ “การเติมน้ำฝนลงเก็บไว้ใต้ดิน” เป็นชื่อใหม่ว่า “ธนาคารน้ำใต้ดิน (Groundwater Bank)” มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความเห็นว่า “ระบบปิดได้กำหนดการฝึกอบรมเพื่อขยายผลในการจัดทำบ่อบาดาลครัวเรือนของตนเอง ซึ่งได้กำหนดการฝึกจัดทำระบบธนาคารน้ำใต้ดิน จำนวน 4 วัน เพื่อให้ผู้นำแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมดำเนินการ โดยให้ประชาชนในแต่ละหมู่บ้านจัดหาอาหารมารับประทานร่วมกัน ส่วนระบบเปิด ได้ดำเนินงานสำรวจพื้นที่ทั้งหมดและออกแบบระบบธนาคารน้ำใต้ดิน โดยได้การรับรองและตรวจสอบทั้งหมดจากอาจารย์ชาติศรี ศรีวิชาฐา และอาจารย์โกวิทย์ ดอกไม้” (ดี (นามสมมติ), 2562)

2.3 สถานที่ก่อสร้าง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมี่จึงได้ดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โครงการ “ธนาคารน้ำใต้ดิน” เป็นการดำเนินการสู่การพัฒนาและแก้ไขปัญหาในการบริหารทรัพยากรน้ำ และสร้างการมีส่วนร่วมกับประชาชน พร้อมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับธนาคารน้ำใต้ดิน ได้ผลเป็นที่น่าพึงพอใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากน้ำที่เคยท่วมขังสามารถลดลงโดยใช้เวลาไม่นาน จึงเป็นจุดกำเนิดบ่อธนาคารน้ำใต้ดิน (ระบบปิด) ขณะนี้องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมี่ จัดเป็นศูนย์เรียนรู้ พร้อมแต่งตั้งคณะทำงาน ขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เป็นวาระของตำบล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความเห็นว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมี่ ได้เข้าร่วมโครงการธนาคารน้ำใต้ดินต้นแบบเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสมหามงคลพระราชพิธีบรมราชาภิเษก และโครงการ 1 จังหวัด 1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 1 โครงการต้นแบบเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสมหามงคลพระราชพิธีบรมราชาภิเษก” (อี (นามสมมติ), 2562)

2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชน น้ำบาดาลถือเป็นทางเลือกหนึ่งในการแก้ปัญหาอุปโภคบริโภค การสร้างความมั่นคงทางการผลิตทั้งเกษตรและอุตสาหกรรม โดยอาศัยเทคนิคทางวิชาการที่ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนและหน่วยงานท้องถิ่น มอบหมายให้กรมทรัพยากรน้ำบาดาลจัดทำมาตรฐานการจัดทำธนาคารน้ำใต้ดินที่ชัดเจน ทั้งจุดรับน้ำเข้ารวมถึงจุดเชื่อมต่อ การพัฒนาธนาคารน้ำใต้ดินแม้ว่าจะเป็นประโยชน์ แต่ต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านมลพิษและคุณภาพน้ำ เนื่องจากบางพื้นที่สามารถจัดทำธนาคารน้ำใต้ดินได้ แต่เพื่อช่วยชะลอหรือรองรับน้ำหลากเพียงอย่างเดียว แต่ไม่สามารถนำน้ำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความเห็นว่า “ทั้งสามฝ่ายจะร่วมกันส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการต่าง ๆ ทุกด้านที่เกี่ยวข้องภายใต้ขอบเขต บันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้ ให้ถือเป็นข้อตกลงความร่วมมือทั่วไป ในการดำเนินการขั้นต่อไปและ/หรือประสานงานจะร่วมกันกำหนดรายละเอียด เฉพาะเรื่องภายใต้ขอบเขตแห่งข้อตกลงนี้ และสอดคล้องกับข้อกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับของแต่ละฝ่าย” (เอฟ (นามสมมติ), 2562)

2.5 สภาพแวดล้อม ธนาคารน้ำใต้ดินที่ชุมชนหนองหมี่ มีความก้าวหน้ามากกว่าธนาคารน้ำใต้ดินแห่งอื่น ๆ เพราะมีการผนวกเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ร่วมด้วย ทำให้การบริหารจัดการน้ำที่มาจากธนาคารน้ำใต้ดินในชุมชนมีประสิทธิภาพสูง ได้ผลสมบูรณ์ โครงการธนาคารน้ำระบบปิดเป็นนวัตกรรมเพื่อสังคมโดยประยุกต์ใช้ความคิดใหม่ๆ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมแก้ปัญหาสังคม ยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความเห็นว่า “บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมี่นั้นมีความเหมาะสมที่ต้องทำโครงการธนาคารน้ำใต้ดิน และจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนต่อไป” (จี (นามสมมติ), 2562)

3. เสนอแนะรูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า

3.1 ด้านการนำเทคโนโลยี โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน (ระบบปิด) และโครงการการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินด้วยเทคโนโลยีระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในพื้นที่ชุมชนหนองหมี่ เพื่อแก้ปัญหการขาดแคลนน้ำในระดับชุมชน โดยนวัตกรรมธนาคารน้ำใต้ดิน (ระบบปิด) มีจุดเด่นคือ ไม่จำเป็นต้องใช้พื้นที่มาก น้ำสามารถไหลลงบ่อใต้ดินได้รวดเร็ว ช่วยป้องกันปัญหาน้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝน สำหรับโครงการธนาคารน้ำใต้ดิน (ระบบปิด) เกิดจากแนวคิดหน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่ต้องการจะกักเก็บน้ำไว้ในหน้าแล้ง ชาวบ้านประสบปัญหาไม่มีน้ำกินน้ำใช้ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความเห็นว่า “เทคโนโลยีสารสนเทศที่นำมาใช้กับธนาคารน้ำใต้ดินหนองหมี่นี้ ได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลเก่าขาม อำเภออำนาจโนน จังหวัดอุบลราชธานี” (เฮช (นามสมมติ), 2562)

3.2 การมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนนั้นจะต้องเริ่มจากฐานทุนชุมชนของตำบลหนองหมี่ ชาวบ้านจึงร่วมใจกันรวบรวมข้อมูลของชุมชนในด้านต่าง ๆ

แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันให้เห็นศักยภาพ ประเด็นปัญหา หรือประเด็นที่ควรได้รับการปรับเปลี่ยน เพื่อนำมากำหนดแนวทางในการพัฒนาชุมชน มีการจัดการโดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของและมีศูนย์การเรียนรู้ “หนองหมีโมเดล” ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความเห็นว่า “ชุมชนร่วมกันสำรวจและกำหนดจุดรวมน้ำของหมู่บ้าน/ชุมชน จากนั้นขุดบ่อ นำวัสดุหยาบ เช่น เศษอิฐ หิน ท่อนไม้ และควมมีท่อระบายอากาศ เพื่อช่วยให้น้ำที่ไหลลงบ่อมีการกระจายตัวได้รวดเร็วยิ่งขึ้น” (ไอ (นามสมมติ), 2562)

3.3 การมีความรู้ความเข้าใจ พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากกว่า 400 แห่ง ด้วยจุดเด่นธนาคารได้ดินหนองหมี หลัก ๆ คือ ความเข้มแข็งทางเทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ และนำความรู้ที่ได้ไปใช้วางแผนบริหารจัดการน้ำได้อย่างดี นอกจากนี้มีการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จะต้องหาช่องทางทางการตลาด สร้างเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความเห็นว่า “จากการศึกษาข้อดีธนาคารน้ำใต้ดินช่วยแก้ปัญหาหน้าท่วมขังแก้ปัญหาพื้นที่แห้งแล้ง ช่วยเพิ่มระดับน้ำใต้ดินบาดาลน้ำตื้น เพิ่มความชุ่มชื้นให้ผิวดินทำให้ต้นไม้และพืชเขียวทั้งปี ลดการระเหยของน้ำลดน้ำเสียในชุมชน ช่วยปรับปรุงคุณภาพน้ำและดินไปในตัว ลดความเสียหายด้านโครงสร้างพื้นฐานเพราะถนนขวางทางน้ำกัดเซาะหรือน้ำป่าไหลหลาก โดยส่งน้ำจากผิวดินลงไปกักตักน้ำเค็มที่มีความถ่วงจำเพาะมากกว่าไม่ให้ขึ้นมาปนเปื้อนน้ำเพื่อกินน้ำใช้” (เจ (นามสมมติ), 2562)

3.4 ความคุ้มค่าสู่ชุมชน ปัจจุบันหนองหมีกลายเป็นศูนย์ต้นแบบธนาคารน้ำใต้ดินมีผู้สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ดูงานอย่างต่อเนื่องเป็นการชี้ทางออก แก่วิกฤตน้ำแล้งช่วยแก้ปัญหาหน้าท่วม ภัยแล้ง น้ำเค็ม ปัญหาน้ำสกปรก เพื่อให้ระบบที่จัดทำขึ้นเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด คุ้มค่าต่อการลงทุน และเป็นการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภคที่ยั่งยืน โดยแท้จริง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความเห็นว่า “ธนาคารน้ำใต้ดินหรือแก้มลิงที่มองไม่เห็นเป็นแก้มลิงที่ใหญ่ที่สุด... ใช้ศาสตร์พระราชาน้ำกับป่าไปด้วยกัน ไม่ใช่เก็บแต่น้ำ ไม่สนป่าสมัยโบราณเรียกน้ำซับ น้ำซึม จะมีอยู่ทุกที่ แต่ปัจจุบันน้ำลงใต้ดินน้อย ไม่มีรากไม้ในการซับ ถ้าเป็นที่ภูเขา น้ำก็ไหลเร็วมาก ไม่ได้ชะลอการลงดิน มีที่ 20 ไร่ให้ป่าเยอะหน่อมันดีต่อธนาคารน้ำ ทำให้ซับน้ำได้เร็วมันก็จะพึ่งพากันได้เรียกทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืน การปลูกป่า ปลูกผักมันไม่มีทางเป็นหนี้อาจเพิ่มมูลค่าได้ ได้พื้นที่ป่าได้อากาศบริสุทธิ์เป็นความยั่งยืนที่เริ่มที่ตัวเรา” (เค (นามสมมติ), 2562)

อภิปรายผล

1. รูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ยังคงประสบปัญหาภัยธรรมชาติ โดยเฉพาะอุทกภัยและภัยแล้งที่ผ่านมาามีเพียงการแก้ปัญหาตามสถานการณ์เท่านั้น ทำให้หลายพื้นที่ยังไม่ได้รับการแก้ปัญหาหรือมีมาตรการรับมืออย่างเป็นระบบ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

รัชกาลที่ 9 ทรงมีความห่วงใยพสกนิกร หาแนวทางที่จะให้พสกนิกรของพระองค์มีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ ช่วยสร้างชุมชน สังคมและประเทศชาติ ให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน พระองค์ได้พระราชทานเรื่องการเก็บน้ำไว้ใต้ดิน ต่อมาผู้นำป่าชุมชนจาก 10 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้าร่วมกิจกรรมสัมมนาเครือข่ายผู้นำป่าชุมชนกล้ายิ้ม ภายใต้โครงการคนรักป่า ป่ารักชุมชน เพื่อศึกษาเรียนรู้วิธีการจัดการน้ำในรูปแบบต่าง ๆ ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ รวมทั้งนวัตกรรม “ธนาคารน้ำใต้ดิน (Groundwater Bank)” ของหลวงพ่อดม สิริปัญญา ประธานสถาบันน้ำนิเทศศาสตร์คุณ ซึ่งใช้หลักการเติมน้ำไปเก็บในชั้นใต้ดิน โดยขุดบ่อในบริเวณพื้นที่น้ำท่วม น้ำขัง น้ำหลาก หรือจุดรวมของน้ำเพื่อกักน้ำให้ซึมลงไปในชั้นดิน เป็นการกักน้ำรวมไว้เหมือนธนาคาร แนวคิดนี้เป็นเสมือนการออมหรือกักเก็บน้ำต้นทุนไว้ใช้ในหน้าแล้ง หรืออุ้มน้ำในยามน้ำหลาก นับเป็นตัวอย่างของการบูรณาการความรู้ทางวิชาการและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถใช้บริหารจัดการน้ำได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ (ปี พ.ศ. 2558 - 2569) และ สมิหระ จิตตลดากร ศึกษาเรื่อง การประเมินแผนงานและความสัมพันธ์ของโรงไฟฟ้ากับชุมชน พบว่าด้านการทำกิจกรรมร่วมกันนั้น ผู้นำชุมชนส่วนหนึ่งมีการรับรู้พึงพอใจ และยอมรับในเชิงบวก เนื่องจากเมื่อใดที่มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการปลูกป่า หรือปล่อยปลา ก็จะมาเข้าร่วมทุกครั้ง (สมิหระ จิตตลดากร, 2556)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร จากผลการวิจัยนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมี ได้แต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมธนาคารน้ำใต้ดิน ร่วมกันส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องภายใต้ขอบเขตของระเบียบและข้อบังคับ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ ปกรณ์ ศิริประกอบ ในการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) เป็นการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐโดยนำหลักการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการและการแสวงหาประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ นำเอาแนวทางหรือวิธีการบริหารงานของภาคเอกชนมาปรับใช้กับการบริหารงานภาครัฐ ในส่วนประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ มุ่งเน้นที่แนวทางการบริหารจัดการน้ำใต้ดินแบบครบวงจร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติร่วมกัน ชุมชนสามารถจัดการตัวเองได้ โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากทางภาครัฐเพียงอย่างเดียว (ปกรณ์ ศิริประกอบ, 2558) สอดคล้องกับ อติสรณ์ ชัดสีใส ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน มีดังต่อไปนี้ 1) โครงการพัฒนาชุมชนมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อให้ประชาชนกินดีอยู่ดี มีรายได้สูงขึ้น มีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น 2) ยอมรับสภาพปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของชุมชนตนเองเป็นอย่างดี 3) แนวคิดของการพัฒนาชุมชนในลักษณะที่จะใช้รูปแบบเดียวกันทั่วประเทศเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ 4) รัฐบาลให้แนวคิดในการพัฒนาชุมชนที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาของตนเอง

มาเป็นการปูพื้นฐานเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในชุมชน (อดิสรณ์ ชัดสีใส, 2551)

3. เสนอแนะรูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของ จังหวัด ยโสธร จากผลการวิจัยนั้น การนำเทคโนโลยี สภาพพื้นที่ภูมิศาสตร์ แผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ ในการสำรวจแหล่งน้ำต้นทุน กำหนดจุดที่วางตำแหน่งโครงการด้วยความแม่นยำ การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดิน ทั้งปริมาณและคุณภาพอยู่อย่างสอดคล้อง และบูรณาการเพื่อรักษาคุณภาพทางธรรมชาติในทุกโครงการน้ำไว้ โดยอาศัยกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนและทุกฝ่าย และที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินด้านต่าง ๆ ให้มีการดำเนินการในทุกด้านสอดคล้องสัมพันธ์กัน และการมีความรู้ความเข้าใจที่ตรงกัน สื่อสารตรงกัน ลดความขัดแย้ง และความคุ้มค่าสู่ชุมชน ประโยชน์ที่ได้รับทั้งทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน การเกษตร เพิ่มรายได้ให้กับประชาชน สอดคล้องกับ สุลีพร เพียเพ็ง ศึกษาเรื่อง ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการระบวนการพัฒนาท้องถิ่น มีดังนี้ 1) ปัจจัยสภาพแวดล้อม ทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความปลอดภัย 2) ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะ ผู้นำ 3) ปัจจัยที่เป็นรางวัลตอบแทน ได้แก่ ค่าตอบแทน และเงินปันผล เป็นต้น 4) ปัจจัย ภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความคาดหวังในประโยชน์ส่วนร่วม ความรู้สึกเกรงใจไม่กล้าปฏิเสธเมื่อ ถูกชักชวน หรือความรู้สึกว่าเป็นพันธะที่ต้องเข้าร่วมเพื่อให้เกิดความสามัคคี สรุปได้ว่า การที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น (สุลีพร เพียเพ็ง, 2552)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยจึงขอเสนอโมเดลใหม่สำหรับการดำเนินการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดิน อย่างยั่งยืน ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร

รูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร ประกอบด้วย ภาครัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชน เครือข่าย ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้าน ดังนี้

1. ควบคุมดูแลเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เก็บข้อมูลและการสังเกตการณ์น้ำใต้ดินในเขตปกครองที่รับผิดชอบ ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ในเรื่องของการดูแลรักษาพื้นที่ที่รับน้ำฝนที่ต้นน้ำอยู่ (Watershed Protection) ขึ้นพื้นฐาน
2. ควบหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในระบบการเติมน้ำใต้ดิน เพื่อที่จะทำการส่งน้ำฝนไปเก็บไว้ในชั้นน้ำใต้ดินในบริเวณที่จำเป็น เพียงพอ กับปริมาณความต้องการในพื้นที่นั้น ๆ
3. ควบคุมเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติการใช้น้ำจากใต้ดินในพื้นที่ให้เพียงพอให้อัตราการเติมน้ำโดยธรรมชาติและบ่อประติษฐ์ที่ทางท้องถิ่นดำเนินการ เพื่อป้องกันปัญหาการขาดแคลนน้ำใต้ดิน (To Prevent Aquifers From Depleted)
4. ควบคุมกำหนดกฎระเบียบและข้อบังคับร่วมกัน ในการใช้ทรัพยากรน้ำใต้ดินในพื้นที่
5. ควบคุมส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนในพื้นที่ให้ใช้ระบบการชะลอน้ำในพื้นที่ของตนเอง (ธนาคาร น้ำใต้ดินระบบปิด) จัดตั้งโครงการเผยแพร่ความรู้เรื่องธนาคาร

น้ำใต้ดินระบบปิด และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการจัดทำธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิดให้ประชาชนในแต่ละครัวเรือน

6. ประชาชนเรียนควรรู้บทบาทและหน้าที่ขั้นพื้นฐานของตนเองที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ความสำคัญของการรักษาเขตพื้นที่รับน้ำฝนที่ต้นอาศัยอยู่จะช่วยให้ลดความเสี่ยงป้องกันการปนเปื้อนของทรัพยากรน้ำบนดินและน้ำใต้ดิน แหล่งน้ำธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

7. ประชาชนควรสร้างระบบชะลอน้ำในพื้นที่ตนเอง โดยใช้ระบบธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิด เพื่อที่จะลดปริมาณน้ำหลากในช่วงฝนตก และการบริหารจัดการน้ำท่วมขังน้ำท่วมฉับพลันให้ง่ายขึ้น

9. ประชาชนควรให้ความร่วมมือพยายามส่งเสริมและขยายผลความรู้ด้านการรักษาเขตพื้นที่รับน้ำฝนที่ต้นอาศัยอยู่ (Watershed) และพยายามบรรจุเข้าในหลักสูตรของการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งจะช่วยพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่ให้เป็นแบบอย่าง เพื่อที่จะยกระดับคุณภาพสังคมให้น่าอยู่มากยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษารูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร ประกอบด้วย 1) รูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร ได้แก่ 1.1) ความเป็นมาของธนาคารน้ำใต้ดิน มี 2 รูปแบบ คือ ระบบเปิด และระบบปิด 1.2) กำหนดสถานที่ดำเนินการคือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมี่ และ 1.3) การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการกำหนดพื้นที่และข้อตกลงร่วมกัน 2) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร ได้แก่ 2.1) คณะกรรมการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดิน กำหนดนโยบายและถือเป็นแนวทางปฏิบัติ 2.2) ขั้นตอนการดำเนินงาน 2.3) สถานที่ก่อสร้าง 2.4) การมีส่วนร่วมของประชาชนทางการบริหารจัดการแบบครบวงจร และ 2.5) สภาพแวดล้อม ดำเนินการใช้ทรัพยากรที่มีในพื้นที่และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 3) เสนอแนะรูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร ได้แก่ 3.1) ด้านการนำเทคโนโลยี 3.2) การมีส่วนร่วมของชุมชน 3.3) การมีความรู้ความเข้าใจ โดยมีการสื่อสารตรงกัน และ 3.4) ความคุ้มค่าสู่ชุมชน ผลการวิจัยที่ควรจะศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ถึงผลสัมฤทธิ์ในการจัดทำแผนกลยุทธ์และกลไกในการขับเคลื่อนในจังหวัดยโสธร 2) ขยายการพัฒนาต่อยอดพื้นที่ธนาคารน้ำใต้ดินด้วยชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากต้นแบบจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดยโสธร และ 3) แนวทางการยกระดับการพัฒนาจากพื้นที่ระดับชุมชนสู่พื้นที่อื่น ๆ ด้วยกระบวนการเชื่อมโยงที่เป็นเครือข่ายทั่วทั้งประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. (2563). แผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี. เรียกใช้เมื่อ 23 มกราคม 2563 จาก [http : //www.dgr.go.th/th/download/](http://www.dgr.go.th/th/download/)
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2558). ธนาคน้ำ ทางเลือกใหม่ด้านภัยแล้ง. เรียกใช้เมื่อ 30 กันยายน 2562 จาก <https://www.bangkokbiz-news.com/blog/detail/635038>.
- ขวัญใจ เปื้อนหนองแซ่ และสัญญา เคนาภูมิ. (2563). ธนาคน้ำใต้ดิน: นวัตกรรมการบริหารจัดการน้ำ. พัฒนวารสาร, 7(1), 281-295.
- เค (นามสมมติ). (22 ธันวาคม 2562). รูปแบบการจัดการโครงการธนาคน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร. (นริศรินทร์ พันธเพชร, ผู้สัมภาษณ์)
- จตุรงค์ ชื่นตา. (20 กรกฎาคม 2562). รูปแบบการจัดการโครงการธนาคน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร. (นริศรินทร์ พันธเพชร, ผู้สัมภาษณ์)
- จี (นามสมมติ). (21 กันยายน 2562). รูปแบบการจัดการโครงการธนาคน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร. (นริศรินทร์ พันธเพชร, ผู้สัมภาษณ์)
- เจ (นามสมมติ). (22 ธันวาคม 2562). รูปแบบการจัดการโครงการธนาคน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร. (นริศรินทร์ พันธเพชร, ผู้สัมภาษณ์)
- ซี (นามสมมติ). (21 กรกฎาคม 2562). รูปแบบการจัดการโครงการธนาคน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร. (นริศรินทร์ พันธเพชร, ผู้สัมภาษณ์)
- ดี (นามสมมติ). (22 กรกฎาคม 2562). รูปแบบการจัดการโครงการธนาคน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร. (นริศรินทร์ พันธเพชร, ผู้สัมภาษณ์)
- บี (นามสมมติ). (20 กรกฎาคม 2562). รูปแบบการจัดการโครงการธนาคน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร. (นริศรินทร์ พันธเพชร, ผู้สัมภาษณ์)
- ปกรณ์ ศิริประกอบ. (2558). ถอดบทเรียนการบริหารจัดการสังคมสูงวัยระดับสุดยอดของภาครัฐญี่ปุ่น: มองผ่าน 3 พาราไดม์ทางรัฐประศาสนศาสตร์. วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา, 7(2), 39-64.
- สภาปฏิรูปแห่งชาติ. (2558). วาระปฏิรูปที่ 25: ระบบการบริหารจัดการทรัพยากร: การปฏิรูปกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สมิทธา จิตตลดากร. (2556). การประเมินแผนงานและความสัมพันธ์ของโรงไฟฟ้ากับชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และแผนปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. (2563). โครงการแก้ปัญหาหาน้ำท่วมและภัยแล้ง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ.

- สุโชติ ธีรวรรณรัตน์. (2562). "เอลนีโญ" ก่อตัวครั้งนี้จะเป็นวิกฤตหรือโอกาสรัฐบาลใหม่. เรียกใช้เมื่อ 30 กันยายน 2562 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/646864>.
- สุลีพร เพี้ยเพ็ง. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของ องค์การบริหารส่วนตำบลสร้างแป้น อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดอุดรธานี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- อดิสรณ์ ชัดสีใส. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อี (นามสมมติ). (21 กรกฎาคม 2562). รูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร. (นริศรินทร์ พันธเพชร, ผู้สัมภาษณ์)
- เอ (นามสมมติ). (22 กรกฎาคม 2562). รูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร. (นริศรินทร์ พันธเพชร, ผู้สัมภาษณ์)
- เอฟ (นามสมมติ). (20 สิงหาคม 2562). รูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร. (นริศรินทร์ พันธเพชร, ผู้สัมภาษณ์)
- ไอ (นามสมมติ). (22 ธันวาคม 2562). รูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร. (นริศรินทร์ พันธเพชร, ผู้สัมภาษณ์)
- เฮช (นามสมมติ). (22 กันยายน 2562). รูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร. (นริศรินทร์ พันธเพชร, ผู้สัมภาษณ์)
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis: An expanded sourcebook. (2nd ed.). Sage Publications: Inc.

อนาคตภาพหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
ในทศวรรษหน้า (2563 - 2572)*

THE SCENARIO OF ENGLISH PROGRAM SCHOOLS UNDER
THE JURISDICTION OF BANGKOK METROPOLITAN DURING
THE NEXT DECADE (B.E.2563 - 2572)

สัตยากร รัตนวิวัลย์

Sattayakorn Rattanaviwon

กิตติชัย สุธาสิโนบล

Kittichai Suthasinobol

วิไลลักษณ์ ลังกา

Wilailak Langka

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakarinwirot University, Thailand

E-mail: rsattayakornswu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอนาคตภาพของหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563 - 2572) วิธีการวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และเทคนิค EDJR จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 30 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรควรมุ่งเน้นผลิตผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจด้านภาษาอังกฤษทั้งด้านทฤษฎีและการใช้ชีวิตในสังคม ภายใต้รากฐานของคุณธรรมและจริยธรรมท่ามกลางสังคมที่หลากหลาย 2) หลักสูตรควรมีความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เน้นนำไปใช้ได้จริง 3) เป็นหลักสูตรที่ไม่เป็นเพียงการเรียนการสอนในห้องเรียน แต่ต้องเป็นหลักสูตรภาษาอังกฤษในโรงเรียนด้วย 4) หลักสูตรควรปรับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นไวยากรณ์มาเน้นการสื่อสารโดยเริ่มจากการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน 5) หลักสูตรควรมุ่งพัฒนาคุณภาพให้ผู้เรียน เน้นการเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร 6) ครูผู้สอนในหลักสูตรควรมีจำนวนเหมาะสมต่อจำนวนห้อง/จำนวนผู้เรียน 7) หลักสูตรที่มีสื่อการเรียนรู้ที่มีมาตรฐาน มีจำนวนเพียงพอ มีความหลากหลาย ทันสมัย และตอบสนองกับความต้องการของผู้เรียน 8) หลักสูตรควรมีการวัดและประเมินผลที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ 9) หลักสูตรต้องสามารถสร้างเสริมและพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียน

* Received 17 December 2020; Revised 17 March 2021; Accepted 23 March 2021

ได้อย่างเท่าเทียมกัน 10) ควรเป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันอย่างมีคุณภาพ ก่อให้เกิดการความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน 11) โรงเรียนที่ใช้หลักสูตรควรมีความพร้อมทางด้านกายภาพ มีทรัพยากรเพียงพอ และมีสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาด้านภาษาอังกฤษ 12) หลักสูตรควรก่อให้เกิดความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ช่วยให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติบนความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษาและวัฒนธรรม การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

คำสำคัญ: อนาคตภาพ, โรงเรียนหลักสูตรภาษาอังกฤษ, กรุงเทพมหานคร

Abstract

The Objectives of this research article were to study the scenario of the English Program Schools under Jurisdiction of Bangkok Metropolitan in the next decade (B.E.2563 - 2572) The research consisted of SWOT analysis, documentary analysis, in-depth interview, focus group and Ethnographic Delphi Futures Research Technique (EDFR) with 30 experts. The research findings were as follows: 1) The focus of this program understood of morality and ethics in English on the basis of theory and diversity of social life. 2) The program must be up - to - date and situation, emphasizing practicality 3) The program should not be only room learning management, but also should adjust of the school program. 4) The program must be focus of English skills: listening, speaking, reading and writing. 5) Should be to improve the quality of students in English communication. 6) Teachers must have an appropriate average of the number of students. 7) Media should be standard, enough numbers, modern diversity and emending. 8) Measurement and evaluation requirements were advanced and acceptable. 9) The program must be to promote and develop students' English ability by quality 10) The program must be made a good relationship management between schools and communities should provide equal educational opportunities. 11) The school should have enough physical resources and environment to learn and develop students' English ability. 12) The program should help to understand different cultures and to live peacefully in different races, languages and cultures.

Keywords: The Scenario, English program School, Bangkok Metropolitan

บทนำ

ภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนไทยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต คนไทยนิยมเรียนภาษาอังกฤษเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวันและเพื่อประกอบอาชีพ (กาญจนาพร รุจิณม, 2561) หลายทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการศึกษาลักษณะของหลักสูตรภาษาอังกฤษที่ดี และกำหนดจุดร่วมลักษณะของหลักสูตรในแง่ของความรู้ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ (อมรรัตน์ ผุดสุวรรณ, 2560) และจากการศึกษางานวิจัยในช่วงที่ผ่านมาพบว่า หลักสูตรภาษาอังกฤษมีลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถสรุปได้ว่าด้านจุดประสงค์นั้น ผู้เรียนจะต้องสามารถใช้ภาษาอังกฤษในทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนอย่างถูกต้องเหมาะสมกับบริบทการสื่อสาร ด้านเนื้อหา ผู้เรียนสามารถใช้คำศัพท์เพื่อสร้างประโยคภาษาอังกฤษเกี่ยวกับสิ่งใกล้ตัวและสภาพแวดล้อมของผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้านครูผู้สอน ต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษทั้งในด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ได้เหมือนเจ้าของภาษา และมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้านผู้เรียน ต้องมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด ความเป็นเลิศทางวิชาการ และทักษะภาษาอังกฤษ ด้านสื่อการเรียนรู้ ควรใช้สื่อจากเทคโนโลยี และด้านการวัดและประเมินผล วัดและประเมินผล การเรียนรู้จากความก้าวหน้าของผู้เรียนตามคุณภาพมาตรฐานกรอบ CEFR (คงศักดิ์ สังฆมานนท์ และคณะ, 2562)

กรุงเทพมหานครในฐานะที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ เพื่อบริการด้านการศึกษาให้กับผู้เรียนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครทุกเขต จึงดำเนินการตามแนวการจัดการศึกษาที่เรียกว่า “All For Education” เป็นการร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองให้มีทางเลือกทางการศึกษามากขึ้น (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร, 2560) โดยมอบหมายให้สำนักการศึกษาดำเนินการพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนในปีการศึกษา พ.ศ. 2547 รูปแบบ Mini English Program (MEP) โดยจัดการเรียนรู้เป็นภาษาอังกฤษ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษา/พลศึกษา และศิลปะ จำนวน 8 - 15 ชั่วโมง/สัปดาห์ จัดการเรียนรู้ได้ไม่เกินร้อยละ 50 ของจำนวนชั่วโมงทั้งหมดต่อสัปดาห์ หมายเหตุเนื้อหาสาระ หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ ปรับ ขยายจำนวนชั่วโมงให้สอดคล้องกับโครงสร้างการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ ช่วยเหลือผู้เรียนให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไข หรือพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน นอกเหนือจากการเรียนรู้ภายในห้องเรียน ยังมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ กระจ่ายตามเขตพื้นที่ ๆ เป็นศูนย์กลางทางธุรกิจ การค้า การคมนาคม การท่องเที่ยวสำคัญ ของกรุงเทพมหานคร (ณภัทร จาริกฤติ, 2561) หลักสูตรมีจุดแข็งในส่วนของการบริการทางการศึกษาแนวทางเลือกหนึ่งจัดให้กับผู้เรียน โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือให้ครอบครัวที่มีฐานะระดับยากจนถึงระดับปานกลาง มีโอกาสพัฒนาความรู้ ความสามารถ

ในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษควบคู่ไปกับการเรียนเนื้อหา (Content) ของสาระวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ผสมผสานกับความเป็นไทย และความเป็นสากลบนพื้นฐานของขนบธรรมเนียม และประเพณีอันดีงามของไทย (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2560) ให้กับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้มีความเข้มแข็งทางด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เสริมสร้างสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาประเทศที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งมุ่งยกระดับพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมีทักษะชีวิตที่เหมาะสมกับสังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2559) นอกจากนี้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ปัญหาของหลักสูตรภาษาอังกฤษของกรุงเทพมหานครที่ต้องพัฒนาในอนาคตมีปัจจัยหลายประการ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ร้อยละ 34.04 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผลกรุงเทพมหานครที่ได้ตั้งไว้ คือ ร้อยละ 35.00 ครูผู้สอนชาวไทยไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีมาตรฐาน และขาดประสิทธิภาพตามคุณลักษณะและสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2560)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติราชการและรับผิดชอบการจัด การเรียนรู้เป็นภาษาอังกฤษของสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร เห็นความสำคัญของการกำหนดเป้าหมายในเชิงอนาคตและเห็นความสำคัญของการวิจัยอนาคตภาพหลักสูตรภาษาอังกฤษ ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์จากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อคาดคะเนแนวโน้มของปรากฏการณ์ที่เป็นไปได้หรือเกิดขึ้นได้ในอนาคต เพื่อวางแผน เตรียมการป้องกัน หรือส่งเสริมซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวว่าพึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ ของหลักสูตรภาษาอังกฤษของกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยศึกษาอนาคตภาพ (Scenario) ในมิติของบริบททางด้านสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และมิติของการพัฒนาลักษณะของหลักสูตรภาษาอังกฤษที่พึงประสงค์ ด้านจุดประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านสื่อการเรียนรู้อยู่ และด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งผลที่ได้จากงานวิจัยนี้จะก่อให้เกิดคุณค่าทั้งด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับอนาคตภาพของหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครในทศวรรษหน้า และแนวทางพัฒนาลักษณะของหลักสูตรภาษาอังกฤษ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษ สามารถนำองค์ความรู้ในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหา ให้หลักสูตรมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาพอนาคตของหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563 - 2572)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยในการดำเนินการในลักษณะการวิจัยประยุกต์เชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และเทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 30 ท่าน เพื่อทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการจัดหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 ท่าน ซึ่งมีประสบการณ์ 2 - 5 ปีขึ้นไป ประกอบด้วย กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีบทบาท อำนาจหน้าที่ ในการกำหนดนโยบายหลักสูตรภาษาอังกฤษของสถานศึกษา จำนวน 5 ท่าน กลุ่มผู้ที่มีบทบาท อำนาจหน้าที่ ในการสนองตอบนโยบายของหลักสูตรภาษาอังกฤษสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ท่าน กลุ่มนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรภาษาอังกฤษจำนวน 5 ท่าน กลุ่มครูผู้สอนในหลักสูตรภาษาอังกฤษ จำนวน 5 ท่าน กลุ่มผู้ปกครองของผู้เรียนที่เป็นผลผลิตหรืออยู่ในสมาคมจำนวน 5 ท่าน และกลุ่มครูผู้สอนในหลักสูตรภาษาอังกฤษของประเทศที่ประสบความสำเร็จ จำนวน 5 ท่าน ผู้วิจัยเลือกครูผู้สอนหลักสูตรภาษาอังกฤษจากกรุงเทพมหานคร สาธารณรัฐออสเตรเลีย เนื่องจากเป็นประเทศที่มีการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 2 เช่นเดียวกับประเทศไทยและ KIPP (Knowledge is Power Program) School ของกรุงนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะมีการจัดการเรียนรู้แบบท้องถิ่นเช่นเดียวกับสังกัดกรุงเทพมหานคร

2. เครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

- 2.1. แบบวิเคราะห์เอกสารในการศึกษาเนื้อหาหลักสูตรภาษาอังกฤษในไทย กับประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา โดยทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

- 2.2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านหลักสูตรภาษาอังกฤษในไทย กับประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา โดยทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

- 2.3. แบบคำถามสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านหลักสูตรภาษาอังกฤษในประเทศไทย โดยทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

- 2.4. แบบคำถาม แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค EDFR กับผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านหลักสูตรภาษาอังกฤษในประเทศไทย โดยทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรภาษาอังกฤษในประเทศไทยทั้งของกระทรวงศึกษาธิการและโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครกับประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา (หลักสูตรภาษาอังกฤษของกรุงเวียนนา สาธารณรัฐออสเตรีย และหลักสูตรภาษาอังกฤษ KIPP School กรุงนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา) เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานการศึกษาในเรื่อง ความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบหลักสูตร จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ และการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลทั้ง 4 หลักสูตร

3.2. ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 แล้วนำมาใช้ เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) กับผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีประสบการณ์ 2 - 5 ปีขึ้นไป ด้านหลักสูตรภาษาอังกฤษของกรุงเวียนนา สาธารณรัฐออสเตรีย และหลักสูตรภาษาอังกฤษ KIPP School นิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 5 ท่าน ผสมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรภาษาอังกฤษของกระทรวงศึกษาธิการและโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 25 ท่าน

3.3. ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือแบบคำถาม แบบสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านหลักสูตรภาษาอังกฤษในประเทศไทย โดยใช้เทคนิคด้วยเทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ในองค์ประกอบหลักสูตร ลักษณะของหลักสูตรภาษาอังกฤษที่พึงประสงค์ ทั้งในด้านจุดประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล รวมถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 ท่าน

3.4. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้กับผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรภาษาอังกฤษ เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบหลักสูตร ลักษณะของหลักสูตรภาษาอังกฤษที่พึงประสงค์ ด้านจุดประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค

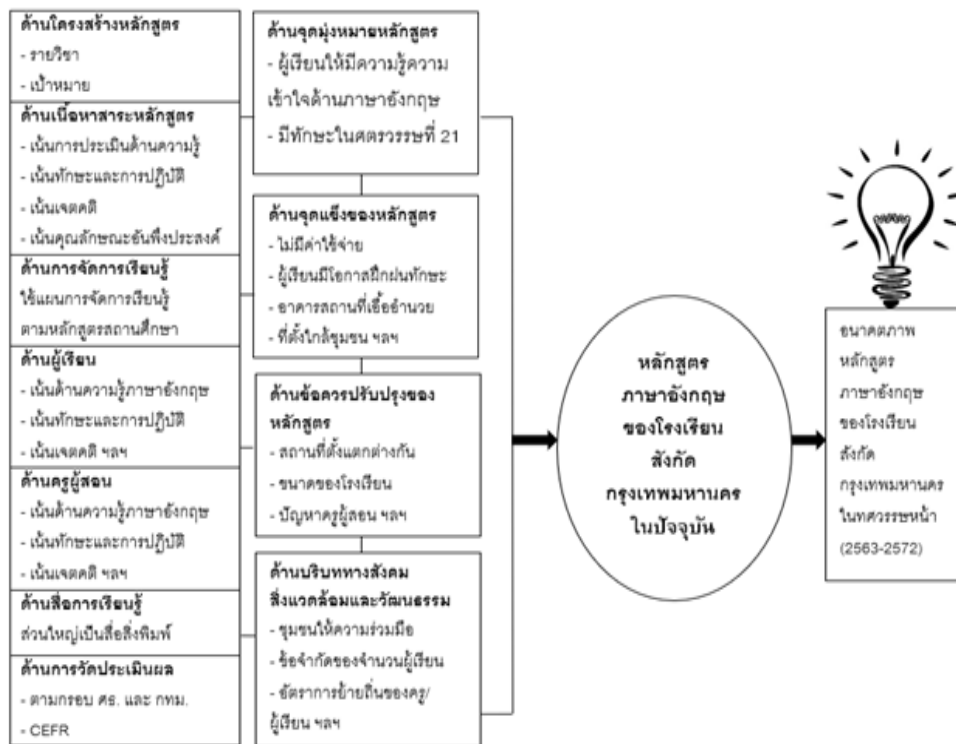
3.5 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาสังเคราะห์และจัดทำเป็น อนาคตภาพหลักสูตรภาษาอังกฤษของสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เทคนิค EDFR โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันและอยู่ในระดับ เป็นไปได้มากที่สุด ($Mdn. = 4, IR = 1$) ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสร้างอนาคตภาพของ หลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563 - 2572) มีลักษณะดังนี้ 1) หลักสูตรควรมุ่งเน้นผลิตผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ ด้านภาษาอังกฤษทั้ง ทางด้านทฤษฎี และการปฏิบัติภายใต้รากฐานของคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต

ท่ามกลางสังคมที่หลากหลาย 2) หลักสูตรควรทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เน้นการนำไปใช้ได้จริง 3) ควรเป็นหลักสูตรที่ไม่เป็นเพียงการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ต้องเป็นหลักสูตรภาษาอังกฤษในโรงเรียนด้วย 4) หลักสูตรควรปรับการจัดการเรียนรู้จากการเน้นไวยากรณ์มาเป็นเน้นการสื่อสาร โดยเริ่มจากการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ตามลำดับ 5) หลักสูตรควรมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพให้ผู้เรียนตั้งแต่ระดับปฐมวัย โดยเน้นการเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร 6) ครูผู้สอนในหลักสูตรควรต้องมีจำนวนเหมาะสมต่อจำนวนห้อง/จำนวนผู้เรียน 7) หลักสูตรมีสื่อ การเรียนรู้ควรมีมาตรฐาน มีจำนวนเพียงพอ มีความหลากหลาย ทันสมัย และตอบสนองกับความต้องการ 8) หลักสูตรควรมีการวัดและประเมินผลที่มีมาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับ 9) หลักสูตรต้องสามารถสร้างเสริมและพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนได้อย่างเท่าเทียมกัน 10) ควรเป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันอย่างมีคุณภาพ ก่อให้เกิดการความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน 11) โรงเรียนที่ใช้หลักสูตรควรมีความพร้อมทางด้านกายภาพ มีทรัพยากรเพียงพอ และมีสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาภาษาอังกฤษ 12) หลักสูตรควรก่อให้เกิดความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ช่วยให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติบนความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษาและวัฒนธรรม การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยสามารถเขียนเป็นรูปภาพได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 อนาคตภาพหลักสูตรภาษาอังกฤษของสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาอนาคตหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563 - 2572) ที่พบว่า ด้านองค์ประกอบด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร แสวงหาความรู้ พัฒนาตนเอง และนำไปสู่การประกอบอาชีพได้ โดยมีความสามารถในการ ใช้ภาษาอังกฤษผ่านเกณฑ์ระดับความสามารถที่กำหนด โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาภาษาอังกฤษนั้นจะทำให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ในอีก 20 ปีข้างหน้า เพราะสามารถใช้ทักษะทางภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพของคนตลอดช่วงชีวิตให้สนับสนุน การเจริญเติบโตของประเทศ ด้านองค์ประกอบ ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรภาษาอังกฤษโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563 - 2572) ควรเป็นเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่ทันสมัยและสอดคล้อง กับสถานการณ์ในปัจจุบัน เน้นการนำไปใช้ได้จริงเป็นเนื้อหาที่ส่งเสริมและพัฒนาทักษะของผู้เรียน ในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน ตามลำดับ มีการบูรณาการเนื้อหาสาระการเรียนรู้ (วิลลศิริ ประเมธี, 2559); (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2560) และ ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ครูควรจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ แสดงความสามารถในลักษณะต่างๆ และเปิดโอกาสให้มีความหลากหลาย เพื่อตอบสนอง ความสามารถเฉพาะที่ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ด้านโครงสร้างของหลักสูตรควรเป็น หลักสูตรที่ไม่เป็นเพียงการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ต้องเป็นหลักสูตรภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนด้วย (Silvia, J., 2015) และ (วราภรณ์ ศรีวิโรจน์, 2561) นอกจากนี้หลักสูตรควรมี ความเป็นพลวัต และปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของ สังคม ซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลาที่สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ด้านการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร (พ.ศ. 2563 - 2572) ควรปรับการจัดการเรียนรู้จากการ เน้นไวยากรณ์มาเป็นเน้นการสื่อสาร (ทิพย์วรรณ แจ่มไพบูลย์, 2555) และ (พิจิตรา ธงพานิช, 2557) ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะความรู้ความ เข้าใจในการใช้ภาษาได้อย่างแท้จริง ครูผู้สอนต้องสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจทั้งเนื้อหา ภาษาอังกฤษ ต้องพัฒนาในเรื่องความรู้ ควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้านไวยากรณ์ด้วย ด้านผู้เรียนของหลักสูตรผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษผ่านเกณฑ์ระดับ ความสามารถที่กำหนด (Bandar, M. S., 2017); (พระมหานรินทร์ สุมโน, 2560); (ปัญจพร ธนาวิชานันท์ และวิลาสินี พลอยเลื่อมแสง, 2561) โดยให้ยึดหลักที่ว่าผู้เรียนสามารถใช้กลวิธี การอ่านภาษาอังกฤษที่ช่วยในการเรียนรู้และสามารถแก้ปัญหาที่ประสพระหว่างการอ่าน ด้วยตนเอง อีกทั้งสามารถนำภาษาอังกฤษไปใช้ประโยชน์และผ่านเกณฑ์ระดับความสามารถ ที่กำหนดได้ ด้านครูผู้สอนของหลักสูตรต้องมีจำนวนเหมาะสมต่อจำนวนห้อง/จำนวนเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562); (ปิยมลย์ สุขแก้ว, 2562); (ธัญญา กระจายกลาง และสิทธิพล

อาจินทร์, 2563) ดังนั้น ผู้สอนควรมีจำนวนเหมาะสมต่อจำนวนห้อง และสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ (Facilitator) ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ขึ้นเองจากการเรียนรู้ตัวภาษาและการใช้ภาษาในสถานการณ์สื่อสารได้ ด้านสื่อการเรียนรู้ของหลักสูตรควรเป็น สื่อการเรียนรู้มีมาตรฐาน มีจำนวนเพียงพอ มีความหลากหลาย ทันสมัย (อุทัย ดุลยเกษม, 2559); (สมบัติ คชสิทธิ์ และคณะ, 2560); (กิริติ คุวานนท์, 2560) นอกจากนี้การจัดเก็บสื่อการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้ที่สามารถทำให้ผู้เรียน เกิดทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้านการวัดและประเมินผลของหลักสูตรต้องมีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ (วรุตม์ ศิวิสัย และคณะ, 2561) ส่วนในด้านการวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จะต้องเป็นการประเมินผลเชิงคุณภาพ เน้นการปฏิบัติจริง ลักษณะเด่นของหลักสูตร) ควรเป็นหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษมากกว่าความรู้ด้านไวยากรณ์ (ศศิธร บัวทอง, 2560); (ฤตินันท์ สมุทร์ทัย และคณะ, 2562); (ฐิติกา เสนาจิตต์, 2560)

ในการนี้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้กล่าวว่า หลักสูตรควรมีความหลากหลายเพื่อให้เกิดความครอบคลุมในด้านความสามารถด้านภาษา ความเป็นพลเมืองโลก ด้านบริบททางสังคมของหลักสูตร ควรเป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทางการศึกษาและการเข้าถึงก่อให้เกิดการความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนช่วยให้โรงเรียนและชุมชนเกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง และช่วยให้เกิดความร่วมมืออันดีต่อกันด้านสิ่งแวดล้อมของหลักสูตร ควรเป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมทางด้านกายภาพ มีทรัพยากรเพียงพอ และมีสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560) และสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่อิทธิพลต่อการจัดการศึกษาที่จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ด้านวัฒนธรรมของหลักสูตร ควรก่อให้เกิดความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม (อารียา สตาร์ตัน, 2556); (กานต์มณี บุญศรีธนา, 2559) ซึ่งในปัจจุบันนี้กระแสสังคมเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทกับสังคมไทยมากขึ้น การอยู่ร่วมกันในสังคมที่ต่างมีความหลากหลายของวัฒนธรรม ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการอยู่ร่วมกันจึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุขแต่หากมีระบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ การเคารพและยอมรับซึ่งความแตกต่าง มีความไว้วางใจและมีความปรารถนาดีต่อกัน สิ่งเหล่านี้ ล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยทำให้ประชาชนทุกชาติพันธุ์ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (กิดานัล กังแฮ, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวโน้มของหลักสูตรภาษาอังกฤษ (English Program) ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ควรประกอบด้วย มิติของบริบททางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และมิติของการพัฒนา ลักษณะของหลักสูตรภาษาอังกฤษที่พึงประสงค์ ด้านจุดประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ตลอดจนถึงการยกระดับมาตรฐานการศึกษาและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการใช้ภาษาอังกฤษ พัฒนาสมรรถนะครูผู้สอน และบุคลากรทาง การศึกษาให้มีความเป็นมืออาชีพด้านการใช้ ภาษาอังกฤษ พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อความเป็น เลิศในการจัดการศึกษา และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร และจัดการองค์กร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ 1) ข้อเสนอเชิงนโยบายหลักสูตรภาษาอังกฤษควรปรับ ให้มีคุณภาพ สามารถจัดการเรียนรู้ บริหารจัดการและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผล ถึงคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ เอื้อต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในหลักสูตร จัดระบบการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนและผู้เรียนในหลักสูตร 2) ผู้บริหารโรงเรียนสามารถ นำสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียน แบบบูรณาการ และพัฒนาปรับปรุงด้านต่าง ๆ เช่น ครูผู้สอน ผู้เรียน การวัดและประเมินผล ด้านสื่อการเรียนรู้ เป็นต้น 3) ครูผู้สอนในหลักสูตรภาษาอังกฤษของโรงเรียนสามารถ นำสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบบูรณาการได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). แนวปฏิบัติตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการ ปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักส์.
- กาญจนาพร รุจิฉิม. (2561). การสื่อสารภาษาอังกฤษของคนไทยกับการดำเนินชีวิตในศตวรรษ ที่ 21. วารสารศิลปการจัดการ, 2(3), 21-34.
- กานต์มณี บุญศรีธธา. (2559). ความพร้อมของสถานศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนตาม หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กิดานัล กังแฮ. (2557). Learning to live together on different cultures. เรียกใช้เมื่อ 21 ตุลาคม 2560 จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/25574-20.html>
- กิริติ คุวานนท์. (2560). การจัดการเรียนรู้สู่วิถีผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คงศักดิ์ สังฆมานนท์ และคณะ. (2562). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตาม กรอบ CEFR: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติการประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6 สังคมผู้สูงวัย: โอกาสและความท้าทายของอุดมศึกษา. นครราชสีมา: วิทยาลัยราชสีมา.

- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. Veridian EJournal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทยสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(2), 1342-1354.
- ฐิติกา เสนาจิตต์. (2560). สภาพการดำเนินงานตามโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (Mini English Program : MEP): กรณีศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดสงขลา. Journal of Thonburi University, 11(24), 1 - 10.
- ณภัทร จาริกฐิติ. (2561). การศึกษาการใช้หลักสูตร “โครงการห้องเรียนพิเศษ (GIFTED)” ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 13(4), 244-254.
- ทิพย์วรรณ แจ่มไพบูลย์. (2555). หลักสูตรการปรับหลักสูตรการสอดคล้องกับความต้องการ จำเป็นพิเศษและแนวทางการจัดการเรียนร่วมสู่การเรียนรู้รวม. วารสารวิทยากร, 101(2), 32 - 34.
- ธัญญา กระจ่ายกลาง และสิทธิพล อาจอินทร์. (2563). การพัฒนาความสามารถในการอ่าน ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกร่วมกับกลวิธี START. วารสารมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(3), 15-25.
- ปัญญาพร ธนาวิชานันท์ และวิลาสินี พลอยเลื่อมแสง. (2561). การใช้วิธีสอนแบบไวยากรณ์ และแปล และการประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย สวนดุสิต, 14(1), 191 - 203.
- ปิยมลย์ สุขแก้ว. (2562). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การสอนแบบ เปิด. วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 7(1), 121-130.
- พระมหานรินทร์ สุ่มโน. (2560). การบูรณาการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มจร, 5(1), 109 - 121.
- พิจิตรา ธงพานิช. (2557). วิชาการพัฒนาหลักสูตร หลักการ แนวคิด ทิศทาง แนวโน้ม. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- ฤตินันท์ สมุทรทัย และคณะ. (2562). การประเมินตามสภาพจริงของผลการเรียนรู้ตามกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาศึกษาศาสตร์. วารสารครุศาสตร์, 47(4), 36 - 53.
- วรารณ ศรีวิโรจน์. (2561). เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2561 จาก <http://edu.pbru.ac.th/e-media/08.pdf>

- วรุตม์ ศิวิสัย และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ตามแนวคิด OTMM. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 12(1), 101-118.
- วิมลศิริ ปรมณี. (2559). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อนาคตประเทศไทย เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน. คุณภาพชีวิตกับกฎหมาย, 10(2), 1-10.
- ศศิธร บัวทอง. (2560). การวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(2), 54 - 62.
- สมบัติ คชสิทธิ์ และคณะ. (2560). การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียนยุค THAILAND 4.0. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 7(2), 175 - 176.
- สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. (2559). การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤศจิกายน 2562 จาก <http://www.bangkokeducation.in.th>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2560-2562). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา สำนักการศึกษา.
- สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผลกรุงเทพมหานคร. (2560). แผนปฏิบัติการราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา สำนักการศึกษา.
- อมรรัตน์ ผุดสุวรรณ. (2560). รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านการฟังด้วยเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อารียา สตาร์ตัน. (2556). การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตราชเทวี. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุทัย ดุลยเกษม. (2559). ความสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพ การสอนภาษาอังกฤษต่อการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของประเทศไทย. วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้, 2(2), 23 - 31.
- Bandar, M. S. (2017). Attitude and Language Learning. Retrieved February 12, 2019, from <https://www.eldj.org/single-post/2017/04/15/Attitude-and-Language-Learning>

Silvia, J. (2015). Foreign languages in the Austrian curriculum. Vienna: University of Teacher Education.

การสร้างและพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย *

CREATING AND DEVELOPING THE CITIZENSHIP UNDER DEMOCRATIC REGIME

อภิญา ฉัตรช่อฟ้า

Apinyar Chatchorfa

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: apinyarchatcorfa@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทของปัญหาของการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย และ 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เป็นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการสร้างและพัฒนาความเป็นพลเมือง จำนวน 17 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย Inductive Analysis ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาของการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ประกอบด้วย ปัญหาการสร้างวัฒนธรรมพลเมือง ปัญหารัฐรวมศูนย์อำนาจ ปัญหาพลวัตวัฒนธรรมการเมืองไทยในประวัติศาสตร์ ปัญหากระบวนการกล่อมเกล่าเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง 2) แนวทางการการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย ได้แก่ กำหนดให้การพัฒนาพลเมืองและการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองให้เป็นยุทธศาสตร์วาระแห่งชาติ มีบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่บังคับใช้อย่างต่อเนื่อง และสถาบันการศึกษากับการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย 3) แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย ได้แก่ การพัฒนาความเป็นพลเมืองบนฐานคิดตะวันตกให้สิทธิและความรับผิดชอบแก่พลเมือง มีสิทธิ มีเสรีภาพ มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะสมาชิกหนึ่งของรัฐ

* Received 17 December 2020; Revised 17 March 2021; Accepted 23 March 2021

การพัฒนาความเป็นพลเมืองตามหลักภavana 4 ประกอบด้วย กายภavana ศีลภavana จิตภavana และ ปัญญาภavana

คำสำคัญ: ความเป็นพลเมือง, การปกครอง, ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study the context of problems of citizenship development under democracy. 2) study guidelines for the development of citizenship under democracy and 3) present guidelines for the development of citizenship under a democratic system in line with the Thai social context. Use qualitative research methods Data was collected through Documentary Research and In-Depth Interview from Key Informants who are skilled and experienced personnel to create and develop 17 citizens The data were analyzed by interpreting and creating hefty conclusions. Inductive Analysis The results showed that 1) Problems of citizenship development under the democratic regime of Thailand consist of citizenship culture building problems. The problem of centralized state of power Problems of Thai political dynamics in history Problems with the sponsorship system, and The problem of lack of recruiting to build citizenship 2) Guidelines for the development of citizenship under the democratic regime of Thailand Including the creation of citizenship development and building a citizen culture as a national strategy. There are constitutional provisions that are in constant force. And educational institutions and citizenship development under the democratic regime of Thailand 3) Guidelines for the development of citizenship under a democratic system in accordance with the Thai social context. This includes developing citizenship based on western thinking, giving citizens the right and responsibility, to enjoy freedom. Having political participation as a member of the state Citizenship development according to the Buddhist principles according to the principles of prayer in 4 areas which are the four aspects of prayer consisted of Civic Physical, Prayana (Civic Skill), Mind Bhavana (Civic Virtue), and Panya Phawana (Civic Knowledge).

Keywords: Citizenship, Government, Democratic Regime

บทนำ

การแก้ไขปัญหาประชาธิปไตยของไทยจำเป็นต้องแก้ไขที่ตัวพลเมือง เพื่อให้พลเมืองสามารถเข้าร่วมในการบริหารและตระหนักถึงปัญหามืองที่ต้องเข้าร่วมกันแก้ไข (อเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554) หรือกล่าวได้ว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตย “คน” ในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ จะต้องมีความสามารถในการปกครองตนเอง จึงจะประสบความสำเร็จได้ อย่างไรก็ตาม ในสังคมไทยมีปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวถ่วงรั้ง ในการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย นั่นคือ วัฒนธรรมอุปถัมภ์ หรือการพึ่งพิงผู้ใหญ่โดยเฉพาะนักการเมือง วัฒนธรรม ผู้ใหญ่ - ผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสกว่า การแบ่งพรรคแบ่งพวก การไม่แสดงความคิดเห็น เพราะเกรงว่าผู้ใหญ่จะไม่พอใจหรือมีผลต่อการทำงานและชีวิตส่วนตัวได้นั้น รวมถึงการไม่ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสังคมและสร้างชาติ (ทิพย์พพร ต้นตีสุนทร, 2554) ทั้งนี้ หากมองโดยสรุปแล้ว ปัญหาประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบันที่เกิดจากการที่ ประชาชนไม่มีความเป็น “พลเมือง” เห็นได้จากการที่ประชาชนไม่ยอมรับความแตกต่างและไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ความเห็นที่ต่างกันจึงนำไปสู่ความเห็นต่างทางการเมืองอย่างสุดขั้ว ทำให้การพัฒนาทางการเมืองนั้นก็จะด้อยพัฒนาและจะส่งผลกระทบในด้านลบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและความไร้เสถียรภาพทางการเมืองในระยะยาว (Mehran, K., 1996)

จากปัญหาที่กล่าวมา จึงเห็นได้ว่า “ประชาชน” ในระบอบประชาธิปไตย จะต้องมีความเป็นพลเมือง” จึงจะทำให้ประชาธิปไตยสำเร็จได้ กล่าวคือ สมาชิกของสังคมที่มีการใช้สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบ เคารพผู้อื่น เคารพความแตกต่าง และเคารพกติกา (คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2554) หรือกล่าวได้ว่า พลเมืองเป็น รากฐานของประชาธิปไตย เมื่อประชาชนเป็น “พลเมือง” ก็จะเปลี่ยนจากภระ หรือ ปัญหากลายเป็นพลเมือง หรือ กำลังของเมือง ปัญหาทุกอย่างของสังคมก็จะแก้ไขได้ สังคมก็จะเข้มแข็ง และประชาธิปไตยก็จะประสบความสำเร็จ (ปริยญา เทวานฤมิตรกุล, 2555) ซึ่งการสร้างความเป็นพลเมืองไม่ได้เฉพาะแต่การทำให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ที่ตนเองมีเท่านั้น แต่ต้องหันมาสนใจที่จะสร้างให้พลเมืองเกิดตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว และอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพสันติสุขมีอิสระที่กระทำใด ๆ ภายใต้ขอบเขต กฎหมายโดยไม่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องสร้าง “พลเมือง” ที่สามารถปกครองตนเองได้ ซึ่งทุกสังคมทุกประเทศต้องการเหมือนกันและหากสังคมไทยมีประชาชนที่เป็นพลเมือง และเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ก็จะทำให้ประเทศพัฒนาก้าวหน้าและมีความมั่นคงอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555)

ดังนั้นจากที่ได้ประมวลความสำคัญของการสร้างพลเมืองต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ทั้งในแง่ปรากฏการณ์และหลักการทางทฤษฎี จึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้ ผู้วิจัยจึงสนใจวิจัยในเรื่อง การพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้พัฒนาโจทย์วิจัยสำคัญหลัก คือ 1) อะไร คือ บริบทของปัญหาของการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย 2) เราจะมี แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ได้อย่างไรบ้าง และ 3) ลักษณะพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่สอดคล้อง กับบริบทสังคมไทย โดยผู้วิจัยคาดว่าผลการวิจัยนี้ จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาพลเมืองไทยให้ สามารถมีบทบาทและหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตยได้อย่างสมบูรณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของปัญหาของการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

- 1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)
- 1.2 การสัมภาษณ์เจาะลึก (In - Depth Interview)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการสร้างและพัฒนาความเป็นพลเมือง จำนวน 17 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้จะใช้วิธีการต่าง ๆ ดังนี้

- 3.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) จะใช้เอกสารชั้นต้นและชั้นรอง ดังนี้

3.1.1 เอกสารชั้นต้น (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นข้อมูลดิบข้อมูลส่วนนี้ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่สำคัญ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวกับการพัฒนาพลเมือง เป็นต้น

3.1.2 เอกสารชั้นรอง (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แล้วระดับหนึ่งและเพื่อช่วยให้วิเคราะห์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เอกสารชั้นรองเหล่านี้ที่สำคัญ เช่น ตำราวิชาการ บทความวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3.2 การสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structure Interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์มีรูปแบบต่าง ๆ คือ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีเครื่องมือในการวิจัย 2 ชนิด ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบประเมินการสนทนากลุ่ม

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นการรวบรวมชั้นแรกเมื่อเริ่มทำการวิจัย โดยนักวิจัยจะต้องศึกษาผลงานที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด เพื่อนำมาประกอบการวิจัย การศึกษาเอกสารจะช่วยในการกำหนดประเด็นและตัวแปรที่จะศึกษา กำหนดแนวคิด รวมทั้งนำมาใช้ในการวิเคราะห์ ถ้าไม่ทำการศึกษาจากเอกสาร

5.2 การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เป็นการเจาะลึกประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยสนใจ ใช้สัมภาษณ์ 5.2.1) การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) หรือการสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง และ 5.2.2) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) มักจะใช้ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือ การสัมภาษณ์โดยเปิดกว้าง ไม่จำกัดคำตอบ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Depth Interview) การทะลอมกล่อมเกล่า (Probe) เป็นการซักถามที่ล้วงเอาส่วนลึกของความคิดออกมา และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนแบบเจาะจงเพราะมีข้อมูลที่ดีลึกซึ้ง กว้างขวางเป็นพิเศษ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

6.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร

ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

6.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview)

ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัย

1. บริบทของปัญหาของการการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า

1.1 ปัญหาการสร้างวัฒนธรรมพลเมือง (Civic Culture) หรือสำนึกพลเมือง (Civic Virtue) ในสังคมไทยไม่มีการสร้างวัฒนธรรมพลเมือง (Civic Culture) ให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย ตามแนวคิดของแกเบรียล อัลมอนด์ (Gabriel Abraham Almond) ที่อธิบายว่าการที่จะพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้ตั้งมั่น มั่งคั่งยั่งยืน และการเมืองมีเสถียรภาพโดยรวมนั้น รัฐบาลต้องมียุทธศาสตร์ที่ต้องมีการสร้างวัฒนธรรมการเมืองที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในประเทศ

1.2 ปัญหารัฐรวมศูนย์อำนาจ (Centralization State)

การรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) เป็นสภาวะที่จะต้องมียุทธศาสตร์อยู่ในระบอบการเมือง เนื่องจากอำนาจในทางการเมืองการปกครองจำเป็นต้องมีการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่องค์กรหรือกลุ่มองค์กรซึ่งเป็นที่ยอมรับภายในสังคมการเมืองจึงกระทบต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย เนื่องจากเป็นทิวทัศน์ทางกลไกโครงสร้างอำนาจรัฐรวมศูนย์ของประเทศไทยเพราะเท่าที่ผ่านมาการเปลี่ยนแปลงใหญ่ ๆ ของประเทศไทยมักเป็นคำสั่งการจากข้างบน (Top Down) ลงมาจากโครงสร้างของรัฐรวมศูนย์โดยที่ประชาชนพลเมืองมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเพียงน้อยนิดและในหลาย ๆ กรณีไม่มีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ

1.3 ปัญหาพลวัตวัฒนธรรมการเมืองไทยในประวัติศาสตร์

พบว่าพลวัตวัฒนธรรมการเมืองไทยในประวัติศาสตร์เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยคือพลวัตประวัติศาสตร์การเมืองไทยจากอดีตถึงปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทยที่ถูกกำกับด้วยคติทางพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ได้ถูกชนชั้นผู้ปกครองของไทยทบทวนเอามาสร้างเป็นอุดมการณ์แห่งรัฐเพื่อใช้สร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้แก่ผู้ปกครองมากกว่าที่จะสร้างพลเมือง วัฒนธรรมพลเมืองของประชาชน

1.4 ปัญหาระบบอุปถัมภ์

พบว่าระบบอุปถัมภ์เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพราะโครงสร้างของวัฒนธรรมระบบอุปถัมภ์นั้น เป็นวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน เป็นเงื่อนไขที่ทำให้การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะระบบอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจอย่างหนึ่งที่นิยมใช้อธิบายความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจและโครงสร้างอำนาจในสังคมไทยอย่างกว้างขวางจนถึงปัจจุบัน

1.5 ปัญหาการขาดการกล่อมเกลารวบรวมเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

พบว่าประเทศไทยขาดการกล่อมเกลารวบรวมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาของการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย เพราะระบบการศึกษาของรัฐไทยมุ่งให้ความสำคัญมากแก่การสร้างความรู้รักภักดีต่อรัฐ มากกว่าการสร้างพลเมืองและพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย

2. แนวทางการการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า

2.1 กำหนดให้การพัฒนาพลเมืองและการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองเป็นยุทธศาสตร์วาระแห่งชาติ

ควรกำหนดให้การพัฒนาพลเมืองและการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองเป็นวาระแห่งชาติ ที่ทุกภาคส่วนในสังคมไทยต้องช่วยกันพัฒนาความเป็นพลเมืองที่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย

2.2 รัฐธรรมนูญที่สนับสนุนการสร้างความเป็นพลเมือง

จะต้องยกร่างรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันการเมืองหลักของประเทศที่สามารถนำไปบังคับใช้ได้จริงในการวางแผนทางเพื่อการพัฒนาพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย ทำให้รัฐธรรมนูญมีเสถียรภาพมีความมั่นคง ต้องมีการการบังคับใช้รัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองยังไม่บังคับใช้อย่างจริงจังต่อเนื่องยาวนานจนเกิดเป็นวิถีปฏิบัติจนกลายเป็นวัฒนธรรมพลเมืองและมีการกำหนดอุดมการณ์พลเมืองและประชาธิปไตยไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อให้ประชาชนยึดมั่นศรัทธาในอุดมการณ์ประชาธิปไตย

2.3 สร้างระบบการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์และรัฐบาลที่มีธรรมาภิบาล

การพัฒนาพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะต้องดำเนินการควบคู่กันไประหว่างการสร้างพลเมืองในฐานะตัวแสดง (Actor) หรือปัจเจกชน (Individual) ให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีวัฒนธรรมการเมืองของพลเมือง มีจิตสำนึกพลเมืองอย่างเข้มข้น ในขณะเดียวกันเราต้องสร้างระบบการเมืองให้เป็นการเมืองแบบประชาธิปไตยในเชิงโครงสร้าง (Structure) ที่มั่นคงยั่งยืนเพื่อรองรับพลเมืองที่ถูกพัฒนาให้เป็นพลเมืองที่สมบูรณ์คู่ขนานกันไป

2.4 สถาบันการศึกษากับการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย

บทบาทของสถาบันอุดมศึกษามีส่วนสำคัญในการกล่อมเกลารวบรวมเพื่อสร้างและพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย

ไทย สถาบันการศึกษาต้องสนับสนุนการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education) ถือเป็นเครื่องมือของรัฐประชาธิปไตยในการสร้างพลเมืองให้มีคุณลักษณะตามที่รัฐต้องการ ส่วนการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองตามระบอบเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในรัฐที่ปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

3. แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า

3.1 การพัฒนาความพลเมืองบนฐานคิดตะวันตก

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในฐานะคิดตะวันตกตั้งอยู่บนแนวคิดสัญญาประชาสังคมที่ให้สิทธิและความรับผิดชอบแก่พลเมือง ความเป็นพลเมืองเป็นเรื่องของการมีสิทธิ มีเสรีภาพ มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะสมาชิกหนึ่งของรัฐ

3.2 การพัฒนาความเป็นพลเมืองตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย หรือ แนวปฏิบัติวิถีใหม่ (New Normal)

ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดทางพุทธศาสนาและฐานวัฒนธรรมของสังคมไทยมา กำหนดเป็นแนวปฏิบัติวิถีใหม่ของพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ **1) ด้านการวธธรรม** มีความเคารพซึ่งกันและกัน เคารพในระเบียบ กฎเกณฑ์หรือระเบียบข้อบังคับของสังคมส่วนรวม **2) ด้านสามัคคีธรรม** มีลักษณะการร่วมคิด ร่วมทำ หรือทำงานเป็นทีมด้วยความเต็มใจเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และ **3) ด้านปัญญาธรรม** ใช้สติปัญญาใช้เหตุผล และความถูกต้องในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวัน

3.3 การพัฒนาความเป็นพลเมืองตามหลักพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดหลักการพัฒนาความเป็นพลเมืองตามหลักทางพระพุทธศาสนาตามหลักภาวนา 4 เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปสู่กระบวนการพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนา 4 ด้านหลัก ดังนี้

3.3.1 กายภาวนา การพัฒนากาย คุณลักษณะด้านกาย (Civic Physical) การพัฒนาความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือวัตถุ โดยมีองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบคือ 1) มีความสามารถในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และ 2) มีความสามารถในการสื่อสารรับรู้ข่าวสาร

3.3.2 ศิลภาวนา การพัฒนาศีล คุณลักษณะด้านทักษะทางสังคม (Civic Skill) หมายถึง การพัฒนาที่มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับ สิ่งแวดล้อมทางสังคมคือเพื่อนพลเมืองด้วยกันที่ไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อน ตั้งอยู่ในวินัย มีอาชีพที่สุจริต โดยมีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบคือ 1) มีความรับผิดชอบ 2) เคารพกฎหมาย และ 3) มีความซื่อสัตย์สุจริต

3.3.3 จิตภาวนา การพัฒนาจิตใจ คุณลักษณะด้านจิตใจ (คุณธรรม) (Civic Virtue) หมายถึง การพัฒนาที่มีการส่งเสริมจิตใจ ให้สมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต (คุณธรรม)

เช่น มีเมตตา กรุณา เอื้ออารี มีมุทิตา ซื่อสัตย์ กตัญญู เป็นต้น สมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพจิต เช่น มีจิตใจเข้มแข็งมั่นคง มีความเพียร อดทน รับผิดชอบ มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น และสมบูรณ์ด้วยสุขภาพจิต เช่น มีจิตใจร่าเริง ผ่องใส สงบเป็นสุข เป็นต้น โดยมีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบคือ 1) มีสำนึกความเป็นไทย 2) มีความยุติธรรม และ 3) มีจิตสาธารณะ

3.3.4 ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา คุณลักษณะด้านปัญญา (ความรู้) (Civic Knowledge) หมายถึง การเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักจัดทำดำเนินการต่าง ๆ ด้วยปัญญา ปราศจากอคติและแรงจูงใจแอบแฝง เป็นอยู่ด้วยปัญญา รู้เท่าทันโลกและชีวิต โดยมีองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบคือ 1) การมีความคิดเชิงสร้างสรรค์ 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง 3) แก้ปัญหาแบบสันติวิธี และ 4) มีการเคารพความแตกต่าง

อภิปรายผล

การผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย” ผู้วิจัยสรุปอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. บริบทของปัญหาของการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย พบว่า

1.1 ปัญหาการสร้างวัฒนธรรมพลเมือง (Civic Culture) หรือสำนึกพลเมือง (Civic Virtue) ในสังคมไทยไม่มีการสร้างวัฒนธรรมพลเมือง (Civic Culture) หรือการสร้างสำนึกพลเมือง (Civic Virtue) ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในระยะยาว (Mehran, K., 1996) สอดคล้องกับแนวคิดของ Huntington อ้างใน พิสิษฐกุล แก้วงาม ที่อธิบายว่าประเทศหรือสังคมการเมืองหรือสังคมการเมืองใดสังคมการเมืองหนึ่งที่ศรัทธาและเลือกเอาประชาธิปไตยมาเป็นรูปแบบในการปกครองสังคมการเมืองนั้น (พิสิษฐกุล แก้วงาม, 2553) การมีส่วนร่วม คือวัฒนธรรมทางการเมืองที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยจะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มีเสถียรภาพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ ที่พบว่า สื่อสารมวลชนมักจะมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นทางการเมือง และยังทำให้รู้สึกมีสมรรถภาพเพิ่มขึ้นด้วย (ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์, 2558)

1.2 ปัญหารัฐรวมศูนย์อำนาจ (Centralization State)

ปัญหารัฐรวมศูนย์อำนาจ (centralization state) ที่กระทบต่อการการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย มี 2 ประเภท คือ การรวมศูนย์อำนาจในทางการเมืองและการรวมศูนย์อำนาจในทางการเมืองการปกครอง โดยความหมาย 1) การรวมศูนย์อำนาจในทางการเมือง หมายถึง มีศูนย์รวมอำนาจอธิปไตยหรือมีเอกภาพในการใช้อำนาจอธิปไตยทั้งภายในและภายนอกประเทศโดยสมบูรณ์ และ 2) การรวมศูนย์อำนาจในทางการเมืองการปกครอง หมายถึงการจัดระเบียบการปกครองภายในรัฐ โดยให้รัฐ

แต่เพียงผู้เดียวเป็นผู้ดำเนินการปกครองหรือจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน โดยมีการรวมอำนาจในการตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการเป็นยุติเด็ดขาดอยู่ที่รัฐส่วนกลาง (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2550)

1.3 ปัญหาพลวัตวัฒนธรรมการเมืองไทยในประวัติศาสตร์

พลวัตวัฒนธรรมการเมืองไทยในประวัติศาสตร์เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยคือพลวัตประวัติศาสตร์การเมืองไทยจากอดีตถึงปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทยที่ถูกกำกับด้วยคติทางพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ได้ถูกชนชั้นผู้ปกครองของไทยทำเอามาสร้างเป็นอุดมการณ์แห่งรัฐเพื่อใช้สร้างความชอบธรรมทางการเมือง

1.4 ปัญหาระบบอุปถัมภ์

ระบบอุปถัมภ์มีพลวัตมาอย่างยาวนานและเป็นวัฒนธรรมที่เป็นแกนกลางของสังคมไทยที่ตรงกันข้ามกับการวัฒนธรรมพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ค่อนข้างมาก การที่จะสร้างวัฒนธรรมพลเมืองของระบอบประชาธิปไตยนั้นจึงจำเป็นต้องใช้เวลาต้องอาศัยการกล่อมเกลาก่อนเพื่อสร้างวัฒนธรรมพลเมืองขึ้นมาแทนที่วัฒนธรรมอุปถัมภ์จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิวัฒน์ วงศ์วรญาณ ได้วิจัยเรื่อง ผลกระทบของระบบอุปถัมภ์ในหน่วยงานราชการต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการในจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า การมีอยู่ของระบบอุปถัมภ์ในหน่วยงานราชการมีอยู่จริงเห็นได้จากการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการรับคนเข้าทำงาน (อธิวัฒน์ วงศ์วรญาณ, 2561)

1.5 ปัญหาการขาดการกล่อมเกลาก่อนเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

ประเทศไทยขาดการกล่อมเกลาก่อนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาของการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย การกล่อมเกลาก่อนทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณฤทธิ จันทนวรรณ ได้วิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย: กรณีศึกษานักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ระดับปริญญาตรี ส่วนกลาง ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการกล่อมเกลาก่อนทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในทิศทางเดียวกัน (ณฤทธิ จันทนวรรณ, 2558)

2. แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย พบว่า

2.1 กำหนดให้การพัฒนาพลเมืองและการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองเป็นยุทธศาสตร์วาระแห่งชาติ

จะต้องมีแผนการการพัฒนาพลเมืองและการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองในเชิงยุทธศาสตร์และต้องขับเคลื่อนกันทั้งสังคมเพื่อสร้างพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย และการแก้ไขปัญหาของระบอบประชาธิปไตย

และการเมืองไทยอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิศาล ศรีมหาโร ที่พบว่า ยุทธศาสตร์ การพัฒนาศักยภาพความเป็นพลเมืองนั้นได้แก่ การสร้างหลักสูตรระยะสั้นโดยมีกลยุทธ์ที่เน้น สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญหลักปรัชญาอุดมการณ์ประชาธิปไตยโดยเฉพาะการเข้าใจสิทธิ ตัวเองและผู้อื่น การเคารพความแตกต่างและความเสมอภาค (วิศาล ศรีมหาโร, 2563)

2.2 รัฐธรรมนูญที่สนับสนุนการสร้างความเป็นพลเมือง

ภาครัฐของไทยควรมีการการวางแผนทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้ การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยที่มั่นคงยั่งยืน ได้แก่ 1) จะต้องทำให้รัฐธรรมนูญ ที่มีเนื้อหาสาระที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็นพลเมือง 2) จะต้องมีการบังคับใช้ รัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองยังไม่บังคับใช้อย่างจริงจัง ต่อเนื่องยาวนานจนเกิดเป็นวิถีปฏิบัติจนกลายเป็นวัฒนธรรมพลเมือง 3) มีการกำหนด อุดมการณ์พลเมืองและประชาธิปไตยไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อให้ประชาชนยึดมั่นศรัทธาใน อุดมการณ์ประชาธิปไตย

2.3 สร้างระบบการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์และรัฐบาลที่มี ธรรมาภิบาล

แนวทางในการสร้างระบบการเมืองเป็นประชาธิปไตยและมีธรรมาภิบาลเพื่อ พัฒนาพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น การได้อำนาจมาของรัฐบาล ประชาธิปไตยต้องมาจากการยินยอมและการได้รับฉันทานุมัติ (Consensus) จากประชาชนใน ประเทศในสังคมสมัยใหม่ของระบอบประชาธิปไตยจึงให้คุณค่าของการเลือกตั้งเป็นกลไกการ ได้มาของรัฐบาลที่สัมพันธ์กับประชาชน ซึ่งการเลือกตั้งเป็นหลักการสำคัญของการสร้าง ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

2.4 สถาบันการศึกษากับการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครอง ระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย

สถาบันการศึกษาต้องสนับสนุนการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education) ถือเป็นเครื่องมือของรัฐประชาธิปไตยในการสร้างพลเมืองให้มีคุณลักษณะ ตามที่รัฐต้องการ ส่วนการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย เป็นรูปแบบ หนึ่งของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในรัฐที่ปกครองตามระบอบประชาธิปไตยโดย มุ่งเน้นการพัฒนาประชาชนในรัฐให้มีความรู้ความเข้าใจหลักการพื้นฐานทั้งในมิติของวิถีชีวิต อุดมการณ์และรูปแบบทางการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

3. แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยที่สอดคล้อง กับบริบทสังคมไทย ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้ระบอบ ประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทยด้วยผสมผสาน (Mixed) ดังนี้

3.1 การพัฒนาความพลเมืองบนฐานจิตตะวันตก โดยการพัฒนาความเป็น พลเมืองในฐานะจิตตะวันตกตั้งอยู่บนแนวคิดสัญญาประชาสังคมที่ให้สิทธิและความรับผิดชอบ

แก่พลเมือง ความเป็นพลเมืองเป็นเรื่องของการมีสิทธิ มีเสรีภาพ มีการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในฐานะสมาชิกหนึ่งของรัฐ

3.2 การพัฒนาความเป็นพลเมืองตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย หรือ แนวปฏิบัติวิถีใหม่ (new normal) โดยการทำให้สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาไปอย่างมั่นคงเพราะการที่ทุกคนมีส่วนร่วมใน การแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย และมีเหตุผลในงานหรือโครงการต่าง ๆ ทั้งในระดับชุมชนถึง ระดับประเทศ ตลอดจนเปิดโอกาสให้คนที่มีความรู้ความสามารถได้ร่วมกันทำงานย่อมส่งผลให้การ ทำงานและผลงานนั้นมีประสิทธิภาพ

3.3 การพัฒนาความเป็นพลเมืองตามหลักพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดหลักการพัฒนาความเป็นพลเมืองตามหลักทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปสู่กระบวนการพัฒนาตามหลักท้าว 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) กายภาวนา การพัฒนาความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) ศีลภาวนา การพัฒนาที่มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมคือเพื่อนพลเมืองด้วยกัน 3) จิตภาวนา การพัฒนาที่มีการส่งเสริมจิตใจ ให้สมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต (คุณธรรม) และ 4) ปัญญาภาวนา การเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจ รู้จักแก้ปัญหาด้วยปัญญา ปราศจากอคติและแรงจูงใจแอบแฝง (ที.ป.า. 11/307/198 - 199) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยอันเป็นข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการวิจัย ประกอบด้วย 1) บริบทของปัญหาของการพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย พบว่า มีปัญหาใน 5 ด้านในการพัฒนาความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย 1) ปัญหาการสร้างวัฒนธรรมพลเมือง (Civic Culture) หรือสำนึกพลเมือง (Civic Virtue) ในสังคมไทยไม่มีการสร้างวัฒนธรรมพลเมือง (Civic Culture) ให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย 2) ปัญหารัฐรวมศูนย์อำนาจ (Centralization State) ที่ประชาชนพลเมืองมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเพียงน้อยนิดและในหลาย ๆ กรณีไม่มีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ 3) ปัญหาพลวัตวัฒนธรรมการเมืองไทยในประวัติศาสตร์ ที่เป็นผลพวงของระบบไพร่ที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 4) ปัญหาระบบอุปถัมภ์ที่ทำให้การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นไปด้วยความยากลำบาก มีพลวัตมาอย่างยาวนานและเป็นวัฒนธรรมที่เป็นแกนกลางของสังคมไทย และ 5) ปัญหาการขาดการกล่อมเกล้าเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง เพราะระบบการศึกษาของรัฐไทยมุ่งให้ความสำคัญมากแก่การสร้างความรักภักดีต่อรัฐ มากกว่าการสร้างพลเมืองและพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย จากการศึกษาเรื่องนี้ได้มีข้อเสนอแนะในประเด็นสำคัญได้แก่ รัฐบาลต้องกำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน และ

โครงการเกี่ยวกับการสร้างวัฒนธรรมพลเมือง (Civic Culture) หรือ สำนึกพลเมือง (Civic Virtue) โดยกำหนดไว้เป็นวาระแห่งชาติ อีกทั้งควรมีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ การสร้างค่านิยมของคุณลักษณะความเป็นพลเมือง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับท้องถิ่นสู่สังคมพลเมือง อันเป็นปัจจัยหรือองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับการยกระดับการพัฒนาประเทศรองรับการเข้าสู่อาเซียนสังคมโลกยุคโลกกลมประเทศและได้ระดับไทยแลนด์ 4.0 อันเป็นฐานสำคัญ คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประเทศในภาพรวม

เอกสารอ้างอิง

- คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี. (2554). ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ.2553-2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ณฤทธิ์ จันทนวรรณ. (2558). ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย:กรณีศึกษานักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ระดับปริญญาตรี ส่วนกลาง. ใน ดุษฎีนิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทิพย์พพร ตันติสุนทร. (2554). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา.
- ธีรวัฒน์ วงศ์วรวิญญู. (2561). รายงานการวิจัยผลกระทบของระบบอุปถัมภ์ในหน่วยงานราชการต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการในจังหวัดเลย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิชั่นส์.
- พิสิษฐกุล แก้วงาม. (2553). มโนทัศน์ที่สำคัญในวิชาการพัฒนาการเมือง มหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์กฎหมายและการปกครองมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ . มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ไพบุลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์. (2558). หน่วยตัวแทนและวิธีการของการกล่อมเกลากลางทางการเมืองของประชาชนไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 8(2), 6 - 17.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิศาล ศรีมหาวโร. (2563). ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย: กรณีศึกษาเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 7(1), 148 - 165.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2550). กฎหมายการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: ธรรมมล
การพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย.
กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

อนุก เหล่าธรรมทัศน์. (2554). การเมืองภาคพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

Mehran, K. (1996). Understanding Comparative Politics: a framework for analysis.
London and New York: Routledge.

ธรรมาภิบาลกับการออกโฉนดที่ดินในจังหวัดภูเก็ต*
GOOD GOVERNANCE OF THE ISSUANCE OF LAND TITLE
DOCUMENT IN PHUKET PROVINCE

เจริญพงศ์ มาชู
Charoentapong Machu
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University, Thailand
Email: jaranpong9488@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและเงื่อนไขการออกโฉนดที่ดินในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต 2) ศึกษาความรับผิดชอบและการตรวจสอบได้ในกระบวนการออกโฉนดที่ดินในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต และ 3) ศึกษาแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาในการออกโฉนดที่ดินในจังหวัดภูเก็ตตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ภาครัฐที่เป็นหน่วยงานหลักด้านที่ดิน 2) ผู้บริหารระดับสูงและภาครัฐที่เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 3) ผู้นำท้องที่และประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวนทั้งหมด 26 รูป/คน นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและเงื่อนไขการออกโฉนดที่ดินคือ 1.1) หลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการออกโฉนด 1.2) สถานะทางกฎหมายของที่ดินที่จะออกโฉนด 1.3) หลักเกณฑ์เกี่ยวกับที่ดินที่ห้ามมิให้ออกโฉนด 1.4) สภาพพื้นที่เปลี่ยนแปลงและขอบเขตของที่ดินสงวนหวงห้ามไม่ชัดเจน และ 1.5) รัฐออกกฎหมายกำหนดเขตสงวนหวงห้าม 2) ความรับผิดชอบและการตรวจสอบคือ 2.1) เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดจิตสำนึกที่ดี 2.2) การพิสูจน์สิทธิ การครอบครองที่ดิน 2.3) นโยบายของรัฐไม่มีเอกภาพ 2.4) ขาดเครือข่ายระบบข้อมูลที่ดิน 2.5) มาตรการควบคุมการใช้ที่ดินไม่มีประสิทธิภาพ 2.6) ผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มไม่มีส่วนร่วมบริหารจัดการ 2.7) การบุกรุกที่ดินรัฐ และ 3) แนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขคือ ปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ โดยให้การดำเนินการจัดที่ดินของรัฐมีหลักเกณฑ์ วิธีการ มาตรฐานเดียวกัน สิทธิในที่ดิน เป็นระบบเดียวกันและเท่าเทียมกัน และระบบข้อมูลในการติดตามตรวจสอบ

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล, การออกเอกสารสิทธิในที่ดิน, สิทธิครอบครอง

Abstract

The objectives of the research article were to: 1) To study the problems and conditions of issuing land title deeds in Phuket area, 2) To study responsibility and inspection in the process of issuing land title deeds in Phuket, and 3) To study ways to improve and resolve the issue of land title deeds in Phuket in accordance with the principles of good governance. This research article was a qualitative research use interviews and group discussions by choose specific examples that divided into 3 groups such as 1) The government as the main land agency, 2) the senior management and the government sector that are related agencies, and 3) the local leaders and stakeholders. from all 10 persons. Using content analysis and summarizing as an overview. The research found that: 1) Problems and conditions for issuing the title deed are: 1.1) criteria methods and conditions for issuing the title deed, 1.2) legal status of the land to which the title deed is to be issued, 1.3) Rules on the land that prohibits the issuance of title deeds, 1.4) the condition of the area changed and the scope of the reserved land is unclear, and 1.5) the state has enacted a restricted reserve law. 2) The responsibilities and audits are: 2.1) government officials lacking good awareness, 2.2) proof of land tenure, 2.3) lack of unity government policy, 2.4) lack of land information network, 2.5) inefficient land use control measures, 2.6) all groups of stakeholders do not take part in management, 2.7) state land encroachment. And 3) guidelines for improvement and correction are Improve the law on land allocation to be appropriate and consistent with the circumstances. In which state land allocation has the same standard and method Land rights is the same and equal system and an information system for monitoring and auditing.

Keywords: Good Governance, Issuing Land Rights Documents, Possession Rights

บทนำ

ในการทำงานของคณะกรรมการปฏิรูป (คปร.) เกี่ยวกับระบบการจัดการที่ดิน ฐานทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และน้ำ ในช่วงปี พ.ศ. 2553 - 2554 ได้พบปัญหาความไม่เป็นธรรม ที่ประชาชนได้รับในคดีที่ดินและสิ่งแวดล้อมเป็นจำนวนมาก และในการจัดสมัชชาปฏิรูป ประเทศ ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2554 ระบุปัญหาที่ดินและทรัพยากรว่าเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคม โดยได้แสดงให้เห็นปริมาณคดีความและข้อพิพาทใน

เรื่องที่ดินและทรัพยากร คดีที่ดินหลายกรณีไม่ได้เกิดจากเจตนากระทำผิด แต่เป็นผลพวงจากสาเหตุหลายประการ เช่น แนวทางปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นโยบายการพัฒนาประเทศ และโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ เช่น นโยบายส่งเสริมการส่งออกสินค้าเกษตรกรรม ก่อน พ.ศ. 2500 (ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ว่าด้วยการจัดที่ดินให้สถาบันเกษตรกร พ.ศ. 2558, 2558) ประเทศไทยส่งเสริมการส่งออกข้าว มันสำปะหลังและยางพารา สินค้าเกษตรกรรม จึงมีส่งผลให้มีการจับจองขยายที่ทำกิน นโยบายอนุรักษ์ป่าไม้ จึงประกาศพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ ซึ่งไปทับซ้อนกับที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิม เช่น ชาวเล และชนเผ่าบนพื้นที่สูง จากข้อมูลการสำรวจพบว่า มีราษฎรกว่า 1 ล้านครัวเรือน ที่อาศัยในพื้นที่ทับซ้อนกับการประกาศเขตอนุรักษ์ของรัฐซึ่งหมิ่นเหม่กับการละเมิดสิทธิชุมชน (ไชยา วิสุทธิปราณี, 2552) นอกจากนี้ ยังมีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับกระบวนการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินมิชอบไปทับซ้อนกันระหว่างที่ดินเอกชนกับที่ดินชุมชน หรือที่ดินของรัฐ อีกจำนวนมาก เอกสารข้อเสนอการกระจายการถือครองที่ดิน โดยคณะทำงานศึกษาแนวทางการปฏิบัติตามนโยบายการกระจายการถือครองที่ดินทั้งสิ้น 4 ชุด ซึ่งแต่งตั้งขึ้นตามคำสั่งคณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางการปฏิบัติตามนโยบายการกระจายการถือครองที่ดิน ระบุว่า วิกฤตการถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศส่วนหนึ่งเกิดจากตลาดการซื้อขายที่ดินและการลงทุนในภาคอสังหาริมทรัพย์ โดยไม่มีการควบคุมการเก็งกำไรซื้อขายที่ดิน และการวางแผนการใช้ที่ดินอย่างเป็นระบบ ขณะที่การวิจัยของมูลนิธิสถาบันที่ดิน พบอีกว่าร้อยละ 70 ของที่ดินที่มีการถือครองในประเทศไทยถูกปล่อยทิ้งไว้ให้รกร้างว่างเปล่า ไม่ได้ใช้ประโยชน์ หรือใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่ หรือใช้ประโยชน์ไม่ถึงร้อยละ 50 ประเมินความสูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจ 127,384 ล้านบาทต่อปี บ่งชี้ว่า มีคนจำนวนหนึ่งในสังคมไทยถือครองที่ดินจำนวนมากไว้ โดยไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์อะไรหากเก็บไว้เพื่อเก็งกำไร ส่วนการถือครองที่ดินของเกษตรกร พบว่ามากกว่าร้อยละ 40 เป็นผู้ที่ไม่มีที่ดินทำกิน หรือมีที่ดินทำกินน้อยกว่า 10 ไร่ ตัวเลขการขึ้นทะเบียนคนจนทั่วประเทศ พบคนที่ต้องการความช่วยเหลือเรื่องที่ดินทำกิน 4,800,000 ราย ในขณะที่ปัญหาที่ดินหลุดมืออันเนื่องมาจากความล้มเหลวในการส่งเสริมการผลิต การเกษตรและผลกระทบการค้าเสรี ทำให้มีที่ดินจำนวน 30 ล้านไร่ของเกษตรกรสมาชิกกองทุนฟื้นฟู อยู่ในระหว่างการถูกฟ้องร้องดำเนินคดี และยึดทรัพย์ขายทอดตลาด ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกิน ยังนำไปสู่การบุกรุก พื้นที่ของรัฐ เอกชน หรือพื้นที่ป่าสงวน และยังพบว่า มีคนจนที่ต้องคดีที่ดินทั้งสิ้น 836 ราย (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, 2555)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงจำเป็นอย่างยิ่งในการนำหลักการบริหารรัฐกิจแนวใหม่มาใช้ในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วม การทำงานอย่างโปร่งใส การทำงานที่มีหลักการ การยึดหลักนิติธรรมจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จัดเป็นคัมภีร์สำคัญของการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ที่ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ

ทั้งหมด โดยพิจารณาได้จากการมีเจตนารมณ์ที่มุ่งส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีของการเป็นมนุษย์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การตรวจสอบอำนาจรัฐ การสร้างความปลอดภัยในการปฏิบัติหน้าที่และส่งเสริมการกระจายอำนาจเป็นสำคัญ ทั้งนี้จึงกล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้นอกจากมุ่งก่อให้เกิดการปฏิรูปทางการเมืองแล้วยังมุ่งให้เกิดการปฏิรูปทางการบริหารราชการแผ่นดินโดยยึดหลักการบริหารแนวใหม่คือ การบริหารจัดการที่ดี หรือธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งองค์การภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจและพยายามที่จะนำมาใช้เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ของการทำงานที่ดีที่สุด โดยอยู่บนพื้นฐานของการมีหลักการดังกล่าว ธรรมาภิบาลจัดเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารงานและการปกครองในปัจจุบัน ธรรมาภิบาลเป็นทั้งหลักการ กระบวนการและเป็นเป้าหมายไปในตัว การมีธรรมาภิบาลอาจนำมาสู่การมีประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ในที่สุดและการมีประชาธิปไตยก็นำมาสู่การมีผลทางสังคม คือการมีพัฒนาประเทศไปในทางที่สร้างความสงบสุขอย่างต่อเนื่องและสถาพร ตลอดจนนำมาสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้โดยสันติวิธี ซึ่งธรรมาภิบาล ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชน การมุ่งฉันทามติ การมีสำนึกรับผิดชอบ ความโปร่งใส การตอบสนองประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ความเท่าเทียมกันและการคำนึงถึงคนทุกกลุ่มหรือพหุภาคีและการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม เมื่อมีหลักการที่เป็นแนวทางในการสร้างธรรมาภิบาลหน่วยงานที่ต้องการใช้หลักการบริหารแนวใหม่ที่มีสร้างธรรมาภิบาลสามารถประยุกต์ใช้ได้และวัดระดับการมีธรรมาภิบาลของหน่วยงานตนได้ ทำให้ผู้บริหารสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขการทำงานของหน่วยงานให้มีธรรมาภิบาลมากขึ้นได้ (สำนักงานแรงงานจังหวัดนครนายก, 2563) ดังนั้นเพื่อให้การบริหารงานของภาครัฐเป็นไปตามหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาลแล้ว การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของภาคประชาชนจึงเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ และการตัดสินใจในเรื่องใด ๆ ก็ตามการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ก็ต่อเมื่อประชาชนได้รับข่าวสารและข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดำเนินงานของภาครัฐด้วย ภาครัฐจึงควรมีวิธีการที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพในการติดต่อสื่อสารกับประชาชนในลักษณะของการสื่อสารแบบสองทางทั้งในระดับระดับชาติระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น เพื่อให้การทำงานของภาครัฐมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น (เสถียร เศรษฐสิทธิ์, 2563)

จังหวัดภูเก็ต เป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาจนเป็นเมืองท่องเที่ยวชั้นนำของโลกในปัจจุบัน ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบันส่งผลให้ที่ดินและทรัพยากรการท่องเที่ยวมีมูลค่าที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดเป็นปัญหาเรื่องการแย่งชิงในการครอบครอง เพื่อนำมาสร้างมูลค่าจากที่ดินนั้นอย่างมหาศาล เช่น หาดทราย ชายทะเล เกาะแก่ง ปะการัง ตลอดจนภูเขา น้ำตก ป่าชายเลนมีมูลค่าและราคาเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ดึงดูดนักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศให้เข้ามาซื้อครอบครองเป็นเจ้าของทรัพย์สินเพื่อทำธุรกิจ จึงเกิดการแย่งแย่งการครอบครองเป็นเจ้าของทรัพยากรเหล่านี้กับชุมชนที่ครอบครองอยู่เดิมอย่างรุนแรง และโดยที่รัฐขาดการวางแผนการใช้ที่ดินและการวางผังเมืองที่เหมาะสม

(สำนักงานจังหวัดภูเก็ต, 2559) จากเหตุดังกล่าวได้มีการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ และเป็นธรรม ตลอดจนการคุ้มครองชนกลุ่มน้อยที่ยากจน มีการศึกษาน้อย ไม่มีอำนาจต่อรอง กับนายทุนและหน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวเล จึงถูกบีบถูกจำกัดสิทธิและโอกาสในการ ครอบครองที่ดินอยู่อาศัย ตลอดจนที่ทำมาหากินในทะเลก็ถูกรัฐประกาศเป็นเขตอนุรักษ์ห้าม เข้าไปทำประมงเป็นการจำกัดที่ทำมาหากินให้เหลือน้อยลง อันนำไปสู่ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่าง มากมาย ยกตัวอย่างคดี ปัญหาการทุจริตการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินในจังหวัดภูเก็ตที่เป็นที่สนใจ ของสังคมในการทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่ดินในการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินให้แก่รายทุน คือ นายธวัชชัย อนุกุล ถูกกล่าวหากระทำความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการ ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 คดีทุจริตออกโฉนดที่ดิน บริเวณหาดลาอัน อ.ถลาง จ.ภูเก็ต ซึ่งนายธวัชชัย เป็นเจ้าหน้าที่กรมที่ดินได้มีการออกเอกสาร สิทธิ์โดยมิชอบมากที่สุด เช่น ที่ดินจังหวัดภูเก็ต พังงา สุราษฎร์ธานี และแปลงที่ดินบริเวณเขา หน้ายักษ์ได้ทับซ้อนพื้นที่อุทยานแห่งชาติหาดท้ายเหมือง-เขาลำปี จำนวน 500 ไร่ ราคาประเมิน ของกรมที่ดินไร่ละ 21 ล้านบาท มูลค่าทั้งสิ้น 10,500 ล้านบาท เจ้าของ กรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นคนปกติซื้อตังในพื้นที่จังหวัดพังงาและภูเก็ต และได้การยืนยันข้อมูลว่าในวัน อังคารที่ 30 สิงหาคม 2559 เจ้าหน้าที่ดีเอสไอจะนำตัวอดีตข้าราชการ สำนักงานที่ดินจังหวัด ภูเก็ตรายนี้ไปฝากขังที่ศาลอาญา ในช่วงเช้าของวันที่ 30 สิงหาคม 2559 แต่ปรากฏว่าได้ เสียชีวิตลงอย่างมีเงื่อนงำและสร้างความคลางแคลงใจให้กับสังคมเป็นอย่างมาก ปมประเด็น ปัญหาจึงยิ่งเข้มข้นเกลียวเข้าไปอีกว่า นายธวัชชัยเสียชีวิตเพราะอะไร ฆ่าตัวตาย หรือฆาตกรรม และถ้าฆาตกรรมใครเป็นคนทำ เนื่องจากคดีที่นายธวัชชัยเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องนั้นเกี่ยวพัน กับผลประโยชน์ก้อนมหึมา รวมทั้งเกี่ยวพันกับ “ผู้มีอิทธิพล” เกือบทั้งหมดเลยก็ว่าได้ ทั้งนี้ นายธวัชชัย อนุกุล ถูกไล่ออกจากราชการเมื่อปี 2546 และได้หลบหนีคดีหลังตกเป็นผู้ต้องหาใน คดีพิเศษร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนทั้งสิ้น 6 รายหลังบุกรุก “อุทยานแห่งชาติสิรินาถ” จังหวัดภูเก็ต เนื้อที่ประมาณ 7 ไร่ มูลค่าความเสียหายกว่า 500 ล้านบาท โดยออกเอกสารสิทธิ มิชอบ นอกจากนั้น ก่อนหน้านั้น นายธวัชชัย อนุกุล เคยถูกกล่าวหากระทำความผิดฐานเป็นเจ้า พนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 มาแล้วหลายคดี เห็นได้ว่า จากคดีความที่นายธวัชชัย อนุกุล เข้าไปเกี่ยวข้องนั้นเป็นคดีที่มี ลักษณะเกี่ยวกับบุคคลที่ต้องใช้คำว่า “ผู้กว้างขวาง” หรือ “ผู้มีอิทธิพล” และเป็นผู้มีอิทธิพลที่ มีอันจะกิน หากมีการสืบสาวราวเรื่องไปจนถึงที่สุดแล้วอาจเกี่ยวข้องกับ “บิ๊ก” ในแวดวง ราชการที่อยู่เหนือขึ้นไปอีกเป็นจำนวนมิใช่น้อย ไล่เรื่อยมาทีละคดีก็จะเห็นผลประโยชน์และ ตัวละครที่เกี่ยวข้องมากขึ้น (สำนักงานบังคับคดีจังหวัดภูเก็ต, 2561)

จากปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นคือ ปัญหาการ ทุจริตภายในของหน่วยงานภาครัฐคือสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ตและสาขาทำให้เกิดการออก เอกสารสิทธิ์ที่ดินที่ทุจริต ผิดกฎหมายต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตมีอยู่อย่างมากมายเพราะเป็น

เมืองท่องเที่ยว มีผลประโยชน์มหาศาลและกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ เกิดข้อร้องเรียนมากมายไปยังสำนักงาน ป.ป.ช. เกี่ยวกับปัญหาการทุจริตออกโฉนดที่ดินในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ซึ่งผู้ที่ถูกฟ้องร้องลำดับแรกคือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดและสำนักงานที่ดินสาขา และรวมไปถึงข้าราชการระดับสูงในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต นักการเมืองท้องถิ่น นักการเมืองระดับชาติ และนักลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ซึ่งมีส่วนรู้เห็นการทุจริตการออกโฉนดที่ดินในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต จึงจำเป็นต้องนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐในระบบบริหารภาครัฐ โดยต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับกระแสประชาธิปไตย (เอกพร รักความสุข, 2557) โดยเฉพาะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารกิจการของรัฐ ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีผลกระทบต่อการบริหารภาครัฐโดยตรง การบริหารภาครัฐแนวใหม่มุ่งเน้นความสำเร็จมากกว่าเน้นกระบวนการให้ความสำคัญกับคุณภาพการบริการแก่ประชาชน การลดการควบคุมและกระจายอำนาจการบริหารให้แก่หน่วยงานบริการมากขึ้น การให้ความสำคัญกับการแข่งขันระหว่างหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้บริการประชาชนรวมถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร ของภาครัฐเพิ่มขึ้น (ปธาน สุวรรณมงคล, 2558) ดังนั้นจากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐคือกรมที่ดินในการแก้ไขปัญหาการทุจริตการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินและการตรวจสอบกระบวนการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินต่าง ๆ และการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในกระบวนการดำเนินการเพื่อป้องกันและลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ตลอดจนการขับเคลื่อนการบริหารจัดการภาครัฐนำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน “ประเทศไทยใสสะอาด ไทยทั้งชาติต้านทุจริต”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและเงื่อนไขการออกโฉนดที่ดินในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาความรับผิดชอบและการตรวจสอบได้ในกระบวนการออกโฉนดที่ดินในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาในการออกโฉนดที่ดินในจังหวัดภูเก็ตตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ธรรมาภิบาลกับการออกโฉนดที่ดินในจังหวัดภูเก็ต เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยคัดเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ด้านประชากร (Population)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและเงื่อนไขการออกโฉนดที่ดินในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต และศึกษาความรับผิดชอบและการตรวจสอบได้ในกระบวนการออกโฉนดที่ดินในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต โดยคัดเลือกแบบเจาะจง

(Purposive Selection) ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการออกโฉนดที่ดิน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ภาครัฐที่เป็นหน่วยงานหลักด้านที่ดิน จำนวน 10 คน 2) ผู้บริหารระดับสูงและภาครัฐที่เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 คน และ 3) ผู้นำท้องที่ และประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 8 คน จำนวนทั้งหมด 26 รูป/คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับกระบวนการออกโฉนดที่ดินและกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ในการออกโฉนดที่ดิน กระบวนการในการออกโฉนดที่ดิน การบริหารจัดการ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน และการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับที่ดินในด้านต่าง ๆ

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกโฉนดที่ดินและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.76 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและเงื่อนไขการออกโฉนดที่ดิน และความรับผิดชอบและการตรวจสอบได้ในกระบวนการออกโฉนดที่ดิน และ 3) แนวทางการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาในการออกโฉนดที่ดิน

3. ด้านการเก็บข้อมูลคือ แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 ศึกษาปัญหา เงื่อนไขการออกโฉนดที่ดิน ความรับผิดชอบ และการตรวจสอบกระบวนการออกโฉนดที่ดิน และระยะที่ 3 หาแนวทางการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาในการออกโฉนดที่ดิน ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) โดยการตรวจสอบสามเส้าเป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ๆ ด้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผลการวิเคราะห์ ตลอดจนผลของการวิจัย

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ โดยการใช้ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) และเทคนิคการวิเคราะห์ถอดรหัสด้วยการลดทอนข้อมูลแบบตีความสร้างข้อสรุปจัดหมวดหมู่และสรุปประเด็น

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัญหาและเงื่อนไขการออกโฉนดที่ดินในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต พบว่า

1.1 หลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการออกโฉนด ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ประมวลกฎหมายที่ดินและกฎหมายลำดับรองที่ออกมาตาม

บทบัญญัติของพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน (พ.ศ. 2497) มาตรา 5 ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 27 ตรี มาตรา 56 มาตรา 64 กฎกระทรวงและระเบียบคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2532) ว่าด้วยเงื่อนไขการออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ในที่ดิน ทั้งนี้ เนื่องจากหลักเกณฑ์การออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์และโฉนดที่ดินได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว สมควรปรับปรุงให้เหมาะสม กับสภาพการณ์ยิ่งขึ้น โดยสรุปการพิจารณาออกเอกสารสิทธิ์คือการออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ซึ่งตามระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2532) ข้อ 4 “การออกโฉนดที่ดินให้ได้ในบริเวณที่ดินที่ได้สร้างระวางแผนที่เพื่อการออกโฉนดที่ดินไว้แล้ว ในบริเวณที่ดินนอกจากนี้ให้ออกเป็นหนังสือรับรองการทำประโยชน์เว้นแต่อธิบดีกรมที่ดินเป็นการสมควร ให้ออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ในบริเวณที่ดินที่ได้สร้างระวางแผนที่แล้วไปพลางก่อนได้” พนักงานเจ้าหน้าที่จำเป็นต้องพิจารณาเป็นหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามประมวลกฎหมายที่ดินและกฎกระทรวง ฉบับที่ 43 (พ.ศ. 2537) ตลอดจนระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2532) ได้บัญญัติไว้เป็นหลักการเบื้องต้น โดยพิจารณาประกอบกับกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องเป็นการเฉพาะกรณีไป ซึ่งการพิจารณาผู้มีสิทธิขออกโฉนดที่ดิน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) ผู้ที่ครอบครองทำประโยชน์มาก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ และ 2) ผู้ที่ครอบครองทำประโยชน์หลังวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ

1.2 สถานะทางกฎหมายของที่ดินที่จะออกโฉนดที่ดิน จะต้องไม่เป็นที่ดินที่มีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นไปตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องก็ตาม โดยบทบัญญัติหลักในเรื่องนี้ย่อมต้องเป็นไปตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 43 (พ.ศ. 2537) ข้อ 14 และมีข้อสังเกตว่าที่ดินแปลงเดียวกันอาจมีสภาพทางกฎหมายหลายสถานะก็ได้ เช่น พื้นที่อุทยานแห่งชาติสิรินาถในท้องที่จังหวัดภูเก็ต มีที่ดินที่เป็นที่ภูเขาที่สงวนหวงห้ามคือ ที่เกาะ ที่เขา ที่ภูเขา และเขตอุทยานแห่งชาติ อันทำให้มีฐานะทางกฎหมายเป็นทั้งที่เกาะและเป็นเขตอุทยานแห่งชาติด้วย เป็นต้น ในกรณีนี้จึงต้องพิจารณาที่ดินแปลงนั้นทุกสถานประกอบกัน ซึ่งในบางครั้งก็มีปัญหาไม่สามารถจำแนกหรือจัดประเภทที่ดินได้อย่างชัดเจนว่ามีสถานะทางกฎหมายเช่นใด อย่างไรก็ตามที่ดินบางประเภทแม้จะถูกห้ามมิให้ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินก็ตาม แต่หากได้มีกฎหมายบัญญัติข้อยกเว้นไว้ เช่น ที่เขา ที่ภูเขา ที่เกาะ ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 43 (พ.ศ. 2537) หรือกฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลที่ได้ครอบครองมาก่อน

1.3 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับที่ดินที่ห้ามมิให้ออกโฉนดที่ดิน ที่ดินที่ห้ามมิให้ออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินนั้น มีการกำหนดทั้งในส่วนที่เป็นบทบัญญัติของกฎหมายและส่วนที่มีใช้กฎหมายซึ่งเป็นการกำหนดข้อห้ามโดยใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร การออกเอกสารเอกสารสิทธิ์ในที่ดินย่อมเป็นการออกไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายต้องมีการเพิกถอนตามมาตรา 61

แห่งประมวลกฎหมายที่ดินในปัจจุบันมีการห้ามมิให้ออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน โดยกฎกระทรวง ฉบับที่ 43 (พ.ศ. 2537) รวม 5 ประเภท ได้แก่ 1) ที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ ที่ชายตลิ่ง ที่ดินประเภนี้ก็มีสถานะทางกฎหมายเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ตามมาตรา 1304 (2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2) ที่เขา ที่ภูเขา และพื้นที่ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศหวงห้าม ตามมาตรา 9 (2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน 3) ที่เกาะ แต่ไม่รวมถึงที่ดินของผู้ซึ่งมีหลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดิน มีใบจองใบเหยียบยา หนังสือรับรองการทำประโยชน์โฉนดตราจอง ตราจองที่ตราว่า “ได้ทำประโยชน์แล้ว” หรือเป็นผู้มีสิทธิตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ หรือที่ดิน ที่คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติอนุมัติให้แก่ประชาชน หรือที่ดินซึ่งได้มีการจัดหาผลประโยชน์ ตามมาตรา 10 และมาตรา 11 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ได้อนุมัติแล้ว 4) ที่สงวนหวงห้ามตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 มาตรา 20 (3) และ (4) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน หรือกฎหมายอื่นสำหรับการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐก่อน พ.ศ. 2478 ไม่มีกฎหมายบังคับไว้และไม่มีหลักเกณฑ์แน่นอน การสงวนหรือหวงห้ามอาจกระทำได้โดยพระบรมราชโองการ ประกาศของ สมุหเทศาภิบาล ประกาศของผู้ว่าราชการจังหวัด หรือประกาศของเจ้าพนักงานปกครองท้องที่ ก็ได้ และ 5) ที่ดินที่คณะรัฐมนตรีสงวนไว้เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์ สาธารณอย่างอื่น

1.4 ปัญหาเกี่ยวกับสภาพพื้นที่เปลี่ยนแปลงและขอบเขตของที่ดินสงวนหวงห้ามไม่ชัดเจนการออกโฉนดที่ดินในเขตที่ดินสงวนหวงห้าม ไม่สามารถออกโฉนดที่ดินในแปลง ที่ติดต่อกับพื้นที่สงวนหวงห้ามเหล่านั้นได้ เนื่องจากไม่มีหลักเขตที่แสดงให้เห็นชัดเจน

1.5 ปัญหารัฐออกกฎหมายกำหนดเขตสงวนหวงห้าม มีกฎหมายที่ออกมา เกี่ยวกับการกำหนดเขตสงวนหวงห้ามที่ดินตามวัตถุประสงค์ที่ราษฎรได้จับจองและครอบครองอยู่แล้วเป็นจำนวนมาก และตามกฎกระทรวงฉบับที่ 43 (พ.ศ. 2537) ยังได้ออกมา กำหนดห้ามมิให้ออกโฉนดที่ดินที่กำหนดเป็นเขตสงวนหวงห้ามโดยเด็ดขาดอีก

2. การศึกษาความรับผิดชอบและการตรวจสอบได้ในกระบวนการออกโฉนดที่ดินในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต พบว่า

2.1 เจ้าหน้าที่ของรัฐชาติจิตสำนึกที่ดี การทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกิดขึ้นในจังหวัดภูเก็ต ส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยภายนอกของนักการเมือง กลุ่มนายทุนที่คอยเสนอผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่ข้าราชการประจำชั้นผู้ใหญ่ ให้ใช้อำนาจหน้าที่ บังคับข่มขู่ ชื่นใจให้ข้าราชการระดับล่างซึ่งเป็น ผู้ปฏิบัติในพื้นที่ ให้กระทำหรือละเว้นการกระทำ ทุจริตต่อหน้าที่จากการติดสินบน สร้างแรงจูงใจว่าจะให้ หรือให้สินบนเป็นทรัพย์สิน หรือตัวเงิน ตำแหน่งหน้าที่ราชการตลอดจนการโยกย้ายของผู้กระทำความผิดที่ทุจริต ผิดกฎหมายอาญาและวินัย ดังจะเห็นได้จากคดีที่ยกตัวอย่างเช่น **คดีแดงเลขที่ 1-136-54**

052-1-5/2556 “นายธวัชชัย อนุกุล เมื่อครั้งดำรงตำแหน่ง เจ้าหน้าที่บริหารงานที่ดิน 7 ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายทะเบียน สำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต ร่วมกันปลอมเอกสารโฉนดที่ดิน และออกหนังสือรับรองราคา ประเมินที่ดินตามโฉนดที่ดิน เลขที่ 42650 และ 42651 ตำบลกะรน อำเภอเมืองภูเก็ต เป็นเท็จ” และคดีดำเลขที่ **5880090241** “นายสมบุรณ์ สันติอมรทัต เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต สาขากลาง กับพวก รวม 11 คน กระทรวงมหาดไทย กรมที่ดิน ได้ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ โดยร่วมกันรายงานข้อมูลไม่ถูกต้อง ตามหลักฐาน และดำเนินการไม่เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ จนมีการออกเอกสารสิทธิในที่ดินอุทยานแห่งชาติสิรินาถ (ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขารวก-เขาเมื่อง) โดยมิชอบเป็นเหตุให้ทางราชการได้รับความเสียหาย ดังนี้ 1. โฉนดที่ดินเลขที่ 38828 ตำบลสาคร อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ออกให้กับ บจก. เดอะอันดามัน ไพรวาท บีช เนื้อที่ 12-3-55/10 ไร่ 2. โฉนดที่ดินเลขที่ 38829 ตำบลสาคร อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ออกให้กับ บจก. เดอะไวท์บีช เนื้อที่ 2-2-54 6/10 3. โฉนดที่ดินเลขที่ 38831 ตำบลสาคร อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ออกให้กับ บจก. เดอะอันดามัน ไพรวาท บีช เนื้อที่ 17-3-48 4/10 ไร่ 4. โฉนดที่ดินเลขที่ 38832 ตำบลสาคร อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ออกให้กับ บจก. เดอะอันดามัน ไพรวาท บีช เนื้อที่ 2-2-32 ไร่ 5. โฉนดที่ดินเลขที่ 38833 ตำบลสาคร อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ออกให้กับ บจก. เดอะอันดามัน ไพรวาท บีช เนื้อที่ 0-0-04 ไร่ 6. โฉนดที่ดินเลขที่ 38834 ตำบลสาคร อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ออกให้กับ บจก. เดอะอันดามัน ไพรวาท บีช เนื้อที่ 13-0-73 4/10 ไร่ เหตุเกิดที่สำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต สาขากลาง หมู่ที่ 1 ต.เทพกษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต เมื่อวันที่ 24 ม.ค. 54”มาข้างต้นจะมีกลุ่มผลประโยชน์อยู่เบื้องหลังเกือบทุกคดี เนื่องจากกว่า จังหวัดภูเก็ตมีสภาพเป็นเกาะ พื้นที่ประมาณ 70% ของเกาะเป็นพื้นที่ภูเขาและป่าสงวน ไม่สามารถออกเอกสารสิทธิได้ จะมีพื้นที่เพียง 30% ที่สามารถออกเอกสารสิทธิได้อย่างถูกต้อง ทำให้ที่ดินมีราคาสูงมากและนำไปสู่การทุจริตเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกสารสิทธิที่ดิน ด้วยวิธีการต่าง ๆ มากมาย ทั้งการหลอกลวงและปลอมแปลงเอกสารเพื่อนำไปออกเอกสารสิทธิที่ดิน เพื่อผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลว่า

“จังหวัดภูเก็ต เป็นเกาะขนาดใหญ่ของประเทศไทย พื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 70 มีสภาพเป็นภูเขา และประมาณร้อยละ 30 เป็นที่ราบที่อยู่ตอนกลางและด้านตะวันออกของเกาะ ซึ่งเป็นพื้นที่เพียงส่วนน้อยที่สามารถออกเอกสารสิทธิที่ดินทำกินให้แก่ประชาชนได้ ด้วยเหตุนี้ ทำให้จังหวัดภูเก็ตมีปัญหาที่ดินราคาสูง มีปัญหาการบุกรุกที่ดินที่สาธารณะและปัญหาที่ดินทำกินเป็นจำนวนมาก ซึ่งทางจังหวัดต้องติดตามและแก้ไขปัญหาอยู่ตลอดเวลา ซึ่งปัญหาส่วนหนึ่งก็มาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วนทำตัวออกนอกแถว ทำงานเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มนายทุนและผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ซึ่งในส่วนนี้จังหวัดได้ออกมาตรการในการกำกับดูแล และดำเนินวินัยอย่างเด็ดขาดแก่ผู้ทำความผิด” (รองผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต คนที่ 1, 2561)

“ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่นั้นแหละที่อาศัยช่องโหว่ของกฎหมายคอยชี้แนะให้นายทุนในการครอบครองที่ดินในจังหวัดภูเก็ต เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของภาคใต้ ได้ชื่อว่าเป็นไข่มุกอันดามัน ที่ดินจึงมีมูลค่าสูงมาก ชาวบ้านตาดำ ๆ แบบเราย่อมมาตั้งแต่วุ่นวายตายาย ไปยื่นเอกสารออกโฉนดที่ดินแต่ละที บอกตรง ๆ ทำงานช้ามากหากเป็นชาวบ้านธรรมดา เหมือนจะต้องได้กราบเจ้าหน้าที่ แต่ถ้าหากเป็นกลุ่มนายทุนหรือคนมีเงิน เจ้าหน้าที่จะทำงานด้วยความรวดเร็ว กระฉับกระเฉง เหมือนดังคำขวัญที่ติดไว้ในสำนักงานที่ดิน” (กลุ่มชาวบ้านผู้มีส่วนได้เสีย, 2561)

2.2 การพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดิน ปัญหาดังกล่าวจึงต้องหามาตรการหรือวิธีการในการพิสูจน์ว่า การเข้ายึดถือครอบครองและทำประโยชน์ของราษฎรหรือบุพการีของพวกเขาเหล่านี้ได้เข้ามาดำเนินการก่อนที่จะประกาศเป็นเขตสงวนหวงห้ามหรือไม่ ซึ่งจะเป็นสิ่งเดียวที่จะสร้างความเป็นธรรมระหว่างรัฐกับประชาชน แต่การพิสูจน์ดังกล่าวก็ยังไม่ได้รับการดำเนินการในหลายพื้นที่เจ้าหน้าที่รัฐยังใช้การบังคับใช้กฎหมายที่ตนดูแลให้ราษฎรออกจากพื้นที่หวงห้ามไป ซึ่งราษฎรขาดความรู้ หรือไม่หากมีปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ก็อาจไม่ได้รับความเป็นธรรม และคงเป็นไปได้ยากหากราษฎรคิดจะเป็นผู้พิสูจน์สิทธิเองเพราะนอกจากขาดประสบการณ์และความรู้แล้ว ยังไม่รู้จักวิธีการหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์การครอบครองดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลว่า

“การออกเอกสารสิทธิในพื้นที่เกาะถึงแม้จะไม่มีเอกสาร ส.ค.1 แต่ได้ครอบครองจริงก็สามารถออกเอกสารสิทธิได้ แต่หลังจากปี 2537 เป็นต้นมาการออกเอกสารสิทธิจำเป็นที่จะต้องใช้หลักฐานที่ดินเดิมที่แสดงสิทธิการครอบครองเท่านั้น จึงทำให้ปัจจุบันการออกเอกสารสิทธิบนเกาะภูเก็ตเป็นไปได้อย่างยากหากไม่มีหลักฐานเดิม คือ ส.ค. 1 สำหรับที่ดินที่อยู่ในเขตสงวนหวงห้าม หากได้มีการพิสูจน์สิทธิและปรากฏว่าราษฎรได้เข้ามาอยู่ก่อนที่จะประกาศเป็นเขตสงวนหวงห้าม ก็ถือว่าราษฎรมีความชอบธรรมที่จะเข้าอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวได้ กระบวนการพิสูจน์สิทธิเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะคืนความเป็นธรรมให้กับราษฎรและประชาชน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เป็นป่าที่อยู่ในเขตสงวนหวงห้ามต่าง ๆ” (นายช่างรังวัดที่ดินคนที่ 1, 2561)

“ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต มีปัญหาเรื่องการออกโฉนดและเอกสารสิทธิรุกร้าเขาป่าสงวนแห่งชาติ และเขตอุทยานแห่งชาติสิรินาถ อยู่หลายคดี ซึ่งบางคดีก็เป็นเรื่องค้างเก่าที่มีปัญหาการตรวจสอบมาช้านานซึ่งต้องใช้ระยะเวลาตรวจสอบยาวนาน เพื่อแก้ไขข้อพิพาทให้ลดน้อยลงหรือหมดลงไป ซึ่งส่วนใหญ่มีผู้อยู่เบื้องหลังของประชาชน ผู้มีอำนาจทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยใช้วิธีการนอมนี แล้วกลุ่มทุนเข้ามาดำเนินการย้อนหลัง เมื่อถึงระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้” (เจ้าพนักงานป่าไม้จังหวัดภูเก็ต คนที่ 1, 2561)

2.3 นโยบายของรัฐไม่มีเอกภาพ ในการออกนโยบายของรัฐแต่ละรัฐบาล มีความไม่แน่นอนสวนทางกันตลอดเวลาสร้างปัญหาให้แก่ข้าราชการประจำ นักการเมืองมีผลต่อการออกเอกสารสิทธิ์ อดีตมีการทุจริตระดับนโยบายหรือ ระดับท้องถิ่นตลอดมา การแก้ไขต้องสร้างจิตสำนึก มีความจริงใจ ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทุกคน ทุกระดับ ประชาชน ต้องมีส่วนร่วมมากขึ้น ปัญหาที่เป็นสาเหตุอันเกิดจากความขัดแย้ง เนื่องจากการปฏิบัติงานภาครัฐและภาคประชาชน เกิดจากขาดระบบการถ่ายทอดนโยบายสู่ผู้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และขาดการบริหารจัดการในการออกเอกสารสิทธิ์คือ 1) ปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ 2) ปัญหาการขีดแนวเขตป่าไม้ 3) ปัญหาด้านนโยบายการบริหารจัดการที่ดิน

2.4 ขาดเครือข่ายระบบข้อมูลที่ดิน เมื่อมีการตรวจสอบแนวเขตจึงดำเนินการได้ลำบาก ข้อพิพาทระหว่างภาครัฐและเอกชนที่กล่าวกันว่า “ป่าหับคนหรือคนหับป่านั่น” จึงต้องใช้เวลาที่ยาวนานในการพิสูจน์สิทธิในการถือครอง โดยใช้หลักฐานภาพถ่ายทางอากาศหลักฐานทางทะเบียนราษฎร์ หลักฐานบุคคล ฯลฯ ความขัดแย้งจึงไม่สามารถลดลงได้ตามเวลาอันควร ข้อพิพาทระหว่างของรัฐก็หาข้อยุติได้ยาก

2.5 มาตรการควบคุมการใช้ที่ดินไม่มีประสิทธิภาพ การกำหนดเขตที่ต้องสงวนและคุ้มครองไว้เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติโดยกฎหมาย หรือมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไว้ก็ตาม เมื่อขาดนโยบายที่มีเอกภาพและระบบข้อมูลที่ดินที่ดี มาตรการควบคุมก็ไม่มีประสิทธิภาพเช่นกัน

2.6 ผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มไม่มีส่วนร่วมบริหารจัดการ มีส่วนได้เสียในการบริหารจัดการที่ดินนั้น มิใช่จะมาจากส่วนราชการเพียงฝ่ายเดียวจะต้องรวมถึงผู้ที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของทรัพยากรนั้น ๆ และผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากการใช้ที่ดินในพื้นที่รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ

2.7 การบุกรุกที่ดินรัฐ ในกรณีการบุกรุกที่ดินของรัฐอาจใช้ไม่ได้ทุกกรณีไป ความต้องการที่ดินมีความต้องการมากเป็นตัวคุณ นักการเมือง รักธุรกิจ ยินยอมใช้เงินแลกกับโฉนดที่ดิน เพื่อนำที่ดินบริเวณที่กลุ่มของตนเองต้องการมาพัฒนาหรือนำมาขายหรือเพิ่มมูลค่าอย่างมีหยุดยั้ง การเสนอเงิน ให้แก่ข้าราชการของกรมการปกครอง กรมที่ดิน กรมป่าไม้ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการออก เอกสารสิทธิ์จะให้นิราคาที่สูงเป็นแรงจูงใจ เกิดความโลภจึงนำไปสู่การกระทำความผิดทุจริตต่อหน้าที่

3. การศึกษาแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาในการออกโฉนดที่ดินในจังหวัดภูเก็ตตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล พบว่า ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 มาตรา 8 คือ การปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการออกโฉนดที่ดิน หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ โดยวิธีการเร่งรัดให้บุคคลผู้มีหลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค. 1) มาดำเนินการเพื่อขออโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ภายในเวลาที่กำหนด กล่าวคือ กำหนดให้ผู้ที่ได้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดิน

อยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ (ก่อนวันที่ 1 ธันวาคม 2497) หรือผู้ที่ได้ครอบครองต่อเนื่องจากบุคคลดังกล่าวโดยไม่มีโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ แต่มีเพียงหลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค. 1) สามารถที่จะนำหลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดินดังกล่าวมา ยื่นคำขอเพื่อยื่นโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ภายใน 2 ปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ (นับแต่วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2551) โดยไม่ต้องนำคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดของศาลมาแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่ถ้าพ้นกำหนด 2 ปี กล่าวคือ ตั้งแต่วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2553 เป็นต้นไป ผู้ที่มายื่นคำขอออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ จะต้องนำคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดของศาลยุติธรรมว่าเป็นผู้ซึ่งได้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินโดยชอบด้วยกฎหมาย อยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับมาแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย พนักงานเจ้าหน้าที่จึงจะออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ให้ได้ และการพัฒนาการบริหารงานของสำนักงานที่ดินภูเก็ตตามแนวทางการบริหารภาครัฐแนวใหม่เพื่อพัฒนางานบริการของสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ตสู่ความเป็นเลิศ มีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้ประชาชนมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการ โดยออกแบบการบริการที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมมาใช้เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้บริการได้ง่ายและหลากหลายรูปแบบ เน้นการบริการเชิงรุกที่มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างภาครัฐและประชาชน มีการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จอย่างแท้จริง รวมทั้งเสริมสร้างวัฒนธรรมการบริการที่เป็นเลิศ

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพปัญหาและเงื่อนไขการออกโฉนดที่ดินในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต เห็นได้ว่า สภาพปัญหาเกี่ยวกับธรรมาภิบาลในการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่พบเป็นส่วนใหญ่ในปัจจุบันคือ การที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากกรณีที่รัฐได้ประกาศเขตหวงห้ามในที่ดินซึ่งเป็นที่ดินของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นที่ราชพัสดุ ที่ดินซึ่งเป็นเขตป่าสงวน ฯลฯ ทับซ้อนทับกับที่ดินซึ่งเป็นของประชาชน ทั้งที่ตามความเป็นจริงแล้วประชาชนได้อยู่อาศัยและใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นมาก่อนการหวงห้ามของรัฐเสียอีก ซึ่งการประกาศเขตหวงห้ามในที่ดินของรัฐที่เป็นที่ทับซ้อนทับกับที่ดินของประชาชนเช่นนี้ ได้นำมาสู่ปัญหาการที่ประชาชนไม่สามารถออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินผืนดังกล่าวได้ หรือทำให้การออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินมีความยุ่งยาก ส่งผลให้ประชาชนต้องกลายเป็นผู้อยู่อาศัยในที่ดินโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และถูกรัฐบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งธนกร โชติคุณ ได้กล่าวถึงประเด็นปัญหาที่คล้ายกันนี้ในการออกโฉนดที่ดินที่ไม่ได้แจ้งการครอบครอง ส.ค. 1 ตามระเบียบคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2532 ตามข้อ 7 (3) กำหนดเงื่อนไขเด็ดขาดว่า ห้ามมิให้ออกโฉนดที่ดินสำหรับที่ดินที่ไม่มีหลักฐานแจ้งการครอบครอง (ส.ค. 1) ใบจอง ใบเหี้ยมย่ำ หนังสือรับรองการทำประโยชน์ โฉนดตราจอง

ตราจองที่ตราว่า “ได้ทำประโยชน์แล้ว” จึงเป็นการตัดสิทธิผู้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินอยู่ก่อนประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ แต่ถ้ามีความจำเป็นและต้องได้รับอนุมัติจากผู้ว่าราชการจังหวัด กฎหมายเปิดโอกาสให้มีการพิสูจน์สิทธิในที่ดินนั้น ๆ ในการที่จะออกโฉนดที่ดินตามมาตรา 59 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ได้ตั้งนั้นการที่รัฐออกระเบียบคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2532 มากำหนดเงื่อนไข จึงเป็นการตัดสิทธิประชาชนผู้ครอบครองที่ดินมาก่อนประมวลกฎหมายที่ดิน ในการที่จะขอออกโฉนดที่ดินตามมาตรา 59 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินทั้งที่ก่อนมีระเบียบคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2532 ดังกล่าว สามารถดำเนินการได้จึงเป็นการไม่ยุติธรรมสำหรับประชาชนอีกทั้งระเบียบคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2532 นี้เป็นการยกเลิกมาตรา 59 ทวิ มิให้ใช้สำหรับที่ดินที่ไม่มีหลักฐานการแจ้งการครอบครอง (ส.ค. 1) โดยปริยายเห็นควรยกเลิกระเบียบคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2532 ข้อ 7 (3) ดังกล่าว เพื่อความเป็นธรรมและเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พิสูจน์สิทธิของตนตามมาตรา 59 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินเช่นเดียวกับผู้ครอบครองที่ดินทั่วไป (ธนกร โชติคุณ, 2554)

จากการศึกษาความรับผิดชอบและการตรวจสอบได้ในกระบวนการออกโฉนดที่ดินในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต เห็นได้ว่า หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดที่ดินของรัฐมีอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้การบริหารจัดการขาดความเป็นเอกภาพ ไม่สามารถกระจายการถือครองที่ดินให้แก่ประชาชนได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึงตาม “แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ” ที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ไม่ได้กำหนดมาตรการทางภาษีที่จะเป็นกลไกและเครื่องมือในการกระจายที่ดินและสร้างความเป็นธรรมในสังคม เช่นเดียวกับจากรูรณ สุขุมลพงษ์ กล่าวว่า ในระบบราชการไทยที่มักจะมีการใช้อำนาจโดยมิชอบสำหรับประเทศไทย ปัญหาคอร์รัปชันเกิดขึ้นในสังคมไทยมาช้านานและมีแนวโน้มที่จะมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ และพบปัญหาดังกล่าวเกือบทุกภาคส่วน ถึงแม้รัฐบาลมีความพยายามป้องกันและแก้ไขมาโดยตลอด แต่ดูเหมือนว่าปัญหาการคอร์รัปชันก็ไม่ได้ถูกแก้ไขได้เท่าใดนักเนื่องจากการรายงานผลการจัดอันดับค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันของประเทศไทยในอดีตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 จนถึงปี พ.ศ. 2554 พบว่า ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันยังอยู่ในระดับต่ำนั้นคืออยู่ที่ระดับ 32 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน มาโดยตลอด ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดที่สามารถสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีปัญหาการคอร์รัปชันในระดับที่สูงและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น ทำให้เห็นถึงการดำเนินงานในการต่อต้านการคอร์รัปชันของประเทศไทยที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันนั้น ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะได้มีความพยายามในการกำหนดและใช้มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันอย่างต่อเนื่อง (จากรูรณ สุขุมลพงษ์, 2556)

จากการศึกษาแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาในการออกโฉนดที่ดินใน จังหวัดภูเก็ตตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล เห็นได้ว่า การปฏิบัติราชการต้องมีวิสัยทัศน์เชิง ยุทธศาสตร์เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย การปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การที่วางเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ ชัดเจนและอยู่ในระดับที่ตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชน และสร้างกระบวนการ ปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐานโดยมีการจัดการความเสี่ยงและมุ่งเน้นผลการ ปฏิบัติงานเป็นเลิศ รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่าง ต่อเนื่อง เช่นเดียวกับ ธิยาภรณ์ หวานภาค กล่าวไว้ว่า หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการออก โฉนดที่ดิน โดยทั่วไปบุคคลที่มีสิทธิขอออกโฉนดที่ดินต้องเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่ได้ ครอบครองและทำประโยชน์มาก่อนหรือหลังประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ (1 ธันวาคม 2497) และที่ดินต้องไม่เป็นที่ดินที่กฎหมายห้ามมิให้ออกโฉนดที่ดินโดยเด็ดขาด สำหรับการ ขอออกโฉนดที่ดินในเขตป่าชายเลนผู้ขอออกโฉนดต้องเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่ได้ ครอบครองและทำประโยชน์ตามสมควรแก่สภาพของที่ดินในท้องถิ่นนั้นมาก่อนประมวล กฎหมายที่ดินใช้บังคับ โดยมีหลักฐานการแจ้งการครอบครอง (ส.ค. 1) จึงจะสามารถออกโฉนด ได้ และเป็นการขอออกโฉนดที่ดินเฉพาะราย (มาตรา 59) เท่านั้น และแนวทาง แก้ไขในการ ออกโฉนดที่ดินในเขตป่าชายเลนคือ การปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงฉบับที่ 43 (พ.ศ. 2537) ข้อ 14 (5) โดยเพิ่ม “...เว้นแต่ที่ดินนั้นไม่มีสภาพเป็นที่ควรสงวนไว้แล้ว และมี พยานหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นได้ครอบครองและทำประโยชน์ที่ดินมาก่อน ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ” (ธิยาภรณ์ หวานภาค, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านสภาพปัญหาและเงื่อนไขการออกโฉนดที่ดินในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต นโยบายเกี่ยวกับการ แก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐบาลที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อยครั้งทำให้นโยบายไม่มีความเป็น เอกภาพขาดความชัดเจนและต่อเนื่องจนทำให้ปัญหาที่ดินไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังและ เป็นรูปธรรม รวมทั้งกระบวนการทำงานของภาครัฐที่มีความล่าช้า ด้านความรับผิดชอบและ การตรวจสอบได้ในกระบวนการออกโฉนดที่ดินในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต การทุจริตคอร์รัปชันของ เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน โดยการนำหลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค. 1) ไปขอออกโฉนดหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งมีการสวม สิทธิออกเอกสารสิทธิในที่ดินให้กับบุคคลที่ไม่ได้ทำประโยชน์ในที่ดินอย่างแท้จริง ด้านแนวทาง ในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาในการออกโฉนดที่ดินในจังหวัดภูเก็ตตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล การปฏิบัติราชการต้องสามารถตอบคำถามและชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย รวมทั้งต้องมีการ จัดวางระบบการรายงานความก้าวหน้าผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ต่อสาธารณะ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและการให้ข้อมูลให้โทษ ตลอดจนมีการจัดเตรียมระบบการแก้ไข

หรือบรรเทาปัญหาและผลกระทบใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรศึกษาเรื่องการจัดการความขัดแย้งในการออกเอกสารสิทธิในที่ดินในพื้นที่ภาคใต้ใน จังหวัดอื่น ๆ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวคิดเชิงเปรียบเทียบในการนำมาแก้ไขปัญหา การออกเอกสารสิทธิที่ดินไม่ให้เกิดการทับซ้อนกับที่ดินของรังวัด

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มชาวบ้านผู้มีส่วนได้เสีย. (9 กันยายน 2561). ธรรมชาติกับการออกโฉนดที่ดินในจังหวัด ภูเก็ต. (เจริญพงศ์ มาชู, ผู้สัมภาษณ์)
- จรรุวรรณ สุขุมลพวงศ์. (2556). แนวโน้มของคอร์รัปชันในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- เจ้าพนักงานป่าไม้จังหวัดภูเก็ต คนที่ 1. (9 กันยายน 2561). ธรรมชาติกับการออกโฉนด ที่ดินในจังหวัดภูเก็ต. (เจริญพงศ์ มาชู, ผู้สัมภาษณ์)
- ไชยา วิสุทธิปราณี. (2552). ปัญหาการออกโฉนดที่ดินบนเกาะ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 43 (2537). ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน. มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.
- ธนกร โชติคุณ. (2554). ปัญหาและอุปสรรคในการออกโฉนดที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 แก่ผู้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินก่อนประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 โดยไม่ได้แจ้งการครอบครอง. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา นิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.
- ธียาภรณ์ หวานภาค. (2557). แนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาการออกโฉนดที่ดินใน เขตป่าชายเลนของจังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัย บูรพา.
- นายช่างรังวัดที่ดินคนที่ 1. (9 กันยายน 2561). ธรรมชาติกับการออกโฉนดที่ดินในจังหวัด ภูเก็ต. (เจริญพงศ์ มาชู, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2558). การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมาภิบาล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- รองผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต คนที่ 1. (9 กันยายน 2561). ธรรมชาติกับการออกโฉนดที่ดิน ในจังหวัดภูเก็ต. (เจริญพงศ์ มาชู, ผู้สัมภาษณ์)

- ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ว่าด้วยการจัดที่ดินให้สถาบันเกษตรกร พ.ศ. 2558. (2558). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 132 ตอนพิเศษ (ตอนที่ 283 ง) วันที่ 30 ตุลาคม 2558.
- สำนักงานจังหวัดภูเก็ต. (2559). บรรยายสรุปข้อมูลจังหวัดภูเก็ต. ภูเก็ต: กลุ่มงานยุทธศาสตร์ และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดภูเก็ต.
- สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. (2555). 37 ปี สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.
- สำนักงานบังคับคดีจังหวัดภูเก็ต. (2561). คดีที่ดินภูเก็ต. เรียกใช้เมื่อ 9 พฤษภาคม 2561 จาก <http://ledwebsite.led.go.th/ledweb/led/web/system/WEB1I010Action.do>.
- สำนักงานแรงงานจังหวัดนครนายก. (2563). ธรรมชาติการทำงาน. เรียกใช้เมื่อ 29 มกราคม 2563 จาก <http://nakhonnayok3.mol.go.th/node/25536>
- เสถียร เศรษฐสิทธิ์. (2563). หลักนิติธรรมกับธรรมชาติในการบริหารจัดการบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์. เรียกใช้เมื่อ 29 มกราคม 2563 จาก http://elibrary.constitutionalcourt.or.th/document/read.php?bibid=๑๑๔๖๗&cat=๔&typ=๔&file=IS&R_๕๙๐๔๔๕.pdf
- เอกพร รักความสุข. (สกลนคร 2557). รายงานวิจัยเรื่องบทบาทของประชาชนในการบริหารจัดการ บ้านเมืองที่ดี: กรณีการออกโฉนดที่ดินวัดดอนสวรรค์ (ร้าง) จังหวัดสกลนคร. สกลนคร: องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.

การนำนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา
SMART HOSPITAL ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี*
POLICY IMPLEMENTATION OF THE MINISTRY OF PUBLIC HEALTH:
STUDY SMART HOSPITAL IN THE AREA OF UDONTHANI PROVINCE

กาญจนา หทัย กองภา
Karnhathai Kongpa
สมิทธา จิตตลดากร
Samila Chitaladakorn
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University, Thailand
E-mail: karnhathai_k@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพของการนำนโยบายกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติในสถานบริการสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี 2) ศึกษาองค์ประกอบของการนำนโยบายกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลในสถานบริการสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี 3) ศึกษารูปแบบการนำนโยบายกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในสถานบริการสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารระดับสูง จำนวน 7 คน 2) บุคลากรทางการแพทย์ จำนวน 12 คน และ 3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 6 คน การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การลดทอนและกลั่นกรองข้อมูล การแสดงและพรรณนาข้อมูล และการหาข้อสรุปและตรวจผลการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพของการนำนโยบายกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติในสถานบริการสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี กระทรวงสาธารณสุขมีความจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี ประกอบด้วย 1.1) ด้านยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี 1.2) ด้านนโยบาย 1.3) ด้านโครงสร้างองค์กร 2) องค์ประกอบของการนำนโยบายกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลในสถานบริการสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี มีวิธีการจัดการที่แสดงถึงการกำกับดูแลตนเองที่ดี ประกอบด้วย 2.1) ด้านบุคลากร 2.2) ด้านสถานที่ 2.3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือ

* Received 2 January 2021; Revised 15 March 2021; Accepted 22 March 2021

เครื่องใช้ และ 3) รูปแบบการนำนโยบายกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิผล ในสถานบริการสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี การปรับระบบหลักประกันสุขภาพให้ประชาชน ได้รับสิทธิและประโยชน์จากการบริหารจัดการและการเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพและสะดวก ทัดเทียมกัน ประกอบด้วย 3.1) ด้านองค์กรมีความทันสมัย 3.2) ด้านความพร้อมบุคลากรและ เครื่องมือมีเพียงพอ 3.3) ประชาชนได้รับบริการที่มีคุณภาพ สะดวก รวดเร็ว

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ, การจัดการ, องค์กรอัจฉริยะ, จังหวัดอุดรธานี

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the condition of the policy implementation of the Ministry of Public Health in Public Health Service Center of Udon Thani Province; 2) study the components of the policy implementation of the Ministry of Public Health for effectiveness in Public Health Service Center of Udon Thani Province; 3) study the pattern of policy implementation of the Ministry of Public Health in for effectiveness Public Health Service Center of Udon Thani Province. It is a qualitative research by document analysis, in-depth interviews and focus group. The main contributors consisted of 1) 7 senior executives, 2) 12 medical personnel, and 3) 6 stakeholders. Data analysis consisted of reducing and filtering data, displaying and describing information and finding conclusions and examining. The results were as follows: 1) The condition of the Ministry of Public Health in Public Health Service Center of Udon Thani Province. The Ministry of Public Health needs to define a strategy. This is to be used as a guideline for the development of the health system for people to have health and good quality of life, consisting of: 1.1) 20-Year National Strategy 1.2) Policy 1.3) Organizational Structure 2) Components of policy implementation of the Ministry of Public Health in for effectiveness Public Health Service Center of Udon Thani Province. There are management methods that demonstrate good self-supervision, consisting of 2.1) Personnel 2.2) Location 2.3) Material and Equipment and 3) The pattern of policy implementation of the Ministry of Public Health in for effectiveness Public Health Service Center of Udon Thani Province. Adjusting the health insurance system to allow people to receive rights and benefits from management and access to services of equal quality and convenience, consisting of: 3.1) The Organization is modern, 3.2) The availability

of personnel and sufficient tools 3.3) People receive Quality Service, Convenient and Fast.

Keywords: Public Policy, Management, Smart Organization, Udon Thani Province

บทนำ

กระทรวงสาธารณสุขเป็นกระทรวงที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง มีภารกิจดูแลประชาชนทุกช่วงวัย ตั้งแต่เกิดจนสิ้นอายุขัย ต้องทำงานทั้งในมิติสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจ เพื่อลดความเจ็บป่วย ลดความจนของประชาชน ดังนั้น นโยบายที่ต้องการให้เกิดผลต่อประชาชนทุกคนในประเทศไทยนับจากวันนี้ คือ “ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ร่างกายแข็งแรง ทำให้เศรษฐกิจประเทศแข็งแรง” โดยการร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสู่อนาคตสาธารณสุขไทยสำหรับปี 2564 ให้มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนางานสาธารณสุขตามแนวพระราชดำริ และโครงการเฉลิมพระเกียรติ เพื่อเทิดพระเกียรติพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ และได้กำหนดจุดมุ่งเน้นที่สำคัญในการดำเนินการให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนทุกคนในประเทศไทย ใน 9 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (กระทรวงสาธารณสุข, 2563)

1. การสร้างระบบสุขภาพปฐมภูมิเข้มแข็งโดยการยกระดับระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิ รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถเพื่อให้ทุกภาคส่วนช่วยกันสร้างความแข็งแกร่งให้ระบบสุขภาพปฐมภูมิให้แก่ประเทศไทย สร้างสุขภาพที่ดีให้แก่คนไทย และให้มีศักยภาพในการดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว ชุมชน

2. ให้มีความสำคัญกับเศรษฐกิจสุขภาพสนับสนุนแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการจัดบริการสุขภาพ และเพิ่มมูลค่านวัตกรรม ผลิตภัณฑ์ และบริการสุขภาพ สร้างรายได้ให้กับประชาชน และประเทศชาติ เพื่อมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Medical & Wellness Hub) ของประเทศไทย

3. ผลักดันสมุนไพร กัญชา กัญชง เพื่อสุขภาพ ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้ใช้อย่างครอบคลุม พัฒนาศักยภาพบุคลากร เร่งวิจัยพัฒนาและคิดค้นผลิตภัณฑ์นวัตกรรมจากสมุนไพร กัญชา กัญชง ให้เกิดการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

4. ส่งเสริมการมีสุขภาพดีวิถีใหม่ โดยมุ่งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพแบบ New Normal เน้นอาหาร ออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพที่ดีของประชาชน

5. COVID-19 ยังเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง มุ่งพัฒนาระบบสาธารณสุขในภาพรวมของประเทศ เป็นโอกาสในการเพิ่มศักยภาพความมั่นคงทางสุขภาพในการจัดการกับโรคอุบัติใหม่ โรคอุบัติซ้ำที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

6. การพัฒนาหน่วยบริการก้าวหน้าเพื่อลดความแออัด ลดการรอคอยในสถานพยาบาล มุ่งสร้างความปลอดภัยทั้งบุคลากรทางการแพทย์และประชาชนเพิ่มประสิทธิภาพด้วยการบริการด้านการแพทย์วิถีใหม่และนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์

ทางการแพทย์ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เขตสุขภาพ มีการจัดระบบบริการให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

7. การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทย ดูแลและลดผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร มุ่งเน้นในกลุ่มเด็กปฐมวัย และผู้สูงอายุ พร้อมทั้งพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพจิตในเชิงรุก

8. ยึดหลักธรรมาภิบาล โปร่งใสในการบริหาร ควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตาม ครรลองคลองธรรม ถูกต้อง โปร่งใส ตรวจสอบได้ สร้างความเชื่อมั่นให้กับองค์กร

9. บุคลากร ถือเป็นหัวใจขององค์กร ผู้นำต้องดูแล ต้องสร้าง “กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแห่งความสุข” ให้บุคลากรมีความสุขและปลอดภัยในการทำงานได้ผล คนเป็นสุข จะสร้างผลผลิตของงานในการดูแลสุขภาพประชาชนได้อย่างยั่งยืน

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี มีนโยบายบริหารงานทุกระดับแบบธรรมาภิบาล โดยการพัฒนาบริหารจัดการต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ เน้นหนักด้านข้อมูลและระบบสารสนเทศ ทันสมัย ระบบการเงินการคลังที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ระบบข้อมูลสารสนเทศด้านสุขภาพ ระบบหลักประกันสุขภาพ ความมั่นคงด้านยาและเวชภัณฑ์ การคุ้มครองผู้บริโภค โดยขับเคลื่อนค่านิยมองค์กรบนหลักการของความยั่งยืนและมุ่งผลลัพธ์ที่ประชาชนจับต้องได้ เพื่อสร้างการยอมรับ ความเชื่อถือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ โดยดำเนินการดังนี้คือ 1) ให้บริการ IT สำหรับประชาชนในการเข้าถึงข้อมูล จัดการระบบโปรแกรมลดความรุนแรงในเด็กและที่สำคัญมีการบริการโปรแกรมระบบคิวในโรงพยาบาล 2) ภาครัฐเข้มแข็ง ผ่านการประเมิน DHSA มีโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร อย่างน้อยอำเภอละ 1 แห่ง 3) พัฒนาระบบปฐมภูมิโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว 100% 4) ความสำเร็จการพัฒนาเมืองสมุนไพร และ 5) ต้นแบบพฤติกรรมสุขภาพออกกำลังกาย (วิ่งทดสอบสมรรถภาพ) ลดอ้วนด้วยสูตรคีโตเจนิค (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี, 2562)

ปัจจุบันสถานการณ์กำลังคนด้านสุขภาพยังเป็นปัญหาที่สำคัญของระบบสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านจำนวนที่ไม่เพียงพอและการกระจายบุคลากรที่ไม่เหมาะสม ก็ยังคงเป็นปัญหา มีความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบท แม้ว่ากระทรวงสาธารณสุขได้มีนโยบายการเพิ่มการผลิตกำลังคนอย่างต่อเนื่อง การใช้มาตรการเพิ่มแรงจูงใจ ทั้งในรูปแบบค่าตอบแทนประเภทต่าง ๆ และความก้าวหน้าในอาชีพราชการ แต่ปัญหายังมีอยู่ ในขณะที่ความสามารถในการผลิตแพทย์ต่อประชากร สามารถผลิตได้ 2 คนต่อประชากร 100,000 คนต่อปี ความสามารถในการผลิตพยาบาลสามารถผลิตได้ 12 คนต่อประชากร 100,000 คนต่อปี

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สถานการณ์ของการนำนโยบายกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติในสถานบริการสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในสถานบริการสาธารณสุข เพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะที่จะก่อให้เกิดความก้าวหน้า

ในการดำเนินการไปสู่เป้าหมายร่วมขององค์กร เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และเพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของการนำนโยบายกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติในสถานบริการสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการนำนโยบายกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลในสถานบริการสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษารูปแบบการนำนโยบายกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในสถานบริการสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการศึกษาเพื่อหาองค์ความรู้ใหม่จากทัศนะของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากเอกสารข้อมูลผลการดำเนินงาน เอกสารวิชาการ ผลงานวิจัย บทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและนำข้อมูลมาสังเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจงในสถานบริการสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง จำนวน 7 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ 2 ได้แก่ บุคลากรทางการแพทย์ จำนวน 12 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ 3 ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารตำราต่าง ๆ และขอคำปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยเพื่อให้เข้าใจในระเบียบวิธีการวิจัยอันจะนำไปสู่การศึกษาที่ถูกต้องและครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาให้มากที่สุด สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และเครื่องบันทึกเสียง การจดบันทึกการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการจัดเตรียมฐานข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปใช้วิเคราะห์ให้ง่ายขึ้น ด้วยการจัดทำกลุ่มข้อมูล เพื่อความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้รับ และเพื่อนำไปใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ภายหลังจากการรวบรวม

ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สำหรับแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำหลักการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การลดทอนและกลั่นกรองข้อมูล การแสดงและพรรณนาข้อมูล และการหาข้อสรุปและตรวจผลการวิจัย เป็นกระบวนการหาข้อสรุปและตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบ และใช้รูปแบบการวิเคราะห์และแบบจำแนกชนิดข้อมูล ตามแนวคิดของ Miles, M. B. & Huberman, A. M. คือ แบบใช้ทฤษฎี คือ การแยกชนิดในเหตุการณ์นั้น ๆ โดยการยึดแนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบ และแบบไม่ใช้ทฤษฎี คือ การจำแนกข้อมูลที่จะวิเคราะห์ตามความเหมาะสมกับข้อมูล โดยใช้สามัญสำนึก หรือประสบการณ์ของผู้วิจัย (Miles, M. B. & Huberman, A. M., 1994)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1. สภาพของการนำนโยบายกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติในสถานบริการสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า

1.1 ด้านยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุขมีจุดเน้น คือ การปฏิรูประบบสุขภาพ โดยการสร้างเสริมสุขภาพทุกกลุ่มวัยและสร้างความรู้ด้านสุขภาพ ที่ถูกต้องให้แก่ประชาชน ควบคู่ไปกับการให้บริการด้านสุขภาพในเชิงรุกปรับเปลี่ยนโครงสร้าง การพัฒนาบุคลากรด้านสุขภาพเพื่อเพิ่มกำลังคนและเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลคนไทยพร้อมทั้งนำนวัตกรรมเดิมเสริมนวัตกรรมใหม่โดยใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบันมาพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศด้านสุขภาพให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและครอบคลุมทั้งประเทศ สอดรับกับการเป็นประเทศไทย 4.0 โดยเป็นไปอย่างมีธรรมาภิบาลโปร่งใสและมีคุณธรรม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวว่า “การพัฒนาสุขภาพเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม นโยบายและยุทธศาสตร์ในระดับชาติ รวมไปถึงการปฏิรูปประเทศและปฏิรูประบบสุขภาพไปสู่ความเป็นประเทศไทย 4.0 รวมทั้งได้กำหนดแนวทางการถ่ายทอดยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง และมีการติดตามประเมินผลที่สะดวก รวดเร็ว เพื่อลดขั้นตอนในการปฏิบัติงานอีกด้วย”

1.2 ด้านนโยบาย กระทรวงสาธารณสุขได้มีการปรับเปลี่ยนการทำงานและการบริการภาครัฐสู่ดิจิทัล เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร ประหยัดงบประมาณ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวว่า “ในส่วนของงานภาครัฐ กระทรวงสาธารณสุขได้ปรับเปลี่ยนการทำงานและการบริการภาครัฐสู่ดิจิทัลอย่างสมบูรณ์แบบ ด้วยการบูรณาการโครงสร้างพื้นฐานด้าน ICT ภาครัฐเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน ลดความซ้ำซ้อน ประหยัดงบประมาณ โดยเฉพาะการพัฒนาช่องทางการเข้าถึงข้อมูลและบริการภาครัฐเพื่อประชาชนผ่าน GoVChannel 3 ช่องทาง”

1.3 ด้านโครงสร้างองค์กร นโยบายสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานีคือ 1) บริหารงานทุกระดับแบบธรรมาภิบาล ลดเรื่องร้องเรียน 2) ภาครัฐเข้มแข็ง 3) พัฒนาระบบปฐมนิเทศ 4) ความสำเร็จการพัฒนาเมืองสมุนไพร และ 5) ต้นแบบพฤติกรรมสุขภาพออกกำลังกาย ลดอ้วนด้วยสูตรคีโตเจนิค ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวว่า “โรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ตั้งแต่โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน ได้เร่งพัฒนาให้เป็น Smart Hospital และมีการดำเนินงานแล้วในหลายโรงพยาบาล โดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอำนวยความสะดวกในการบริการประชาชน เช่น การจองคิวออนไลน์ ระบบนัดหมายและแจ้งเตือนการฉีดวัคซีน ค้นหาเวชระเบียนออนไลน์ด้วยบัตรประชาชน ใช้ข้อมูลเดียวกัน ทั้งโรงพยาบาลและคลินิกหมอครอบครัว10”

2. องค์ประกอบของการนำนโยบายกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผล ในสถานบริการสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า

2.1 ด้านบุคลากร เป็นปัจจัยการดำเนินงานที่ส่งผลต่อความสำเร็จ โดยมีความคิดเห็นว่าข้อมูลจากโปรแกรมสามารถสนับสนุนการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านการใช้งานโปรแกรมระหว่างเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขด้วยกัน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวว่า “จำเป็นต้องได้รับการอบรมเพิ่มทักษะในด้านต่าง ๆ ให้ทันต่อยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สามารถนำนโยบายมาประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนและพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service Plan) ในทุกด้าน”

2.2 ด้านสถานที่ สถานบริการสาธารณสุขในจังหวัดอุดรธานีมีองค์ประกอบที่สำคัญประกอบด้วย 1) บริการปฐมภูมิ เป็นบริการที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนและชุมชนมากที่สุด มีการบริการผสมผสานทั้งในด้านการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันควบคุมโรค พืชสุขภาพ 2) บริการทุติยภูมิ เป็นบริการที่ใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ในระดับที่สูงขึ้น เน้นการบริการรักษาพยาบาลโรคที่ยากซับซ้อนมากขึ้น 3) บริการตติยภูมิ และศูนย์การแพทย์เฉพาะทาง เป็นการบริการที่ใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ขั้นสูง มีความสลับซับซ้อนมาก มีบุคลากรทางการแพทย์ในสาขาเฉพาะทาง

2.3 ด้านวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ สถานบริการสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานและให้บริการกับบุคลากร ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีระดับสูงมาใช้ในระบบบริการรักษาผู้ป่วยเพิ่มขึ้น มีการพัฒนาเทคโนโลยีระดับสูงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้คุณภาพบริการดีขึ้น การวางระบบสำหรับการรองรับการใช้บริการจะต้องพิจารณาในด้านการเข้าถึง ความเป็นธรรม ในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ควรมีการเลือกใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างสมเหตุสมผล และพิจารณาเทคโนโลยีอื่น ๆ สำหรับการทดแทนเทคโนโลยีใหม่ที่เข้าสู่ระบบด้วย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวว่า “ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้คนเราจำเป็นต้องเรียนรู้และก้าว

ทันกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเอาเทคโนโลยีดิจิทัลที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ง่ายขึ้น สะดวก ลดเวลา ลดข้อจำกัด และเพิ่มประสิทธิภาพ”

3. รูปแบบการนำนโยบายกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในสถานบริการสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า

3.1 ด้านองค์กรมีความทันสมัย กระทรวงสาธารณสุขขับเคลื่อนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ โดยบูรณาการความร่วมมือในทุกระดับ ตั้งแต่ผู้บริหาร จนถึงผู้ปฏิบัติที่อยู่หน่วยบริการในพื้นที่ มีการประสานงานความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น ๆ โดยเฉพาะภาคประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชารัฐ ชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ด้วยการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือในการบริหารและพัฒนางานสาธารณะของภาครัฐร่วมกัน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในการให้บริการรักษาพยาบาลมีคุณภาพและทันสมัย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า “การจะก้าวสู่เศรษฐกิจดิจิทัลนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปฏิรูประบบราชการให้เป็นรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) โดยเปลี่ยนการทำงานของระบบราชการให้ใช้เทคโนโลยีอย่างที่เราใช้ในการลดขั้นตอนและกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคกับการดำเนินธุรกิจและการให้บริการประชาชน มีการส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันให้เกิด Digital Government อย่างเต็มรูปแบบ”

3.2 ด้านความพร้อมบุคลากรและเครื่องมือมีเพียงพอ ในระบบการแพทย์และสาธารณสุข ได้พัฒนาก้าวไกลทั้งในด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษา และการให้บริการด้านสุขภาพ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องในการให้บริการทุกสาขา ให้มีการตื่นตัว เรียนรู้ ปรับปรุงพัฒนางานอยู่เสมอ รวมถึงการจัดให้มีเวทีในการเผยแพร่ความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละสาขาจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า “แรงผลักดันให้อยากขับเคลื่อนศูนย์สุขภาพชุมชน เนื่องมาจากในส่วนของเราจะต้องมีเรื่องการบริการด้านปฐมภูมิคือการเข้าถึงประชาชน ให้ประชาชนเข้าถึงบริการ เพราะก่อนหน้านี้มีนโยบายอยู่แล้วว่าจะต้องทำอะไรก็ได้ให้ประชาชนเข้าถึงบริการได้ คือ ใกล้บ้าน ใกล้ใจ เป็นคอนเซ็ปของการทำงานด้านสุขภาพ และทำอะไรก็ได้ให้ประชาชนสามารถดูแลสุขภาพตนเองและพึ่งตนเองได้”

3.3 ประชาชนได้รับบริการที่มีคุณภาพ สะดวก รวดเร็ว ส่งเสริม และสร้างนวัตกรรม ความพร้อมในฝั่งการให้บริการ (Supply) และกระตุ้นการใช้งาน (Demand) เพื่อให้ภาคส่วนต่าง ๆ ใช้ ICT สร้างสมรรถภาพในการแข่งขันให้กับประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า “เพื่อให้การเข้าถึงของประชาชนนั้น เมื่อมีเทคโนโลยีแล้ว ระบบไอทีที่ทำงานก็ควรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในเรื่องของอุปกรณ์ในการใช้งานก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในโรงพยาบาลที่มีคนไข้เยอะมากมาย และอาจไม่สะดวกที่จะเดินเข้าหาเจ้าหน้าที่ หากมี 5G ขึ้นมาจริง ๆ ข้อจำกัดต่าง ๆ จะมีฟังก์ชันได้อีกหลายตัว หรือแม้แต่กระทั่งที่เรามีปริมาณข้อมูลที่เพิ่มมากขึ้น

การดึงข้อมูลที่สามารถเชื่อมต่อแพลตฟอร์ม หรือข้ามโรงพยาบาลได้ก็น่าจะได้ประโยชน์มากขึ้น และ 5G เป็น Solution ที่ช่วยเราได้ดี”

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพของการนำนโยบายกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติในสถานบริการสาธารณสุข จังหวัดอุดรธานี

3.1 ด้านยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กระทรวงสาธารณสุขในฐานะหน่วยงานหลักของประเทศจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์ระยะ 20 ปีเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีและส่งผลต่อการใช้จ่ายภาครัฐด้านสุขภาพของประเทศต่อไปสอดคล้องกับการปฏิรูปประเทศไทยและการปฏิรูปด้านสาธารณสุขเพื่อสร้างความเข้มแข็งและมั่นคงยั่งยืนให้กับระบบสุขภาพทัดเทียมกับนานาประเทศในเอเชียได้ ซึ่งเทียบเคียงกับงานวิจัยของ เดชรัต สุขกำเนิด ได้ให้ข้อเสนอในการประยุกต์ใช้กระบวนการนโยบายแบบเส้นตรงว่า รัฐบาลและผู้กำหนดการตัดสินใจก็มักจะกล่าวอ้างถึงเหตุผลและความชอบธรรมในการตัดสินใจของตนเอง โดยเทียบเคียงกับกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบเส้นตรง ดังนั้นผู้วิเคราะห์นโยบายจึงไม่ควรละเลยการวิเคราะห์กรอบนโยบายแบบเส้นตรง แต่ก็ไม่ควรเชื่อว่ากระบวนการดังกล่าวจะเป็นกระบวนการที่เป็นทางการใช้เหตุผลบริสุทธิ์และไม่ควรคิดว่าตนเองจะสามารถดำเนินการผลักดันนโยบายได้โดยเหตุผลที่ดีกว่าตามกระบวนการนโยบายแบบเส้นตรงแต่เพียงอย่างเดียว (เดชรัต สุขกำเนิด, 2547)

3.2 ด้านนโยบาย กระทรวงสาธารณสุขได้มีการปรับเปลี่ยนการทำงานและการบริการภาครัฐสู่ดิจิทัล เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร ประหยัดงบประมาณ ซึ่งเทียบเคียงกับงานวิจัยของ ปณณภัสร์ พงศ์เศรษฐวร่า ได้ศึกษาการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดชัยนาท ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดชัยนาท ด้านบุคลากรคือบุคลากรทางการแพทย์ที่ไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ด้านมาตรฐานกระบวนการ การจัดการด้านการจัดระบบการนิเทศการเชื่อมโยงเครือข่ายและปัญหาต่อการจัดกิจกรรมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (ปณณภัสร์ พงศ์เศรษฐวร่า, 2559)

3.3 ด้านโครงสร้างองค์กร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี มีนโยบายบริหารงานทุกระดับแบบธรรมาภิบาล ลดเรื่องร้องเรียน ซึ่งเทียบเคียงกับงานวิจัยของ สุชาติ กิจชนะเสรี กล่าวว่า สังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่เรียกว่า “สังคมสารสนเทศ” เพราะการคมนาคมขนส่ง การสื่อสารที่เจริญมากขึ้น การก้าวเข้าสู่ยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ เกิดจากปัจจัยในด้านการแข่งขันทางธุรกิจความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว และนโยบาย

ในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างองค์กร โดยเฉพาะองค์กรที่ประกอบธุรกิจ จะมีความรุนแรงสูงเพื่อความอยู่รอดและผลประโยชน์ทางธุรกิจหลายองค์กร ได้ปรับปรุงกลยุทธ์ในการบริหารและจัดการระบบสำนักงานโดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ (สุชาติ กิจชนะเสรี, 2555)

2. องค์ประกอบของการนำนโยบายกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลในสถานบริการสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี

2.1 ด้านบุคลากร กระทรวงสาธารณสุขกำหนดให้โรงพยาบาลและหน่วยงานในสังกัดทั่วประเทศนำระบบดิจิทัลมาพัฒนาระบบบริการและการบริหารจัดการ มีระบบปฏิบัติงานที่ทันสมัยมีประสิทธิภาพ ประชาชนได้รับบริการที่รวดเร็ว มีคุณภาพ ปลอดภัยอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขจึงจำเป็นต้องได้รับการอบรมเพิ่มทักษะในด้านต่าง ๆ ให้ทันต่อยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัล สามารถนำนโยบายมาประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนและพัฒนา ระบบบริการสุขภาพในทุกด้าน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องบริหารจัดการความรู้ภายในองค์กรให้เป็นระบบ เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงสามารถถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น

2.2 ด้านสถานที่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี มีวิธีการจัดการที่แสดงถึงการกำกับดูแลตนเองที่ดีคือ 1) ระดับจังหวัด มีคณะกรรมการวางแผนและประเมินผล 2) ระดับอำเภอ มีคณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอ 3) ระดับตำบล มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสุขภาพระดับตำบล 4) ระดับบุคคล มีการนำการประเมินผลงานรายบุคคล โดยการจัดทำข้อตกลงรายบุคคล ตัวชี้วัด และรายละเอียดของตัวชี้วัด ประกอบการพิจารณาความดีความชอบ ดังนั้น จึงควรหาแนวทางสนับสนุนส่งเสริม เพื่อช่วยยกระดับประสิทธิผลการตรวจสอบภายในของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี

2.3 ด้านวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีระดับสูงมาใช้ในระบบบริการรักษาผู้ป่วยเพิ่มขึ้น มีการพัฒนาเทคโนโลยีระดับสูงอย่างต่อเนื่องส่งผลให้คุณภาพบริการดีขึ้น แต่ต้นทุนของการรักษาพยาบาลและเทคโนโลยีแพงขึ้น การวางระบบสำหรับการรองรับการใช้บริการจะต้องพิจารณาในด้านการเข้าถึง ความเป็นธรรมในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ควรมีการเลือกใช้เทคโนโลยีใหม่อย่างสมเหตุผล และพิจารณาเทคโนโลยีอื่น ๆ สำหรับการทดแทนเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เข้าสู่ระบบด้วย ซึ่งเทียบเคียงกับงานวิจัยของวิจักขณ์ หงส์เจริญ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง จากการศึกษาพบว่า 1) สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ส่วนใหญ่เป็นลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์มากระยะเวลาการใช้งานแบบไม่ต่อเนื่องวันละประมาณ 6 - 8 ชั่วโมง โดยเป็นการใช้งานตรวจหนังสือเดินทางเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการใช้งานทั่วไป เพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับโปรแกรม และอินเทอร์เน็ตมีระดับน้อย

2) ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ ระดับการศึกษา ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ความรู้ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมพื้นฐานต่าง ๆ การสนับสนุนจัดสรร เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ การอบรมสัมมนา และการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา

3) ความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ แต่ประสบปัญหาคือไม่มีอุปกรณ์ที่เพียงพอและเหมาะสมกับการปฏิบัติ (วิจักขณ์ หงส์เจริญ, 2547)

3. รูปแบบการนำนโยบายกระทรวงสาธารณสุขไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิผล ในสถานบริการสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี

3.1 ด้านองค์กรมีความทันสมัย กระทรวงสาธารณสุขขับเคลื่อน การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ โดยบูรณาการความร่วมมือในทุกระดับ ตั้งแต่ผู้บริหาร จนถึง ผู้ปฏิบัติที่อยู่หน่วยบริการในพื้นที่ มีการประสานงานความร่วมมือกับภาคส่วนอื่นๆ โดยเฉพาะ ภาคประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชา รัฐ ชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ด้วยการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือในการบริหารและพัฒนางานสาธารณะของ ภาครัฐร่วมกัน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในการให้บริการรักษาพยาบาลมี คุณภาพและทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญไทย แก้วขันตี ศึกษาภาวะผู้นำองค์กร อัจฉริยะและยุทธศาสตร์ธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาชนบทอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง: ศึกษากรณีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ค้นพบว่าภาวะ ผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ธรรมาภิบาลในอนาคตของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในฐานะองค์กรอัจฉริยะจะเกิดขึ้นได้โดยนำเอายุทธศาสตร์เศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้อย่าง จริงจังและมีประสิทธิภาพทั่วประเทศ (บุญไทย แก้วขันตี, 2554)

3.2 ด้านความพร้อมบุคลากรและเครื่องมือมีเพียงพอ ปัจจุบันในระบบ การแพทย์และสาธารณสุขได้พัฒนาทั่วโลก ทั้งในด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาและการให้บริการด้านสุขภาพ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรทาง การแพทย์ที่เกี่ยวข้องในการให้บริการทุกสาขา ซึ่งเทียบเคียงกับงานวิจัยของ White, T. พบว่า การจัดการบิ๊กดาต้า (BIG data management) BIG Data เป็นข้อมูลขนาดใหญ่ และซับซ้อน มาก ยากที่จะประมวลผลได้ด้วยเครื่องมือจัดการฐานข้อมูลที่มีอยู่ มีผลต่อการบันทึก การจัดเก็บ การค้นหา การแบ่งปัน การวิเคราะห์ และการวาดภาพข้อมูล ข้อมูลต่าง ๆ ที่ใหญ่ ขึ้นเป็นผลจากสารสนเทศที่เพิ่มเติมและได้มาจากการวิเคราะห์ชุดข้อมูลชุดใหญ่ชุดเดียวของ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน (White, T., 2012)

3.3 ประชาชนได้รับบริการที่มีคุณภาพ สะดวก รวดเร็ว การบริการ สาธารณสุขที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพให้ประชาชนได้รับบริการอย่างทั่วถึง ทำให้การ ดำเนินการเพื่อส่งเสริมและสร้างหลักประกันสุขภาพให้แก่ประชาชนทุกช่วงวัยโดยดำเนินการ ให้เป็นรูปธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงระบบบริการสุขภาพได้อย่าง

ใกล้ชิด สะดวก รวดเร็ว ทัวถึง และมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของตนเองอย่างเป็นองค์รวม เทียบเคียงงานวิจัยของ บุญอนันต์ พินัยทรัพย์ ได้ทำบทความวิจัยเรื่อง การปรับตัวองค์กร ภาครัฐไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมในทศวรรษหน้า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการจัดการองค์กรและบทบาทบุคลากรในองค์กรของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2570 (ค.ศ. 2027) สรุปได้ดังนี้ 1) องค์กรภาครัฐจะเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมที่ใช้ นวัตกรรมการบริหารจัดการภาครัฐอย่างเต็มรูปแบบ 2) เป้าหมายขององค์กรภาครัฐ ใน 15 ปี จะมุ่งไปที่การตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า โดยการปรับตัวมุ่งไปในทิศทางดังกล่าว ภาครัฐอาจจะปรับตัวได้ยากกว่าภาคเอกชน เพราะการดำเนินการต่างๆ ต้องดำเนินการภายใต้ กฎ ระเบียบ ที่กำหนดไว้ โดยโครงสร้างขององค์กรไม่ซับซ้อน กระชับกะทัดรัด มีพลวัตสูงมี ความคล่องตัวปรับเปลี่ยนได้ง่ายและรวดเร็ว 3) ผู้บริหารในองค์กรมีวิสัยทัศน์นโยบาย กรอบ การทำงานที่ ชัดเจน เอาใจใส่ต่อการวิเคราะห์กลยุทธ์ เป็นผู้นำเชิงรุก มองหาโอกาส (บุญอนันต์ พินัยทรัพย์, 2555)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สถานบริการสาธารณสุขในจังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย 1) บริการปฐมภูมิ 2) บริการ ทุติยภูมิ 3) บริการตติยภูมิ และศูนย์การแพทย์เฉพาะทาง โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากการกำหนด นโยบายเพื่อสุขภาพในลักษณะจากบนลงล่าง เพื่อสร้างสังคมไทยไปสู่สังคมสุขภาวะเพื่อความ มีสุขภาพดีของประชาชนทุกคน โดยการให้บริการด้านสุขภาพและปรับเปลี่ยนโครงสร้างการ พัฒนาบุคลากรด้านสุขภาพเพื่อเพิ่มกำลังคนและเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลคนไทย พร้อมทั้ง นำนวัตกรรมเดิมและเสริมนวัตกรรมใหม่โดยใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบันมาพัฒนาระบบ ข้อมูลสารสนเทศด้านสุขภาพให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและครอบคลุม ทั้งนี้เป็นไปอย่างมีธรรมาภิ บาล โปร่งใส และมีคุณธรรม ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ควรจะศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ถึงผลสัมฤทธิ์ในการจัดทำแผนกลยุทธ์และกลไกในการขับเคลื่อนเทคโนโลยี สารสนเทศ 2) การพัฒนาต่อยอดพื้นที่โดยการวางระบบเครือข่ายให้ครอบคลุม 3) แนวทางการ ยกระดับการพัฒนาจากพื้นที่ระดับชุมชนสู่พื้นที่อื่น ๆ ด้วยกระบวนการเชื่อมโยงที่เป็นธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). นโยบายสาธารณสุขปี 2564. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2563 จาก http://bps.moph.go.th/new_bps/sites/default/files/17.policy.2564.pdf
- เดชรัตน์ สุขกำเนิด. (2547). พื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์สำหรับการศึกษาสังคมการเกษตร: แบบเรียนเศรษฐศาสตร์ทางเลือกเพื่อความเข้าใจอันดีในสังคมไทย เล่มที่ 1. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- บุญไทย แก้วขันตี. (2554). ภาวะผู้นำองค์กรอัจฉริยะและยุทธศาสตร์ธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาชนบทอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: ศึกษากรณีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ความเป็นเลิศ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- บุญอนันต์ พินัยทรัพย์. (2555). แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการจัดการองค์การและบทบาทบุคลากรในองค์กรของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2570 (ค.ศ. 2027). กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปณณภัสร์ พงศ์เศรษฐวรา. (2559). การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดชัยนาท. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- วิจักษณ์ หงส์เจริญ. (2547). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี. (2562). นโยบายสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี. อุดรธานี: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี.
- สุชาติ กิจชนะเสรี. (2555). การก้าวสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis: An expanded sourcebook. (2nd ed.). New York: Sage Publications, Inc.
- White, T. (2012). Hadoop: The Definitive Guide. (3rd Ed.). Cambridge: O'Reilly Media, Inc.

การพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑล
สู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า*
THE DEVELOPMENT OF SCHOOL MANAGEMENT IN CATHOLIC
DIOCESAN SCHOOLS TOWARDS EXCELLENCE
IN THE NEXT DECADE

พรทิพย์ ไพรัตน์

Pornthip Pairat

นิษฐวดี จิรโรจน์ภิญโญ

Nitwadee Jirarotephinyo

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: audksp22@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า และ 2) ศึกษากระบวนการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า เป็นการวิจัยแบบผสม โดยใช้เทคนิคเดลฟายและแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ 2) วิเคราะห์การพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้าด้วยเทคนิคเดลฟาย จากผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ จำนวน 21 คน และ 3) วิเคราะห์ระดับการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้าจากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 70 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าพิสัยควอไทล์ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบ ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1.1) ด้านการบริหารจัดการบุคลากร คือ ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำและเป็นผู้บริหารมืออาชีพ 1.2) ด้านการบริหารจัดการทั่วไป คือ ผู้บริหารโรงเรียนมีการลดสายงานบังคับบัญชา 1.3) ด้านการบริหารจัดการวิชาการ คือ ผู้บริหารบริหารงานบุคลากรโดยเน้นคุณภาพของครู และ 1.4) ด้านการบริหารจัดการ

* Received 2 January 2021; Revised 15 March 2021; Accepted 22 March 2021

งบประมาณ คือ ผู้บริหารบริหารงานงบประมาณอย่างคุ้มค่า 2) การบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้ามีระดับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้าอยู่ในระดับมากที่สุดโดยภาพรวม และรายด้าน

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า, อัครสังฆมณฑล

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) determine the factors and indicators of the development of school management in catholic diocesan schools towards excellence in the next decade; and 2) present the development of school management in catholic diocesan schools towards excellence in the next decade. It's a mixed research, the delphi techniques and questionnaires were used to collect data. The research process consisted of four steps: 1) analyzed the documents concerning the school management to the excellence; 2) interviewed a group of 21 school management to the excellence experts by Delphi technique; and 3) evaluated the opinions of 70 school administrators, with a rating scale questionnaire. The analysis of the data was accomplished by computation of percentage, mean, standard deviation, the median and interquartile ranges were also computed to test each of accordance postulated in the study and factor analysis. The results were found that 1) There are four factors to the composition of 1.1) personnel management is executives with leadership and professional management, 1.2) general management, the school administrators had reduced their command line, 1.3) academic management is personnel administrators with emphasis on the quality of teachers and 1.4) budget management is the executive who manages the budget efficiently. 2) The evaluation of school management in catholic diocesan schools towards excellence in the next decade's opinions was also overall and aspect at high level.

Keywords: School Management, Excellence in the Next Decade, Catholic Diocesan Schools

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา พร้อมทั้งจะเผชิญกับความท้าทายของกระแสโลก ปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและท้าทายดังกล่าว ได้แก่ คุณภาพของคน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจัดเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ให้รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักคิดแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ตนเอง สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การศึกษาเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาตนเองของคนให้มีคุณภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาเยาวชนให้มีความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ และประสบการณ์ขั้นพื้นฐานสามารถพัฒนาครอบครัว มีความปัญหามีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อพัฒนาตนเองและดำรงชีวิตในแนวที่เหมาะสมความต้องการของตนเอง และสังคม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาโดยบัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดการศึกษาให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, 2540) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการของระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาดังกล่าว มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่า

ด้วยการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย

สถานศึกษาเป็นองค์กรที่ให้ความรู้และความสามารถแก่ผู้ที่ก้าวเข้ามาเรียนรู้ ดังนั้น การจัดการสถานศึกษาเพื่อให้ประสบความสำเร็จสูงสุดจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดทฤษฎีในการ บริหารจัดการและการพัฒนาองค์การมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้สามารถนำองค์การไปสู่เป้าหมาย สูงสุด โดยได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) และฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2553 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ในหมวดที่ 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพได้กำหนดให้มีการประกันคุณภาพ ภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอกกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้สถานศึกษา ทุกสังกัด ต้องดำเนินการให้มีระบบการให้มีคุณภาพภายในตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 และต้องได้รับการ ประเมินคุณภาพจากการรับรองมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา (องค์กร มหาชน) อย่างน้อย 1 ครั้งในทุก 5 ปีจากข้อกำหนดดังกล่าวส่งผลให้สถานศึกษาทุกแห่งจะหนัก และเร่งปรับปรุงคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ผ่านการประเมินสำนักรับรองมาตรฐานและ การประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และได้รับการรับรอง นอกจากนี้สถานศึกษา ทุกแห่ง ต้องมีการปรับปรุงพัฒนาองค์กรของตนเองให้มีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสถานศึกษา เอกชนซึ่งต้องแข่งขันในด้านธุรกิจด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557)

การจัดการศึกษาเพื่อให้สถานศึกษามีคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาที่เป็นเลิศ (Education criteria for Performance Excellence: EdPEX) มาจากเกณฑ์คุณภาพ การศึกษาของสหรัฐ อเมริกา เป็นเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินองค์กรในภาพรวม อยู่ในกรอบของ การดำเนินงานที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ สามารถใช้ประเมินได้ทั้งระดับคณะวิชา และระดับสถาบัน เป็นเกณฑ์ความเป็นเลิศเกี่ยวกับระบบอื่นที่ได้มีการริเริ่มในภาคส่วนต่าง ๆ ในประเทศไทย เช่น เกณฑ์การประเมินหน่วยงานภาครัฐ (PMQA) การประเมินโรงพยาบาล (HA) เกณฑ์รางวัล คุณภาพแห่งชาติ (TQM) เนื้อหาในเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEX) เป็นข้อกำหนดของระบบการบริหารจัดการองค์กร โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีของ การจัดการที่เป็นระบบและการปรับปรุงผลการดำเนินงานที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ สอดแทรก หลักการของการบริหารจัดการที่อยู่บนระบบค่านิยมที่สร้างความยั่งยืนให้กับองค์กรและความ สมดุลของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม เป็นเกณฑ์การประเมินองค์กร เพื่อค้นหาว่าองค์กรนั้น เข้าใจในบริบทของตนเองหรือไม่ ปัจจัยภายใน ปัจจัยสภาวะแวดล้อมการแข่งขันภายนอก การสร้างความเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร ความเป็นระบบ ความมีประสิทธิภาพ ผลการ ดำเนินการขององค์กรที่แข่งขันได้เป็นต้นแบบเทียบเคียงได้ (รัชตวรรณ กาญจนปัญญาคม, 2556) ปัจจุบันมีสถานศึกษาจำนวนมากที่เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงและมีคุณภาพสูงแต่ก็มี โรงเรียนอีกจำนวนหนึ่งที่มีสภาพต้อยกว่า ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการเร่งรัดปรับปรุงคุณภาพ

การศึกษาเพื่อยกระดับมาตรฐานการบริหารการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ เป็นกลไกสำคัญเพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของสังคมเป็นบทบาทของผู้บริหารโดยตรง โดยการกำหนดเป็นนโยบายและสร้างบรรยากาศในการศึกษาไป พร้อม ๆ กัน ซึ่งผู้บริหารนอกจากจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานต่าง ๆ แล้วยังต้องมีทักษะและความสามารถพื้นฐานเกี่ยวกับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมองไกลมีความมุ่งมั่นและอดทนในการบริหารของหน่วยงานหรือองค์การต่าง ๆ หากประสบปัญหาหรือการเปลี่ยนแปลงทางที่ดีขึ้น ผู้บริหารจะต้องมีกลยุทธ์ใหม่ ๆ และทำการปรับปรุงโครงสร้างโครงการใหม่ เพื่อแก้ปัญหาและทำให้องค์การประสบความสำเร็จให้มากที่สุด

ผู้วิจัยดำรงตำแหน่งเป็นรองผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนกษิณธรณ์เซนต์ปีเตอร์ เป็นโรงเรียนหนึ่งในอัครมณฑลกรุงเทพฯ ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนทั้งหมด 35 โรงเรียนในสังฆมณฑลเดียวกัน จึงเล็งเห็นความสำคัญและปรับปรุงทุกโรงเรียนให้มุ่งสู่โรงเรียนที่เป็นเลิศ ซึ่งผู้ที่มีความสำคัญคือครู ครูคือบุคลากรที่มีความสำคัญที่สุดที่จะนำความเป็นเลิศของเหรียญให้เกิดขึ้น เนื่องจากครูเป็นผู้นำนโยบายของเรียนไปปฏิบัติให้เกิดผลเชิงรูปธรรม แต่ผู้ที่สำคัญยิ่งกว่าคือ ผู้ที่ขึ้นเป็นผู้กำหนดนโยบายกลยุทธ์ต่าง ๆ ให้กับครู ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ในอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า เป็นโรงเรียนที่อยู่ในสังฆมณฑลเกี่ยวกับวิจัย อันเป็นผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาทุกโรงเรียนได้วางแผนพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสม โดยการใช้เทคนิคเดลฟายและแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เพื่อขอความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน โดยการใช้เทคนิคเดลฟาย ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญคือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารสถานศึกษาที่เป็นเลิศ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินค่าความคิดเห็นจากผู้บริหารสถานศึกษาในองค์กรสังฆมณฑลตัวอย่างโดยจำนวน 35 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน ด้วยแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale Questionnaire)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรสำหรับเทคนิคเดลฟาย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในองค์กรสังฆมณฑลมีผลงานด้านการบริหารสถานศึกษาที่เป็นเลิศ หรือสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลต่าง ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษานักวิชาการด้านการบริหารสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 21 คน โดยพิจารณาจากคุณวุฒิ ประสบการณ์ ด้านการบริหารสถานศึกษา และมีชื่อเสียงในวงการการศึกษา

2. ประชากรสำหรับการสอบถามโดยใช้แบบสอบถาม

ประชากรสำหรับการสอบถามโดยใช้แบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาองค์กรสังฆมณฑล จำนวน 35 โรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนละ 2 คน รวม 70 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิดแบบไม่มีโครงสร้าง โดยสร้างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เมื่อผ่านการตรวจสอบแล้วนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 21 คน จำนวน 3 รอบ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา เรื่อง การพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในองค์กรสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 องค์กรประกอบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในองค์กรสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น

2. แบบสอบถามความคิดเห็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เรื่อง การพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในองค์กรสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 องค์กรประกอบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในองค์กรสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ 21 ท่าน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และส่งหนังสือขอบคุณผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความอนุเคราะห์

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยติดตามและเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายสถานศึกษา โดยนำหนังสือแนะนำตัวพร้อมแบบสอบถามขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามนอกจากนี้ยังมีบางแห่งที่เก็บข้อมูลทางออนไลน์ โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปสร้างฟอร์มใน google drive จากนั้นส่งลิงค์ (Link) ไปขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อกรอกข้อมูลในระบบออนไลน์ให้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามตามเวลาที่นัดหมาย ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และส่งหนังสือขอบคุณ ซึ่งผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากประชากร ร้อยละ 100

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) และการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบของการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงองค์ประกอบของการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า

องค์ประกอบ	ค่าน้ำหนัก
ด้านการบริหารจัดการบุคลากร	
ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำและเป็นผู้บริหารมืออาชีพ	.854
ผู้บริหารสร้างขวัญ กำลังใจและแรงจูงใจแก่ครู	.642
ผู้บริหารมีระบบนิเทศที่มีประสิทธิภาพ	.542
ผู้บริหารปรับครูให้เหมาะสมกับวิชาและชั้นเรียน	.532
โรงเรียนมีการลดจำนวนผู้บริหารระดับสูงมาทำการสอน	.531
โรงเรียนรับบุคลากรตรงกับงาน และอบรมภาษาอังกฤษให้กับครูใหม่	.530
ด้านการบริหารจัดการทั่วไป	
โรงเรียนมีการลดสายงานบังคับบัญชา	.874
โรงเรียนดำเนินการก่อนคู่แข่งขึ้น เน้นธุรกิจศึกษา	.814
โรงเรียนเน้นความเป็นเลิศในการบริการ	.741

องค์ประกอบ	ค่าน้ำหนัก
โรงเรียนเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม	.654
ผู้บริหารจัดให้สิ่งแวดล้อมให้ร่มรื่น สวยงาม น่าอยู่ น่าเรียน	.621
ด้านการบริหารจัดการวิชาการ	
ผู้บริหารบริหารงานบุคลากรโดยเน้นคุณภาพของครู	.637
ผู้บริหารนิเทศโดยใช้ศัพท์เทคนิคในการสอน	.622
ผู้บริหารให้ความสำคัญกับทุกกิจกรรม	.531
ผู้บริหารจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	.511
ผู้บริหารสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอก	.503
ด้านการบริหารจัดการงบประมาณ	
ผู้บริหาร บริหารงานงบประมาณอย่างคุ้มค่า	.754
ผู้บริหาร บริหารงานงบประมาณโดยลดความเสี่ยง	.654
ผู้บริหาร บริหารงานงบประมาณด้วยความสุจริต	.644
ผู้บริหารจัดหาแหล่งเงินภายนอก	.621
ผู้บริหาร บริหารงานงบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด	.521

2. การบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้ามีระดับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้าอยู่ในระดับมาก โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า

องค์ประกอบ	ค่าความแปรปรวน
ด้านการบริหารจัดการวิชาการ	6.222
ด้านการบริหารจัดการงบประมาณ	6.587
ด้านการบริหารจัดการวิชาการ	6.341
ด้านการบริหารจัดการงบประมาณ	4.661

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบของการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการบุคลากร ด้านการบริหารจัดการทั่วไป ด้านการบริหารจัดการวิชาการ และด้านการบริหารจัดการงบประมาณ เนื่องจากการบริหารสถานศึกษามีงานหลักที่ต้องบริหารใน 4 ด้านใหญ่ ดังผลการศึกษาของนักรัฐยา พิพัฒน์นราธร และนิษฐ์วดี จิโรจน์ภิญโญ ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร พบว่าองค์ประกอบของการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ

ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการบุคลากร ด้านการบริหารจัดการทั่วไป ด้านการบริหารจัดการวิชาการ และด้านการบริหารจัดการงบประมาณ แสดงให้เห็นได้ว่าโรงเรียนเอกชนควรมีการบริหารจัดการใน 4 ด้าน นี้ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศต่อไป (นัฐธยา พิพัฒน์นราธร และนิษฐ์วดี จิรโรจน์ภิญโญ, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของจรง สุขเกษม ได้ทำการวิจัยรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามนโยบายโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามนโยบายโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 1) การบริหารวิชาการที่สำคัญ ๆ คือ ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษามีการกำหนดพุทธธรรม และคุณธรรมเพิ่มเติมในวิสัยทัศน์ของหลักสูตรสถาน ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สอดแทรกพุทธธรรมและคุณธรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในรายวิชาต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียน ใช้หลักไตรสิกขาผ่านการจัดการเรียนรู้และวิถีชีวิต (การกิน อยู่ ดู ฟังเป็น) ด้านการนิเทศการเรียนการสอน มีการดำเนินงานภายในเน้นความร่วมมือแบบกัลยาณมิตร และด้านการวัดและประเมินผล มีการดำเนินงานตามกระบวนการและขั้นตอนทั่วไปมาปรับใช้ 2) การบริหารงบประมาณที่สำคัญ ๆ คือในด้านการจัดตั้งงบประมาณ มีการกำหนดพุทธธรรมและคุณธรรมไว้ในแผนกลยุทธ์โรงเรียน ด้านการบริหารงบประมาณมีการจัดสรร เบิกจ่ายงบประมาณและรายงานผลตามปกติ ด้านการระดมทรัพยากรและบริหารพัสดุสินทรัพย์ มีการใช้ทรัพยากรในชุมชนร่วมมือกับบุคคล หน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้มีประสิทธิภาพ และด้านการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล คือการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม 3) การบริหารงานบุคคลที่สำคัญ ๆ ด้านการวางแผนและการสรรหา มีการกำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นแกนหลักในการดำเนินงาน โดยมีการจัดหาที่ปรึกษา เช่น พระภิกษุ คฤหัสถ์ ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิมาเสนอแนะด้านการพัฒนาบุคลากร และวินัย มีการพัฒนาบุคลากรตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูโดยบูรณาการให้สอดคล้องกับวิถีพุทธ มุ่งหวังให้เกิดคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน ครู เป็นแบบอย่างที่ดี มีความเป็นกัลยาณมิตร ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ มีการยกย่องเชิดชูเกียรติแก่ครูและบุคลากรภายนอก ที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลทั่วไป และด้านการประเมินบุคลากร มีการให้ผู้เรียน เพื่อนครู ผู้บริหารโรงเรียน มีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน 4) การบริหารงานทั่วไปที่สำคัญ ๆ คือ ด้านการดำเนินงานกิจกรรมนักเรียน มีการจัดกิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมโดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการดำเนินชีวิตของผู้เรียนที่เน้นการปฏิบัติคุณธรรมในครอบครัวไทย ด้านการพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม มีการสร้างบรรยากาศ อาคารสถานที่ ห้องเรียน สภาพแวดล้อมทางกายภาพต่าง ๆ ให้สะอาด สวยงาม ร่มรื่น ปลอดภัย ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีการประชุมชี้แจงและเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการกิจ

ต่าง ๆ ตลอดจนการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียน บ้าน วัด ชุมชน และด้านการประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่าย มีการจัดให้มีเครือข่ายเพื่อการแสวงหาความร่วมมือตามโครงการวิถิพุทธในด้านต่าง ๆ กับบุคคล สถานศึกษา องค์กรหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (จรง สุขเกษม, 2550) สอดคล้องกับงานวิจัยของนพพร เดชชิต และคณะ ได้ทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคลากร และด้านการบริหารทั่วไป 2) ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ พบว่า การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยเฉพาะด้านบุคลากร และอยู่ในระดับน้อยและน้อยที่สุดเช่นเดียวกับด้านการบริหารงบประมาณ 3) รูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดเชียงใหม่ คือ “TEN SMALL PIN VIEW Model” โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ 3.1) ด้านการบริหารวิชาการ 3.1.1) Student ให้นักเรียนเก่งสอนนักเรียนอ่อน หรือรุ่นพี่สอนรุ่นน้อง 3.1.2) Main Course สอนวิชาหลัก ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย 3.1.3) Extra Activities สอนกิจกรรมพิเศษ โดยใช้วิทยากรท้องถิ่น ผู้ปกครอง นักการภารโรง 3.1.4) Learning Package ใช้ชุดการเรียน 3.1.5) Integrated Module ใช้ชุดการสอนแบบบูรณาการ 3.1.6) Instructional Package ใช้ชุดการสอน 3.1.7) Non-Formal Education สอนการศึกษาผู้ใหญ่ให้กับคนในชุมชน และ (3.1.8) Vocational Education สอนอาชีพให้กับคนในชุมชน 3.2) ด้านการบริหารงบประมาณ 3.2.1) Equal Budgeting งบประมาณเพื่อการบริหารจัดการพื้นฐานที่เท่าเทียมกัน 3.3) ด้านการบริหารบุคลากร 3.3.1) Parent เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสอน และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร 3.3.2) Local Expert เชิญวิทยากรท้องถิ่นร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 3.3.3) Maintenance Worker ให้นักการภารโรงมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3.4) ด้านการบริหารทั่วไป 3.4.1) Network สร้างเครือข่ายโรงเรียนเครือข่ายผู้ปกครอง 3.4.2) Technology เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 3.4.3) E-office จัดระบบงานธุรการ (นพพร เดชชิต และคณะ, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญจรัศม์ แซ่ตั้ง และคณะ ได้ทำการศึกษา รูปแบบบริหารงานวิชาการโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) สภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูผู้สอน มีการบริหารงานวิชาการทั้ง 7 ด้าน โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งสามกลุ่มโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 2) รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มี 2 องค์ประกอบหลัก 11 องค์ประกอบย่อยองค์ประกอบหลักที่ 1

มี 7 องค์ประกอบย่อย ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) การนิเทศการศึกษา 5) การวัดประเมินผล 6) การแนะแนวการศึกษา 7) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา องค์ประกอบหลักที่ 2 มี 4 องค์ประกอบย่อย ประกอบด้วย 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการดำเนินงานตามแผน 3) ด้านการตรวจสอบและการประเมินผล และ 4) ด้านการปรับปรุงงาน (3) การประเมินรูปแบบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (4.48) (ปัญจศรีม แสงตั้ง และคณะ, 2558)

2. การบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้ามีระดับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้าอยู่ในระดับมาก ทั้งโดยภาพรวม และรายด้าน เนื่องจากสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลมีการแข่งขันสูงจึงทำให้สถานศึกษาอัครสังฆมณฑลมีการปรับตัวให้มีการพัฒนาสู่การบริหารสถานศึกษาที่เป็นเลิศ จึงทำให้การบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า โดยภาพรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของรัตติยา วงศ์หิรัญตระกูล ได้ศึกษา แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านโป่งแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดาก เขต 1 ผลการศึกษาค้นคว้าสรุปได้ดังนี้ 1) ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านโป่งแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดาก เขต 1 1.1) ผลการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านโป่งแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดาก เขต 1 พบว่า ในภาพรวม ด้านการมุ่งเน้นการปฏิบัติการ อยู่ลำดับที่ 1 รองลงมา ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ อยู่ลำดับที่ 2 ด้านการนำองค์กรอยู่ลำดับที่ 3 ด้านการวางแผนกลยุทธ์ อยู่ลำดับที่ 4 ด้านการมุ่งเน้นลูกค้า อยู่ลำดับที่ 5 ด้านผลลัพธ์อยู่ลำดับที่ 6 ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร อยู่ลำดับที่ 7 1.2) ผลการศึกษาปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านโป่งแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดาก เขต 1 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากได้แก่ การมุ่งเน้นบุคลากร รองลงมาอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านผลลัพธ์ ด้านการนำองค์กร ด้านการมุ่งเน้นลูกค้า ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านการมุ่งเน้นการปฏิบัติการ 2) ผลการหาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านโป่งแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดาก เขต 1 ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า ด้านการนำองค์กร มีแนวทางการพัฒนาดังต่อไปนี้ ผู้บริหารควรมีความสามารถดำเนินงานในสถานศึกษาให้มีคุณภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ มีแนวทางการพัฒนา ดังต่อไปนี้ ผู้บริหาร

ควรมีการวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน ด้านการมุ่งเน้นลูกค้ำมีแนวทางการพัฒนาดังต่อไปนี้ ผู้บริหารควรมีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนาดังต่อไปนี้ ผู้บริหารควรมีการปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศและสินทรัพย์ทางความรู้ ด้านการมุ่งเน้นทรัพยากรมีแนวทางการพัฒนาดังต่อไปนี้ ผู้บริหารควรมีการประเมินความต้องการด้านขีดความสามารถและอัตรากำลังบุคลากร และในการสร้างสภาพแวดล้อมของบุคลากร ด้านมุ่งเน้นการปฏิบัติการ มีแนวทางการพัฒนาดังต่อไปนี้ ผู้บริหารควรมีการออกแบบจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร ด้านผลลัพธ์ มีแนวทางการพัฒนาดังต่อไปนี้ ผู้บริหารควรมีการปรับปรุงในด้านการใช้ทรัพยากรขององค์กร (รัตติยา วงศ์หิรัญตระกูล, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการบุคลากร ด้านการบริหารจัดการทั่วไป ด้านการบริหารจัดการวิชาการ และด้านการบริหารจัดการงบประมาณ และ 2) ระดับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้าอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ควรจะศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป ดังนี้ 1) ควรวิจัยสภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาในอัครสังฆมณฑลเพื่อจะทราบว่าในปัจจุบันมีปัญหาและความต้องการในประเด็นใดที่สำคัญ 2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาในอัครสังฆมณฑลอื่น ๆ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาอัครสังฆมณฑลสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้าที่มีความทันสมัยต่อการบริหารต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- _____. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- _____. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2553 (ฉบับที่ 3). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- จรง สุขเกษม. (2550). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามนโยบายโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

- นพพร เดชชิต และคณะ. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 7(1), 24-26.
- นัฐยา พิพัฒน์นราธร และนิษฐ์วดี จิโรจน์ภิญโญ. (2561). การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 5(1), 223-240.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปัญจรัศม์ แซ่ตั้ง และคณะ. (2558). รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. วารสารคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 9(ฉบับพิเศษ), 133-151.
- รัชต์วรรณ กาญจนปัญญาคม. (2556). การพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ EdPEX. เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2562 จาก [http://www.qa.ku.ac.th/Download/EdPEX%20_update 10012014.pdf](http://www.qa.ku.ac.th/Download/EdPEX%20_update%2010012014.pdf)
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. (2540). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก, 11 ตุลาคม 2540.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, 6 เมษายน 2560.
- รัตติยา วงศ์หิรัญตระกูล. (2558). แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนบ้านโป่งแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). รางวัลทรงคุณค่า สพฐ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

ผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็ง
ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด
หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*
ACHIEVEMENT OF NETWORK MODEL TO STRENGTHEN
THE COMMUNITY ENTERPRISE OF PROCESSED PINEAPPLE
AT RUAM THAI VILLAGE, KUI BURI DISTRICT,
PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE

วิภาณี เผือกบัวขาว

Wipavane Phueakbuakhao

สาโรช เผือกบัวขาว

Saroj Phueakbuakhao

พนิต ศรีประดิษฐ์

Panit Sripradit

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: wipavaneekung@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพเครือข่าย 2) เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างเครือข่าย และ 3) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ เชิงลึกแบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พัฒนาการจังหวัด เกษตรอำเภอ ประธานและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด จำนวน 15 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน สุ่มตัวอย่าง แบบบังเอิญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพเครือข่าย ประกอบด้วย ด้านความรู้ ดำเนินงาน ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านทักษะ มีกรรมวิธีการผลิตและการแปรรูปสินค้าที่หลากหลายด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง มีการวางแผนและกำหนดการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านบุคลากรประจำตัว

* Received 7 November 2020; Revised 17 March 2021; Accepted 22 March 2021

บุคคล แบ่งหน้าที่ในการทำงานตามความถนัดและเหมาะสม ด้านแรงจูงใจ มีการรักษาคุณภาพมาตรฐานของสินค้าให้ได้อยู่เสมอ 2) รูปแบบการสร้างเครือข่าย สังเคราะห์ได้รูปแบบ “2L2CPM Model” มีองค์ประกอบ ด้านภาวะผู้นำ (L: leadership) ด้านการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (L: Lending hand) ด้านความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (C: Creative) ด้านการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร (C: Communication) ด้านการมีส่วนร่วม (P: Participation) และ ด้านการตลาด (M: Marketing) 3) ผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ภาวะผู้นำ รองลงมาคือ ความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการเกื้อกูลซึ่งกันและกันมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการสร้างเครือข่าย, วิสาหกิจชุมชน, กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด

Abstract

The objectives of this article were: 1) to study the potentials of the network, 2) to create a network model, and 3) to study the achievement of network model to strengthen the community enterprise. The mix method was used in this research consisting of a qualitative research with the 15 key informants, namely including, the Community Development Officer, the Chief of Kui Buri District Agricultural Extension Office, the Chairman of Community Enterprise of processed pineapple leaf and members of community enterprise. The samples were selected by using a purposive sampling method. And quantitative research with 400 samples by accidental sampling. The qualitative data was analyzed using a descriptive content analysis and the descriptive statistics used in this research were percentage, mean, and standard deviation. The results of the research revealed that; 1) In terms of the potentials of the network to strengthen the community enterprise of processed pineapple, it was found that for the knowledge aspect, the operating principles of the network relied on the sufficiency economy philosophy to create and develop concepts and community participation; for the skills aspect, there were learning process on production and processing various kinds of products. In the aspect of the opinions towards themselves, the guidelines for group working and planning for production and product development were set; for personal personality aspect, working was based on expertise and suitability, and for the motivation aspect, there was a standard quality control process for the products because quality

was the important factor to help customers remember the products and to help SME entrepreneurs access to the funding source easily. 2) In terms of the network model to strengthen the community enterprise of processed pineapple was the “2 L2 CPM Model” consisting of L: Leadership, L: Lending hand, C: Creative, C: Communication, P: Participation, and M: Marketing. 3) Achievement of network model to strengthen the community enterprise was at the highest level as a whole. When considering each aspect, it was found that the leadership aspect was at the highest level, followed by creativity in product development, and external communication, and helping each other aspects, respectively.

Keywords: Model Networking, Community Enterprise, Processed Pineapple Group

บทนำ

รัฐบาลมีแผนแม่บทที่กำหนดเป้าหมายอนาคตประเทศในระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2579) แผนระยะยาวนี้จะเป็นกรอบที่ช่วยให้แผนการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศ ให้บรรลุเป้าหมายในด้านต่าง ๆ เพื่อนำพาประเทศไปสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยจะมุ่งเน้นในการสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการผลิตและบริการ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี และรูปแบบธุรกิจ รวมถึงการใช้ชีวิตของประชาชน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) มีการน้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เน้นการมีส่วนร่วมให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) โดยให้ชุมชนเล็งเห็นว่าสิ่งที่ตนมีอยู่ คือ ทรัพยากรที่มีราคาสามารถเพิ่มรายได้หากรู้จักการจัดการกับทรัพยากรนั้นอย่างชาญฉลาด (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์, 2556) ที่จะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้พวกเขาสามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้อย่างมั่นคง ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการที่คนกลุ่มหนึ่งในชุมชนมารวมมือกันทำอะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับการผลิต การแปรรูป การจัดการทรัพยากร การจัดการทุน การจัดการตลาด โดยมีการซื้อขายในลักษณะสหกรณ์แต่แตกต่างกันที่ระเบียบและกฎเกณฑ์ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเน้นการแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน มากกว่าการแข่งขัน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหน่วยที่ทำให้เกิดความ

ร่วมแรงร่วมใจ ไม่แตกแยก แบ่งพวก และไม่ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของตนและพวกพ้อง เพราะวิชาหิขุมชนคือการเน้นการช่วยเหลือกัน (เสรี พงศ์พิศ, 2552)

จากคำขวัญประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ว่า “เมืองทองเนื้อเก้า มะพร้าวสับปะรดสวยสด หาด เขา ถ้ำ งามล้ำน้ำใจ” เป็นการชูความโดดเด่น และเอกลักษณ์ของจังหวัดทั้งศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวและพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้และอาชีพให้แก่ชาวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ มะพร้าว และสับปะรด สับปะรด เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญและทำรายได้ให้จังหวัดเป็นอันดับหนึ่ง มีพื้นที่ปลูกมากที่สุดในประเทศ ผลผลิต ส่วนใหญ่จะส่งเข้าโรงงานแปรรูปเป็นสับปะรดกระป๋อง น้ำสับปะรด และผลิตภัณฑ์อื่นๆ เพื่อส่งออก และเนื่องจากราคารับซื้อผลผลิตสับปะรด ช่วงปี พ.ศ. 2557 – 2558 มีราคารับซื้อที่สูง 7 - 10 บาทต่อกิโลกรัม จึงส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2559 เริ่มมีพื้นที่ปลูกสับปะรดมากขึ้นเนื่องจากสภาวะราคาสับปะรดที่สูงมาก จึงเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรเพิ่มพื้นที่ปลูก แต่ด้วยสภาวะกลไกทางการตลาด ส่งผลให้ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 ราคาสับปะรดปรับตัวลดลงอยู่ที่ 4.40 - 5.20 บาท/กิโลกรัม และมีแนวโน้มที่จะลดลงอย่างต่อเนื่อง เป็นช่วงที่ผลผลิตออกมาก (สับปะรดปี) ตั้งแต่เดือน เม.ย. - มิ.ย. 2560 และ ช่วง ต.ค. - ธ.ค. 2560 จากนั้นแนวโน้มราคาสับปะรด ปรับตัวลงมาเรื่อย ๆ จนถึงปี พ.ศ. 2561 (สำนักงานเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์, 2561)

หมู่บ้านรวมไทย ตั้งอยู่ในตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยการทำไร่ ทำสวนสับปะรดเป็นส่วนใหญ่ในอดีตหมู่บ้านรวมไทยถือกำเนิดจากพระมหากรุณาธิคุณของในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงมอบพื้นที่ทำกินให้ราษฎร จึงมีการอพยพจากหลายถิ่นฐานมาจับจองพื้นที่ดังกล่าว จึงเป็นที่มาของชื่อ “หมู่บ้านรวมไทย” จากการลงพื้นที่ในยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น พื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปัญหาที่พบในชุมชนคือ รายได้จากผลผลิตขึ้นอยู่กับราคาท้องตลาดและพ่อค้าคนกลาง ซึ่งปัจจุบันพบว่าราคาสับปะรดตกต่ำ ชุมชนจึงต้องการเพิ่มรายได้ ต้องการแปรรูปผลผลิตจากสับปะรด ต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ ช่องทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างรายได้เพิ่มให้แก่สมาชิกในชุมชนและที่สำคัญที่สุดต้องการสร้างเครือข่ายเพื่อจัดจำหน่ายสินค้าและบริการทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ขณะเดียวกันชุมชนหมู่บ้านรวมไทย ตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ยังได้มีความพยายามที่จะรวมกลุ่มคนจากองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนตลอดจน ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาของชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชาชนในชุมชนอยู่ดี กินดี มีความสุข อย่างยั่งยืน (คณะกรรมการหมู่บ้านรวมไทย, 2562)

จากเหตุผลดังกล่าวจึงสนใจทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิชาหิขุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในชุมชนนำผลการวิจัยไปยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนตลอดจนหนุนเสริมเป็นผู้ประกอบการมืออาชีพได้ สามารถเป็นชุมชนต้นแบบด้านการสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและมีความตั้งใจที่จะสืบสานตามศาสตร์พระราชชาติตลอดจนเป็นผู้ประกอบการมืออาชีพที่จนสามารถนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง มีความมั่นคงทางด้านอาหารและมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

ทบทวนวรรณกรรม

รูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน ได้สังเคราะห์มาจากแนวคิดของ วาโร เฟิงส์วัสต์ กล่าวว่า การสร้างและพัฒนาารูปแบบแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ (วาโร เฟิงส์วัสต์, 2553)

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อน เป็นรูปแบบตามสมมติฐาน (Hypothesis Model) โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และ ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษารายกรณีหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลการศึกษานี้จะนำมาใช้กำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ ดังนั้นการพัฒนาารูปแบบในขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยหลักการของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปการศึกษาในขั้นตอนนี้จะมีขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นร่างกรอบความคิดการวิจัย

2. การศึกษาจากบริบทจริงในขั้นตอนนี้อาจจะดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

- 2.1 การศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินการในปัจจุบันของหน่วยงาน โดยศึกษาความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) ซึ่งวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม การสำรวจ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น

- 2.2 การศึกษารายกรณี (Case Study) หรือพหุกรณี หน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จ หรือมีแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบ

- 2.3 การศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ วิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นต้น

3. การจัดทำรูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะใช้สารสนเทศที่ได้ในข้อ 1 และ 2 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบความคิดการวิจัยเพื่อนำมาจัดทำรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ภายหลังที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นตอนแรกแล้ว จำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นถึงแม้จะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบของบุคคลอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ การเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริง จะช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบ ผู้วิจัยอาจจะปรับปรุงรูปแบบใหม่โดยการตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่ามีอิทธิพลหรือมีความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบ ซึ่งจะทำให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

รูปแบบ 2L2CPM Model ได้มาจากโดยนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรดและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับศักยภาพเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนและทำการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ จำนวน 5 คน โดยการจัดสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด
2. เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด
3. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยแบบสองขั้นตอน ระหว่างวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยกำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาศักยภาพเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกครอบคลุมประเด็นศักยภาพ สภาพปัญหาภายนอกและภายในกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่เป็น

กลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่มีความเกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรีทั้ง 3 กลุ่ม สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ พัฒนาการอำเภอกุยบุรีหรือจังหวัด เกษตรอำเภอกุยบุรีหรือจังหวัด ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มต้นกล้าอาชีพแปรรูปเครื่องสำอาง และสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นแบบการพรรณนาความ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การสร้างรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ ในขั้นตอนที่ 1 และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวกับการสร้างรูปแบบการสร้างเครือข่าย เพื่อความเข้มแข็งและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ จำนวน 5 คน โดยการจัดสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ขั้นตอนนี้เป็นใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ได้พัฒนาขึ้นจากขั้นตอนที่ 2 จากนั้นนำแบบสอบถามให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 400 คน จากสูตรของคอคแรน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยรูปแบบที่มีความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ต้องมีค่าเฉลี่ย ≥ 3.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ≤ 1.00

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 542,679 คน (สำนักงานเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์, 2561) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของคอคแรน (Cochran, W. G.) (Cochran, W. G., 1953) ที่โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบสำนวน ภาษาและความครอบคลุมของเนื้อหาของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบการวัดค่าของลิเคิร์ต (Likert, R. A., 1932) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยเรียงจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ หาดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณหาค่า IOC ซึ่งคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น Alpha = 0.92

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลเพื่อหาค่าสถิติ มีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percent)

2. วิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยไว้ตามแนวคิดของเบสส์ (Best, J. W., 1981)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วยค่าร้อยละส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 บริบทข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านรวมไทย ตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

หมู่บ้านรวมไทย ในอดีตเคยเป็นแหล่งหลบซ่อนของคอมมิวนิสต์ ต่อมาเมื่อสถานการณ์คลี่คลาย ปี 2521 จังหวัดได้จัดตั้งโครงการ หมู่บ้านตัวอย่างสหกรณ์ ตามนโยบายของรัฐมนตรีในสมัยนั้น โดยหมู่บ้านรวมไทยเริ่มเปิดหมู่บ้านเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2521 บ้านรวมไทยเป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลจากองค์การบริหารส่วนตำบลหาดขาม ประมาณ 22 กิโลเมตร อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอ ประมาณ 30 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 60 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านที่มีประชากรมาจากหลากหลายภูมิภาค หลายพื้นที่ นำไปสู่การเป็นหมู่บ้านรวมไทย ที่มีความหลากหลาย เราอาศัยอยู่กันแบบเป็นซอย จำนวน 21 ซอย แต่ละซอยจะมีหัวหน้าซอยและประชาคม

ที่ตั้ง อาณาเขตติดต่อ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลไร่ใหม่ อำเภอสามร้อยยอด ทิศใต้ติดต่อกับบ้านย่านซื่อ หมู่ที่ 9 ตำบลหาดขาม ทิศตะวันออกติดต่อกับบ้านยางชุมเหนือ หมู่ที่ 6 ตำบลหาดขามและทิศตะวันตกติดต่อกับเทือกเขาตะนาวศรีและสหภาพเมียนมา สภาพทางเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลากหลาย อาทิ เช่น การเกษตร เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง ค้าขาย สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปพื้นที่เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ มีเนื้อที่ประมาณ 3,500 ไร่ ให้เป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกินภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูงล้อมรอบด้วยภูเขา จำนวนกลุ่มกิจกรรม/อาชีพ มีจำนวน 13 กลุ่มอาชีพ ดังนี้ 1) กลุ่มสตรีแปรรูปพืชผล ทาง การเกษตรบ้านรวมไทย 2) กลุ่มเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านรวมไทย 3) กลุ่มต้นกล้าอาชีพแปรรูปเครื่องสำอาง (จากสับปะรด) บ้านรวมไทย 4) กลุ่มแปรรูปกระดาดจากใบสับปะรดบ้านรวมไทย 5) กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ (กลิ้งไม้) 6) กลุ่มชาใบหม่อนบ้านรวมไทย 7) กลุ่มผู้เลี้ยงแพะบ้านรวมไทย 8) กลุ่มผู้เลี้ยงวัวบ้านรวมไทย 9) กลุ่มช่างกุยโฮมสเตย์ 10) กลุ่มปลูกผักปลอดภัย บ้านรวมไทย 11) กลุ่มช่างปากกุยบุรี โฮมสเตย์ 12) กลุ่มผู้เลี้ยงหมูบ้านรวมไทย และ 13) กลุ่มชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สัตว์ป่ากุยบุรี

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) สรุประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ได้แก่ พัฒนาการจังหวัด เกษตรอำเภอ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากใบสับปะรด ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร 9101 ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มต้นกล้าอาชีพแปรรูปเครื่องสำอาง และสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้บริหารและผู้นำวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรดทั้ง 3 กลุ่ม สรุปรผลการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

1. ด้านความรู้ พบว่า หลักการในการดำเนินงานของเครือข่าย ได้อาศัยแนวคิดจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างและพัฒนาแนวคิดกับการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ประกอบอาชีพเดียวกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันเรียนรู้ และคิดค้นนวัตกรรมใหม่สำหรับอาชีพของแต่ละกลุ่มเพื่อสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์

2. ด้านทักษะ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ควรเรียนรู้กรรมวิธีการผลิตและการแปรรูปสินค้าที่หลากหลาย มีเครือข่ายที่เป็นมิตรมีบรรยากาศเป็นกันเองระหว่างผู้ขายกับผู้ขาย และระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ

3. ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง พบว่า จะมีการจัดประชุม เพื่อกำหนดแนวทางการทำงานของกลุ่ม เพื่อวางแผนกำหนดกระบวนการดำเนินงาน และวางแผนการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์

4. ด้านบุคลิกประจำตัวบุคคล พบว่า กลุ่มมีการแบ่งหน้าที่ในการดำเนินงานอย่างชัดเจน แบ่งหน้าที่ในการทำงานตามความถนัดและเหมาะสมเพื่อป้องกันการงานที่ซ้ำซ้อน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิก และทำให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความสามัคคีและรักในงานที่ตนทำ

5. ด้านแรงจูงใจ พบว่า มีการรักษาคุณภาพมาตรฐานของสินค้าให้ดียู่เสมอ เพราะคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ลูกค้าจดจำผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และวิธีที่จะช่วยให้ผู้ประกอบการ SME เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายที่สุดนอกจากนี้ผู้วิจัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ได้จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคมีรายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. ผู้นำกลุ่มเห็นความสำคัญ สนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง	1. ผู้ประกอบการบางกลุ่มยังขาดความเชื่อมั่น ความมั่นใจในตนเอง
2. มีการสร้างวัฒนธรรมความเชื่อใจและการแบ่งปันความรู้ บรรยากาศและวัฒนธรรมการทำงาน	2. ขาดแผนงานที่ชัดเจน ที่มาจากความต้องการของ สมาชิกในกลุ่ม
3. ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น	4. ขาดการนำผลไปใช้ ประโยชน์ เพื่อสร้างแรงขับเคลื่อนให้เกิดการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการสร้างฐานความรู้อย่างต่อเนื่อง
4. มีความคิดสร้างสรรค์	6. สับปะรดมีฤดูกาลผลิตเพียงปีละครั้ง ทำให้ไม่มีวัตถุดิบเพื่อการแปรรูปได้ตลอดทั้งปี
5. สามารถนำทรัพยากรวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าได้	7. บางช่วงที่วัตถุดิบไม่มี ส่งผลให้สมาชิกของกลุ่มขาดรายได้จากการไม่มียานพาหนะ
6. ช่วยสร้างชื่อเสียงให้กับหมู่บ้าน และเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในหมู่บ้าน	9. ช่วงที่วัตถุดิบมีจำนวนมากเกินความต้องการของกลุ่มแปรรูป ทำให้วัตถุดิบเกิดความเน่าเสีย
10. มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยการเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ให้มีความทันสมัย	

12. ทำให้เพิ่มรายได้ให้กับหมู่บ้าน และทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพให้ประชาชนในหมู่บ้าน	
โอกาส	อุปสรรค
1. เป็นแนวทางเพิ่มรายได้ที่เหมาะสม 2. มีการแปรรูปผลไม้ที่หลากหลาย ซึ่งสามารถตอบโจทย์ตามความต้องการของผู้บริโภคได้ 3. มีการออกบูธจำหน่ายตามงานแสดงสินค้า ทำให้เป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้นของคนต่างพื้นที่ 4. มีช่องทางการจำหน่ายที่กว้าง และครอบคลุม ทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงสินค้าได้ง่ายกว่าแต่ก่อน	1. ในพื้นที่ข้างเคียง มีการนำสับปะรดมาแปรรูปเช่นเดียวกัน ทำให้เกิดการแข่งขันในเรื่องของราคา 2. การแปรรูปสับปะรดกวนมีขั้นตอนเยอะ และใช้เวลาในการผลิตนาน ทำให้บางครั้งสินค้าไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค

ตอนที่ 3 การสร้างรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ได้กำหนดรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้วยอาศัยแนวคิดและการมีส่วนร่วม การพัฒนาศักยภาพ การสร้างเครือข่าย การแบ่งงานตามหน้าที่ การประสานงาน และการติดต่อสื่อสารทั้งใน/นอกเครือข่าย ทั้งที่เป็นระดับกลุ่ม ระดับเครือข่าย และระหว่างเครือข่ายด้วยกัน โดยผ่านกระบวนการสรุปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้าน รวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้รูปแบบเครือข่าย “2L2CPM Model” มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านภาวะผู้นำ (L: leadership) หมายถึง ผู้นำของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด มีศักยภาพจะเป็นคนที่ขับเคลื่อนให้เครือข่ายมีประสิทธิภาพ เป็นผู้ประสานงานต่าง ๆ ของกลุ่ม สามารถนำทุนทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน โดยอาศัยความร่วมมือกับสมาชิกกลุ่ม

2. ด้านการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (L: Lending hand) หมายถึง สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือกัน จึงทำให้เกิดความสนิทสนมและความสามัคคีภายในกลุ่ม

3. ด้านความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (C: Creative) หมายถึง ผู้ประกอบการมีกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์เดิมให้ดีขึ้น และคิดค้นและสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มและสร้างความแตกต่างของสินค้าให้เหนือคู่แข่งเพื่อให้ออกสนองความต้องการของผู้บริโภค

4. ด้านการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร (C: Communication) หมายถึง สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด มีกระบวนการแลกเปลี่ยนข่าวสาร

ระหว่างบุคลากรในฝ่ายต่าง ๆ ทั้งภายใน และภายนอกองค์กรจะทำให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสามารถบรรลุ วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด

5. ด้านการมีส่วนร่วม (P: Participation) หมายถึง สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด ได้เข้ามามีส่วนร่วมใน การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

6. ด้านการตลาด (M: Marketing) หมายถึง สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสับปะรด ต้องอาศัยการตลาดเป็นตัวกลางที่จะทำให้เกิดการนำสินค้าหรือบริการจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการนั้น ๆ โดยอาศัยช่องทางการตลาดที่หลากหลาย เช่น ทางออนไลน์หรือออฟไลน์ เป็นต้น

ตอนที่ 4 ผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด โดยภาพรวมมีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านภาวะผู้นำ (L : leadership) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (C : Creative) ด้านการตลาด (M : Marketing) ด้านการมีส่วนร่วม (P : Participation) ด้านการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร (C : Communication) และด้านการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (L : Lending hand) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด) แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์รูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม

ผลสัมฤทธิ์รูปแบบการสร้างเครือข่าย เพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป ผลิตภัณฑ์จากสับปะรด		$\bar{x}$	S.D.	ระดับความ พึงพอใจ	ลำดับ
1.	ด้านภาวะผู้นำ (L : leadership)	4.36	0.65	มากที่สุด	1
2.	ด้านการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (L: Lending hand)	3.99	0.60	มาก	6
3.	ด้านความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (C: Creative)	4.34	0.32	มากที่สุด	2
4.	ด้านการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร (C: Communication)	4.18	0.62	มาก	5
5.	ด้านการมีส่วนร่วม (P: Participation)	4.24	0.61	มากที่สุด	4
6.	ด้านการตลาด (M: Marketing)	4.30	0.50	มากที่สุด	3
รวม		4.23	0.32	มากที่สุด	

อภิปรายผล

1. ศักยภาพเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในด้านความรู้ ในการดำเนินงานของเครือข่าย ได้อาศัยแนวคิดจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านทักษะ มีการเรียนรู้กรรมวิธีการผลิตและการแปรรูปสินค้าที่หลากหลายจากเครือข่าย ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง มีการกำหนดกระบวนการทำงานและวางแผนการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านบุคลิกประจำตัวบุคคล พบว่า กลุ่มมีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานตามความถนัดและเหมาะสม เพื่อป้องกันการงานที่ซ้ำซ้อน ด้านแรงจูงใจ มีการรักษาคุณภาพมาตรฐานของสินค้าให้ได้อยู่เสมอ เพราะคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ลูกค้าจดจำผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และวิธีที่จะช่วยให้ผู้ประกอบการ SME เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนควรต้องพัฒนาศักยภาพของกลุ่มด้วยการดำเนินงานในบริบทของชุมชนตนเอง ภายใต้อาณัติสำคัญทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่และอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพ เศรษฐกิจของชุมชน และเหมาะสมกับทุนทางสังคมที่มีซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ณรงค์วิทย์ แสันทอง ได้กล่าวถึงความหมายของศักยภาพว่า สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 หมายถึง บุคลิกลักษณะของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ความเชื่อและอุปนิสัยและกลุ่มที่ 2 หมายถึง กลุ่มของความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะพื้นฐาน (Attributes) (ณรงค์วิทย์ แสันทอง, 2560) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อธิพงษ์ ฤทธิชัย กล่าวว่า องค์ประกอบของศักยภาพ ประกอบด้วย 1) แรงจูงใจ 2) คุณลักษณะส่วนบุคคล 3) แนวคิดของตนเอง 4) ความรู้ และ 5) ทักษะ (อธิพงษ์ ฤทธิชัย, 2556)

2. การสร้างรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้กำหนดรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้วยอาศัยแนวคิดและการมีส่วนร่วม การพัฒนาศักยภาพ การสร้างเครือข่าย การแบ่งงานตามหน้าที่ การประสานงาน และการติดต่อสื่อสารทั้งใน/นอกเครือข่าย ทั้งที่เป็นระดับกลุ่ม ระดับเครือข่าย และระหว่างเครือข่ายด้วยกัน โดยผ่านกระบวนการสรุปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังเคราะห์ได้รูปแบบ “2L2CPM Model” ประกอบด้วย 1) ด้านภาวะผู้นำ L: leadership 2) ด้านการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน L: Lending hand 3) ด้านความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ C: Creative 4) ด้านการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร C: Communication 5) ด้านการมีส่วนร่วม P: Participation และ 6) ด้านการตลาด (M: Marketing) ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด ต้องมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกในหลายด้าน โดยเฉพาะ ด้านความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้าน นโยบายของรัฐบาล เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทั้งระดับประเทศ และระดับท้องถิ่นส่งผลให้ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดโอกาสที่ดีในการร่วมสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งต่อไปในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดนุวัศ สุวรรณวงศ์ ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จะต้องมีการกระบวนการ 1) การเติมกิจกรรมลงในวิสาหกิจชุมชน 2) ขั้นตอนการลงสนาม 3) พี่เลี้ยงเชื่อมประสาน และ 4) การค้นหาข้อจำกัดและประเด็นที่สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายได้นั้น จะเป็นด้านเครือข่ายความรู้ โดยเฉพาะมิติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อยกระดับปัญญา การเติมกลไกสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการเสริมพลังอำนาจให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและการพัฒนาหรือสร้างหน่วยงานเชื่อมประสาน (ดนุวัศ สุวรรณวงศ์, 2560)

3. ผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเรียงด้านจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านภาวะผู้นำ (L: leadership) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (C: Creative) ด้านการตลาด (M: Marketing) ด้านการมีส่วนร่วม (P: Participation) ด้านการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร (C: Communication) และด้านการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (L: Lending hand) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากประธานวิสาหกิจชุมชนมีภาวะความเป็นผู้นำสูง และมีความสามารถในการสร้างความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกวิสาหกิจชุมชน สร้างกลไกความร่วมมือให้แก่สมาชิกทุกคน ส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานภาค นอกทั้งภาครัฐและเอกชนอยู่ตลอดเวลาซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สมาชิกของชุมชนต้องมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญา พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ประกอบกับสมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน ภายใต้การตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผล ตลอดจนมีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่น ๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน (ประเวศ วะสี, 2553) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเรณูมาศ กุละศิริมา ศึกษาเรื่องแนวทางในการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชน ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพแหล่งเรียนรู้ชุมชนในตำบลโคกโคเฒ่ามีแหล่งเรียนรู้ 19 แห่ง มีความพร้อมในการใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ พอสมควร ศูนย์การเรียนรู้เฉลิมพระเกียรติเป็นแหล่งเรียนรู้

ชุมชนที่มีความพร้อมและมีการใช้ทำกิจกรรมชุมชนมากที่สุด ชุมชนจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยมุ่งเน้นในเรื่องการประกอบอาชีพหลัก และอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ครัวเรือน ใช้วิธีการจัดกลุ่มสนใจ อาทิ กลุ่มจักสาน กลุ่มขนมหวาน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น (เรณู มาศ กุละศิริมา, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความสำคัญของศักยภาพเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรดที่ทำให้องค์การเกิดประสิทธิภาพประกอบด้วยด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง ด้านบุคลิกประจำตัวบุคคลและด้านแรงจูงใจ เมื่อนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด สังเคราะห์ได้รูปแบบ “2L2CPM Model” ประกอบด้วย 1) ด้านภาวะผู้นำ (L: leadership) 2) ด้านการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (L: Lending hand) 3) ด้านความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (C: Creative) 4) ด้านการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร (C: Communication) 5) ด้านการมีส่วนร่วม (P: Participation) และ 6) ด้านการตลาด (M: Marketing) เมื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด พบว่าโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และด้านการเกื้อกูลซึ่งกันและกันมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนงบประมาณแผ่นดินจากกองทุนวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม ปีงบประมาณ 2563 และบทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด หมู่บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการหมู่บ้านรวมไทย. (2562). แผนพัฒนาหมู่บ้านรวมไทย. ประจวบคีรีขันธ์: คณะกรรมการหมู่บ้านรวมไทย.
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2560). Competency ทำงานง่ายกว่าได้ผลดีกว่า = Easy HR: Competency. นนทบุรี: ธิงค์ บียอนด์ บุ๊คส์.

- ดนุวัศ สุวรรณวงศ์. (2560). การพัฒนาเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนครและอุทิศ สังขรัตน์. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในแต่ละลุ่มทะเลสาบสงขลา. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ประเวศ ะสี. (2553). แผนชีวิตชุมชนและการพัฒนาที่ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 6 พฤษภาคม 2563 จาก http://www.plan4thai.com/wizContent.asp?wizConID=64&txtMenu_ID=39
- เรณูมาศ กุลละศิริมา. (2558). แนวทางในการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชน ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). การวิจัยพัฒนารูปแบบ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2(4), 1-15.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2563 จาก <http://www.sukhothai.go.th>
- สำนักงานเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์. (2561). ข้อมูลทะเบียนราษฎร์. ประจวบคีรีขันธ์: สำนักงานเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2552). คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: พลังปัญญา.
- อธิพงษ์ ฤทธิชัย. (2556). แนวคิดเรื่องสมรรถนะ (Competency). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2563 จาก <http://www.jobpub.com/articles/showarticle.asp?id=2213>.
- Best, J. W. (1981). Research in Education. New Jersey: Prentice - Hall.
- Cochran, W. G. (1953). Techniques. New York: John Wiley & Sons. Inc.
- Likert, R. A. (1932). Technique for the Measurement of Attitudes. Arch Psychological, 25(140), 1-55.

แนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย
สู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่*
GUIDELINE FOR THAILAND GEMS AND JEWELRY INDUSTRY
MANAGEMENT TO MODERN PRODUCTION TECHNOLOGY
MANAGEMENT

พงษ์พันธุ์ โคตรประทุม

Phongphun Khotphathum

อนุชา ทัพยอม

Anucha Thapayom

ทวีศักดิ์ รูปสิงห์

Taweesak Roopsing

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand

E-mail: pan99pan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับสู่เทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ 2) เพื่อพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับสู่เทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 ท่าน จากผู้บริหารภาครัฐ ภาคเอกชนและนักวิชาการ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้บริหารในธุรกิจอุตสาหกรรม จำนวน 500 ราย ผลการวิจัยพบว่า ระดับความสำคัญของแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับสู่เทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ พบว่าโดยรวมให้ความสำคัญระดับมาก ผลพิจารณาเป็นรายได้ ได้แก่ ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนา ด้านการจัดการเครื่องจักรและอุปกรณ์อัตโนมัติ ด้านการควบคุมคุณภาพและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนา มีความสำคัญอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า 1) ด้านการจัดการเครื่องจักรและอุปกรณ์อัตโนมัติส่งอิทธิพลทางตรงต่อ ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนา ด้านการควบคุมคุณภาพและปรับปรุงอย่างและด้านการวางแผนการผลิตและควบคุม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ

* Received 30 November 2020; Revised 23 March 2021; Accepted 23 March 2021

0.001 2) ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนาส่งเสริมอรรถิพลทางตรงต่อการควบคุมคุณภาพ และปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนาส่งเสริมอรรถิพลทางตรงต่อ องค์ประกอบด้านการวางแผนการผลิตและควบคุม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 3) ด้านการ วางแผนการผลิตและควบคุมส่งเสริมอรรถิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านการควบคุมคุณภาพและ ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001

คำสำคัญ: แบบจำลองสมการโครงสร้าง, อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ, เทคโนโลยี การผลิตสมัยใหม่

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) investigate important levels guideline for Thailand gems and jewelry Industry management to modern production technology management, and 2) to develop the structural equation model of the guideline for Thailand gems and jewelry Industry management to modern production technology management. This study employed both quantitative and qualitative research methods. The samples for qualitative research were 9 experts who came from top management in the government sector, private sector, and academic. The samples for quantitative research were 500 entrepreneurs The results revealed that the important level of the guideline for Thailand gems and jewelry industry management to modern production technology management was at high overall. When considering each dimension, including Product Design and Development, Machines and Equipment Automation Management, Quality Control and Continuous Improvement, and Production Planning and Control, the important level was high in every dimension The analysis of the structural equation model had value over the minimum criteria and consistent with the empirical data. The hypothesis was shown that 1) machines and equipment automation management directly influence product design and development, quality control and continuous improvement and production planning and control at statistically significant levels of 0.001, 2) product design and development directly influence quality control and continuous improvement and production planning and control at statistically significant levels of 0.001, and 3) production planning and control directly influence on quality control and continuous improvement at statistically significant levels of 0.05.

Keywords: Structure Equation Modeling, Gem and Jewelry Industry, Modern Production Technology

บทนำ

หากมองการสินค้าการส่งออกที่สำคัญของไทยในปี พ.ศ. 2563 (ม.ค. - ก.ย.) พบว่า อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ นั้นเป็นอันดับที่ 1 ด้วยมูลค่า 503,304 ล้านบาท ซึ่งถือเป็นครั้งแรกที่อุตสาหกรรมนี้สามารถขึ้นเป็นผู้นำ แทนอุตสาหกรรมรถยนต์และส่วนประกอบที่ครองอันดับหนึ่งมาหลายทศวรรษ และยังพบอีกว่าอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับนั้นยังคงติดอันดับ 1 ใน 5 ของสินค้ามูลค่าส่งออก 5 อันดับแรกของไทยมาโดยตลอดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 - 2562 ปรากฏดังตารางที่ 1 (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2563)

จากความสำคัญของอุตสาหกรรมนี้ จึงมีนโยบายจากภาครัฐหลายภาคส่วน อาทิเช่น สำนักงานประมง โดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่ต้องการผลักดันให้ไทยเป็น “ศูนย์กลางการค้าอัญมณีและเครื่องประดับ” (สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2561) รวมไปถึงแผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย พ.ศ.2555 - 2574 ที่กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ไปสู่ “ศูนย์กลางอัญมณีและเครื่องประดับโลก” (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559)

ตารางที่ 1 มูลค่าสินค้าส่งออกที่สำคัญ 10 อันดับแรก ปี พ.ศ. 2558-2562 (ล้านบาท)

รายการที่	ประเภทอุตสาหกรรมที่ส่งออก	2558	2559	2560	2561	2562
1	รถยนต์ และส่วนประกอบ	707,712	738,113	798,235	863,828	927,501
2	เครื่องคอมพิวเตอร์ ส่วนประกอบ	588,399	537,049	588,614	595,419	633,150
3	อัญมณีและเครื่องประดับ	408,040	305,838	324,156	371,072	383,976
4	น้ำมันสำเร็จรูป	397,859	386,003	363,258	271,425	353,442
5	ยางพารา	270,154	249,296	193,755	-	330,156

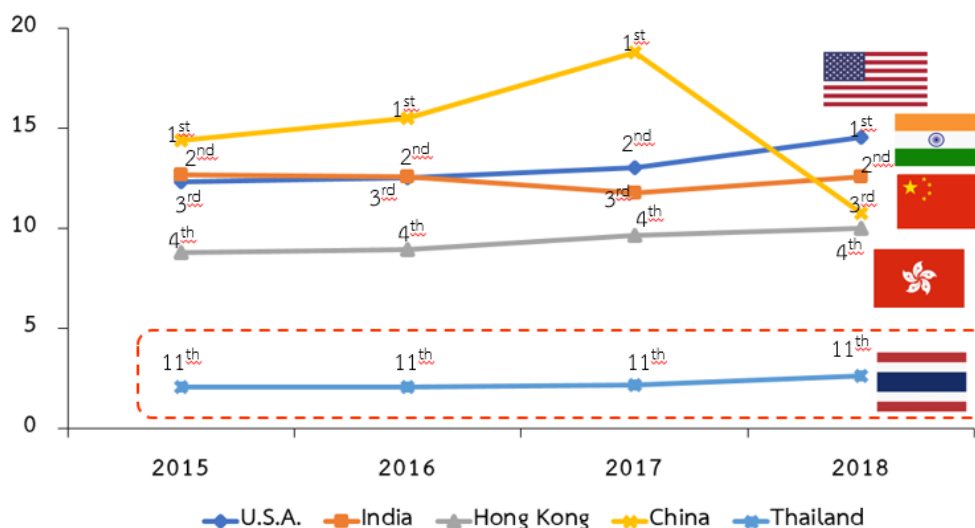
ที่มา : (กรมการค้าระหว่างประเทศ, 2562)

จากนโยบาย ไทยแลนด์ 4.0 จัดให้อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยถูกจัดให้อยู่ใน กลุ่มที่ 3 ซึ่งจะต้อง มีการปฏิรูปอุตสาหกรรมนี้ เพราะเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีการใช้เทคโนโลยีแบบเดิมในการผลิตมีความสามารถในการเติบโตจำกัด ดังนั้นอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ จำเป็นต้องมีการปฏิรูปอุตสาหกรรมใหม่ เช่น เพิ่มการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มีการเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม เพื่อให้อุตสาหกรรมในกลุ่มนี้สามารถพัฒนาต่อไปได้ ซึ่งปัจจุบันพบว่าเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการผลิต เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างคอมพิวเตอร์ เครื่องจักร ระบบการจัดการการ โดยอาศัยการควบคุมโดยคอมพิวเตอร์ทั้งหมด นับแต่ขั้นตอนแรกสุด (ลูกค้าสั่งซื้อสินค้า) ไปจนถึงขั้นตอนสุดท้าย (การจัดส่งสินค้า) โดยการควบคุมของระบบคอมพิวเตอร์ดังกล่าว และจะต้องอาศัยการ

ทำงานของคอมพิวเตอร์ในแต่ละหน่วยย่อยอีกครั้ง สำหรับการทำงานในแต่ละขั้นตอน (Groover, M, 2018) ซึ่งประโยชน์ของเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่นั้น ได้แก่ 1) ช่วยลดต้นทุนการผลิต 2) ช่วยในการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ได้รวดเร็วขึ้น 3) ช่วยในการจัดการขององค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมไปถึง 4) ช่วยให้การขนส่งไปถึงผู้บริโภคได้สะดวก รวดเร็ว ดังนั้นเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่จึงเข้ามามีบทบาทที่สำคัญในการผลักดันให้องค์กรสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในยุคปัจจุบัน ซึ่งหากผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมนั้นมีความสามารถในการจัดการและสามารถที่จะประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ให้เหมาะสมกับองค์กรตัวเองเหมือนองค์กรขนาดใหญ่ ย่อมส่งผลทำให้องค์กร SMEs เหล่านั้นได้เปรียบทางการแข่งขันแข่งขัน เพราะจะทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงและยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน (Uwizeyemungu, S. et al, 2015) ซึ่งเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ จะส่งผลให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความได้เปรียบในการแข่งขัน จนธุรกิจมีรายได้สูงขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่งหากมอง SMEs ของไทยเอง ก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแบบเดิม (Traditional SMEs) ที่จะต้องให้รัฐบาลให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา มาเป็น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ทันสมัย เป็น Smart Enterprises ที่มีศักยภาพสูง (พิมพ์ธัญญา ช้องเสนาะ, 2560) ดังนั้น “วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม” ไม่ใช่เพียง “Small & Medium Enterprises” แต่เป็น “Smart Enterprise” คือ การสร้าง “วิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” (Innovation - Driven Enterprise, (IDE) อย่างที่แผนชาติระยะ 20 ปี กำหนดไว้ (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559)

ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับจะมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของไทย และมีนโยบายและการสนับสนุนต่าง ๆ จากภาครัฐ แต่กลับพบว่าอุตสาหกรรมนี้ ยังไม่สามารถที่จะแข่งขันในระดับโลกได้ จากรายงานการจัดการอันดับการแข่งขันอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับทั่วโลก โดย Global Trade Atlas พบว่าในปี 2018 ผู้นำอันดับที่หนึ่งเป็นสหรัฐ รองลงมาได้แก่ อินเดีย จีน และฮ่องกงตามลำดับ ซึ่งประเทศกลุ่มเหล่านี้ยังคงรักษาอันดับการเป็นผู้นำไว้อย่างเหนียวแน่น แต่หากมองอันดับการแข่งขันของประเทศไทยนั้น อยู่ในอันดับที่ 11 คงที่ และไม่มีการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่ปีในปี 2015 - 2018 ซึ่งอันดับไทยนั้น ยังไม่มีทีท่าและแนวโน้มที่จะสามารถขึ้นไปเป็น 1 ใน 5 ของการแข่งขันได้ในระดับโลกได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 อันดับการแข่งขันและร้อยละส่วนแบ่งของอัญมณีและเครื่องประดับทั่วโลก

จากรายงานการศึกษาปัจจัยสู่การเป็นศูนย์กลางการผลิตและการค้าอัญมณีและเครื่องประดับของโลก กระทรวงพาณิชย์ พบว่า สาเหตุหลัก ที่ทำให้อุตสาหกรรมเครื่องประดับไทย ไม่สามารถที่จะก้าวไปเป็นผู้นำได้นั้น เนื่องจาก SMEs ของไทยนั้นส่วนใหญ่ มักเป็นการทำแบบซ้ำเดิม (Routine) ตามประสบการณ์และความรู้ที่สั่งสมมามากกว่าที่จะพยายามพัฒนาความรู้ และนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้าไปประยุกต์ใช้ แต่ในขณะที่ประเทศผู้นำเหล่านั้น ได้มีการผสมผสานกันอย่างลงตัว ระหว่างแรงงานฝีมือแบบดั้งเดิมกับเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย สอดคล้องกับรายงานผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประจำปี พ.ศ. 2562 โดย IMD World Competitiveness Center พบว่าประสิทธิภาพของภาคธุรกิจของไทยนั้นมีอันดับลดลงอย่างต่อเนื่องนั้น ซึ่งหมายความว่า ภาคการผลิตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยมีการนำเครื่องมือด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ใน ยังคงอยู่ในระดับต่ำและยังถือว่าเป็นจุดอ่อนด้านประสิทธิภาพ ของภาคธุรกิจไทยเช่นเดียวกัน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2562)

จากความสำคัญของอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย และนโยบายจากภาครัฐ รวมไปถึงปัญหาเกี่ยวกับการขาดความรู้ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ ดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นมูลเหตุจูงใจที่ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษา แนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่เทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่

2. เพื่อพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed - Methodology Research) มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) 2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ 3) การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 ท่าน ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญใน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี และจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารภาครัฐในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี และจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท กลุ่มที่ 3 นักวิชาการและต้องเคยเป็นอาจารย์ในสถาบันการศึกษาที่สอนในระดับบัณฑิตศึกษาทางด้านที่เกี่ยวข้องอัญมณีและเครื่องประดับ มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี ต้องจบการศึกษาระดับปริญญาเอก

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 ท่าน โดยเป็นผู้บริหารระดับสูงหรือระดับกลางในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย โดยมีประสบการณ์ในอุตสาหกรรมนี้ไม่น้อยกว่า 10 ปี และจะต้องไม่ซ้ำกับผู้เชี่ยวชาญจากการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ประกอบการในธุรกิจอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับจากภาคธุรกิจอุตสาหกรรมในประเทศไทย ใช้ข้อมูลจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2563) และจะต้องรับมาตรฐานหรือรางวัลในระดับชาติ ซึ่งจดทะเบียนในกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นจำนวน 2,777 ราย โดยแบ่งเป็นขนาดกลางและขนาดย่อม 250 ราย และขนาดใหญ่ 250 ราย รวมทั้งสิ้น 500 ราย โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในระดับดีมากไว้จำนวน 500 ตัวอย่าง (Comrey, A. L., & Lee, H. B, 1992) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) (Babbie, E., R, 2010) ประกอบด้วยขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม

เครื่องมือการวิจัย

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ลักษณะแบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยจะกำหนดแนวทางการสัมภาษณ์ ไว้ 4 องค์ประกอบ (Factor Analysis) ได้แก่ องค์ประกอบด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนาองค์ประกอบด้านการจัดการเครื่องจักรและอุปกรณ์อัตโนมัติ องค์ประกอบด้านการควบคุมคุณภาพและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง องค์ประกอบด้านการวางแผนการผลิตและควบคุม โดยลักษณะของคำถามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือผลการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item - Objective Congruence: IOC) มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00

2. การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือในการวิจัยสำหรับการพัฒนาตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างและศึกษาระดับความสำคัญของคุณลักษณะขององค์ประกอบแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ โดยใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปขององค์กรลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – List) มีข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของธุรกิจในปัจจุบัน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ มีข้อคำถามจำนวน 17 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความสำคัญของแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีข้อคำถาม จำนวน 100 ข้อ ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าของน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับตามวิธีของ Likert

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ ที่นอกเหนือจากแบบสอบถามตอนที่ 3 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด มีข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ

ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) เป็นรายข้อในส่วนของข้อคำถาม ที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ด้วยการวิเคราะห์ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.30 - 2.25 และข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ด้วยการวิเคราะห์ค่า Corrected Item - Total Correlation ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.46 - 0.89 ส่วนการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่า 0.98 (Cronbach, L. J., 1990)

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบบันทึกการสนทนา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด โดยมีผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Moderator) เป็นผู้คอยเสนอประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่องานวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำโดยกำหนดหลักเกณฑ์และประเด็นการสนทนา ขอบเขตหมายแนะนำตัว ติดต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความอนุเคราะห์และขอความร่วมมือในการให้ข้อมูล กำหนด วัน เวลา สถานที่ และดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญตามโครงสร้างที่ได้กำหนดไว้ โดยในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลไว้ตลอดเวลารวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำไปใช้ในการวิเคราะห์

2. การวิจัยเชิงปริมาณ จัดทำแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการในธุรกิจอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยเพื่อการส่งออก จากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ รวบรวมรายชื่อ ที่อยู่ ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 500 ราย ขอบเขตหมายแนะนำตัว ติดต่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม ขอความร่วมมือเข้าสัมภาษณ์จากแบบสอบถาม หากไม่สะดวกให้เข้าพบจะใช้วิธีการส่งแบบสอบถามและรับกลับทางไปรษณีย์ และทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ นำแบบสอบถามที่ได้มาทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาเปลี่ยนแปลงเป็นรหัสตัวเลข

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม ทำโดยขอบเขตหมายแนะนำตัว ติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์และขอความร่วมมือในการให้ข้อมูล จัดทำร่างประเด็นการสนทนาและนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ ดำเนินการสนทนากลุ่ม ตามวัน เวลา สถานที่ที่กำหนด โดยในระหว่างการสนทนากลุ่มผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลไว้ตลอดเวลา รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสนทนาเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา แล้วสรุปเป็นค่าความถี่

2. การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนา สถิติอ้างอิง และสถิติเชิงพหุ โดยสถิติเชิงพรรณนา กับแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ โดยวิธีการหาค่าความถี่ แล้วสรุปมาเป็นค่าร้อยละ สำหรับแบบมาตราส่วนประมาณค่า ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนแบบปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เนื้อหา แล้วสรุปออกมาเป็นค่าความถี่ ส่วนสถิติอ้างอิง

3. การวิเคราะห์และพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขั้นสูง เพื่อทราบข้อมูลทางสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งการแปลผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ซึ่งแบบจำลองต้องผ่านการปรับแต่งค่าองค์ประกอบ หรือตัวแปรแฝง

(Latent Variable Adjustment) ในทุกตัวของงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการปรับปรุง ตัวแบบจำลอง (Modification Indices) ตามคำแนะนำของ Arbuckle โดยการพิจารณาค่าของผลที่ได้ จนได้ตัวแบบที่มีค่าสถิติผ่านเกณฑ์ครบทั้ง 4 ค่า จึงถือว่าตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างนั้นมีความสมบูรณ์สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Arbuckle, J. L, 2011) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของแบบจำลอง

การประเมินความสอดคล้องของโมเดล (Evaluating the Data-Model Fit)	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา (Criteria)	แหล่งอ้างอิง (Reference)
1. CMIN-p (ค่าระดับความน่าจะเป็นของ ไคสแควร์)	> .05	Arbuckle (2016, p.53) IBM SPSS AMOS v.20
2. CMIN/DF (ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์)	< 2	Arbuckle (2016, p.601) IBM SPSS AMOS v.20
3. GFI (ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง)	> .90	Arbuckle (2016, p.614) IBM SPSS AMOS v.20
4. RMSEA (ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของ การประมาณค่าความคลาดเคลื่อน)	< .08	Arbuckle (2016, p.604) IBM SPSS AMOS v.20

ผลการวิจัย

1. ผลการการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า องค์กรประกอบของแนวทางอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ ประกอบด้วย 4 องค์กรประกอบที่สำคัญ ได้แก่ องค์กรประกอบด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนา องค์กรประกอบด้านการจัดการเครื่องจักรและอุปกรณ์อัตโนมัติ องค์กรประกอบด้านการควบคุมคุณภาพและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และ องค์กรประกอบด้านการวางแผนการผลิตและควบคุม

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความสำคัญของแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่

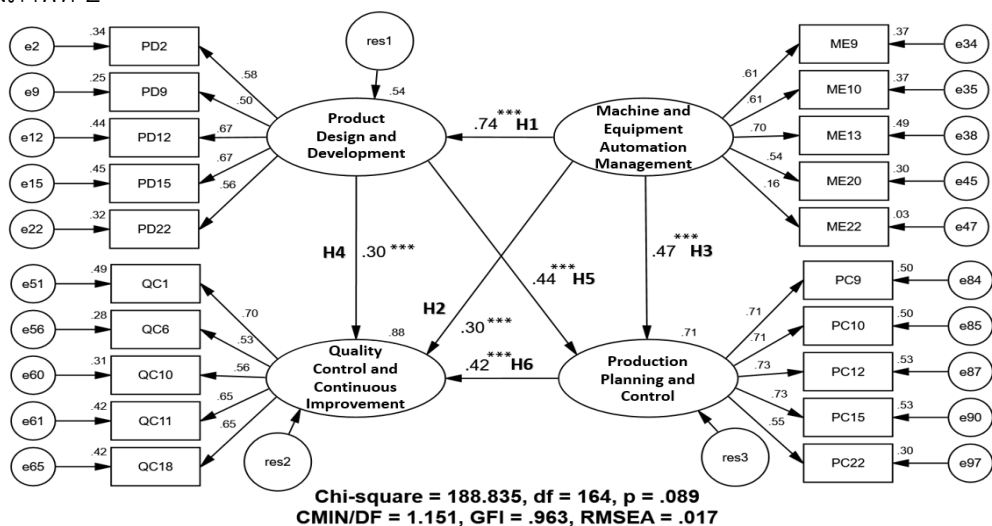
แนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและ เครื่องประดับสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความสำคัญ
ภาพรวม	3.84	0.45	มาก
1. ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนา	3.90	0.47	มาก
2. ด้านการจัดการเครื่องจักรและอุปกรณ์อัตโนมัติ	3.96	0.45	มาก
3. ด้านการควบคุมคุณภาพและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	3.81	0.53	มาก

แนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและ เครื่องประดับสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความสำคัญ
4. ด้านการวางแผนการผลิตและควบคุม	3.69	0.56	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า โดยภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนา มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 ด้านการจัดการเครื่องจักรและอุปกรณ์อัตโนมัติมีความสำคัญในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ด้านการควบคุมคุณภาพและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 ด้านการวางแผนการผลิตและควบคุมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69

3. ผลการประเมินความสอดคล้องกลมกลืนของตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างหลังการปรับปรุงแบบจำลองพบว่า ค่าความน่าจะเป็นของไคสแควร์เท่ากับ .089 มากกว่า .05 แสดงว่านี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (CMIN/DF) เท่ากับ 1.151 มีค่าน้อยกว่า 2 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.963 มีค่ามากกว่า 0.90 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.017 มีค่าน้อยกว่า 0.08 จึงสรุปได้ว่าสถิติทั้ง 4 ค่าผ่านเกณฑ์การประเมิน ดังนั้นแบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ ภายหลังปรับปรุงแล้วนั้นจึงมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ปรากฏดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ในโหมด Standardized Estimate หลังปรับปรุง

จากภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างภายหลังปรับปรุงตัวแบบเพื่อวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝง พบว่า สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 องค์ประกอบด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์ส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.74 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 องค์ประกอบด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์อัตโนมัติส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านการควบคุมคุณภาพและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.30 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 องค์ประกอบด้านเครื่องจักรและอุปกรณ์อัตโนมัติส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านการวางแผนการผลิตและควบคุม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.47 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4 องค์ประกอบด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนาส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านการควบคุมคุณภาพและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.30 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 5 องค์ประกอบด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนาส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านการวางแผนการผลิตและควบคุม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.44 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 6 องค์ประกอบด้านการวางแผนการผลิตและควบคุมส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านการควบคุมคุณภาพและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.42 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 ท่านเพื่อรับรองตัวแบบจัดการอุตสาหกรรมอัจฉริยะและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ที่ประชุม มีมติเป็นเอกฉันท์รับรองตัวแบบจัดการอุตสาหกรรมอัจฉริยะและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ มีข้อเสนอแนะสำคัญที่ตรงกันหลายท่าน หลัก ๆ มี 2 ข้อได้แก่

4.1 นอกจากเทคโนโลยีการผลิตสมัยนั้นมีความสำคัญในภาคการผลิต Mass Production เพื่อการแข่งขัน แต่ผู้เชี่ยวชาญให้มองถึงความเชี่ยวชาญในการผลิตเครื่องประดับที่มีความวิจิตรและมีเอกลักษณ์ซึ่งอุตสาหกรรมอัจฉริยะและเครื่องประดับไทยนับว่ามีเอกลักษณ์โดดเด่นแตกต่างจากคู่แข่งและเป็นที่ยอมรับในระดับโลก ซึ่งเป็นประเด็นที่ไม่สามารถมองข้ามได้ หากมีการผสมผสานกันอย่างลงตัวของแรงงานฝีมือกับเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่จะทำให้ไทยกลายเป็น ศูนย์การผลิตอัจฉริยะและเครื่องประดับโลกได้

4.2 จากงานผลการวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิ มีฉันทาติเป็นเอกฉันท์ ว่า องค์ประกอบทั้ง 4 องค์นั้นมีความปัจจัยโดดเด่นเป็นอย่างมาก ในแง่ของกระบวนการผลิตสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์ประกอบด้านการวางแผนการผลิตและพัฒนา ส่งอิทธิพลทางตรงต่อการควบคุมคุณภาพ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ความเห็นว่า องค์ประกอบ 2 องค์ประกอบนี้ อาจจะ

เป็นจุดสำคัญของการเข้าไปสู่ ศูนย์กลางการผลิตอัญมณีและเครื่องประดับของไทย เพราะผู้ซื้อจะพึงพอใจต่อลักษณะสินค้าก่อนเป็นอันดับแรก ต่อจากนั้นผู้ซื้อจะพิจารณาลักษณะของคุณภาพของสินค้า มีตำหนิ ตรงหนิ ขำรุดหรือไม่ มากกว่าตัวแปรสองด้านที่เหลือคือ ด้านการจัดการเครื่องจักรและอุปกรณ์อัตโนมัติกับด้านการวางแผนการผลิตและควบคุม ซึ่ง 2 ตัวแปรนี้เป็นสิ่งที่ลูกค้าไม่ได้สัมผัสโดยตรง

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ พบว่า โดยภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.84 นั้นหมายความว่าปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะเทคโนโลยีจะเป็นกิจกรรมการสร้างคุณค่าในองค์กร รวมไปถึงจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้านขององค์กร อาทิเช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต การวางแผนการผลิต การตลาด เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rajan, A.J, et al ซึ่งการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 ที่ทุกองค์กรต้องพัฒนาศักยภาพหรือเสริมสร้างความสามารถทางการแข่งขันด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อตอบสนองการทำงาน และความต้องการของลูกค้า ซึ่งการนำความคิดสร้างสรรค์มาสร้างและแตกต่างอันหลากหลายและสามารถผนวกเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้นั้น จะเป็นการเพิ่มผลิตภาพและการลดต้นทุน (Rajan, A. J. et al, 2016) อีกทั้งจะได้ผลิตภาพเพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดอุตสาหกรรมยุคใหม่ที่ต้องตอบสนองความต้องการเพื่อสร้างให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจสูงสุด

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ พบว่า องค์ประกอบด้านการจัดการเครื่องจักรและอุปกรณ์อัตโนมัติ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.96 สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญในยุคที่เศรษฐกิจโลกกำลังถูกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีอย่างเต็มรูปแบบ เครื่องจักรระบบอัตโนมัติ (Automation) เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เนื่องจากการผสมผสานกันระหว่างเครื่องจักรและระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มิเกล โกลเวอร์ ซึ่งได้แบ่งประเภทของเครื่องจักรอัตโนมัติ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ระบบเครื่องจักรกึ่งอัตโนมัติ ได้แก่ เครื่องจักรที่นำเอาคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการควบคุมหรือการทำงานในบางขั้นตอน และระบบเครื่องจักรอัตโนมัติแบบเต็มรูปแบบ ได้แก่ เครื่องจักรที่นำเอาคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยควบคุมหรือทำงานในทุกขั้นตอน โดยพนักงานมีหน้าที่ออกคำสั่ง ดูแลรักษาระบบเครื่องเท่านั้น (Groover, M, 2018) การทำงานโดยใช้เครื่องจักรอัตโนมัติทุกขั้นตอนจะเหมาะกับงานที่ต้องการการควบคุมที่ต้องการความสม่ำเสมอของ

คุณภาพของผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังช่วยลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุจากงานที่มีความเสี่ยงต่อพนักงานอีกด้วย

3. ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการจัดการการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ พบว่าองค์ประกอบด้านการจัดการเครื่องจักรและอุปกรณ์อัตโนมัติส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านการจัดการการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนา มีค่าน้ำหนักเส้นอิทธิพลสูงสุด (Standardized Regression Weight) ที่ 0.74 แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีเครื่องจักรและอุปกรณ์อัตโนมัติไม่ว่าจะเป็นเครื่อง Rapid Prototype (RP) และเครื่องกัดอัตโนมัติ (Computer Numerical Control; CNC) เครื่อง 3D Printing ได้เข้ามามีบทบาทในการออกแบบและสร้างชิ้นงานต้นแบบได้อย่างรวดเร็วหลังจากการออกแบบผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ ซึ่งอุปกรณ์และเครื่องจักรเหล่านี้จะมาสสนับสนุนสามารถช่วยลดเวลาในกระบวนการออกแบบ ช่วยลดต้นทุนในการผลิต ช่วยลดของเสียในกระบวนการหล่อและสามารถสร้างภาพเสมือนจริง (Rendering) โดยไม่ต้องสร้างชิ้นงานจริง (Conceptual Design) ซึ่งการผลิตชิ้นงานสามมิตินี้เริ่มต้นด้วยการออกแบบเสมือนจริง โดยใช้โปรแกรม CAD (Computer Aided Design) เพื่อสร้างแบบจำลองสามมิติ (สำหรับการสร้างวัตถุชิ้นใหม่ทั้งหมด) หรือใช้เครื่องสแกนสามมิติ (สำหรับการคัดลอกวัตถุที่มีอยู่แล้ว) สแกนเนอร์นี้จะทำการสำเนาดิจิทัลสามมิติและส่งเข้าสู่โปรแกรมสร้างแบบจำลองสามมิติทำให้นักออกแบบลดเวลาในการแก้ไขชิ้นงานต้นแบบได้อย่างรวดเร็ว (Radhakrishnan P. et al, 2008)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยของแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ สามารถสรุปได้ออกเป็น 4 ข้อดังต่อไปนี้ 1) แบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ ภายหลังปรับปรุงแล้วนั้นจึงมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 2) ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ พบว่า โดยภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก 3) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ มากที่สุดได้แก่ องค์ประกอบด้านการจัดการเครื่องจักรและอุปกรณ์อัตโนมัติ 4) ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการจัดการอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทยสู่การจัดการเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ พบว่าด้านการจัดการเครื่องจักรและอุปกรณ์อัตโนมัติส่งอิทธิพลทางตรงต่อด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนา มากที่สุด ข้อเสนอแนะ 1)

กำหนดนโยบายที่ชัดเจนจากผู้บริหารระดับสูง ที่จะนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ เข้าไปใช้ทุก ส่วนงานขององค์กร รวมไปถึง กำหนดนโยบายการ ส่งเสริมให้พนักงานได้ฝึกอบรม สัมมนา เพิ่มความรู้ในเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ ให้เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดขององค์กร รวมไปถึง กำหนด นโยบายในการร่วมพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับกับภาครัฐหรือเอกชนเพื่อให้เกิด นวัตกรรมใหม่ ๆ พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมปรับปรุงอย่างต่อเนื่องในองค์กร เช่น Lean Six Sigma QCC TPM เป็นต้น 2) จัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีการผลิตและการตรวจสอบอัญ มณีและโลหะมีค่าที่ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ รวมไปถึงส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ประกอบ จะต้องมิตรามาตรฐานเครื่องประดับโลหะมีค่า (Hallmark) ก่อนจัดจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค และให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กในการเข้าร่วมแสดงสินค้าในงาน Bangkok and Jewelry Fair อีกทั้งออกมาตรการสนับสนุนการลดหย่อนภาษี เช่น ลดหย่อน ภาษีการนำเข้าเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ทันสมัย 3) เพิ่มหลักสูตรเทคโนโลยีการผลิตหรือวิศวกร ในสาขาการผลิตอัญมณีและเครื่องประดับ ตั้งแต่ระดับอาชีวะถึงระดับอุดมศึกษา และ กำหนด คุณสมบัติของอาจารย์ที่จะเข้ามาสอน จะต้องมีประสิทธิภาพในการทำงานในอุตสาหกรรมอัญ มณีและเครื่องประดับอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5 ปี รวมไปถึงกำหนดนโยบายให้สถาบันอุดมศึกษา จะต้องเปิดอบรมด้านเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ให้แก่ผู้ประกอบการด้านอัญมณีและ เครื่องประดับอยู่เป็นประจำ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการค้าระหว่างประเทศ. (2562). ข้อมูลสถานการณ์ส่งออกสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับ 2562. เรียกใช้เมื่อ 6 มกราคม 2563 จาก https://ditp.go.th/ditp_web61/article_sub_view.php?filename=contents_attach/542727/542727.pdf&title=542727&cate=791&d=0
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2563). สถิติการส่งออกสินค้าออกประเทศไทยโดยแบ่งเป็นประเภท ปี พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2563 จาก <http://www2.ops3.moc.go.th>
- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559). แผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย พ.ศ. 2555-2574. เรียกใช้เมื่อ 9 กรกฎาคม 2563 จาก <https://dsp.dip.go.th/th/category/2017-11-28-06-56-01/2017-12-07-02-27-01>
- พิมพ์ัญญา ช้องเสนาะ. (2560). การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไทยเข้าสู่ “ประเทศไทย 4.0”. เรียกใช้เมื่อ 19 ธันวาคม 2561 จาก <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2560/hi2560-035.pdf>
- สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2561). คำแถลงประกอบงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561. เรียกใช้เมื่อ 18 กรกฎาคม 2562 จาก <https://media.thaigov.go.th/uploads/document/70/2017/06/doc/budget.doc>

- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2562). ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขัน ประจำปี 2562 โดย IMD (2019 IMD World Competitiveness Ranking). เรียกใช้เมื่อ 9 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.nstda.or.th/th/nstda-knowledge/12907-imd-competitiveness-ranking>
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). ประเทศไทย 4.0. เข้าถึงได้จาก http://planning2.mju.ac.th/government/20111119104835_planning/Doc_25590823143652_358135.pdf
- Arbuckle, J. L. (2011). IBM SPSS Amos 20 user's guide. New York: IBM.
- Babbie, E. R. (2010). The Practice of Social Research (12th ed.). Belmont: Wadsworth.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (1992). Interpretation and Application of Factor Analytic Results. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. New York: Harper Collins Publishers.
- Groover, M. (2018). Automation, Production Systems and Computer-Integrated Manufacturing. US: Pearson.
- Radhakrishnan P. et al. (2008). CAD/CAM: Principles and Applications. New Delhi: New Age International.
- Rajan, A.J et al. (2016). Computer Integrate Manufacturing. Mylapore: Air Walk Publications.
- Uwizeyemungu, S. et al. (2015). Assimilation Patterns in the use of Advanced Manufacturing Technologies in SMEs: Exploring Their Effects on Product Innovation Performance. Journal of Information Systems and Technology Management, 2(12), 217-228.

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวของ
อำเภอพรหมคีรี อำเภอนบพิตำ และอำเภอลิขิต จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT CASE STUDY OF
TOURISM DESTINATIONS IN PROMKIRI, NOBPTUM AND SICHON,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ธนกฤต ยอดอุดม

Tanakrit Yodudom

พรรณนภา เขียวน้อย

Pannapa Khiawnoi

ฐิติมา รัตนพงษ์

Thitima Rattanapong

กิริฐากร บุญรอด

Kirathakon Boonrod

นรินทร์ อมใจ

Narinthon Imjai

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: sophon_yor@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและสาเหตุของแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอพรหมคีรี อำเภอนบพิตำ และอำเภอลิขิต จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอำเภอ พรหมคีรี อำเภอนบพิตำ และอำเภอลิขิต จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ 1) วิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการแบบลูกโซ่ จากผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราชประกอบด้วย ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรม 3 ท่าน ผู้ประกอบการธุรกิจการขนส่ง 3 ท่าน ผู้ประกอบการธุรกิจจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก 3 ท่าน ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม 3 ท่าน ผู้ประกอบการธุรกิจนันทนาการ 3 ท่าน และการประชุมกลุ่มย่อย ประกอบด้วย 1) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐจำนวน 3 ท่าน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจำนวน 5 ท่าน นักท่องเที่ยว จำนวน 6 ท่าน และประชาชน

* Received 22 October 2020; Revised 15 March 2021; Accepted 21 March 2021

ในชุมชนรอบข้าง จำนวน 6 ท่าน พบว่า ปัญหาของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ 1) ปัญหาด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 2) ปัญหาด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) ปัญหาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 4) ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวและ 5) ปัญหาด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว สาเหตุของปัญหาเกิดจากขาดการบริหารจัดการเพื่ออนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เกิดการแข่งขันกันระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยว ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอำเภอ พรหมคีรี อำเภอนบพิตำ และอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 1) การพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยวการสร้างเครือข่ายจะช่วยส่งเสริมการขยายตัวของการท่องเที่ยว 2) ส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยการนำจุดแข็งจากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย 3) การพัฒนาการขนส่งเพื่อรองรับการท่องเที่ยว 4) การร่วมกันพัฒนาจาก 3 ภาคส่วน คือ ภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน

คำสำคัญ: การพัฒนา, การท่องเที่ยว, อย่างยั่งยืน, แหล่งท่องเที่ยว

Abstract

The objectives of this research article were to study problems of tourist attractions of Phrom Khiri District, Noppitam District and Sichon District, Nakhon Si Thammarat Province and recommendations for sustainable tourism development of Phrom Khiri District, Noppitam District and Sichon District, Nakhon Si Thammarat Province The qualitative research methodology was used, namely 1) in-depth interviews. Choose a chain informant: Tourism operators registered with the Nakhon Si Thammarat Provincial Tourism Office consist of 3 hotel operators, 3 transport business operators, 3 souvenir merchandise business operators, and 3 food and beverage business operators. Tour business entrepreneurs 3 persons and small group meetings It consisted of 1) 3 government officials, 5 tourism operators, 6 tourists, and 6 people in the surrounding communities. Tourism 2) problems with tourism activities, 3) problems with access to tourist attractions, 4) problems of tourism facilities, and 5) problems with accommodation in tourist spots. The cause of the problem is Lack of management to conserve tourist attractions There is a competition between tour operators. Lack of government support the guidelines for sustainable tourism development of Phrom Khiri District, Noppitum District and Sichon District, Nakhon Si Thammarat Province consist of 1) the development of tourism networks, networking will help promote the expansion of tourism; By bringing strengths from diverse tourism resources 3) development of

transportation to support tourism 4) joint development of 3 sectors: government, public and private sectors

Keywords: Development, Tourism, Sustainable, Tourist Attraction

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งที่ก่อให้เกิด การสร้างงานสร้างรายได้ที่สำคัญต่อชุมชน และการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นรวมถึงการพัฒนากระบวนโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง (กรมการท่องเที่ยว, 2555) อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยยังคงมีข้อจำกัดในการพัฒนาและประสบปัญหาหลายประการ ประกอบด้วย 1) ปัญหาการบริหารจัดการขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ มีการดำเนินงานไม่สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นำมาซึ่งปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีความซ้ำซ้อน 2) ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม จากจำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไปเกินขีดความสามารถในการรองรับทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว 3) ปัญหามาตรฐานการบริการ เนื่องจากขาดการพัฒนาความสามารถของพนักงานบริการ จึงกลายเป็นปัญหาการบริการที่ไม่มีมาตรฐาน 4) ปัญหานักท่องเที่ยวการขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร มีส่วนทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็วและ 5) ปัญหาชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่น จึงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัญหาที่เกิดขึ้นจึงเกิดแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ฉิพร แสงพิรุณ และสุนทรตี นิมเนตพันธ์, 2559) ที่กล่าวถึงการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวรวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป (นงลักษณ์ จันทภากุล และนรินทร์ สังข์รักษา, 2556)

แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอพรหมคีรี อำเภอนบพิตำและอำเภอสีชลทั้ง 3 อำเภอนี้มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีความสำคัญต่อจังหวัดนครศรีธรรมราช อีกทั้งปัจจุบันนี้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้นส่งผลให้ประสบปัญหาหลายประการ ได้แก่ 1) ประเด็นนี้ความเสื่อมโทรมสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งจากการประกอบธุรกิจ เช่น การปล่อยของเสียหรือน้ำทิ้งลงแหล่งน้ำโดยขาดการบำบัดจากสถานบริการ หรือการก่อสร้างเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว 2) ประเด็นความเสื่อมโทรมสามารถเกิดขึ้นจากนักท่องเที่ยว เช่น ปัญหาขยะมูลฝอยส่งผลทำให้ทัศนียภาพความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว 3) การรบกวนธรรมชาติของนักท่องเที่ยวในบางพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวมีความประปรายมาก (สมบุญ ขาวชายโขง และคณะ, 2552) จำเป็นมากที่นักท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติตัวอย่าง

เหมาะสมในพื้นที่นั้น ๆ แต่ยังมีนักท่องเที่ยวอีกมากที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวที่ถูกวิธี เช่น ในแนวปะการัง ยังมีการเหยียบปะการัง หรือเก็บวัสดุในธรรมชาติไว้เป็นที่ระลึก (รุ่งวิทย์ ตรีกุล และคณะ, 2558)

ข้อมูลดังกล่าวจึงเป็นประเด็นแง่มุมที่สำคัญในการค้นคว้าวิจัยการพัฒนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุของแหล่งท่องเที่ยว และเสนอแนะแนวทางการพัฒนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอำเภอพรหมคีรี อำเภอนบพิตำ และอำเภอสิล จังหวัดนครศรีธรรมราช อีกทั้งยังเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ ในประเทศนำเอาผลการวิจัยไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัญหาและสาเหตุของแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอพรหมคีรี อำเภอนบพิตำ และอำเภอสิล จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เสนอแนะแนวทางการพัฒนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอำเภอพรหมคีรี อำเภอนบพิตำ และอำเภอสิล จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการแบบลูกโซ่ และการประชุมกลุ่มย่อยโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเรื่องราวในฐานะนักท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมสังเกตในฐานะนักท่องเที่ยว จำนวน 2 ครั้ง เพื่อสังเกตการดำเนินงานจริง ปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวเพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณากำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบลูกโซ่ อำเภอละ 1 ท่านประกอบด้วย

ผู้ให้ข้อมูล	อำเภอสิล	อำเภอพรหมคีรี	อำเภอนบพิตำ
1. ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก	1 ท่าน	1 ท่าน	1 ท่าน
2. ผู้ประกอบการธุรกิจการขนส่ง	1 ท่าน	1 ท่าน	1 ท่าน
3. ผู้ประกอบการธุรกิจจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก	1 ท่าน	1 ท่าน	1 ท่าน
4. ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม	1 ท่าน	1 ท่าน	1 ท่าน
5. ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว	1 ท่าน	1 ท่าน	1 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 การประชุมกลุ่มย่อยจำนวน 3 ครั้ง ใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบลูกโซ่ โดยประเด็นคำถามแบ่งเป็น 3 ประเด็นคือ 1) ปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว 2) สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว 3) แนวทางการพัฒนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนประกอบด้วย

ผู้ร่วมประชุมกลุ่มย่อย	ประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 1 (อำเภอสีชล)	ประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 1 (อำเภอพรหมคีรี)	ประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 1 (อำเภอนบพิตำ)
1. ผู้ประกอบการธุรกิจ ท่องเที่ยว	4 ท่าน	5 ท่าน	4 ท่าน
2. นักท่องเที่ยว	3 ท่าน	2 ท่าน	3 ท่าน
3. ผู้นำชุมชนในพื้นที่	1 ท่าน	2 ท่าน	1 ท่าน
4. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	2 ท่าน	2 ท่าน	2 ท่าน

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกปัญหาและสาเหตุของแหล่งท่องเที่ยว และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 5 การทดสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลผู้วิจัย ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากของ 3 แหล่ง คือ 1) แหล่งข้อมูลเชิงทฤษฎีจากข้อมูล ทุติยภูมิที่ผู้วิจัยได้จากการทบทวนวรรณกรรมของผู้วิจัย 2) แหล่งข้อมูลจริงจากประสบการณ์ ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และ 3) แหล่งข้อมูลจากประสบการณ์จริง จากศึกษานำร่องในฐานะนักท่องเที่ยว

ผลการวิจัย

1. ปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอพรหมคีรี อำเภอนบพิตำ และอำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

การศึกษาปัญหาและสาเหตุของแหล่งท่องเที่ยว ของอำเภอพรหมคีรี อำเภอนบพิตำ และอำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงปัญหา ในการดำเนินงาน ตามประกอบการท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบ (5A'S) ได้แก่ 1) ปัญหาของสิ่งดึงดูดใจ ทางการท่องเที่ยว 2) ปัญหาของกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) ปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 4) ปัญหาของสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยว และ 5) ปัญหาของที่พักริในแหล่งท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

1.1 ปัญหาของสิ่งดึงดูดใจของทางการท่องเที่ยวหมายถึงทรัพยากร ทางธรรมชาติและสิ่งดึงดูดใจประเภทวัฒนธรรมเช่น ธรรมชาติที่โอบล้อมด้วยภูเขาของอำเภอนบพิตำ มีลำคลองธรรมชาติของอำเภอพรหมคีรี ทรัพยากรทางทะเลของอำเภอสีชล รวมถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมด้านอาหาร ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่สมบูรณ์สวยงาม แต่ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งดึงดูดใจ พบปัญหาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาของสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยว

ปัญหาของสิ่งดึงดูดใจ ทางการท่องเที่ยว	สาเหตุปัญหาสิ่งดึงดูดใจ ทางการท่องเที่ยว	ผลกระทบของสิ่ง ดึงดูดใจทางการ ท่องเที่ยว	แนวทางการแก้ไข ปัญหา
1. ปัญหาการเสื่อมโทรม ของแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติโดน ทำลาย	เนื่องจากขาดการบริหาร จัดการเพื่ออนุรักษ์แหล่ง ท่องเที่ยวของชุมชน	ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยว เสื่อมโทรม ธรรมชาติ ถูกทำลาย	ประชาสัมพันธ์การ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่ออนุรักษ์แหล่ง ท่องเที่ยวและวัฒนธรรม
2. ปัญหาการเปลี่ยนแปลง ของวัฒนธรรมเพื่อ ตอบสนองนักท่องเที่ยว เช่น วัฒนธรรมด้านอาหารใน ชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป	เนื่องจากการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมบางอย่างเพื่อให้ เหมาะสมกับการท่องเที่ยว เช่น วัฒนธรรมด้านอาหาร	ส่งผลให้วัฒนธรรมเกิด การเปลี่ยนแปลงไปจาก เดิม	

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงปัญหาการเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากขาดการบริหารจัดการเพื่ออนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนธรรมชาติถูกทำลาย และปัญหาการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมบางอย่างเพื่อให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยว ซึ่งมีแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรม

1.2 ปัญหาของกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นปัญหาของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น โดยรูปแบบของกิจกรรมเช่น กิจกรรมเดินป่าอำเภอฟาร์มคิริ การล่องแก่งของอำเภอนบพิตำ กิจกรรมดำน้ำดูปะการังของอำเภอสิลล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาของกิจกรรมการท่องเที่ยว

ปัญหาของกิจกรรม การท่องเที่ยว	สาเหตุปัญหาของ กิจกรรม การท่องเที่ยว	ผลกระทบของ ปัญหากิจกรรม การท่องเที่ยว	แนวทางการแก้ไข ปัญหา
1. ปัญหาการแข่งขันของ ผู้ประกอบการในพื้นที่ เมื่อ จำนวนของผู้ประกอบการ เพิ่มมากขึ้น	เนื่องจากจำนวน ผู้ประกอบการด้าน กิจกรรมท่องเที่ยวมีมาก จึงเกิดการแข่งขันทาง ธุรกิจ	เกิดการแข่งขัน ของผู้ประกอบการ ท่องเที่ยว	สร้างเครือข่ายความ ร่วมมือของ ผู้ประกอบการ ท่องเที่ยวในชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้
2. ปัญหามาตรฐานการ บริการของผู้ประกอบการ คุณภาพในการบริการลูกค้า ลดลง	ผู้ประกอบการขาดทักษะ การบริการที่มีมาตรฐาน	ส่งผลต่อความพึง พอใจของ นักท่องเที่ยว	มาตรฐานการบริการ

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นถึงการวิเคราะห์ปัญหาการแข่งขันของผู้ประกอบการในพื้นที่สาเหตุเกิดจากผู้ประกอบการด้านกิจกรรมท่องเที่ยวมีมากจึงเกิดการแข่งขันทางธุรกิจ และปัญหามาตรฐานการบริการของผู้ประกอบการสาเหตุเกิดจากผู้ประกอบการขาดทักษะการบริการที่มีมาตรฐานส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้ประกอบการท่องเที่ยวในชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้มาตรฐานการบริการ

1.3 ปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัญหาของการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งการคมนาคมในปัจจุบันได้ถูกพัฒนาให้สามารถตอบสนองการเดินทางท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบเช่น การเดินทางท่องเที่ยวทางเรือของอำเภอสิชล และการคมนาคมขนส่งทางรถยนต์ของอำเภอพรหมคีรี อำเภอทับปด้า ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	สาเหตุปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ผลกระทบปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1. ปัญหาการขนส่งมวลชนเพื่อเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยว	ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ	การเดินทางของนักท่องเที่ยวยากลำบากในการท่องเที่ยว	พัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น การเพิ่มป้ายจราจร และการเพิ่มรถโดยสารสาธารณะ
2. ปัญหาขาดป้ายบอกเส้นทางในการไปแหล่งท่องเที่ยว			

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาปัญหาการขนส่งมวลชนเพื่อเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยว และปัญหาขาดป้ายบอกเส้นทางในการเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวสาเหตุเกิดจากขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ส่งผลกระทบให้การเดินทางของนักท่องเที่ยวยากลำบากในการท่องเที่ยว มีแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยเสนอแนวทางการพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่อภาครัฐ

1.4 ปัญหาของสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเป็นปัญหาของสิ่งที่จัดขึ้นเพื่อเอื้อประโยชน์และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์แผนที่ อินเทอร์เน็ต ซึ่งปัจจุบันสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวของอำเภอพรหมคีรี อำเภอนบพิตำ และอำเภอสิชล ขาดศูนย์ให้บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวเพื่อการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอพรหมคีรี อำเภอนบพิตำ และอำเภอสิชล พบปัญหาของสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยว ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาของสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยว

ปัญหาของสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยว	สาเหตุปัญหาของสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยว	ผลกระทบของปัญหาของสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยว	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1. ปัญหาการชำรุดของเส้นทางคมนาคมของแหล่งท่องเที่ยว	ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ	การเดินทางของนักท่องเที่ยวยากลำบากในการท่องเที่ยว	เสนอแนะแนวทางให้ภาครัฐเพิ่มงบประมาณการซ่อมแซมเส้นทางคมนาคมของแหล่งท่องเที่ยว
2. ปัญหาขาดแหล่งข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว	ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ	การเดินทางของนักท่องเที่ยวยากลำบากในการท่องเที่ยว	ใช้ระบบสารสนเทศในการจัดเก็บข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาการชำรุดของเส้นทางคมนาคมของแหล่งท่องเที่ยว และปัญหาขาดแหล่งข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวสาเหตุเกิดจากขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ส่งผลกระทบให้การเดินทางของนักท่องเที่ยวยากลำบากในการท่องเที่ยวแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยเสนอแนวทางการพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่อภาครัฐ

1.5 ปัญหาของที่พักในแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัญหาของสถานที่ที่จัดไว้เพื่อให้คนเดินทางหรือนักท่องเที่ยวได้เข้าพัก ซึ่งปัจจุบันธุรกิจที่พักได้พัฒนาเรื่อยมาโดยมีรูปแบบการจัดบริการต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าอย่างสูงสุด แต่จำนวนและคุณภาพของที่พักในอำเภอพรหมคีรี อำเภอนบพิตำ และอำเภอสิชล ไม่เพียงพอต่อการต้อนรับการท่องเที่ยว ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาของที่พักในแหล่งท่องเที่ยว

ปัญหาของที่พักในแหล่งท่องเที่ยว	สาเหตุปัญหาของที่พักในแหล่งท่องเที่ยว	ผลกระทบของปัญหาของที่พักในแหล่งท่องเที่ยว	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1. ปัญหามาตรฐานการบริการของผู้ประกอบการที่พัก	ขาดการอบรมของมาตรฐานการบริการของผู้ประกอบการที่พัก	ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	สร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้ประกอบการ
2. ปัญหาการแข่งขันของผู้ประกอบการในพื้นที่	เนื่องจากจำนวนผู้ประกอบการด้านกิจกรรมท่องเที่ยวมีมากจึงเกิดการแข่งขันทางธุรกิจ	เกิดการแข่งขันของผู้ประกอบการท่องเที่ยว	ท่องเที่ยวในชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาตรฐานการบริการ

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ปัญหามาตรฐานการบริการของผู้ประกอบการที่พัก
สาเหตุเกิดจากขาดการอบรมของมาตรฐานการบริการของผู้ประกอบการที่พักส่งผลต่อ
ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือ
ของผู้ประกอบการท่องเที่ยวในชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้มาตรฐานการบริการ

2. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอำเภอ พรหมคีรี อำเภอนบพิตำ และอำเภอลิขิต จังหวัดนครศรีธรรมราช

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอำเภอพรหมคีรี อำเภอนบพิตำ และ
อำเภอลิขิต จังหวัดนครศรีธรรมราชมีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ

2.1 การพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยวการสร้างเครือข่ายจะช่วยส่งเสริม
การขยายตัวของการท่องเที่ยวเนื่องจากจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มในเครือข่าย
เช่น การขยายขอบเขตการตลาด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากร เทคโนโลยี
และนวัตกรรมใหม่ ๆ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง
ดังตัวอย่างเช่น เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการประสานความร่วมมือเพื่อให้เกิด
การท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญซึ่งมีเครือข่ายทั่วประเทศสามารถ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวคิด วิธีการเพื่อสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันของการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรม

2.2 ส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการนำจุดแข็ง
จากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และเพื่อป้องกันความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว
จากการขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวซึ่งเป็น
รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวหรือ
ผู้มาเยือนได้พัฒนาหรือได้ใช้ศักยภาพหรือความสามารถด้านแนวคิดสร้างสรรค์ของ
นักท่องเที่ยวเอง โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างมุ่งมั่นตั้งใจในวิถีทางและประสบการณ์เรียนรู้
ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวสามารถป้องกันความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวจากการเพิ่ม
จำนวนได้

2.3 การพัฒนาการขนส่งเพื่อรองรับการท่องเที่ยวจากปัญหาการขนส่ง
สาธารณะยังไม่ได้มีการพัฒนาอย่างทั่วถึง เช่น ขนส่งสาธารณะจากแหล่งท่องเที่ยวสู่สนามบิน
โดยใช้โอกาสจากการสนับสนุนของรัฐบาลให้การสนับสนุนพัฒนาการขนส่งสาธารณะที่
เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างประสิทธิภาพในการบริการนักท่องเที่ยว สร้างความได้เปรียบ
ในเชิงการแข่งขันเส้นทางท่องเที่ยว ยานพาหนะ สถานีขนส่ง สนามบิน มีผลต่อคุณภาพการ
ให้บริการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว สามารถสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน

2.4 การร่วมกันพัฒนา 3 ภาคส่วน ภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน
จากปัญหาด้านความปลอดภัยความรู้ทักษะการบริการ และการขนส่งสาธารณะซึ่งปัญหาดังกล่าว
ไม่สามารถแก้ไขโดยภาครัฐเพียงอย่างเดียว แต่การแก้ปัญหาดังกล่าวควรเป็นการพัฒนาและ

การร่วมมือจากภาคส่วน ภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน โดยมีการประสานความร่วมมือและสร้างความสมดุลของกระบวนการมีส่วนร่วมในรักษาคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยว มีบทบาทในการสนับสนุนการประชาสัมพันธ์และการตลาด เพื่อสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจให้กับชุมชน โดยส่งเสริมและสนับสนุนการอบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

1. ปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอพรหมคีรี อำเภอเนบพิตา และอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช สาเหตุหลักเกิดจากการขาดความรู้ความสามารถของผู้ประกอบการในการบริหารจัดการเนื่องจากโดยส่วนใหญ่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวของอำเภอพรหมคีรี อำเภอเนบพิตา และอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราชไม่ใช้นวัตกรรมการคิดแบบนักธุรกิจโดยตรงทำให้ขาดความรู้เกี่ยวกับธุรกิจการคิดแบบนักธุรกิจการมองเห็นโอกาสแบบนักธุรกิจและวิธีการแสวงหากำไรแบบนักธุรกิจ (อรวี บุญนาค, 2558) ดังนั้นวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ควรสร้างเครือข่ายทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยว ในลักษณะการช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัยกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนทรัพยากรและขยายขอบเขตด้านการตลาดซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาช่องทางจัดจำหน่าย เมื่อช่องทางจัดจำหน่ายเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ขายสินค้าได้เพิ่มมากขึ้นด้วย เครือข่ายทางธุรกิจถือเป็นองค์ประกอบภายนอกองค์กรที่มีความสำคัญทางธุรกิจ สามารถช่วยเพิ่มความสัมพันธ์และความไว้วางใจกัน เป็นการขยายขอบเขตทางการตลาดขององค์กร ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน สามารถสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน (รุ่งระวี วีระเวสส์, 2559)

2. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอำเภอพรหมคีรี อำเภอเนบพิตา และอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรมีการคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ดังนั้นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้พัฒนาหรือได้ใช้ศักยภาพหรือความสามารถด้านแนวคิดสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวเอง โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างมุ่งมั่นตั้งใจในวิถีทางและประสบการณ์เรียนรู้ จึงเป็นการช่วยพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (วิวัฒน์ชัย บุญยศักดิ์, 2559) อีกทั้งการพัฒนาการขนส่งสาธารณะที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างประสิทธิภาพในการบริการนักท่องเที่ยว สร้างเส้นทางการท่องเที่ยว ยานพาหนะ สถานีขนส่ง สนามบิน สามารถเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน (รังสิต เภาแก้ว, 2550) และการร่วมกันพัฒนา 3 ภาคส่วน ภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชนซึ่งเกิดขึ้นจากรักความสามัคคี ความเห็นอกเห็นใจกันของคนในชุมชน ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินของกิจการเพื่อสังคมในลักษณะอาสาสมัครและการบริจาคเพื่อช่วยเหลือกิจการเพื่อสังคมการนำ การมีส่วนร่วมมาทดแทนเงินทุน

ในลักษณะดังกล่าว ส่งผลให้กิจการเพื่อสังคมสามารถลดต้นทุนในการดำเนินงานสร้างความยั่งยืนให้แหล่งท่องเที่ยว (แพรวดา พุพาณิษฐ์พลกุล, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวและค้นหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอำเภอ พรหมคีรี อำเภอหนองปีดำ และอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราชโดยสาเหตุของปัญหา คือ 1) ด้านของสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยว คือ ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากขาดการบริหารจัดการเพื่ออนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนธรรมชาติถูกทำลาย และปัญหาการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม 2) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวปัญหาการแข่งขันของผู้ประกอบการในพื้นที่สาเหตุเกิดจากผู้ประกอบการด้านกิจกรรมท่องเที่ยวมีมากจึงเกิดการแข่งขันทางธุรกิจ และปัญหามาตรฐานการบริการของผู้ประกอบการ 3) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัญหาของการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวปัญหาการขาดของเส้นทางคมนาคมของแหล่งท่องเที่ยวและ ปัญหาขาดแหล่งข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว สาเหตุเกิดจากขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ 5) ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยวปัญหามาตรฐานการบริการของผู้ประกอบการที่พัก ซึ่งแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ 1) การพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยวการสร้างเครือข่ายจะช่วยส่งเสริมการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มในเครือข่าย 2) ส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการนำจุดแข็งจากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายมาใช้ประโยชน์ 3) การพัฒนาการขนส่งเพื่อรองรับการท่องเที่ยว และ 4) การร่วมกันพัฒนา 3 ภาคส่วน ภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ดังนี้ 1) ธุรกิจบริการควรมีการประสานกับชุมชนในพื้นที่หรือท้องถิ่นใกล้เคียงให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและยกระดับศักยภาพของธุรกิจบริการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน 2) ควรส่งเสริมชุมชนได้เห็นประโยชน์และความสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทของธุรกิจบริการ ทั้งนี้เพื่อจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับผู้นำชุมชน ผู้นำส่วนท้องถิ่นและองค์กรเอกชนเข้ามาช่วยเหลือ และสนับสนุนการดำเนินงานให้ต่อเนื่องและจริงจัง 3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจบริการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ค้นพบ เป็นการเจาะจงเฉพาะพื้นที่ ดังนั้น หากต้องการนำแนวทางนี้ไปใช้ อาจจะต้องทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมตามบริบทที่แท้จริงด้วย

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2555). สถานการณ์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย ปี 2555 และทิศทางในอนาคต. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมการท่องเที่ยว.

- ถิรพร แสงพิรุณ และสุนนรตี นิ้มเนติพันธ์. (2559). การจัดกิจกรรมนันทนาการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชน คลองรางจระเข้ อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 12(1), 47-64.
- นงลักษณ์ จันทากุล และนรินทร์ สังข์รักษา. (2556). การศึกษาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีน. วารสารวิทยบริการ, 24(2), 143-156.
- แพรวดา พุฒนิชัยพฤกษ์. (2559). กรอบนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา เกาะช้างจังหวัดตราด. วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, 3(1), 39-64.
- รังสิต เงามแก้ว. (2550). การศึกษาผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่า จังหวัดเชียงราย กรณีศึกษา เปรียบเทียบจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา วิทยาเขตเชียงราย.
- รุ่งระวี วีระเวสส์. (2559). ศักยภาพการแข่งขันการท่องเที่ยวของเมืองพัทยาในตลาดโลก: วิเคราะห์ด้วยดัชนีความได้เปรียบโดยได้เปรียบ. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 10(1), 265- 266.
- รุ่งวิทย์ ตรีกุล และคณะ. (2558). การมีส่วนร่วมของชุมชนบึงปลาช่วยในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มหวิทยาลัยขอนแก่น, 8(1), 133-150.
- วิวัฒน์ชัย บุญศักดิ์. (2559). ทรัพยากรการท่องเที่ยวและผลกระทบของการท่องเที่ยว. จุลสารการท่องเที่ยว, 5(2), 82-89.
- สมบูรณ์ ชาวชายโขง และคณะ. (2552). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับบ้านท่าวัด อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเส้นทางเศรษฐกิจ แนวตะวันออก-ตะวันตกสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 1(1), 63-74.
- อรวี บุณนาค. (2558). กลยุทธ์การนำเสนอสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในวันแห่งความรักของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 10(2), 34-46.

การประเมินศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเรือยอชต์ ในจังหวัดภูเก็ต*

THE POTENTIAL EVALUATION OF YACHT TOURISM MANAGEMENT IN PHUKET

ณัชฎาพร ชลวีระวงศ์

Natdaporn Chonweerawong

ไพฑูรย์ มนต์พานทอง

Paithoon Monpanthong

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

National Institute of Development, Thailand

E-mail: natdaporn.c@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเรือยอชต์ในจังหวัดภูเก็ตด้วยการวิเคราะห์ IPA (Importance Performance Analysis) เปรียบเทียบระดับความสำคัญและผลการดำเนินงาน โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยว กลุ่มผู้เช่าเรือยอชต์ และเจ้าของเรือยอชต์ที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 400 คน จาก 4 ท่าเรือของจังหวัดภูเก็ต และศึกษาปัจจัยหลัก 6 ด้าน ได้แก่ 1) ท่าเรือมารีน่า 2) โครงสร้างพื้นฐาน 3) สถานที่ท่องเที่ยว 4) ความปลอดภัย 5) ระเบียบพิธีการ และ 6) ระบบบริการจากตัวแปรย่อย 35 ตัวแปร ผลการประเมินศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเรือยอชต์ในจังหวัดภูเก็ต พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญปัจจัยทั้ง 6 ด้าน ในระดับมากที่สุด ในส่วนของผลการดำเนินงานของปัจจัยด้านความปลอดภัย ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านโครงสร้างพื้นฐาน นั้นอยู่ในระดับที่มีผลการดำเนินงานมากที่สุด ในขณะที่ด้านการบริการ ด้านท่าเรือมารีน่า และด้านระเบียบพิธีการ อยู่ในระดับมากเท่านั้น และผลของการวิเคราะห์ด้วย IPA พบว่า ปัจจัยที่จะต้องดำเนินการแก้ไขเร่งด่วน 2 ปัจจัย ได้แก่ 1) ด้านระเบียบพิธีการ ได้แก่ ระยะเวลาในการนำเรือเข้า การขออนุญาตนำเรือเข้า ขั้นตอนด้านศุลกากร การเข้าถึงบริการหน่วยงานเกี่ยวกับกฎระเบียบ การขอวีซ่าลูกเรือและเจ้าของเรือ และการขอวีซ่าเรือ และ 2) ด้านท่าเรือมารีน่า ได้แก่ เรื่องศูนย์ซ่อมบำรุงเรือยอชต์ และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกบนท่าเรือ ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเรือยอชต์ ในจังหวัดภูเก็ต 3 แนวทางในการดำเนินงาน

* Received 10 November 2020; Revised 13 March 2021; Accepted 22 March 2021

เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น คือ 1) ทำก่อนแล้วจะดีกว่า 2) เสริมความแข็งแกร่งสู้คู่แข่ง 3) ปิดช่องว่างอย่างมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: การประเมินศักยภาพ, การจัดการ, การท่องเที่ยวเรือยอชท์, ภูเก็ต, การวิเคราะห์ความสำคัญและผลการดำเนินงาน

Abstract

The Objectives of this research article were to evaluate the potential of Yacht Tourism Management in Phuket with the IPA analysis techniques (Importance Performance Analysis) by comparing the level of importance and performance. The data were collected from a sample of 400 yacht tourists who are yacht renters and yacht owners in Phuket from 4 marinas. The main factors were studied in 6 main factors: 1) Marina, 2) Infrastructure, 3) Tourist Attractions, 4) Safety, 5) Formality, and 6) Service System by studying from 35 variables. The Yacht Tourism Management Evaluation in Phuket showed that the sample group emphasized all six factors at the highest level. In terms of the Safety, Tourist attractions, Infrastructure performance were the level with the most performance. While the Service, Marina, and Formalities only at a very high level. The IPA analysis results revealed two factors that needed to be urgently improved: 1) the formalities, namely the yacht imports' duration, requesting permission to import yachts, customs procedure, access to regulatory agency services, visa for crew and yacht owners, and obtaining a yacht visa. 2) the Marina Port, including yacht maintenance centers and facilities on the pier. The researcher presented the guidelines for the management of Yacht Tourism in Phuket, three ways to increase competitiveness and efficiency; 1) Do it first and then it is better 2) Strengthen against competitors 3) Close gaps with participation.

Keywords: Potential Evaluation, Management, Yacht Tourism, Phuket, The Level of Importance and Performance Analysis

บทนำ

การท่องเที่ยวเรือยอชท์ (Yacht Tourism) กำลังเติบโตเป็นที่นิยมสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีรายได้สูง และเป็นกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวแบบหรูหรา (Luxury Tourism) หรือนักท่องเที่ยวศักยภาพสูงที่มีการใช้จ่ายระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวมีมูลค่าสูงกว่านักท่องเที่ยวกลุ่ม

นักท่องเที่ยวทั่วไป (Tourism Authority of Thailand, 2014) จากการทบทวนวรรณกรรม มีการศึกษาการท่องเที่ยวเรื่อยมาเพิ่มขึ้นในต่างประเทศ โดยศึกษาถึงกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยว (Ladkin, A., 2002); (Blundel, R. & Thatcher, M., 2005) รวมถึงมีการนำประสบการณ์ของลูกค้านำมาใช้เพื่อหาตัวชี้วัดในการจัดการการท่องเที่ยว (Yan, H. D., 2008) เรื่องท่าเรือมารีน่า (Haass, H., 2011) การบริหารจัดการท่าเรือ (Lee, M. K. & Yoo, S. H., 2015) มีการให้ความสำคัญเรื่องความปลอดภัยในการเดินเรือของเรือ (Landré, M., 2009); (Butowski, L., 2014) เรื่องสถานที่ท่องเที่ยว (Landré, M., 2009) การบริการและระเบียบพิธีการ (Yang, C. M. et al., 2014) รวมถึงโครงสร้างพื้นฐาน (Beerli, A., & Martin, J. D., 2004)

ในปัจจุบันมีการแข่งขันสูงทางการท่องเที่ยวเรือยอชท์ในภูมิภาคเอเชีย แม้จังหวัดภูเก็ต จะได้รับการสนับสนุนและผลักดันให้เป็นศูนย์กลางมารีน่าของอาเซียน เพราะมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวทางเรือยอชท์ด้วยสภาพภูมิประเทศที่เป็นเกาะมีความสวยงาม สถิตินักท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี โดยจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติมีอัตราส่วนมากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ระยะเวลาการพำนักรถของนักท่องเที่ยวไทยประมาณ 2 - 3 วัน ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติเฉลี่ยประมาณ 4 - 5 วัน อัตราการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่อวันมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นโดยนักท่องเที่ยวต่างชาติ มีอัตราเฉลี่ยการใช้จ่ายในปี 2560 สูงถึง 7,799.17 บาท ต่อวัน และรายรับของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต ในปี 2560 มีอัตราสูงถึง 374,904.61 บาทต่อปี (Tourism Authority of Thailand, 2019) แต่ภูเก็ตยังมีข้อจำกัดในด้านการจัดการการท่องเที่ยวเรือยอชท์บางมิติ เช่น ด้านกฎระเบียบที่ไม่ยืดหยุ่นต่อการเข้ามาของนักท่องเที่ยวเรือยอชท์

การจัดการการท่องเที่ยวเรือยอชท์ของจังหวัดภูเก็ต ควรเร่งรีบแก้ไขปัญหามาตรการการจัดการที่ยังไม่มีประสิทธิภาพและข้อจำกัดบางด้าน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นและสามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้ โดยต้องประเมินศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเรือยอชท์ให้สอดคล้องกับบริบทการท่องเที่ยวเรือยอชท์ของภูเก็ตทางด้านท่าเรือมารีน่า โครงสร้างพื้นฐาน สถานที่ท่องเที่ยว ความปลอดภัย และการบริการ เพราะจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยประเมินศักยภาพผ่านการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความสำคัญและผลการดำเนินงาน (Important Performance Analysis: IPA) ซึ่งได้รับการพัฒนาโดย Martilla, J. A., & James, J. C. ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์และประเมินจาก 1) ท่าเรือมารีน่า 2) โครงสร้างพื้นฐาน 3) สถานที่ท่องเที่ยว 4) ความปลอดภัย 5) ระเบียบพิธีการ 6) การบริการ (Martilla, J. A., & James, J. C., 1977) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ผู้วิจัยได้จากการทบทวนวรรณกรรมและเป็นประเด็นที่สนใจ ผลการศึกษาที่ได้สามารถนำไปกำหนดนโยบายวางแผนการจัดการด้านการท่องเที่ยวเรือยอชท์ในจังหวัดภูเก็ต ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมเจ้าท่า สำนักงาน

ตรวจคนเข้าเมือง รวมถึงภาคเอกชน ผู้ประกอบการ เช่น เจ้าของบริษัทนำเที่ยวโดยเรือยอชท์ เจ้าของท่าเรือมารีน่า บริษัทที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเรือยอชท์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างชาติ และพสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน เชื่อมโยงกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยเรือยอชท์ในจังหวัดภูเก็ต ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความสำคัญและผลการดำเนินงาน (IPA: Importance Performance Analysis)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเลือกเส้นทางท่องเที่ยวเรือยอชท์ และท่าเรือมารีน่าเอกชนในภูเก็ตทั้งหมด 4 ท่าเรือ ได้แก่ 1) ภูเก็ตโบ๊ท ลากูนมารีน่า (Phuket Boat Lagoon Marina) 2) รอยัลภูเก็ตมารีน่ารีสอร์ทแอนด์สปา (Royal Phuket Marina Resort and Spa) 3) เดอะยอชท์เฮเวนมารีน่า (The Yacht Haven Marina) และ 4) อ่าวปอ แกรนด์ มารีน่า (Ao Po Grand Marina) (สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคที่ 5 สาขาภูเก็ต, 2559)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาเป็นนักท่องเที่ยวเรือยอชท์กลุ่มผู้เช่าเรือยอชท์และกลุ่มเจ้าของเรือยอชท์ที่เดินทางมาท่องเที่ยวเรือยอชท์ในจังหวัดภูเก็ต จาก 4 ท่าเรือ

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ผู้วิจัยใช้สูตรในการคำนวณขนาดตัวอย่างของ Cochran (Kotrlík, J. W. K. J. W. et al., 2001) กรณีไม่ทราบจำนวนประชากร โดยกำหนดสัดส่วนของประชากรที่ต้องการจะสุ่มประมาณ 50% หรือ 0.50 และพิจารณาความเชื่อมั่นที่ 95% ซึ่งคำนวณกลุ่มตัวอย่างได้เท่ากับ 384.16 ตัวอย่าง ดังนั้นผู้วิจัยจึงวางแผนในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามโดยมีจำนวน 400 ตัวอย่าง แบ่งเป็นท่าเรือละ 100 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยเรือยอชท์ ประกอบด้วยปัจจัยที่ศึกษา 6 ด้าน ดังนี้ 1) ท่าเรือมารีน่า 2) โครงสร้างพื้นฐาน 3) สถานที่ท่องเที่ยว 4) ความปลอดภัย 5) ระเบียบพิธีการ 6) การบริการ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ผู้วิจัยได้จากการทบทวนวรรณกรรมและเป็นประเด็นที่สนใจเก็บข้อมูลโดยวัดระดับความสำคัญและระดับผลการดำเนินงานของปัจจัยที่ศึกษา 5 ระดับ (5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต

(Likert Scale) ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ 1) นักท่องเที่ยวเร่ร่อนของกลุ่มผู้เช่าเร่ร่อน และ 2) นักท่องเที่ยวเร่ร่อนของกลุ่มเจ้าของเร่ร่อน ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 7 ตัวแปร ดังนี้ 1) เพศ 2) อายุ 3) สถานภาพ 4) ประเทศที่พำนัก 5) ระดับการศึกษา 6) อาชีพ 7) ระดับรายได้เฉลี่ยต่อปี

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแบบสอบถามโดยการทดสอบหาความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการท่องเที่ยวจำนวน 3 ท่าน และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ โดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามกับจุดประสงค์ (The Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.83 ซึ่งความสอดคล้องของแบบจำลองดัชนีอยู่ในเกณฑ์ดีมาก อยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ ที่ค่าเฉลี่ยระดับ 0.50 ขึ้นไป (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2557) จากนั้นทำการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ 0.98 และ 0.95 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับค่าความเชื่อมั่นสูง คือ อยู่ในเกณฑ์ระดับ 0.71 - 1.00 (Cronbach, L. J., 1990)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยวิธีใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเร่ร่อนจำนวน 400 คน จาก 4 ท่าเรือมารีนาเอกชนในจังหวัดภูเก็ต ขั้นตอนการดำเนินงานคือ ผู้วิจัยส่งหนังสือจากทางมหาวิทยาลัยไปเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าไปเก็บข้อมูลที่ท่าเรือมารีนาทั้ง 4 แห่ง โดยระบุช่วงวันเวลาที่เข้าไปทำการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว และเข้าไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพรรณนา อธิบายข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) โดยใช้ Pair sample t-test ในการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างระดับความสำคัญและผลการดำเนินงาน

2. วิเคราะห์ความสำคัญและผลการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยเร่ร่อนด้วยเทคนิค IPA โดยการเปรียบเทียบค่าระดับความสำคัญ (Important Scale) และค่าระดับผลการดำเนินงาน (Performance Scale) นำมาประมวลผลวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (58.25%) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี และอายุ 61 ปีขึ้นไป (50.50%) สมรสแล้ว (78.00%) ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี (43.00%) ประเทศที่พำนักอาศัยส่วนใหญ่เป็นประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา (72.50%) ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชนและธุรกิจส่วนตัว (69.00%)

และมีรายได้เฉลี่ยต่อปี มากกว่า 1 ล้านบาท เป็นนักท่องเที่ยวที่ เป็นผู้เช่าเรือยอชต์ (92.00%) และเป็นเจ้าของเรือ (8.00%) ตามลำดับ

ผลของระดับความสำคัญและระดับผลการดำเนินงานต่อการจัดการท่องเที่ยวเรือยอชต์ที่จังหวัดภูเก็ตแต่ละด้าน เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของระดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยของค่าเฉลี่ยรวม ได้แก่ ด้านระเบียบพิธีการ ด้านความปลอดภัย ด้านการบริการ ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านท่าเรือมารีนา ซึ่งทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุดทั้งหมด ในส่วนของลำดับค่าเฉลี่ยของระดับผลการดำเนินงานจากมากไปหาน้อยของค่าเฉลี่ยรวม ได้แก่ ด้านความปลอดภัย ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการบริการ ด้านท่าเรือมารีนา และด้านระเบียบพิธีการ ตามลำดับ โดยในด้านความปลอดภัย ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ด้านโครงสร้างพื้นฐาน นั้นอยู่ในระดับผลการดำเนินงานมากที่สุด สำหรับการบริการ ด้านท่าเรือมารีนา และด้านระเบียบพิธีการ อยู่ในระดับผลการดำเนินงานมาก แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความสำคัญและระดับผลการดำเนินงานต่อการจัดการท่องเที่ยวแต่ละด้านโดยเรือยอชต์ที่จังหวัดภูเก็ต

องค์ประกอบ	ระดับความสำคัญ			ระดับผลการดำเนินงาน		
	Mean	S.D.	การแปลผล	Mean	S.D.	การแปลผล
1. ท่าเรือมารีนา	4.28	0.733	มากที่สุด	4.05	0.937	มาก
2. โครงสร้างพื้นฐาน	4.30	0.722	มากที่สุด	4.22	1.001	มากที่สุด
3. สถานที่ท่องเที่ยว	4.32	0.699	มากที่สุด	4.32	0.872	มากที่สุด
4. ความปลอดภัย	4.52	0.692	มากที่สุด	4.41	0.869	มากที่สุด
5. ระเบียบพิธีการ	4.83	0.341	มากที่สุด	3.63	0.674	มาก
6. การบริการ	4.43	0.71	มากที่สุด	4.20	0.78	มาก

เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญและระดับผลการดำเนินงานด้วยการวิเคราะห์ Pair-Sample T-test ปัจจัยที่มีผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้แก่ ด้านท่าเรือมารีนา ความปลอดภัย ระเบียบพิธีการ และการบริการ ซึ่งจะแสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่มีผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญและผลการดำเนินงานในการจัดการการท่องเที่ยวโดยเรือยอชต์ในจังหวัดภูเก็ต ด้วยการวิเคราะห์ Pair-Sample T-test

องค์ประกอบ	t-test	P-value
1. ท่าเรือมารีนา		
1.1 การเข้าถึงมารีนา	-0.047	0.962
1.2 โครงสร้างท่าเรือมารีนา	5.909	0.000*
1.3 ลักษณะท่าเรือมารีนา	6.425	0.000*
1.4 ตัวท่าเรือจอด	4.941	0.000*

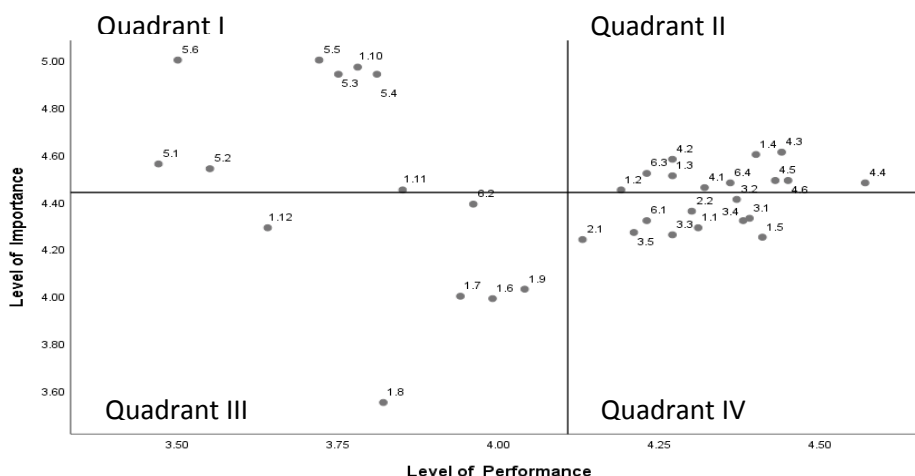

องค์ประกอบ	t-test	P-value
1.5 ความสามารถในการรองรับเรือยอชท์ และนักท่องเที่ยว	-3.173	0.002*
1.6 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านที่พักอาศัย โรงแรม	0.251	0.802
1.7 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านร้านค้า	0.880	0.379
1.8 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านกีฬา (ฟิตเนส เซ็นเตอร์ กีฬาทางน้ำ)	-4.026	0.000*
1.9 ร้านอาหารและภัตตาคาร	-0.087	0.931
1.10 ศูนย์ซ่อมและบำรุงเรือยอชท์	9.109	0.000*
1.11 อุปกรณ์อำนวยความสะดวกบนท่าเรือ	8.860	0.000*
1.12 นโยบายด้านราคา	9.439	0.000*
2. โครงสร้างพื้นฐาน		
2.1. ระบบจราจร - ระบบขนส่ง	1.451	0.148
2.2 การเชื่อมต่อเส้นทางจากท่าเรือไปสู่สถานที่ท่องเที่ยว	1.100	0.272
3. สถานที่ท่องเที่ยว		
3.1 ความน่าสนใจของเส้นทางท่องเที่ยวโดยเรือยอชท์	-1.111	0.267
3.2 ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว	0.817	0.415
3.3 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว (บนฝั่ง /นอกชายฝั่ง)	-0.379	0.705
3.4 ความคุ้มค่าของเงินต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว	-1.342	0.180
3.5 สิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยว	1.278	0.202
4. ความปลอดภัย		
4.1 ความปลอดภัยในท่าเรือมารินา	2.531	0.012*
4.2 ความปลอดภัยที่สถานที่ท่องเที่ยว	6.003	0.000*
4.3 ความปลอดภัยระหว่างเดินเรือ	3.921	0.000*
4.4 เทคโนโลยีในการนำทางเรือยอชท์	-2.418	0.016*
4.5 สุขอนามัยและความสะอาด	1.599	0.111
4.6 แผนฉุกเฉิน	0.688	0.492
5. ระเบียบพิธีการ		
5.1 การขอวีซ่าของลูกเรือ /เจ้าของเรือ	7.026	0.000*
5.2 การขอวีซ่าเรือ	7.103	0.000*
5.3 ขั้นตอนด้านศุลกากร	8.870	0.000*
5.4 การเข้าถึงบริการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบ	9.872	0.000*
5.5 การขออนุญาตนำเรือเข้า	8.715	0.000*
5.6 ระยะเวลาในการนำเรือเข้า	11.789	0.000*
6. การบริการ		
6.1 ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว	2.074	0.039*
6.2 ระบบการบริการนักท่องเที่ยวบนชายฝั่ง	8.807	0.000*
6.3 ทักษะความรู้และความชำนาญในการบริการของพนักงานต่อลูกค้า	7.704	0.000*
6.4 การบริการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยเรือยอชท์ของพนักงาน	2.469	0.014*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญและระดับผลการดำเนินงาน ด้วยเทคนิค IPA (Importance-Performance Analysis) จากกราฟ IPA ในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การประเมินศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเรือยอชท์ในจังหวัดภูเก็ต

Quadrant 1: Concentrate Here เป็นกลุ่มของปัจจัยที่จะต้องดำเนินการแก้ไขและต้องให้ความสนใจมาก เพราะนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญแต่ไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ ประกอบด้วย 1) ระยะเวลาในการนำเรือเข้า 2) การขออนุญาตนำเรือเข้า 3) ขั้นตอนด้านศุลกากร 4) การเข้าถึงบริการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบ 5) การขอวีซ่าของลูกเรือ/เจ้าของเรือ 6) การขอวีซ่าเรือ เป็นปัจจัยย่อยที่กล่าวอยู่ในปัจจัยหลักด้านระเบียบพิธีการ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยย่อยด้านศูนย์ซ่อมและบำรุงเรือยอชท์ และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกบนท่าเรือ ซึ่งอยู่ในปัจจัยหลักด้านท่าเรือมารีน่า

Quadrant II: Keep Up with Good Work เป็นกลุ่มของปัจจัยที่ผู้ให้บริการตอบสนองความต้องการลูกค้าได้เป็นอย่างดี และลูกค้าให้ความสำคัญมาก ประกอบด้วย 1) ลักษณะท่าเรือมารีน่า 2) โครงสร้างท่าเรือมารีน่า 3) ตัวท่าเรือจอด ซึ่งอยู่ในปัจจัยหลักด้านท่าเรือมารีน่า 4) ทักษะความรู้และความชำนาญในการบริการของพนักงาน 5) การบริการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวเรือยอชท์ของพนักงาน ซึ่งอยู่ในปัจจัยหลักด้านการบริการ 6) ความปลอดภัยในท่าเรือมารีน่า 7) ความปลอดภัยที่สถานที่ท่องเที่ยว 8) ความปลอดภัยระหว่างเดินเรือ 9) เทคโนโลยีในการนำทางเรือยอชท์ 10) สุขอนามัยและความสะอาด และ 11) แผนฉุกเฉิน ซึ่งอยู่ในปัจจัยหลักด้านความปลอดภัย

Quadrant III: Low Priority เป็นกลุ่มของปัจจัยที่ไม่ต้องให้ความสำคัญมาก เป็นผลการดำเนินงานต่ำในลักษณะที่ไม่ได้มีความสำคัญต่อนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) สิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกด้านที่พักอาศัย โรงแรม 2) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านร้านค้า 3) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านกีฬา 4) ร้านอาหารและภัตตาคาร 5) นโยบายด้านราคาของมารีน่า ซึ่งอยู่ในปัจจัยหลักด้านท่าเรือมารีน่า และ 6) ระบบการบริการนักท่องเที่ยวบนชายฝั่ง ซึ่งอยู่ในปัจจัยหลักด้านการบริการ

Quadrant IV Possible overkill เป็นกลุ่มของปัจจัยที่ผู้ให้บริการให้ความสำคัญมากเกินไปจนเกินไป ลูกค้านำไม่ให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจ ประกอบด้วย 1) การเข้าถึงมารีน่า 2) การบริการของมารีน่า ซึ่งอยู่ในปัจจัยหลักด้านท่าเรือมารีน่า 3) ระบบจราจร -ระบบขนส่ง 4) การเชื่อมต่อเส้นทางจากท่าเรือไปสู่สถานที่ท่องเที่ยว อยู่ในปัจจัยหลักด้านโครงสร้างพื้นฐาน 5) ความน่าสนใจของเส้นทางท่องเที่ยวโดยเรือยอชต์ 6) ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว 7) ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว 8) ความคุ้มค่าของเงินต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว 9) สิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งอยู่ในปัจจัยหลักด้านสถานที่ท่องเที่ยว และ 10) ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว ซึ่งอยู่ในปัจจัยหลักด้านการบริการ

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งด้านสถิติและการวิเคราะห์ศักยภาพด้วย IPA ในการจัดการการท่องเที่ยวเรือยอชต์ในจังหวัดภูเก็ต พบว่ามีปัจจัยที่ต้องเร่งแก้ไข คือ ด้านการจัดการระเบียบพิธีการและท่าเรือมารีน่า และต้องสนับสนุนส่งเสริมการจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานความปลอดภัย สถานที่ท่องเที่ยว และการบริการด้วย ผู้วิจัยจึงนำเสนอในมิติการจัดการการท่องเที่ยวเรือยอชต์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพดังนี้ แนวทางที่ 1 ให้ความสำคัญและปรับปรุงแก้ไข “ทำก่อนแล้วจะดีกว่า” เป็นประเด็นที่เป็นอุปสรรคต่อศักยภาพการจัดการเรือยอชต์ สามารถทำได้โดยผู้ที่กำหนดนโยบายหรือหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบหลัก (Key Man) ในด้านข้อจำกัดทางด้านระเบียบพิธีการ ควรจัดการแก้ไขในลำดับแรก ประเด็นแก้ไขกฎระเบียบระยะเวลาพำนักร และการขอใบอนุญาตวิชาเรือวิชานักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกัน รัฐควรทบทวนกฎหมายที่รองรับการเข้ามาของเรือยอชต์ การขออนุญาตนำเข้าเรือ ขั้นตอนด้านศุลกากรให้มีความสะดวกและรวดเร็ว รวมถึงด้านภาษีนำเข้าอุปกรณ์เรือยอชต์ควรได้รับการทบทวนนโยบาย และจะต้องมีการสนับสนุนและการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐและเอกชน สอดคล้องกับ Sariisik, M. et al. ซึ่งกล่าวไว้ว่าเรื่องการปรับปรุงกฎหมายเรือยอชต์ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล (Sariisik, M. et al., 2011) ในส่วนที่ต้องดำเนินการจัดการแก้ไข คือ เรื่องศูนย์ซ่อมบำรุงเรือยอชต์ที่อยู่ในมารีน่าควรพัฒนา รวมถึงการประชาสัมพันธ์ศูนย์บริการซ่อมบำรุง (Haass, H., 2011); (Manigel, U., 2011) หน่วยงานภาครัฐต้องปรับปรุงให้ Yacht Center ดีกว่าเดิมและพัฒนามารีน่าให้เป็นศูนย์กลางสิ่งอำนวยความสะดวกทุกด้านทางเรือยอชต์ รวมถึงพัฒนาบุคลากรด้านศักยภาพแรงงานให้สามารถซ่อมบำรุงซัพเปอร์ยอชต์ได้ แนวทางที่ 2 คือ กลุ่มของปัจจัยที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากและระดับผลการดำเนินงาน

อยู่ในระดับดี ผู้ที่ต้องเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนจะเป็นกลุ่มนักธุรกิจเรียวอชท์ หรือสมาคมเรียวอชท์ในพื้นที่ ที่จะต้องมีบทบาทร่วมกันรัฐ ทั้งนี้อาจเรียกกลุ่มนี้ว่า “เสริมความแข็งแกร่งคู่แข่ง” ในด้านการบริการ ทักษะความรู้ความชำนาญของพนักงาน จำเป็นต้องให้รัฐเข้ามาช่วยพัฒนาบุคลากรร่วมกับเอกชน รวมถึงให้ความสำคัญด้านความปลอดภัย (Landré, M., 2009); (Shin, I.-S., & Kim, B.-S., 2014) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาความปลอดภัย ควรมีการเพิ่มมาตรฐานความปลอดภัยทางทะเล ให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว และควรเพิ่มงบประมาณในโครงสร้างพื้นฐาน ส่วนแนวทางที่สามเป็นเรื่องของ “การปิดช่องโหว่อย่างมีส่วนร่วม” เป็นกระบวนการที่ต้องมีการขับเคลื่อนร่วมกันให้ดำเนินงานไปอย่างมีระบบ เช่น กิจกรรมที่ต้องมีการดำเนินงานร่วมกันทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ทุกภาคส่วนเพื่อปิดช่องโหว่ที่จะไม่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า โดยใช้การประชาสัมพันธ์และการตลาดมาช่วยเสริมการจัดการการท่องเที่ยวเรียวอชท์ สรุปแนวทางในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเรียวอชท์ในจังหวัดภูเก็ต

หัวข้อ	แนวทางการจัดการ	ผู้รับผิดชอบ
แนวทางที่ 1 “ทำก่อนแล้วจะดีกว่า”		
การจัดการระเบียบพิธีการ		
1) ระยะเวลาในการนำเรือเข้า	• เปลี่ยนนโยบายอย่างเป็นระบบในการขอเข้าเรือ	ภาครัฐ
2) การขออนุญาตนำเรือเข้า	ยอชท์ให้ทันสมัยและสะดวกสบายรวมทั้งปรับระยะเวลา	
3) ขั้นตอนด้านศุลกากร	การขอวีซ่าสำหรับเจ้าของเรือยอชท์เจ้าหน้าที่เรียวอชท์	
4) การเข้าถึงบริการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย	และเรือยอชท์เพื่อกระตุ้นการเข้ามาเที่ยวของเจ้าของเรือ	
5) การขอวีซ่าของลูกเรือ/เจ้าของเรือ	ยอชท์	
6) การขอวีซ่าเรือ	• พัฒนาศูนย์กลางสำหรับการติดต่อประสานงานเรียวอชท์	
	• สนับสนุนการฝึกอบรมพนักงานภาครัฐ	
การจัดการมารีน่า		
1) ศูนย์ซ่อมและบำรุงเรือยอชท์	• สร้างศูนย์ซ่อมและบำรุงรักษาเรือยอชท์ขนาดใหญ่ที่ได้มาตรฐาน เพื่อรองรับการซ่อมเรือยอชท์ทุกขนาด	ภาครัฐ / เอกชน
2) อุปกรณ์อำนวยความสะดวกบนท่าเรือ	• พัฒนามารีน่าให้เป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวเรียวอชท์ที่ทันสมัย ครบครันในทุกละเอียดอำนวยความสะดวก	ภาคเอกชน
แนวทางที่ 2 “เสริมความแข็งแกร่งคู่แข่ง”		
การจัดการท่าเรือมารีน่า		
1) ลักษณะท่าเรือมารีน่า	• ดำเนินการตรวจสอบโครงสร้างพื้นฐานของท่าจอดเรือ	ภาครัฐ/เอกชน
2) โครงสร้างท่าเรือมารีน่า	• ตรวจสอบและบำรุงรักษาทุกวัน	
3) ตัวท่าเรือจอด	• ตรวจสอบและบำรุงรักษาทุกวัน	
การจัดการโครงสร้างพื้นฐาน		
1) การเชื่อมต่อเส้นทางจากท่าเรือไปยังสถานที่ท่องเที่ยว	• ตรวจสอบเงื่อนไขการขนส่งและเส้นทางทางการเคลื่อนย้าย	
การจัดการสถานที่ท่องเที่ยว		
1) ความน่าสนใจของเส้นทางท่องเที่ยว	• สร้างเส้นทางใหม่สำหรับโปรแกรมใหม่	ภาครัฐ/เอกชน/ททท
2) ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว	• ประเมินประเภทนักท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว	
3) ความคุ้มค่าของเงินต่อกิจกรรมท่องเที่ยว	• แบ่งกลุ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวเรียวอชท์	
การจัดการด้านความปลอดภัย		
1) ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว		ภาครัฐ/เอกชน/ททท/ภาครัฐ/เอกชน/ททท
2) ความปลอดภัยระหว่างเดินทาง	• ทุกภาคส่วนตรวจสอบความปลอดภัย	
3) เทคโนโลยีการนำทางเรียวอชท์	• จัดการและฝึกซ้อมรักษาความปลอดภัยระหว่างการนำทาง	

หัวข้อ	แนวทางการจัดการ	ผู้รับผิดชอบ
4) สุขอนามัยความสะอาด 5) แผนฉุกเฉิน		ทุกภาคส่วน / สถาบันอบรมทาง เรียวอชท์ ภาคเอกชน
การจัดการด้านบริการ 1) ทักษะความรู้และความชำนาญของพนักงาน 2) การบริการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวของพนักงาน	- เปิดการฝึกอบรมพนักงานอย่างสม่ำเสมอ - ฝึกอบรมพนักงานให้ศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยวให้เข้าใจอย่างชัดเจน	ภาคเอกชน/ พนักงาน ทุกภาคส่วน
แนวทางที่ 3 “ปิดช่องโหว่อย่างมีส่วนร่วม” การจัดการด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด 1) การส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ 2) กิจกรรมการตลาดออนไลน์เพิ่มเติม 3) จัดทำแอปพลิเคชันเป็นศูนย์กลางการจองเรียวอชท์ในประเทศไทย 4) เพิ่มรายได้จากผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวด้วยเรียวอชท์	- สร้างโปรแกรมที่น่าสนใจเพื่อโปรโมท - โปรโมทและประชาสัมพันธ์ในต่างประเทศ - พัฒนาระบบไอทีและสร้างแอปพลิเคชัน - แบ่งกลุ่มผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับตลาด	ภาครัฐ/เอกชน/ ททท/ภาครัฐ/ เอกชน/ททท ภาครัฐ/เอกชน/ ททท ภาครัฐ/เอกชน/ ททท

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการประเมินศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเรียวอชท์ในจังหวัดภูเก็ต จะทราบถึงองค์ประกอบที่สำคัญโดยการประเมินศักยภาพผ่าน IPA ซึ่งเป็นเครื่องมือหลักในการวิเคราะห์ระดับความสำคัญและผลการดำเนินงาน และสามารถนำแนวทางการจัดการที่ได้จากการประเมินไปสร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเรียวอชท์ในภูเก็ตที่มีประสิทธิภาพ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า จังหวัดภูเก็ตมีศักยภาพสูงในด้านสถานที่ท่องเที่ยวและศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว แต่ประเด็นที่ลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวเรียวอชท์ให้ความสำคัญมากและผู้กำหนดนโยบายรวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะต้องร่วมกันดำเนินการแก้ไข คือ ด้านระเบียบพิธีการ และด้านท่าเรือมาริน่า ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางที่ต้องแก้ไข 3 แนวทางและอาจจะต้องดำเนินการแก้ไขเร่งด่วนในแนวทางที่ 1 “ทำก่อนแล้วจะดีกว่า” เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเรียวอชท์ให้มีความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ นอกจากนี้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว ควรมีการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวเรียวอชท์ค่อนข้างทำได้ยาก เนื่องจากกลุ่มนักท่องเที่ยวต้องการความเป็นส่วนตัว อีกทั้งทำเรื่องนโยบายรักษาความเป็นส่วนตัวของลูกค้าทำให้เข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้ยาก การวิจัยในอนาคตควรมีแนวทางการเก็บแบบสอบถามออนไลน์ เช่น ก่อนทำการจองในระบบออนไลน์ หรือเก็บข้อมูลผ่านทางบริษัทตัวแทน

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2557). การวิเคราะห์เชิงปริมาณ. กรุงเทพมหานคร: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคที่ 5 สาขาภูเก็ต. (2559). บรรยายสรุปข้อมูลจังหวัดภูเก็ต. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤศจิกายน 2563 จาก http://www.phuket.go.th/webpk/file_data/intropk/dataPK59.pdf
- Beerli, A. & Martín, J. D. (2004). Tourists' characteristics and the perceived image of tourist destinations: a quantitative analysis-a case study of Lanzarote. *Tourism management*, 25(5), 623-636.
- Blundel, R. & Thatcher, M. (2005). Contrasting local responses to globalization: the case of volume yacht manufacturing in Europe. *Entrepreneurship & Regional Development*, 17(6), 405-429.
- Butowski, L. (2014). Maritime tourism space. *Turyzm*, 24(1), 51-57.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Haass, H. (2011). Marina management for super yachts and cruise vessels. *Journal of coastal research*, 2011(10061), 475-475.
- Kotrlik, J. W. K. J. W. et al. (2001). Organizational research: Determining appropriate sample size in survey research appropriate sample size in survey research. *Information technology. learning, and performance journal*, 19(1), 43-50.
- Ladkin, A. (2002). Recent research--geographical space and yachting tourism, tourism education, environmental law and tourism as a development tool. *The International Journal of Tourism Research*, 4(1), 57-64.
- Landré, M. (2009). Analyzing yachting patterns in the Biesbosch National Park using GIS technology. *Technovation*, 29(9), 602-610.
- Lee, M. K. & Yoo, S. H. (2015). Public preference for the attributes of the marina port in Korea: a choice experiment study. *Maritime Policy & Management*, 42(5), 516-532.
- Manigel, U. (2011). IMCI Blue Star Marina Certification-A Transparent System to Indicate the Quality Level of Marinas. *Journal of coastal research*, 61(61), 123-125.
- Martilla, J. A. & James, J. C. (1977). Importance-performance analysis. *Journal of marketing*, 41(1), 77-79.

- Sariisik, M. et al. (2011). How to manage yacht tourism in Turkey: A swot analysis and related strategies. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 24(2011), 1014-1025.
- Shin, I. S. & Kim, B.-S. (2014). Development Smart Yacht Operational System and Marina Control System for Navigational Safety. *International Journal of Information and Electronics Engineering*, 4(1), 16-21.
- Tourism Authority of Thailand. (2014). Study of ASEAN Tourism Market Year 2013. Retrieved November 22, 2020, from <http://www.etatjournal.com/web/menu-read-webetatjournal/menu-2014/menu-2014-apr-jun/590-22014-asean>
- _____. (2019). Tourist statistics. Retrieved November 22, 2020, from <https://intelligencecenter.tat.or.th/articles/11859>
- Yan, H. D. (2008). Taiwan's yacht industry: A tale of two entrepreneurial firms. *Global Economic Review*, 37(4), 469-486.
- Yang, C. M. et al. (2014). Assessing Fishing Port Locations for Adaption into Yacht Marinas in Taiwan. *Journal of Marine Science and Technology*, 22(5), 612-624.

การจัดการสู่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่น*

MANAGEMENT TO STRENGTHEN THE COMMUNITY ENTERPRISE IN KHON KAEN PROVINCE

ลักขณา อินทร์บึง

Lakkana Inbueng

ภูวนิดา คุณพลิน

Poowanida Kunpalin

พจ ตูพจ

Poj Toopoj

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Northeastern University, Thailand

E-mail: luckkhana.inb@neu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดการความเข้มแข็งและแนวทางการดำเนินงานการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น เครื่องมือในการวิจัย ใช้วิธีศึกษาในเชิงทฤษฎีและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำวิสาหกิจชุมชน 14 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาไปสู่การพัฒนารูปแบบ และตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลเชิงประจักษ์กับรูปแบบทางทฤษฎีกับผู้นำกลุ่มที่ได้รับการประเมินว่ามีศักยภาพดี ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยการจัดการความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน ด้านการเงินมีการจ่ายเงินปันผล เงินออม สวัสดิการ ด้านการตลาดขายผ่านสื่อออนไลน์ ด้านการผลิตใช้วัตถุดิบจากชุมชน ด้านการจัดการมีทุนหมุนเวียนจากการระดมทุนมีการตั้งคณะกรรมการ ด้านการมีส่วนร่วมมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิก ด้านผู้นำมีการนำหลักการมีเหตุมีผลไปใช้ในการบริหารจัดการ มีศักยภาพด้านการประกอบการ และด้านนโยบายภาครัฐ ส่งเสริมให้ได้รับการรับรองจดทะเบียนมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) แนวทางการดำเนินงานการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน โดยการสร้างชุมชนให้เป็นเจ้าของร่วมกัน มีเงินหมุนเวียนเกิดการจ้างงานภายในชุมชน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตและรายได้ของคนในชุมชน มีการสนับสนุนทักษะและพัฒนาศักยภาพในการผลิตและการสร้างรายได้ในชุมชน สร้างชุมชนเข้มแข็ง และลดปริมาณการใช้วัตถุดิบในการผลิตลงเพื่อส่งเสริมการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยการพัฒนาความเข้มแข็งด้านการผลิต สู่มาตรฐานการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพระดับ

* Received 17 December 2020; Revised 17 March 2021; Accepted 23 March 2021

สากล สร้างเครือข่ายทางธุรกิจเพื่อส่งเสริมการกระจายสินค้าพร้อมขยายช่องทางการตลาด และเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารจัดการในการสร้างเครือข่ายสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: การจัดการ, การพัฒนาความเข้มแข็ง, วิสาหกิจชุมชน

Abstract

The Objectives of this research article were to study the strength management factor and guideline to develop the strength of community in Khon Kaen province. The theoretical study method and in-depth interview were employed as research tools to collect data from 14 enterprise community leaders. The data were analyzed using content analysis which led to model development and was examined the consistency of the empirical data with the theoretical model, and the leaders assessed to be good potential. The results of the study revealed that 1) strength management factor of enterprise community in finance found that it had dividend, saving, and welfare to the society. For marketing, it had regular customers, and it also sells product via an online platform. For production, it used community material. For management, there were working capital from funding and appointing committees. For cooperation, they relied on each other to preserve and pass on knowledge to members using local wisdom from generation to generation and joint the group to design new products. For leadership, it had a discussion group to exchange knowledge between members, principles that were applied in management, and potential in operation. Lastly, for government policy, the government promoted the integration of the enterprise community to be certified, registered, and certified the standard of the community's products. 2) There were three aspects' results in the guideline to develop the strength of the enterprise community. First, the economic, the community was founded as a joint-owner which was a self-management and had a working capital from internal employment in the community. Second, society, there were a life quality and income development of the community's members. It also supported skills and developed productivity and income in the community in order to create the strength community. Third, the environment, the amount of material was decreased and encouraged natural resource preservation to use them as a raw material in

producing the product by developing the strength of production to reach the global standard in processing product. Building a business network aimed to promote product contribution and expand marketing channels, to strengthen the management capacity in building a network, supporting budget in enterprise community development, and building the cooperation with the relevant organizations systematically.

Keywords: Management, Strength Development, Community Enterprises

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มุ่งเน้นการพัฒนาวิสาหกิจขนาดย่อย ขนาดเล็กและขนาดกลาง วิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อขยายฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความครอบคลุมมากขึ้น เป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาและส่งเสริมสังคมผู้ประกอบการ เพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการที่ผลิตได้และขายเป็น เพื่อให้เศรษฐกิจเข้มแข็งแข่งขันได้มีเสถียรภาพและมีความยั่งยืนสร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตและบริการเดิมและขยายฐานใหม่โดยการใช้นวัตกรรมที่เข้มข้นมากขึ้นเพื่อสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก และสร้างความมั่นคงทางพลังงาน อาหาร และน้ำ การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจากหน่วยงานภาครัฐมีอย่างต่อเนื่อง เพราะภาครัฐต้องการยกระดับวิสาหกิจชุมชนให้มีความพร้อมในการแข่งขันทางการค้าโดยเป้าหมายของการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในช่วงปี 2558 - 2564 โดยต้องการให้วิสาหกิจชุมชนพัฒนามาตรฐานการดำเนินงานที่สูงขึ้น มีการเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองในชุมชนเป็นหลัก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนาประเทศโดยระบบเศรษฐกิจฐานรากเป็นกลไกหนึ่งของนโยบายขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เพราะภาครัฐเล็งเห็นว่าเศรษฐกิจชุมชนหรือธุรกิจชุมชนมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ

เศรษฐกิจชุมชนมีความสำคัญทั้งในด้านการผลิตปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของผู้มนุษย์ เช่น การผลิตอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ด้วยที่วิสาหกิจชุมชนเป็นการผลิต การค้าและเงินเพียงเล็กน้อย การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งได้นั้นจึงควรมีความเกี่ยวเนื่องกับกลไกการตลาด โดยการพัฒนาวิธีการผลิตการดำรงชีวิตของชุมชนที่เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล, 2556) อย่างไรก็ตาม ใน พ.ศ. 2548 มีการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 โดยมีเจตนารมณ์การส่งเสริมกิจการของชุมชนทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า การใช้บริการหรือการอื่น ๆ ให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ มีระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งพร้อม

สำหรับการแข่งขันทุกระดับ รวมทั้งการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ก้าวไปสู่การเป็นผู้ประกอบการในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งขอให้สังเกตว่ามีผลงานวิจัยหลายเรื่องของ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์ กล่าวถึงการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนฐานรากเริ่มต้นจากการผลิตปัจจัยพื้นฐานที่พอเพียงและมั่นคง โดยใช้ทรัพยากรของวิสาหกิจชุมชนและภูมิปัญญาของท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน บทบาทของวิสาหกิจชุมชนในการพึ่งพาตนเองยังส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่ชุมชนในประเทศไทยโดยมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการของชุมชนทั้งในด้านภาวะผู้นำซึ่งมีอิทธิพลต่อความสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการผลิตสินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย เมื่อผู้นำมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการย่อมส่งผลสำเร็จต่อวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนที่ยกระดับผู้ประกอบการให้สูงขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมปัจจัยด้านการผลิต การให้ความรู้ในเรื่องของการผลิตให้ได้รับรองมาตรฐานต่าง ๆ (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์, 2556) การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้นยังต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบทั้งกระบวนการผลิตการปรับเปลี่ยนวัตถุดิบสู่ผลผลิต ด้านการตลาด ด้านการจัดการ และการดำเนินงานของวิสาหกิจโดยการมีส่วนร่วมจะส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน (สมจินตนา จิรายุกุล และคณะ, 2560) แต่ทั้งนี้ยังพบข้อบกพร่องของวิสาหกิจชุมชนในหลายประเด็นที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน คือการขาดระบบการบริหารจัดการการเงินเนื่องจากผู้นำกลุ่มเป็นเจ้าของกิจการเพียงผู้เดียว (สมจินตนา จิรายุกุล และคณะ, 2560) ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน โดยเป็นกิจการของคนในชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน ในการประกอบวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็งควรส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งพาตนเองใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัตถุดิบในชุมชนโดยคนในชุมชนเพื่อคนในชุมชนโดยการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรของชุมชน ดังนั้น การสร้างวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องเริ่มจากการสร้างฐานรากที่แข็งแกร่งในความเป็นผู้ประกอบการให้กับวิสาหกิจชุมชน จัดโครงสร้างให้แข็งแรงปรับกระบวนการจัดการของผู้ประกอบการโดยเน้นการตลาดและการเงินรวมถึงการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (สัณญา เคนาภูมิ, 2558)

จังหวัดขอนแก่นมีวิสาหกิจชุมชนที่มีความหลากหลายในการดำเนินธุรกิจ มีกลุ่มวิสาหกิจที่เป็น ขั้นตอนการปฏิบัติที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จมากและครอบคลุมเกือบทุกประเภท แต่ในทางกลับกันนั้นวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่นยังประสบปัญหาของการลดจำนวนลงของวิสาหกิจชุมชน (กรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2562) จากปรากฏการณ์นี้จะเห็นได้ว่าอัตราการคงอยู่ของวิสาหกิจชุมชนมีการผันเปลี่ยนเป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดความน่าสนใจในการศึกษา โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) โดยถอดบทเรียนความสำเร็จเพื่อเป็นแนวทางช่วยเสริมสร้างความ

เข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจฐานรากและเสริมสร้างชุมชนให้เป็นฐานที่มั่นคงของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นที่พึ่งพิงของระบบเศรษฐกิจโดยรวม (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล, 2556)

ดังนั้น การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนจากผลผลิตที่สร้างพื้นที่ทางเศรษฐกิจจะนำไปสู่การจัดการสู่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่นสู่การค้นหาคำความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุและผลที่ชัดเจน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับวิสาหกิจชุมชนให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งมีความหมายต่อการเปิดพื้นที่เศรษฐกิจฐานรากให้เคียงคู่กับเศรษฐกิจกระแสหลักอย่างมีพลังในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นให้เป็นกรณีศึกษาเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในระบบการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในภาพรวมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยในการจัดการความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสู่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเริ่มด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลจากผู้นำวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการประเมินว่ามีศักยภาพในระดับดี จำนวน 14 คน ประกอบด้วย 1) ผลิตภัณธ์ประเภทอาหาร วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านโคกสว่าง “ข้าวแตนพั่นหน้า” จำนวน 2 คน 2) ผลิตภัณธ์ประเภทเครื่องดื่ม วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง จำนวน 2 คน 3) ผลิตภัณธ์ประเภทผ้าเครื่องแต่งกาย วิสาหกิจชุมชนผ้าไหมมัดหมี่บ้านหัว จำนวน 4 คน 4) ผลิตภัณธ์ประเภทของใช้ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานไผ่ตะวัน จำนวน 2 คน 5) ผลิตภัณธ์ประเภทประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพัฒนาอาชีพสมุนไพรสมุนไพรแผนโบราณ จำนวน 2 คน 6) นักวิชาการมาตรฐานผลิตภัณธ์ชุมชนกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม จังหวัดขอนแก่น จำนวน 1 คน 7) นักวิชาการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น จำนวน 1 คน โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ที่ได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยกำหนดการตอบเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) เกี่ยวกับการจัดการความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน บริบทของพื้นที่และบริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์

ในการศึกษานี้ใช้เทคนิคสามเส้าแบบต่างวิธี เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล โดยวิธีการนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลมากกว่าหนึ่งวิธีเพื่อตรวจสอบยืนยันข้อมูลซึ่งกันและกัน โดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดสัมมนากลุ่ม โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน

2. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

3. ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ผู้ควบคุมดูแลวิทยานิพนธ์

4. สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ตามระเบียบวิธีวิจัยให้มีเนื้อหาสาระครอบคลุมแนวทางการดำเนินงานการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

5. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจและแก้ไข “ผ่าน” ทุกท่านเรียบร้อยแล้ว จึงนำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์และนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมดูแลวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นและจัดพิมพ์เพื่อใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง

6. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) สังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis) และนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ สรุปเป็นผลการวิจัย นำเสนอข้อมูลเป็นความเรียงและรายงานผลการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการทบทวนวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องเรื่องวิสาหกิจชุมชนในมิติต่าง ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์กระบวนการผลิต การเงินและการตลาด

การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม ผู้นำและนโยบายภาครัฐเพื่อวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาการจัดการความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่น

2. การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจงกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น จาก 5 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้ จัดกลุ่มประเด็นข้อความ (Word Grouping) จากการสัมภาษณ์ ทำการอธิบายขยายความ (Explanation) โดยเรียบเรียงถ้อยคำขึ้นใหม่จากข้อมูลจากผู้สัมภาษณ์ให้มาทำการตีความ (Interpretation) บางประโยคหรือบางถ้อยคำที่ผู้สัมภาษณ์ให้มาจำเป็นต้องตีความหรือแปลความหมายแฝง ผู้วิจัยก็จะทำการตีความถ้อยคำดังกล่าวโดยอาศัยบริบทของการสัมภาษณ์มาสนับสนุนการตีความและพรรณนาความ (Description) เป็นการร้อยเรียงถ้อยคำ โดยการจัดระบบการเกิดขึ้นก่อน - หลัง (Birth Order) ของเนื้อหาสาระจากการวิเคราะห์ พร้อมกับการพรรณนาเชื่อมโยงแต่ละเนื้อหา/เหตุการณ์ให้เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยในการจัดการความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

การจัดการความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น มีปัจจัยในการส่งเสริมองค์ความรู้และการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

การจัดการด้านการเงิน วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่นมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจโดยมีการเพิ่มขึ้นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพิ่มเติมในพื้นที่ชุมชนวิสาหกิจต่าง ๆ โดยมีปัจจัยในการจัดการความเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น คือ การเพิ่มขึ้นของกลุ่มวิสาหกิจภาคการใช้จ่ายและการลงทุนของกลุ่มเอกชน ส่งผลให้มีปริมาณเงินหมุนเวียนในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการจัดทำระบบบัญชีที่มีการคำนวณต้นทุนการผลิตอย่างถูกต้องแม่นยำและการกำหนดราคาสินค้าเพื่อให้มีความเหมาะสมกับตลาดและเกิดแรงจูงใจแก่ลูกค้าผู้มาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน “กลุ่มใช้เงินทุนของสมาชิกเป็นหลักในการดำเนินงานตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน และมีบางส่วนที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ กลุ่มมีระบบการบัญชีอย่างง่ายแต่ตรวจสอบได้ มีการคำนวณต้นทุนการผลิตเพื่อไม่ให้สมาชิกกลุ่มขาดทุนและสามารถเป็นตัวกำหนดราคาขายให้กับสมาชิกได้อีกด้วย” (สุภาณี ภูแล่นกี, 2563)

การจัดการด้านการตลาด วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่นมีความเข้มแข็งทางการตลาดในการพัฒนาองค์ความรู้ พัฒนาช่องทางการจำหน่าย การโฆษณาประชาสัมพันธ์ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพในการตลาดต่างประเทศ อีกทั้งการพัฒนาประสบการณ์ในทางการ

ขายสินค้าเพื่อการขยายกิจการ “เป็นรูปแบบของการตลาดนำการผลิต มีการสั่งสินค้าจึงมีการผลิตสินค้า ปัจจุบันมีการขายผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ตามยุคสมัยและพยายามส่งเสริมการตลาดต่างประเทศให้กว้างไกลมากยิ่งขึ้น เพราะต้องการให้วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มมากขึ้น” (สุภาณี ภูแล่นกี, 2563)

การจัดการด้านการผลิต วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่นมีความเข้มแข็งทางการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการดำเนินกิจกรรมภายในวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาระบบการผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ภายในชุมชน และมีการพัฒนาด้านทักษะแรงงานของสมาชิกที่ยังพัฒนาให้ได้มาตรฐานตามฝีมือแรงงานที่ดีอันส่งผลต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์ วิสาหกิจชุมชน “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเริ่มนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิตและแปรรูปเพื่อให้เกิดความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น แต่เทคโนโลยีที่ใช้ต้องไม่มีผลกระทบกับสภาพแวดล้อมในชุมชน เช่น โรงอบพลังงานแสงอาทิตย์ มีการควบคุมการผลิตตามมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอและสมาชิกกลุ่มได้รับการอบรมความรู้เพิ่มเติมจากหน่วยงานภาครัฐ” (นวลสง่า เนาววงศ์, 2563)

ด้านการบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่นมีความเข้มแข็งทางการบริหารจัดการ ส่งเสริมเพิ่มทักษะองค์ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการตามโครงสร้างของกลุ่ม ทำให้ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมด้านต่างๆ เช่น พัฒนาศักยภาพฝีมือแรงงานที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของวิสาหกิจภายในชุมชน “มีการแบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัดและตามหน้าที่ของคณะกรรมการที่ได้เลือกตั้งขึ้นมา จึงทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีรูปแบบของความเป็นองค์กรที่ชัดเจนทำให้หลายภาคส่วนสนใจให้หารสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง” (นวลสง่า เนาววงศ์, 2563)

ด้านผู้นำ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่นมีความเข้มแข็งทางด้านผู้นำในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกภายในกลุ่มทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและเป็นต้นแบบในการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีการนำหลักการมีเหตุมีผลไปใช้ในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ให้มีศักยภาพในการเป็นผู้นำด้านการประกอบการในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไปเป็นต้นแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มชุมชนต่างๆ “ประธานกลุ่ม กรรมการกลุ่มและสมาชิกจะมีการประชุมหรือพูดคุยกันตลอดเวลา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อะไรใหม่ ๆ เช่นประธานได้ความรู้ใหม่มาจะมาถ่ายทอดให้กับสมาชิก หรือสมาชิกมีความต้องการพัฒนาตนเองในด้านใด ประธานกลุ่มจะหาโครงการหรือประสานกับหน่วยงานภาครัฐในการขอเข้าร่วมอบรม” (สายทิพย์ ลามา, 2563)

ด้านการมีส่วนร่วม วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่นมีความเข้มแข็งทางการรวมกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรโดยการพึ่งพาอาศัยกันภายในวิสาหกิจชุมชน รวมถึงมีการรักษาองค์ความรู้ภายในองค์กรและถ่ายทอดไปสู่สมาชิกกลุ่ม

ภายในวิสาหกิจได้เป็นอย่างดีโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น และมีการนำเสนอความคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์จากกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ในการช่วยพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของตนเอง โดยใช้วัตถุดิบที่หาได้จากท้องถิ่นภายในชุมชนเพื่อลดต้นทุนในการผลิต รวมถึงการนำแรงงานสมาชิกภายในชุมชนมาช่วยกันผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นการมีส่วนร่วมและการสร้างงานให้แก่คนในชุมชน “สมาชิกเป็นคนในชุมชนหรือครอบครัวเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ จึงมีการพึ่งพาอาศัยกันในหลายรูปแบบ สมาชิกที่มีความรู้ในการผลิตจะถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกคนอื่นหรือลูกหลานตนให้สานต่อความรู้เดิมที่มีในชุมชน สมาชิกคนที่ไม่มีความถนัดทางด้านการผลิตก็จะนำสรรหาวัตถุดิบในชุมชนหรือพื้นที่ตนเองเข้ามาขายให้กับกลุ่มเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต” (นวลสง่า เนาวงศ์, 2563)

ด้านนโยบายภาครัฐ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่นมีความเข้มแข็งทางนโยบายภาครัฐ จากข้อบัญญัติต่างๆ ในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในด้านการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้ได้รับการรับรองและจดทะเบียนโดยหน่วยงานภาครัฐ และได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ส่งผลให้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ด้านการขายสินค้าในงานจัดแสดงสินค้าทั่วไป “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้ความสนใจกับนโยบายหรือโครงการของรัฐบาลทั้ง OTOP หรือการรับรองของ มผช. เพราะต้องการให้กลุ่มมีมาตรฐานและเป็นที่รู้จักทางการตลาดมากยิ่งขึ้น จึงต้องการการเข้าถึงโครงการต่าง ๆ ของรัฐให้มากที่สุด” (กองมี หมื่นแก้ว, 2563)

แนวทางการดำเนินงานการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

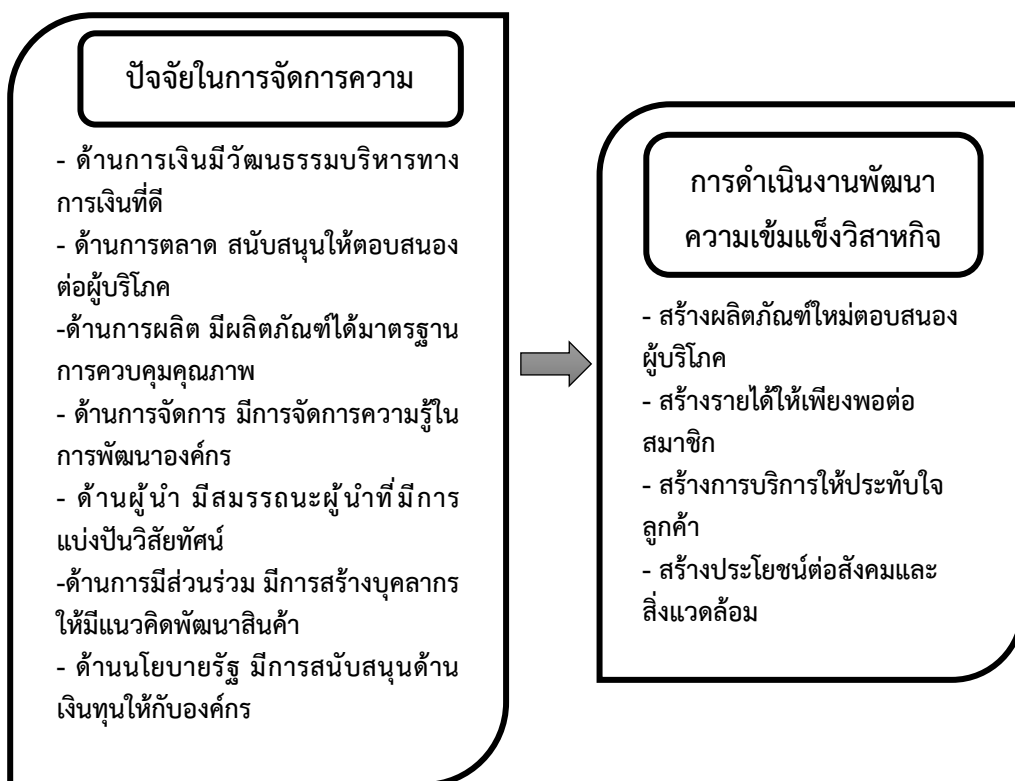
การพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นมีแนวทางในการดำเนินงานการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้

ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่นมีแนวทางในการดำเนินงานการพัฒนาความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจโดยการสร้างชุมชนให้เป็นเจ้าของร่วมกันในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนด้วยตนเอง ทำให้เกิดการขยายกิจการและมีเงินหมุนเวียนรายได้ภายในองค์กรของสมาชิกภายในกลุ่ม เกิดการจ้างงานภายในชุมชนในการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มภายในชุมชน

ความเข้มแข็งด้านสังคม วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่นมีแนวทางในการดำเนินงานการพัฒนาความเข้มแข็งด้านสังคมโดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตและรายได้ของคนในชุมชน การสนับสนุนทักษะและพัฒนาศักยภาพในการผลิตและการสร้างรายได้ในชุมชน สร้างชุมชนเข้มแข็งเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง

ความเข้มแข็งด้านสิ่งแวดล้อม วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่นมีแนวทางในการดำเนินงานการพัฒนาความเข้มแข็งด้านสิ่งแวดล้อมโดยการลดปริมาณการใช้วัตถุดิบในการผลิตลง การตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า ส่งเสริมการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในการนำมาเป็นวัตถุดิบในผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ รวมถึงมีการกำหนดพื้นที่การป้องกันการบุกรุกป่า รวมถึงการเข้าไปครอบครองพื้นที่โดยผิดกฎหมาย

ภาพที่ 1 รูปแบบแนวทางการพัฒนาการจัดการสู่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการจัดการความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นทั้ง 7 ด้าน คือ การจัดการความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในด้านการเงินมีทุนหมุนเวียน มีระบบการออมเงินของสมาชิก ส่งผลดีกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนก่อให้เกิดเงินออมสามารถช่วยเหลือสมาชิกในเวลาที่ฉุกเฉินได้ การจัดการดังกล่าวแตกต่างจากคำกล่าวของ ชมกฤษ หนูนา และคณะ ที่ได้ศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมหาสวัสดิ์ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ว่าการจัดการบัญชีของ

วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมหาสวัสดิ์นั้น จัดทำบัญชีแบบจดบันทึกความจำ มีสมาชิกเป็นผู้ดูแลเงินสดรับและเงินสดจ่าย ขาดผู้ที่มีความรู้ในการจัดทำบัญชี ส่วนแนวทางในการพัฒนาการจัดทำบัญชีไว้คือการให้ความรู้และสนับสนุน ช่วยเหลือในการวางระบบการจัดเก็บเอกสารข้อมูลทางการเงินและการกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบทางบัญชีการเงินอย่างสม่ำเสมอ (ชมภูณัฐ หุ่นนาค และคณะ, 2562) ในส่วนของการจัดการด้านการตลาด มีการขายสินค้าให้กับลูกค้าประจำซึ่งเป็นสินค้าที่ขายง่าย เหมาะสมกับทุกคน มีราคาถูก มีตราสินค้าทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งแตกต่างจากการจัดการด้านการตลาดของวิสาหกิจชุมชนไร่สานฝันที่ กุลชลี พวงเพ็ชร ได้ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการตลาดแบบมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนไร่สานฝัน ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล ที่ว่า การส่งเสริมการตลาดเป็นการขายโดยบุคคล ไม่ได้ทำอย่างเป็นระบบเพราะขาดแคลนงบประมาณ ขาดความรู้เรื่องการส่งเสริมการตลาดและการใช้เทคโนโลยี สมาชิกมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการตลาดน้อยมาก แต่มีการจัดการด้านการตลาดที่ตรงกันกับการจัดการวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาดของผู้ประกอบการสตรีในชุมชนอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ วรางคณา อติศรประเสริฐ ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพการตลาดสำหรับผู้ประกอบการสตรีในชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจขนาดย่อมผลิตภัณฑ์กระดาษสา ที่ว่า ควรเน้นการพัฒนารูปแบบให้มีเอกลักษณ์ มุ่งเน้นการสร้างตราสินค้า กำหนดราคาตามคุณค่าที่ผู้บริโภครับรู้ มีการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย เพื่อเป็นการกระจายสินค้าให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและควรเน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความสนใจและกระตุ้นให้เกิดความต้องการซื้อ (วรางคณา อติศรประเสริฐ, 2557) อีกทั้ง กุลชลี พวงเพ็ชร กล่าวได้ว่าการจัดการด้านการตลาดนั้น คำนึงถึงปัจจัยเบื้องต้นของระบบคือการผลิตที่เน้นการพัฒนาศักยภาพด้านการผลิตโดยเน้นการตลาดนำการผลิต รวมถึงมีการจัดการด้านการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีการวางแผนการจัดการผลิตที่ทันเวลาที่กำหนดและมีการวางแผนการผลิตและแผนธุรกิจการส่งออกต่างประเทศเพิ่มเติม (กุลชลี พวงเพ็ชร, 2561) ซึ่งแตกต่างจากวิสาหกิจชุมชน กลุ่มกะล่านาโชค ตำบลร่วมจิต อำเภอบ้านนา จังหวัดนครราชสีมา ที่ สุกัญญา สุจาคำ ได้กล่าวถึงกลยุทธ์การตลาดเพื่อยกระดับมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน กลุ่มกะล่านาโชค ตำบลร่วมจิต อำเภอบ้านนา จังหวัดนครราชสีมา ไว้ว่า ด้านการตลาดมีการกระจายสินค้าในลักษณะของคนกลาง โดยรับสินค้าไปจำหน่ายในตลาด ซึ่งหัวหน้ากลุ่มรับหน้าที่ในการบริหารงาน สมาชิกกลุ่มขาดความรู้ในเรื่องการมีส่วนร่วม ดังนั้น การจัดการด้านการตลาดของวิสาหกิจชุมชนที่ดีจึงต้องมีการวางแผนการจัดการที่และแล้วเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด (สุกัญญา สุจาคำ, 2559)

จากการจัดการด้านการตลาดข้างต้นนั้น ได้เห็นถึงวิธีการบริหารจัดการที่ดีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการวางแผนการบริหารงานอย่างเป็นระบบ รวมถึงการให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในด้านการเงินที่มีการถือหุ้นหรือเป็นการระดมทุนเป็น

ส่วนมาก และยังได้รับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอีกจำนวนหนึ่งเพื่อนำมาพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนและพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ มีผู้นำที่เป็นทั้งผู้กำหนดทิศทาง เป็นทั้งผู้ปฏิบัติสามารถนำพากลุ่มและสมาชิกให้มีรายได้จากเริ่มต้นจนมาถึงปัจจุบันได้ ซึ่งในส่วนของกรณีมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์กรนั้นมีส่วนที่เกี่ยวข้องกันกับการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวศรีนคร จังหวัดสุโขทัยที่ นิศารัตน์ สังข์เสื่อ และ พลดา เดชพลมาตย์ ได้ศึกษาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวศรีนคร อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย ไว้ว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยผู้นำและสมาชิกมีการใช้หลักการบริหารจัดการงานแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในการจัดการกับประเด็นปัญหาและวาระงานใหม่ ๆ อยู่เสมอและเมื่อทุกคนรับรู้ในประเด็นการทำงานทุกอย่าง เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเป็นอย่างสูง รวมถึงการสร้างเครือข่ายที่มีความเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานทั้งการวางแผน การขาย เป็นต้น อีกทั้งกิจกรรมการดำเนินงานต่าง ๆ สร้างความเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งเกิดขึ้นในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (นิศารัตน์ สังข์เสื่อ และพลดา เดชพลมาตย์, 2560) การที่ผู้นำเป็นบุคคลที่ขับเคลื่อนการประสานงานให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ การเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานนั้น เป็นแบบอย่างอันดีของการมีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการ ซึ่งภาวะความเป็นผู้นำนั้นการบริหารที่ทำให้เกิดการเติบโตหรือส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรด้วย ซึ่งแตกต่างจากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลาที่ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์ ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ไว้ว่า ปัญหาในการดำเนินงาน คือ การขาดผู้รวบรวมสินค้าไปจัดจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของวิสาหกิจชุมชนจำนวนมาก เพราะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการรวมตัวกันของชาวบ้านซึ่งมักจะขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ และมักจะใช้การผลิตนำการตลาด ดังนั้น ภาวะผู้นำจึงเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการจัดการวิสาหกิจแบบมีส่วนร่วม (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์, 2556) การดำเนินการจัดการวิสาหกิจแบบมีส่วนร่วม นั้น เป็นธุรกิจของชุมชนตามความหมายของวิสาหกิจชุมชนที่มีสมาชิกทุกคนร่วมกันเป็นเจ้าของ เพื่อก่อให้เกิดการบริหารและจัดการอย่างถูกต้องและเป็นระบบตามแผนงานที่ได้วางเอาไว้สมาชิกจะมีการแบ่งหน้าที่กันทำตามรูปแบบของคณะกรรมการมีการกำหนดให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้เกิดความรู้สึกในการเป็นเจ้าของธุรกิจชุมชนร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งแตกต่างจากการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนโรงสีชุมชนตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ที่ อัจฉรา ไสบาล และ นิวัฒน์ มาศวรรณ ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน : กรณีโรงสีชุมชนครบวงจรตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ไว้ว่า สมาชิกกลุ่มเข้าร่วม

ในกิจกรรมการดำเนินงานในระดับน้อย ส่งผลให้ต้องมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจึงควรมีกิจกรรมหรือการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้สมาชิกเข้าร่วมในการดำเนินงาน และควรเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้าร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น เพื่อให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจการ และเห็นถึงความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตน (อัจฉรา ไสบาล และ นิวัฒน์ มาศวรรณา, 2557) ส่วนนโยบายรัฐบาลที่มีต่อวิสาหกิจชุมชน โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเพียงบางส่วนเท่านั้นในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเรื่องการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นรัฐบาลให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการร่วมกันพัฒนาประเทศในสามภาคส่วน ได้แก่ภาคประชาชน ภาคธุรกิจ และภาครัฐโดยเอาความต้องการของชุมชนเป็นตัวตั้งและร่วมกันบริหารกันเองหรือการกระจายอำนาจ (Decentralization) โดยในส่วนของ สัญญา เคนาภูมิ ได้กล่าวถึงการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในด้านการสนับสนุนนโยบายภาครัฐ ไว้ในแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคามว่าควรมีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ในการพัฒนาความสามารถในการจัดการและการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้ เพื่อระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง ต่อการแข่งขันทางการค้า รวมถึงการพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการกิจการในระดับที่สูงขึ้นให้มีความเจริญในทิศทางที่ดี (สัญญา เคนาภูมิ, 2558)

ผลจากการวิจัยแนวทางการดำเนินงานการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับวัฒนธรรมวิถีชุมชนในชุมชนต่าง ๆ ที่เกื้อกูลเอื้อประโยชน์แก่สังคมและชุมชนในการกระตุ้นการใช้ประโยชน์ร่วมกันของทรัพยากรภายในชุมชน

1. แนวทางในการดำเนินงานพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนด้านเศรษฐกิจ เป็นการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเทคนิคการผลิตและการตลาด ซึ่งการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาความเข้มแข็งวิสาหกิจชุมชนนั้น เพชรา บุคสีทา ได้กล่าวไว้ในการดำเนินธุรกิจตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกำแพงเพชรว่าได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินงานทุกด้านประกอบด้วย ด้านการตลาด การบริหารจัดการ การผลิต การเงิน ทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมาใช้ในการลดรายจ่าย (เพชรา บุคสีทา, 2553) และยังสอดคล้องกับ พิษณุ บุญนิยม และคณะ ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดกำแพงเพชร พิจิตรและ

สุโขทัย ที่ว่า ได้ดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันแบบไม่เป็นทางการ มีการผลิตร่วมกันและแยกกันผลิต เน้นตลาดในชุมชนและขยายตลาดด้านนอก มีการระดมเงินทุนจากสมาชิกและจากสถาบันทางการเงิน การออกแบบบรรจุภัณฑ์เน้นเรียบง่ายและสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ของท้องถิ่น มีการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นและเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น กำหนดราคาผลิตภัณฑ์ไม่แพง มีทุนทางสังคมซึ่งสามารถนำมาต่อยอดสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ (พิเชษฐ บุญนิยม และคณะ, 2561)

2. แนวทางในการดำเนินงานพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนด้านสังคมเป็นการสร้างศักยภาพความเข้มแข็งของกลุ่มสมาชิกในชุมชน ในการแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยอาศัยทุนทางสังคมกับการใช้ทรัพยากรพื้นฐานในชุมชน ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนเป็นการดำเนินงานที่เน้นกิจกรรมลักษณะวัฒนธรรมสังคมท้องถิ่น ซึ่งการเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งด้านสังคมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นขัดแย้งกับแนวคิดวิสาหกิจชุมชนของ อุทัย ปริญาสุทธีรัตน์ ที่กล่าวถึงวิสาหกิจชุมชนปฏิทรรศน์ในการแข่งขันทางธุรกิจ ระบุว่า วิสาหกิจชุมชนเกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนพร้อมกับการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ในบริบทของการจัดการชุมชนซึ่งคาดหวังให้คนในชุมชนได้มีโอกาสใช้วิสาหกิจชุมชนเป็นเครื่องมือในการจัดการทุนของชุมชน (อุทัย ปริญาสุทธีรัตน์, 2560) โดยแตกต่างจากแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของ วรณพงศ์ ช่วยรักษา ที่กล่าวไว้ในแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา กลุ่มสตรีทอผ้าฝ้ายย้อมคราม บ้านถ้ำเต่า จังหวัดสกลนคร ระบุว่า ควรมีการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายชุมชนในการให้ความร่วมมือให้เข้มแข็งและกว้างขวาง เพื่อการขยายภาคการผลิตและการจัดจำหน่าย การวางแผนการผลิตที่ครบวงจร การพัฒนาคุณภาพวัตถุดิบ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (วรณพงศ์ ช่วยรักษา, 2560)

3. แนวทางในการดำเนินงานพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมเป็นการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่มีเป้าหมายในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยคำนึงถึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญในการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมนั้น โกสินทร์ ชำนาญพล ได้กล่าวถึงการพัฒนาารูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ระบุว่า วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และสิ่งแวดล้อมที่สวยงามมีวัฒนธรรมประเพณีที่น่าสนใจและทรัพยากรบุคคลมีองค์ความรู้และภูมิปัญญาแต่ยังขาดการบริหารจัดการที่ดี (โกสินทร์ ชำนาญพล, 2558) และสอดคล้องกับ จิระนุช ชาญณรงค์กุลที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบไว้ว่า มีการทำกิจกรรมด้านสวัสดิการชุมชนสาธารณประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เอื้ออำนวยต่อประโยชน์ของ

สาธารณะ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม สวัสดิการชุมชน ใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน มีการจัดกระบวนการเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในการเสียสละ ช่วยเหลือเกื้อกูล อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่สมาชิก มีกระบวนการผลิตและบริการของกลุ่มที่ไม่ทำลายทรัพยากร สิ่งแวดล้อม มีการส่งเสริมการรักษา หรือมีความใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม (จิระนุช ชาญณรงค์กุล, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การจัดการความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น มีทุนหมุนเวียน มีระบบการออมเงินของสมาชิก มีการขายสินค้าให้กับลูกค้าประจำเหมาะสมกับทุกคน มีราคา ถูก มีตราสินค้าทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง มีการผลิตที่เน้น การตลาดนำการผลิต รวมถึงมีการจัดการด้านการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีการวางแผนการบริหารงานอย่างเป็นระบบ รวมถึงการให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ในด้านการเงิน และยังได้รับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ และยังพบว่ามีความเป็นทั้งผู้กำหนดทิศทางขับเคลื่อนสามารถนำพากลุ่มและสมาชิกให้มี รายได้จากเริ่มต้นจนมาถึงปัจจุบันได้ ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนด้านเศรษฐกิจ เป็นการ ดำเนินงานที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเทคนิคการผลิต สร้างศักยภาพ ความเข้มแข็งของกลุ่มสมาชิกในชุมชน ในการแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชน ได้เป็นอย่างดีโดยอาศัยทุนทางสังคมกับการใช้ทรัพยากรพื้นฐานในชุมชน เน้นกิจกรรมลักษณะ วัฒนธรรมสังคมท้องถิ่น โดยคำนึงถึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบต่อ คุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญในการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะ ควรสนับสนุนในองค์กรที่มีความรู้ในการทำวิจัยในท้องถิ่นให้การช่วยเหลือ วิสาหกิจชุมชนที่ประสบปัญหา ทั้งด้านงบประมาณ ความรู้ในการจัดการ รวมไปถึงเงินทุนใน การสนับสนุนแบบไร้ดอกเบี้ยแก่วิสาหกิจชุมชน ควรมีการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันระหว่าง วิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาที่มีต่อเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน ควรมีการ แสวงหาความร่วมมืออย่างจริงจังกับ หน่วยงานภาครัฐ ควรมีการจัดตั้งฝ่ายการตลาดเชิงรุกใน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับศูนย์การค้าต่าง ๆ ทั้งในและต่างจังหวัด ควรมีการประสาน ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาเพื่อสร้างงานวิจัยที่ตอบโจทย์สังคม และพัฒนาเทคโนโลยี การผลิตและควรมีการประสานการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2562). รายงานการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2562 จาก <http://smce.doae.go.th/ProductCategory/>

- กองมี หมั่นแก้ว. (20 พฤษภาคม 2563). การจัดการวิสาหกิจชุมชน. (ลักขณา อินทร์บึง, ผู้สัมภาษณ์)
- กุลชลี พวงเพ็ชร์. (2561). การส่งเสริมการตลาดแบบมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนไร่นาสวนผสม ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 2(11), 1455-1467.
- โกสินทร์ ชำนาญพล. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาดวิสาหกิจชุมชน ท้องเที่ยวไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. ใน *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุชนิพนธ์ บัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- จิระนุช ชาญณรงค์กุล. (2558). วิสาหกิจชุมชนต้นแบบสามชีพ วิสาหกิจชุมชนต้นแบบ สามชีพ มูลนิธิสามชีพ 2561. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2563 จาก <https://www.right-livelihoods.org>.
- ชมภูณัฐ หุ่นนาค และคณะ. (2562). แนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 9(1), 85-97.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. (2556). วิสาหกิจชุมชน กลไก เศรษฐกิจฐานราก. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็ดดิสันเพรส โปรดักส์.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. (2556). วิสาหกิจชุมชน กลไก เศรษฐกิจฐานราก. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็ดดิสันเพรส โปรดักส์.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 1(10), 97-121.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 1(10), 97-121.
- นวลสง่า เนาวงค์. (22 พฤษภาคม 2563). การจัดการวิสาหกิจชุมชน. (ลักขณา อินทร์บึง, ผู้สัมภาษณ์)
- นิศารัตน์ สังข์เสื่อ และพลดา เดชพลมาตย์. (2560). การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวศรีนคร อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย. ใน *รายงานสืบเนื่อง. เอกสารการประชุมแนวทฤษฎี ครั้งที่ 13 วิจัยและนวัตกรรมขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- พิชญ บัญนิม และคณะ. (2561). การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร และ

- สุโขทัย. ใน รายงานสืบเนื่อง การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 5 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 3. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- เพชร บุตสีทา. (2553). การดำเนินธุรกิจตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและปัจจัยทางการตลาดที่มี อิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร. *Journal of Management and Development Ubonratchathani Rajabhat University*, 1(8), 15 - 35.
- วรรณพงศ์ ช่วยรักษา. (2560). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา กลุ่มสตรีทอผ้าฝ้ายย้อมคราม บ้านถ้ำเต่า จังหวัดสกลนคร. ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการและการท่องเที่ยว*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรางคณา อติศรประเสริฐ. (2557). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการตลาดสำหรับผู้ประกอบการสตรีในชุมชน: กรณีศึกษาวิสาหกิจขนาดย่อมผลิตภัณฑ์กระดาษสา. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 17(1), 184-199.
- สมจินตนา จิรายุกุลและคณะ. (2560). การพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนเขตธนบุรีเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ใน *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2558). แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 2(3), 69-85.
- สายทิพย์ ลามา. (25 พฤษภาคม 2563). การจัดการวิสาหกิจชุมชน. (ลักขณา อินทร์บึง, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563 จาก <http://plan.bru.ac.th/แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ-ฉบับที่-12/>
- สุกัญญา สุจาคำ. (2559). กลยุทธ์การตลาดเพื่อยกระดับมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนกลุ่มกะล่าน้ำโชค ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 11(1), 260-268.
- สุภาณี ภูแล่นกี. (28 พฤษภาคม 2563). การจัดการสู่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่น. (ลักขณา อินทร์บึง, ผู้สัมภาษณ์)
- อัจฉรา ไสบาล และ นิวัฒน์ มาศวรรณ. (2557). การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน: กรณีโรงสีชุมชนครบวงจรตำบลไก่อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ. *แก่นเกษตร*, 42(ฉบับพิเศษ), 548-554.

อุทัย ปริญาสุทธีรัตน์. (2560). วิสาหกิจชุมชน ปฏิทรรศน์ในการแข่งขันทางธุรกิจ. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 37(2), 131-150.

แบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคล หมู่บ้านจัดสรรในจังหวัดนนทบุรี*

THE MODEL OF FACTOR AFFECTING MANAGEMENT OF THE HOUSING ESTATE JURISTIC PERSONS IN NONTHABURI PROVINCE

สุธีร มั่งมี

Sutee Mungmee

เจตน์สฤกษ์ อังศุกาญจนกุล

Jetsalid Angsukanjanakul

โกมล ไพศาล

Komon Paisal

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: suteenasarn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ภาวะผู้นำ ธรรมชาติภาพ แรงจูงใจ และ การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ และ 2) อิทธิพลของภาวะผู้นำ ธรรมชาติภาพ แรงจูงใจ และ การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้จัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 400 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้เกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกต ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา และแบบจำลองสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร แรงจูงใจ และ การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ อยู่ในระดับมาก ส่วนภาวะผู้นำ และธรรมชาติภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด และ 2) ภาวะผู้นำ มีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร มากที่สุด รองลงมา คือ แรงจูงใจ การบริหารจัดการทั่วทั้งองค์การ และหลักธรรมชาติภาพ เมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร พบว่า แรงจูงใจ มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร มากที่สุด รองลงมาคือ ภาวะผู้นำ การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ และ ธรรมชาติภาพ ตามลำดับ และพบว่า

* Received 2 January 2021; Revised 17 March 2021; Accepted 22 March 2021

แบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลของการวิจัย หน่วยงานสำนักงานที่ดินจังหวัดนนทบุรี สามารถนำข้อค้นพบนี้ไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย เพื่อกำกับดูแลนิติบุคคลให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาในปัจจุบัน และนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร สามารถนำข้อค้นพบไปปฏิบัติเพื่อให้นิติบุคคลเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: แบบจำลองปัจจัย, ประสิทธิภาพการบริหาร, นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร

Abstract

The objectives of this article were to study: 1) the levels of the efficiency in the management of the housing estate juristic persons, leadership, good governance, motivations, and total quality management; and 2) the influences of leadership, good governance, motivations and total quality management on the efficiency in the management of the housing estate juristic persons. This research employed a quantitative method. The research sample consisted of 400 managers of the housing estate juristic persons in Nonthaburi province. The sample size was determined based on the criterion of 20 times the observed variables. They were selected via stratified sampling. Data analysed with a structural equation model. The findings showed that: 1) the efficiency in the management of the housing estate juristic persons, motivations, and total quality management were rated at a high level whereas leadership and good governance were rated at the highest level; and 2) leadership had the highest overall influence on the efficiency in the management of the housing estate juristic persons, followed by motivations, total quality management, and good governance, respectively. Research results Nonthaburi provincial land office. The findings can be used to guide policy making, to supervise the juristic person in accordance with the current problem and housing estate juristic person findings can be put into practice for more efficiency.

Keywords: Model of Factor, Efficiency in the Management, Housing Estate Juristic Persons

บทนำ

ปัจจุบันจังหวัดนนทบุรีจึงมีอัตราการขยายตัวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้สภาวะสังคมของจังหวัดนนทบุรีอยู่ในลักษณะ “สังคมเมือง” ในปี พ.ศ. 2561 พื้นที่ในจังหวัดนนทบุรีมีโครงการหมู่บ้านจัดสรรมากถึง 1,465 โครงการ (สำนักงานที่ดินจังหวัดนนทบุรี, 2562)

โครงการจัดสรรที่ดินในจังหวัดนนทบุรี มักพบปัญหาเรื่องการร้องเรียนไปยังสำนักงานที่ดิน จังหวัดนนทบุรี หลากหลายปัญหา ส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับลูกบ้านไม่ให้ความร่วมมือในการจ่ายค่าส่วนกลาง จำนวน 1,359 โครงการ รองลงมาเป็นปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการของนิติบุคคลที่ไม่เป็นธรรม บริหารจัดการเงินส่วนกลางไม่โปร่งใส จำนวน 1,250 โครงการ และเป็นปัญหาเกี่ยวกับเงินค่าส่วนกลางที่จัดเก็บไม่พอใช้จ่ายในการบริหารจัดการหมู่บ้าน จำนวน 930 โครงการ รวมถึงปัญหาอื่น ๆ เช่น ปลอมให้พื้นที่ส่วนกลางทุจริต ผู้จัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรขาดประสิทธิภาพในการบริหารงาน ไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ ปลอมให้หมู่บ้านสกปรก ไม่ดูแลซ่อมบำรุงทรัพย์สินส่วนกลางหรือเมื่อทรัพย์สินส่วนกลางชำรุดก็ไม่ซ่อมแซม ไฟฟ้าส่องสว่าง ประปารั่ว สวนสาธารณะ และสนามเด็กเล่นทำให้หมู่บ้านจัดสรรทุจริตไปในที่สุด (สำนักงานที่ดินจังหวัดนนทบุรี, 2562) นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ประกอบไปด้วยบ้านเดี่ยว บ้านแฝด บ้านทาวน์เฮาส์ หรือบ้านแถว โดยหน้าที่ของนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร คือ การรับโอนทรัพย์สินและสาธารณูปโภคในโครงการจากผู้ทำการจัดสรรที่ดิน มายังผู้ซื้อหรือเจ้าของบ้านทุกคน ร่วมกันรับผิดชอบโดยการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ซึ่งทรัพย์สินส่วนกลางเป็นของผู้ซื้อบ้านในโครงการหมู่บ้านจัดสรรทุกคน การโอนสาธารณูปโภคในโครงการได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมการโอนทรัพย์สิน และภาษีอากรจากรัฐ รวมถึงมีหน้าที่ออกกฎระเบียบที่ใช้ในหมู่บ้านโดยตั้งเป็น “ข้อบังคับหมู่บ้าน” เพื่อใช้ในหมู่บ้านพร้อมทั้งดูแลความเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน รวมทั้งการจัดระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ บริการอื่น ๆ ทั้งนี้ผู้จัดการนิติบุคคล หมู่บ้านจัดสรรจึงจำเป็นต้องเข้าใจ และศึกษาความแตกต่างของชุมชนที่อยู่อาศัยในรูปแบบหมู่บ้านจัดสรร เพื่อจะได้บริหารจัดการและบำรุงรักษาได้อย่างสอดคล้องกับความเหมาะสมกับลักษณะและสภาพของทรัพย์สินนั้น ๆ โดยภารกิจหลักในการบริหารจัดการของนิติบุคคล จะเป็นการบำรุงรักษาและซ่อมแซม การจัดจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัย การดูแลรักษาความสะอาด การประกันภัยทรัพย์สินส่วนกลาง การจัดการประโยชน์ในทรัพย์สิน การบริหารค่าใช้จ่ายเงินส่วนกลางให้มีความโปร่งใส (วิวัฒน์ ศรีเจริญวงศ์ และพัลลภ กฤตยานวัช, 2560)

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวข้างต้น ที่นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรมีความจำเป็นต้องพัฒนาการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับข้อบังคับและกฎหมาย เพื่อส่งผลให้ผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้านจัดสรรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดีขึ้น มีบริการสาธารณะที่ดี เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อชุมชนและสังคมในหมู่บ้านจัดสรร เป็นสังคมที่น่าอยู่อาศัย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา “รูปแบบการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรในเขตจังหวัดนนทบุรี” เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นแนวทางกำหนดนโยบายในการพัฒนาการบริหารจัดการนิติบุคคลในหมู่บ้านจัดสรรให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ภาวะผู้นำ ธรรมาภิบาล แรงจูงใจ และ การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำ ธรรมาภิบาล แรงจูงใจ และการบริหารคุณภาพ ทั่วทั้งองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรเป้าหมาย คือ ผู้จัดการนิติบุคคล ในหมู่บ้านจัดสรรจังหวัดนนทบุรี โดยแบ่งเป็นหมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่ จำนวน 15 คน หมู่บ้านจัดสรรขนาดกลาง จำนวน 755 คน และ หมู่บ้านจัดสรรขนาดเล็ก จำนวน 695 คน รวมทั้งสิ้น 1,465 คน (สำนักงานที่ดินจังหวัดนนทบุรี, 2562) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ ไคลน์ (Kline, R. B., 2005) ควรมีจำนวนตัวอย่าง 20 รายต่อตัวแปร สังเกต 1 ตัว ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรประจักษ์ทั้งสิ้น 20 ตัว ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (stratified sampling) โดยแบ่งเป็นหมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่ 4 คน ขนาดกลาง 206 คน และขนาดเล็ก 190 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 7 ส่วน ดังนี้คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำ 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับ ธรรมาภิบาล 4) แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจ 5) แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพ ทั่วทั้งองค์กร 6) แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้าน จัดสรร โดยแบบสอบถามในส่วนที่ 2 - 6 ได้ใช้วิธีการการสร้างมาตรวัด โดยใช้ระดับความคิด แบบลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale) มีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ

แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) พบว่า มีค่า IOC มากกว่า 0.50 ทุกรายการข้อคำถาม ความเชื่อถือได้ของมาตรวัด พบว่า สัมประสิทธิ์ ความเชื่อถือได้ (Cronbach's alpha) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.976 กล่าวได้ว่ามาตรวัดมีความ น่าเชื่อถือ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการ เชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling, SEM)

ค่าสถิติสำคัญในการทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลอง (Schermetleh-Engel, K. et al., 2003) ได้แก่

1. ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (Chi - Square/Degree of Freedom) น้อยกว่า 2.00 ถือว่าแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์เข้ากันได้ดี หรืออยู่ระหว่าง 2.00 - 5.00 ถือว่า แบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์เข้ากันได้พอใช้ได้

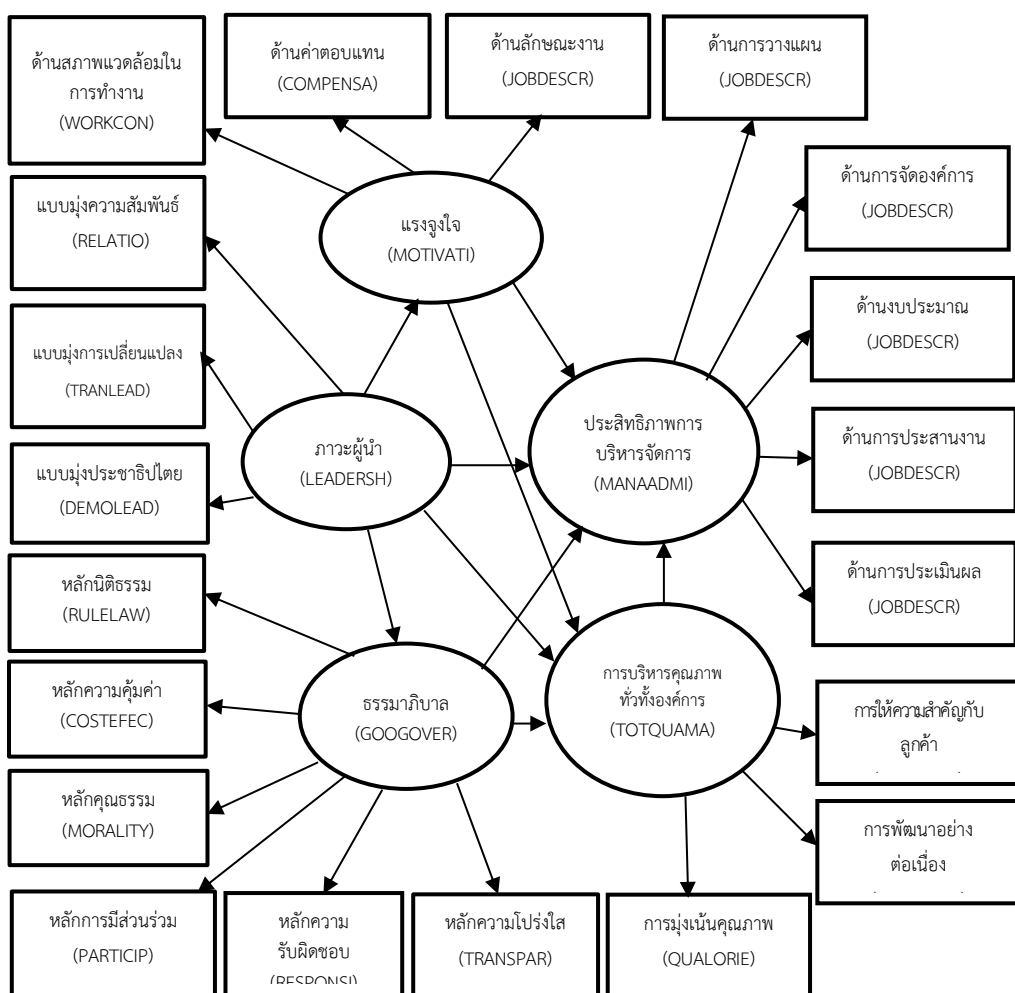
2. ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (Relative Fit Index) พิจารณาค่า CFI (Comparative Fit Index) เป็นค่าดัชนีบอกว่าแบบจำลองที่นำมาทดสอบดีกว่าแบบจำลองที่ตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์เลย มีค่าตั้งแต่ 0 – 1 โดยค่า 0.90 – 0.95 สอดคล้องกลมกลืนพอใช้ได้ และค่ามากกว่า 0.95 สอดคล้องกลมกลืนกันดี

3. ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสมบูรณ์ (Absolute Fit Index) พิจารณาค่า GFI (Goodness of Fit) เป็นค่าที่แสดงถึงปริมาณความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมที่อธิบายได้ด้วยแบบจำลอง และค่า AGFI (Adjusted Goodness of Fit Index) เป็นค่าที่แสดงถึงปริมาณความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมที่อธิบายได้ด้วยแบบจำลอง โดยการปรับแก้ด้วยองศาความเป็นอิสระ ค่า GFI และ AGFI ต้องมีค่าตั้งแต่ 0 - 1 โดยค่าที่ยอมรับได้ต้องมีค่ามากกว่า 0.90 คือ ต้องมีความสอดคล้องกลมกลืนพอใช้ได้

4. ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนในรูปความคลาดเคลื่อน พิจารณาค่า RMR (Root Mean Square Residual) และค่า RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) ควรมีค่าน้อยกว่า 0.05 ถือว่าแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์เข้ากันได้ดีมาก หากมีค่าระหว่าง 0.05 - 0.08 ถือว่าแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์สอดคล้องกัน หากมีค่า 0.08 - 0.10 ถือว่าแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์สอดคล้องกันเล็กน้อย หากมีค่ามากกว่า 0.10 ถือว่าแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ไม่สอดคล้องกัน

5. ดัชนีการเข้าได้ประหยัด (Parsimony Goodness-of-Fit หรือ PGFI) มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

6. ดัชนีวัดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Critical N: CN) มีค่ามากกว่า 200

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผลการวิจัย

คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้จัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรในจังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 66.7) มีอายุ 51 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 57.5) การศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 72.0) และปฏิบัติงานมากกว่า 5 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 59.0) ตามลำดับ

1. ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ภาวะผู้นำ ธรรมาภิบาล แรงจูงใจ และ การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ

ตารางที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ภาวะผู้นำ ธรรมาภิบาล แรงจูงใจ และ การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	การแปลผล
ประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร	4.25	0.66	มาก
ภาวะผู้นำ	4.59	0.47	มากที่สุด
ธรรมาภิบาล	4.72	0.38	มากที่สุด
แรงจูงใจ	3.92	0.56	มาก
การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ	4.35	0.60	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า

1.1) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร มีประสิทธิภาพด้านการประสานงาน มากกว่าด้านอื่น (ค่าเฉลี่ย = 4.50) รองลงมาคือ ด้านการจัดองค์การ (ค่าเฉลี่ย = 4.27) ด้านงบประมาณ (ค่าเฉลี่ย = 4.25) ด้านการประเมินผล (ค่าเฉลี่ย = 4.12) และด้านการวางแผน (ค่าเฉลี่ย = 4.10)

1.2) ภาวะผู้นำในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร มีภาวะผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ มากกว่าด้านอื่น (ค่าเฉลี่ย = 4.70) รองลงมาคือ แบบมุ่งประชาธิปไตย (ค่าเฉลี่ย = 4.68) และแบบมุ่งการเปลี่ยนแปลง (ค่าเฉลี่ย = 4.39) ตามลำดับ

1.3) ธรรมาภิบาลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร มีหลักความโปร่งใสมากกว่าด้านอื่น (ค่าเฉลี่ย = 4.91) รองลงมาคือ หลักนิติธรรม (ค่าเฉลี่ย = 4.78) หลักความรับผิดชอบ (ค่าเฉลี่ย = 4.75) หลักการมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย = 4.69) หลักคุณธรรม (ค่าเฉลี่ย = 4.67) และหลักความคุ้มค่า (ค่าเฉลี่ย = 4.52)

1.4) แรงจูงใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร มีแรงจูงใจด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานมากกว่าด้านอื่น (ค่าเฉลี่ย = 4.45) รองลงมาคือ ลักษณะงาน (ค่าเฉลี่ย = 4.37) และ ค่าตอบแทน (ค่าเฉลี่ย = 2.93)

1.5) การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พบว่า นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมากกว่าด้านอื่น (ค่าเฉลี่ย = 4.44) รองลงมาคือ การให้ความสำคัญกับลูกค้า (ค่าเฉลี่ย = 4.39) และ การมุ่งเน้นคุณภาพ (ค่าเฉลี่ย = 4.22)

2. ผลจากการวิเคราะห์แบบจำลอง เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วพบว่า ตัวชี้วัดการเข้าได้กับข้อมูลทุกตัว พบว่า 1) ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (Chi - Square/df) มีค่าเท่ากับ 2.57 2) ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.06 3) รากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Standardized Root Mean Square Residual: SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.037 4) ดัชนีวัดความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) มีค่าเท่ากับ 0.92 5) ดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้ไขแล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.90 6) ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพันธ์ (Comparative Fit Index: CFI) มีค่าเท่ากับ 0.98 7) ดัชนีการเข้าได้ประหยัด (Parsimony Goodness of Fit หรือ PGFI) มีค่า 0.62 และ 7) ดัชนีวัดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Critical N: CN) มีค่าเท่ากับ 283.29 แสดงว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์กับแบบจำลองเข้ากันได้ดี (good fit)

2.1 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร (MANAADMI) ขึ้นอยู่กับ ภาวะผู้นำ (LEADERSH) ธรรมาภิบาล (GOOGOVER) แรงจูงใจ (MOTIVATI) และการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (TOTQUAMA)

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร

ตัวแปรอิสระ	Beta	S.E.	t	R ² = 0.86
LEADERSH	0.37	0.08	4.55	
GOOGOVER	0.10	0.02	4.17	
MOTIVATI	0.46	0.05	8.87	
TOTQUAMA	0.17	0.08	2.35	

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ขึ้นอยู่กับ ภาวะผู้นำ ธรรมาภิบาล แรงจูงใจ และ การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ โดยสามารถอธิบายการผันแปรของประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคล ได้ร้อยละ 86

2.2 การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (TOTQUAMA) ขึ้นอยู่กับ ภาวะผู้นำ (LEADERSH) ธรรมาภิบาล (GOOGOVER) และแรงจูงใจ (MOTIVATI)

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ

ตัวแปรอิสระ	Beta	S.E.	t	R ² = 0.74
LEADERSH	0.73	0.08	9.24	
GOOGOVER	0.07	0.03	2.13	
MOTIVATI	0.16	0.07	2.21	

ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร ขึ้นอยู่กับ ภาวะผู้นำ ธรรมาภิบาล และแรงจูงใจ โดยสามารถอธิบายการผันแปรของการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร ได้ร้อยละ 74

2.3 ธรรมาภิบาล (GOOGOVER) ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำ (LEADERSH)

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อธรรมาภิบาล

ตัวแปรอิสระ	Beta	S.E.	t	R ² = 0.14
LEADERSH	0.14	0.06	2.67	

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ธรรมาภิบาล ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำ โดยสามารถอธิบายการผันแปรของ ธรรมาภิบาล ได้ร้อยละ 14

2.4 แรงจูงใจ (MOTIVATI) ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำ (LEADERSH)

ตารางที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจ

ตัวแปรอิสระ	Beta	S.E.	t	R ² = 0.60
LEADERSH	0.78	0.05	15.34	

ผลการวิเคราะห์ พบว่า แรงจูงใจ ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำ โดยสามารถอธิบายการผันแปรของแรงจูงใจ ได้ร้อยละ 60

อิทธิพลทางตรง และทางอ้อมระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร

ผลจากการวิเคราะห์แบบจำลอง แสดงถึงอิทธิพลของตัวแปรแฝง ซึ่งส่งผลทางตรง และทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคล ผู้วิจัยจึงนำผลการวิเคราะห์ สมการโครงสร้างมาเสนอค่าอิทธิพลทางตรง และทางอ้อม และผลรวมของตัวแปรแฝงทุกตัว เพื่อแสดงอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคล ดังตารางที่ 6

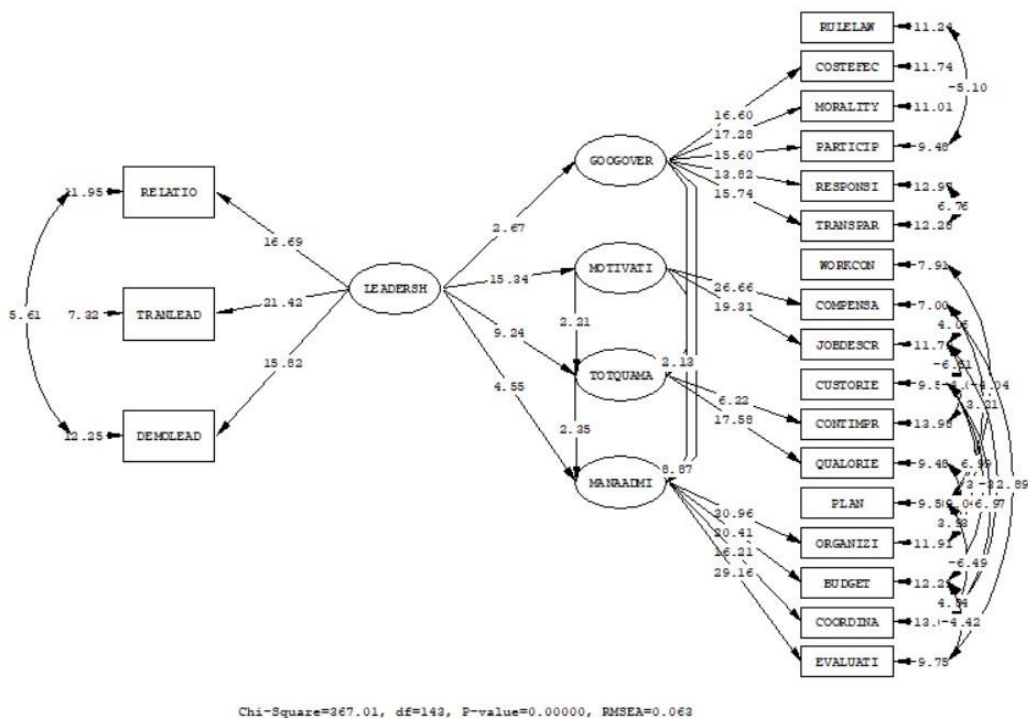
ตารางที่ 6 อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ของปัจจัยต่าง ๆ ที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ	ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล		
	ทางตรง	ทางอ้อม	ผลรวม
ภาวะผู้นำ	0.37**	0.50**	0.87**
ธรรมาภิบาล	0.10**	0.01*	0.11*
แรงจูงใจ	0.46**	0.03*	0.49**
การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร	0.17*	-	0.17*

** นัยสำคัญที่ระดับ 0.01, * 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า ภาวะผู้นำมีอิทธิพลโดยรวมต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการ นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร มากที่สุด รองลงมา คือ แรงจูงใจ การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ และ ธรรมาภิบาล ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร พบว่า แรงจูงใจ มีอิทธิพลโดยรวมต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร มากที่สุด รองลงมาคือ ภาวะผู้นำ การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ และ ธรรมาภิบาล

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองในรูปแบบค่าที่ (t - value)

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ขึ้นอยู่กับ ภาวะผู้นำ เนื่องจากนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรที่มีภาวะผู้นำ สามารถทำให้สมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรยอมรับ ศรัทธา และปฏิบัติตาม โดยนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรต้องมีภาวะผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ โดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในหมู่บ้าน ช่วยเหลือสมาชิกในหมู่บ้าน จัดสรรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร (Dubrin, A., 1998) สอดคล้องกับ วิภาดา คุปตานนท์ ที่กล่าวว่า พฤติกรรมที่มุ่งความสัมพันธ์ (Consideration) ผู้นำจะให้ความสำคัญกับการมีความสัมพันธ์ภาพที่ดีกับสมาชิกในหมู่บ้านจัดสรร และมีส่วนร่วมในการทำงานของสมาชิก ในขณะเดียวกันยังต้องมีภาวะผู้นำแบบมุ่งการเปลี่ยนแปลง

(Transformational Leadership) ซึ่งการที่ผู้จัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรประพฤติกรรมเป็นแบบอย่าง ผู้จัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรจะเป็นที่ยกย่องเคารพนับถือ ศรัทธา ไว้วางใจ และทำให้สมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ร่วมงานกัน และเป็นกระบวนการที่ผู้จัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรเปลี่ยนแปลงความพยายามของสมาชิกในหมู่บ้านให้ดีขึ้นจากความพยายามที่คาดหวังเป็นผลให้การปฏิบัติงานเกิดความคาดหวังโดยผู้จัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรทำให้สมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรมีความรู้สึกไว้วางใจ ยินดีจงรักภักดี และนับถือทำให้สมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรกลายเป็นสมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรที่มีศักยภาพ เป็นนักพัฒนาเป็นผู้ที่เสริมแรงได้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้จัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรต้องยกย่องระดับความรู้สึกของสมาชิกในหมู่บ้านจัดสรร ให้ความสำคัญและคุณค่าของผลลัพธ์ที่ต้องการและวิธีการที่จะบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ ทำให้สมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน แต่อุทิศตนเพื่อหมู่บ้านโดยกระตุ้นระดับความต้องการ (วิภาดา คุปตานนท์, 2554); (Bass. B. M., 1985)

นอกจากนี้ ผู้จัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรต้องมีภาวะผู้นำแบบมุ่งประชาธิปไตย (Democratic Leadership) โดยให้ความสำคัญกับสมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรมากกว่า และจะไม่เน้นถึงการใช้อำนาจหน้าที่ หรือก่อให้เกิดความเกรงกลัวในนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร หากแต่จะเปิดโอกาสให้สมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและพูดคุยด้วย ดังนั้นการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ควรให้ออกาสทุกฝ่ายเข้ามาร่วมพิจารณา ซึ่งอาจจะกระทำโดยมีการประชุมหรือจัดตั้งคณะกรรมการ เป็นต้น นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ต้องพยายามส่งเสริมให้สมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรออกความคิดเห็น และมีโอกาสร่วมตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ด้วย (Blake, R. R. & Mouton, J. S., 1994) ใช้การตัดสินใจของสมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรหรือให้สมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นส่วนรวม ทำงานเป็นทีม แนวคิดดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษาของ สุภัททา ปิณฑะแพทย์ ที่พบว่า ในการบริหารหน่วยงานหรือองค์การ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐบาลหรือเอกชนปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานภายในองค์การคือการมีผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีภาวะผู้นำของผู้บริหารที่จะสามารถนำพาองค์การให้มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันที่ปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันได้ภาวะผู้นำเปรียบเสมือนอาวุธประจำกายของผู้บริหารและผู้นำที่เป็นนักบริหารมืออาชีพที่จะสามารถสร้างอำนาจชักนำและมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นตัวชี้วัดการนำของผู้บริหารที่ได้ชื่อว่ามีอาชีพคือ ผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของงานภาวะผู้นำจึงเป็นตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของงานจำเป็นต้องมีบุคคลที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารซึ่งเราเรียกว่าหัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชา (superior) หัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชาจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบในการบริหารให้ประสบความสำเร็จ หัวหน้าบางที่ก็เรียกผู้บริหารหรือผู้นำ แต่ละคนจะมีความสำคัญต่อหน่วยงานเพราะความสำเร็จของการบริหารที่ส่งผลไปสู่ความสำเร็จขององค์การจะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำที่จะใช้ศักยภาพที่มีใช้ทรัพยากรทางการบริหาร

อันได้แก่ คน งบประมาณวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการให้ประสบความสำเร็จได้อย่างไร
ความสามารถของผู้นำในการใช้ทรัพยากรบุคคลมาร่วมทำงานด้วยกันจนสำเร็จจะเกิดจากภาวะ
ผู้นำ (สุภัททา ปินทะแพทย์, 2561)

เช่นเดียวกับงานวิจัยของ อิวานเชวิช (Ivancevich, J. M.) ที่พบว่า การบริหารองค์การ
ให้บรรลุเป้าหมายหลักในการดำรงอยู่ของทุก ๆ องค์การไม่ว่าเป้าหมายนั้นจะเป็นการแสวงหา
กำไร การบำเพ็ญประโยชน์ การสาธารณสุข การกีฬาหรืออื่น ๆ ผู้บริหารหรือผู้นำจะเป็นปัจจัย
ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการนำพา
บุคลากร และองค์การไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การในยุคศตวรรษที่ 21
ซึ่งเป็นยุคที่องค์การต่าง ๆ ต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกที่มีการ
เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง จำเป็น
อย่างยิ่ง ที่ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการองค์การเพื่อเตรียมพร้อมในสภาวะการ
แข่งขันที่รุนแรง โดยการใช้ภาวะผู้นำซึ่งเป็นกระบวนการโน้มน้าวอำนวยความสะดวกให้ผู้อื่น
ทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ (Ivancevich, J. M., 2008)

2. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ขึ้นอยู่กับ ธรรมาภิบาล
เนื่องจาก ธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดในการปฏิบัติงานหรือการบริหารงานที่มุ่งเน้นให้เกิดความ
เป็นธรรม ความสุจริต ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความคุ้มค่า สามารถตรวจสอบได้
เปิดโอกาสให้สมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรเข้ามามีส่วนร่วม และยังช่วยในการจัดระเบียบให้สังคม
อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขต้องอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ มุตตา คง
คีน ที่กล่าวว่า ธรรมาภิบาลเป็นการรับรองว่า ในองค์การจะไม่มีกรณีฉ้อราษฎร์บังหลวง ไม่ด้อย
ประสิทธิภาพในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส
และตรวจสอบได้นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติสุข (มุตตา คงคีน,
2551) สอดคล้องกับผลงานวิจัยในอดีตที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของ
โรงเรียนอาชีวศึกษาเพื่อมุ่งเน้นการผลิตแรงงานมีอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมาภิบาล
คือหลักที่ใช้ในการบริหารบ้านเมืองที่ดี ผู้บริหารนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา ในด้าน
ฝ่ายบริหารทรัพยากร ฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ ฝ่ายคดีวิเคราะห์ และการแก้ไขปัญหา
การบริหารจัดการเวลา การสื่อ การปรับตัวให้เข้ากับงานและองค์การ การมี
มนุษยสัมพันธ์ดี ความขยันและการทำงานเป็นทีม (บุญสืบ โพธิ์ศรี, 2559)

นอกจากธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นเกณฑ์การปกครองบ้านเมืองที่ดี การบริหาร การจัดการ
ควบคุมกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม ธรรมาภิบาลสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐ
และเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานธรรมาภิบาล เป็นหลักการที่นำมาใช้บริหารงานใน
ปัจจุบันอย่างแพร่หลาย เพราะช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์การให้มีศักยภาพและ
ประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์การ
นั้น ๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนายิ่งขึ้นต่อเนื่อง เช่น องค์การที่โปร่งใส ย่อมได้รับความไว้วางใจ

ในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ (วิภาส ทองสุทธิ, 2551)

3. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ขึ้นอยู่กับ แรงจูงใจ เนื่องจากแรงจูงใจเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำงานร่วมกัน เพราะเป็นสิ่งช่วยให้หมู่บ้านจัดสรรไปถึงจุดประสงค์ การที่สมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรเต็มใจเพื่อให้หมู่บ้านของตนประสบความสำเร็จในเป้าหมาย แรงจูงใจเป็นสิ่งที่นิติบุคคลใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นให้สมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรเกิดความพอใจในการปฏิบัติ สิ่งจูงใจสมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรที่เข้ามาเป็นนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ได้แก่ สภาพแวดล้อมการทำงาน ต้องมีพร้อมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน สถานที่ตั้ง สอดคล้องกับ เจมส์ และ โจนส์ (James, L. R. & Jones, A. P.) ที่กล่าวว่าสภาพแวดล้อมการทำงาน สิ่งที่อยู่รอบตัวของพนักงานในขณะที่กำลังปฏิบัติงาน สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เช่น แสง สี เสียง อุณหภูมิ อากาศ ฝุ่นละออง สิ่งเหล่านี้มีผลต่อตัวพนักงาน ในบางองค์การ สภาพแวดล้อมในการทำงานอาจหมายถึง แนวทางการทำงาน ระยะเวลาการทำงานในแต่ละวัน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคม หรือ วัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้ที่ไปมีผลต่อการทำงานของพนักงานทางกายเป็นสำคัญ (James, L. R. & Jones, A. P., 1994) นอกจากนี้ แรงจูงใจด้านค่าตอบแทนก็มีส่วนสำคัญ ที่จะทำให้นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรควรได้ค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานที่ปฏิบัติ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุจิตรา ธนानันท์ ที่กล่าวว่า ค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบ และเป็นการจูงใจให้พนักงานมีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมขวัญ และกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน และเป็นการสร้างฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวผู้ปฏิบัติงานให้ดีขึ้นตามลำดับและค่าตอบแทนยังหมายถึง รูปแบบของการจ่ายทั้งหมดทั้งเป็นตัวเงิน และไม่ใช้ตัวเงิน รวมถึงบริการที่จำเป็นได้ และสวัสดิการต่าง ๆ ที่พนักงานได้รับซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ในการจ้างงาน (สุจิตรา ธนานันท์, 2552); (Milkovich, G. M. & Newman, J. M., 2005) แรงจูงใจมีความสำคัญในการที่จะช่วยกระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ด้วยความเต็มใจและพอใจ ในทำนองเดียวกันนิติบุคคลอาจใช้การจูงใจโดยการกำหนดเป้าหมายให้สมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่เฉพาะร่วมกัน โดยเป้าหมายที่วางไว้เป็นเป้าหมายที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไป (อรพิน ชูชม, 2555) นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรจะต้องมีการจูงสมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรให้ถูกต้องกับความต้องการ สิ่งตอบแทนในการจูงใจมีหลายประเภทแตกต่างกันไป นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรจะต้องเลือกให้ถูกต้อง และควรจะให้น้ำหนักแต่ละสิ่งได้อย่างเหมาะสม และวิธีการจูงใจที่ถูกต้อง จะต้องดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับการบริหารจัดการของหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จ (ธงชัย สันติวงษ์, 2553)

4. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ขึ้นอยู่กับ การบริหารจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร เป็นเพราะว่า การบริหารจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร เป็นการบริหารจัดการของนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรที่มุ่งเน้นคุณภาพ เพื่อสร้างความเชื่อถือและคุณค่าที่สมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรพึงได้รับ รวมถึงวิธีการจัดการปรับปรุงประสิทธิภาพ ความคล่องตัวและความสามารถในการแข่งขันของทั้งหมู่บ้านจัดสรร (Oakland, J. S., 1993) สอดคล้องกับแนวคิดของ จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล์ ที่พบว่า การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร เป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบ และมีโครงสร้างในการสร้างความร่วมมือขององค์กร ในการวางแผนและลงมือปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวทางการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรทำให้บุคลากรกลุ่มต่าง ๆ มาทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุถึงจุดหมายร่วมกัน มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์องค์กรและสามารถปรับปรุงคุณภาพของของบริการนั้นจนได้เป็นผลสำเร็จทั่วทั้งองค์กร ด้วยแรงสนับสนุนในการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในองค์กร เพื่อให้ได้ผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพในระดับที่ต้นทุนต่ำและผู้ใช้บริการพึงพอใจ (จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล์, 2554); (Ishikawa, K., 1985) ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ ดร็กเกอร์ (Drucker, P. F.) และ วีรวัธ มาฆะศิริานนท์ ที่กล่าวว่า การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร ประกอบด้วย 1) การให้ความสำคัญกับลูกค้า 2) การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 3) มุ่งเน้นคุณภาพ (Drucker, P. F. , 2003); (วีรวัธ มาฆะศิริานนท์, 2560) และงานวิจัยของ มินตรา จันทรเสถียร ที่พบว่า การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร เป็นปัจจัยสำคัญในการก้าวไปสู่ความเป็นเลิศทางด้านการบริหารองค์กร เพราะการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรนั้นมีระบบงานที่ดี มีมาตรฐานการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ และสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ ซึ่งประกอบด้วย การให้ความสำคัญกับลูกค้า การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการมุ่งเน้นคุณภาพ นอกจากนั้น การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร มีความสำคัญต่อการบริหารองค์กร เพราะ การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรเป็นการรวมหลักการพัฒนาคุณภาพ หลักการรักษาหรือคงไว้ซึ่งคุณภาพและหลักปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทั้งคุณภาพของผู้ปฏิบัติทุกคนในองค์กรและคุณภาพขององค์กร จึงส่งผลต่อการบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง (มินตรา จันทรเสถียร, 2559); (บุญใจ ศรีสถิติราษฎร์, 2557) และการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร เป็นการบริการงานที่เน้นการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรอันจะส่งผลต่อการบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร (Goetsch, D. L. & Davis, S., 1994) นอกจากนั้นยังมีผลงานวิจัยในอดีตเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร ผลงานวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการองค์กร (ชิษณุพงศ์ ทองพวง, 2556)

การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management) มีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาการบริหารจัดการองค์กร โดยการบริหารทั่วทั้งองค์กรได้ถูกเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความสำเร็จขององค์กร (Dean, J. W. & Evans, J. R., 1994) และยังช่วย

สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในสภาพแวดล้อมของการบริหารองค์การที่เต็มไปด้วยการแข่งขันเสรี และลูกค้าสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้โดยง่าย (Sureshchandar, G. S. et al., 2001)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัญหาการบริหารจัดการของนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรในจังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่เกิดจากการบริหารจัดการของนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรที่หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน และไม่แสวงหาความรู้ด้านกฎหมาย ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง สมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรไม่ให้ความร่วมมือ ส่งผลให้นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรไม่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรและผู้จัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรต้องมีภาวะผู้นำ ที่มุ่งเน้นไปที่การให้บริการแก่สมาชิกในหมู่บ้านจัดสรร มีความสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกกับคณะกรรมการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร และเข้าใจในความต้องการของสมาชิกในโครงการหมู่บ้านจัดสรร เปิดโอกาสให้สมาชิกในโครงการหมู่บ้านจัดสรร มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อทำให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ เช่นเดียวกันต้องมีการบริการทั่วทั้งองค์การโดยให้ความสำคัญกับสมาชิกในโครงการหมู่บ้านจัดสรร ขณะเดียวกันผู้จัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรก็มีความรับผิดชอบมีความต้องการกำลังใจและแรงจูงใจเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินการตามเป้าหมาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 1) นิติบุคคลที่เข้ามาบริหารหมู่บ้านจัดสรร ควรจะเป็นสมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรของตนเอง การเข้ามาบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ควรเข้ามาโดยการเลือกตั้ง ในการที่ใช้บริการ นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร จากภายนอก มาเป็นนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร อาจเกิดปัญหาด้านปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในหมู่บ้าน เพราะนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรต้องดำเนินการตามข้อบังคับของนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรอย่างเคร่งครัด อาจเกิดการต่อต้านจากสมาชิกในหมู่บ้านได้ ซึ่งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรยึดหลักนิติศาสตร์ โดยไม่ยึดหลักรัฐศาสตร์ขาดความยืดหยุ่น ในการบริหารงาน ก็จะทำให้เกิดการขาดความร่วมมือร่วมใจ เสียสละ ในการจ่ายเงินค่าส่วนกลาง 2) นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ควรจัดให้มีฝ่ายตรวจสอบการบริหารจัดการหมู่บ้านจัดสรร เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารงาน 3) นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรต้องอธิบายถึงกฎหมายนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรให้สมาชิกในหมู่บ้านเข้าใจและปฏิบัติตามข้อบังคับอย่างเคร่งครัด ควบคู่กับการปรองดอง และสมานฉันท์ และชี้แจงรายละเอียด เกี่ยวกับรายรับรายจ่ายให้ชัดเจน ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป 1) ควรวิจัยประเมินผลรูปแบบการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรในจังหวัดนนทบุรี โดยการนำรูปแบบที่ได้ไปใช้กับหมู่บ้านจัดสรรในจังหวัดอื่น ๆ แล้ว 2) ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการนิติบุคคลอาคารชุดในจังหวัดนนทบุรี ว่ามีรูปแบบ และปัจจัยเหมือนกัน หรือต่างกันหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล์. (2554). การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- ชีษณุพงศ์ ทองพวง. (2556). องค์ประกอบการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2553). ทฤษฎีองค์การและการออกแบบองค์การ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญใจ ศรีสถิตรากร. (2557). การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- บุญสืบ โพธิ์ศรี. (2559). ธรรมาภิบาลในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- มินตรา จันทรเสถียร. (2559). การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์การ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- มุตตา คงคืน. (2551). ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิภาดา คุปตานนท์. (2554). การจัดการและพฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วิภาส ทองสุทธิ์. (2551). การบริหารจัดการที่ดี. กรุงเทพมหานคร: อินทภาษ.
- วิวัฒน์ ศรีเจริญวงศ์ และพัลลภ กฤตยานวัช. (2560). กฎหมายอาสารชุด และการบริหารนิติบุคคลอาสารชุด. กรุงเทพมหานคร: มาสเตอร์ คีย์.
- วีรุธ มาชะศิริานนท์. (2560). การบริหารองค์กรคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- สำนักงานที่ดินจังหวัดนนทบุรี. (2562). การร้องเรียนหมู่บ้านจัดสรร. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- สุจิตรา ธนानันท์. (2552). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุภัททา ปิณฑะแพทย์. (2561). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาคน. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- อรพิน ชูชม. (2555). แรงจูงใจในการทำงาน. จิตวิทยา, 2(2), 52 – 61.
- Bass, B. M. (1985). Leadership and performance beyond expectations. New York: The Free Press.
- Blake, R. R. & Mouton, J. S. (1994). The managerial grid Houston. TX: Gulf Publishing.
- Dean, J. W. & Evans, J. R. (1994). Total quality: Management, organization, and strategy. St Paul. Minnesota: West Publishing.

- Drucker, P. F. (2003). *Peter Drucker on the Profession of Management*. Boston, MA: Harvard Business Review Press.
- Dubrin, A. (1998). *Leadership research finding: Practice and Skills*. Boston, Houghton: Mifflin.
- Goetsch, D. L. & Davis, S. (1994). *Introduction to total quality: Quality, productivity, competitiveness*. New York: Maxwell Macmillan.
- Ishikawa, K. (1985). *What is total quality control: The Japanese way*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Ivancevich, J. M. (2008). *Human resource management*. (8th ed). New York: McGraw-Hill.
- James, L. R. & Jones, A. P. (1994). Organizations climate: A review of theory and research. *Psychological Bulletin*, 81(1), 1096-1112.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford Publications.
- Milkovich, G. M. & Newman, J. M. (2005). *Compensation*. (8th ed). New York: McGraw-Hill/Irwin.
- Oakland, J. S. (1993). *Total quality management*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Schermelleh-Engel, K. et al. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Sureshchandar, G. S. et al. (2001). Customer perceptions of service quality: A critique. *Total Quality Management*, 12(1), 111-124.

การจัดการความหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร
เพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม กรณีศึกษา: การพัฒนาทุนมนุษย์
พนักงานผู้พิการในองค์กรภาครัฐ*

HUMAN RESOURCE DIVERSITY MANAGEMENT IN ORGANIZATION
FOR EQUALITY AND FAIRNESS: A CASE STUDY ON HUMAN CAPITAL
DEVELOPMENT OF EMPLOYEES WITH DISABILITIES
IN GOVERNMENT SECTOR

สุชาวดี เดชทองจันทร์

Suchavadee Dejthongjun

พลอย สืบวิเศษ

Ploy Suebvises

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

National Institute of Development Administration, Thailand

E-mail: suchavadee.dej@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการจัดการความหลากหลายในมิติการพัฒนาทุนมนุษย์ที่องค์กรภาครัฐจัดการให้กับพนักงานผู้พิการเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม และ 2) เพื่อศึกษาข้อจำกัดในการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการในองค์กรภาครัฐที่ส่งผลให้เกิดความไม่เสมอภาคและไม่เป็นธรรม ใช้รูปแบบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อยจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 58 คน คือ ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และพนักงานผู้พิการใน 4 กระทรวง คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ แบบเฉพาะเจาะจง และแบบการเคลื่อนของก่อนหิมะ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มย่อย ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์ที่องค์กรภาครัฐจัดการให้กับพนักงานผู้พิการเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม คือ 1.1) การพัฒนาทุนมนุษย์อันดับแรกที่ต้องให้ความสำคัญ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมคนพิการในการเข้าสู่องค์กร และทักษะการดำรงชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในองค์กร 1.2) พนักงานผู้พิการได้รับโอกาสในการพัฒนา ฝึกอบรม และเติบโตในเส้นทางอาชีพ

* Received 2 January 2021; Revised 17 March 2021; Accepted 22 March 2021

อย่างเสมอภาคและเป็นธรรมเมื่อเทียบกับพนักงานทั่วไป และ 1.3) วิธีการพัฒนาทุนมนุษย์ พนักงานผู้พิการที่พบมากที่สุดคือ การสอนงานในขณะที่ทำงาน 2) ข้อจำกัดในการเข้าสู่ กระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการ คือ 2.1) การนำความพิการมาเป็นข้อจำกัดในการ พัฒนา 2.2) ประเภทตำแหน่งของพนักงานผู้พิการส่งผลต่อโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรม และ 2.3) พนักงานผู้พิการบางประเภทไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการสร้างความก้าวหน้าใน เส้นทางอาชีพ เนื่องจากกระบวนการซับซ้อนและต้องใช้ข้อมูลจำนวนมาก

คำสำคัญ: การจัดการความหลากหลาย, คนพิการ, การพัฒนาทุนมนุษย์, เส้นทางอาชีพ

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the human capital development process of government agencies organized for employees with disabilities for equality and fairness and 2) to study the limitations of employees with disabilities to attend the human capital development process within government organizations. This research article used the qualitative research model including document analysis, in-depth interviews, and focus group interviews. The samples consisted of 58 persons who were supervisors, colleagues, and employees with disabilities in 4 ministries. The samples were selected by using the stratified sampling method, the purposive sampling method, and the snowball or chain sampling method. The tools used to collect data were in-depth interviews. Data were analyzed from document analysis, information from in-depth interviews and focus groups. The research results were found as follows: 1) The human capital development processes managed by government agencies for employees with disabilities for equality and fairness were 1.1) the main priority of the human capital development was preparing people with disabilities to enter the organization and providing living skills with others in the organization, 1.2) employees with disabilities had the opportunity to develop, train and grow in a career path equally and fairly, and 1.3) the most common method of human capital development for employees with disabilities was teaching while working or on-the-job training . 2) Limitations resulting in inequality and fairness to the human capital development of employees with disabilities were 2.1) disability was raised as a limitation on the development of employees with disabilities, 2.2) the types of positions of employees with disabilities affected the opportunity for training, and 2.3) some types of

employees with disabilities were not able to enter the career path process because of some complications and a lot of information involved.

Keywords: Diversity Management, Persons with Disabilities, Human Capital Development, Career Path

บทนำ

การจัดการความหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กร เป็นสิ่งที่หลายองค์กรกำลังประสบอยู่ เนื่องจากกำลังแรงงานในตลาดแรงงาน หรือทรัพยากรมนุษย์มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งในด้านวัฒนธรรม (Culture) ชชาติพันธุ์ (Ethnicity) เชื้อชาติ (Nationality) อายุ (Age) ศาสนา (Religion) ความพิการหรือทุพพลภาพ (Disability) เพศ (Gender) การศึกษา (Education) และความเชื่อ (Beliefs) (Ardakani, M. S. et al., 2015) หรืออาจกล่าวได้ว่า ความหลากหลาย คือ ความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะที่ปัจเจกบุคคลมีโดยสะท้อนออกมาเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น (Brimhall, K. C. et al., 2014) ความหลากหลายเหล่านี้อาจเหมือนกันหรือแตกต่างกันได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ติดตัวปัจเจกบุคคลมาตั้งแต่กำเนิด หรือได้จากการสัมผัสประสบการณ์ของปัจเจกบุคคลนั้น ความหลากหลายจึงถือเป็นทุนมนุษย์ที่มีอยู่ในแต่ละปัจเจกบุคคล อันส่งผลต่อความแตกต่างในกระบวนการคิด (Thinking) ทศนคติ (Attitude) การเรียนรู้ (Learning) การรับรู้ (Perception) แรงจูงใจ (Motive) จนนำมาสู่การแสดงออกทางพฤติกรรม (Behavior) ของคนแต่ละบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ภายในองค์กรหรือในสังคมเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ในทฤษฎีมุมมองของฐานทรัพยากร (Resource - Based View Theory) ได้ให้ความสำคัญต่อความหลากหลายและการจัดการความหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร คือ องค์กรใดที่มีความหลากหลายทางด้านทรัพยากรมนุษย์และทุนมนุษย์ หากองค์กรนั้นสามารถนำเอาความหลากหลายเหล่านั้นออกมาบริหารจัดการและใช้ให้เกิดประโยชน์แก่องค์การได้ ย่อมนำไปสู่การเสริมสร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผล การดำเนินงานขององค์กรที่ประสบผลสำเร็จ และการส่งมอบผลประโยชน์ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ขององค์กร นอกจากนี้ การจัดการความหลากหลาย (Diversity Management) สามารถนำไปสู่การสร้างรายได้เปรียบในเชิงแข่งขันและการก่อให้เกิดชื่อเสียงขององค์กรได้ด้วย (Cooke, F. L. & Saini, D. S., 2010)

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เรื่อง การจัดการความหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม กรณีศึกษาการบริหารจัดการคนพิการในองค์กรภาครัฐ ซึ่งหนึ่งในวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ การค้นหาและสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความหลากหลายในกระบวนการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหา การคัดเลือก การพัฒนาทุนมนุษย์และเส้นทางอาชีพ ให้กับคนพิการขององค์กรภาครัฐ 4 กระทรวง (เฉพาะกลุ่มที่จ้างงานคนพิการ มาตรา 33 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนา

คุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ข้อมูลส่วนหนึ่งที่ได้จากการวิจัยทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงความสำคัญในการดำเนินการพัฒนาทุนมนุษย์ให้แก่พนักงานผู้พิการและมุมมองแนวคิดของพนักงานผู้พิการที่มีต่อระบบการพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์การภาครัฐ ทั้งมุมมองในส่วนที่เอื้อต่อพนักงานผู้พิการให้เกิดความเสมอภาคและเป็นธรรม และข้อจำกัดที่ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคและเป็นธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับพนักงานทั่วไป เนื่องจากในปัจจุบันตลาดแรงงานของประเทศไทย มีจำนวนคนพิการจำนวนหนึ่งที่ได้รับโอกาสให้เข้าทำงานในองค์การ จากสถิติคนพิการในวัยทำงานที่ประกอบอาชีพ ทั้ง 4 ไตรมาส ในปี พ.ศ. 2562 ของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พบว่า สัดส่วนคนพิการในวัยทำงานที่ประกอบอาชีพเทียบกับคนพิการในวัยทำงานทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 25.85 ในไตรมาสที่ 1, ร้อยละ 25.58 ในไตรมาสที่ 2, ร้อยละ 23.33 ในไตรมาสที่ 3 และร้อยละ 31.27 ในไตรมาสที่ 4 ในขณะที่คนพิการที่เข้าประกอบอาชีพรับราชการและรัฐวิสาหกิจเมื่อเทียบกับจำนวนคนพิการในวัยทำงานที่ประกอบอาชีพทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 0.36 ในทุกไตรมาส (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2562) แม้ว่าจำนวนคนพิการที่เข้าสู่ตลาดแรงงานในองค์การของประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นตามนโยบายของรัฐบาลและการผลักดันของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แต่จำนวนคนพิการที่เข้าสู่ตลาดแรงงานในภาครัฐและรัฐวิสาหกิจกลับมีสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนคนพิการที่ประกอบอาชีพในกลุ่มอื่น ๆ ข้อสังเกตของผู้วิจัยคือ องค์การภาครัฐในฐานะผู้กำหนดนโยบายการจ้างงานคนพิการ ควรมีสัดส่วนในการรับคนพิการเข้าทำงานมากกว่าภาคส่วนอื่น ๆ

อย่างไรก็ตาม การรับคนพิการเข้าทำงานนั้น องค์การจะต้องมีนโยบาย เจตนารมณ์ การจ้างงานคนพิการ รวมถึงระบบการดำเนินการบริหารจัดการความหลากหลายเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม ระหว่างพนักงานที่มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงทั่วไประหว่างพนักงานผู้พิการ รวมถึงกระบวนการในการพัฒนาทุนมนุษย์และการพัฒนาความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพให้แก่พนักงานผู้พิการอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมด้วย เนื่องจากการจัดการความหลากหลายในการพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพนั้น ย่อมนำไปสู่การสร้างประโยชน์ให้แก่องค์การมากมาย เช่น การที่บุคคลมีทักษะหลากหลายแตกต่างกัน ย่อมนำไปสู่การเปิดกว้างและกระตุ้นให้บุคคลคิดต่าง คิดหลากหลาย ซึ่งจะนำไปสู่ความคิดในเชิงสร้างสรรค์ในการทำงาน รวมถึงความแตกต่างในความคิดหรือการหาคำตอบของปัญหาต่าง ๆ ที่เผชิญอยู่ ย่อมจะช่วยให้องค์การได้คำตอบในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด หรือเหมาะสมที่สุดจากตัวเลือกที่หลากหลายในการแก้ไขปัญหา นั้น ๆ สุดท้ายส่งผลให้องค์การที่มีการจัดการความหลากหลายในทุนมนุษย์ที่ดี สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ต่าง ๆ ได้รวดเร็วมากกว่าองค์การอื่น ๆ (Noe, R. A., et al., 2012)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการจัดการความหลากหลายในมิติการพัฒนาทุนมนุษย์ที่องค์การภาครัฐจัดการให้กับพนักงานผู้พิการเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม (เฉพาะกลุ่มคนพิการที่ถูกจ้างด้วยมาตรา 33 ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)
2. เพื่อศึกษาข้อจำกัดในการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการในองค์การภาครัฐที่ส่งผลให้เกิดความไม่เสมอภาคและไม่เป็นธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อค้นหาข้อมูลเชิงลึกในการบริหารจัดการการจ้างงานคนพิการตามมาตรา 33 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม โดยงานวิจัยชิ้นนี้ ถือเป็นการศึกษาการปฏิบัติต่อมนุษย์และทัศนคติของมนุษย์ อันเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมอีกประเภท โดยเฉพาะกลุ่มคนพิการที่มีความเปราะบาง (Vulnerable Groups) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยการสังเกตควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์เชิงลึก เพราะการสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้ได้รับทราบข้อมูลที่ชัดเจน ละเอียดยิ่ง และลึกซึ้ง จึงต้องใช้เครื่องมือที่สามารถเข้าถึงข้อมูลและใช้เวลาในการศึกษาพอสมควรเพื่อสร้างความไว้วางใจและการให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงน้อยที่สุด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรหลักในการวิจัย ได้แก่ องค์การภาครัฐระดับกระทรวงของประเทศไทยที่มีการจ้างงานคนพิการตามมาตรา 33 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน จำนวน 24 คน และคนพิการใน 4 กระทรวงที่จ้างงานตามมาตรา 33 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ได้แก่ กระทรวงการคลัง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 34 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 58 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างนั้น ในขั้นตอนแรกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ (Stratified sampling) คือ เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มหรือชั้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึงใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อหากกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเภทในจำนวนที่เหมาะสม การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงในช่วงแรกนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างร่วมกับผู้รับผิดชอบดูแลคนพิการของแต่ละกระทรวง และจึงเข้าสู่การสุ่มตัวอย่างแบบการเคลื่อนของก้อนหิมะหรือหว่าน

โซ่ (Snowball or Chain) ในการเก็บข้อมูลต่อ ๆ ไป โดยผู้ให้ข้อมูลคนแรกทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์ไปจนพบว่าข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมเกิดความซ้ำของข้อมูล หมดความสงสัย ตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ครบถ้วน หรือไม่ มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้น ที่เรียกว่าข้อมูลอิ่มตัว (Data Saturation) จึงมาไปสู่การสรุปผลการวิจัย

วิธีการและเครื่องมือในการวิจัย ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อสามารถตอบวัตถุประสงค์หลักของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการและเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้ 1) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Document Analysis) 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะเป็นการใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structure Interview) เพื่อให้เกิดการยืดหยุ่นในการสัมภาษณ์ และ 3) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 3 วิธีนั้น ถือเป็นการสอบทานข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูลที่น่าไปสู่การสรุปผล

วิธีการสร้างแบบสอบถามและการตรวจสอบเครื่องมือ การสร้างแบบสอบถาม เกิดขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ความเสมอภาคและเป็นธรรม และการจ้างงานคนพิการในองค์กรภาครัฐ รวมทั้งการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานคนพิการในองค์กรภาครัฐ เช่น นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่กองกองทุนและส่งเสริมความเสมอภาคคนพิการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จากนั้นได้ดำเนินการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย โดยผ่านการพิจารณาของอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ แบบเต็มชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่ได้ศึกษาในการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อย โดยมีการจัดกลุ่มข้อมูลและการสอบทานความถูกต้องของข้อมูล ด้วยการเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างกลุ่มพนักงานผู้พิการ กลุ่มผู้บังคับบัญชา และกลุ่มเพื่อนร่วมงาน เพื่อความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิจัย จากนั้นจึงนำข้อมูลมาเขียนบรรยายตามหลักวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการเขียนอภิปรายแบบพรรณนาวิเคราะห์ และการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

การวิจัยการจัดการความหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร เพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม กรณีศึกษา การพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการในองค์กรภาครัฐ มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. กระบวนการจัดการความหลากหลายในมิติการพัฒนาทุนมนุษย์ที่องค์กรภาครัฐจัดการให้กับพนักงานผู้พิการเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม

ประเด็นที่หนึ่ง การพัฒนาทุนมนุษย์ที่องค์การต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก คือ การเตรียมความพร้อมคนพิการในการเข้าสู่องค์การ และทักษะการดำรงชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น ในองค์การ เนื่องจากคนพิการต้องเรียนรู้วัฒนธรรมองค์การและการทำงานร่วมกับคนทั่วไป เพราะคนพิการบางคนไม่เคยดำรงชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นนอกจากคนในครอบครัวและกลุ่มเพื่อน คนพิการด้วยกัน อาจไม่มีทักษะในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น การพัฒนาทักษะชีวิตดังกล่าว ได้แก่ การเดินทางด้วยตนเอง การปรับตัว การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่าง เป็นต้น โดยผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “การรับคนพิการเข้าไปทำงาน ต้องเตรียมความพร้อม ไม่ใช่แค่อุปกรณ์หรือสิ่งของ แต่ต้องเตรียมความพร้อมทักษะและทัศนคติที่ต้องทำงานร่วมกับคนอื่น โดยเฉพาะการเปิดใจยอมรับในความแตกต่าง” (กรณีย์ (นามสมมุติ), 2562) นอกจากนี้ ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นนั้น ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานต้องได้รับการพัฒนาด้วยเช่นกัน ในการทำความเข้าใจและการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้พิการ โดยเฉพาะพนักงานกลุ่มผู้บกพร่องทางการได้ยินและผู้บกพร่องทางการมองเห็น โดยผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “ไม่สบายใจเวลาทำงานเพราะมีเพื่อนบางคนชอบมองมาทางตนและแสดงสีหน้าไม่ดีเวลาสื่อสารกับตนเอง เหมือนจะพูดในลักษณะของการดูและใส่อารมณ์” (ดวงตา (นามสมมุติ), 2562) ซึ่งผู้บังคับบัญชาของพนักงานผู้พิการ ได้ให้ข้อมูลว่า “เป็นความเข้าใจผิดและการไม่เข้าใจในธรรมชาติของผู้อื่นของทั้งสองฝ่าย ตนเองจึงต้องเรียกทั้งสองฝ่ายมาคุย ในส่วนของพนักงานผู้พิการจะให้เขาทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของคนบางกลุ่มที่ใช้อารมณ์แสดงสีหน้ากับทุก ๆ คน ในขณะที่เพื่อนร่วมงาน ต้องทำความเข้าใจว่า พนักงานผู้พิการทางการได้ยิน จะใช้ประสาทสัมผัสในการมองเห็นหรือภาษากายแปลความแทนภาษาพูด ดังนั้นต้องระมัดระวังในเรื่องการสื่อสาร โดยเฉพาะสีหน้าท่าทาง” (นันท์ (นามสมมุติ), 2562)

ประเด็นที่สอง พนักงานผู้พิการได้รับโอกาสในการพัฒนา การฝึกอบรม และการเติบโตในเส้นทางอาชีพเท่าเทียมกับพนักงานทั่วไปอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม กล่าวคือ การเติบโตในเส้นทางอาชีพ จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล ถ้าพนักงานผู้พิการมีความรู้ความสามารถตรงตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้นั้น พนักงานผู้พิการย่อมสามารถเติบโตในเส้นทางอาชีพของตนได้เช่นเดียวกับพนักงานทั่วไป ในขณะที่การฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ไม่ได้มีการจำกัดว่า คือหลักสูตรเฉพาะพนักงานทั่วไปหรือพนักงานผู้พิการ ถ้าหน่วยงานพิจารณาส่งเข้าร่วมอบรมในหลักสูตรใด ทุกคนย่อมสามารถเข้าอบรมในหลักสูตรนั้นได้ โดยผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “เมื่อเข้ามาเป็นพนักงานของเราแล้ว สิทธิเหมือนพนักงานทุกคน ทั้งการเติบโตในวิชาชีพเฉพาะ การอบรมประจำปี สัมมนา ทุกคนมีสิทธิเข้าอยู่แล้ว” (ศักดิ์ (นามสมมุติ), 2562) และ “ผมรับผิดชอบในเรื่องเศรษฐกิจ ในสำนักงานมีผมแค่คนเดียวที่จบทางเศรษฐศาสตร์มา ผมจึงถูกส่งไปอบรมทุกปีในงานที่ผมรับผิดชอบเกี่ยวกับเศรษฐกิจ” (กรณีย์ (นามสมมุติ), 2562)

ประเด็นที่สาม แนวทางในการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการที่พบมากที่สุดคือ การสอนงานจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน โดยเป็นการสอนงานในขณะที่ทำงาน หรือ on

the job training รวมไปถึงการมอบหมายงานเพื่อการพัฒนาตนเองด้วย เช่น การให้พนักงานผู้พิการได้รับผิดชอบงานตามความสามารถเฉพาะด้าน และการให้ศึกษาค้นคว้า หรือส่งไปฝึกอบรม เพื่อการพัฒนาตนเองในหน้าที่ความรับผิดชอบ ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “ส่วนใหญ่เขาจะสอนงานทุกอย่างให้ เพื่อบางครั้งพี่ ๆ ที่ทำงานคนอื่นอาจจะมึนนะ เราจะได้ทำแทนให้มากที่สุดได้ด้วย” (ไอ้ (นามสมมติ), 2562) และ “การพัฒนาจะเป็นเรื่องของการมอบหมายงานต่างๆ เนื่องจากต้องดูเกี่ยวกับกฎหมาย คติความต่างๆ” (แก้ว (นามสมมติ), 2562)

2. ข้อจำกัดในการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการในองค์กรภาครัฐที่ส่งผลให้เกิดความไม่เสมอภาคและไม่เป็นธรรม

จากการวิจัยพบว่า ข้อจำกัดในการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการในองค์กรภาครัฐที่ส่งผลให้เกิดความไม่เสมอภาคและไม่เป็นธรรม มีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง การนำเอาความพิการของพนักงาน มาเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาและฝึกอบรมของพนักงานผู้พิการ เช่น การมอบหมายงานที่ลดความท้าทายลงเมื่อความพิการนั้นชัดเจนยิ่งขึ้น การกีดกันพนักงานผู้พิการในการสร้างความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพ โดยนำเอาความพิการมาเป็นเหตุแห่งความไม่เหมาะสมในการก้าวสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นโดยเฉพาะตำแหน่งทางการบริหาร สภาพทางกายภาพของผู้พิการที่ไม่สามารถเดินทางหรือเข้าร่วมการอบรมนอกสถานที่ได้อย่างสะดวกนัก กล่าวคือ หากมีการอบรมนอกสถานที่ที่ต้องเดินทางไกล หรือสถานที่ฝึกอบรมไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้พิการทางการเคลื่อนไหว หรือทางการมองเห็น หน่วยงานจะเลือกความปลอดภัยให้แก่บุคลากรเป็นลำดับแรก โดยการไม่ส่งผู้พิการนั้นเข้าร่วมกิจกรรม ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “พอพี่เริ่มมองไม่เห็น จากที่เคยทำงานคล่องแคล่ว เป็นกำลังสำคัญของกอง ก็เริ่มทำไม่ได้ เลยถูกส่งมาให้ทำหน้าที่ประสานงานในห้องอบรม แค่อูเครื่องดื่ม อาหาร และเตรียมห้องประชุม” (จินนี่ (นามสมมติ), 2562) และ “ตอนเข้าทำงานจะได้ยินคนหนึ่งพูดว่า ไม่สอนงานหรอก สภาพแบบนี้สอนไปคงทำอะไรไม่ได้มาก” (พันศรี (นามสมมติ), 2562) และ “ถ้าออกไปสถานที่อบรมภายนอกเราจะสะดวกไหม เดินทางเป็นยังไงที่พักเป็นอย่างไร บางทีหัวหน้าเขาดูให้เราก่อน ถ้าเขาเห็นว่าเราไม่สะดวก เราลำบากกว่าคนทั่วไปมาก จะไม่ส่งเราไป” (ใจแอนด์ (นามสมมติ), 2562)

ประเด็นที่สอง ประเภทตำแหน่งงานของพนักงานผู้พิการส่งผลต่อโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมและการพัฒนาตนเอง กล่าวคือ โดยธรรมเนียมปฏิบัตินั้น การฝึกอบรมของหน่วยงานราชการบางแห่ง ผู้ที่เป็นข้าราชการจะมีโอกาสในการเข้ารับการอบรมหรือศึกษาต่อภายนอกองค์กรมากที่สุด ส่วนผู้ที่ไม่มีโอกาสหรือมีโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมและพัฒนาตนเองน้อยที่สุด คือ กลุ่มลูกจ้าง ทั้งนี้ กลุ่มพนักงานผู้พิการที่ปฏิบัติงานในองค์กรภาครัฐ มีตำแหน่งงาน 3 ประเภท คือ ลูกจ้าง พนักงานราชการ และข้าราชการ จึงทำให้การเข้ารับการอบรมของกลุ่มพนักงานผู้พิการที่เป็นพนักงานราชการและลูกจ้าง มีสัดส่วนและโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมหรือศึกษาต่อภายนอกองค์กรน้อยกว่าผู้ที่เป็นข้าราชการ

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “อยากอบรมด้านกฎหมาย แต่คิดว่าเป็นไปได้ยาก เพราะเขาจะเอาระดับข้าราชการไป” (คนลำไผ่นางวัดแห่งชีวิต (นามสมมุติ), 2562) หรือ “เนื่องจากเป็นตำแหน่งที่เลี้ยงการไปอบรมข้างนอกแทบไม่มีเลย เพราะระบบของโรงเรียนจะเหมือนกับราชการทั่วไปคือถ้ากรณีที่ได้รับในจำนวนจำกัดก็จะให้ข้าราชการ และพนักงานราชการ ไปก่อนตามลำดับ” (ลักษณะ (นามสมมุติ), 2562)

ประเด็นที่สาม พนักงานผู้พิการบางประเภท เช่น กลุ่มผู้พิการประเภทการมองเห็น ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการสร้างความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพได้ เพราะกระบวนการดังกล่าวมีความซับซ้อนและต้องใช้ข้อมูลจำนวนมากประกอบการพิจารณา ระบบการวางแผนความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพของกลุ่มข้าราชการเป็นไปตามระบบที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) กำหนดไว้ ซึ่งต้องมีการจัดเตรียมเอกสารเพื่อใช้ในการพิจารณาเลื่อนตำแหน่ง อันเป็นข้อจำกัดที่พนักงานผู้พิการทางการมองเห็นต้องใช้ความพยายามในการเข้าถึงข้อมูลและการจัดเตรียมข้อมูลมากกว่าพนักงานผู้พิการประเภทอื่นและพนักงานทั่วไป ส่งผลต่อความล่าช้าในการเข้าถึงความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพ หรือการไม่ยินยอมเข้าสู่กระบวนการสร้างความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพให้แก่ตนเอง ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “หน่วยงานได้มีการวางระบบที่จะสนับสนุนให้คนพิการเข้าสู่วิถียุทธศาสตร์ที่สูงขึ้นหรือเปล่า ทั้งในเรื่องเกณฑ์ ใช้เกณฑ์เดียวกันกับคนทั่วไปหรือไม่ เอกสารการกรอกต่าง ๆ ระบบที่จะเอื้อให้เราก้าวหน้าไปตรงนั้นมีหรือไม่” (นิตยรัฐ (นามสมมุติ), 2562)

อภิปรายผล

จากการวิจัยการจัดการความหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร เพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม กรณีศึกษา การพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการในองค์กรภาครัฐสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการจัดการความหลากหลายในมิติการพัฒนาทุนมนุษย์ที่องค์กรภาครัฐจัดการให้กับพนักงานผู้พิการเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรมนั้น ควรเริ่มต้นจากการเตรียมความพร้อมคนพิการในการเข้าสู่องค์กร และการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในองค์กร เนื่องจากการสร้างความเข้าใจในความหลากหลายระหว่างพนักงานในองค์กรถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นการทำงานร่วมกันที่ดีท่ามกลางความหลากหลายในองค์กร ความหลากหลายนั้นรวมถึงความหลากหลายในความเชื่อ ทศนคติ ประสบการณ์ สภาพทางกายภาพ ทั้งนี้หากคนในองค์กรสามารถสร้างความเข้าใจในความหลากหลายได้ ย่อมก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ Ardakani, M. S. et al. ที่กล่าวว่า การจัดการความหลากหลาย หมายถึง ความแตกต่างระหว่างพนักงานในองค์กร และความแตกต่างนี้ถือเป็นสินทรัพย์ที่สามารถสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้แก่องค์กรได้ หากมี

การจัดการที่เหมาะสม จนอาจกล่าวได้ว่าการจัดการความหลากหลาย ถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ก็ได้ (Ardakani, M. S. et al., 2015)

ในขณะที่พนักงานผู้พิการได้รับโอกาสในการพัฒนา การฝึกอบรม และการเติบโตในเส้นทางอาชีพเท่าเทียมกับพนักงานทั่วไปอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม สามารถเติบโตในเส้นทางอาชีพของตนเองได้ สามารถเข้าฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ได้อย่างเสมอภาคกับพนักงานทั่วไปในองค์กร เนื่องจากทุกองค์การไม่ได้มีการจำกัดว่า เป็นหลักสูตรเฉพาะพนักงานทั่วไปหรือพนักงานผู้พิการ

แนวทางในการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการที่พบมากที่สุดคือ การสอนงานจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา โดยเป็นการสอนงานในขณะทำงาน หรือ on the job training รวมไปถึงการเพิ่มปริมาณงานและการมอบหมายงานเพื่อการพัฒนาตนเองด้วย ซึ่งถือเป็นหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือการพัฒนาทุนมนุษย์ที่นิยมนำมาใช้ปฏิบัติในองค์กร ตามที่ เดชา เดชะวัฒนะไพศาล ได้นำเสนอไว้ คือ การเพิ่มคุณค่าในงาน การเพิ่มปริมาณงาน (เน้นการมอบหมายปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้น) การมอบหมายโครงการ การหมุนเวียนงาน และการเป็นวิทยากรภายใน (เดชา เดชะวัฒนไพศาล, 2559) ผู้วิจัยเห็นว่าการสอนงานในขณะทำงาน การเพิ่มปริมาณงาน และการมอบหมายงานเป็นแนวทางที่สามารถจัดซื้อจำกัดต่างๆในการเข้าฝึกอบรมของพนักงานผู้พิการได้ นอกจากนี้ การสอนงานจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชานั้น ส่งผลให้เกิดความใกล้ชิดของพนักงานผู้พิการ เพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา ดังนั้นหากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาสามารถเห็นพรสวรรค์หรือศักยภาพของพนักงานผู้พิการ ย่อมจะนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพและประโยชน์สูงสุดให้กับองค์กร ชุมชนและสังคมได้ต่อไป (Rosado, C., 2006)

2. การนำเอาความพิการของพนักงานมาเป็นข้อจำกัดในการพัฒนา การฝึกอบรม และการสร้างความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพของพนักงานผู้พิการ ถือเป็นการบริหารจัดการที่ไม่เสมอภาคและไม่เป็นธรรม รวมทั้ง ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมในมิติของตำแหน่งงานในบางองค์กร ได้สร้างความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมในการพัฒนาทุนมนุษย์ด้วย เนื่องจากประเภทตำแหน่งงานของพนักงานผู้พิการส่งผลต่อโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรม เพราะธรรมเนียมปฏิบัติในบางองค์กรมักส่งข้าราชการเข้ารับการฝึกอบรมหรือศึกษาต่อภายนอกองค์กรมากกว่าประเภทตำแหน่งอื่น ๆ เช่น พนักงานราชการ ลูกจ้าง ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวไม่สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการความหลากหลายที่ดีของศิริยุพา รุ่งเรืองสุข คือ การที่องค์กรนั้นๆ ต้องมีนโยบายบริหารบุคลากรโดยไม่กีดกันจำกัดบุคลากรที่มีความหลากหลาย นั่นคือ ใครก็ได้ถ้ามีความสามารถก็จะได้ทำงานกับองค์กรนั้น ๆ โดยจะมีความก้าวหน้าในงานและได้รับการดูแลเหมือนพนักงานคนอื่น ๆ ทุกคน (ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข, 2558)

หากนำทฤษฎีความเสมอภาคของ Stacy J. Adams (สุธิณี ฤกษ์ขำ, 2560); (Kaur, R. A., et al., 2014) มาเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงความไม่เสมอภาคและไม่เป็นธรรม

ในการนำเอาความพิการของพนักงานและประเภทของตำแหน่งงานมาเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาและฝึกอบรม เมื่อวิเคราะห์กับทฤษฎีความเสมอภาคแล้วจะพบว่า ความเสมอภาคในสถานที่ทำงานจะเกิดขึ้น เมื่อบุคคลนั้นเกิดการรับรู้ว่ามีเสมอภาคเกิดขึ้นหรือไม่ และเกิดขึ้นอย่างไร และบุคคลนั้นจะเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเนื่องจากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว หรืออาจกล่าวได้ว่า บุคคลนั้นพยายามเปรียบเทียบความพยายามทุ่มเทของตนหรือปัจจัยนำเข้า (Inputs) กับผลลัพธ์ที่ได้หรือสิ่งที่ตนเองได้รับจากความพยายามทุ่มเทนั้น กับความทุ่มเทของบุคคลอื่นและสิ่งที่บุคคลอื่นได้รับ ซึ่งหากพนักงานผู้พิการได้พยายามทุ่มเทการทำงานเทียบเท่ากับพนักงานทั่วไป แต่ผลลัพธ์ในด้านการพัฒนาและความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพมีความเป็นไปได้น้อยกว่าพนักงานทั่วไป ย่อมทำให้ความตั้งใจในการปฏิบัติงานหรือความตั้งใจในการพัฒนาตนเองของพนักงานผู้พิการลดลง

จากข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้น รวมถึงในประเด็นของกระบวนการที่ซับซ้อนและการจัดเตรียมข้อมูลเพื่อความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพของพนักงานผู้พิการทางการมองเห็น หากต้องพยายามเปรียบเทียบความพยายามทุ่มเทของตนหรือปัจจัยนำเข้า (Inputs) กับผลลัพธ์ที่ได้หรือสิ่งที่ตนเองได้รับจากความพยายามทุ่มเทนั้น กับความทุ่มเทของบุคคลอื่นและสิ่งที่บุคคลอื่นได้รับย่อมไม่เท่าเทียมกัน เช่น ระยะเวลาในการจัดเตรียมเอกสารของพนักงานผู้พิการทางการมองเห็นที่ต้องใช้เวลามากกว่าพนักงานทั่วไป การเข้าถึงข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ของพนักงานผู้พิการทางการมองเห็นต้องอาศัยความพยายามมากกว่าพนักงานทั่วไป อาจนำไปสู่แนวโน้มการลดความพยายามลงในการก้าวเข้าสู่ความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพได้

ทั้งนี้ จากการศึกษาแนวคิดด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ของผู้วิจัยพบว่า กลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือการพัฒนาทุนมนุษย์ มีมากมายหลากหลายรูปแบบที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการความหลากหลายกับพนักงานผู้พิการในองค์กรได้ ซึ่งในปัจจุบันองค์การภาครัฐซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ที่รับพนักงานผู้พิการเข้าไปทำงานจะเน้นการสอนงาน สอดคล้องกับกลยุทธ์การปรับเปลี่ยนแนวคิดจากการฝึกอบรมไปสู่การเรียนรู้, กลยุทธ์การเน้นการเรียนรู้ในสถานที่ทำงาน ทั้งนี้แนวทางการพัฒนาต่างๆมีมากมาย เช่น การมีพี่เลี้ยง (Mentoring) , การจัดการการเรียนรู้ (Knowledge Management), การสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) การจัดการคนเก่ง (Talent Management) เป็นต้น (นิสตราร์ก เวชยานนท์, 2554); (Noe, R. A., et al., 2012) รวมถึงกระบวนการเรียนรู้ในระดับบุคคล จะครอบคลุมถึงการศึกษาต่อเนื่อง (Education) (ทวิศักดิ์ สุททวาทีน, 2551) ในขณะที่ Yap, M. H. T. แนะนำว่า การจัดโปรแกรมฝึกอบรมและการพัฒนาที่มีความหลากหลายจะช่วยส่งเสริมการให้การศึกษาแก่นายจ้าง ลูกจ้าง และลูกค้าในการตระหนักถึงความแตกต่างของปัจเจกบุคคล ความเข้าใจในการข้ามวัฒนธรรม การจัดการมอคติ และวิธีการสอนผู้เข้าฝึกอบรมในประเด็นความแตกต่างในสถานประกอบการ โดยผ่านการฝึกอบรมที่เป็นทางการ

และไม่เป็นทางการ การสอนระหว่างปฏิบัติงานและไม่ได้อยู่ระหว่างปฏิบัติงาน (Yap, M. H. T., 2016)

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นสอดคล้องกับ โสพิศ หมดป้องตัว เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์และความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพ กล่าวคือ ผู้บริหารองค์การและสมาชิกในองค์การควรเริ่มต้นด้วยการสร้างความตระหนักรู้ในความหมายและความสำคัญของคุณค่าทรัพยากรมนุษย์ที่หลากหลาย มีการเสริมสร้างทักษะและออกแบบหลักสูตรการพัฒนาที่เปิดโอกาสให้พนักงานทุกคนทุกกลุ่มได้รับการพัฒนาทักษะ และการสนับสนุนการพัฒนาเส้นทางอาชีพอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม โดยมีการประเมินความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพให้แก่พนักงานที่มีความหลากหลายโดยเท่าเทียมกัน มีช่องทางในการขึ้นตำแหน่งที่สูงขึ้นหลากหลายช่องทาง สอดคล้องกับประเภทของความหลากหลายในองค์การ รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของตนเองและการพัฒนาความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ เช่นเดียวกันกับแนวทางในการพัฒนาทุนมนุษย์และการส่งเสริมการเติบโตในเส้นทางอาชีพของพนักงานผู้พิการในงานวิจัยนี้ ควรมีการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลในการพัฒนาทุนมนุษย์และการเติบโตในเส้นทางอาชีพของพนักงานผู้พิการแต่ละประเภทอย่างเหมาะสม เพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม (โสพิศ หมดป้องตัว, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยการจัดการความหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ เพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม กรณีศึกษา การพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการในองค์การภาครัฐ ผู้วิจัยได้ตกผลึกว่า แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการ อย่างน้อยควรประกอบด้วย UDCEs คือ

ประการแรก ความเข้าใจ (Understand) ในบริบทและวัฒนธรรมขององค์การ กล่าวคือ พนักงานผู้พิการควรศึกษาและทำความเข้าใจด้วยตนเอง เกี่ยวกับบริบทและวัฒนธรรมขององค์การที่ตนเองต้องเข้าไปปฏิบัติงานในเบื้องต้น เพื่อการเตรียมความพร้อมในการเข้าเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ และเพื่อการปฏิบัติงานที่เกิดประสิทธิภาพต่อไป รวมถึงเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาต้องทำความเข้าใจในการทำงานและการดำรงชีวิตร่วมกับผู้พิการด้วย

ประการที่สอง การพัฒนา (Development) กล่าวคือ พนักงานผู้พิการเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชาของพนักงานผู้พิการ ต้องตระหนักและเรียนรู้ว่า แนวทางการพัฒนาและวิธีการพัฒนาใดที่เหมาะสมกับความพิการในแต่ละประเภท รวมถึงการแบ่งปันข้อมูลในการพัฒนาให้แก่พนักงานผู้พิการบางประเภทที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลในการจัดกิจกรรมการพัฒนาและการพัฒนาความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพด้วย

ประการที่สาม เส้นทางอาชีพ (Career development) กล่าวคือ พนักงานผู้พิการเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชาของพนักงานผู้พิการ ต้องร่วมกันวางแผนพัฒนาความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพ ส่งเสริมและสนับสนุน ช่วยเหลือพนักงานผู้พิการในการเข้าสู่การพัฒนาความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพของตนเอง

ประการที่สี่ การประเมินผล (Evaluation) กล่าวคือ ในการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการ ควรมีการติดตามประเมินผลการพัฒนานั้นด้วยตัวของพนักงานผู้พิการเอง หรือโดยเพื่อนร่วมงาน หรือโดยผู้บังคับบัญชา ซึ่งนอกจากการประเมินผลการฝึกอบรมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานแล้ว ต้องประเมินผลด้วยว่า กระบวนการพัฒนาฝึกอบรมที่พนักงานผู้พิการได้เข้าร่วม มีความเหมาะสมต่อสภาพทางกายภาพของพนักงานผู้พิการหรือไม่ ทั้งในด้านสถานที่ฝึกอบรม สื่อในการฝึกอบรม และกิจกรรมที่เข้าร่วม

ประการสุดท้าย การดำเนินการอย่างยั่งยืน (Sustainability) กล่าวคือ การพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการ ควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ไม่ใช่ดำเนินการในช่วงเริ่มแรกที่เข้าสู่องค์กรเพียงช่วงเดียว แต่ควรดำเนินการตลอดระยะเวลาที่พนักงานผู้พิการปฏิบัติงานอยู่ในองค์กร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้สามารถสรุปการค้นพบได้ว่า กระบวนการจัดการความหลากหลายเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการขององค์กรภาครัฐเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรมนั้น การพัฒนาทุนมนุษย์ที่องค์กรต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก คือ การเตรียมความพร้อมคนพิการในการเข้าสู่องค์กร และทักษะการดำรงชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในองค์กร พนักงานผู้พิการได้รับโอกาสในการพัฒนา การฝึกอบรม และการเติบโตในเส้นทางอาชีพเท่าเทียมกับพนักงานทั่วไปอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม วิธีการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการที่พบมากที่สุดคือ การสอนงานในขณะทำงาน อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดที่ส่งผลให้เกิดความไม่เสมอภาคและเป็นธรรมต่อการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการนั้น จากการวิจัยพบว่า การนำเอาความพิการเป็นข้อจำกัดการพัฒนาพนักงานผู้พิการยังมีปรากฏอยู่ นอกจากนี้ ประเภตตำแหน่งงานของพนักงานผู้พิการส่งผลต่อโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรม และประเภทของความพิการส่งผลต่อการเข้าถึงกระบวนการสร้างความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพ จากการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1) ควรมีการพัฒนาคนพิการก่อนเข้าสู่องค์กร ทั้งในด้านทักษะการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในองค์กรและการดำรงชีวิตในสังคม ซึ่งอาจมีหน่วยงานกลางในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือกระทรวงแรงงานเป็นเจ้าภาพในการจัดเตรียมความพร้อมดังกล่าวให้แก่คนพิการ หรืออาจกำหนดมาตรฐานแนวปฏิบัติในการเตรียมความพร้อมการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตให้แก่คนพิการก่อนเข้าทำงาน ที่ทุกองค์กรต้องปฏิบัติ

ตาม 1.2) หน่วยงานที่รับคนพิการเข้าทำงาน ควรมีการเสริมสร้างความเข้าใจให้แก่พนักงานในหน่วยงานตนเอง ถึงการให้ความช่วยเหลือ การทำงานร่วมกับพนักงานผู้พิการ รวมถึงการแนะนำในด้านการพัฒนาทุนมนุษย์และความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพให้แก่พนักงานผู้พิการ

1.3) การออกแบบและการพัฒนาความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพของพนักงานผู้พิการที่เป็นข้าราชการ ต้องสามารถเติบโตและมีความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพได้เท่าเทียมกับข้าราชการทั่วไป ทั้งในกลุ่มวิชาการและกลุ่มบริหาร แต่หากเป็นกลุ่มวิชาการนั้น โอกาสในความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพจะมีมากกว่า เนื่องจากไม่ต้องไปแข่งขันกับกลุ่มพนักงานทั่วไป องค์การจึงควรมีแนวทางในการสนับสนุนเส้นทางดังกล่าวให้แก่พนักงานผู้พิการในกลุ่มวิชาการให้มากขึ้น

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป เห็นควรศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพที่เหมาะสมของพนักงานผู้พิการในองค์การภาครัฐ ว่าพนักงานผู้พิการในตำแหน่งใด ประเภทความพิการใดที่สามารถเติบโตในเส้นทางอาชีพได้สูงสุดในระดับใด และมีแนวทางในการพัฒนาตนเองอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กรณีย์ (นามสมมุติ). (22 พฤศจิกายน 2562). การจัดการความหลากหลายในมิติการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการในองค์การภาครัฐเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม. (สุชาติ เดชทองจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2562). สถานการณ์คนพิการ 31 ธันวาคม 2562. เรียกใช้เมื่อ 11 มกราคม 2563 จาก <http://www.dep.go.th/uploads/Docutents/8565960f-cb64-416a-827f-643a8a34ee15รายละเอียดข้อมูลคนพิการ%20ธ.ค.62.pdf>
- แก้ว (นามสมมุติ). (4 ตุลาคม 2562). การจัดการความหลากหลายในมิติการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการในองค์การภาครัฐเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม. (สุชาติ เดชทองจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- คนล่าฝันรางวัลแห่งชีวิต (นามสมมุติ). (22 ตุลาคม 2562). การจัดการความหลากหลายในมิติการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการในองค์การภาครัฐเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม. (สุชาติ เดชทองจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- จินนี่ (นามสมมุติ). (6 พฤศจิกายน 2562). การจัดการความหลากหลายในมิติการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการในองค์การภาครัฐเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม. (สุชาติ เดชทองจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- ใจแอนต์ (นามสมมุติ). (22 ตุลาคม 2562). การจัดการความหลากหลายในมิติการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการในองค์การภาครัฐเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม. (สุชาติ เดชทองจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

- ดวงตา (นามสมมุติ). (31 สิงหาคม 2562). การจัดการความหลากหลายในมิติการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการในองค์การภาครัฐเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม. (สุชาติเดชทองจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- เดชา เดชะวัฒน์ไพศาล. (2559). การจัดการทรัพยากรบุคคล พื้นฐานแนวคิดเพื่อการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวีศักดิ์ สุททกวาทิน. (2551). การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: ทีพีเอ็นเพรส.
- นันท์ (นามสมมุติ). (31 สิงหาคม 2562). การจัดการความหลากหลายในมิติการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการในองค์การภาครัฐเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม. (สุชาติเดชทองจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- นิตยรัฐ (นามสมมุติ). (25 ตุลาคม 2562). การจัดการความหลากหลายในมิติการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการในองค์การภาครัฐเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม. (สุชาติเดชทองจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- นิสดารก์ เวชยานนท์. (2554). การบริหารทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์เพื่อเพิ่มมูลค่า. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พันธุ์ (นามสมมุติ). (19 พฤศจิกายน 2562). การจัดการความหลากหลายในมิติการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการในองค์การภาครัฐเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม. (สุชาติเดชทองจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- ลักขณา (นามสมมุติ). (27 พฤศจิกายน 2562). การจัดการความหลากหลายในมิติการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการในองค์การภาครัฐเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม. (สุชาติเดชทองจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- คัก (นามสมมุติ). (20 สิงหาคม 2562). การจัดการความหลากหลายในมิติการพัฒนาทุนมนุษย์พนักงานผู้พิการในองค์การภาครัฐเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม. (สุชาติเดชทองจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข. (2558). D&I เทรนด์ HR ที่มาแรง. เรียกใช้เมื่อ 24 กันยายน 2562 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/635110>
- สุทธิณี ฤกษ์ขำ. (2560). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หลักการและการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสพิศ หมัดป้อมตัว. (2558). Workshop on diversity management and human capital strategy. เรียกใช้เมื่อ 24 กันยายน 2562 จาก <https://www.ftpi.or.th/wp-content/uploads/2016/01/15RP12WSPDiversity-SopisM05Dec15.pdf>

- ไอ้ (นามสมมุติ). (22 ตุลาคม 2562). การจัดการความหลากหลายในมิติการพัฒนาทุนมนุษย์ของพนักงานผู้พิการในองค์การภาครัฐเพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม. (สุชาวดี เดชทองจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- Ardakani, M. S. et al. (2015). Diversity management and human resources productivity: Mediating effects of perceived organizational attractiveness, organizational justice and social identity in Isfahan's steel industry. *Iranian Journal of Management Studies (IJMS)*, 9(Spring), 407-432.
- Brimhall, K. C. et al. (2014). The mediating role of inclusion: A longitudinal study of the effects of leader-member exchange and diversity climate on job satisfaction and intention to leave among child welfare workers. *Children and Youth Services Review*, 40(2014), 79-88.
- Cooke, F. L. & Saini, D. S. (2010). Diversity Management India: A Study of Organizations in Different Ownership Forms And Industrial Sectors. *Human Resource Management*, 49(3), 477-500.
- Kaur, R. A., et al. (2014). Equity Sensitivity. *The International Journal of Business & Management*, 2(6), 230-233.
- Noe, R. A., et al. (2012). *Human Resource Management*. USA: McGraw-Hill.
- Rosado, C. (2006). What Do We Mean By "Managing Diversity"? Retrieved September 24, 2019, from http://www.edchange.org/multicultural/papers/rosado_managing_diversity.pdf
- Yap, M. H. T. (2016). Diversity Management in Vietnam's Hospitality Industry. *Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism*, 15(2), 147-165.

การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้าง
การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษา
บนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ*

DEVELOPING THE TEACHER DEVELOPMENT MODEL TO ENHANCE
SCIENCE LEARNING MANAGEMENT OF ELEMENTARY SCHOOL
TEACHERS BASED ON PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY

วรรณภา โคตรพันธ์

Wannapa Khotthaphan

ดวงใจ สีเขียว

Duangjai Seekheio

วิไลลักษณ์ ลังกา

Wilailak Langka

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: wannapa.ubru@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษา 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ 3) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบฯ เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ประสิทธิภาพของรูปแบบ คือ ครูประถมศึกษาที่สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีวุฒิการศึกษาไม่ตรงเอก จำนวน 15 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แบบประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน และสถิติทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ Wilcoxon Signed Rank Test ผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวบ่งชี้คุณภาพ การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้หลัก 4 ด้าน ตัวบ่งชี้อย่อย 15 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ตัวบ่งชี้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6 ตัว

* Received 2 January 2021; Revised 15 March 2021; Accepted 22 March 2021

บ่งชี้ด้านการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ 2 ตัวบ่งชี้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 3 ตัวบ่งชี้ 2) ผลการพัฒนาแบบฯ พบว่า มีองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่ 2.1) ที่มาและความสำคัญ 2.2) หลักการ 2.3) วัตถุประสงค์ 2.4) โครงสร้างเนื้อหา 2.5) กระบวนการดำเนินการ ซึ่งมี 6 ขั้น ใช้ชื่อ “PLCCCA” 2.6) การวัดและประเมินผล และ 3) ผลการศึกษาประสิทธิผลของแบบฯ พบว่า คุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูอยู่ในระดับดี และผลการพัฒนาครูจำนวน 3 วงรอบ พบว่า วงรอบที่ 1, 2 และ 3 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีพัฒนาการสูงขึ้น และครูมีความพึงพอใจต่อแบบฯ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาครู, การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the indicators of science learning management quality of elementary school teachers; 2) develop the teacher development model to enhance science learning management of elementary school teachers based on the professional learning community; and 3) study the effectiveness of the teacher development model. This study was a research and development. The research participants were 15 elementary school teachers of science with a non-science degree through purposive sampling to study of the effectiveness of the model. The research instruments were the teacher development model, the evaluation form of learning management quality, and the satisfaction questionnaire. The Wilcoxon Signed Rank Test was used for hypothesis testing. The findings of the research revealed the following: 1) the indicators of science learning management quality of elementary school teachers consisted of four factors and 15 indicators for the following sub-indicators: four indicators for learning management, six indicators for activity management, two indicators for learning materials and learning resources, and three indicators for the learning evaluation; 2) the teacher development model consisted of six elements: 2.1) background and significance; 2.2) principles; 2.3) objectives; 2.4) content; 2.5) the PLCCCA process; and 2.6) evaluation; 3) the results of the effectiveness of the teacher development model found that the quality of the learning management of science teachers when compared with three performances, the tendency was high and significant at a level of .05, and satisfaction with the teacher development model was at the highest level.

Keywords: Teacher Development Model, Science Learning Management, Professional Learning Community

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อสังคมโลกปัจจุบันและอนาคตเพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ทุกคน อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า วิทยาศาสตร์ยังทำให้คนได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดที่เป็นเหตุผล ความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ และการคิดอย่างมี วิจารณญาณ ทำให้คนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ความสามารถในการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนางานได้อย่างเป็นระบบ วิทยาศาสตร์จึงเป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ที่ช่วยให้เกิดสังคมฐานความรู้ (Knowledge Based Society) ทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy for All) การพัฒนาความคิดเชิงวิทยาศาสตร์ให้กับพลเมืองของประเทศทุกคนควรเริ่มต้นจากการพัฒนาเยาวชนและนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะถือว่าเยาวชนและนักเรียนเหล่านี้จะเติบโตขึ้นไปเป็นพลเมืองของชาติและสามารถนำความคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาประเทศต่อไป (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ, 2555) นอกจากนี้หน้าที่หลักในการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 คือ ครูวิทยาศาสตร์จะต้องจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาให้นักเรียนทุกคนมีความรู้ เจตคติ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ รวมทั้งได้รับการกระตุ้นส่งเสริมให้สนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีความสุขที่จะค้นคว้า สืบเสาะแสวงหา รวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (จันทร์ คุปตะวาทีน, 2552) เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของวิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเองเพื่อให้ได้ทั้งทักษะกระบวนการและความรู้ จากวิธีการสังเกต การสำรวจ การทดลอง และให้ผู้เรียนเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการและมีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้และแก้ปัญหาที่หลากหลาย รวมทั้งได้ทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ดังนั้น ครูผู้สอนจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญที่จะต้องจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีศักยภาพบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

จากผลการทดสอบระดับนานาชาติและระดับชาติวิชาวิทยาศาสตร์ พบว่า การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับประถมศึกษาพบว่า ยังต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ดังปรากฏจากรายงานผลการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Program

for International Student Assessment : PISA) ปี 2012, 2015 และ 2018 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยเท่ากับ 444, 421 และ 426 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD หรือองค์กรความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ และเมื่อพิจารณาแนวโน้มประเด็นการทดสอบด้านการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ (Science Literacy) ของนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า มีคะแนนอยู่ในกลุ่มต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ผลจากการทดสอบความรู้วิทยาศาสตร์ระดับนานาชาติของนักเรียนระดับประถมศึกษาสะท้อนคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่จะต้องนำมาสู่การหาแนวทางพัฒนา ซึ่งสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยนั้นประสบปัญหาอยู่หลายประการ ประการแรก คือ ครูวิทยาศาสตร์มีจำนวนไม่เพียงพอ โดยเฉพาะสถานศึกษาขยายโอกาสไม่มีครูที่จบวิชาเอกวิทยาศาสตร์ทำให้ต้องใช้ครูที่จบวิชาเอกอื่นมาสอนแทน ประการที่สอง คือ ครูขาดความชำนาญในเนื้อหาวิชาที่สอน ซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์จำนวนมากไม่ใช่ครูที่จบวิชาเอกวิทยาศาสตร์โดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานศึกษาขยายโอกาสขนาดเล็ก และประการที่สาม คือ สถานศึกษาระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่มีครูที่จบเอกวิทยาศาสตร์ไม่เพียงพอ ทำให้ต้องใช้ครูที่จบวิชาเอกอื่น ๆ มาสอนวิทยาศาสตร์แทน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครูขาดความรู้ความชำนาญและความคล่องตัวในเนื้อหาวิชา เมื่อศึกษาปัญหาเฉพาะประเด็นของการจัดการเรียนการสอนของครูระดับประถมศึกษาจะพบว่าครูวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาขาดความสามารถที่จะบูรณาการความรู้วิทยาศาสตร์กับความรู้ทางการสอน และการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาการอบรมเชิงปฏิบัติการ เน้นการพัฒนาเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ ซึ่งการพัฒนานั้นไม่ได้เกิดจากความต้องการของครูอย่างแท้จริงจึงไม่สามารถช่วยให้ครูวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่พัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเต็มตามศักยภาพได้ (สิรินภา กิจเกื้อกูล, 2557)

จากสภาพดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และศักยภาพของครูวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาให้ควบคู่กันไป ซึ่งการพัฒนาครูสอนวิทยาศาสตร์ควรแก้ปัญหาให้ตรงจุดและต้องมีการติดตามและประเมินผลของการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบตามสภาพปัญหาและความต้องการของครูและโรงเรียนเป็นหลักในการพัฒนาที่เกิดจากความสนใจของทุกฝ่ายโดยมีเป้าหมายร่วมกันที่สำคัญ โดยแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาครูคือการพัฒนาตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของสมาชิกในชุมชนผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนผลการปฏิบัติโดยการนำประสบการณ์ในการจัดการ

เรียนการสอนของครูแต่ละคนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ การดำเนินการอย่างเป็นองค์รวม เน้นความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร มีการทำงานเป็นทีมเพื่อ ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น และ เกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองและการอุทิศตนทางวิชาชีพเพื่อศิษย์อีกด้วยอีกทั้งผลจาก การสร้างชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในโรงเรียนยังช่วยให้ครูมีความรู้สึกผูกพันต่อพันธกิจและ เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น ครูผู้เข้าร่วมชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพจะมี ความกระตือรือร้นเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุตามพันธกิจที่กำหนดไว้โดยการเปลี่ยนแปลงวิธีการ จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะผู้เรียนเพื่อให้บรรลุตามพันธกิจที่ตั้งไว้ (วิจารณ์ พานิช, 2555); (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2562) ดังนั้นการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ของครูวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนนั้นกระบวนการพัฒนาต้องอาศัย ความร่วมมือกันระหว่างครู ผู้บริหาร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องอยู่บนพื้นฐานความ ต้องการของครูและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียน ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญที่จะพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานหรือสถานศึกษาสามารถนำไปพัฒนาศักยภาพของครู ให้สามารถจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา โดยแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษา (R1)

1.1 การศึกษาแนวคิด มาตรฐานการจัดการเรียนรู้และสภาพปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างเป็นประเด็นคำถามนำไปใช้ในการศึกษา ตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษา

1.2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อศึกษาตัวบ่งชี้ของคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษา

1.3 สรุป วิเคราะห์ตัวบ่งชี้ของคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษา

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จำนวน 11 คน ประกอบด้วยนักการศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา การสอนวิทยาศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 8 คน และครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ จำนวน 3 คน เป็นผู้ที่มิมีประสบการณ์สอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี โดยได้จากการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) ผู้วิจัยสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือโดยศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จากเอกสารและงานวิจัย เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยใช้คำถามแบบปลายเปิด และนำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความสอดคล้องระหว่างประเด็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์กับวัตถุประสงค์ และนำมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruency : IOC) มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 จากนั้นปรับปรุงและแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำข้อมูลที่ได้มาสรุปเพื่อกำหนดเป็นตัวบ่งชี้ของคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษา

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษา บนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (D1)

การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยการประมวลผลข้อมูลจากการดำเนินการในระยะที่ 1 มาสังเคราะห์เพื่อสร้างรูปแบบฉบับร่าง และประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล จำนวน 5 คน ที่มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาการศึกษา การจัดการเรียนรู้ 8 ปีขึ้นไป มีบทความวิชาการ งานวิจัย หรือตำราเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ หรือ ผลงานเกี่ยวกับแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

เก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยจัดทำร่างรูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพนำไปประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน และนำคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruency: IOC) โดย มีค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง 0.80 - 1.00

วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาจากค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเกณฑ์การยอมรับความเหมาะสมในการวิจัยครั้งนี้ คือ ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ระดับ 3.50 ขึ้นไป

ระยะที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (R2)

ผู้วิจัยทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทาง

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูประถมศึกษาที่สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2562 ที่มีวุฒิการศึกษาที่ไม่ตรงกับสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านแพง โรงเรียนบ้านคำสมิง โรงเรียนบ้านเกษม จำนวน 15 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แบบประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และแบบประเมินความพึงพอใจของครูต่อรูปแบบฯ

เก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับกลุ่มเป้าหมาย และประเมินประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้

วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หลังจากการทดลองใช้รูปแบบ

วิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์คะแนนคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์หลังทดลองใช้รูปแบบของกลุ่มเป้าหมายจากการประเมินของผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ และการประเมินตนเองในรอบที่ 1, 2 และ 3 โดยใช้สถิติ Wilcoxon Signed Rank Test และวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบกับเกณฑ์

ระยะที่ 4 การปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษา บนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (D2)

ผู้วิจัยประเมินผลการนำรูปแบบไปใช้ เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ สำหรับนำไปปรับปรุงองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบในส่วนที่ยังมีข้อบกพร่องให้สมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษา

ผลการศึกษาและสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาสังเคราะห์สรุปตัวบ่งชี้ของคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษา ได้ ตัวบ่งชี้หลัก 4 ด้าน และตัวบ่งชี้อย่อย 15 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ การกำหนดสาระการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และการเขียนแผนจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการเสริมสร้างกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่สะท้อน TPACK การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ของนักเรียน และการใช้คำถามของครู 3) ด้านการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ จำนวน 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การเลือกสื่อ/แหล่งเรียนรู้ และการใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การออกแบบเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการใช้ผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2. ผลการพัฒนาแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ผลการพัฒนาแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบมี 6 องค์ประกอบ คือ ที่มาและความสำคัญ หลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้างเนื้อหา กระบวนการดำเนินการ และการวัดและประเมินผล โดยกระบวนการดำเนินการในรูปแบบซึ่งมีลักษณะ

เฉพาะที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นมี 6 ขั้นตอน เรียกว่า “PLCCCA” ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะช่วยเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 4.52 รายละเอียดของกระบวนการมีดังนี้

2.1 ขั้นเตรียมการ (Preparing to Action) เป็นการสร้างความตระหนักด้วยการประชุมแลกเปลี่ยน การศึกษาแหล่งเรียนรู้สร้างแรงบันดาลใจ ด้วยการศึกษาริเริ่มจากโรงเรียนต้นแบบและประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้และพัฒนานักเรียนด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเป็นการสร้างแรงบันดาลใจและเปิดใจเรียนรู้ของครู

2.2 ขั้นสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning to Action) เป็นการสร้างองค์ความรู้และความสามารถในการจัดการเรียนรู้ให้กับครูด้วยอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ที่ดีจากครูต้นแบบ ฝึกปฏิบัติการออกแบบการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.3 ขั้นฝึกปฏิบัติการออกแบบบทเรียนร่วมกัน (Collaborating to Action) เป็นการที่ครูร่วมกันออกแบบบทเรียนผ่านกระบวนการของการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) โดยการกำหนดประเด็นปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ต้องการพัฒนา วางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ให้ข้อเสนอแนะโดยผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนครู เพื่อให้ได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์และนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

2.4 ขั้นปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ (Classroom Action) เป็นขั้นที่ครูนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน และมีการสังเกตชั้นเรียนจากทีมเรียนรู้ประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ และเพื่อนครู โดยการสังเกตชั้นเรียนจะให้ความสำคัญในการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นหลัก

2.5 ขั้นร่วมสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ (Creative Reflection) เป็นการสะท้อนผลอย่างสร้างสรรค์จากการจัดการเรียนรู้ใช้การชี้แนะเพื่อนำไปสู่การพัฒนา (C & M) โดยครู ผู้บริหาร นักวิชาการ ร่วมกันสะท้อนผลการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู ซึ่งจะให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นหลัก และให้คำชี้แนะ เสริมพลังเชิงบวกในสิ่งที่ปฏิบัติได้ดี และให้คำแนะนำ ชี้แนะในประเด็นที่ควรแก้ไขอย่างเป็นกัลยาณมิตรเพื่อนำไปปรับปรุงให้ดีขึ้น

2.6 ขั้นสรุปสู่การประยุกต์ใช้ (Apply to Action) เป็นการสรุปประเด็นการเรียนรู้ไปพัฒนาต่อยอดในวงรอบต่อไปในประเด็นทำได้ดี และประเด็นที่ต้องการพัฒนา

3. ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

3.1 คุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครู อยู่ในระดับดี และผลการพัฒนาครู จำนวน 3 วงรอบ พบว่า มีแนวโน้มสูงขึ้น การเปรียบเทียบผลระหว่างวงรอบที่ 1 กับวงรอบที่ 2, วงรอบที่ 2 กับวงรอบที่ 3 และวงรอบที่ 1 กับวงรอบที่ 3 พบว่ามีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมทั้งคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครู ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จากการพัฒนาครู จำนวน 3 วงรอบ พบว่า มีแนวโน้มสูงขึ้นเช่นกัน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบรายคู่การประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษา วงรอบที่ 1 วงรอบที่ 2 และวงรอบที่ 3

การเปรียบเทียบ	คุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครู	n	Mean	S.D.	Z	p
1	วงรอบที่ 1	15	17.867	1.407	-3.421	.001**
	วงรอบที่ 2	15	29.067	2.738		
2	วงรอบที่ 2	15	29.067	2.738	-3.421	.001**
	วงรอบที่ 3	15	35.667	1.952		
3	วงรอบที่ 1	15	17.867	1.407	-3.420	.001**
	วงรอบที่ 3	15	35.667	1.952		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ความพึงพอใจของครูที่มีต่อของครูที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 4.51 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาครูในระดับมาก จำนวน 8 ข้อ และมากที่สุดจำนวน 10 ข้อ และมีความพึงพอใจสูงสุด 3 ลำดับแรกคือ การศึกษาเรียนรู้จากโรงเรียนต้นแบบที่ดี มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 รองลงมาคือ ขั้นตอนการปฏิบัติการทำงานร่วมกัน ครูได้ร่วมกัน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 และขั้นร่วมสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ๓ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาดังกล่าวชี้ว่าคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาพบว่าคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครู ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้หลัก การออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับข้อกำหนดเกี่ยวกับสมรรถนะครูของสำนักงานเลขาธิการ

ครูสภา ที่กำหนดให้การจัดการเรียนรู้ การเลือกใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นมาตรฐานความรู้ของครู ที่ประกอบด้วยสาระความรู้ และสมรรถนะที่ครูต้องทำได้ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2561) ส่วนสมรรถนะประจำสายงานครูของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เป็นสมรรถนะประจำสายงานครูที่ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การสร้างและพัฒนาหลักสูตร ความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) นอกจากนั้นตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นยังเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของฉัตรชัย หวังมีจมี และ งามอาจ นัยพัฒน์ ที่ศึกษาสมรรถนะของครูไทยในศตวรรษที่ 21 พบว่า สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และสมรรถนะด้านการวัดประเมินผลเพื่อการพัฒนาและคำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายระหว่างบุคคล เป็น 2 ใน 7 ของสมรรถนะครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 (ฉัตรชัย หวังมี และงามอาจ นัยพัฒน์, 2560)

2. ผลการพัฒนาแบบการพัฒนาคูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบ 6 ประการ ได้แก่ ที่มาและความสำคัญ หลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้างเนื้อหา กระบวนการดำเนินการ และการวัดและประเมินผล รวมทั้งผลการประเมินความเหมาะสมรูปแบบการพัฒนาคู พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากการศึกษาสังเคราะห์แนวคิดสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบของลักษณะชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่นำมาใช้ในรูปแบบการพัฒนาคู ครั้งนี้มาจากการศึกษาเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิแล้วสังเคราะห์องค์ประกอบของลักษณะชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพประกอบด้วย 6 ประการ ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การร่วมมือร่วมพลัง ชุมชนกัลยาณมิตร การร่วมมือมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน การเปิดรับคำชี้แนะ และการสะท้อนการปฏิบัติ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 6 ประการ มีความสำคัญและสอดคล้องกันในอนาคตจะสนับสนุนให้การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายโดยเฉพาะด้านคุณภาพผู้เรียน จากองค์ประกอบของลักษณะชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่นำเสนอข้างต้นจะเห็นว่าสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กล่าวว่างค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพประกอบด้วย การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Values and Norms) การร่วมมือมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (Collective Focus on Student Learning) การร่วมมือร่วมพลัง (Collaboration) การเปิดรับคำชี้แนะและการศึกษาการปฏิบัติจริง (Expert Advice and Study Visit) และการสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection Dialogue) (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2561)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hassan, R. et al. ที่ศึกษาและนำเสนอรูปแบบการจัดกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในประเทศมาเลเซียเพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนและการเรียนรู้ สร้างการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาการเห็นคุณค่าแห่งตนเองของครู ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย การสร้างวิสัยทัศน์และพันธกิจร่วมกัน (Shared Vision and Mission) การสร้างภาวะผู้นำและการสนับสนุนผู้นำในการก่อตั้งชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในโรงเรียน (Leadership Sharing and Supportive Leadership) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และการใช้ประสบการณ์ (Collective Learning and Learning Application) การแบ่งปันวิธีการปฏิบัติหรือวิธีการจัดการเรียนการสอนของแต่ละบุคคล (Personal Practice Sharing) และการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กรภายนอก (Organization Support) คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ และรัฐบาล (Hassan, R. et al., 2018) ในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยังตรงกับหลักการของ มนตรี แยมกสิกร ที่กล่าวว่า การพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพต้องปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาครูจากเน้นการใช้การฝึกอบรม มาเป็นการสร้างกิจกรรมให้ครูร่วมกันเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยการปฏิบัติจริง ซึ่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนาครู (มนตรี แยมกสิกร, 2560) ดังนั้นการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะช่วยให้ครูมีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมกันสร้างสรรค์ ร่วมกันแก้ปัญหา ร่วมกันค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหาของแต่ละโรงเรียน

เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ งานวิจัยนี้ได้สังเคราะห์กระบวนการดำเนินการตามรูปแบบ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ใช้ชื่อ “PLCCCA” ซึ่งกระบวนการทั้ง 6 ขั้น มีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน เป็นไปตามองค์ประกอบของลักษณะชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และรูปแบบนี้ใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาครู เนื่องมาจากเหตุผลหลายประการ อาทิ การให้ความสำคัญของงานหลักของครู การให้ความสำคัญกับบริบทการทำงานของครูที่มีเป้าหมายเหมือนกัน คือ การพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นการใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาครู ช่วยเสริมสร้างความเป็นชุมชน เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเพื่อขับเคลื่อนสู่เป้าหมายเดียวกัน ดังที่ Thompson & Niska กล่าวว่าโรงเรียนมีความเป็นชุมชนมากกว่าความเป็นองค์กรจะยึดโยงกันด้วยค่านิยม แนวคิด และสมาชิกในชุมชนมีความเป็นกัลยาณมิตรเชิงวิชาการ และยึดหลักต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ปฏิบัติงานมุ่งสู่พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (Thompson, G. & Niska, J. M., 2004) และผลของการพัฒนากระบวนการนี้ยังเป็นไปทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ ปองทิพย์ เทพอารีย์ ที่พบว่าประสิทธิผลของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพของครูประถมศึกษา ส่งผลให้สมรรถนะเชิงวิชาชีพครูด้านการพัฒนาตนเอง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการวัดและประเมินทางสภาพจริงหลังการทดลองใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนทดลองใช้รูปแบบ (ปองทิพย์ เทพอารีย์, 2557)

3. ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า คุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครู อยู่ในระดับดีและจากการพัฒนาครู จำนวน 3 วงรอบพบว่า คุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูมีแนวโน้มสูงขึ้น จากผลการวิจัยจะพบว่ามีเหตุผลหลายประการที่สนับสนุนประสิทธิผลของรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ดังนี้

3.1 ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ภายใต้ปฏิสัมพันธ์เชิงบวก โดยการเปลี่ยนรูปแบบจากการสั่งการมาเป็นการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมมือกัน ทำให้ครูเปิดใจที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมเสริมหนุนซึ่งกันและกัน เพื่อนครูด้วยกัน กระทั่งเกิดผลชัดเจนจากการปฏิบัติและท้ายที่สุดก็นำมาสู่องค์ความรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ในโอกาสต่อไป ดังที่ Mazano ให้แนวคิดที่สอดคล้องกันว่า วัฒนธรรมแห่งความร่วมมือภายในโรงเรียน โดยเพื่อนร่วมงานมีปฏิสัมพันธ์ แบ่งปันกันในเรื่องความผิดพลาด เสริมสร้างกัน วิเคราะห์ และสังเคราะห์วิธีการสอน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศการทำงานที่เน้นการทำงานแบบร่วมมือกันแบบมืออาชีพของครู สามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Mazano, R. J., 2003) ซึ่งทั้งทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในเชิงลึกโดยเป็นการเรียนแบบปฏิบัติ (Active Learning)

3.2 พื้นที่การพัฒนาสอดคล้องกับความเป็นจริงในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งเป้าหมายของการพัฒนาเกิดจากปัญหาที่ครูพบจากการปฏิบัติการสอน และครูต้องการที่จะแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียน เมื่อลงมือปฏิบัติการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จริงภายใต้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพก็ได้เกิดภาพความร่วมมือจากสมาชิกในโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ จนกระทั่งสามารถคลี่คลายปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนให้ดีขึ้น ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา นำเสนอข้อสรุปจากการสังเคราะห์สารสนเทศด้านการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การพัฒนาครูและผู้บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ถือเป็นแนวทางหนึ่งที่มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ สอดคล้องกับแนวการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561) เพราะเป็นการพัฒนาตามสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนและครูผู้เข้ารับการพัฒนาอย่างแท้จริงเกิดวัฒนธรรมการพัฒนางานสม่ำเสมอและต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

3.3 การชี้แนะโดยผู้เชี่ยวชาญ ช่วยให้ครูมีแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ สอดคล้องกับ วัชรยา เล่าเรียนดี ระบุว่า การเป็นผู้ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ เป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาวิชาชีพครู เนื่องจากข้อมูลพื้นฐานของครูที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย เป็นครูที่ไม่ได้จบวิชาเอกวิทยาศาสตร์ สภาพปัญหาที่พบ คือ ครูขาดความมั่นใจในการสื่อสารองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และทักษะการปฏิบัติการทดลอง การให้ความสำคัญเรื่องจุดเน้นที่เป็นลักษณะเฉพาะของรายวิชาวิทยาศาสตร์ คือ ทักษะ

กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงการปรับประยุกต์ใช้สื่อรอบตัวในการนำมาใช้จัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ (วัชรฯ เล่าเรียนดี, 2556)

3.4 มุมมองต่อการเรียนรู้ที่มีเปลี่ยนไปของครู ทั้งมุมมองต่อตนเองในด้านการรับรู้ความสามารถในตนเอง (Self - efficacy) ในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และมุมมองต่อครูในโรงเรียนหรือผู้เชี่ยวชาญภายนอกที่เปลี่ยนไปในลักษณะของเพื่อนร่วมทางที่มีความปรารถนาดีต่อกัน ชี้แนะเพื่อให้เกิดแนวทางที่ดีในการพัฒนาผู้เรียน เกิดแรงจูงใจที่ดีในการปฏิบัติงานนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความเชื่อในการพัฒนาวิชาชีพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Tam, A. ที่พบว่า การเข้าร่วมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูเกิดการเปลี่ยนแปลง คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการทำงานร่วมกัน การเกิดวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน และการสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และยังช่วยให้ครูเอาชนะความยากลำบากในการจัดการปัญหาที่เกิดจากการเรียนรู้และสร้างแรงจูงใจให้ครูเกิดการพัฒนาศักยภาพเรียนอย่างสม่ำเสมอ (Tam, A., 2014)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบของการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งเป็นรูปแบบที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ผ่านกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยฉบับนี้ แสดงดังภาพที่ 1

รูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

1. ที่มาและความสำคัญ

แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูให้ตรงตามความต้องการของครูอย่างแท้จริงควรพัฒนาครูให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสถานศึกษาซึ่งแต่ละแห่งมีบริบทที่แตกต่างกัน ทั้งจำนวนครูผู้สอน ปัญหาผู้สอนไม่ตรงเอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนซึ่งต้องให้สถานศึกษา ผู้บริหาร ครู มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัญหาและร่วมกันออกแบบแนวทางการพัฒนาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาครู คือ การพัฒนาตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของสมาชิกในชุมชน ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนผลการปฏิบัติ โดยการนำประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนของครูแต่ละคนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ การดำเนินการอย่างเป็นองค์รวมเน้นความสัมพันธ์กับภายนอกมีครู มีการทำงานเป็นทีมเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งเกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองและการอุทิศตนทางวิชาชีพเพื่อศิษย์

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3. หลักการของรูปแบบ

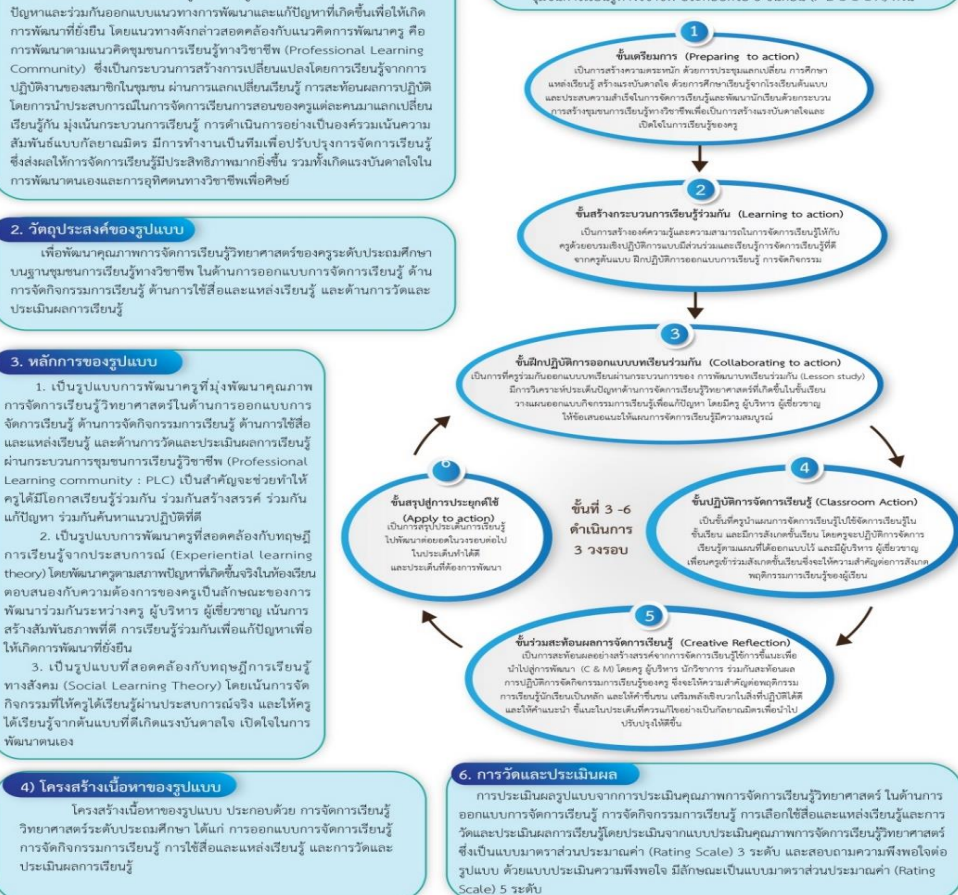
1. เป็นรูปแบบการพัฒนาครูที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) เป็นสำคัญจะช่วยให้ครูได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมกันสร้างสรรค์ ร่วมกันแก้ปัญหา ร่วมกันค้นหาแนวปฏิบัติที่ดี
2. เป็นรูปแบบการพัฒนาครูที่สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential learning theory) โดยพัฒนาครูตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในท้องถิ่นตอบสนองกับความต้องการของครูเป็นลักษณะของการพัฒนาที่ร่วมกันระหว่างครู ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ เน้นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. เป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) โดยเน้นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้ครูได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง และให้ครูได้เรียนรู้จากต้นแบบที่ดีเกิดแรงบันดาลใจ เปิดใจในการพัฒนาตนเอง

4) โครงสร้างเนื้อหาของรูปแบบ

โครงสร้างเนื้อหาของรูปแบบ ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา ได้แก่ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

5) กระบวนการดำเนินการ มี 6 ขั้นตอน ได้แก่

กระบวนการดำเนินการของรูปแบบได้จากการศึกษาและสังเคราะห์ทฤษฎีการเรียนรู้ กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ รูปแบบการพัฒนาครู และการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยกระบวนการของรูปแบบที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน (P-L-C-C-A) ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาครูที่เสริมสร้างการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาบนฐานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษา ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 4 ด้าน และตัวบ่งชี้อย่อย 15 ตัวบ่งชี้ รูปแบบการพัฒนาครูที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) ที่มาและความสำคัญ 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) โครงสร้างเนื้อหา 5) กระบวนการดำเนินการ ซึ่งมี 6 ขั้นตอน เรียกว่า “PLCCCA” ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นและผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว ขั้นที่ 1 Preparing to action (P) ขั้นเตรียมการ ขั้นที่ 2 Learning to Action (L) ขั้นสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นที่ 3 Collaborating to Action (C) ขั้นฝึกปฏิบัติการออกแบบบทเรียนร่วมกัน ขั้นที่ 4 Classroom Action (C) ขั้นปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 Creative Reflection (C) ขั้นร่วมสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 6 Apply to Action (A) ขั้นสรุปสู่การประยุกต์ใช้ และ (6) การวัดและประเมินผล และผลการประเมินความเหมาะสมรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.52 และผลการประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูอยู่ในระดับดี ส่วนผลการพัฒนาครูจำนวน 3 วงรอบ พบว่า คุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูวงรอบที่ 1 วงรอบที่ 2 และวงรอบที่ 3 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีพัฒนาการสูงขึ้น และครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1) การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาต่อบริบทครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่จบไม่ตรงเอกที่มีประสบการณ์ในการสอนและวิชาเอกแตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้กำหนดเกณฑ์ในการจัดทีมเรียนรู้ เป็นผลให้การเรียนรู้ของแต่ละคนใช้เวลาไม่เท่ากัน ในการนำผลการวิจัยไปใช้ การจัดทีมเรียนรู้ของครูควรมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของครูให้มีความใกล้เคียงกันเพื่อให้การเรียนรู้ของทีมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน 2) ตัวบ่งชี้การพัฒนาครู ที่ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีความจำเป็นต้องพัฒนาเป็นลำดับขั้น เนื่องจากแต่ละตัวบ่งชี้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาตัวบ่งชี้ในลำดับต่อไป 3) การดำเนินการพัฒนาครูในครั้งนี้ มีผู้มีส่วนร่วมจาก 3 หน่วยงานหลัก ได้แก่ สถาบันผลิตครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ผู้สนใจนำผลการวิจัยไปใช้ สามารถเพิ่มแหล่งที่มาของหน่วยงานผู้มีส่วนร่วมได้ตามความเหมาะสมทั้งนี้ควรพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของหน่วยงานกับกลุ่มเป้าหมายที่จะพัฒนา ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูที่จบไม่ตรงเอก 2) ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรพัฒนาครูที่จบไม่ตรงวิชาเอก ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และทุกระดับการศึกษาในการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรเสริม (Enrichment Curriculum) เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับครูวิทยาศาสตร์ สำหรับเป็นทางเลือกในการพัฒนาตนเองของครู เช่น ทักษะการใช้คำถาม ทักษะการปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์ ทักษะการผลิตสื่อวิทยาศาสตร์ในท้องถิ่น 4) ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพกรณีศึกษาวิธีการเรียนรู้สู่การเป็นครูต้นแบบที่จบไม่ตรงเอก

เอกสารอ้างอิง

จันตรี คุปตะวาทีน. (2552). หน่วยที่ 3.1 หลักสูตรสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ในประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน หน้า 5-25 สุวรรณียะหะการ (บรรณาธิการ). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ฉัตรชัย หวังมี และองอาจ นัยพัฒน์. (2560). สมรรถนะของครูไทยในศตวรรษที่ 21: ปรับการเรียนรู้เปลี่ยนสมรรถนะ. วารสาร HR intelligence, 12(2), 47-63.
- ปองทิพย์ เทพอารีย์. (2557). การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสำหรับครูประถมศึกษา. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 6(2), 284-296.
- มนตรี แยมกสิกร. (2560). กระบวนทัศน์ที่จำเป็นต่อการพัฒนาครูในระบบและรูปแบบการพัฒนาครูที่เหมาะสมกับความเป็นไทยและความเป็นสากล. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2556). ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ช การพัฒนาวิชาชีพ: ทฤษฎีกลยุทธสู่การปฏิบัติ. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ตาตาพับลิเคชั่น จำกัด.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2562). การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). ครูวิทยาศาสตร์มีอาชีพแนวทางสู่การเรียนรู้การสอนที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: อินเทอร์เน็ตดูเคชั่นซัพพลายส์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือการประเมินสมรรถนะครูสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2553. เรียกใช้เมื่อ 4 ธันวาคม 2562 จาก <http://www.tmk.ac.th/teacher/capacity.pdf>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2561). คุรุสภา: PLC ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community). เรียกใช้เมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2561 จาก <https://sites.google.com/a/esdc.go.th/kpt1-plc/home/plc1>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2560 (IMD 2017). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). สภาวะการศึกษาไทย ปี 2560/2561 ฐานข้อมูลกับการบรรลุตามเป้าหมายแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ 21 เซ็นจูรี จำกัด.

- สิรินภา กิจเกื้อกูล. (2557). กรณีศึกษาการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
ประถมศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(2),
165 - 171.
- Hassan, R. et al. (2018). Professional Learning Community in Malaysia.
International Journal of Engineering & Technology, 30(7), 433 - 443.
- Mazano, R. J. (2003). What works in schools: Translating Research into action.
Alexandria, VA: Association for for Supervision and Curriculum
Development.
- Tam, A. (2014). The role of a Professional learning community in Teacher change:
a perspective from beliefs and practices. Teachers and Teaching Theory
and Practice (Teachers Teach Theor Pract), 21(1), 1-22.
- Thompson, G. & Niska, J. M. (2004). Professional learning communities, leadership
and student learning. Retrieved February 8, 2018, from [http://www.nmsa.
org/ Publicationa/RMLEOnline/tabid/101/Defacuit.aspx](http://www.nmsa.org/Publicationa/RMLEOnline/tabid/101/Defacuit.aspx).

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏ
ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

MODEL FOR DEVELOPING THE ACADEMIC PERSONNEL
COMPETENCIES OF RAJABHAT UNIVERSITY IN THE NORTHEAST

พานูวัฒน์ กิตติกรวรรณนท์ รัตนพิมลพลแสน

Panuwat Kittikronwaranon Rattanapimonphonsaen

วันทนี แสนภักดี

Vanthanee Saenpakdee

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Northeastern University, Thailand

สัญญา เคนาภูมิ

Sanya Kenaphoom

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University, Thailand

E-mail: panuwat@sut.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 2) เสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 347 คน สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการสัมภาษณ์เป็นผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการ จำนวน 12 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบไปด้วย 3 ปัจจัย ดังนี้ 1.1) ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กร (Adjusted R Square = .009) 1.2) ปัจจัยวินัยและการพัฒนาตนเอง (Adjusted R Square = .022) 1.3) ปัจจัยความผูกพันต่อองค์กร (Adjusted R Square = .022) และ 2) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการใน

* Received 29 October 2020; Revised 15 March 2021; Accepted 22 March 2021

การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 2.1) ปัจจัยองค์การ มี 4 ปัจจัย ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กร การส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา นโยบายของมหาวิทยาลัย และการสื่อสารภายในองค์กร 2.2) ปัจจัยทุนเสริม มี 4 ปัจจัย ได้แก่ การอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ คลินิกวิจัยและตำแหน่งทางวิชาการ กองทุนพัฒนาบุคลากร พี่เลี้ยงทางวิชาการ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และเงินประจำตำแหน่งและค่าตอบแทน 2.3) ปัจจัยบุคคล มี 4 ปัจจัย ได้แก่ เจตคติต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ วินัยและการพัฒนาตนเอง และความผูกพันต่อองค์กร

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนาสมรรถนะ, บุคลากรสายวิชาการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏ, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) Analyze factors affecting the competency of academic personnel in promoting academic positions, Rajabhat University in the Northeast. 2) Propose a model for developing academic personnel competency for promoting academic positions. This research is a mixed method research, The quantitative sample surveyed was 347 academic personnel. The statistics were mean, percentage, standard deviation, and multiple regression analysis. Moreover, there was a sample group of qualitative sample which 12 people were interviewed. The qualitative data analysis was performed using content analysis and a data triangle validation. The results were 1) The factors affect work development included 1.1) Organization Culture (Adjusted R Square = .009), 1.2) Self - Development (Adjusted R Square = .022), 1.3) Organization's devoting (Adjusted R Square = .022) and 2) The model for developing the academic personnel in promoting academic positions in Rajabhat University in the Northeast consisted of 2.1) 4 organization dimensions were; Organization Culture, Supervisor promotion and support, University policy, and Internal communication. 2.2) 4 Dimensions of reinforcements were; Training to prepare for requesting for academic positions, research clinics and academic placements, human resource development funds, academic mentors, information technology systems, and position allowance. And 2.3) 4 Personal dimensions were Attitude towards academic placement, achievement motivation, discipline, and personal development, and organizational commitment.

Keywords: Competency, Development Model, Academic Personnel, Rajabhat University, The Northeast

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นมหาวิทยาลัยสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ซึ่งจากพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดในมาตรา 7 ไว้ว่า ให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547)

การขยายตัวทางการศึกษาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางวิชาการ เทคโนโลยี และกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความท้าทายของสถาบันการศึกษาที่ต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน โดยที่มหาวิทยาลัยราชภัฏที่ปัจจุบันเปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ในหลากหลายสาขาประสบปัญหาที่ต้องการการพัฒนาอาจารย์ ทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพ ในด้านปริมาณ อาจารย์ที่จบการศึกษาและมีศักยภาพตรงตามหลักสูตร มีจำนวนน้อยไม่สอดคล้องกับจำนวนของนักศึกษา ส่วนในด้านคุณภาพ อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอนและการวิจัย อยู่ในระดับน้อย ขาดความชำนาญในการสอน ขาดทักษะความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เครื่องมือ และอุปกรณ์ทางด้านการผลิตสื่อ รวมถึงขาดประสบการณ์ในวิชาชีพ ทำให้เน้นสอนแต่ภาคทฤษฎีซึ่งส่งผลโดยตรงต่อปัญหาการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ คุณภาพบัณฑิต คุณภาพหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร (สุเมธ แยม่นุ่น, 2555) นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏ จะเห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏหลายแห่งขาดอาจารย์ที่มีความรู้ ความสามารถทางวิชาการ ความเชี่ยวชาญ ทางวิชาชีพในระดับชั้นนำ และมีคุณสมบัติอย่างแท้จริงหรือการเร่งรับบุคลากรสายวิชาการใหม่เข้ามา เพื่อแก้ไขปัญหาจำนวนอาจารย์ที่ไม่เพียงพอจึงอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาศักยภาพทางวิชาการและความสามารถในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายวิชาการให้มีมาตรฐานสอดคล้องกับการปฏิบัติงาน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิชาการและนักวิชาชีพ ในรูปแบบเครือข่ายอย่างเป็นระบบ ยังมีน้อยทำให้บุคลากรสายวิชาการขาดแรงผลักดันในการติดตามความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้า ในศาสตร์ของตนเองขาดบรรยากาศทางวิชาการ และขาดโอกาสใน

การพัฒนาประสบการณ์ทางวิชาชีพกับองค์กร สมาคมวิชาการและวิชาชีพทั้งในประเทศและในระดับนานาชาติ (โสภภาพร กล้าสกุล, 2554)

อย่างไรก็ตามปัญหาและความสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการ ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนามหาวิทยาลัยในยุคของโลกาภิวัตน์ และในยุคที่มีการแข่งขันทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา การพัฒนาคุณภาพของมหาวิทยาลัย และการพัฒนาคุณภาพของบุคลากรสายวิชาการให้มีความความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านตามสาขาวิชามีความจำเป็นเป็นอย่างมากซึ่งการพัฒนาบุคลากรสายวิชาการ เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สะท้อนถึงการพัฒนาสมรรถนะ คือ การพัฒนาเองเพื่อก้าวเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการในระดับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ (โสภภาพร กล้าสกุล, 2554)

มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบไปด้วย 11 มหาวิทยาลัย ดังนี้ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 6) มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ 7) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ 8) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 9) มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ 10) มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด และ 11) มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2563) โดยผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการวิจัย เป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขต (กลุ่ม) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีสัดส่วนจำนวนอาจารย์ที่ดำรงตำแหน่งทางวิชาการในระดับสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีจำนวนบุคลากรสายวิชาการ ทั้งสิ้น 650 คน แบ่งเป็นผู้ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 494 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 21.53 และรองศาสตราจารย์ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 2.64 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีจำนวนบุคลากรสายวิชาการ ทั้งสิ้น 659 คน แบ่งเป็นผู้ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 494 คน คิดเป็นร้อยละ 74.96 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 20.94 และรองศาสตราจารย์ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 4.09 และ 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีจำนวนบุคลากรสายวิชาการ ทั้งสิ้น 562 คน แบ่งเป็นผู้ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 431 คน คิดเป็นร้อยละ 76.69 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 20.10 และรองศาสตราจารย์ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 3.20 และมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีสัดส่วนของจำนวนอาจารย์ที่ดำรงตำแหน่งทางวิชาการระดับต่ำ 3 ลำดับท้าย ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มีจำนวนบุคลากรสายวิชาการทั้งสิ้น 213 คน แบ่งเป็นผู้ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 89.67 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 9.85 และรองศาสตราจารย์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.46 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มีจำนวนบุคลากร 316 คน แบ่งเป็นผู้ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 295 คน คิดเป็นร้อยละ 93.35 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 6.65 และ 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีจำนวนบุคลากรสายวิชาการ ทั้งสิ้น 262 คน แบ่งเป็นผู้ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 83.97 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 15.65 และรองศาสตราจารย์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.38 (ศูนย์สารสนเทศอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561)

จากข้อมูลที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น จะเห็นได้ว่าบุคลากรในมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อที่จะสามารถใช้ศักยภาพของบุคลากรได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากร ที่ปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำผลการศึกษามาพัฒนาเป็นรูปแบบในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรสายวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาขีดความสามารถรวมทั้งพัฒนาสมรรถนะในบทบาทหน้าที่ และความก้าวหน้าในวิชาชีพของบุคลากรสายวิชาการ โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาอาจารย์เพื่อพัฒนาสมรรถนะและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางการศึกษาของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. ประชากร คือ บุคลากรสายวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 2,662 คน (ศูนย์สารสนเทศอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561)

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสายวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 347 คน โดยใช้สูตรการคำนวณของ Yamane ผู้วิจัยคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการหาแบบทราบจำนวนประชากร โดยกำหนดค่าความ

เชื่อมั่นที่ 95% ค่าความคลาดเคลื่อน ไม่เกิน 5% ใช้สูตรการคำนวณของ Yamane, T. (Yamane, T., 1967)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตรฐานส่วนประเมินค่า 5 ระดับ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ แบ่งออกเป็น 8 ด้าน ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุ ประสงค์ ของเนื่อหาของ (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าเท่ากับ 0.770 แสดงว่า ข้อคำถามนั้นมีเนื้อหาตรงตามที่ต้องการวัด และได้ทำการทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือตามแนวคิดของครอนบาค (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2553) กับบุคลากรสายวิชาการแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรสายวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน พบว่า มีค่าการทดสอบ 0.842 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อถือสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้อย่างเหมาะสม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และร้อยละ (Percentage) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation จากนั้น การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการ มหาวิทยาลัย ราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยการใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยแบบหุคูณ (Stepwise Multiple Linear Regression Analysis) (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2553)

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนามรรคนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ โดยเลือกมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีสัดส่วนจำนวนอาจารย์ที่ดำรงตำแหน่งทางวิชาการในระดับสูงสุด 3 มหาวิทยาลัย และระดับต่ำ 3 มหาวิทยาลัย รวมจำนวน 12 คน ที่เลือกมาแบบเจาะจง (Focus Group Discussion) ดังนี้ 1) อาจารย์ผู้ดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์/ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สถาบันละ 1 คน 2) ผู้อำนวยการกองบริหารงานบุคคล สถาบันละ 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ใช้สำหรับการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 บันทึกชื่อและสถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 ประเด็นคำถามสัมภาษณ์ และบันทึกสาระจากการสัมภาษณ์

ตามตัวแปรที่ศึกษา และส่วนที่ 3 สรุปประเด็นสาระสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอหนังสือจาก มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย และติดต่อขอความร่วมมือประสานงานและนัดหมายการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล และผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างและสรุปประเด็นสาระสำคัญไว้เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) และใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะบุคลากร สายวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis)

ตัวแปรปัจจัยด้านองค์การ พยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อ สมรรถนะบุคลากรสายวิชาการ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	1.497	.319		4.690	.000		
วัฒนธรรมองค์กร (X ₁)	.124	.054	.126	2.283	.023	.949	1.054
การส่งเสริมและสนับสนุน จากผู้บังคับบัญชา (X ₂)	-.056	.037	-.084	-1.513	.131	.934	1.071
นโยบายของมหาวิทยาลัย (X ₃)	-.024	.036	-.037	-.658	.511	.908	1.101
การสื่อสารภายในองค์กร (X ₄)	-.022	.038	-.034	-.591	.555	.893	1.120
R Square = .142				Adjusted R Square = .009			

จากตารางที่ 1 พบว่า วัฒนธรรมองค์กรมีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณมีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่ากับ (Adjusted R Square = .009)

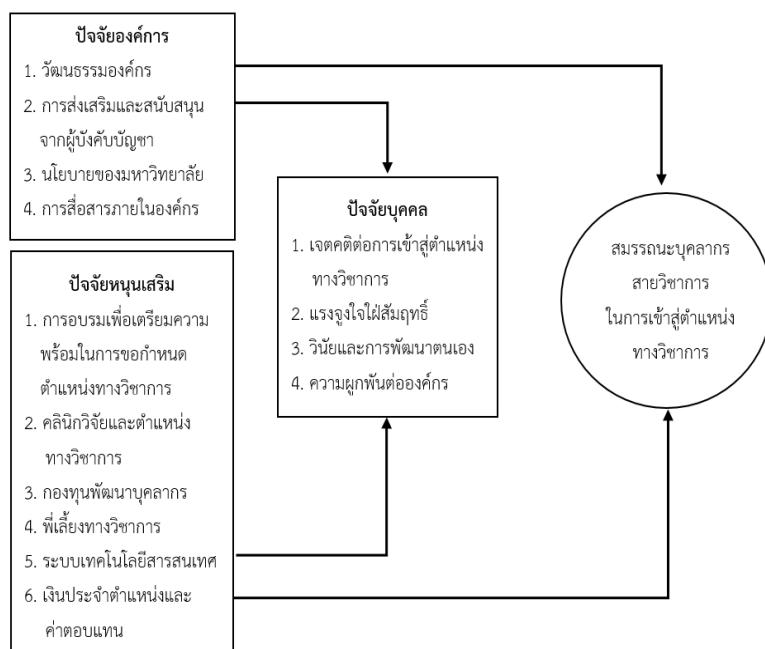
ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะบุคลากร สายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis)

ตัวแปรปัจจัยด้านบุคคลพยากรณ์ ที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะบุคลากร สายวิชาการ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	1.693	.283		5.981	.000		
เจตคติต่อการเข้าสู่ตำแหน่ง ทางวิชาการ (X ₅)	.070	.050	.088	1.401	.162	.713	1.402
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X ₆)	-.113	.064	-.110	-1.764	.079	.728	1.374
วินัยและการพัฒนาตนเอง (X ₇)	.124	.046	.174	2.706	.007	.684	1.463
ความผูกพันต่อองค์กร (X ₈)	-.095	.045	-.128	-2.121	.035	.776	1.289
R Square = .181				Adjusted R Square = .022			

จากตารางที่ 2 พบว่า วินัยและการพัฒนาตนเอง และความผูกพันต่อองค์กร มีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ มีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่ากับ (Adjusted R Square = .022)

การสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการ ในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่ามี 6 ปัจจัยได้แก่ 1) การอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ 2) คลินิกวิจัยและตำแหน่งทางวิชาการ 3) กองทุนพัฒนาบุคลากร 4) พี่เลี้ยงทางวิชาการ 5) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) เงินประจำตำแหน่งและค่าตอบแทน

2. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบไปด้วย ปัจจัยองค์การ ปัจจัยหนุนเสริม และปัจจัยบุคคล ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ จะนำมาสู่การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ รายละเอียดภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่ารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบไปด้วย องค์การ ปัจจัยทุนเสริม และบุคคล ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะนำมาสู่การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ โดยมีแนวทางดังนี้

1. ปัจจัยองค์กร เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการกระทำของบุคลากรสายวิชาการที่แสดงออกในเชิงพฤติกรรมพร้อมทั้งยังสะท้อนแนวทาง ประกอบไปด้วยวัฒนธรรมองค์กร การส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา นโยบายของมหาวิทยาลัย และการสื่อสารภายในองค์กร โดยจากแผนภาพองค์กรจะเป็นปัจจัยที่จะส่งผลไปยังปัจจัยบุคคล ที่มีความเกี่ยวข้อง พร้อมทั้งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้องค์กรยังส่งผลโดยตรงไปยังสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ อีกด้วย

2. ปัจจัยทุนเสริม เป็นปัจจัยที่เป็นผลมาจากงานวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากนั้นผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยดังกล่าวและถือได้ว่า ปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัยเป็นปัจจัยที่เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนต่อปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งก็จะส่งผลไปยังสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้ การอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการ ขอตำแหน่งทางวิชาการ คลินิกวิจัยและ

ตำแหน่งทางวิชาการ กองทุนพัฒนาบุคลากร พี่เลี้ยงทางวิชาการ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และเงินประจำตำแหน่งและค่าตอบแทน

3. ปัจจัยบุคคล เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของบุคคลที่จะนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ประกอบไปด้วย เจตคติต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ วินัยและการพัฒนาตนเอง และความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งก็จะได้รับการสนับสนุนการส่งเสริมมาจากองค์กร และปัจจัยหนุนเสริมที่เข้ามามีส่วนช่วยให้การพัฒนาตนเอง อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยนำประเด็นที่สำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยองค์การ ประกอบไปด้วย 1 ปัจจัย ได้แก่ 1) วัฒนธรรมองค์กร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บุคลากรสายวิชาการในมหาวิทยาลัยราชภัฏมีรูปแบบและแนวทางในการสรรค์สร้างวัฒนธรรมองค์กรพร้อมทั้งมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านวิชาการจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อส่งต่อมายังรุ่นหลัง และการแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่องานวิชาการซึ่งเป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ในการอยู่ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรดา ชัยสุวรรณ ได้ศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชน อภิปรายได้ว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชนคือ ปัจจัยด้านองค์การ ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กร ค่านิยมในการทำงานของผู้บริหาร การส่งเสริมสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย (ศรดา ชัยสุวรรณ, 2550)

ปัจจัยบุคคล ประกอบไปด้วย 2 ปัจจัย คือ 1) วินัยและการพัฒนาตนเอง 2) ความผูกพันต่อองค์กร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการส่งเสริมและสนับสนุนกันและกันเพื่อความสำเร็จของบุคคลและความสำเร็จขององค์กร รวมถึงบุคลากรสายวิชาการมีพฤติกรรมในการปฏิบัติตามแนวทางของจรรยาบรรณวิชาชีพ พร้อมทั้งยังมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ปฏิบัติและมีการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของตนเองที่วางไว้ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจจริงในการพัฒนาสมรรถนะของตนเองเพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตและพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของตนเองในการผลิตผลงานทางวิชาการพร้อมทั้งมีความรักและความผูกพันต่อมหาวิทยาลัย ราชภัฏในฐานะสถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและมีความรู้สึกที่เรารู้สึกว่าเราคือ

ส่วนหนึ่งขององค์กร และองค์กรคือส่วนหนึ่งของเรา นอกจากนี้บุคลากร สายวิชาการยังมีความผูกพันกับมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งสิ่งนี้ จะเป็นตัวสะท้อนนำมาซึ่งความเชื่อมั่นและความศรัทธาในองค์กรและมีความต้องการที่จะเห็นการพัฒนาขององค์กรอันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของตนเองให้สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษฎา วัฒนศักดิ์ ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขอตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน อภิปรายได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขอตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ปัจจัย ด้านการพัฒนาตนเองด้านวิชาการ และปัจจัยด้านเจตคติต่อการขอตำแหน่ง (กฤษฎา วัฒนศักดิ์, 2560)

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า มี 6 ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ 1) การอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการขอตำแหน่งทางวิชาการ 2) คลินิกวิจัยและตำแหน่งทางวิชาการ 3) กองทุนพัฒนาบุคลากร 4) พี่เลี้ยงทางวิชาการ 5) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) เงินประจำตำแหน่งและค่าตอบแทน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของบุคลากรสายวิชาการสิ่งสำคัญประการหนึ่งนั่นก็คือมหาวิทยาลัยมีการจัดอบรมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการพร้อมทั้งแนวทางในการจัดทำผลงานทางวิชาการ ในรูปแบบ Workshop ซึ่งเน้นในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยการเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญจากคณะกรรมการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการของมหาวิทยาลัยทั้งภายในและภายนอกมาให้ความรู้กับอาจารย์ที่จะยื่นขอตำแหน่งทางวิชาการ พร้อมทั้ง ยังมีหน่วยงานมาเข้ามารองรับในการส่งเสริมและสนับสนุนอาจารย์ให้เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ นั่นก็คือคลินิกวิจัยและตำแหน่งทางวิชาการ นอกจากนี้ก็ยังมีให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณในการดำเนินการผ่านกองทุนพัฒนาบุคลากร เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพและพัฒนาขีดความสามารถทางวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ จากนั้นมหาวิทยาลัยก็ยังมีระบบของพี่เลี้ยงทางวิชาการที่เข้ามาช่วยในการส่งเสริม สนับสนุน พร้อมทั้งให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำทางวิชาการ หรือด้านอื่น ๆ ภายใต้การดำเนินโครงการของมหาวิทยาลัย คณะ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งยังมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ในด้านการขอตำแหน่งทางวิชาการมีความเสถียรภาพในกระบวนการใช้งานระบบและมีความปลอดภัยของข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลส่วนตัว โดยนอกเหนือจากผู้ที่ยื่นขอตำแหน่งจะสามารถเข้าถึงข้อมูลของตนเองแล้ว ยังมีการกำหนดการเข้าถึงข้อมูลของผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัยของข้อมูลของบุคลากรสายวิชาการและมหาวิทยาลัย ก็ยังมีรูปแบบในการจ่ายเงินประจำตำแหน่ง โดยเป็นการจ่ายเงินประจำตำแหน่งบุคลากรสายวิชาการ ที่ดำรงตำแหน่งทางวิชาการตามหลักเกณฑ์ของกฎ ก.พ.อ. เรื่อง การได้รับเงินประจำ

ตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2556 และในส่วนของ การจ่ายค่าตอบแทนให้เทียบเท่ากับการจ่ายเงินประจำตำแหน่งตามหลักเกณฑ์ของกฎ ก.พ.อ. โดยจากที่กล่าวมาแล้วแต่เป็นปัจจัยส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภณ เจริญ ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาอาจารย์เพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ในมหาวิทยาลัยเอกชน อภิปรายได้ว่า ประกอบไปด้วย 14 ปัจจัย ดังนี้ 1) มหาวิทยาลัยมีเงินประจำตำแหน่งทางวิชาการให้ 2) มหาวิทยาลัยมีบริการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ 3) มหาวิทยาลัย มีเครือข่ายความร่วมมือในการในการตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ 4) มหาวิทยาลัยมีเงินประจำตำแหน่งทางวิชาการให้ไม่น้อยกว่ามหาวิทยาลัยของรัฐ 5) มหาวิทยาลัยมีการให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบและกระบวนการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ 6) มหาวิทยาลัยมีการลดภาระงานสอนในเวลาทำงาน 7) มหาวิทยาลัยมีการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ 8) มหาวิทยาลัยมีทุนสนับสนุนการทำผลงานทางวิชาการเกินกว่าร้อยละ 50 ของค่าใช้จ่าย 9) มหาวิทยาลัยมีอาจารย์อาวุโสสำหรับเป็นที่ปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ 10) มหาวิทยาลัยมีหน่วยบริการให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ 11) มหาวิทยาลัยมีระบบกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาอาจารย์ เพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ 12) มหาวิทยาลัยมีการลดภาระงานเกี่ยวกับงานประเมินคุณภาพการศึกษา 13) มหาวิทยาลัยมีทุนสนับสนุนการทำผลงานทางวิชาการไม่เกินร้อยละ 50 ของค่าใช้จ่าย 14) มหาวิทยาลัยมีการลดภาระเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา (โสภณ เจริญ, 2557)

2. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบไปด้วย ปัจจัยองค์การ ปัจจัยทุนเสริม และปัจจัยบุคคล ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผล ดังรายละเอียดนี้

ปัจจัยองค์การ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการกระทำของบุคลากรสายวิชาการที่แสดงออกในเชิงพฤติกรรมพร้อมทั้งยังสะท้อนแนวทาง ประกอบไปด้วยวัฒนธรรมองค์การส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา นโยบายของมหาวิทยาลัย และการสื่อสารภายในองค์กร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัฒนธรรมองค์การของมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยส่วนใหญ่จะยังคงอยู่ในรูปแบบของวัฒนธรรมของการทำงานร่วมกันแบบพี่น้อง วัฒนธรรมของการเอื้ออาทรและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งยังมีการส่งเสริมสนับสนุนและสร้างพลังในทางบวกให้กันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มุกดา คำอานา ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การเชิงสร้างสรรค์กับการพัฒนาตนเองของครูในทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี อภิปรายได้ว่า องค์กรใดหากมีรูปแบบของวัฒนธรรมองค์การที่เข้มแข็งมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการดำเนินการขององค์กร อันจะส่งผลให้องค์กรนั้นมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กร นอกจากนี้การส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ด้านการให้ทุนสนับสนุนการผลิตผลงานทางวิชาการ การ

ให้รางวัลจากการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ การให้การสนับสนุนในการนำเสนอผลงาน ทั้งในและต่างประเทศ (มุกดา คำอานา, 2557)

ปัจจัยหนุนเสริม เป็นปัจจัยที่เป็นผลมาจากการวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากนั้นผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยดังกล่าวและถือได้ว่า ปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัยเป็นปัจจัยที่เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนต่อปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งก็จะส่งผลไปยังสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้ การอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ คลินิกวิจัยและตำแหน่งทางวิชาการ กองทุนพัฒนาบุคลากร พี่เลี้ยงทางวิชาการ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และเงินประจำตำแหน่งและค่าตอบแทน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ ก็เพื่อให้อาจารย์ได้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักเกณฑ์ และวิธีการในการจัดเตรียมผลงานทางวิชาการและทราบเกี่ยวกับข้อบกพร่องและปัญหาที่จะเกิดขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษา สงนุ้ย ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำวิจัยของ อาจารย์สถาบันการพลศึกษา อภิปรายได้ว่า การเตรียมความพร้อมเพื่อนำไปสู่การผลิตผลงานทางวิชาการในด้านการวิจัยและด้านอื่น ๆ คือ อาจารย์มีความรู้ ความเข้าใจในหลักเกณฑ์ ระเบียบ พร้อมทั้งแนวทางในการปฏิบัติและการจัดทำผลงานทางวิชาการด้านการวิจัยนำไปสู่ความสำเร็จในการทำวิจัยพร้อมทั้งควรมีคลินิกตำแหน่งทางวิชาการในการส่งเสริมและให้การสนับสนุนอาจารย์ในด้านการผลิตผลงานทางวิชาการอย่างเป็นรูปธรรมและควรมีกองทุนพัฒนาบุคลากร เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนพร้อมทั้งยังเป็นแรงผลักดันภายนอกที่จะทำให้อาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ (อุษา สงนุ้ย, 2558) และนอกจากนี้มหาวิทยาลัยยังมีทุนสนับสนุนการทำผลงานทางวิชาการเกินกว่าร้อยละ 50 ของค่าใช้จ่ายมหาวิทยาลัยให้การส่งเสริมและให้การสนับสนุนพร้อมทั้งอำนวยความสะดวกให้กับอาจารย์ที่จะเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการโดยการจัดให้มีระบบพี่เลี้ยงทางวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทนนท์ จารุโณปถัมภ์ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของบุคลากรสายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อภิปรายได้ว่า หน่วยงานสนับสนุนควรดำเนินการ โดยการกำหนดกลยุทธ์การส่งเสริมและสนับสนุนที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ และพัฒนาระบบกลไกสนับสนุน เช่น ระบบพี่เลี้ยง ระบบการเสริมแรง (จันทนนท์ จารุโณปถัมภ์, 2558)

ปัจจัยบุคคล เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของบุคคลที่จะนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ โดยประกอบไปด้วย เจตคติต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ วินัยและการพัฒนาตนเอง และความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งก็จะได้รับการสนับสนุนการส่งเสริมมาจากองค์กร และปัจจัยหนุนเสริมที่เข้ามามีส่วนช่วยให้การพัฒนาตนเอง อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรสายวิชาการที่มีทัศนคติในเชิงบวกกับการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการก็必将มีความมุ่งมั่นทุ่มเท พร้อมทั้งมีความอดทนและพยายามในการผลิต

ผลงานทางวิชาการและการได้รับตำแหน่งทางวิชาการ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาขีดสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการ มหาวิทยาลัยในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อภิปรายได้ว่าการส่งเสริมให้บุคลากรตระหนักถึงความสามารถของตนเองและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพพร้อมทั้งสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเองเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จ ในวิชาชีพด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นการต่อยอดองค์ความรู้พร้อมทั้งมีการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์นั้น ๆ (ณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี, 2558) นอกจากนี้อาจารย์ควรมีการตั้งเป้าหมายของตนเองในการที่จะเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการภายใต้แรงจูงใจในเชิงบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทราวิจิตร มณีประเสริฐ ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาสาขาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อภิปรายได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ถือว่าเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวอีกอย่างหนึ่งของบุคคลที่พึงปรารถนา ในความสำเร็จที่เกิดขึ้นตามเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ด้วยการกระตือรือร้นพร้อมทั้งมุ่งมั่นในความสำเร็จของงาน (ภัทราวิจิตร มณีประเสริฐ, 2554)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ปัจจัยองค์การ ประกอบไปด้วย 1 ปัจจัย ได้แก่ 1) วัฒนธรรมองค์กร ส่วนปัจจัยบุคคล ประกอบไปด้วย 2 ปัจจัย คือ 1) วินัยและการพัฒนาตนเอง 2) ความผูกพันต่อองค์กร และผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่ามี 6 ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ 1) การอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ 2) คลินิกวิจัยและตำแหน่งทางวิชาการ 3) กองทุนพัฒนาบุคลากร 4) พี่เลี้ยงทางวิชาการ 5) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) เงินประจำตำแหน่งและค่าตอบแทน พร้อมกันนี้ รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยองค์การ 2) ปัจจัยหนุนเสริม และ 3) ปัจจัยส่วนบุคคล ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ 1) ควรมีนโยบายที่ชัดเจนที่เอื้อต่อการจัดทำผลงานทางวิชาการ ของอาจารย์ อาทิเช่น การลดภาระงานด้านการสอน การลดภาระงานด้านอื่น ๆ 2) อาจารย์ควรตั้งเป้าหมายรวมถึงการวางแผนเตรียมการผลิตผลงานทางวิชาการเพื่อขอตำแหน่งทางวิชาการ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาสมรรถนะของตนเองพร้อมทั้งให้สอดคล้องกับภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา 3) ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรมในประเด็นดังนี้ การอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการ ขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ คลินิกวิจัยและตำแหน่งทางวิชาการ กองทุนพัฒนาบุคลากร พี่เลี้ยงทางวิชาการ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และเงินประจำตำแหน่งและค่าตอบแทน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา วัฒนศักดิ์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขอตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน. ใน *ดุชนิพนธ์ปรัชญาคุษณินันตติ* สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- จันทน์ จารุโณปถัมภ์. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของบุคลากรสายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. *วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์*, 4(2), 208 - 231.
- ณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี. (2558). แนวทางนโยบายการพัฒนาขีดสมรรถนะบุคลากรสายวิชาการ มหาวิทยาลัยในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 5(1), 123 - 136.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2553). การวิจัยหลักสูตรและการเรียนการสอน หน่วยที่ 10 สถิติวิเคราะห์เชิงปริมาณ: สถิติบรรยายและสถิติพาราเมตริก. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ภัทราวิจิตร มณีประเสริฐ. (2554). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาสาขาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มุกดา คำอานา. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การเชิงสร้างสรรค์กับการพัฒนาตนเองของครูในทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ศรดา ชัยสุวรรณ. (2550). ปัจจัยที่เอื้อต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชน. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 18(2), 85 - 98.
- ศูนย์สารสนเทศอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). ข้อมูลบุคลากรอุดมศึกษาภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2562 จาก <http://www.info.mua.go.th/info/>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2547). พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (2563). มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. เรียกใช้เมื่อ 7 พฤศจิกายน 2563 จาก https://arit.kpru.ac.th/page_id=209&lang=TH

- สุเมธ แยมุ่น. (2555). เหลียวหลังแลหน้าการบริหารงานอุดมศึกษาไทย. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2563 จาก file:///C:/Users/ADMIN5~1/AppData/Local/Temp/downloadfile-1.pdf.
- โสภณ เจริญ. (2557). ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาอาจารย์เพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการในมหาวิทยาลัยเอกชน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- โสภพร กล่ำสกุล. (2554). การพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อุษา สงน้อย. (2558). การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำวิจัยของอาจารย์สถาบันการพลศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment Of criterion-referenced test item validity. Dutch Journal of Educational Research, 2(2), 49-60.
- Yamane, T. (1967). Taro Statistic : An Introductory Analysis. New York: Harper & row.

แนวนโยบายการขับเคลื่อนเทศบาลนครขอนแก่น
สู่ความเป็นเมืองทันสมัย*
POLICY APPROACHES FOR DRIVING KHON KAEN MUNICIPALITY
TOWARDS THE MODERN CITY

กฤษณะ สุระดณัย

Krissana Suradanai

พงษ์เมธี ไชยศรีหา

Pongmetee Chaiseeha

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Northeastern University, Thailand

สัญญา เคนาภูมิ

Sanya Kenaphoom

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

E-mail: k.suradanai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ศักยภาพพื้นฐานของเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อยกระดับสู่ความเป็นเมืองทันสมัย 2) นำเสนอนโยบายสาธารณะการพัฒนานครขอนแก่น เพื่อก้าวสู่ความเป็นเมืองทันสมัย ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูล 30 คน ใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้ที่มีความรู้ด้านการพัฒนาเมือง นักวิชาการพัฒนาเมือง และผู้บริหารเมืองที่มีความเชี่ยวชาญการบริหารจัดการพัฒนาเมืองขอนแก่น ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารส่วนราชการระดับท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 12 คน กลุ่มตัวแทนจากภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 คน และกลุ่มตัวแทนจากประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยมีแนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลัก การสังเกต เลือกรกรณีที่น่าสนใจสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Depth Interview) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ผลการวิจัย พบว่า 1) ศักยภาพพื้นฐานของเทศบาลนครขอนแก่น 1.1) ได้เปรียบทางภูมิศาสตร์เป็นเมืองศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีต้นทุนทาง

* Received 5 November 2020; Revised 15 March 2021; Accepted 21 March 2021

ประวัติศาสตร์ 1.2) วิสัยทัศน์ที่ยาวไกลของกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น 1.3) ผู้บริหารท้องถิ่นมาจากภาคธุรกิจ 1.4) ความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้เสีย 1.5) รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสม 1.6) อิทธิพลของนโยบายจังหวัดจัดการตนเอง 1.7) ความตื่นตัวของภาคประชาชน 1.8) มีสถาบันการศึกษาระดับแนวหน้าและ 1.9) เป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สร้าง GDP ให้กับประเทศ 2) แนวนโยบายสาธารณะการพัฒนานครขอนแก่นเพื่อก้าวสู่ความเป็นเมืองทันสมัย ได้แก่ 2.1) ส่งเสริมและสนับสนุนจังหวัดจัดการตนเอง 2.2) การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน 2.3) ส่งเสริมและสนับสนุนการเมืองภาคประชาชน 2.4) สนับสนุนถ่ายโอนภารกิจภาครัฐจากส่วนกลางมากขึ้น

คำสำคัญ: แนวนโยบาย, การขับเคลื่อน, นครขอนแก่น, เมืองทันสมัย

Abstract

The objectives of this research article were to 1) analyze the fundamental potential of Khon Kaen Municipality in order to drive into a modern city 2) to purpose the public policy for the Khon Kaen City's development to become a modern city. This research article was using qualitative research by interviewing with 30 informants using Purposive Sampling for selecting, the informants were included the people with knowledge of urban development, the urban development scholars, and the executives with expertise in Khon Kaen City Development Management, consisting with a group of 3 local government administrators in Khon Kaen Province, 12 officers from a group of relevant with government agencies and local government organizations, 5 representatives from private organizations and 10 representatives from the citizen of Khon Kaen city. The used instrument for the data collection were in-depth interviews and descriptive analysis. 1) The fundamental potentials of Khon Kaen City development consists of 1.1) Geographical advantage as the center city of the North - Eastern region and resourceful with the historical cost. 1.2) The local government administrators' long - term visions 1.3) Acquisition the local executives from the business sector 1.4) Stakeholders collaboration 1.5) Having the appropriate collaboration model 1.6) The influence from the province's policy able to manage itself. 1.7) The public sector's awareness. 1.8) Having the forefront of the educational institution and 1.9) Khon Kaen city is the economic area which able to generate the GDP for Thailand. 2) The Policies Guideline for driving the Khon Kaen Municipality into a modern city consists of 2.1) Promote

and support the province's self-management. 2.2) Promote and support the coordination between the government and private sectors. 2.3) Promote and support Semi - direct democracy 2.4 Support more centralized transfer of government missions.

Keywords: Policy Guidelines, Driving, Khon Kaen, Modern City

บทนำ

เมือง (City) เป็นกลไกสำคัญเชิงพื้นที่สำหรับการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน ประเทศไทยที่มีแนวทางการพัฒนาเมืองในรูปแบบที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ที่เป็นนโยบายหลักที่ผลักดันประเทศในปัจจุบัน แนวทางการพัฒนารูปแบบทันสมัย (Modernizations) ที่มุ่งเน้นให้เกิดความทันสมัยให้ทันและสอดคล้องกับกระแสของโลกในยุคดิจิทัลที่มีการผันผวนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เมือง จึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศและเพื่อกระจายความเจริญก้าวหน้าความทันสมัยสู่ภูมิภาค (เกวลี เพชรศรีชาติ, 2560) ซึ่งกระบวนการนี้รัฐจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน ภาคเอกชน เข้ามามีส่วนสำคัญในการกำหนดแนวทางในการพื้นที่เมืองของตน

แนวคิดพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ และเมืองอัจฉริยะ กำลังได้รับความสนใจอย่างมากในปัจจุบัน นอกจากนั้นแนวคิดการพัฒนาเมือง ยังนำเสนอมิติการพัฒนา ที่หลากหลาย อาทิ เช่น แนวคิดเมืองสร้างสรรค์เน้นการพัฒนา ทางเศรษฐกิจบนฐานความรู้และนวัตกรรม ในขณะที่เมืองยุติธรรมให้ความสำคัญกับคุณภาพทางสังคมและการมีส่วนร่วมของคนด้อยโอกาสในเมือง รวมทั้งแนวคิดซิมโปไอซ์ตีให้ความสำคัญกับการมองเมือง แบบองค์รวมและให้ความสำคัญกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ประหยัด พลังงานและสร้างความสมดุลในเมือง (อรัญญ์ กักผล, 2559)

ในปัจจุบันรูปแบบแนวนโยบายการพัฒนาเมืองของประเทศไทยให้เป็นเมืองทันสมัยในรูปแบบต่าง ๆ เป็นที่นิยมเพิ่มมากขึ้นในเมืองใหญ่ อาทิเช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสงขลา จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นเป็นเมืองแรกที่ริเริ่มและผลักดันการพัฒนาเมืองอย่างจริงจัง (จารุวรรณ ประวิณเน, 2563) ภาคเอกชนในจังหวัดขอนแก่นได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น ตั้งแต่การริเริ่มความคิดการผลักดัน ตลอดจนการลงทุนเป็นส่วนใหญ่ อันเนื่องจากเล็งเห็นว่าไม่ควรปล่อยให้การพัฒนาจังหวัดขอนแก่นเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง และระบบการให้บริการของภาครัฐมีความซับซ้อนและเป็นระบบแบบรวมศูนย์มีความล่าช้า ภาคเอกชนจึงมีส่วนผลักดันให้ภาคเอกชนในท้องถิ่นหันมาลงทุนโดยไม่รบกวนงบประมาณจากรัฐบาลกลาง โดยทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนร่วมมือกัน เพื่อการพัฒนาที่ตรงตามความต้องการของท้องถิ่นในปัจจุบันพัฒนาให้รองรับกับความเปลี่ยนแปลงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่ทันสมัยในโลกดิจิทัล มีเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาใช้ตามบริบทความต้องการของเมือง (ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ และคณะ, 2562)

จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดใหญ่ที่มีประชากรมากถึง 1.8 ล้านคน มีอัตราการเติบโตของประชากร 2.09% ต่อปี นับได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีขนาดประชากรมากที่สุดอันดับ 4 ของประเทศ จึงเป็นปัจจัยดึงดูดให้มีประชากรเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งตัวเลขอัตราการเติบโตของจังหวัดขอนแก่นนั้นถือว่าสูงมากหากเมื่อเทียบกับจังหวัดหัวเมืองอื่น ๆ ของประเทศ (จารุวรรณ ประวิณเน, 2563) การเติบโตของเมืองที่รวดเร็ว (Rapidly growing city) ทำให้เกิดปัญหาภายในเมืองตามมา อาทิเช่น ปัญหามลพิษ การจราจรติดขัด ปัญหาระบบขนส่งมวลชน ความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสทางสังคม ปัญหาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยให้พัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับคนในจังหวัดขอนแก่น ทั้งที่จังหวัดขอนแก่นมีความพร้อมแต่ยังขาดการจัดการที่เป็นระบบ ลำพังเพียงงบประมาณจากภาครัฐที่มักเป็นการกระจายงบประมาณศูนย์ไม่เพียงพอสำหรับการแก้ไขปัญหาได้ ในปี พ.ศ. 2556 นักธุรกิจในจังหวัดขอนแก่นได้เริ่มพูดคุยกันอย่างจริงจัง ในประเด็นปัญหาของเมืองขอนแก่นที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาการใช้ประโยชน์พื้นที่ในเขตเมืองที่ไม่เต็มประสิทธิภาพ ปัญหาด้านการจราจร ปัญหามลพิษ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในเขตตัวเมือง และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสาธารณะขนส่งมวลชน ซึ่งราชการส่วนกลางมีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการวางแผนพัฒนาเมืองและการแก้ไขปัญหาได้ทันตามความต้องการของคนในพื้นที่ (จิรภรณ์ วาลย์มนตรี และศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ, 2563)

นโยบายการพัฒนาเมืองขอนแก่นในอดีต ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยังไม่ต่อเนื่องในพื้นที่ต่าง ๆ นำไปสู่ปัญหาของการบริหารจัดการเมือง ส่งผลให้นครขอนแก่นขาดศักยภาพในการพัฒนาเมืองอย่างเต็มที่ การสร้างรูปแบบเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองขอนแก่นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุดนั้น จำเป็นที่จะต้องมีความนโยบายในการดำเนินงานผ่านการวางแผนการนำนโยบายไปปฏิบัติตามแผนพัฒนาเมือง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และรูปแบบการพัฒนาเมืองที่เน้นให้ความสำคัญสะดวกสบายจากเทคโนโลยีที่ทันสมัยเช่นขอนแก่น Smart City และรองรับการจัดกิจกรรมที่ต้องใช้ความทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชุมสัมมนา ซึ่งขอนแก่นเป็นเมืองไมซ์ ซิตี้ แต่ทั้งนี้จังหวัดขอนแก่นยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จะผลักดันให้แนวนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ที่ได้วางแผนเอาไว้ ผนวกกับปัญหาของเมืองขอนแก่นที่มีการเติบโตแบบไร้ทิศทาง (Urban sprawl) มีการขยายตัวของเมืองอย่างต่อเนื่อง ปัญหาขยะและสิ่งแวดล้อม การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และปัญหาความหนาแน่นของปริมาณการจราจร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต (จิรภรณ์ วาลย์มนตรี และศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ, 2563) แต่ถึงอย่างไรก็ตามเมืองขอนแก่นมีการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจและระบบคมนาคมที่สูงกว่าเมืองอื่น ๆ มีความพร้อมด้านทำเลที่ตั้งและการคมนาคมขนส่ง ส่งผลให้เมืองขอนแก่นมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง และกระจายสินค้า เป็นศูนย์กลางการบริการ

ทางการแพทย์ การสาธารณสุขในระดับภูมิภาค เป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา เป็นศูนย์กลางการบริหารของหน่วยงานภาครัฐระดับภาค (นันทพจน์ บุญประสิทธิ์ และวิชญ์ สมิตสุวรรณค์, 2562)

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดและทฤษฎีรวมถึงแนวนโยบายที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นรวมถึงศึกษาศักยภาพพื้นฐานจังหวัดขอนแก่นอันเป็นข้อมูลสำคัญต่อการหาแนวทางสังเคราะห์หานโยบายสาธารณะการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น โดยมีพื้นฐานแนวคิดให้จังหวัดขอนแก่นมีความทันสมัยรองรับการเจริญเติบโตของเมือง ระบบเศรษฐกิจ สังคม และระบบเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อันเป็นตัวชี้วัดที่ดีอย่างหนึ่งของการพัฒนาเมืองในปัจจุบัน จังหวัดขอนแก่นจึงต้องหาแนวทางเพื่อจะพัฒนาแนวนโยบายที่จะพัฒนาจังหวัดเพื่อให้ตอบสนองต่อบัจจัยดังกล่าวรวมถึงเพื่อยกระดับศักยภาพของจังหวัดที่มีอยู่ เพื่อเป็นเมืองที่มีความพร้อม ภายใต้การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่ทันสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพพื้นฐานของเทศบาลนครขอนแก่นเพื่อยกระดับสู่ความเป็นเมืองทันสมัย
2. เพื่อนำเสนอนโยบายสาธารณะการพัฒนานครขอนแก่นเพื่ก้าวสู่ความเป็นเมืองทันสมัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีมุ่งศึกษาถึงแนวนโยบายการขับเคลื่อนเทศบาลนครขอนแก่นสู่ความเป็นเมืองทันสมัย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 30 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยผู้ที่มีองค์ความรู้ด้านการพัฒนาเมือง นักวิชาการพัฒนาเมือง และผู้บริหารเมืองที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการพัฒนาเมืองในจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารส่วนราชการระดับท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 12 คน กลุ่มตัวแทนจากภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน กลุ่มตัวแทนจากประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) การวิเคราะห์เอกสาร จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ และสืบค้นข้อมูลจาก Internet ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้อง

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) จากผู้ให้สัมภาษณ์ที่ประกอบด้วยผู้ที่มีองค์ความรู้ด้านการพัฒนาเมือง นักวิชาการพัฒนาเมืองที่มีทักษะในการนำนโยบายมาพัฒนาเมือง และผู้บริหารเมืองที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการพัฒนาเมืองในจังหวัดขอนแก่น การสัมภาษณ์ใช้คำถามปลายเปิดเป็นคำถามที่มีคำถามตายตัว และเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้อธิบายเรื่องราวในรายละเอียดได้ตามอิสระ และ 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อสนทนากลุ่มผู้รู้เกี่ยวกับการสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพพื้นฐานของเทศบาลนครขอนแก่นเพื่อยกระดับสู่ความเป็นเมืองทันสมัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารการประชุมวิชาการต่าง ๆ เรื่องแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจงกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน การจัดสนทนากลุ่ม เพื่อระดมสมองจากบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมากำหนดรูปแบบในการพัฒนาแนวนโยบาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีวิทยาการสร้างคำอธิบายเชิงทฤษฎีจากข้อมูลมาสร้างสมมติฐานและสร้างกรอบแนวคิดอธิบายปรากฏการณ์ มาวิเคราะห์หาข้อสรุป นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน บรรยายเชิงพรรณนาที่มีรายละเอียดและความคล่องตัวและมีการอ้างอิงโดยตรงที่เกี่ยวกับที่มาของข้อมูล

ผลการวิจัย

วิเคราะห์ศักยภาพพื้นฐานของเทศบาลนครขอนแก่นเพื่อยกระดับสู่ความเป็นเมืองทันสมัย

ศักยภาพจังหวัดขอนแก่นจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ศักยภาพจังหวัดขอนแก่นที่ปัจจัยเกื้อหนุนให้เป็นเมืองทันสมัย สรุปได้ดังนี้ 1) เป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุน 2) มีการจัดงานกิจกรรมที่ได้รับการยอมรับและมีชื่อเสียงติด 1 ใน 3 ของประเทศไทยที่เป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจเมือง 3) มีสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชนระดับแนวหน้า 4) เป็นศูนย์รวมบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข 5) มีสถานกงสุลที่เป็นเมืองแห่งมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน 4 แห่ง 6) เป็นศูนย์กลางการประชุม/สัมมนา/ฝึกอบรม มีความพร้อมในการรองรับการจัดประชุมสัมมนาในระดับนานาชาติ จากการสัมภาษณ์ ดร.สมศักดิ์ จังตระกุล กล่าว

“ขอนแก่นมีศักยภาพที่เด่นชัดในหลาย ๆ เรื่องซึ่งเกื้อหนุนต่อการผลักดันพัฒนาจังหวัดขอนแก่นให้มีความทันสมัยตามแนวนโยบายไทยแลนด์ 4.0 หลัก ๆ ก็คือเป็นศูนย์กลางการค้าการลงทุนเพราะขอนแก่นได้เปรียบเชิงพื้นที่ มีความโดดเด่นเรื่องงานกิจกรรมหรืออีเวนท์ที่เป็น

เอกลักษณ์งานสงกรานต์ถนนข้าวเหนียว งานเทศกาลไหม เป็นต้น และมีสถาบันการศึกษาที่อยู่ระดับแนวหน้าของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยขอนแก่น มีหน่วยงานทางการแพทย์ที่ใหญ่รองรับผู้ป่วยได้เพียงพอ มีสถานกงสุล 4 แห่ง และเป็นเมืองแห่งการจัดนิทรรศการ การประชุมสัมมนา การแสดงสินค้า เพราะขอนแก่นมีศูนย์การประชุมและแสดงสินค้าที่อยู่ในระดับนานาชาติ” (สมศักดิ์ จังตระกุล, 2563)

จากข้อมูลพื้นฐานและศักยภาพพื้นฐานของเทศบาลนครขอนแก่นผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นประเด็นสำคัญของปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้เมืองขอนแก่นมีศักยภาพที่จะสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นเมืองทันสมัยในด้านอื่น ๆ พบประเด็นปัจจัยสำคัญดังนี้

1. ความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์

ขอนแก่นนับว่าเป็นเมืองที่ได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์หลายประการ ดังนี้

1.1 ขอนแก่นเป็นเมืองศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นจังหวัดหลักในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนกลาง ตั้งอยู่บนเส้นทางตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor-EWEC) บนเส้นทาง R9 ที่มีศักยภาพสูงสุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จะเชื่อมต่อไปได้ทั่วประเทศและประชาคมอาเซียน 1.2) ต้นทุนทางประวัติศาสตร์ จังหวัดขอนแก่นมีต้นทุนจากวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศในระยะยาวที่ถูกตั้งไว้ให้เป็นเมืองท่าตามภูมิภาคของประเทศ ตั้งแต่สมัยพญา จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้วางมาตรการเมืองให้เป็นเมืองท่าสำคัญของภาคอีสาน ได้พัฒนาจังหวัดขอนแก่นให้เป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 1 ได้ร่างขึ้นที่จังหวัดขอนแก่น ผลที่เกิดขึ้นคือมีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่น สร้างเขื่อนอุบลรัตน์ สร้างท่าอากาศยานจังหวัดขอนแก่น สร้างเส้นทางคมนาคมขนส่ง ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของนายเข้มชาติ สมใจวงศ์ ประธานหอการค้าจังหวัดขอนแก่น กล่าวว่า

“จังหวัดขอนแก่นถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางภาคอีสานตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำให้เกิดส่วนราชการ ทั้งเขื่อนอุบลรัตน์และมหาวิทยาลัยขอนแก่น ท่าอากาศยานขอนแก่น ตั้งแต่นั้นมาถือว่าขอนแก่นเป็นศูนย์กลางการประชุมทุกวันนี้” (เข้มชาติ สมใจวงศ์, 2562)

2. การมีวิสัยทัศน์ที่ยาวไกลของกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น

การวางแผนรองรับการขยายตัวของเมือง ผู้บริหารท้องถิ่นในเขตเทศบาลนครขอนแก่นได้วางโครงสร้างของเมืองขอนแก่นให้รองรับการขยายตัวของภาคธุรกิจ สิ่งก่อสร้าง รวมถึงผังเมืองอื่น ๆ ปรับรูปแบบของโครงสร้างเมืองจากความแออัด เช่น ย้ายสถานีขนส่งผู้โดยสารแห่งที่ 1 และสถานีขนส่งผู้โดยสารแห่งที่ 2 ให้ไปใช้บริการที่สถานีขนส่งผู้โดยสารแห่งที่ 3 แห่งเดียว

ในปี พ.ศ. 2560 2.2 การวางแผนการแก้ปัญหาระบบขนส่งมวลชน เป็นการแก้ไขปัญหาจราจรติดขัดในเขตตัวเมืองเพื่อระบายนการแออัดของรถโดยสาร รถยนต์ส่วนบุคคล ปัญหามลพิษเนื่องจากสถานีขนส่งผู้โดยสารแห่งเดิมมีข้อจำกัดในการพัฒนาและจะเป็นปัญหาต่อการพัฒนาในด้านอื่น ๆ รวมถึงเป็นการกระจายอำนาจการภายใต้หลักการมอบอำนาจ (Delegation) ในทางทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ ด้วยสถานีขนส่งผู้โดยสารแห่งที่ 1 เดิมเป็นของเทศบาลนครขอนแก่น เมื่อย้ายออกไปถนนเลี่ยงเมืองจึงอยู่นอกเขตความรับผิดชอบของเทศบาลนครขอนแก่น สถานีขนส่งผู้โดยสารแห่งใหม่คือแห่งที่ 3 จึงถูกถ่ายโอนภารกิจให้กับองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

3. การได้ผู้บริหารท้องถิ่นจากภาคธุรกิจ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า กลุ่มนักการเมืองมาจากภาคธุรกิจเอกชน เพื่อขยายผลประโยชน์ทางธุรกิจ ทำให้การเมืองช่วยในการปกป้องและรักษาประโยชน์ทางธุรกิจ การเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะช่วยให้ขยายผลทางธุรกิจ และประชาชนในพื้นที่และเมืองจะได้รับผลประโยชน์จากการขยายผลทางธุรกิจ แต่ทั้งนี้กลุ่มนักธุรกิจการเมืองของจังหวัดขอนแก่นมีแนวโน้มนโยบายที่เอื้อทั้งธุรกิจตัวเองและส่งผลดีต่อภาคประชาชน

“ผู้บริหารท้องถิ่นของเมืองขอนแก่นเดิมเป็นนักธุรกิจระดับแนวหน้าของจังหวัด เป็นเจ้าของกิจการทางการค้าหลัก ๆ ของจังหวัดขอนแก่น และมีวิสัยทัศน์ที่ดี และก้าวไกล การเข้ามาบริหารทางการเมืองจะยิ่งเพิ่มศักยภาพให้ธุรกิจของเขาดีขึ้นจากการวางนโยบายในระยะยาว จากการปรับเปลี่ยนผังเมือง การก่อสร้าง การปรับแต่ง การต่อเติม การดำเนินการดังกล่าวจึงออกมาในรูปแบบการสัมปทาน การรับเหมาก่อสร้าง การจัดซื้อจัดจ้าง แต่ดีต่อจังหวัดขอนแก่นหรือไม่ ก็ต้องตอบว่าดี อย่างที่ปรากฏจังหวัดขอนแก่นมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในภาคอีสานทั้งโครงสร้างพื้นฐาน และที่กำลังจะเกิดขึ้นคือการพัฒนาศักยภาพระบบขนส่งในเมือง” (เทพมงคล ประดาพล, 2563)

4. ความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Collaboration)

ศักยภาพของจังหวัดขอนแก่นด้าน “ความร่วมมือ” ถือเป็นหัวใจหลักของความสำเร็จ (Key success) การพัฒนาขอนแก่นอย่างแท้จริง สิ่งที่ทำให้จังหวัดขอนแก่นมีความโดดเด่น คือความร่วมมือในการทำงานพัฒนาเมืองร่วมกัน (Collaboration) ไม่ได้เป็นเพียงการมาร่วมประชุมหรือระดมความคิดเห็น แล้วต่างฝ่ายต่างนำไปทำตามบทบาทและภารกิจของตัวเอง ใช้ความร่วมมือแบบบูรณาการ (Integrated Collaboration) ทุกภาคส่วนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ทั้งภาคประชาสังคม ภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันวิชาการ (มหาวิทยาลัยขอนแก่น) ได้มา “ร่วมกันคิด ร่วมทำ” และ “ร่วมกันลงขันเพื่อพัฒนาเมือง (Shared Resources)” การมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการ (Integrated Participation) ระหว่างประชาชนในพื้นที่ ล้วนมีสิทธิมีเสียงใน

การแสดงความคิดเห็นและ “เป็นเจ้าของเมือง” ร่วมกันกับทุกฝ่าย โดยใช้กลไก “สภาเมืองขอนแก่น (Citizen’s Council)” เป็นพื้นที่ในการสะท้อนปัญหาและความต้องการ ก่อให้เกิดความตระหนักร่วม (Collective Awareness) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดขอนแก่นให้รับรู้และเกิดความเข้าใจร่วมกันว่าเมืองกำลังจะพัฒนาไปในทิศทางใด นำไปสู่การวางแผนร่วมกัน (Collaboration Planning) ที่สำคัญที่สุดคือ “บทบาทของตนเอง” ในการเป็นเจ้าของเมืองและการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาเมือง (Sense of Belonging) หรือเข้าไปเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาขอนแก่น (Partner) มีความสำคัญมากน้อยเพียงใด ประชาชนชาวขอนแก่นจึงไม่ได้เป็นเพียงผู้รับบริการสาธารณะ (Public) แต่เป็นผู้ร่วมให้บริการสาธารณะไปในตัวด้วย (Public Servers)

5. รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสม

ความร่วมมือของภาครัฐและภาคเอกชนจังหวัดขอนแก่นมี 2 ลักษณะ ดังนี้
1) การประสานความร่วมมือ (Collaborative) รูปแบบความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนของจังหวัดขอนแก่นที่ศึกษาเป็นรูปของ “แนวคิดการสานความร่วมมือ (Collaborative Governance)” นั่นคือเป็นการสร้างความร่วมมือขึ้นของจังหวัดขอนแก่นได้ร่วมมือกับภาคส่วนเอกชนและภาคประชาสังคม การประสานความร่วมมือของจังหวัดขอนแก่นในรูป Collaborative Governance จึงอยู่ภายใต้บริบทการสอดรับกระแสโลกาภิวัตน์รวมถึงแนวทางการพัฒนาเมืองขอนแก่นให้เกิดความก้าวหน้า ทันสมัย 2) ความร่วมมือแบบบูรณาการ (Integrated Collaboration) เป็นรูปแบบโดยที่เห็นเด่นชัดคือ จากการประสานความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน องค์กรเศรษฐกิจ บริษัทเอกชน

6. อิทธิพลของนโยบายจังหวัดจัดการตัวเอง

ขอนแก่นได้เข้าร่วมแนวคิดโครงการจังหวัดจัดการตนเอง จากแนวความคิด “การพึ่งพาตนเอง” ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2552 ได้เริ่มมีการนำแนวความคิดจังหวัดจัดการตนเอง ผลที่ได้ทำให้เกิดการกระตุ้นทางความคิด ชี้ให้เห็นถึงปัญหาของจังหวัดขอนแก่นร่วมกัน ว่ามีอะไร และช่วยกันแก้ไขอย่างไรและนำเสนอเป็นนโยบายให้ภาครัฐเป็นลำดับ

7. ความตื่นตัวของภาคประชาชน

จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดที่ตื่นตัวทางการเมืองในระดับแนวหน้า เห็นได้จากปรากฏการณ์ทางการเมืองในช่วงเปลี่ยนผ่าน เกิดปรากฏการณ์การเมืองภาคประชาชน ไม่ว่าจะเป็นปรากฏการณ์พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย หรือ กลุ่มเสื้อเหลืองจังหวัดขอนแก่น แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ หรือเสื้อแดงขอนแก่น การเคลื่อนไหวทางการเมืองจากนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นและสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ทำให้คนขอนแก่นมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับการเป็นหุ้นส่วนทางการเมืองที่ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น ดังนั้นการตัดสินใจทางการเมืองทั้งในมุมมองผู้เสนอตัวเองเป็นผู้บริหารท้องถิ่นก็ต้องมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย ส่วนการเมืองภาคประชาชนก็แสดงจุดยืนที่จะเลือกผู้บริหารที่เข้ามาพัฒนา

พื้นที่ขอนแก่นอย่างแท้จริง หากไม่เป็สดังการเสนอแนวนโยบายไว้ก็อาจจะนำไปสู่การสร้างแรงกดดันจากภาคประชาชนต่อไป

8. การมีสถาบันการศึกษาระดับแนวหน้า

มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นสถาบันการศึกษาระดับแนวหน้าของประเทศ เป็นศูนย์รวมทางความคิด สติปัญญาของสังคม และเป็นศูนย์รวมการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมหาวิทยาลัยขอนแก่นผลิตบุคลากรทางการแพทย์เป็นลำดับต้น ๆ ของประเทศ

9. การเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สร้าง GDP ให้กับประเทศ

เนื่องจากมีธุรกิจหมุนเวียนที่จังหวัดขอนแก่นซึ่งเป็นจังหวัดใหญ่สามารถดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาลงทุน เป็นหน่วยเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดระดับภาคที่มีกำลังซื้อ เช่นการจัดประชุมระดับชาติ สามารถดึงดูดให้คนสนใจมาลงทุน ทั้งการลงทุนภาครัฐที่มุ่งงบประมาณมาพัฒนาโครงการต่าง ๆ

แนวนโยบายสาธารณะการพัฒนานครขอนแก่น เพื่อก้าวสู่ความเป็นเมืองทันสมัย

จากการวิเคราะห์แนวนโยบายสาธารณะการพัฒนานครขอนแก่น เพื่อก้าวสู่ความเป็นเมืองทันสมัยโดยอาศัยผลการวิเคราะห์ศักยภาพพื้นฐานของเทศบาลนครขอนแก่น แนวนโยบายสาธารณะการพัฒนานครขอนแก่นเพื่อก้าวสู่ความเป็นเมืองทันสมัย มีดังนี้

1. การส่งเสริมและสนับสนุนจังหวัดจัดการตนเอง

คือหลักการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งนั่นเอง ในที่นี้หมายถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัดที่เกิดจากการรวมองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร และหน่วยบริหารราชการส่วนภูมิภาคเข้าเป็นองค์กรเดียวกัน มีอำนาจหน้าที่และขีดความสามารถในการจัดการพื้นที่ของตนเองได้อย่างเบ็ดเสร็จ มีโครงสร้างทางการเมืองการบริหารใหม่ระบบบริหารงานบุคคลใหม่และระบบการเงินการคลังและงบประมาณใหม่ตามแนวคิดการปกครองตนเองของท้องถิ่นระดับจังหวัด

2. การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน

จากปัจจัยความเข้มแข็งด้านร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประสังคมของจังหวัดขอนแก่นในการขับเคลื่อนภารกิจของรัฐ ในรูปแบบของการก่อสร้างสถานีรถไฟรางเบา LRT ภายใต้แนวนโยบายการขับเคลื่อนขอนแก่นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) นั้น รัฐควรส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือของภาครัฐและเอกชนในจังหวัดอื่น ๆ ตามรูปแบบทฤษฎีความร่วมมือระหว่างภาครัฐ-ภาคเอกชน (Public Private Partnership) จึงมองในอีกรูปแบบได้ว่าจังหวัดขอนแก่นประสบความสำเร็จในรูปแบบการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public Private Partnership: PPP)

3. ส่งเสริมและสนับสนุนการเมืองภาคประชาชน (Participatory Democracy)

จากปัจจัยเงื่อนไขธุรกิจการเมือง ดังนั้น รัฐควรมีนโยบายการส่งเสริมการเมืองภาคประชาชนอันเป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) หรือประชาธิปไตย

แบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ส่งเสริมให้เข้าไปมีการติดตาม ตรวจสอบ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี Participatory Theory (ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม, การเมืองภาคประชาชน) จริงอยู่ส่วนใหญ่แล้วการพัฒนาเมืองขอนแก่นผลจะออกมาในมุมบวก จังหวัดขอนแก่นมีความร่วมมือที่เข้มแข็ง มีกลุ่มธุรกิจการเมืองที่เข้มแข็ง แต่หากมองมุมลบจะเกิดการผูกขาดทางธุรกิจ การผูกขาดด้านนโยบาย เมื่อหากมีแนวคิดริเริ่มจากภาคส่วนอื่นก็จะเกิดปัญหาส่งเสริมแนวคิดดังกล่าว และจะเกิดความขัดแย้งตามมา

4. ส่งเสริมการถ่ายโอนภารกิจภาครัฐจากส่วนกลางมากขึ้น

บางภารกิจท้องถิ่นควรบริหารจัดการด้วยตนเอง เช่น ด้านการบริการสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือ รพสต. มีแนวทางจะโอนมาให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่การโอนภารกิจยังมีได้ดำเนินการ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่น้อยเกินไป

อภิปรายผล

ศักยภาพพื้นฐานของเทศบาลนครขอนแก่นเพื่อยกระดับสู่ความเป็นเมืองทันสมัย มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศักยภาพพื้นฐานของเทศบาลนครขอนแก่นเพื่อยกระดับสู่ความเป็นเมืองทันสมัย พบว่า ความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ ขอนแก่นเป็นเมืองศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นจังหวัดหลักในกลุ่มจังหวัดอีสานตอนกลาง ตั้งอยู่บนแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ - ใต้ (North-South Economic Corridor-NSEC) บนเส้นทาง R 3 A จากจีนตอนใต้สู่กรุงเทพฯ และท่าเรือแหลมฉบังมีความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ที่มาจากการมีต้นทุนทางประวัติศาสตร์จากการวางรากฐานให้เมืองขอนแก่น ให้เป็นเมืองท่าหลัก ๆ ตามภูมิภาคของประเทศสมัยใหม่ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ แต่ในขณะที่งานวิจัยของ เพชรลัดดา เพ็ชรภักดี ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นเมืองอันดับสองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ามี 4 เมืองที่เป็นเทศบาลนครใน 4 จังหวัดที่เป็นเมืองอันดับสองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แก่ เทศบาลนครราชสีมา เทศบาลนครขอนแก่น เทศบาลอุดรธานีและเทศบาลอุบลราชธานี พบว่าความเป็นเมืองศูนย์กลางการบริหารการปกครองและการให้บริการของรัฐในอดีตและปัจจุบัน แผนการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง ประชากรและความหนาแน่นในเขตเมือง (เพชรลัดดา เพ็ชรภักดี, 2561)

การได้ผู้บริหารท้องถิ่นจากภาคธุรกิจ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า กลุ่มนักการเมืองมาจากภาคธุรกิจเอกชน เพื่อขยายผลประโยชน์ทางธุรกิจ ทำให้การเมืองช่วยในการปกป้องและรักษาประโยชน์ทางธุรกิจ ซึ่งการเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะช่วยให้ขยายผลทางธุรกิจประชาชนในพื้นที่และเมืองจะได้รับผลประโยชน์จากการขยายผลทางธุรกิจแต่ต้องตั้งอยู่บน

พื้นฐานสำนึกรักบ้านเกิด ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย ก๊กผล Urbanization เมื่อ “เมือง” กลายเป็นโจทย์ของการบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่ ซึ่งการศึกษารวมพลังของภาคธุรกิจ ธุรกิจการเมือง ซึ่งการรวมพลังภาคธุรกิจ โดยใช้โอกาสใหม่ ๆ และความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งใช้ความเป็นนานาชาติ (International Standard) ไม่ว่าจะเป็นสนามฟุตบอลไอโมบาย หรือสนามแข่งรถช้างเชอร์กิต มาสร้างศักยภาพใหม่ให้กับเมืองบุรีรัมย์ และคนบุรีรัมย์ก็ภาคภูมิใจในทิศทางการพัฒนานั้น (อรทัย ก๊กผล, 2559)

ความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Collaboration) และ รูปแบบการประสานความร่วมมือ จากการศึกษาพบว่า ความร่วมมือถือเป็นหัวใจหลักของความสำเร็จ (Key success) การพัฒนาขอนแก่น สิ่งที่ทำให้แนวทางการพัฒนาเมืองในจังหวัดขอนแก่นมีความโดดเด่นก็คือ ความร่วมมือในการทำงานพัฒนาเมืองร่วมกัน (Collaboration) แนวคิดการสานความร่วมมือ (Collaborative Governance) เป็นการสร้างความร่วมมือขึ้นของจังหวัดขอนแก่นได้ร่วมมือกับภาคส่วนเอกชนและภาคประชาสังคม และรูปแบบความร่วมมือแบบบูรณาการ (Integrated Collaboration) เป็นรูปแบบโดยที่เห็นเด่นชัดคือ จากการประสานความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน องค์กรเศรษฐกิจ บริษัทเอกชนในอันที่จะร่วมกันพัฒนาจังหวัดขอนแก่นในหลายๆโครงการที่ทำเมืองขอนแก่นเป็นเมืองที่ทันสมัย มิใช่เน้นโครงการหนึ่งโครงการเดียว แต่ในขณะที่งานวิจัยของ ภาภรณ์ เรืองวิชา และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ: บทเรียนจากต่างแดนสู่ข้อเสนอแนะต่อประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การพัฒนาเมืองอัจฉริยะของทั้งสองเมืองเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม คือ การประสานความร่วมมือในการ ทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษา และภาคส่วน อื่น ๆ ในพื้นที่ ที่เน้นเฉพาะเรื่องการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (ภาภรณ์ เรืองวิชา และคณะ, 2563)

มีสถาบันการศึกษาระดับแนวหน้า มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นสถาบันการศึกษาระดับแนวหน้าของประเทศ เป็นศูนย์รวมทางความคิด สติปัญญาของสังคม และเป็นศูนย์รวมการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้การมีสถาบันใหญ่ทำให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจในบริเวณรอบ ๆ มหาวิทยาลัยทั้งร้านค้า หอพัก และการค้าขายอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเรณา คำยา และคณะ ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเมืองการศึกษาตามแนวคิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา พื้นที่ชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า ลักษณะอาคาร ที่พักอาศัยเปลี่ยนแปลงไป การใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่การเกษตร เป็นพื้นที่ใช้สอยทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ดึงแถว หอพัก และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การที่มีมหาวิทยาลัยมหาสารคามตั้งในพื้นที่ส่งผลให้จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น เศรษฐกิจภายในชุมชนเกิดการขยายตัว ชุมชน คนในพื้นที่มีอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น (สุเรณา คำยา และคณะ, 2557)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นำเสนอนโยบายสาธารณะการพัฒนานครขอนแก่นเพื่อก้าวสู่ความเป็นเมืองทันสมัย พบว่า ส่งเสริมและสนับสนุนจังหวัดจัดการตนเอง จังหวัดขอนแก่นเข้า

ร่วมนโยบายจังหวัดจัดการตนเอง การให้ท้องถิ่นจัดการตนเอง หรือจังหวัดจัดการตัวเอง จะส่งผลดีทั้งการบริหารงาน งบประมาณ และแก้ปัญหาได้ตรงความต้องการของคนในพื้นที่ ส่งเสริมการกระจายอำนาจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ในขณะที่งานวิจัย มูนิเระฮ์ ยีดา และคณะ การบริหารเมือง: นโยบายการพัฒนาและอนุรักษ์เมือง ซึ่งพบว่า เมืองเป็นพื้นที่ สำคัญกับการคงอยู่ของรัฐนับตั้งแต่มนุษย์เข้ามาอยู่ภายในสังคมและภายใต้การปกครองของรัฐ ปัจจุบันรัฐมีส่วนสำคัญต่อเมืองในแง่ของการวางแผน การกำหนด การบริหาร และการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมือง สำคัญที่สุดการบริหารเมืองและแนวนโยบายเมืองของรัฐดังกล่าวมี ย้อนกลับไปส่งผลต่อภาครัฐในรูปแบบของปัญหาและความต้องการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งประชาชนยังมีส่วนร่วมน้อยต่อการกำหนดการวางแผน (มูนิเระฮ์ ยีดา และคณะ, 2559) เช่นเดียวกับการให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานวิจัยของ ชนิษฐา ชุสุข และ คณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการนโยบายสาธารณะในการพัฒนาเมืองหาดใหญ่ ผลการวิจัย พบว่า นโยบายของเมืองหาดใหญ่สามารถแบ่งช่วงระยะเวลาออกเป็น 2 ช่วง คือ 1) พ.ศ. 2520 - 2538 หรือ ก่อนที่จะยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลนคร และ 2) ในช่วงหลัง พ.ศ. 2538 ที่หาดใหญ่ได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลนครแล้ว นโยบายในยุคแรกได้รับอิทธิพล มาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 และฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2520 - 2529) หลังปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา ปัญหาและความต้องการของประชาชนได้เข้ามามีอิทธิพลในการ กำหนดนโยบายของเมืองหาดใหญ่ ส่วนกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้น พบว่าในยุคแรก ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยมาก แต่ในช่วงหลัง พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา ประชาชนในฐานะผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยผ่านทางแกนนำ หรือ คณะกรรมการ ชุมชน ทางเทศบาลได้มีการเปิดพื้นที่ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นต่อการ พัฒนาเมืองในเวทีต่าง ๆ มากขึ้นกว่าในอดีต อีกทั้งเทศบาลได้ใช้ ICT เพื่อเป็นช่องทางในการ สื่อสารกับประชาชนในชุมชนมากขึ้น (ชนิษฐา ชุสุข และคณะ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปการศึกษาแนวนโยบายการขับเคลื่อนเทศบาลนครขอนแก่นสู่ความเป็นเมือง ทันสมัย คือ ขอนแก่นมีศักยภาพพื้นฐานที่พร้อมทั้งมีความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์มีต้นทุนทาง ประวัติศาสตร์ การมีวิสัยทัศน์ที่ยาวไกลของกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น ได้ผู้บริหารท้องถิ่นจากภาค ธุรกิจ ความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้เสีย รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมและเข้มแข็ง อิทธิพลของ นโยบายจังหวัดจัดการตัวเอง ความตื่นตัวของภาคประชาชน การมีสถาบันการศึกษาระดับแนว หน้า การเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สร้าง GDP ให้กับประเทศ และการนำเสนอแนวนโยบายสาธารณะ การพัฒนานครขอนแก่น เพื่อก้าวสู่ความเป็นเมืองทันสมัย คือ การส่งเสริมและสนับสนุนจังหวัด จัดการตนเอง การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน ส่งเสริมและ สนับสนุนการเมืองภาคประชาชน และส่งเสริมการถ่ายโอนภารกิจภาครัฐจากส่วนกลาง

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ 2 ด้านคือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) เพิ่มศักยภาพจุดแข็งของการเป็นเมืองทันสมัยของจังหวัดขอนแก่นเพื่อยกระดับความสำเร็จ
- 2) ประชาสัมพันธ์และจัดทำรูปแบบการส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนที่ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการสาธารณะของเมืองทันสมัย
- 3) จัดประชุมเพื่อหาภาคีเครือข่ายเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เพื่อสร้างแนวร่วมและรับฟังข้อคิดเห็นเพิ่มเติม และเพื่อนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเมืองขอนแก่นให้มีความทันสมัยในรูปแบบที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาวิจัยศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการเป็นขอนแก่นเมืองอัจฉริยะในแต่ละด้าน ทั้ง 7 ด้าน (สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ เศรษฐกิจอัจฉริยะ ขนส่งอัจฉริยะ พลังงานอัจฉริยะ พลเมืองอัจฉริยะ การดำรงชีวิตอัจฉริยะ และการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ) เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการปรับปรุงในการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นเมืองอัจฉริยะในแต่ละด้านในครั้งต่อไป
- 2) ควรศึกษาวิจัยรูปแบบปัจจัยเกื้อหนุนการเป็นเมืองทันสมัยของจังหวัดขอนแก่นในลักษณะ อื่น ๆ เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันและการเข้าถึงแอปพลิเคชันของประชาชนในการเชื่อมอยู่สู่การเข้าใช้บริการของความเป็นเมืองทันสมัย
- 3) ศึกษาถึงผลกระทบทางสังคมและภาคประชาชนอันเกิดจากกิจกรรมการพัฒนาเมืองขอนแก่นให้เป็นเมืองทันสมัยเพื่อให้ทราบถึงผลกระทบในเชิงลึกและแนวทางการแก้ไขปัญหา

เอกสารอ้างอิง

- เกวลี เพชรศรีชาติ. (2560). นโยบายสาธารณะว่าด้วยการพัฒนาเมือง. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เข้มชาติ สมใจวงศ์. (12 ตุลาคม 2562). แนวนโยบายการขับเคลื่อนเทศบาลนครขอนแก่นสู่ความเป็นเมืองทันสมัย. (กฤษณะ สุระดณัย, ผู้สัมภาษณ์)
- จารุวรรณ ประวิณเน. (2563). กระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ: กรณีศึกษาเทศบาลนครขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จรีภรณ์ วาลย์มนตรี และศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ. (2563). ตัวแสดงในการสร้างความร่วมมือพัฒนาเมืองขอนแก่นอัจฉริยะ. วารสารการบริหารปกครอง (Governance Journal), 9(1), 262-303.
- ชนิษฐา ชุสุข และคณะ. (2559). กระบวนการนโยบายสาธารณะในการพัฒนาเมืองขนาดใหญ่. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 8(4), 36-46.
- เทพมงคล ประดาพล. (10 สิงหาคม 2563). แนวนโยบายการขับเคลื่อนเทศบาลนครขอนแก่นสู่ความเป็นเมืองทันสมัย. (กฤษณะ สุระดณัย, ผู้สัมภาษณ์)

- นันทพจน์ บุญประสิทธิ์ และวิษณุ สุमितสุวรรณ. (2562). ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านเปิดอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารการบริหารปกครอง (Governance Journal), 8(1), 386-404.
- เพชรลัดดา เพ็ชรภักดี. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นเมืองอันดับสองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 4(1), 159-173.
- ภาภรณ์ เรืองวิชา และคณะ. (2563). การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ: บทเรียนจากต่างแดนสู่ข้อเสนอแนะต่อประเทศไทย. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(4), 165-180.
- มูนิเราะฮ์ ยีดา และคณะ. (2559). การบริหารเมือง: นโยบายการพัฒนาและอนุรักษ์เมือง. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า, 3(3), 71-80.
- ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ และคณะ. (2562). ขอนแก่นโมเดล: Khon Kaen Model. (พิมพ์ครั้งที่ 1). ขอนแก่น: สำนักพิมพ์คลังน่านวิทยา.
- สมศักดิ์ จังตระกุล. (10 สิงหาคม 2563). แผนนโยบายการขับเคลื่อนเทศบาลนครขอนแก่นสู่ความเป็นเมืองทันสมัย. (กฤษณะ สุระดณัย, ผู้สัมภาษณ์)
- สุเรณา คำยา และคณะ. (2557). แนวทางการพัฒนาเมืองการศึกษาตามแนวคิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา พื้นที่ชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2563 จาก [kpi.msu.ac.th/upload/ag_tor_ref_bymst/ag_12_in_2.2.2_5_72\(2557\).pdf](http://kpi.msu.ac.th/upload/ag_tor_ref_bymst/ag_12_in_2.2.2_5_72(2557).pdf)
- อรรถัย กักพล. (2559). Urbanization เมื่อ “เมือง” กลายเป็นโจทย์ของการบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1*
THE MANAGEMENT MODEL FOR LEVERAGING THE INTERNAL QUALITY
ASSURANCE OF RACHANUBAN SCHOOL, THE NAN PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

มนตรา พิกมมงคล

Montra Phakmongkol

โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1

Rachanuban School The Nan Primary Educational Service Area Office 1, Thailand

E-mail: montap28@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง ทดลองใช้ และประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โดยการวิจัยและพัฒนา 3 ขั้นตอน 1) สร้างรูปแบบ โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ ยกร่างและตรวจสอบความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน 2) การทดลองใช้รูปแบบในปีการศึกษา 2562 โดยคณะกรรมการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 87 คน และคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินตนเอง 3) ประเมินรูปแบบโดยคณะกรรมการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 87 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมิน สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) องค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) กระบวนการบริหารจัดการ 5 ขั้นตอน 5) ผลลัพธ์ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยรวมรูปแบบมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดลองใช้ พบว่า ผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับดีเลิศ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ปีการศึกษา 2562 สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ นักเรียนได้รับรางวัลระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด รวมจำนวน 60 รางวัล ครูได้รับรางวัลครูผู้สอนดีเด่น และเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ระดับจังหวัดและเขตพื้นที่

* Received 17 December 2020; Revised 17 March 2021; Accepted 23 March 2021

การศึกษา โรงเรียนได้รับรางวัลระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด รวมจำนวน 7 รางวัล ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก และรูปแบบมีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.18)

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารจัดการ, การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน, การบริหารจัดการ, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The Objective of this research were to create, to implement and to evaluate the management model for leveraging Internal Quality Assurance of Rachanuban school by research and development methodology 3 steps; 1) to create the management model by literature reviewing, the scholars interview, drafting the model and the models' feasibility assessment by 7 the academic experts. The data were collected by interviewing and questionnaires. 2) To implement the management model in 2562 school year by purposive sampling including 87 persons for the quality assurance committees for educational institution and 5 persons for internal quality assurance committee. The research tool was questionnaires 3) To evaluate the management model. The data was collected from 87 persons for the quality assurance committees for educational by questionnaire. The statistics used for data analysis were mean and standard deviation. The finding showed as follow: 1) The management model for leveraging Internal Quality Assurance of Rachanuban school, the Nan Primary Educational Service Area Office 1 consist of 6 elements; (a) Principle, (b) objectives, (c) quality educational elements (d) 5 steps of the management process (e) outputs and (f) success factors and the management model's feasibility in overall was the highest level. 2) The implement results the management model showed the self-assessment results according to educational standards, basic education level in overall was excellent, the students had academic achievement and desirable characteristic for the academic year 2019 higher than the target average, the students had received a total of 60 national, regional and provincial awards, the teacher got outstanding teacher award, and being lecturer for knowledge dissemination at provincial and educational areas, including the school has received a total of 7 national, regional and provincial awards 3) The management model

evaluation in feasibility standards, propriety Standards, accuracy Standards and utility standards were the highest level ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.18).

Keywords: The Management Model, Internal Quality Assurance, Management, Primary school.

บทนำ

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความเป็นสากล เป็นที่ยอมรับ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน โดยการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และทักษะที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขนั้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546) การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยเน้นการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นคุณภาพและเป็นระบบ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2547) โดยมีกระบวนการดำเนินงานที่มีความสัมพันธ์กัน 3 ประการ คือ การพัฒนาคุณภาพ การติดตามตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ (จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ, 2556)

จากผลการติดตามการดำเนินงานและสถานการณ์เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและการประเมินคุณภาพภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ของการศึกษาระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 - 2558 และคณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศได้สรุปไว้ในรายงาน เรื่อง “แผนปฏิรูปเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก” ระบุว่า การประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งในส่วนของหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนดไว้ คือ ไม่สอดคล้องและส่งเสริมสอดคล้องกับความมุ่งหมาย หลักการและแนวทางการจัดการศึกษาตลอดจนบริบทในการจัดการศึกษาที่มีความแตกต่างกันและยิ่งไปกว่านั้นผลของการประเมินยังไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาเหล่านั้น (คณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2559) ในทางตรงข้ามกลับทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ความไม่สอดคล้องกันของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและระบบประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก

ภาระงานและความพร้อมของบุคลากร ภาระด้านงบประมาณ ภาระงานด้านเอกสาร และคุณภาพของผู้ประเมิน (นเรศ สถิตยพงศ์, 2561)

ปัญหาดังกล่าวข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศกฎกระทรวงว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 11 ก หน้า 3 เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2561 โดยให้สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อเป็นกลไกควบคุม ตรวจสอบการศึกษาของสถานศึกษา ให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สังคม ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่ กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ประเมินและตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยกำหนดผู้รับผิดชอบ ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสม ติดตามผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา และนำผลการติดตามไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) พัฒนาสถานศึกษาตามคำแนะนำอย่างต่อเนื่อง และให้ความร่วมมือกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์การศึกษาพิเศษ เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561 ในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแล และติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

การดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนราชานุบาลที่ผ่านมา โรงเรียนเป็นหนึ่งในสถานศึกษาที่ได้รับการพัฒนาสู่มาตรฐานสากล มีกระบวนการจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากล และมีกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษาด้วยระบบคุณภาพ โดยการวิเคราะห์สภาพปัญหา การกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจอย่างชัดเจน ดำเนินการพัฒนางานวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาโดยเชื่อมโยงกับชีวิตจริง จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางด้านวิชาชีพ จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนดำเนินงานโครงการและกิจกรรมที่หลากหลายจัดการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติจริงเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและคงทนตามมาตรฐาน

และตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก เพื่อให้ได้กรจัดการเรียนรู้และเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยมีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำข้อมูลมาร่วมพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และสอนตามแผน และมีการวัดประเมินผลตามสภาพจริง และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากการรวบรวม สรุปปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานสากล โดยการสังเคราะห์จากรายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2559 และรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามของสถานศึกษาด้านการศึกษา พบว่า ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับดี แต่เมื่อพิจารณาถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เช่น คะแนนสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O - NET) ของโรงเรียน พบว่า 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก ผ่านเกณฑ์ไม่ถึงร้อยละ 55 ส่งผลให้โรงเรียนต้องปรับปรุงกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและให้นักเรียนมีผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้น และจากข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษา พบว่า สถานศึกษาควรพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปะ และภาษาต่างประเทศให้สูงขึ้น และควรวางแผนพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ควรสร้างความร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมให้มีการจัดหาวิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมชุมนุม และควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนซึ่งมีอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์พร้อมอยู่แล้วให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมากยิ่งขึ้น (โรงเรียนราชานุบาล, 2560)

การพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีแนวทางการบริหารจัดการหรือกระบวนการที่กำหนดวิธีปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนที่ชัดเจนและปฏิบัติได้จริง โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งปัจจุบันรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีหลากหลายรูปแบบ แต่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการหรือสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชนในแต่ละชุมชนได้ เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันทั้งด้านงบประมาณและบุคลากร รวมทั้งความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษาและการสนับสนุนจากชุมชนในเขตพื้นที่บริการ และการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานต้นสังกัด (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อให้โรงเรียนราชานุบาลมีกรอบทิศทางการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในที่สอดคล้องกับสภาพบริบทของโรงเรียนและชุมชน และแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามประกาศ

กฎกระทรวง โดยเห็นว่าแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นวิธีการบริหารที่มุ่งเน้นการวางแผนการดำเนินงาน การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม โดยผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อให้กระบวนการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ และมีการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ผลสำเร็จของการดำเนินงานวัดจากตัวบ่งชี้ผลการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ ซึ่งแนวคิดการบริหารดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาบูรณาการร่วมกับแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามประกาศกฎกระทรวงและมาตรฐานการศึกษาในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนราชานุบาล เพื่อให้การดำเนินงานบริหารจัดการนำไปสู่พัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้าง ทดลองใช้ และประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ แนวคิดการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ นโยบายการปฏิรูปการศึกษา การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน กระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา และแนวคิดหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการ PDCA กฎกระทรวงว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 แนวคิดและทฤษฎีการบริหารคุณภาพสถานศึกษา ได้แก่ ทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิด (Open system theory) แนวคิดทรัพยากรการบริหารจัดการ แนวคิดการบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management: TQM) และแนวคิดการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (RBM) และดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ จากนั้นนำมาหาความสอดคล้อง ลักษณะร่วมและข้อสรุปร่วมกัน และยกยกรูปแบบพร้อมจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบ และนำเสนอร่างรูปแบบต่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดประชุมประเด็นสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีความตรงเชิงเนื้อหาเป็นไปตามเกณฑ์ IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป จากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 1 มีขั้นตอนดังนี้ 1) ดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมตามรูปแบบแก่คณะกรรมการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2562 จำนวน 87 คน 2) ทดลองใช้รูปแบบตั้งแต่ 15 พฤษภาคม 2562 - 31 มีนาคม 2563 3) ติดตามและการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2562 จำนวน 5 คน 4) สรุปผลการดำเนินงาน ผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2562 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ปีการศึกษา 2562 ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ครู โรงเรียนราชานุบาล ปีการศึกษา 2562 และผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสี่ (พ.ศ. 2559 - ปัจจุบัน)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 1 ผู้วิจัยได้ประเมินรูปแบบ ใน 4 มิติ ได้แก่ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง ครอบคลุม และความเป็นประโยชน์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ คณะกรรมการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2562 จำนวน 87 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมิน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า ข้อคำถามทั้ง 35 ข้อมีความตรงเชิงเนื้อหาเป็นไปตามเกณฑ์ IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป เก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบประเมินจากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการบริหารจัดการ เพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 มี 6 องค์ประกอบซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ารูปแบบโดยรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนี้

องค์ประกอบ	รายละเอียด
1. หลักการ	การยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในด้วยวัฒนธรรมการทำงานเชิงคุณภาพ: รู้ทุกคน ทำทุกคน ทำทุกวัน
2. จุดมุ่งหมาย	การบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป็นแบบอย่างได้
3. องค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา	ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ด้านกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. กระบวนการบริหารจัดการ	- จัดเตรียมทรัพยากร (Resources) - มุ่งเน้นผลสำเร็จ (Achievable Oriented) - ปฏิบัติการร่วมกัน (Co - Operation) - ประเมินผลองค์รวม (Holistic Assessment) - ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ (Adapted)
5. ผลลัพธ์	- ผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน - ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา - ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ครู โรงเรียนราชานุบาล - ผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสี่ (พ.ศ. 2559-ปัจจุบัน)
6. เงื่อนไขความสำเร็จ	1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน 2) ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานของครู 3) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 4) คุณภาพของผู้เรียน

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 พบว่า

2.1 โรงเรียนราชานุบาล มีผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2562 โดยรวมอยู่ในระดับดีเลิศ โดยมาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน มีคุณภาพระดับดีเลิศ มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ มีคุณภาพระดับยอดเยี่ยม และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีคุณภาพระดับดีเลิศ

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนราชานุบาล ปีการศึกษา 2562

กลุ่มสาระ การเรียนรู้	ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน	ทักษะการอ่าน คิด วิเคราะห์และ เขียน	คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	สมรรถนะ ของผู้เรียน
ภาษาไทย	78.24	90.32	98.59	99.56
คณิตศาสตร์	78.06	90.23	99.30	99.33
วิทยาศาสตร์ (และเทคโนโลยี)	78.77	94.09	98.70	99.13
สังคมศึกษา	82.03	90.58	99.65	93.01
ประวัติศาสตร์	79.01	93.89	99.65	96.19
สุขศึกษาและพลศึกษา	81.76	98.83	99.31	100.00
ศิลปะ ดนตรี	82.47	98.67	100.00	99.84
งานอาชีพ (และเทคโนโลยี)	82.00	87.69	99.22	99.04
ภาษาอังกฤษ	76.32	93.05	95.71	94.84
เฉลี่ยรวม	79.85	93.04	98.91	97.88

2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ปีการศึกษา 2562 พบว่า นักเรียนโรงเรียนราชานุบาลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 79.85 ซึ่งสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 75 มีทักษะการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 93.04 มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 98.91 และมีสมรรถนะของผู้เรียน คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 97.88 ซึ่งสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 80 (ดังตารางที่ 2)

2.3 ผลที่เกิดขึ้นตามสภาพจริงกับผู้เรียน ครู โรงเรียนราชานุบาล ปีการศึกษา 2562 พบว่า 1) นักเรียนโรงเรียนราชานุบาลได้รับรางวัลหรือเกียรติบัตรในระดับประเทศ จำนวน 7 รางวัล ระดับภูมิภาค จำนวน 27 รางวัล และระดับจังหวัด จำนวน 26 รางวัล 2) ครูได้รับรางวัลครูผู้สอนดีเด่น เนื่องในวันครูแห่งชาติ ประจำปี 2562 รางวัลหรือเกียรติบัตร ครูผู้ฝึกสอน จำนวน 55 รางวัล และได้รับเชิญเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ระดับจังหวัด ระดับเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 โครงการ และ 3) โรงเรียนราชานุบาลได้รับรางวัลระดับประเทศ จำนวน 2 รางวัล ระดับภูมิภาค จำนวน 1 รางวัล และระดับจังหวัด จำนวน 4 รางวัล

2.4 ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ (พ.ศ. 2559 - 2563) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนราชานุบาล ด้านคุณภาพของผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

	ด้าน	ระดับคุณภาพ
1	คุณภาพของผู้เรียน	ดีมาก
2	กระบวนการบริหารและการจัดการ	ดีมาก
3	กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	ดีมาก

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า โดยรวมมีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.18)

รายการประเมิน	N = 87		ระดับการประเมิน
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านความเป็นไปได้	4.68	0.26	มากที่สุด
ด้านความเหมาะสม	4.73	0.22	มากที่สุด
ด้านความถูกต้องครอบคลุม	4.64	0.20	มากที่สุด
ด้านความเป็นประโยชน์	4.67	0.24	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.68	0.18	มากที่สุด

อภิปรายผล

1. รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) องค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) กระบวนการบริหารจัดการ 5) ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมทรัพยากร (Resources) ขั้นมุ่งเน้นผลสำเร็จ (Achievable Oriented) ขั้นปฏิบัติการร่วมกัน (Co - Operation) ขั้นประเมินผลองค์รวม (Holistic Assessment) ขั้นปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ (Adapted) 5) ผลลัพธ์ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยรูปแบบดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยยึดหลักการประกันคุณภาพการศึกษา คือ การสร้างความมั่นใจให้ผู้ใชัผลผลิตหรือบริการทั้งทางตรงและทางอ้อมว่าการดำเนินงานของสถานการศึกษามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนด เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติและมาตรฐานการศึกษาระดับต่าง ๆ มีการป้องกันไม่ให้เกิดผลผลิตหรือการบริการที่ไม่ได้คุณภาพ และมีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์และวิธีการการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 ที่กำหนดให้สถานศึกษา

สามารถออกแบบระบบการประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสมได้ด้วยตนเอง โดยสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นไปตามภาระหรือพันธกิจจนมีความน่าเชื่อถือได้ ทำให้เกิดความมั่นใจ เป็นที่พึงพอใจ นำไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวัฒนธรรมของคุณภาพในการจัดการศึกษา และสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคม ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ซึ่งรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล ทำให้ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจนเกิดผลสำเร็จต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนร่วมกัน

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2562 โดยรวมอยู่ในระดับดีเลิศ ที่เป็นเช่นนี้เพราะโรงเรียนราชานุบาลได้ดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นขั้นตอนจนเกิดคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลด้านคุณภาพผู้เรียนอยู่ในระดับดีเลิศ โดยโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อเกิดความร่วมมือในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นอย่างดี และสร้างความมั่นใจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านกระบวนการบริหารและจัดการ โรงเรียนได้มีการวางแผน ออกแบบกิจกรรมและดำเนินงานตามแผนที่เกิดจากการมีส่วนร่วม ใช้ผลการประเมินและการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นฐานในการพัฒนาให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ของโรงเรียน ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนส่งเสริมและพัฒนาครู และบุคลากรให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ มีการศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียน ออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามความต้องการของหลักสูตรและบริบทของโรงเรียน พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ใช้สื่อการเรียนรู้ ติดตามตรวจสอบและช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหารายบุคคล และการประเมินผลจากสภาพจริงในทุกขั้นตอน ส่งผลให้คุณภาพผู้เรียนทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษามีคุณภาพอยู่ในระดับดีเลิศ และมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เยาวทิwa นามคุณ และฤตินันท์ สมุทร์ทัย ที่พบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการพัฒนาครูด้านความรู้ เทคนิควิธีการสอน การวัดประเมินผล และการทำวิจัยชั้นเรียน รวมถึงการบริหารจัดการโดยเน้นการมีส่วนร่วม การดำเนินการและติดตามผลตามวงจร PDCA และนำผลการประเมินติดตามมาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง พัฒนารูขี้นข้อมูลของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ส่งผลให้คุณภาพผู้เรียนดีขึ้น และการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น (เยาวทิwa นามคุณ และฤตินันท์ สมุทร์ทัย, 2559)

ผลที่เกิดขึ้นตามสภาพจริง พบว่า นักเรียนโรงเรียนราชานุบาลมีผลสัมฤทธิ์ทางการของผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ปีการศึกษา 2562 ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน คิด วิเคราะห์และเขียน ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านสมรรถนะในภาพรวมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะโรงเรียนได้จัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับกลยุทธ์ของสถานศึกษาที่เกี่ยวกับผู้เรียน และโรงเรียนยังได้จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นและความต้องการของชุมชนจนมีผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอยู่ในระดับดีเลิศ พัฒนาการของค่าเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติสูงกว่าทุกระดับในทุกวิชา ผู้เรียนมีความสามารถในการ อ่านและเขียน การสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความสามารถในการคิดคำนวณ การใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารได้ดี และมีความประพฤติด้านคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะตามที่สถานศึกษากำหนด สอดคล้องกับผลการวิจัยของศศิธร บัวทอง ที่ได้ดำเนินงานตามรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้สูงกว่าเป้าหมายที่วางไว้ (ศศิธร บัวทอง, 2556) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Arribas Díaz & Martínez - Mediano ที่พบว่าการจัดการคุณภาพในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในประเทศสเปน ช่วยให้เกิดกระบวนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทำให้โรงเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ได้รับการจัดอันดับอยู่ในระดับสูง สร้างการรับรู้และความพึงพอใจต่อผู้ใช้บริการ (Arribas Díaz, J.A. & Martínez - Mediano, C., 2018)

ผลที่เกิดขึ้นตามสภาพจริง พบว่า จากการบริหารจัดการตามรูปแบบ ส่งผลให้ 1) นักเรียนโรงเรียนราชานุบาลได้รับรางวัลหรือเกียรติบัตรในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด รวมจำนวน 60 รางวัล 2) ครูได้รับรางวัลและเกียรติบัตรครูผู้สอนดีเด่นและครูผู้ฝึกสอน จำนวน 55 รางวัล และได้รับเชิญเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ระดับ จังหวัด ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียนได้รับรางวัลระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด จำนวน 7 รางวัล แสดงให้เห็นว่า กระบวนการบริหารจัดการ 5 ขั้นตอนของรูปแบบมีความเด่นชัด ครูมีความมุ่งมั่นทุ่มเทอุทิศตน มีความรู้ความสามารถ มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการปรับใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามบริบทของสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ ครูจัดการเรียนการสอนที่สร้างให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ได้ลงมือปฏิบัติจริง ฝึกทักษะกระบวนการคิด ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีการจัดการชั้นเรียนและจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วม นอกจากนี้การดำเนินการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทำให้นักเรียนได้รับการเอาใจใส่ ได้แสดงความสามารถตามความถนัดและความสนใจ ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีความกล้าแสดงออก

สามารถอ่านออกและอ่านคล่อง รวมทั้งสามารถเขียนเพื่อการสื่อสาร และใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยเอง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นตามสภาพจริงทำให้คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนดีขึ้น และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง

ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ (พ.ศ. 2559 - 2563) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนราชานุบาล ด้านคุณภาพของผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้เพราะโรงเรียนมีกระบวนการบริหารและการจัดการที่เด่นชัดและเป็นระบบโดยมุ่งการบริหารจัดการเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และครูได้รับสนับสนุนให้พัฒนาวิชาชีพผ่านการอบรม การเป็นวิทยากร และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ครูจัดการเรียนการสอนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ การจัดกิจกรรมรักการอ่าน จัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิด การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดกิจกรรมในชั้นเรียนและบรรยากาศในชั้นเรียนแบบมีส่วนร่วม ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีสมรรถภาพทางกายและน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์ กล้าแสดงออก ร่าเริงแจ่มใส เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมตามที่สถานศึกษากำหนด อ่านหนังสือออกและอ่านคล่อง รวมทั้งสามารถเขียนเพื่อการสื่อสารได้ทุกคน และทั้งสามารถใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของของ สมาน อัสวภูมิ ที่พบว่า การปฏิบัติงานตามรูปแบบการบูรณาการระบบการประกันคุณภาพภายใน ทำให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดกลางผ่านการประเมินภายนอก รอบสามทั้ง 3 โรงเรียน (สมาน อัสวภูมิ, 2558) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภัค พวงขจร และคณะ ที่พบว่า สถานศึกษาที่ดำเนินงานตามรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยวิธีการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ทำให้คุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (สุภัค พวงขจร และคณะ, 2561)

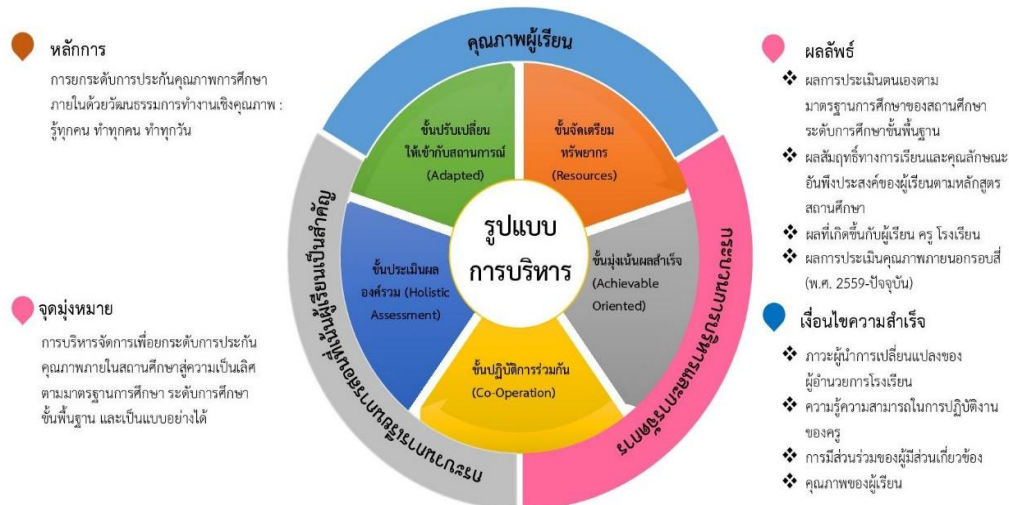
3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า โดยรวมรูปแบบมีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนราชานุบาลมีความต้องการรักษาระดับคุณภาพการศึกษาและมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้อยู่ในระดับที่ยอดเยี่ยมนั้นโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนต้องทำงานอย่างมีหลักการเชิงระบบเพื่อให้เกิดคุณภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง และการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนได้เสียในองค์กรทางการศึกษาเพื่อสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้บรรลุสู่เป้าหมายสูงสุด รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถอธิบายเป้าหมายและกระบวนการทำงานที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ สร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนดดังจะเห็นได้จากผลผลิตที่เกิดขึ้นจริง สอดคล้องกับแนวคิดการประเมินรูปแบบตามมาตรฐานที่

กำหนด ได้แก่ มาตรฐานความเป็นไปได้ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้อง ครบคลุม ทำให้ได้รูปแบบที่สามารถนำไปปฏิบัติจริง สนองต่อความต้องการของผู้ใช้ มีความเหมาะสม น่าเชื่อถือ และได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง (วาโร เฟิงส์วส์ดี, 2553) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ George, B.C. et al. ที่พบว่า คุณภาพ การศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพของการประกันคุณภาพการศึกษา คุณภาพและความสามารถของ ครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอน และการดำเนินงานตามรูปแบบการประกันคุณภาพ การศึกษาและการปรับปรุงแก้ไขในทุกขั้นตอนทำให้คุณภาพการศึกษาดีขึ้น (George, B.C. et al., 2018)

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัยได้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพ การศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุกูล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) องค์ประกอบการพัฒนา คุณภาพการศึกษา 4) กระบวนการบริหารจัดการ 5) ขั้นตอน 6) ผลลัพธ์ และ 7) เงื่อนไข ความสำเร็จ ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียน ราชานุกูล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) องค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) กระบวนการบริหารจัดการ 5) ผลลัพธ์ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ การทดลองใช้รูปแบบพบว่า ผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2562 โดยรวมอยู่ในระดับดีเลิศ คุณภาพผู้เรียนดีขึ้นโดยนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน คิด วิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสมรรถนะในภาพรวมสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ นักเรียน ครู และโรงเรียนได้รับรางวัลหรือเกียรติบัตรในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด และผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ (พ.ศ. 2559 - 2563) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยรูปแบบมีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถอธิบายได้ว่ารูปแบบมีกระบวนการบริหารจัดการที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ สร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนด ดังนั้นการขับเคลื่อนการยกระดับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและอยู่ในระดับยอดเยี่ยม ควรมุ่งเน้นการพัฒนาด้านคุณภาพของผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหาร และการจัดการอยู่ และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการเทียบเคียงสมรรถนะกับโรงเรียนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันที่มีผลการประเมินคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับยอดเยี่ยม หรือมีผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการในระดับสูง โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และมีระบบบริหารงานที่เด่นชัดมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ องค์ความรู้ หลักฐานการปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน และน่าเชื่อถือ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และควรมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล และให้การสนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาวิชาชีพผ่านการอบรม การเป็นวิทยากร ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรนำรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียน ราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ไปทดลองใช้กับสถานศึกษาอื่น และทำการวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิภาพของรูปแบบดังกล่าว 2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสบความสำเร็จในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยศึกษากรณีตัวอย่างจากสถานศึกษาที่มีผลการประเมินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษาในระดับยอดเยี่ยม

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2559). รายงานของคณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา สภาขับเคลื่อน การปฏิรูปประเทศ เรื่อง แผนปฏิรูประบบการประกันคุณภาพ การศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ. (2556). รูปแบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพสำหรับ สถานศึกษาขนาดเล็กจังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 7(2), 61-79.
- นเรศ สถิตยพงศ์. (2561). การประกันคุณภาพโรงเรียนยุคการศึกษาประเทศไทย 4.0 และ ศตวรรษที่ 21. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(3), 345-364.
- เยาวทิwa นามคุณ และฤตินันท์ สมุทรทัย. (2559). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการประกัน คุณภาพการศึกษาภายใน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 10(3), 55 - 67.
- โรงเรียนราชานุบาล. (2560). รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2559. น่าน: กอง ทะเบียนโรงเรียนราชานุบาล.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). การวิจัยพัฒนารูปแบบ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2(4), 1 - 15.
- ศศิธร บัวทอง. (2556). การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับกลุ่ม สาระการเรียนรู้ของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎี บัณฑิต สาขาวิชาการทดสอบและวัดผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมาน อัสวภูมิ. (2558). รูปแบบการบูรณาการระบบการประกันคุณภาพภายในกับการบริหาร สถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดกลาง. วารสารการบริหารศึกษาบั บัณฑิต, 15(3), 167 - 178.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้น พื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2547). หลักเกณฑ์และวิธีการ ประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2546). แนวทางการประกันคุณภาพในสถานศึกษา: เพื่อ พร้อมรับ การประเมินภายนอก. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.

- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2554). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุภักดิ์ พวงขจร และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยวิธีการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 11(3), 115-129.
- Arribas Díaz, J. A. & Martínez - Mediano, C. (2018). The impact of ISO quality management systems on primary and secondary schools in Spain. *Quality Assurance in Education*, 26(1), 2-24.
- George, B. C. et al. (2018). Quality in Education – Approaches and Frameworks. *Ovidius University Annals. Economic Science Series*, 18(2); 199 - 204.

อุดมการณ์รักชาติในวรรณกรรมเด็กของไทยและสิงคโปร์*
PATRIOTISM IN CHILDREN'S LITERATURES
OF THAILAND AND SINGAPORE

สุภาวดี ยาดิ

Supawadi Yadi

เจียง ถิ หั่ง

Truong Thi Hang

ชุติกานต์ รักธรรม

Chutigarn Raktham

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lampang Rajabhat University, Thailand

สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์

Sompong Wittayasakpan

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiangmai University, Thailand

E-mail: u48290746@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุดมการณ์รักชาติในวรรณกรรมเด็กของไทยและของสิงคโปร์ โดยแบ่งเป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กของประเทศไทย ที่ได้รับรางวัลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 40 เรื่อง และวรรณกรรมเด็กของสิงคโปร์ที่ได้รับการยกย่องและได้รับรางวัล จำนวน 15 เรื่อง รวมทั้งสิ้นจำนวน 55 เรื่อง ใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์จากตัวบทวรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า เนื้อหาสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 เป็นกลุ่มที่แสดงเนื้อหาสื่อให้เห็นถึงอุดมการณ์รักชาติแบบนัยตรง จำนวน 14 เรื่อง และประเภทที่ 2 เป็นกลุ่มที่แสดงเนื้อหาสื่อให้เห็นถึงอุดมการณ์รักชาติความหมายนัยแฝงที่ต้องตีความ จำนวน 41 เรื่อง ทั้งนี้วรรณกรรมเด็กไทยนำเสนออุดมการณ์รักชาติทั้งนัยตรงและนัยแฝง ได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ในขณะที่สิงคโปร์นำเสนออุดมการณ์รักชาติ ได้แก่ ผู้นำ และคุณสมบัติของผู้นำ ความหลากหลายของชาติพันธุ์ และครอบครัว ซึ่งการสร้างอุดมการณ์รักชาติของวรรณกรรมเด็กไทย จะหล่อหลอมความคิดให้เด็กและเยาวชนเกิดจิตสำนึกที่ดีในการที่จะอยู่ภายใต้ประเทศเดียวกันอย่างมี

* Received 25 January 2021; Revised 15 March 2021; Accepted 22 March 2021

ความสุข ส่วนสิงคโปร์เสนอมโนทัศน์เกี่ยวกับประโยชน์ของการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กิจกรรมของมนุษย์ในระดับโลก ความหลากหลายของเชื้อชาติและการคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละชนชาติที่อยู่ภายใต้ประเทศเดียวกันอย่างสันติ สิ่งเหมือนกันของไทยกับสิงคโปร์ คือ การสร้างสันติภาพและความกลมกลืนภายใต้ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่วนสิ่งที่แตกต่างกันคือ ไทยเสนอค่านิยมหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต ซึ่งสิงคโปร์ไม่ได้เน้นย้ำในเรื่องนี้

คำสำคัญ: อุทุมการณ์รักชาติ, วรรณกรรมเด็กไทย, วรรณกรรมเด็กสิงคโปร์

Abstract

The objectives of this article were to study the patriotic ideals of Thai and Singaporean children's literature. There were 55 stories have been used in this study and categorized into 40 Thai children's literature awarded by Office of the Basic Education Commission (OBEC) and 15 highly acclaimed Singaporean children's literature. A textual analysis of children's literature works was utilized as a tool for data collection and described in analytical manner. From this study, it can be found that the content can be classified into 2 categories of children's literature: category 1 is a group that expresses the media content of 14 implicit patriotic ideologies, and category 2 is a group that shows content in the media showing the ideology of patriotism and connotation of 41 stories. In this regard, Thai children's literature presents an ideology of patriotism, both direct and implicit, such as nation, religion, and monarchy, while Singaporean children's literature presents a patriotic ideology, namely leader, leadership qualities, ethnic diversity and family. Instilling a sense of patriotism as found on Thai children's literature will shape cognition for children and juvenile, creating a good harmonious sense to happily live in the same country, while in Singaporean literature, it presents a benefit of good international relations, global affairs related to human activities, racial diversity and recognition of racial differences under the same country in peaceful manner. Similarity of Thai and Singaporean is peacekeeping and harmonious mindsets under the differences and cultural diversities, while the dissimilarity is Thai literature presenting the application of Buddhism as a guidance in the way of life; on the other hands, this is not the case in Singaporean literature.

Keywords: Patriotism, Children's Literatures of Thailand, Children's Literatures of Singapore

บทนำ

กว่าสองทศวรรษแห่งความผันแปรของสังคมโลก จากทศวรรษแห่งการแสวงหาความเจริญทางด้านวิทยาการต่าง ๆ นำมาสู่ความเจริญรุ่งเรืองแทบทุกด้านเกิดขึ้นในยุคไซเบอร์มิลีเดียที่เชื่อมโยงและทำลายกำแพงความเป็นประเทศให้ข้ามพรมแดนไปได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งความผันแปรและการปรับตัวยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง อันนำมาสู่ความหวุ่นวิตกถึงสัญญาณเตือนในวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างความเจริญก้าวหน้าของโลกกับผลสำรวจความหวุ่นวิตกต่อสถานการณ์ในโลกอนาคตแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ปัญหาที่น่ากลัวสำหรับเยาวชนผู้ต้องใช้ชีวิตอยู่ต่อไปในโลกอนาคตอันตบหนึ่งนั้นคือ ปัญหาโลกร้อน และลำดับรองลงมาคือปัญหาการเกิดสงคราม ปัญหาความไม่เท่าเทียม ปัญหาความยากจน ปัญหาความขัดแย้งทางศาสนา ปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาการขาดแคลนน้ำและอาหาร ปัญหาการขาดแคลนการศึกษา และปัญหาการว่างงาน (ไทยรัฐออนไลน์ (มิสแซฟไฟร์), 2561)

ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเหล่านี้อาจเป็นผลพวงมาจากการที่แต่ละประเทศบนโลกต่างเร่งรัดการพัฒนาจนเป็นเหตุและที่มาของปัญหา และหนึ่งในแนวทางการแก้ไขปัญหาละเหล่านี้คือ “การปลูกฝัง” ไปที่บุคคลจะสามารถช่วยให้ก้าวพ้นปัญหาได้มากน้อยเพียงใด อาทิ การผลักดันศักยภาพของมนุษย์ตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเชื่อว่าประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจจนก้าวขึ้นเป็นประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากการพัฒนาคน ทั้งนี้ การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้ตรงตามจุดมุ่งหมายของสถาบันทางสังคมย่อมต้องใช้เครื่องมือสำคัญ เช่น สื่อประเภทต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาเด็กและเยาวชนอันเป็นอนาคตของประเทศชาติ โดยเฉพาะวรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นสื่ออย่างหนึ่งในบรรดาสื่อหลายประเภทที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก ทำให้เด็กได้มีโอกาสก้าวไปสู่ความเจริญงอกงามทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญา การส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านและรู้จักคุณค่าของวรรณกรรม จึงเป็นการวางรากฐานในการพัฒนาชาติในการขับเคลื่อนศักยภาพของเด็กได้ดี วรรณกรรมเด็กและเยาวชนจึงถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญเพื่อปลูกฝังอุดมการณ์แห่งรัฐ ซึ่งมีบทบาทและอิทธิพลในการสร้างแรงบันดาลใจให้บุคคลหรือกลุ่มชนกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อตอบสนองความต้องการหลักของตนเอง ของหมู่พ้องหรือสังคมประเทศชาติ มีการถ่ายทอดด้วยรูปแบบวิธีการต่าง ๆ กัน เช่น การแสดงออกทางพฤติกรรมหรือภาษา โดยอาจกล่าวได้ว่าอุดมการณ์นี้เป็นความเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ต่อแนวคิดที่เชื่อว่าจะนำไปสู่เป้าหมายที่สมบูรณ์ได้ (เกรียงไกร กองเส็ง และสุภาวดี ยาคี, 2562)

การศึกษาอุดมการณ์รักชาติที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กของประเทศไทยและสาธารณรัฐสิงคโปร์ เป็นการพิจารณาความหมายของ ใน “ความรักชาติ” และ “อุดมการณ์”

ฐานที่เป็นกระบวนการหรือวิถีปฏิบัติทางสังคมซึ่งมีความเกี่ยวพันกับการใช้อำนาจในการครอบครองและกำหนดแบบแผนพฤติกรรมและการกระทำของคนในสังคม ทั้งนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556) ได้ให้ความหมายของคำว่าอุดมการณ์ว่า “หลักการที่วางระเบียบไว้เป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) นอกจากนี้ อุดมการณ์ยังหมายถึงระบบความเชื่อประเภทหนึ่งซึ่งเป็นความเชื่อที่ได้รับการยอมรับร่วมกันจากกลุ่มชนในสังคม เป็นความเชื่อที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนเป็นหลักการที่คนหันเข้าหาและอาศัยเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติและดำเนินชีวิตเป็นอย่างดีเสมอ ตลอดจนความเชื่อมันจะต้องมีส่วนช่วยในการยึดเหนี่ยวคนในกลุ่มเข้าไว้ด้วยกัน หรือช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้คนนำมาใช้เป็นข้ออ้างในการทำกิจการต่าง ๆ ได้ (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, 2527) ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า อุดมการณ์คือระบบความคิดหรือความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตและสังคมโดยเป็นระบบความคิดหรือความเชื่อที่กลุ่มชนยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งควรนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างสม่ำเสมอ และเป็นสิ่งอ้างอิงกระทำการร่วมกัน เพื่อจะได้บรรลุถึงเป้าหมายอย่างงดงาม

วรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นเสมือนขุมทรัพย์ทางปัญญาและคลังแห่งความบันเทิงสำหรับมวลมนุษยชาติ วรรณกรรมสำหรับเด็ก คือ “หัวใจของเด็ก” เนื่องด้วยเป็นสื่อที่มีอิทธิพลในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก โดยมักใช้กลวิธี “การเล่าเรื่อง” ด้วยรูปแบบที่เน้นความบันเทิง เช่น รูปภาพสวยงาม สีสดใส เคลื่อนไหวได้ มีเสียง สามารถจับต้องได้ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมจินตนาการให้แก่เด็ก สนับสนุนกระบวนการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างสถาบันทางสังคม กฎระเบียบ บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบให้เด็กเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ซึ่งการสร้างกระบวนการรับรู้ของเด็กบนพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่ต้องอาศัยการถ่ายทอดปลูกฝังมาเป็นเวลานาน ไม่สามารถแยกหรือตัดขาดจากชุดความรู้ ความคิด ความเชื่อ หรืออุดมการณ์ที่ถูกปลูกฝังจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งได้ การสร้างหรือผลิตซ้ำวรรณกรรมจึงไม่ถือว่าเป็นการสร้างอุดมการณ์ใหม่ แต่เป็นการพัฒนารูปแบบของ “วรรณกรรม” ให้เป็นไปตามยุคสมัยนิยมในอุดมการณ์ที่ฝังรากลึกเดิม โดยเฉพาะอุดมการณ์จากสถาบันการปกครองในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มุ่งปลูกฝังอุดมการณ์แห่งอารยะแก่สมาชิกในสังคม ทั้งนี้ ทุกคนในชาติจะมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาด้วยการสื่อสารเพื่อสร้างการเรียนรู้และนำไปสู่การเผยแพร่ชุดความรู้ด้วยกระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการชักจูงจิตใจเด็กและเยาวชน จนได้รับการยกย่องว่าเป็น “ต้นแบบ” ที่ทรงคุณค่า

งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษา “การปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กประเทศไทยและสาธารณรัฐสิงคโปร์” โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวรรณกรรมสำหรับเด็กของประเทศไทยและสาธารณรัฐสิงคโปร์ว่ามีอิทธิพลอย่างไรต่อการปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติ และอุดมการณ์รักชาติเป็นตัวกำหนดรูปแบบ เนื้อหา ตลอดจนแนวคิดสำคัญให้แก่วรรณกรรมสำหรับเด็กได้จริงหรือไม่อย่างไร ด้วยวรรณกรรมสำหรับเด็ก

ตามความเข้าใจคือหนังสือที่แต่งให้เด็กอ่าน มักจะมีการจำลองเหตุการณ์ที่เต็มไปด้วยความบริสุทธิ์สดใส ผสมผสานข้อคิดและจินตนาการโดยปราศจากความขัดแย้งที่รุนแรง เป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยอุดมการณ์ทางสังคมของชนชั้นต่าง ๆ ในสังคม และอีกประเด็นที่มีความน่าสนใจคือ วรรณกรรมสำหรับเด็กในเขตภูมิภาคอาเซียนหลายประเทศสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการปลูกฝังอุดมการณ์จนนำไปสู่ผลเชิงพฤติกรรมของผู้อ่านตั้งแต่วัยเด็กได้ โดยเฉพาะประเทศไทยที่รัฐบาลเล็งเห็นว่าการปฏิรูปประเทศไทยควรเริ่มที่ “คน” การปรับเปลี่ยนค่านิยมของคนในสังคมและการฟื้นฟูรวมถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้คนไทยในทุกระดับในทุกภาคส่วนเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ สามารถจะช่วยป้องกันหรือเป็นภูมิคุ้มกันของสังคมไม่ให้วิกฤตปัญหา เกิดขึ้นอีกในอนาคต กล่าวโดยย่อคือ “ปฏิรูปประเทศต้องปฏิรูปที่ตัวคน ปฏิรูปที่ตัวคนต้องปฏิรูปที่พฤติกรรม ของคน ปฏิรูปพฤติกรรมของคนต้องพัฒนาระบบค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมที่กำกับพฤติกรรมของคน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558) จากการที่ผู้วิจัยได้เลือกค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ ของแต่ละประเทศในภูมิภาคอาเซียน พบว่าสาธารณรัฐสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีความโดดเด่นทางด้านการบริหารและการจัดการศึกษา มีการส่งเสริมสังคมรักการอ่านที่เริ่มต้นจากสถาบันครอบครัวตามนโยบายของชาติเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพจนได้รับการยกย่องว่ามีความเจริญเทียบเท่ากับมาตรฐานของประเทศชาติตะวันตก

ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์การศึกษาวรรณกรรมสำหรับเด็กของสาธารณรัฐสิงคโปร์จากข้อสงสัยที่ว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นเครื่องมือในการสืบสานสร้างอุดมการณ์ทางสังคมของชนชั้นปกครองเพื่อนำผลไปสู่การใช้ประโยชน์ให้แก่สาธารณรัฐสิงคโปร์ได้มากน้อยเพียงใดและการที่สาธารณรัฐสิงคโปร์มีขนาดเล็กแต่กลับพบว่ามียุทธศาสตร์มนุษย์ที่ดีมีคุณภาพนั้นเกิดจากนโยบายการพัฒนาตั้งแต่ในวัยเด็กทุกรูปแบบ ตลอดจนการสร้างสังคมแห่งการอ่านจนได้รับการยอมรับระดับโลกในเรื่องการบริหารการศึกษาที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ บริบทของประเทศสิงคโปร์ซึ่งถูกแวดล้อมไปด้วยความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ อาทิ ไทย ขวา โปรตุเกส ดัตช์ และอังกฤษ ที่รุกรานเข้ามา ยิ่งไปกว่านั้นยังมีพ่อค้าจีน อาหรับ และเปอร์เซีย อินเดีย และผู้อพยพชาวทมิฬ ภายใต้นโยบายการค้าของอังกฤษ ส่งผลให้ประเทศสิงคโปร์รับเอาลักษณะเฉพาะจากทั่วโลก (เพ็ชรี สุมิตร, 2557) ทำให้สาธารณรัฐสิงคโปร์ตระหนักถึงการพัฒนามนุษย์เพื่อพัฒนาประเทศชาติที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยการเน้นที่ตัวมนุษย์ ความมีวินัย มีความรับผิดชอบด้วยวิธีการต่าง ๆ และในจำนวนนั้นก็อาจจะปรากฏจากวรรณกรรมสำหรับเด็กที่รัฐให้ความสำคัญ และเชิดชูโดยการให้พื้นที่ผ่านระบบและกลไกทางสังคม เช่น เวทีการมอบรางวัลในระดับประเทศ สร้างการยอมรับในคุณค่า จนกระทั่งการนำไปใช้ในสถาบันต่าง ๆ ในสังคมอย่างแพร่หลาย เช่น ครอบครัว สถานศึกษา หรือช่องทางการสื่อสารออนไลน์ ฉะนั้น จึงเป็นข้อสังเกตว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยการปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติ

ผู้วิจัยหวังว่า ผลที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงการปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กของประเทศไทยและสาธารณรัฐสิงคโปร์ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กร หน่วยงานที่มีบทบาทและหน้าที่โดยตรงทางด้านการศึกษา การผลิต หรือการสร้างสรรค์วรรณกรรมสำหรับเด็กทุกระดับให้สามารถนำไปสู่การพัฒนาในการนำไปใช้ได้จริง โดยให้ความสำคัญกับอุดมการณ์รักชาติภายใต้กรอบแนวคิดของสาธารณรัฐสิงคโปร์เป็นสำคัญในการคัดเลือกสิ่งที่ได้มาสร้างสรรค์ พัฒนาและปรับปรุงรูปแบบของวรรณกรรมสำหรับเด็กของประเทศไทย โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมกับสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของไทยที่อาจจะมีความเหมือนหรือแตกต่างกันไม่มากนักน้อย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอุดมการณ์รักชาติในวรรณกรรมเด็กของไทยและของสิงคโปร์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และบริบททางสังคมของประเทศไทยและสาธารณรัฐสิงคโปร์ ข้อมูลเกี่ยวกับอุดมการณ์รักชาติ
2. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการศึกษาวิเคราะห์จากตัวบท (Text) วรรณกรรมสำหรับเด็ก ด้วยการวิเคราะห์อุดมการณ์รักชาติที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็กประเทศไทยและสาธารณรัฐสิงคโปร์ โดยศึกษาวิเคราะห์จากวรรณกรรมเด็กของไทยที่ได้รับรางวัลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553-2563 รวมทั้งสิ้นจำนวน 40 เรื่อง และวรรณกรรมเด็กของสิงคโปร์จำนวน 15 เรื่อง แบ่งเป็นหนังสือที่ได้รับรางวัล Hedwig Anuar Children's Book Award และรางวัล Beyond Word ของสิงคโปร์ ปี ค.ศ. 2011 ปี ค.ศ. 2013 และปี ค.ศ. 2015 รวมจำนวน 6 เรื่อง และวรรณกรรมเด็กที่สภาการพัฒนาหนังสือแห่งชาติสิงคโปร์แนะนำจำนวน 9 เรื่อง รวมทั้งสิ้นจำนวน 55 เรื่อง
3. การนำเสนอข้อมูล นำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์อุดมการณ์ที่แฝงอยู่โดยไม่ปรากฏอย่างเด่นชัด แต่แทรกซึมอยู่ในเนื้อเรื่อง (รวมถึงภาพประกอบ) จากวรรณกรรมเด็กไทยและสิงคโปร์จำนวน 55 เรื่อง สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. วรรณกรรมเด็กของไทย

วรรณกรรมเด็กของไทย ปรากฏการปลูกฝังอุดมการณ์ให้เด็ก 3 ประการคือ รักชาติ รักศาสนา และรักพระมหากษัตริย์ ดังต่อไปนี้

1.1 รักชาติ คือความรักในความเป็นชาติไทย หมายถึง ระบอบการปกครอง แบบประชาธิปไตยของไทย ความรักในสัญลักษณ์ของชาติ ได้แก่ ธงชาติ ที่เป็นสัญลักษณ์แห่ง ความเป็นชาติ มีความรักในเชื้อชาติเดียวกัน และหมายรวมถึงสถาบันครอบครัว ความรักในผืน แผ่นดินไทย เช่นเรื่อง การ์ตูนประวัติศาสตร์ชาติไทย ยุคสุโขทัย เล่ม 1 กำเนิดสุโขทัย ความรัก ในธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย คือภาษาไทย วรรณคดีไทยที่มีความโดดเด่นคือเรื่อง รามเกียรติ์ รวมถึงเรื่อง นิทานพื้นบ้านภาคกลาง มีการปลูกฝังให้รักในวิถีไทย ทั้งเรื่องของ อาหารการกิน วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตในการทำงาน รวมถึงรักภูมิปัญญาไทยและศิลปะ ไทยแขนงต่าง ๆ เช่น โขนไทย เป็นต้น

ตัวอย่างจากภาพประกอบวรรณกรรมเรื่อง *การ์ตูนประวัติศาสตร์ชาติไทย ยุคสุโขทัย เล่ม 1 กำเนิดสุโขทัย* ที่นำเสนอเรื่องราวชุมชนสุโขทัยแถบลุ่มแม่น้ำยมที่เริ่มต้นจาก การเป็นชุมชนการค้า จนพัฒนาขึ้นมาเป็นบ้านเมืองภายใต้อำนาจของขอมและการปรากฏขึ้น ของบุคคลสำคัญอันเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างชาติ นับตั้งแต่พ่อขุนผาเมือง พ่อขุนบางกลาง หาว ที่ทำสงครามชนะขอมสบาดโขลญลำพงขุนนางขอม จนสามารถตั้งสุโขทัยเป็นราชธานี แห่งแรกของประเทศ และนับเป็นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ชาติไทย

ภาพที่ 1 เริ่มราชวงศ์พระร่วง (สละ นาคบำรุง, 2553)

ตัวอย่างเรื่อง *โขนไทย* ที่สื่อนัยยะของการปลูกฝังให้รักในภูมิปัญญาและ ศิลปะไทย อันแสดงถึงความเป็นอยู่อย่างหนึ่ง เนื้อหาแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาไทยในการทำ

หัวใจที่มีความงดงาม เป็นงานศิลปะที่แสดงให้เห็นถึงความละเอียดประณีต ควรค่าแก่การรักษาไว้ให้ลูกหลานและชาวโลกได้เห็น ดังข้อความว่า

...การทำหัวใจศิลปะทุกคนจะให้ความเคารพนับถือว่าหัวใจเป็นเสมือนครู ก่อนที่จะลงมือปั้น จึงต้องมีการบวงสรวงก่อน ช่างทำหัวใจต้องผ่านพิธีครอบครุมาก่อนทุกคน แต่ละขั้นตอน ในการทำหัวใจต้องใช้ทั้งความอดทน ความชำนาญและฝีมือ ละเอียดประณีต หัวใจทำจากกระดาษติดทับกันหลายชั้นด้วยกาว หรือแปะเปียก จากนั้นเสริมรายละเอียดต่างๆ ด้วยรัก ยางไม้ชนิดหนึ่ง นำไปเคี่ยวกับน้ำมันยาง ผงชัน และผงขี้เถ้าใบมะพร้าว มีคุณสมบัติคือ แข็งตัวเมื่อแห้ง ทนทานและกันน้ำได้

(ณิชาดา ทวีศิลป์, 2563)

1.2 รักศาสนา คือ การปลูกฝังให้มีศรัทธาที่จะตั้งมั่นในความดี อันเป็นแนวทางแห่งพุทธศาสนา คือ ความเมตตากรุณา การทำความดีละเว้นความชั่ว มีความพอเพียง หรือพอดี มีความกตัญญูตบเทวี การตั้งมั่นในจักร 4 คือ อยู่ในประเทศอันเหมาะสม คบสัตบุรุษ ตั้งตนชอบ และเป็นผู้มีบุญได้กระทำไว้อ่อน มีความตั้งมั่นในสัจจะ ไม่ดื่มสุราของมึนเมา มีความเห็นที่ถูกต้อง มีวาจาที่ถูกต้อง มีการปฏิบัติที่ถูกต้องอันหมายถึงการไม่ทำลายผู้อื่น ไม่ลักขโมยและไม่ประพฤติผิดในกาม มีการหาเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง มีสมาธิที่ถูกต้อง มีความเพียรและความมานะพยายาม มีความรับผิดชอบ มีขันติความอดทนและรู้จักให้อภัย มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ และไม่เห็นแก่ตัว ไม่มีความอิจฉาริษยา มีความสามัคคี รู้จักให้ทาน มีความเคารพผู้อื่นและอ่อนน้อมถ่อมตน มีสติและไม่ประมาทในการดำรงชีวิต รู้จักใช้ปัญญาให้เกิดประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรม ไม่ยึดมั่นถือมั่น และมีความศรัทธาในองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตัวอย่างเนื้อเรื่องและภาพประกอบที่แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์รักศาสนา เช่น

เนื้อเรื่องจากวรรณกรรมเรื่อง พระพุทธเจ้าศาสดาผู้รู้แจ้งด้วยตนเอง ตอน “องคุลิมาล” ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการใช้ความเมตตาเพื่อช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ เมื่อเห็นผู้อื่นกำลังถลาลไปในทางที่เสื่อม สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนให้แก่ทั้งตนเองและผู้อื่นก็มีจิตเมตตาต้องการช่วยให้บุคคลเหล่านั้นพ้นจากความทุกข์ ดังเช่นพระพุทธเจ้าแสดงความเมตตาต่อองคุลิมาลผู้หลงผิด ดังข้อความว่า

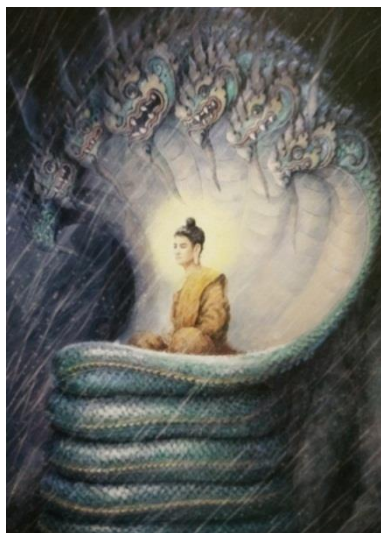
...พระพุทธเจ้ารู้ด้วยญาณว่าองคุลิมาลกำลังจะทำกรรมหนักด้วยการฆ่าแม่ของตนเอง จึงไปปรากฏให้องคุลิมาลเห็นในทิศตรงกันข้าม องคุลิมาลเห็นพระสงฆ์เดินอยู่ก็ดีใจ คว่ำบาบิงไล่ตาม แต่วิ่งเท่าไรก็ไม่เข้าไปใกล้สักที จึงตะโกนบอกให้หยุด...

(สุทธิลักษณ์ น้อยทราย, 2560)

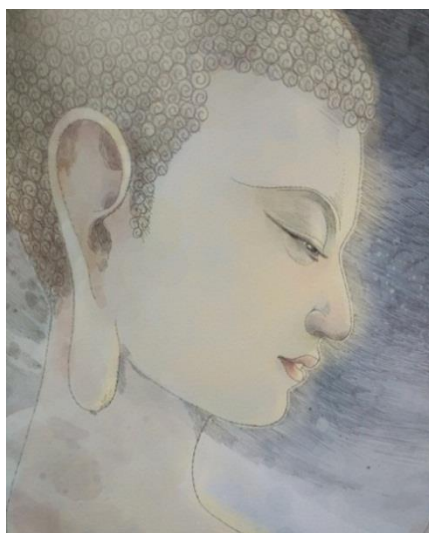

จากข้อความจะเห็นว่า องค์กรผู้ได้สร้างกรรมเช่นฆ่าผู้คนมากมาย และกำลังจะทำการหมั่น แต่ก็สามารถหลุดพ้นจากหนทางแห่งอบายมุขได้ด้วยพระเมตตาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงเล็งเห็นและรับมาโปรดในทันที แสดงให้เห็นถึงพลังแห่งความเมตตาว่ามีพละการในการเปลี่ยนแปลงความคิดที่ชั่วร้ายได้ เป็นแบบอย่างของการปลูกฝังให้มีความเมตตากรุณาในใจ เพื่อคนรอบข้าง สังคมและประเทศชาติให้สงบสุข

ภาพประกอบจากวรรณกรรมเด็กเรื่อง *พระพุทธเจ้า พุทธปัญญาและชาดก* คืออีกวิธีการหนึ่งในการปลูกฝังความศรัทธาในองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งนี้ การส่งเสริมให้มีความเชื่อศรัทธาต่อคำสอนของพระพุทธองค์ ด้วยการใช้พระธรรมคำสอนมาบรรยายให้ฟังโดยตรงนั้น บางครั้งก็ยากและซับซ้อนเกินกว่าที่จะเข้าใจ การสร้างความรักความศรัทธาที่ดีจึงไม่จำเป็นต้องสื่อผ่านตัวอักษรเสมอไป รูปถ่ายหรือภาพวาดบางภาพก็สามารถปลูกฝังความศรัทธาได้ เช่นการมีความศรัทธาในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่บางครั้งเพียงการนั่งมองภาพหรือพระพุทธรูปที่มีความสงบน่าเลื่อมใสหรือพุทธศิลป์ที่งดงาม ก็สามารถทำให้จิตใจเกิดความรู้สึกสงบ ความรู้สึกเย็นทั้งเย็นตาเย็นใจ การใช้พระพุทธรูป ภาพถ่ายหรือภาพวาดที่เป็นตัวแทนของแห่งองค์พระศาสดาเป็นสื่อ นำ จึงเป็นอีกหนทางหนึ่งในการปลูกฝังให้ฝึกให้มีจิตใจที่สงบเยือกเย็น เกิดศรัทธาต่อพระเมตตาบารมีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เกิดสติตั้งมั่นในการทำความดี ละเว้นความชั่ว และระลึกถึงคำสอนขององค์พระศาสดาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้ทำความดีต่อไป ดังภาพที่ 2 และ 3 สัมมาสำหรับพุทธ

ภาพที่ 2 นาคปรกพระพุทธเจ้า
(ณิชาวีร์ เพิ่มพูนปฏิพัทธ์, 2562)

ภาพที่ 3 พุทธศิลป์
(ณิชาวีร์ เพิ่มพูนปฏิพัทธ์, 2562)

1.3 รักพระมหากษัตริย์ เน้นย้ำความรักในพระบารมีและพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยทุกหมู่เหล่า เป็นการปลุกฝังอุดมการณ์ความรักในสถาบันกษัตริย์โดยผ่านตัวแทนแห่งองค์พระมหากษัตริย์นั่นคือพระนารายณ์และพระราม ซึ่งเชื่อว่าเป็นพระนารายณ์อวตารตามคติความเชื่อของฮินดู ตัวอย่างเนื้อเรื่องและภาพประกอบที่แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์รักพระมหากษัตริย์ เช่น

เนื้อเรื่องจากวรรณกรรมเรื่อง *กราบพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9* ซึ่งเป็นบันทึกของเด็กหญิงติณณา แดนเขตต์ มีเนื้อหาแสดงถึงความสำนึกรักในพระบารมีและพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ถ่ายทอดความรู้สึกของตนเองที่มีต่อพระองค์ ดังข้อความว่า

ในหลวงเป็นเสมือนสมาชิกในครอบครัว เพราะพวกเราจะเอาเฉพาะรูปคนที่เรารักมาไว้ในบ้าน ถ้าบ้านที่ฉันไม่เคยเห็นว่ามีรูปในหลวงหรือเปล่า ฉันคิดว่า เขาต้องมีรูปในหลวงในใจแน่ ๆ

(ติณณา แดนเขตต์, 2560)

จากข้อความ กล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ว่าเป็นเหมือนสมาชิกคนสำคัญของบ้าน คำว่า “บ้าน” หมายถึง “ครอบครัว” ซึ่งเป็นสถาบันสำคัญของสังคมและประเทศชาติ ความเป็น สมาชิกในครอบครัวคือผู้ที่มีความสัมพันธ์กันทางสายเลือดอย่างแน่นแฟ้น การนำรูปในหลวงมาไว้ในบ้านเป็นการเน้นย้ำถึงอุดมการณ์แห่งการยกย่องในหลวงให้เป็นบุคคลสำคัญในครอบครัว นั่นก็คือ “พ่อ” ของพวกเราทุกคน

ภาพประกอบจากวรรณกรรมเด็กเรื่อง *กราบพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9* ที่แสดงให้เห็นถึงการปลุกฝังการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ปลุกฝังให้มีความเคารพรักพระมหากษัตริย์ เป็นความรักที่บริสุทธิ์และเกิดจากจิตใจสำนึกที่แท้จริง แม้ว่าภาพประกอบในวรรณกรรมเรื่องนี้ลายเส้นอาจไม่งดงาม ไม่เหมือนจริง เนื่องด้วยเป็นเพียงผลงานของเด็ก แต่ภาพที่วาดนั้นก็ถ่ายทอดให้เห็นถึงความเคารพรักในหลวงอย่างสูงสุด เปรียบในหลวงเหมือนพระจันทร์ที่ส่องแสงสว่างท่ามกลางดวงดาวซึ่งก็คือประชาชน สื่อความหมายถึงพระเมตตากรุณาและพระบารมีของพระองค์ที่คุ้มครองประชาชน จึงยกพระองค์ไว้เหนือหัวของตนด้วยความรักยิ่ง ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ในหลวงคือพระจันทร์ ประชาชนคือดวงดาว (ติณณา แคนเซตต์, 2560)

2. วรรณกรรมเด็กของสิงคโปร์

วรรณกรรมเด็กของสิงคโปร์ ปรากฏการปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติให้เด็ก 3 ประการ คือ รักชาติ รักผู้นำ และการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

2.1 รักชาติ คือ ความรักในความเป็นชาติสิงคโปร์ อันประกอบไปด้วยแผ่นดิน และมาตุภูมิของชาติ ระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย สัญลักษณ์ของชาติ ได้แก่ ธงชาติ ตราประจำชาติหรือตราแผ่นดิน และดอกไม้ประจำชาติ มีความรักในเชื้อชาติ สิงคโปร์อันหมายถึงความรักในสถาบันครอบครัวและเพื่อนพ้อง รักในสัญชาติสิงคโปร์ที่รวมความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ จีน อินเดีย มาเลย์ และชาวตะวันตก มีความรักในธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ คือ รักในภาษา พิจารณาได้จากภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อตัวละครที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ การใช้ภาษาถิ่นของแต่ละชนชาติ และความงดงามของภาษา มีความรักในภูมิปัญญา วิถีชีวิต ประเพณีและศิลปะแขนงต่าง ๆ ซึ่งประกอบไปด้วยแนวคิด การแต่งกายที่มีความหลากหลายของชนชาติคือ “บาจู กะบาย่า” ของชาวมลายู ในเรื่อง *The Mango Tree* ชุด “กัไฟฟ้า” ของจีน ในเรื่อง *Bella's Chinese New Year* ชุด “สำหรับ” ของอินเดียในเรื่อง *The Adventures of Mooty (Book One)* ส่วนเรื่องของอาหาร ได้แสดงให้เห็นถึงอาหารที่หลากหลายของชนชาติที่อยู่ร่วมกันในชาติสิงคโปร์คือ “หมูสะเต๊ะ” “ข้าวมันไก่” ในเรื่อง *Dragon Egg* การใช้ “มะม่วง” มาเป็นวัตถุดิบในการปรุงอาหาร ในเรื่อง *The Mango Tree* “ขนมต้มสิงคโปร์” “ผัดหมี่ตึกตอก” “น้ำแข็งไส” “ก๋วยเตี๋ยวหลอด” และ “บ๊ะจ่าง” ในเรื่อง *Farrer Park* ส่วนประเพณีและการละเล่นก็มีพิธี

“ซูกุ รัมบูท” (โกนผมไฟ) ในเรื่อง The Mango Tree การเล่น “โยนลูกแก้ว” ในเรื่อง Farrer Park และ “เทศกาลตรุษจีน” ในเรื่อง Bella’s Chinese New Year เป็นต้น

ตัวอย่างของเนื้อเรื่องและภาพประกอบ ในวรรณกรรมเรื่อง *The Mango Tree* มีเนื้อเรื่องและภาพประกอบที่สื่อให้เห็นถึงความรักในสถาบันครอบครัว อันเป็นสถาบันพื้นฐานของคนในชาติ เป็นความรักที่แสดงถึงความรักความอบอุ่นของครอบครัวโดยผู้ที่มีความสัมพันธ์กันทางสายเลือด เช่น พ่อแม่ ลูก ปู่ย่า ตายาย พี่ น้องหรืออาจจะเกี่ยวโยงสัมพันธ์ระหว่างญาติมิตร เป็นความรักความผูกพันที่แสดงออกทางความสุข ความอึดอเมใจเมื่อได้อยู่กับครอบครัว หรือทำกิจกรรมร่วมกัน ดังภาพที่ 5 และตัวอย่างข้อความที่ว่า

ภาพที่ 5 ครอบครัวของ ชิก อิดาห์ (Amin, H., 2013)

I was born in Gedung Kuning or the Yellow Mansion in Kampong Glam in Singapore. Our family had lived in the house since .1912 There were aunts, uncles, grandparents and cousins living with us. As many as thirty people lived in the house at one time. Sometimes we quarrelled but most times, we lived happily as one big Malay family.

(Amin, H., 2013)

จากข้อความและภาพจะเห็นว่า การอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่แสดงให้เห็นถึงความอบอุ่นของครอบครัว มีญาติ ๆ ที่รักใคร่กัน และแม้ว่าจะมีทะเลาะเบาะแว้งกันบ้าง แต่ส่วนใหญ่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข ซึ่งให้เห็นถึงการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกันอันเป็นสิ่งสำคัญของครอบครัวที่มีสมาชิกจำนวนมาก เป็นการปลูกฝังให้รู้จักมีความรักความเข้าใจกันหากเราจะต้องไปอยู่อาศัยร่วมกับผู้อื่น

2.2 รักผู้นำ มีการเชิดชูและยกย่องใน “ลีควนยู” ซึ่งเป็นผู้นำพาสิงคโปร์ให้เจริญก้าวหน้า โดยการกล่าวถึงบุคลิกลักษณะของผู้นำที่ประชาชนยกย่องและเคารพรักคือ มีความฉลาดหลักแหลม ความมุ่งมั่นตั้งใจ ความเป็นนักอ่าน ความกตัญญู มีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนและการทำงาน ความปรารถนาในการเรียน พรสวรรค์ในการเรียน ภาษาต่างประเทศ ความปรารถนาในศิลปะ การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล การมองโลกในแง่บวก จิตใจเมตตา มีความกระตือรือร้น มีความรักในเชื้อชาติ เป็นนักพัฒนา เป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ทำให้ลีควนยูเป็นที่รักและยกย่องเชิดชูของประชาชน ตัวอย่าง เนื้อเรื่อง และภาพประกอบ ที่แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์รักในผู้นำคือ *A Boy Named Harry* ซึ่งมี 3 เล่ม คือ 1) *The Childhood of Lee Kuan Yew* 2) *The Early Years of Lee Kuan Yew* 3) *The Legacy of Lee Kuan Yew* เป็นวรรณกรรมเด็กเรื่องเดียวของสิงคโปร์ที่แสดงให้เห็นถึงการเชิดชูผู้นำของประเทศ ทั้งนี้ คำว่า Harry นั้นเป็นอีกชื่อหนึ่งของ “ลีควนยู” ซึ่งเขานิยมใช้ชื่อนี้มากกว่าชื่อ “ลีควนยู” มานานตั้งแต่เด็กจนโต จนกระทั่งกลับมาใช้ชื่อ “ลีควนยู” อีกครั้งในช่วงหลัง การใช้ชื่อผู้นำเป็นคำสำคัญในชื่อวรรณกรรมทั้งสามเล่ม แฝงไว้ซึ่งการยกย่องเชิดชูผู้นำของประเทศ ชื่อเรื่องที่บอกเล่าถึงช่วงชีวิตแต่ละวัยของ “ลีควนยู” บ่งบอกถึงการผ่านประสบการณ์ของเขามาอย่างโชกโชนจนสร้างให้สิงคโปร์เป็นประเทศที่เจริญก้าวหน้าดังเช่นทุกวันนี้ เป็นสื่อ นำพาให้เยาวชนของสิงคโปร์เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตัวผู้นำของประเทศ ระลึกถึงคุณงามความดีของผู้นำที่สามารถสร้างความเป็นปึกแผ่นทางเศรษฐกิจและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชนชาติสิงคโปร์ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ทั้งสามารถแสดงให้เห็นว่าแม้ผู้นำที่ยิ่งใหญ่ของเขาจะล่วงลับไปแล้ว แต่ชื่อและคุณความดีก็ยังคงอยู่กับชาวสิงคโปร์ตลอดไป

เนื้อเรื่องและภาพประกอบในเรื่อง *A Boy Named Harry* ที่แสดงให้เห็นถึงความเคารพรัก และยกย่องเชิดชูผู้นำของสิงคโปร์ท่านนี้ในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ข้อความต่อไปนี้

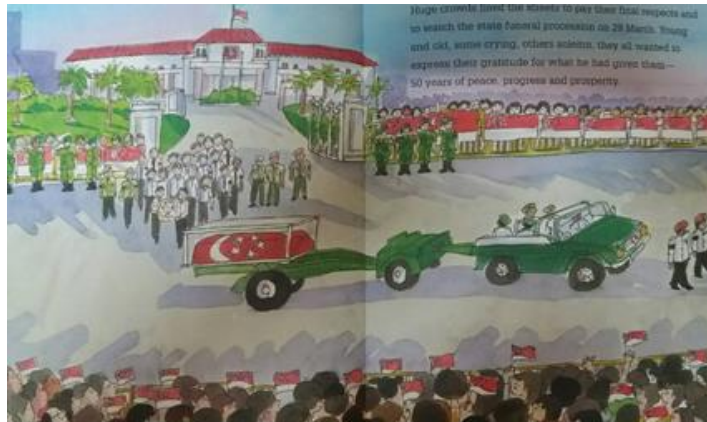
Harry was a bright boy. and like many bright boys he had a little mischief in him. This playful streak was the reason why his father was angrily holding him by his ears-over a well!

(Yee, P., 2014)

จากข้อความข้างต้น กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำ “ลีควนยู” ว่าแสร้งเป็นเด็กฉลาดและมีความซุกซนตามประสาเด็ก ซึ่งความซุกซนนี้เป็นการฉายแววถึงความเก่งและเฉลียวฉลาดของผู้นำที่แสดงให้เห็นมาตั้งแต่อายุน้อย สื่อถึงการยกย่องเชิดชูผู้นำของประเทศให้โดดเด่นแตกต่างจากบุคคลธรรมดาทั่วไป

นอกจากนี้ ตัวอย่างข้อความและภาพประกอบในเรื่องนี้ยังแสดงให้เห็นว่า “ลี้กวนยู” เป็นที่เคารพรักของประชาชนอย่างยิ่ง เมื่อถึงวันที่ผู้นำของเขาได้จากโลกนี้ไป ดังภาพที่ 6 และข้อความที่ว่า

ภาพที่ 6 พิธีศพลี้กวนยู (Yee, P., 2015)

On 23 March 2015, Mr Lee died. He was 91 years old. Huge crowds lined the streets to pay their final respects and to watch the state funeral procession on 29 March. Young and old, some crying, others solemn, they all wanted to express their gratitude for what he had given them 50 years of peace, progress and prosperity.

(Yee, P., 2014)

2.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการปลูกฝังเด็กให้มีคุณลักษณะที่ดีที่พึงประสงค์ ให้มีความศรัทธาในความดี รักการทำความดี เพื่อเป็นพลเมืองที่ดีที่มีคุณภาพของประเทศชาติ คุณลักษณะเหล่านี้ คือ ความมีเมตตากรุณา ความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และแบ่งปัน ไม่หลงระเห็จ ไม่โอ้อวดหรือทะนงตน มีความสามัคคีปรองดองกัน มีความสำนึกผิดและยอมรับปรับปรุงแก้ไข มีความภูมิใจและมั่นใจในตนเอง ไม่เอาแต่ใจตัวเอง รักษาสิ่งจรรยาบรรณ มีองค์ความรู้ มีความมานะพยายาม ขยันหมั่นเพียร มีวิจารณ์ญาณ มีความทนอดกลั้น มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเคารพซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบ มีความความกล้าหาญและความฉลาดทางปัญญา ตัวอย่างของคำโปรย เนื้อเรื่องและภาพประกอบ ที่แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ตัวอย่างเนื้อเรื่องและภาพประกอบจากวรรณกรรมเรื่อง *Little Cloud Wants Snow!* ได้ตอกย้ำให้เห็นถึงการสร้างระบบคิดผ่านภาพและภาษาให้เด็กมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองหากการกระทำนั้นส่งผลกระทบและสร้างความเสียหายแก่

ผู้อื่น อย่างเช่นการที่เมฆน้อยเผลอไปชนสายรุ้งจนแตก และก็ยอมรับผิดชอบในความผิดของตน ทั้งยังปรับปรุงแก้ไข สิ่งดี ๆ จึงบังเกิดแก่ตนเอง ปรากฏในเหตุการณ์ที่พระอาทิตย์มาเห็นว่าลูกก้อนเมฆกำลังซ่อมสายรุ้งว่า

Mr Sun watched Little Cloud fix the rainbow. Pleased, he came out and warmed the earth with his mighty rays.

(Lee, G., 2013)

ซึ่งจากการทำดีของเมฆน้อยนี้เอง ได้ส่งผลแห่งความดีมาสู่เมฆน้อย โดยพระอาทิตย์ได้ฉายแสงให้ความอบอุ่นแก่ผืนแผ่นดิน ส่งผลให้เมฆก้อนเมฆที่กลายเป็นฝนตกลงมาเป็นน้ำได้ระเหยกลายเป็นเมฆก้อนเมฆ และกลับมาหาเมฆน้อยอีกครั้ง ดังภาพประกอบที่ 7

ภาพที่ 7 พระอาทิตย์ชมเมฆน้อย (Lee, G., 2013)

กล่าวได้ว่าตัวอย่างวรรณกรรมเรื่อง *Little Cloud Wants Snow!* มิใช่เพียงวรรณกรรมที่มุ่งเน้นภาพสวยงามหรือความสนุกสนานเท่านั้น แต่สิ่งที่แฝงอยู่คือการสร้างกระบวนการขัดเกลาเด็กโดยใช้ภาพแห่งความรักและความอบอุ่นระหว่างแม่กับลูก ถือว่าเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะช่วยธำรงรักษาอุดมการณ์ของชาติเอาไว้ได้ ทั้งนี้ ผลแห่งการทำความดีแสดงให้เห็นว่าย่อมได้รับผลแห่งการทำความดีในที่สุด

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์อุดมการณ์รักชาติในวรรณกรรมเด็กของไทยและสิงคโปร์ พบว่ามีการแฝงอุดมการณ์รักชาติผ่านระบบและกลไกของรัฐ โดยเนื้อหาของวรรณกรรมเด็กสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) กลุ่มที่แสดงเนื้อหาสื่อให้เห็นถึงอุดมการณ์รักชาติแบบนี้

ตรง จำนวน 11 เรื่อง 2) กลุ่มที่แสดงเนื้อหาสื่อให้เห็นถึงอุดมการณ์รักชาติความหมายนัยแฝงที่ต้องตีความ จำนวน 41 เรื่อง ทั้งนี้วรรณกรรมเด็กไทยนำเสนออุดมการณ์รักชาติทั้งนัยตรงและนัยแฝง ได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ในขณะที่สาธารณรัฐสิงคโปร์นำเสนออุดมการณ์รักชาติ ได้แก่ ผู้นำและคุณสมบัติของผู้นำ ความหลากหลายของชาติพันธุ์และครอบครัว ซึ่งผลการศึกษาสามารถพิจารณาได้ว่า เนื้อหาวรรณกรรมที่ส่งผ่านถ้อยคำภาษาที่สัมพันธ์กันของวรรณกรรมเด็กทั้งของไทยและของสิงคโปร์มีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเพื่อนำเสนออุดมการณ์ไปสู่ผู้อ่าน ผลดังกล่าวมานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของสรณี วงศ์เปี้ยสัจจ์ และคณะ ในการศึกษา “หนังสือนิทานภาพสำหรับเด็กของไทยที่ได้รับรางวัล: การวิเคราะห์เชิงวรรณกรรมและวาทกรรม” ที่กล่าวถึง ภาษา วรรณกรรม สื่อ และสังคมวัฒนธรรมว่าเป็นสิ่งที่มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ วรรณกรรมสำหรับเด็กยังเป็นการเตรียมความพร้อมเด็กเข้าสู่สังคม ด้วยการสอดแทรกความหมายแฝงทางภาษาซึ่งภาษาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดในหนังสือภาพเพราะเป็นเครื่องมือสื่อสาร ประกอบไปด้วยวัจนภาษาและอวัจนภาษา (สรณี วงศ์เปี้ยสัจจ์ และคณะ, 2547)

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ในการศึกษาเรื่อง “ชาติไทย เมืองไทย แบบเรียนและอนุสาวรีย์” พบว่า การสำนึกในความเป็นชาติไม่ใช่สิ่งที่มีมาเองตามธรรมชาติ ล้วนแล้วแต่ถูกประกอบสร้างขึ้นในภายหลัง เช่นการปลูกฝังผ่านวรรณกรรม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงความสัมพันธ์ในหมู่บ้านตามอุดมคตินั้น จะเป็นความสัมพันธ์ที่ราบรื่น ไม่มีความขัดแย้ง นอกจากความสงบ ไม่มีปัญหา และความกลมกลืน เช่นเดียวกับผลการศึกษาที่พบว่า วรรณกรรมเด็กไทยและสิงคโปร์ยังนำเสนอเรื่องราวที่มีปัญหาและไม่มีปัญหา ถ้ามีก็เป็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้อย่างกลมกลืน ดังเช่นความแตกต่างหลากหลายของชาติพันธุ์ ที่ก่อให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ก็สามารถประสานความคิดและสร้างความหมายที่สื่อถึงการเป็นพวกพ้องเดียวกันได้ ฉะนั้นความแตกต่างจึงไม่ใช่ปัญหาที่จัดการไม่ได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์รักชาติในด้านความรักศาสนาของวรรณกรรมเด็กไทยและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของวรรณกรรมเด็กสิงคโปร์ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2557) ยังสอดคล้องคล้ายคลึงกับ Li Ningmin (2560) จาก “การวิเคราะห์หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัลระหว่าง ปี พ.ศ. 2552 ถึง ปี พ.ศ. 2558” พบว่าวรรณกรรมหนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็ก ซึ่งหมายถึงวรรณกรรมเด็กนั้นให้คุณค่าด้านความคิด อันประกอบไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ สติปัญญา ความรู้ การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และความคิดที่มีคุณธรรม ให้คุณค่าด้านอารมณ์คือ การเข้าใจตัวเองและผู้อื่น ร่าเริงและมองโลกในแง่ดี และคุณค่าด้านสังคมคือ การมีน้ำใจต่อผู้อื่น การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความตั้งใจในการทำงาน เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ดีที่สอดแทรกและถ่ายทอดผ่านวรรณกรรมเด็กของไทยและสิงคโปร์ ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรม

เด็กของไทยเน้นปลูกฝังให้มีความรักชาติ รักศาสนา และรักพระมหากษัตริย์ ไม่ได้เน้นย้ำปลูกฝังให้รักผู้นำหรือเน้นปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์มากเท่าวรรณกรรมเด็กของสิงคโปร์ ทั้งนี้ ชาติ คือผืนแผ่นดินรวมถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่รวมเป็นชาติเป็นสิ่งที่ต้องหวงแหนให้คงอยู่เพื่อลูกหลานและคนรุ่นต่อ ๆ ไปในอนาคต ส่วนศาสนานั้น ประชาชนของประเทศส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ การใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็กและเยาวชนจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย และด้วยปัจจัยของบริบทสังคมไทยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สถาบันกษัตริย์เป็นเสาหลักของชาติ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความรักในสถาบันพระมหากษัตริย์จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ (Ningmin, L., 2560)

ผลการศึกษาวรรณกรรมเด็กของสองประเทศยังพบว่า กระบวนการปลูกฝังความรักชาติของประเทศไทยและสิงคโปร์มีประเด็นทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน คือ

1. นโยบายของชาติ ได้แก่ นโยบายในการสนับสนุนให้เด็กรักการอ่านในประเทศไทยถือได้ว่าการกำหนดนโยบายเป็นวาระแห่งชาติ แต่ไม่ปรากฏการหนุนเสริมพลังจากครอบครัวเป็นผู้ผลักดันเด็กเข้าสู่การอ่าน ในขณะที่สิงคโปร์มีความชัดเจนว่าต้องการให้ครอบครัวเป็นผู้บ่มเพาะนิสัยรักการอ่านให้กับเด็ก

2. กลวิธีในการถ่ายทอดอุดมการณ์ผ่านตัวบทวรรณกรรมที่เหมือนกันพบว่า ทั้งประเทศไทยและสาธารณรัฐสิงคโปร์ในกลวิธีทางภาษาสื่อความหมายที่แฝงไปด้วยอุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และผู้นำของชาติ ตลอดจนการแฝงความหมายในตัวละครที่มีความหลากหลาย อาทิ ตัวละครสัตว์ ตัวละครที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ความสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัว โรงเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ยังแฝงความหมายในฉาก รวมไปถึงภาพประกอบที่มีพลังในการสร้างความจดจำแก่เด็ก สีของภาพ อารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในทางกลับกันวรรณกรรมเด็กไทยมุ่งส่งเสริมอุดมการณ์ทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะการเล่าถึงพุทธประวัติ และเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา ส่วนวรรณกรรมเด็กสิงคโปร์เน้นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ อันเนื่องมาจากบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน

กล่าวได้ว่า ผลจากการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมของทั้งสองประเทศสะท้อนให้เห็นวิธีคิดของผู้สร้าง ผู้ผลิต รวมไปถึงผู้วางกรอบแนวคิดแห่งชาติอย่างรัฐ สอดคล้องกับแนวคิดของไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร กล่าวถึงวาทกรรมการพัฒนาถูกใช้เพื่ออำรางไว้ซึ่ง “อำนาจ” โดยใช้ “ความรู้” ซึ่งความรู้ที่แฝงไว้ในวรรณกรรมเด็กนี้ถือได้ว่าเป็นกระบวนการทางวาทกรรมอย่างหนึ่งที่ต้องและสืบค้นถึงกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์และรายละเอียดต่าง ๆ ในการสร้างเอกลักษณ์และการต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจในการนำเสนออุดมการณ์ของตนให้เป็นหลักหรือแกนแก่สังคม ฉะนั้น วรรณกรรมสำหรับเด็กจึงเป็นสิ่งที่รัฐใช้ในการชี้นำทางความคิดปลูกฝังและหล่อหลอมความเป็นชาติให้เป็นหนึ่งเดียว ภายใต้เงื่อนไขความมั่นคงของชาติ และประสิทธิภาพในการสั่งการ ชี้นำและลดทอนอุดมการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ของรัฐไม่ให้ปรากฏอยู่

ในวรรณกรรม ซึ่งการผลิตซ้ำด้วยวิธีการให้รางวัลเป็นกลวิธีที่จะสามารถธำรงรักษาอำนาจของ รัฐในอยู่ได้อย่างมั่นคงถาวร เพราะการให้รางวัลเท่ากับการนำอุดมการณ์ที่รัฐได้เลือกสรรว่าเป็น สิ่งที่รัฐต้องการ ให้ปรากฏและให้มีอยู่ในภาพของจินตนาการความคิดของเด็กและเยาวชนได้ อย่างแนบเนียนและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2543)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาการวิเคราะห์อุดมการณ์รักชาติที่ปรากฏในวรรณกรรมเด็ก พบว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กไทยไทยปรากฏอุดมการณ์ รักชาติ รักศาสนา และรักพระมหากษัตริย์ ส่วนวรรณกรรมสำหรับเด็กสิงคโปร์พบว่า มีการปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติให้เด็ก 3 ประการ คือ รักชาติ รักผู้นำ และการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกระบวนการสร้างอุดมการณ์ รักชาติที่ปรากฏในวรรณกรรมเด็กไทยและสิงคโปร์พบว่า การสร้างอุดมการณ์รักชาติที่ปรากฏ ในวรรณกรรมเด็กไทย จะหล่อหลอมความคิดให้เด็กและเยาวชนเกิดจิตสำนึกที่ดีในการที่จะอยู่ ภายใต้อำนาจเดียวกันแห่งนี้ย่อมมีความสุข ส่วนในวรรณกรรมเด็กสิงคโปร์ พบว่าเป็นการ หล่อหลอมความคิดของชนหลายเชื้อชาติให้มีลักษณะร่วมเป็นชาวสิงคโปร์เหมือนกัน และเมื่อ เปรียบเทียบกันระหว่างไทยกับสิงคโปร์ พบว่าสิ่งที่เหมือนกันคือการสร้างสันติภาพ ความสัมพันธ์อันดีมิตรและความกลมกลืนภายใต้ความแตกต่าง ระบบสังคมและการเมืองของ โลก ความสัมพันธ์ระหว่างนานาชาติ สถาปนาภูมิศาสตร์ เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ความหลาย หลายของศาสนาและวัฒนธรรมในหลายภูมิภาค ส่วนสิ่งที่แตกต่างกันคือ ไทยเสนอค่านิยมใน สังคม หลักธรรมทางศาสนาในฐานะที่เป็นศาสนาประจำชาติเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต การนับถือศาสนาของชนกลุ่มน้อย ส่วนสิงคโปร์เสนอมนทัศน์เกี่ยวกับประโยชน์ของการรักษา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กิจกรรมของมนุษย์ในระดับโลก ความหลากหลายของเชื้อชาติ และการคำนึงถึงลักษณะของความแตกต่างของแต่ละชนชาติที่อยู่ภายใต้ประเทศเดียวกันอย่าง สันติ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อมุมมองของรัฐเพื่อใช้เป็นแนวทางเชิง นโยบายในการพัฒนาและปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติที่เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปให้เกิด ขึ้นกับเด็กและเยาวชนของชาติ และเห็นว่าควรมีการศึกษาเปรียบเทียบอุดมการณ์รักชาติที่ ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับผู้ใหญ่ เพื่อทราบถึงกระบวนการในการสร้างอุดมการณ์ให้ หลากหลายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร กองแสง และสุภาวดี ยาดี. (2562). แผนภูมิสวรรค์” (天干地支) กับการ ถ่ายทอดอุดมการณ์ผ่านคำทำนาย. วารสารมนุษยศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 20(3), 11- 45.

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2543). วาทกรรมการพัฒนา อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และความเป็นอื่น. กรุงเทพมหานคร: วิชาษา.
- นิษาดาทวีศิลป์. (2563). โชนไทย. กรุงเทพมหานคร: แอปป์คิดส์.
- นิชาวีร์ เพิ่มพูนปฏิพัทธ์. (2562). พระพุทธเจ้า พุทธปัญญาและชาดก. กรุงเทพมหานคร: ห้องเรียน.
- ติณณา แดนเขตต์. (2560). กราบพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9. กรุงเทพมหานคร: ผีเสื้อ.
- ไทยรัฐออนไลน์ (มิสแซฟไฟร์). (2561). 10 ปัญหาวิกฤติโลก เด็กยุคใหม่กลัวขึ้นสมอง. เรียกใช้เมื่อ 9 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.thairath.co.th/news/foreign/1217738>
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2557). ชาตไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- เพ็ชรี สุมิตร. (2557). ประวัติศาสตร์สิงคโปร์. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สรณี วงศ์เปี้ยสัจจ และคณะ. (2547). หนังสือนิทานภาพสำหรับเด็กของไทยที่ได้รับรางวัล: การวิเคราะห์เชิงวรรณกรรมและวาทกรรม. ใน รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สละ นาคบำรุง. (2553). การตุนประวัติศาสตร์ชาติไทย ยุคสุโขทัย เล่ม 1 กำเนิดสุโขทัย. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์คอมมิกส์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). สภาปฏิรูปแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. (2527). อุดมการณ์ของชาติ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์.
- สุทธิลักษณ์ น้อยหรราย. (2560). พระพุทธเจ้าศาสดาผู้รู้แจ้งด้วยตนเอง. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- Amin, H. (2013). The Mango Tree. Singapore: Helang Books.
- Lee, G. (2013). Little Cloud Wants Snow. Singapore: Marshall Cavendish International.
- Ningmin, L. (2560). การวิเคราะห์หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัลระหว่าง ปี พ.ศ. 2552 ถึงปี พ.ศ. 2558. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Yee, P. (2014). A Boy Named Harry : The Childhood of Lee Kuan Yew. Singapore: Epigram Books.

_____. (2015). A Boy Named Harry : The Legacy of Lee Kuan Yew. Singapore: Epigram Books.

การจัดการความมั่นคงทางเทคโนโลยีสารสนเทศ
กรณีศึกษา การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทำธุรกรรม
ทางอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารพาณิชย์ไทย*

INFORMATION TECHNOLOGY SECURITY MANAGEMENT: A CASE
STUDY OF PERSONAL DATA PROTECTION IN ELECTRONIC
TRANSACTION OF THAI COMMERCIAL BANKS

กรีน ัญญวิกรม

Karin Tunyavikrom

ธีระ กุลสวัสดิ์

Teera Kulsawat

มหาวิทยาลัยบูรพา

Burapha University, Thailand

E-mail: karin.tun4@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์บริบทสภาพปัญหาและบทบาทหน้าที่ มาตรการของภาครัฐในการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ 2) ศึกษาการดำเนินการและมาตรการของธนาคารพาณิชย์ไทยในการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะ แนวทางการดำเนินงานและมาตรการที่เหมาะสมกับการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศเพื่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้บริหารหน่วยงานกำกับดูแลของรัฐ ผู้เชี่ยวชาญ และธนาคารพาณิชย์ไทย กรณีศึกษา 3 แห่ง รวม 10 ท่าน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง นำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาคูคัมภีร์ทางไซเบอร์ ที่สำคัญ คือ ปัญหาด้านความพร้อมในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์และความพร้อมในการรับมือต่อการสูญเสียอธิปไตยไซเบอร์ของชาติ โดยภาครัฐได้ออกกฎหมายสำคัญ 2 ฉบับ ในปี พ.ศ. 2562 คือ พ.ร.บ.ไซเบอร์ฯ และ พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกกฎระเบียบต่าง ๆ ในการกำกับดูแลธนาคาร

* Received 25 November 2020; Revised 13 March 2021; Accepted 22 March 2021

พาณิชย์ไทย 2) การดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทย ได้จัดทำนโยบายและแนวทางการดำเนินการด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลและความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ ตามมาตรฐานการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ (ISO/IEC 27001:2013) และ 3) จากการศึกษาข้อเสนอแนะเพื่อให้แนวทางในการดำเนินงานตาม พ.ร.บ.ไซเบอร์ฯ ควรสอดคล้องกับ NIST Cybersecurity Framework และนำมาตรฐาน ISO/IEC 27701:2019 มาใช้เป็นมาตรการเพิ่มเติมสำหรับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความสอดคล้องกับ พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

คำสำคัญ: การจัดการ, ความมั่นคงทางเทคโนโลยีสารสนเทศ, การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, ธนาคารพาณิชย์ไทย

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study and analyze the context, condition, problems, and roles as well as the measure of the government sector in information security management, 2) study the actions and measures of Thai commercial bank in information security management and personal data protection, and 3) study recommendations and guidelines for the implementation and appropriate measures for information security management to protect personal information in electronic transactions of Thai commercial bank. The research is a qualitative research consisting of research on the documentation and in - depth interviews of 10 executives, government regulators, specialists and 3 case studies of Thai commercial bank, selected by purposive selection. The data content was analyzed and the results were presented in a descriptive format. The study found that 1) the major cyber threats are cybersecurity readiness and preparedness to cope with the loss of national cyber sovereignty. The government has issued two important laws in 2019, namely, the Cyber Act and the Personal Data Protection Act, and the Bank of Thailand has issued various regulations to supervise Thai commercial bank, 2) Thai commercial banks have established policies and operational guidelines for information security and cybersecurity in accordance with the Information Security Management Standard (ISO/IEC 27001: 2013), and 3) Based on the study of recommendations to provide guidelines for the implementation of Cyber Security Act, the NIST Cybersecurity Framework and ISO/IEC 27701: 2019 should

be applied as an additional measure for the protection of personal information that is in accordance with Personal Data Protection Act.

Keywords: Management, Information Technology Security, Personal Data Protection, Electronic Transactions, Thai Commercial Banks

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีและบริบททางเศรษฐกิจและสังคมกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไปสู่ยุคดิจิทัล และหลายประเทศทั่วโลก เช่น สหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป ออสเตรเลีย สิงคโปร์ มาเลเซีย อินเดีย ฯลฯ กำลังแข่งขันกันพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล สำหรับประเทศไทย มีความมุ่งหวังในการปฏิรูปประเทศไทยให้ทันต่อบริบทดังกล่าวด้วยเช่นกัน โดยการจัดทำแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมขึ้น เพื่อการสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลที่ทุกคนมีส่วนร่วมตามแนวทางประชารัฐ และใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพจนถึงการผลักดันให้ประเทศไทย ซึ่งอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาให้เป็นประเทศในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ที่สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างมูลค่าและขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนในระยะยาว (สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์, 2559)

ปัจจุบันธนาคารได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช่มากขึ้นในการทำธุรกรรมทางการเงิน โดยเฉพาะระบบ การชำระเงินถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ประยุกต์เทคโนโลยีเข้ามาตอบสนองความต้องการของลูกค้าในรูปแบบดิจิทัลแบงก์กิ้ง (Digital banking) การให้บริการลูกค้าในการทำธุรกรรมกับธนาคาร โดยลูกค้าไม่จำเป็นต้องมาธนาคาร เช่น การให้บริการทางโทรศัพท์ (Call Center) การทำธุรกรรมทางการเงินผ่านช่องทางตู้เอทีเอ็ม อินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้ง (Internet Banking) และโมบายแบงก์กิ้ง (Mobile Banking) เป็นต้น ดิจิทัลแบงก์กิ้งช่วยให้การทำธุรกรรมทางการเงินและการชำระเงินเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว มีต้นทุนถูกลง และสามารถเข้าถึงบริการได้ง่ายขึ้นในทุกที่ทุกเวลาและทุกอุปกรณ์ (Anytime Anywhere Any device) (เทอดพงษ์ เปล่งศิริวัฒน์, 2558) แต่สิ่งที่มาพร้อมกับเทคโนโลยี คือ ภัยคุกคามทางไซเบอร์ (Cyber Threat) ที่ปัจจุบันเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว หลายรูปแบบและมีความซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลเสียหายต่อสถาบันการเงินและผู้ให้บริการ

ปัญหาภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่ปัจจุบันเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อนมากขึ้น สำหรับสถานการณ์ภัยคุกคามทางไซเบอร์ของโลก World Economic Forum ได้จัดทำ Global risk security reports 2020 ขึ้น ได้จัดให้ปัญหาภัยคุกคามทางไซเบอร์และการขโมยข้อมูลส่วนบุคคลมีความเสี่ยงที่สูง เป็น 1 ใน 10 ความเสี่ยงของโลกติดต่อกันมาหลายปี (World Economic Forum, 2020) ส่วนสถานการณ์ภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่พบในประเทศไทยได้มุ่งเป้าไปยังหลายภาคส่วน โดยพบภัยคุกคามไซเบอร์ที่มีจุดประสงค์ทางการเงินใน

รูปแบบต่าง ๆ เช่น ฟิชชิงอีเมล เว็บไซต์ธนาคารปลอมเพื่อหลอกขโมยรหัสผ่านผู้ที่ใช้งานอิเล็กทรอนิกส์แบงก์กิ้ง (E - banking) การแพร่ระบาดของ มัลแวร์เรียกค่าไถ่ (Ransomware) สายพันธุ์ต่าง ๆ ที่เข้ารหัสลับข้อมูลในเครื่องทำให้เปิดใช้งานไม่ได้ ฯลฯ ซึ่งผู้ใช้งานและผู้ดูแลระบบที่ขาดความรู้ ความเข้าใจในการป้องกัน อาจตกเป็นเหยื่อจากภัยคุกคาม และส่งผลให้องค์กรได้รับความเสียหาย จากประเด็นปัญหาภัยคุกคามด้านไซเบอร์และภัยทางการเงินในปัจจุบัน สามารถสรุปเป็น 2 ประเภท คือ 1) การแฮ็คทางด้านเทคนิค (Technical Hacking) ซึ่งใช้การโจมตีที่อาศัยช่องโหว่ของซอฟต์แวร์ (Software) และ ฮาร์ดแวร์ (Hardware) 2) วิศวกรรมทางสังคม (Social Engineering) ซึ่งเป็นการโจมตีการรักษาความปลอดภัยโดยใช้เทคนิคทางจิตวิทยาสังคม ออกกลอุบายต่าง ๆ ให้ผู้เสียหายเปิดเผยหรือถูกขโมยข้อมูลส่วนตัวที่สำคัญ ด้วยความจำเป็นและความสำคัญดังกล่าวทำให้ธนาคารจำเป็นต้องทบทวนและปรับปรุงนโยบายทางด้านความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศของตน โดยอาจจะอ้างอิงมาจากมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศในปัจจุบันซึ่งมีหลายมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับว่าเป็นมาตรฐานที่มีความน่าเชื่อถือ เช่น มาตรฐานการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ (ISO/IEC 27001) ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล เข้ามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการปฏิบัติงานในการให้บริการขององค์กร เพื่อให้องค์กรเกิดความมั่นคงปลอดภัยและเป็นการสร้างมาตรฐานให้ตัวองค์กรเอง ซึ่งจะช่วยให้องค์กรสามารถเตรียมพร้อมรับมือกับภัยคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นการจัดการความมั่นคงทางเทคโนโลยีจึงมีความสำคัญ เนื่องจากรัฐบาลมีการจัดทำแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมขึ้นเพื่อการสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล และปัจจุบันธนาคารได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้มากขึ้นในการทำธุรกรรมทางการเงิน โดยเฉพาะระบบชำระเงิน แต่สิ่งที่มาพร้อมกับเทคโนโลยี คือ ภัยคุกคามทางไซเบอร์ (Cyber Threat) ที่ปัจจุบันเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว หลายรูปแบบและมีความซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลเสียหายนต่อสถาบันการเงินและผู้ให้บริการ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบริบท สภาพปัญหา และมาตรการในการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศของภาครัฐและการดำเนินการตามมาตรการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากปัญหาอาชญากรรม ภัยคุกคามทางไซเบอร์ ปัญหาข้อมูลส่วนบุคคลรั่วไหล และการขโมยข้อมูลด้วยวิธีวิศวกรรมสังคม (Social Engineering) ในการทำทุจริตธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบออนไลน์หรือการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารพาณิชย์ไทย เพื่อให้ข้อเสนอแนะ แนวทางการดำเนินงานและมาตรการที่เหมาะสมในการจัดการความมั่นคงของเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารพาณิชย์ไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบทสภาพปัญหาภัยคุกคามไซเบอร์และบทบาทหน้าที่มาตรการของภาครัฐในการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศเพื่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารพาณิชย์ไทย
2. เพื่อศึกษาการดำเนินการและมาตรการของธนาคารพาณิชย์ไทยในการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศเพื่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
3. เพื่อให้ข้อเสนอแนะ แนวทางการดำเนินงานและมาตรการที่เหมาะสมกับการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศเพื่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารพาณิชย์ไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่งหลัก คือ

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Document Research) เป็นการศึกษา รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร อาทิ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต หนังสือ วารสาร บทความ ข้อมูลจากการประชุมสัมมนา กฎหมายในประเทศและต่างประเทศ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารหน่วยงานกำกับดูแลของรัฐและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน ได้แก่ ผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) สำนักงานคณะกรรมการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ธนาคารแห่งประเทศไทย กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญ จากภาคประชาสังคม ได้แก่ ศูนย์ประสานงานด้านความมั่นคงปลอดภัยเทคโนโลยีสารสนเทศภาคการธนาคาร (TB - CERT) สมาคมความมั่นคงระบบสารสนเทศแห่งประเทศไทย และกลุ่มที่ 2 ผู้บริหารของธนาคารพาณิชย์ไทย กรณีศึกษา จำนวน 3 ท่าน รวมเป็น 10 ท่าน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structure Interview) สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารหน่วยงานกำกับดูแลของรัฐและผู้เชี่ยวชาญ และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interviews) สัมภาษณ์ผู้บริหารธนาคารพาณิชย์ไทย กรณีศึกษา โดยจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของถ้อยคำ แล้วผู้วิจัย

นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนนำเสนอขออนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สถานการณ์ความพร้อมของการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ สหภาพโทรคมนาคมสากล (International Telecommunication Union: ITU) ได้จัดอันดับดัชนีชี้วัดของการพัฒนาการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ ในรายงาน Global Cybersecurity Index: (GCI) 2018 เพื่อวัดระดับความเชื่อมั่นของประเทศทั่วโลกที่ตอบรับการสำรวจจากสมาชิกของ ITU ทั้งหมด 193 ประเทศ ในส่วนของประเทศไทย ถูกจัดอันดับอยู่ที่ 35 ตกลงมาจากปีก่อนซึ่งอยู่อันดับที่ 20 ในส่วนนี้ ผู้บริหารของ สทอ. ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า

“เนื่องจากในการสำรวจปี 2562 เป็นการสำรวจข้อมูลปี 2561 เรายังไม่มีกฎหมายไซเบอร์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง NCSA เราตั้งไม้ทัน อาจทำให้คะแนนเราน้อยกว่าประเทศอื่นทำให้อันดับไม่ค่อยดีนัก ปีนี้เราต้องคอยดูการจัดอันดับหลังจากที่เรามีกฎหมายออกมาแล้ว อันดับเราจะดีขึ้นหรือไม่ กฎหมายไซเบอร์ออกเดือนเมษายน ปี 2562 แต่ปีนี้ผลการสำรวจยังไม่ออกอาจจะติดปัญหาเรื่องสถานการณ์โควิด ทำให้ผลสำรวจออกมาล่าช้า” (ศุภโชค จันทร์ประทีน, 2563)

ส่วนเหตุการณ์สำคัญด้านภัยคุกคามไซเบอร์ของภาคการธนาคารทั่วโลก ปี พ.ศ. 2562 การโจมตีทางไซเบอร์ (Cyber Attack) เพื่อขโมยข้อมูลเป็นสำคัญ โดยส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าโดยเทคนิคของวิศวกรรมสังคม เช่น ฟิชซิง มัลแวร์ (Phishing, Malware) และสถานการณ์ภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่พบในประเทศไทยได้มุ่งเป้าไปยังหลายภาคส่วน โดยพบภัยคุกคามไซเบอร์ที่มีจุดประสงค์ทางการเงินในรูปแบบต่าง ๆ ที่พบมากที่สุด คือ ฟิชซิง อีเมล เพื่อหลอกให้กรอกข้อมูลสำคัญหรือการขโมยข้อมูล โดยการแพร่ระบาดของ มัลแวร์ (Malware) ที่ฝังตัวมากับอีเมล และปัจจุบันยังพบ มัลแวร์เรียกค่าไถ่ (Ransomware) สายพันธุ์ต่าง ๆ ที่เข้ารหัสลับข้อมูลในเครื่องทำให้เปิดใช้งานไม่ได้ ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นการโจมตีโดยอาศัยวิธีวิศวกรรมสังคมซึ่งเป็นวิธีการโจมตีจุดอ่อนของคนที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจและความตระหนักรู้ถึงภัยคุกคามทางไซเบอร์ต่าง ๆ ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

จากการสำรวจความต้องการบุคลากรด้านไอทีและการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (Cybersecurity) จากธนาคารสมาชิก TB - CERT จำนวน 22 ธนาคาร โดย TB - CERT

และธนาคารแห่งประเทศไทย พบว่าอัตราความต้องการบุคลากรเทียบกับที่มีในปัจจุบันเพิ่มขึ้นคิดเป็น 12% ประธานกรรมการ TB - CERT กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า

“ในการสำรวจนี้ได้แบ่งกลุ่มสายงานตามมาตรฐาน NIST Special Publication 800-181 ปัญหาเรื่องการขาดแคลนบุคลากรและทักษะความรู้ด้านไอทีและไอทีซีเคียวริตี้ ไม่ใช่ปัญหาเฉพาะของภาคการธนาคาร เป็นปัญหาขององค์กรทั่วโลก ความต้องการบุคลากรด้านนี้เพิ่มมากขึ้นเป็นผลมาจากการที่สังคมในปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลและการพัฒนาเทคโนโลยีทำให้หลาย ๆ องค์กรมีการปรับตัวเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน สำหรับธนาคารเองก็เช่นกัน” (กิตติ โฆษะวิสุทธิ, 2563)

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวสามารถสรุปปัญหาด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ในระดับชาติ ได้เป็น 2 ปัญหาใหญ่ ๆ คือ 1) ความไม่พร้อมในการปกป้อง รับมือและแก้ไขภัยคุกคามทางไซเบอร์ และ 2) ความไม่พร้อมในการรับมือต่อการสูญเสียด้านข้อมูลของชาติ จากปรากฏการณ์โซเชียลมีเดียแหล่งใหม่ของซอฟต์แวร์พาวเวอร์ จากประเด็นอธิปไตยทางไซเบอร์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ ให้ความเห็นว่า

“เรามาพูดถึงอธิปไตยที่เราไม่มีอยู่อย่างแท้จริง เพราะเราต้องเอาข้อมูลไปเก็บบนแพลตฟอร์มของคนอื่น เช่น Facebook, Google ฉะนั้นเราต้องระวังเวลาเราให้สิทธิ์ ถ้าเขาเอาข้อมูลเราไปแล้ว ให้เขาไปแล้วเขาก็เอาข้อมูลของเราไปใช้ ได้เลย กลับกันถ้าเราเป็นเจ้าของแพลตฟอร์มถ้าเราเป็นแบงก์ เราทำ Mobile Banking ก็เป็นแพลตฟอร์ม เราจะเอาข้อมูลลูกค้าของแบงก์มาใช้ทำอะไร เราต้องบอกกล่าวลูกค้าของแบงก์ก่อน กลับกันทั้งคนใช้และคนถูกใช้” (ปริญญ์ หอมเอนก, 2563)

หน่วยงานภาครัฐที่การกำกับดูแลของภาครัฐ มี 2 หน่วยงานหลัก คือ

1. สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) มีการดำเนินงานตามมาตรการต่าง ๆ ได้แก่ มาตรการทางกฎหมาย มาตรการทางเทคนิค มาตรการด้านโครงสร้างองค์กร มาตรการด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร และมาตรการด้านการสร้างความร่วมมือ

มาตรการทางกฎหมายที่สำคัญ ในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ชุดกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างมั่นคงปลอดภัยและมีความน่าเชื่อถือ และผลักดันกฎหมายสำคัญ 2 ฉบับ คือ 1) พ.ร.บ.การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 เพื่อให้การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์มีประสิทธิภาพและเพื่อให้มีมาตรการป้องกัน รับมือ และลด

ความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์อันกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ และ 2) พ.ร.บ. คຸ້ມครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เพื่อให้การคຸ້ມครองข้อมูลส่วนบุคคลมีประสิทธิภาพและเพื่อให้มีมาตรการเยียวยาเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจากการถูกละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลที่มีประสิทธิภาพ ในส่วนของมาตรการทางเทคนิค ตาม พ.ร.บ. การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ กำหนดให้จัดตั้งศูนย์ประสานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยระบบคอมพิวเตอร์ แห่งชาติ และมาตรการด้านโครงสร้างองค์กร กฎหมาย 2 ฉบับนี้ได้จัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลของรัฐขึ้นมา 2 หน่วยงาน คือ สำนักงานคณะกรรมการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการคຸ້ມครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อกำหนดนโยบาย แผนงานและการดำเนินงานต่าง ๆ ซึ่งทั้ง 2 หน่วยงาน ยังอยู่ในช่วงการจัดตั้งสำนักงานถาวร และ พ.ร.บ. คຸ້ມครองข้อมูลส่วนบุคคล มีการเลื่อนการบังคับใช้ในหลายมาตราสำคัญออกไปอีก 1 ปี จากวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 เป็น วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2564 เนื่องจากการดำเนินการที่ล่าช้า ยังไม่มีความพร้อมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เนื่องจากปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และมาตรการทางเทคนิค พ.ร.บ. การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ นอกจากนี้ สพธอ.นี้ยังมีมาตรการส่งเสริมสนับสนุนในด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร การจัดฝึกอบรม การสัมมนาและความร่วมมือกับภาคการศึกษา มหาวิทยาลัยต่าง ๆ และมาตรการด้านการสร้างความร่วมมือส่งเสริมระหว่างหน่วยงานสำคัญด้านกำกับดูแลของหน่วยงานโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของประเทศ เช่น กลุ่มการเงิน ฯลฯ เพื่อร่วมกันผลักดันให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่อาจกระทบต่อความมั่นคงและเสถียรภาพของประเทศและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่างประเทศ เช่น JPCERT/CC

2. ธนาคารแห่งประเทศไทย มาตรการกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ออกประกาศและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการกำกับดูแลธนาคารพาณิชย์ไทย ในด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงของเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ขององค์กรและให้กำหนดความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นความเสี่ยงในระดับองค์กร เพื่อให้ธนาคารพร้อมรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์

กฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติที่สำคัญของธนาคารแห่งประเทศไทย ได้แก่ 1) ประกาศเลขที่ สนส.21/2562 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับดูแลความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Risk) ของสถาบันการเงิน และแนวปฏิบัติการบริหารจัดการความเสี่ยงจากบุคคลภายนอก 2) ประกาศเรื่อง การจัดทำ จัดเก็บ และจัดส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงิน 3) แนวนโยบายการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการให้บริการทางการเงินและการชำระเงินบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ 4) แนวปฏิบัติการทดสอบเจาะระบบ Intelligence-led 5) กรอบการประเมินความพร้อมการรับมือภัยคุกคามไซ

เบอร์ โดยทำการสำรวจความเสี่ยงของทุกธนาคารโดยใช้กรอบมาตรฐานสากลของ NIST Cybersecurity Framework 6) แนวทางการเปิดเผยข้อมูลสิทธิระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ชัดช่องที่กระทบต่อการให้บริการสำคัญของธนาคารพาณิชย์ 7) แนวปฏิบัติการใช้เทคโนโลยี ชีวมิติ (Biometric Technology) ในการให้บริการทางการเงิน และ 8) แนวปฏิบัติที่ดี IT Best Practices สำหรับการควบคุมความเสี่ยงของกระบวนการทำธุรกิจหลัก ธุรกิจการเงินผ่าน ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ การให้บริการการเงินและการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทย กรณีศึกษา มีการปฏิบัติตามสอดคล้องตามกฎหมายและกฎระเบียบ แนวทางปฏิบัติของธนาคาร แห่งประเทศไทย โดยจัดทำนโยบายความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศและความปลอดภัยไซเบอร์ ขึ้นตามกรอบมาตรฐานสากล ISO/IEC 27001:2013 และได้ผ่านการรับรอง มาตรฐานสากลนี้ เพื่อปฏิบัติตามกฎหมายและประกาศ แนวทางปฏิบัติดังกล่าว และเพื่อใช้เป็น แนวทางในการบริหารจัดการด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลและรับมือกับการโจมตี ทางไซเบอร์อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทย มีการ ดำเนินงานที่สำคัญ ๆ ในหลายด้าน เช่น ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร การสร้างความ ตระหนักด้านความปลอดภัยของข้อมูลภายในธนาคารเอง และลูกค้าผู้ใช้บริการผ่านสื่อ ออนไลน์และออฟไลน์ และการดำเนินงานในการป้องกันปัญหาภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่มี ประสิทธิภาพ เช่น การจัดการทดสอบ Phishing Drill เพื่อทดสอบและสร้างความตระหนัก เป็นการฝึกวิธีการรับมือเมื่อพนักงานได้รับอีเมลปลอมในสถานการณ์จริงอย่างสม่ำเสมอ ให้มี ความระมัดระวังในการสังเกต ฟิชซิงอีเมล เพิ่มมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่มี พบบ่อยมากที่สุด คือ เทคนิคของการโจมตีด้วยวิธีวิศวกรรมสังคม (Social Engineering) เช่น ฟิชซิง ซึ่งเน้นโจมตีจุดอ่อนของคน

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ข้อเสนอแนะ แนวทางการดำเนินงานและ มาตรการที่เหมาะสมกับการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศเพื่อการคุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคลในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารพาณิชย์ไทย จากการศึกษาสามารถ สรุปผลได้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะ แนวทางการดำเนินการตาม พ.ร.บ. ความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ 2562

พ.ร.บ.ความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ มีแนวความคิดมาจาก กรอบมาตรฐาน ด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของสหรัฐ (NIST Cybersecurity Framework: NIST CSF) โดยจะเห็นปรากฏอยู่ในมาตรา 13 ของ พ.ร.บ. ได้แก่ 1) การระบุความเสี่ยง 2) การป้องกันความเสี่ยง 3) การตรวจสอบและเฝ้าระวัง 4) การเผชิญเหตุ และ 5) การรักษา และฟื้นฟูความเสียหาย (Recovery)

ดังนั้น แนวทางในการดำเนินการ ควรจะสอดคล้องกับ NIST CSF ดังกล่าว ควรมีกิจกรรม ดังต่อไปนี้ 1) การกำหนดแนวทางการกำกับดูแลด้านไซเบอร์ 2) กำหนดโครงสร้างการกำกับดูแลและนโยบาย 3) การกำหนดกรอบการบริหารความเสี่ยงและการประเมินความเสี่ยง 4) การกำหนดแนวทางบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้ให้บริการ 5) การทดสอบด้านความมั่นคงปลอดภัย การตรวจสอบช่องโหว่ และทดสอบเจาะระบบ 6) การตรวจสอบด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ 7) การพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานและการเฝ้าระวังในภาวะปกติและในภาวะฉุกเฉิน 8) การเสริมสร้างความรู้ ความตระหนักให้กับพนักงานในองค์กรทุกระดับ คู่ค้าและผู้ให้บริการ 9) จัดให้มีระบบเฝ้าระวังและจัดการภัยคุกคามไซเบอร์ 10) การพัฒนาแผนบริหารจัดการเหตุการณ์ภัยไซเบอร์ การพัฒนาแผนรองรับภัยคุกคามไซเบอร์ระดับไม่ร้ายแรง ระดับร้ายแรง ระดับวิกฤติ 11) การกำหนดกรอบการประสานกับไทยCERT, TB-CERT หน่วยงานกำกับดูแล 12) การแจ้งรายชื่อเจ้าหน้าที่ระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ เพื่อประสานงานด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์

2. สรุปข้อเสนอแนะแนวทางดำเนินการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งมีแนวคิดมาจาก หลักการด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล OECD Privacy Principles ทั้ง 8 ข้อ และ กฎหมาย GDPR ของสหภาพยุโรป ดังนั้นองค์กรควรมีการจัดทำนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data Protection Policy) มีการจัดทำแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยนโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขององค์กรควรสอดคล้องกับหลักการด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล OECD Privacy Principles ทั้ง 8 ข้อ

การดำเนินการตาม พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ควรมีกิจกรรม ดังต่อไปนี้ 1) แนวทางการกำกับดูแลในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล 2) โครงสร้างการกำกับดูแลและนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล 3) การกำหนดผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล 4) การกำหนดเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Officer: DPO) 5) การกำหนดผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล 6) การพิจารณาแยกแยะข้อมูลเพื่อกำหนดข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องดำเนินการตามกฎหมาย 7) การพัฒนารอบการกำกับดูแลและการจัดการข้อมูล 8) กรอบการบริหารความเสี่ยงและการประเมินความเสี่ยง 9) การประเมินผลกระทบด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Impact Assessment: DPIA) 10) การพัฒนาวิธีปฏิบัติ ขั้นตอนปฏิบัติ คู่มือการปฏิบัติงาน 11) การให้ความรู้ สร้างความตระหนักรู้ ให้กับบุคลากรทุกระดับในองค์กร 12) กรอบการประสานกับหน่วยงานกำกับดูแล หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานความร่วมมืออื่น ๆ

3. สรุปข้อเสนอแนะปัญหาด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์

ปัญหาด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ ที่เป็นปัญหาในระดับชาติ สรุปได้เป็น 2 ปัญหาใหญ่ ๆ คือ 1) ความไม่พร้อมในการปกป้อง รับมือและแก้ไขภัยคุกคามทางไซเบอร์ และ 2) ความไม่พร้อมในการรับมือต่อการสูญเสียอธิปไตยไซเบอร์ของชาติ แนวทางใน

การแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ ดังนี้ 1) การสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญในเรื่องการใช้ชีวิตอย่างปลอดภัยในโลกไซเบอร์ 2) การสร้างระบบการศึกษาด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ 3) การพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ เสนอให้รัฐควรสนับสนุน โครงการเร่งรัดการบังคับใช้กฎหมาย โดยการออกกฎหมายลูกและ ประกาศมาตรฐานด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล 3) การสร้างความร่วมมือขององค์กรทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ 4) รัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการแข่งขันในการพัฒนาแพลตฟอร์มระดับประเทศ

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาวิเคราะห์ บริบทสภาพปัญหาและบทบาทหน้าที่ มาตรการของภาครัฐในการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ พบว่า สถานการณ์ภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่พบในประเทศไทย มีจุดประสงค์ทางการเงินในรูปแบบต่าง ๆ ที่พบมากที่สุด คือ ฟิชชิงอีเมลเพื่อหลอกล่อให้กรอกข้อมูลสำคัญ หรือการขโมยข้อมูล โดยการแพร่ระบาดของ มัลแวร์ (Malware) ที่ฝังตัวกับอีเมล และปัจจุบันยังพบมัลแวร์เรียกค่าไถ่ (Ransomware) ที่เข้ารหัสลับข้อมูลในเครื่องทำให้เปิดใช้งานไม่ได้ ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นการโจมตีโดยอาศัยวิศวกรรมสังคมซึ่งเป็นวิธีการโจมตีจุดอ่อนของคนที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ จิตสำนึกและความตระหนักรู้ถึงภัยคุกคามทางไซเบอร์ต่าง และจากการศึกษามาตรการของรัฐ ด้านมาตรการทางกฎหมาย เพื่อแก้ปัญหาในด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ การออก พ.ร.บ. การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และมาตรการเสริมสร้างจิตสำนึกและความตระหนักรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นคร เสรีรัตน์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารในกระบวนการธรรมรัฐไทย การออกมาตรการทางกฎหมายเพื่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นเรื่องสำคัญ และจำเป็นในระดับนโยบายของรัฐ (National Policy) อย่างไรก็ตามมาตรการทางกฎหมายและการดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย ยากที่จะสัมฤทธิ์ผลถ้าไม่มีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และการสร้างความตระหนักรู้และเสริมสร้างจิตสำนึกของเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนควบคู่ไปกับการใช้มาตรการทางกฎหมาย (นคร เสรีรักษ์, 2548)

นอกจากนี้ยังมีมาตรการการกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย มีการออกประกาศ กฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติ ที่สำคัญ ๆ เช่น ประกาศ เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับดูแลความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Risk) ของสถาบันการเงิน แนวปฏิบัติการทดสอบเจาะระบบแบบ Intelligence-led และมีการทดสอบอีเมลปลอมแบบเสมือนจริง (Phishing Drill) ภายในหน่วยงานของธนาคารแห่งประเทศไทยเอง ซึ่งเป็นมาตรการและการดำเนินงานดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Stephen Lineberry

ทำการศึกษาเรื่อง “The Human Element The weakest Link in information Security” ความจำเป็นขององค์กรต่าง ๆ ที่ต้องมีการประเมินความเสี่ยงทางด้านความปลอดภัยข้อมูลสารสนเทศด้วยกระบวนการต่าง ๆ เช่นการสแกนระบบเพื่อหาช่องโหว่ของระบบสารสนเทศ (Vulnerability Assessment) การทดลองเจาะระบบเครือข่ายขององค์กร (Network Penetration) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทดสอบการจารกรรมข้อมูลสารสนเทศด้วยวิธีวิศวกรรมสังคม (Social Engineering Testing) เนื่องจากคนนั้นถือเป็นจุดอ่อนที่สุดในระบบสารสนเทศ ซึ่งสามารถเปิดโอกาสให้ผู้ไม่ประสงค์ดีสามารถขโมยข้อมูลสำคัญขององค์กรออกไปได้ (Stephen Lineberry, 2007)

2. จากการศึกษาการดำเนินการและมาตรการของธนาคารพาณิชย์ไทยในการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า การศึกษาการดำเนินการของธนาคารพาณิชย์ไทยมีความสอดคล้องตามกฎหมายและกฎระเบียบของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยมีการประยุกต์กรอบการดำเนินงานตามมาตรฐานสากล ISO/IEC 27001:2013 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลและรับมือกับการโจมตีทางไซเบอร์อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผ่านรับการรับรองมาตรฐานมาตรฐานสากลนี้ จากผลการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Azuwa, M.P. et al. ศึกษาเรื่อง Technical Security Metrics Model (TSMM) สำหรับการปฏิบัติตามมาตรฐาน ISO/IEC 27001 ซึ่งเป็นกาวัดผลรูปแบบหนึ่งที่ใช้ยืนยันประสิทธิภาพของระบบการป้องกันระบบข้อมูลข่าวสาร ผลการวิจัยพบว่า รัฐบาลมาเลเซียได้มองเห็นถึงความสำคัญขององค์กรด้าน Critical National Information Infrastructure (CNII) ที่จะต้องป้องกันระบบข้อมูลที่สำคัญ โดยในปี 2010 รัฐบาลได้มีคำสั่งให้ระบบขององค์กรเหล่านั้นต้องได้รับการรับรองเป็น ISO/IEC 27001 ภายในเวลา 3 ปี (Azuwa, M.P. et al., 2012) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Manar Abu et al. ศึกษาเรื่อง คำแนะนำ ISO/IEC 27001 กรณีศึกษาของประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ (UAE) ผลการวิจัยพบว่า ISO/IEC 27001 เป็นมาตรฐานที่มีการใช้มากที่สุดในองค์กรและถูกใช้โดยองค์กรที่ทำหน้าที่ประมวลผล จัดการข้อมูลแทนองค์กรอื่น เพื่อใช้ยืนยันการป้องกันข้อมูลที่สำคัญของลูกค้า (Manar Abu et al., 2012)

นอกจากนี้พบว่า การดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทยมีการดำเนินงานที่สำคัญ ๆ ในหลายด้าน เช่น ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร การสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัยของข้อมูล และการดำเนินงานในการป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่มีประสิทธิภาพ เช่น การจัดการทดสอบ Phishing Drill โดยส่งอีเมลปลอมให้กับพนักงานของธนาคาร เพื่อแก้ไขภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่พบบ่อยมากที่สุดพบ คือ เทคนิคของการโจมตีด้วยวิธีวิศวกรรมสังคม (Social engineering) เช่น ฟิชชิง ซึ่งเน้นโจมตีจุดอ่อนของคน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bevis, J. ทำการศึกษาเรื่อง “Extreme Social Engineering-combating the Insider

Security Threat-A Security Awareness Exercise” ศึกษาถึง จุดอ่อนของพฤติกรรมของมนุษย์ที่ส่งผลต่อความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศและทรัพยากรระบบขององค์กร ผลเสียที่เกิดขึ้นกับองค์กรจากการที่พนักงานในองค์กรนั้นขาดความตระหนักในเรื่องความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศขององค์กร พร้อมทั้งเสนอแนะวิธีการป้องกันการจารกรรมข้อมูลสารสนเทศโดยอาศัยวิธีวิศวกรรมสังคม ซึ่งไม่ได้การลงทุนไปกับเทคโนโลยีการรักษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศขั้นสูง แต่หมายถึงการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นกับคน (Bevis, J., 2007) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญรัตน์ จันทรเจริญสุข ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง เทคนิคการจารกรรมข้อมูลสารสนเทศผ่านทางกระบวนการทางสังคม กรณีศึกษา ธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง วิธีในการรับมือและป้องกันการจารกรรมข้อมูลสารสนเทศผ่านกระบวนการทางสังคม (Social Engineering) นั้น พบว่า การมีกระบวนการหรือระเบียบวิธีในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและรัดกุมควบคู่กับการสร้างความตระหนักรู้เรื่องความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศให้กับบุคลากรในองค์กรนั้นเป็นวิธีในการรับมือและป้องกันการจารกรรมข้อมูลสารสนเทศผ่านกระบวนการทางสังคมที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด (อัญรัตน์ จันทรเจริญสุข, 2552)

3. จากการศึกษาข้อเสนอแนะ เพื่อให้แนวทางการดำเนินงานและมาตรการที่เหมาะสมกับการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ ได้นำเสนอแนวทางการดำเนินการและมาตรการของรัฐ เพื่อบรรเทาปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

ปัญหาด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ สามารถสรุปเป็นปัญหาในระดับชาติได้ 2 ด้าน คือ ปัญหาด้านความพร้อมในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์และความพร้อมในการรับมือต่อการสูญเสียอธิปไตยไซเบอร์ของชาติ ซึ่งมีข้อเสนอแนะ แนวทางในการแก้ปัญหาต่อภาครัฐ ดังนี้ 1) การสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องการใช้ชีวิตในโลกไซเบอร์อย่างปลอดภัย 2) การสร้างระบบการศึกษาด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ 3) การพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เร่งรัดการบังคับใช้กฎหมาย โดยการออกกฎหมายลูก และประกาศมาตรฐานด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล 4) ส่งเสริมการสร้างความร่วมมือขององค์กรทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ 5) สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการแข่งขันในการพัฒนาแอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มระดับประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ หยาตพิรุณ นาชัยสินธุ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การต่อต้านการก่อการร้ายทางไซเบอร์ในประเทศไทย ได้นำเสนอยุทธศาสตร์การต่อต้านการก่อการร้ายทางไซเบอร์ในประเทศไทย ในด้านต่าง ๆ เช่น 1) การเสริมสร้างการวิจัยเพื่อการพัฒนาทางไซเบอร์ 2) การจัดการศึกษาในการสร้างพื้นฐานของประชาชนในประเทศไทย 3) ยุทธศาสตร์การสร้างการตระหนักรู้ทางไซเบอร์ให้กับประชาชน 4) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน 5) ยุทธศาสตร์การกำหนดใช้กฎหมายทางไซเบอร์และการบังคับใช้กับประชาชน (หยาตพิรุณ นาชัยสินธุ์, 2559)

นอกเหนือจากการนำเสนอข้อเสนอแนะ แนวทางการดำเนินการและมาตรการของรัฐ ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการเตรียมองค์กรสำหรับ พ.ร.บ.การรักษาความมั่นคงไซเบอร์และ พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และแนวคิดที่สำคัญ คือ ความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์เป็น พื้นฐานของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ และเมื่อพูดถึงความ ปลอดภัยของข้อมูล เราต้องคำนึงถึงองค์ประกอบพื้นฐาน 3 ประการ คือ 1) การรักษาความลับ ของข้อมูล (Confidentiality) 2) การรักษาความสมบูรณ์ของข้อมูล (Integrity) และ 3) ความ พร้อมใช้งานของข้อมูล (Availability) และแนวคิดที่สำคัญ คือ ความปกติแบบใหม่ (The New Normal) ที่เกิดขึ้นบนโลกไซเบอร์ ซึ่งองค์กรต้องเปลี่ยนความคิดใหม่ในการวางมาตรการให้ รองรับกับภัยไซเบอร์ที่องค์กรอาจจะถูกคุกคามอย่างเลี่ยงไม่ได้ เพียงแต่จะเกิดขึ้นเมื่อใด ดังนั้นองค์กรต้องเตรียมพร้อมและบริหารจัดการความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น ซึ่งข้อเสนอแนะ แนวทางการดำเนินการและแนวคิดดังกล่าว สามารถนำไปประยุกต์ใช้สถาบันการเงิน และ องค์กรอื่น ๆ ได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ปัจจุบันการทำธุรกรรมทางการเงินของธนาคารพาณิชย์นั้น ได้ถูกขับเคลื่อนด้วยระบบดิจิทัลแบงกิ้ง (Digital banking) แต่สิ่งที่มาพร้อมกับเทคโนโลยี คือ ภัยคุกคามทางไซเบอร์ ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อทุก ภาคส่วน จนเป็นปัญหาด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ที่สำคัญระดับชาติ ในด้านความพร้อม ในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์และความพร้อมในการรับมือต่อการสูญเสียอัติโนมัติ ไซเบอร์ของชาติ และจากมาตรการกำกับดูแลของรัฐ การดำเนินการและมาตรการต่าง ๆ ของ ธนาคารพาณิชย์ ในการรองรับปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะในเชิง นโยบายที่สำคัญ ดังนี้ 1) รัฐควรเร่งรัดการบังคับใช้ พ.ร.บ. ความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ และ พ.ร.บ. การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยการออกกฎหมายลูกและประกาศกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียว 2) ธนาคารควรส่งเสริมให้ ความรู้และตระหนักถึงภัยคุกคามไซเบอร์ และภัยคุกคามทางการเงินในการทำธุรกรรมการเงิน ทางอิเล็กทรอนิกส์ให้กับประชาชนและลูกค้าของธนาคารให้มากขึ้น 3) ภาคประชาชนควรจะ เรียนรู้และตระหนักถึงภัยคุกคามไซเบอร์ ภัยคุกคามทางการเงินในการทำธุรกรรมการเงินทาง อิเล็กทรอนิกส์ และจากผลการศึกษาที่ได้ ผู้วิจัยหวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อทุกภาคส่วน สามารถ นำไปใช้ในการวางนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการจัดการความมั่นคงของเทคโนโลยี สารสนเทศและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบัน การเงินอื่น ๆ และสามารถนำไปใช้ในการรับมือกับภัยคุกคามทางการเงินในการทำธุรกรรม การเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีความเห็นว่า จะเป็นประโยชน์อย่างมาก หากมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในส่วนของหน่วยงานกำกับดูแล

ธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการวิจัยในครั้งนี้ เช่น สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย เพื่อให้ครอบคลุมธุรกิจของธนาคาร และควรรศึกษาหน่วยงานโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของประเทศให้ครอบคลุมทุกประเภท เนื่องจากภัยคุกคามไซเบอร์สำหรับธุรกิจแต่ละประเภทอาจจะมีปัญหาและผลกระทบที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ โฆษะวิสุทธิ. (23 กันยายน 2563). ปัญหาบุคลากรด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ภาคการธนาคาร. (กรีน ธีญญวิกรม, ผู้สัมภาษณ์)
- เทอดพงษ์ เปล่งศิริวัฒน์. (2558). Cyber Attack ภัยคุกคามของสถาบันการเงินไทยในยุคดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2562 จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/DocLib_/Article17_12_58.pdf
- นคร เสรีรักษ์. (2548). การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล: ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารในกระบวนการธรรมรัฐไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสหวิทยาการ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปริญญญา หอมเอนก. (25 กันยายน 2563). การรักษาอธิปไตยไซเบอร์ของชาติ และการเตรียมองค์กรสำหรับ พ.ร.บ.ไซเบอร์และ พ.ร.บ คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. (กรีน ธีญญวิกรม, ผู้สัมภาษณ์)
- ศุภโชค จันทระประทีน. (17 กันยายน 2563). ผลการจัดอันดับดัชนีชี้วัดของการพัฒนาการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ของประเทศไทย. (กรีน ธีญญวิกรม, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์. (2559). แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา.
- หยาดพิรุณ นาชัยสินธุ์. (2559). ยุทธศาสตร์การต่อต้านการก่อการร้ายทางไซเบอร์ในประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์และความมั่นคง. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อัญรัตน์ จันท์เจริญสุข. (2552). เทคนิคการจารกรรมข้อมูลสารสนเทศผ่านทางกระบวนการทางสังคม กรณีศึกษา ธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง. ใน สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี วิทยาลัยนวัตกรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Bevis, J. (2007). xtreme Social Engineering-combating the Insider Security Threat-A Security Awareness Exercise. Retrieved June 26, 2017, from <https://jtbevis.files.wordpress.com/2007/09/article-social-eng-v-7921.pdf>

- Azuwa, M.P. et al. (2012). Technical Security Metrics Model in Compliance with ISO/IEC 27001 Standard. *International Journal of Cyber-Security and Digital Forensics (IJCSDF)*, 1(4), 280-288.
- Manar Abu et al. (2012). Guide to ISO 27001: UAE Case Study. *Informing Science and Information Technology*, 7(1), 331-347.
- Stephen Lineberry. (2007). The Human Element The weakest Link in information Security Online Magazine *Journal of Accountancy*. Retrieved June 26, 2017, from <http://www.journalofaccountancy.com/issues/2007/nov/>
- World Economic Forum. (2020). Global risk security reports 2020. Retrieved November 1, 2020, from <https://www.weforum.org/reports/the-global-risks-report-2020>

การพัฒนารูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถ
ในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์
ของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์*

DEVELOPMENT OF A TEACHER PROFESSIONAL DEVELOPMENT
MODEL TO ENHANCE THE SCIENCE TEACHING ABILITY USING
SCIENTIFIC ARGUMENTATION FOR SCIENCE TEACHER STUDENTS

พัชรกร พูลบุญ

Pacharaporn Poolbun

ธีรพงษ์ แสงประดิษฐ์

Theerapong Sangpradit

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: jack_yudya@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนเอง
ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์
และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้
การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์ และ 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนา
วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิง
วิทยาศาสตร์ เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาครุวิทยาศาสตร์ ชั้นปีที่
4 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จำนวน 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่
แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองในการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินความสามารถ
ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการ
หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วย
การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาครุวิทยาศาสตร์มีระดับการรับรู้
ความสามารถของตนเอง และระดับความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับมาก และความต้องการจำเป็นใน
การพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ คือ

* Received 27 November 2020; Revised 13 March 2021; Accepted 22 March 2021

การตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ การกำหนดวิธีการประเมิน และกำหนดเกณฑ์การประเมิน และ 2) การพัฒนารูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ มีชื่อว่า BICAER Model มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Basic Data Analysis: B) 2) ขั้นกระตุ้นความสนใจ (Identification: I) 3) ขั้นสร้างความรู้ความเข้าใจ (Comprehension: C) 4) ขั้นกิจกรรมการโต้แย้ง (Argumentation session: A) 5) ขั้นการประเมินผล (Evaluation :E) และ 6) ขั้นการสะท้อนผลการพัฒนา (Reflection: R)

คำสำคัญ: การพัฒนา, รูปแบบ, การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์, การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์, ความสามารถ

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the self-efficacy, the ability of science learning management plan and the needs to develop the ability of science learning management using scientific argumentation of the 4th year science teacher students of Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, and 2) to develop the model of teacher professional development to promote the ability of science learning management using scientific argumentation. This research was research and development (R&D). Sample in this research were 28 of the 4th year science teacher students of Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. Data collection was done by 1) the self-efficacy in science learning management using scientific argumentation questionnaire, 2) the ability of science learning plans using scientific argumentation evaluation form, and 3) the interview form. Data analysis was used descriptive statistic such as frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis. The result of this research revealed that 1) science teacher students had the level of the self-efficacy and the ability of science learning plans using scientific argumentation that was high level in overall and the needs to develop the ability of science learning management using scientific argumentation, which was establishing learning objectives that must focus on the students' scientific argumentation skills and determining methods of evaluation, determining evaluation criteria that must be consistent with scientific argumentation skills. And 2) the development of the model of teacher professional development to enhance the ability of science learning management using scientific argumentation was called the BICAER Model,

consisting of 6 steps: 1) Basic Data Analysis: B 2) Identification: I 3) Comprehension: C 4) Argumentation session: A 5) Evaluation: E and 6) Reflection: R

Keywords: Development, Model, Science Learning Management, Scientific Argumentation, Ability

บทนำ

วิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนได้มีการฝึกและพัฒนากระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์จากปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ ด้านความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรอบ ๆ ตัวในสังคมปัจจุบัน รวมถึงประเด็นปัญหาทางสังคมที่ยังหาข้อสรุปไม่ได้ เช่น การสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ การโคลนนิ่งมนุษย์ การดัดแปลงพันธุกรรมของสิ่งมีชีวิต (GMOs) เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งนี้ในฐานะที่ผู้เรียนทุกคนเป็นสมาชิกของสังคมจึงต้องมีส่วนร่วมในการช่วยกันแก้ปัญหา ส่งผลให้เป้าหมายของการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ต้องสร้างและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิด การแสดงเหตุผลร่วมกันเพื่อหาทางแก้ไข ปัญหา และเกิดทักษะการสืบค้นหาข้อมูลและความรู้ โดยแก้ปัญหาบนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม จากการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลาย และประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้เรียนทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจโลกธรรมชาติและเทคโนโลยี่ที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นและนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งมีความสอดคล้องกับ เอกภูมิ จันทรขันธ์ และ Zeidler, D. L. & Nichols, B. ว่าการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการโต้แย้งที่มีเหตุผลในวิชาวิทยาศาสตร์จะทำให้ผู้เรียนเป็นผู้รู้วิทยาศาสตร์ มีทักษะการคิดขั้นสูง มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีความเข้าใจธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ มีทักษะการสื่อสารจากการเรียนรู้ร่วมกัน และมีความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลหลักฐาน อันเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ต้องการห้องเรียนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในการสืบค้นร่วมกันให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายเพื่อสร้างมุมมองใหม่และอยู่ในสังคมของวิทยาศาสตร์ปัจจุบัน สามารถระบุแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อค้นคว้าและใช้เหตุผลในการโต้แย้งที่มีเหตุผลและหลักฐานที่ช่วยเพิ่มศักยภาพการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม (เอกภูมิ จันทรขันธ์, 2559); (Zeidler, D. L. & Nichols, B., 2009)

จากการรายงานสรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม พ.ศ.2554-2558 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2561) ที่พบว่าภาพรวมระดับประเทศมาตรฐานที่มีผลการประเมินต่ำสุด คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน ในระดับบุคคลผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ทักษะการคิด ทักษะการค้นคว้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ และเมื่อพิจารณาระดับโรงเรียนพบว่า

โรงเรียนมากกว่าร้อยละ 90 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) อีกทั้งผลการประเมินนานาชาติตามโครงการ PISA และโครงการ TIMSS ในปี 2018 มีผลการประเมินต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา โดยศูนย์ PISA สพฐ, 2018) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสภาพการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยสวนทางกับความเจริญก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งนี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2561) เป็นผลมาจากผู้เรียนขาดกระบวนการคิดวิเคราะห์ ขาดการลงมือปฏิบัติ ขาดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ขาดการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูในปัจจุบันไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา แสดงว่าครูผู้สอนยังด้อยคุณภาพ ยังคงเน้นการให้ความรู้แบบครูเป็นผู้ป้อนความรู้ ด้วยการให้ผู้เรียนจำ ทำ ใช้ มากกว่าการสร้างและพัฒนา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการแก้ไขเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา เพื่อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประเมินนานาชาติตามโครงการ PISA และโครงการ TIMSS ที่มุ่งเน้นการประเมินการรู้วิทยาศาสตร์โดยการใช้ความรู้ในการระบุประเด็นปัญหา อธิบายปรากฏการณ์ และตัดสินใจต่อประเด็นที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์บนพื้นฐานของประจักษ์พยานทางวิทยาศาสตร์ การประเมินด้านเนื้อหาสาระและด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นรูปแบบการเรียนรู้ที่จะนำมาแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ คือ การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ผ่านบริบทที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และสังคม ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อิทธิพลของวิทยาศาสตร์ การใช้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ การพัฒนาพฤติกรรมและเจตคติเชิงบวกต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ รวมไปถึงการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างคำถามที่มีความหมายในโลกความจริง ทั้งนี้ผู้เรียนจะเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานกลุ่ม โดยที่สมาชิกภายในกลุ่มร่วมกันอภิปรายด้วยการโต้แย้งอย่างมีเหตุผล มีรูปแบบแนวคิดในการหาเหตุผล และมีหลักฐานเพื่อแก้ปัญหานำไปสู่คำตอบของคำถามได้อย่างอิสระ (Evagorou, M. & Osborne, J., 2013); (Berland, L.K. & Mcneill, K.L., 2010) และองค์ประกอบของการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย ข้อกล่าวอ้างหลักฐาน และการให้เหตุผล

สิ่งที่มาขับเคลื่อนให้ประเทศไทยเป็นสังคมแห่งการรู้วิทยาศาสตร์และทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้นั้นก็คือ ครูวิทยาศาสตร์ ซึ่งจากการศึกษา พบว่าครูวิทยาศาสตร์เองก็ยังมีปัญหาขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ไม่สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับ วิไลวรรณ ทรงศิลป์ ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับครูผู้สอนวิชาชีววิทยาพื้นฐาน 3 คน พบว่า ครูวิทยาศาสตร์ยังคงให้ความสำคัญที่การสอนเนื้อหาเป็นหลักมากกว่าการกระตุ้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการ รวมถึงทักษะการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ครูยังไม่ชัดเจนในการสอนที่แสดงองค์ประกอบของการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ และการยกตัวอย่างการโต้แย้งที่ดีให้แก่ผู้เรียน และ

ขาดการให้ข้อมูลย้อนกลับไปสู่การโต้แย้งของผู้เรียน อีกทั้งจากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยทำการสอนในรายวิชาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาให้กับนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ที่ผ่านมา โดยกำหนดให้มีการทดลองปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน (Micro Teaching) ก็มีผลสอดคล้องคือ รูปแบบที่นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์เลือกมาทดลองปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน คือ การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์มาให้ผู้เรียนได้มีการอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน แต่ไม่สามารถจะนำเสนอประเด็นเพื่อกระตุ้นและเร้าความสนใจของผู้เรียนในการคิด อีกทั้งความสมดุลกันระหว่างการสอนเนื้อหาหลักและการพัฒนาทักษะการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ประกอบกับนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ยังขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาและฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ครูวิทยาศาสตร์ และนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ (วิไลวรรณ ทรงศิลป์, 2561)

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งรูปแบบที่พัฒนาขึ้นจะเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์เข้าใจหลักของกระบวนการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ องค์ประกอบของการโต้แย้ง และการใช้สถานการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับความรู้ในเนื้อหาที่สอน ผ่านการฝึกปฏิบัติการโต้แย้งจริง กระบวนการทำงานกลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลจากสถานการณ์ที่กำหนด การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การออกแบบและการนำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้ และการปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน โดยมีการประเมินจากความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และความสามารถในการปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน ซึ่งผลจากการประเมินจะเป็นการสะท้อนความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ จากรูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนเอง ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ซึ่งเก็บข้อมูลใน 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาการรับรู้ความสามารถ

และความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบ ระยะที่ 3 การประเมินตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ และ ระยะที่ 4 การปรับปรุงรูปแบบ

ระยะที่ 1 (R1) ศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนเอง ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์

- กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ชั้นปีที่ 4 จำนวน 28 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

- เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ 2) แบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ และ 3) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์

- การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ดำเนินการดังนี้ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ ครูวิทยาศาสตร์ที่ประจำการในโรงเรียน ได้แก่ ความเข้าใจหลักการและจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการจากการศึกษาเขียนข้อความให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ โดยลักษณะเป็นชนิดข้อความแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตรวจสอบหาคุณภาพความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งค่าความสอดคล้อง (IOC) มีค่าที่ 0.87

2. แบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ดำเนินการดังนี้ ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ในชั้นเรียน ซึ่งเป็นแบบประเมินความสามารถ 3 ระดับ คือ 0 1 2 กำหนดเกณฑ์การประเมินระดับความสามารถ ต้องมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละเฉลี่ย 60.00 นำแบบประเมินไปหาคุณภาพความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งค่าความสอดคล้อง (IOC) มีค่าที่ 0.87

3. แบบสัมภาษณ์ เป็นกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ศึกษาที่มีประสบการณ์วิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างและความตรงเชิงเนื้อหา ทำการ

ปรับแก้ไขจากคำแนะนำในด้านภาษาและการสื่อสารให้ชัดเจนเข้าใจง่ายก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูล

- การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเอง และแบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อหาค่าเฉลี่ยร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 (D1) การออกแบบและพัฒนารูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์

ขั้นที่ 1 กำหนดนิยาม ขอบเขตการวัดและประเมินองค์ความรู้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ระดับความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ นำมาสู่การกำหนดนิยาม ระบุขอบเขตการวัดและประเมินผลองค์ประกอบการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อการตีความและสอดคล้องกับบริบทของสภาพชั้นเรียนด้านความพร้อมในการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน

ขั้นที่ 2 การสังเคราะห์รูปแบบเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์

ผู้วิจัยพัฒนารูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูมาจากระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ระดับความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ และหลักการของการออกแบบโปรแกรมการฝึกอบรม ร่วมกับการวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยในหลักสูตรของงานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งจากการศึกษาแนวคิด 1) การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ 2) การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ 3) ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองที่เน้นบริบททางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural constructivism) 4) ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ (Socio-Scientific Issues: SSI) 5) ลักษณะสำคัญของการสอนแบบเชิงโต้แย้ง (Features of argumentation teaching) 6) การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) และ 7) การพัฒนาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์

โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบของโครงร่างรูปแบบและโปรแกรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

1. ชื่อโปรแกรมการฝึกอบรม

โปรแกรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์

2. ที่มาปัญหาและความจำเป็นของโปรแกรมการฝึกอบรม

โดยมีข้อมูลสนับสนุนจากประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความพร้อมของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์ก่อนปฏิบัติการสอน ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ และแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 - 2565) เพื่อพัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรม และข้อมูลจากแบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์ และการสัมภาษณ์

3. เป้าหมายและจุดประสงค์

จากสภาพปัญหา ความจำเป็นและหลักการสู่การกำหนดสิ่งที่คาดหวังจากรูปแบบและโปรแกรมการฝึกอบรม และเพื่อการประเมินรูปแบบอย่างครอบคลุมได้กำหนดจุดประสงค์ 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ/ความสามารถ และความพึงพอใจต่อการพัฒนาวิชาชีพครู ดังนี้ 1) มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ 2) มีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ 3) มีความสามารถในการปฏิบัติการสอน และ 4) ระดับความพึงพอใจต่อการพัฒนาวิชาชีพครู

4. เนื้อหาสาระ กำหนดเนื้อหาในหลักสูตรครอบคลุม ความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์

5. กำหนดชั้นกระบวนการของรูปแบบเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนสำหรับการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์

ขั้นที่ 3 ออกแบบกิจกรรมและพัฒนาโปรแกรม

นำข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องตามนิยามของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ที่กำหนด และสาระสำคัญของกิจกรรมแต่ละชั้นกระบวนการของรูปแบบที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น มาออกแบบกิจกรรมและขับเคลื่อนในการดำเนินกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยมีระยะเวลา 4 วัน จำนวน 24 ชั่วโมง ประกอบด้วย 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 รู้จักเนื้อหา กิจกรรมที่ 2 รู้จักองค์ประกอบกิจกรรมที่ 3 รู้จักการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ กิจกรรมที่ 4 รู้จักปรับแผน กิจกรรมที่ 5 รู้จักปฏิบัติ และกิจกรรมที่ 6 รู้จักผลงาน

ระยะที่ 3 (R2) การประเมิน ตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์

- กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถด้านการพัฒนาวิชาชีพครู และการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

- เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์

- การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลจากแบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80 - 1.00

ระยะที่ 4 (D2) การปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์

- นำข้อมูลจากแบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ มาวิเคราะห์ข้อมูลค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่า 0.87

- นำข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณาปรับปรุงรูปแบบและโปรแกรมจนได้รูปแบบพร้อมใช้สำหรับศึกษานำร่อง

ผลการวิจัย

1. ศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนเอง ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 28 คน เป็นเพศหญิง 23 คน คิดเป็นร้อยละ 82.10 และเพศชาย 5 คน คิดเป็นร้อยละ 17.90 มีคะแนนเฉลี่ยสะสมอยู่ในช่วง 3.01 - 3.50 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.60 รองลงมา คือ ช่วง 2.51 - 3.00 คิดเป็นร้อยละ 21.40 ช่วง 3.51 - 4.00 คิดเป็นร้อยละ 17.90 และช่วง 2.00 - 2.50 คิดเป็นร้อยละ 7.10 ตามลำดับ ระดับชั้นที่ทดลองปฏิบัติการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.70 รองลงมา คือ ระดับ

ประถมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 35.70 และระดับประถมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 25.00 ตามลำดับ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ทดลองปฏิบัติการสอนมากที่สุด คือ สาระที่ 2 วิทยาศาสตร์กายภาพ คิดเป็นร้อยละ 78.6 รองลงมา คือ สาระที่ 3 วิทยาศาสตร์โลกและอวกาศ คิดเป็นร้อยละ 64.30 สาระที่ 1 วิทยาศาสตร์ชีวภาพ คิดเป็นร้อยละ 50.00 และสาระที่ 4 เทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 3.60 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์

ตารางที่ 1 ระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์

(n = 28)

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการรับรู้
1. ข้าพเจ้าสามารถบอกความหมายของการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้	3.79	0.568	มาก
2. ข้าพเจ้าสามารถบอกได้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้ใดบ้างที่ส่งเสริมการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์	3.50	0.694	ปานกลาง
3. ข้าพเจ้าสามารถบอกองค์ประกอบของการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้	3.46	0.793	ปานกลาง
4. ข้าพเจ้าสามารถบอกความสำคัญของการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้	3.86	0.705	มาก
5. ข้าพเจ้าสามารถอธิบายลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้	3.82	0.772	มาก
6. ข้าพเจ้าสามารถอธิบายลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้	3.54	0.693	มาก
7. ข้าพเจ้าสามารถเลือกใช้วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้	3.82	0.723	มาก
8. ข้าพเจ้าสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้	3.50	0.694	ปานกลาง
9. ข้าพเจ้าสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้เป็นลำดับขั้นตอน	3.61	0.786	มาก
10. ข้าพเจ้าสามารถนำเสนอประเด็น สถานการณ์ เรื่องที่จะสอนในการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้อย่างชัดเจนในขั้นนำเข้าสู่บทเรียน	3.89	0.685	มาก
11. ข้าพเจ้าสามารถอธิบายขั้นตอนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้ชัดเจน	3.68	0.670	มาก

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการรับรู้
12. ข้าพเจ้าสามารถอธิบายธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ หลักการ ทฤษฎี มโนทัศน์ กฎเกณฑ์ เนื้อหาสาระทางวิทยาศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้	3.54	0.637	มาก
13. ข้าพเจ้าสามารถเลือกใช้ทักษะ/เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสรุปความรู้ด้วยตนเองจากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้	3.64	0.621	มาก
14. ข้าพเจ้าสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม มีการใช้คำถาม และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้	3.86	0.591	มาก
15. ข้าพเจ้าสามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ โดยการชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของกิจกรรมการเรียนรู้ และการปฏิบัติกิจกรรมการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้	3.82	0.612	มาก
16. ข้าพเจ้าสามารถใช้สื่อการเรียนการสอนเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ในการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์และผู้เรียนได้	3.93	0.663	มาก
17. ข้าพเจ้าสามารถวัดและประเมินผลการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีการที่สอดคล้องกับทักษะการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้	3.68	0.670	มาก
18. ข้าพเจ้าสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อให้ผู้เรียนใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองได้	3.86	0.651	มาก
19. ข้าพเจ้าสามารถระบุปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้	3.82	0.723	มาก
20. ข้าพเจ้าสามารถระบุข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้	3.89	0.629	มาก
รวม	3.73	0.679	มาก

จากตารางที่ 1 ตารางแสดงระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.679) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่สูงที่สุดลำดับที่หนึ่ง คือ ข้อที่ 16 ข้าพเจ้าสามารถใช้สื่อการเรียนการสอนเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ในการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์และผู้เรียนได้ อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ข้อที่ 10 ข้าพเจ้าสามารถนำเสนอประเด็น สถานการณ์ เรื่องที่จะสอนในการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้อย่างชัดเจนในขั้นนำเข้าสู่บทเรียน และข้อที่ 20 ข้าพเจ้าสามารถระบุข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้ อยู่ในระดับมาก และข้อที่ต่ำ

ที่สุด คือ ข้อที่ 3 ข้าพเจ้าสามารถบอกองค์ประกอบของการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้ อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 2 ระดับความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์

ระดับความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์	ช่วงคะแนน (คะแนนเต็ม 32 คะแนน)	จำนวน คน	ร้อยละ
น้อย	0 - 10	0	0.00
ปานกลาง	11 - 21	3	10.71
มาก	22 - 32	25	89.29
รวม		28	100.00

จากตารางที่ 2 ตารางแสดงระดับความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์ พบว่านักศึกษาครุวิทยาศาสตร์มีระดับความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีคะแนนความสามารถระดับมาก จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 89.29 มีคะแนนความสามารถระดับปานกลาง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.71 และไม่มีคะแนนความสามารถในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 0.00 ($\bar{X} = 23.11$, S.D. = 0.743)

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ คือ ต้องปรับปรุงการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ด้านการตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ การกำหนดวิธีการประเมิน และกำหนดเกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับทักษะการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์

2. ผลจากการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์ คือ ตามรูปแบบ บี ไอ ซี เอ อี อาร์ โมเดล (BICAER model) มีทั้งหมด 6 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Basic Data Analysis: B) หมายถึง การตรวจสอบความรู้และประสบการณ์เดิมของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์ เพื่อสังเกต พิจารณา วิเคราะห์ และสื่อสารสิ่งที่รู้ออกมา รวมถึงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน

2.2 ขั้นกระตุ้นความสนใจ (Identification: I) หมายถึง การนำเสนอประเด็นหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน หรือเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์เพื่อแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระต่อประเด็นที่กำลังสนทนา และสร้างความสนใจ การคาดเดาคำตอบ

2.3 ขั้นสร้างความรู้ความเข้าใจ (Comprehension: C) หมายถึง การสร้างความเข้าใจหลักของกระบวนการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ องค์ประกอบของการโต้แย้ง การใช้

ข้อมูล หลักฐานที่ดี และน่าเชื่อถือเพื่อสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง มีการสาธิตและยกตัวอย่าง การโต้แย้งที่ดี และส่งเสริมการใช้สถานการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยง กับความรู้ในเนื้อหาที่สอนเพื่อพัฒนาการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์

2.4 ขั้นกิจกรรมการโต้แย้ง (Argumentation session: A) หมายถึง การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการโต้แย้งที่ส่งเสริมการโต้แย้งอย่างมีเหตุผลร่วมกัน ใช้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือจากแหล่งอ้างอิงที่ได้รับการยอมรับเชิงวิชาการในการสนับสนุนข้อกล่าวอ้างของตนเอง และสามารถอธิบายข้อกล่าวอ้างของตนเองอย่างมีเหตุผลเพื่อโน้มน้าวความคิดที่มี มุมมองข้อกล่าวอ้างอื่นให้มาเห็นด้วย คล้อยตามข้อกล่าวอ้างของตนเอง โดยการลงมือฝึก ปฏิบัติการโต้แย้งจริง

2.5 ขั้นการประเมินผล (Evaluation: E) หมายถึง การประเมินในด้านความรู้ ความเข้าใจต่อองค์ความรู้ที่ได้รับ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจตามองค์ประกอบของการโต้แย้ง เชิงวิทยาศาสตร์ และการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์

2.6 ขั้นการสะท้อนผลการพัฒนา (Reflection: R) หมายถึง การประมวล แนวคิด ความรู้ และทักษะจากการร่วมกิจกรรมของตนเองในแต่ละหน่วยกิจกรรม โดยรูปแบบ การสะท้อนคิดเป็นการอภิปราย และการบันทึกในสมุดคู่มือการอบรมเป็นหลักฐานการเรียนรู้ ในสิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมกิจกรรม

อภิปรายผล

1. ระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับมาก แต่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ได้แก่ การนำเสนอประเด็น สถานการณ์การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ใน ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน และการบอกองค์ประกอบของการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับ วิไลวรรณ ทรงศิลป์ ที่ได้ทำการศึกษาการรับรู้และสภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนวิชา ชีววิทยาพื้นฐาน 3 คน พบว่า ครูวิทยาศาสตร์ยังคงให้ความสำคัญที่การสอนเนื้อหาเป็นหลัก มากกว่าการกระตุ้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการรวมถึงทักษะการโต้แย้งเชิง วิทยาศาสตร์ ครูยังไม่ชัดเจนในการสอนที่แสดงองค์ประกอบการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ และ การยกตัวอย่างการโต้แย้งที่ดีให้ผู้เรียนได้เห็นชัดเจน ขาดการให้ข้อมูลย้อนกลับไปสู่การโต้แย้ง ของผู้เรียน (วิไลวรรณ ทรงศิลป์, 2561)

ระดับความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก และ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้ง เชิงวิทยาศาสตร์ คือ ต้องปรับปรุงการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ด้านการตั้งจุดประสงค์การ เรียนรู้ การกำหนดวิธีการประเมิน และกำหนดเกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับทักษะการ โต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ เนื่องจากนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ยังขาดประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้

วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น ประสพการณ์ในการจัดการเรียนรู้ และการเขียนแผนที่มีประสิทธิภาพของผู้สอนเป็นสิ่งที่สำคัญ สอดคล้องกับ อเทตยา แก้วศรีหา และคณะ ที่พบว่าประสพการณ์สอนและทักษะการสอนของ ครูเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะความสามารถ และ เจคติของผู้เรียน อีกทั้งยังสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้แน่วแน่อยู่กับการเรียน มีความสนุกสนานกับกิจกรรมที่ทำ (อเทตยา แก้วศรีหา และคณะ, 2558)

2. รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ คือ BICAER model มี 6 ชั้น ดังนี้ ชั้นที่ 1 ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Basic Data Analysis: B) สามารถตรวจสอบความรู้และประสบการณ์เดิมของนักศึกษาจากการสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันผ่านกิจกรรมที่ 1 รู้จักเนื้อหา และกิจกรรมที่ 2 รู้จักองค์ประกอบ (วิไลวรรณ ทรงศิลป์, 2561) ชั้นที่ 2 ขั้นกระตุ้นความสนใจ (Identification: I) นักศึกษาสามารถกำหนดประเด็นหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ได้อย่างเหมาะสมในแผนการจัดการเรียนรู้ และใช้สื่อการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ได้ดีมากขึ้น (Shirley, S., 2011); (Llewellyn, D. & Rajesh, H., 2011); (Osborne, J. A. et al., 2012) ชั้นที่ 3 ขั้นสร้างความรู้ ความเข้าใจ (Comprehension: C) นักศึกษาสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยนำ กระบวนการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ มุ่งเน้นถึงองค์ประกอบของการโต้แย้ง และ เชื่อมโยงกับความรู้ในเนื้อหาที่สอนกับประเด็น หรือ สถานการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับ วิทยาศาสตร์ด้วยประเด็นที่ใกล้ตัวผู้เรียน (Llewellyn, D. & Rajesh, H., 2011) ชั้นที่ 4 ขั้น กิจกรรมการโต้แย้ง (Argumentation session: A) นักศึกษามีการโต้แย้งอย่างมีเหตุผล ใช้ ข้อมูลที่น่าเชื่อถือจากแหล่งอ้างอิงที่ได้รับการยอมรับ อธิบายข้อกล่าวอ้างของตนเองอย่างมี เหตุผลเพื่อโน้มน้าวความคิดของบุคคลที่มีมุมมองต่างกันให้มาเห็นด้วยกับของตนเอง โดยการ ลงมือฝึกปฏิบัติการโต้แย้งจริงในการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Sampson, V. et al., 2010); (Shirley, S., 2011); (Evagorou, M. & Osborne, J., 2013); (Llewellyn, D. & Rajesh, H., 2011); (Oliveira, A. W. et al., 2012); (วิไลวรรณ ทรงศิลป์, 2561) ทั้งนี้ชั้นที่ 2 - 4 ผ่านการ ทำกิจกรรมที่ 3 รู้จักการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ชั้นที่ 5 ขั้นการประเมินผล (Evaluation: E) นักศึกษามีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิง วิทยาศาสตร์ โดยกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การกำหนดวิธีการประเมิน และกำหนดเกณฑ์ การประเมินที่สอดคล้องกับทักษะการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ผ่านการทำกิจกรรมที่ 4 รู้จักปรับ แผน และกิจกรรมที่ 5 รู้จักปฏิบัติ ที่มีการวิเคราะห์แผน การอภิปราย การเขียนแผน และการ ปฏิบัติการทดลองสอนจริง ซึ่งเป็นการตรวจสอบคุณภาพความเข้าใจ และการติดตามความ เข้าใจ (Metz, A. J., 2007); (Jabbarifar, T., 2009) และชั้นที่ 6 ขั้นการสะท้อนผลการพัฒนา (Reflection: R) นักศึกษามีการวิเคราะห์ และสะท้อนคิดผ่านการอภิปรายในประเด็นความ

ถูกต้องของการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลที่เน้นการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ผ่านการทำกิจกรรมที่ 6 รู้จักผลงาน เป็นการกลั่นกรององค์ความรู้เฉพาะบุคคลที่ได้รับประสบการณ์และพร้อมต่อยอดองค์ความรู้ (Bringle, R. G. & Hatcher, J. A., 1996) ทั้งนี้ในแต่ละขั้นตอนของรูปแบบ BICAER model มีการออกแบบและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ซึ่งมีค่าความสอดคล้อง (IOC) ที่ 0.87 ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และไปศึกษานำร่องเพื่อนำมาปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง และในส่วนของโปรแกรมการพัฒนาวิชาชีพครูฯ เป็นชุดกิจกรรมในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ มีระยะเวลา 4 วัน จำนวน 24 ชั่วโมง โดยใช้รูปแบบ BICAER model ขับเคลื่อนในการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมประกอบด้วย 6 กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามรูปแบบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และติดตามผลพัฒนาตามกรอบแนวคิดการพัฒนาวิชาชีพครู (Loock-Horsley, S., et al., 2003)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนเอง ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ และ 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ พบว่าระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ระดับความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ คือ การตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ การกำหนดวิธีการประเมิน และกำหนดเกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับทักษะการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ และรูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ ปี ไอ ซี เอ อี อาร์ โมเดล (BICAER Model) มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Basic Data Analysis: B) 2) ขั้นกระตุ้นความสนใจ (Identification: I) 3) ขั้นสร้างความรู้ความเข้าใจ (Comprehension: C) 4) ขั้นกิจกรรมการโต้แย้ง (Argumentation session: A) 5) ขั้นการประเมินผล (Evaluation :E) และ 6) ขั้นการสะท้อนผลการพัฒนา (Reflection : R) ขับเคลื่อนโดยโปรแกรมกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมีระยะเวลา 4 วัน จำนวน 24 ชั่วโมง ประกอบด้วย 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 รู้จักเนื้อหา กิจกรรมที่ 2 รู้จักองค์ประกอบกิจกรรมที่ 3 รู้จักการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ กิจกรรมที่ 4 รู้จักปรับแผน กิจกรรมที่ 5 รู้จักปฏิบัติ และกิจกรรมที่ 6 รู้จักผลงาน ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้สำหรับสถาบันการผลิตครูที่ต้องการจะใช้รูปแบบและโปรแกรมการพัฒนาวิชาชีพครูฯ ในการ

เตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษา ควรทำความเข้าใจต่อรูปแบบและโปรแกรมการพัฒนาวิชาชีพครูฯ เสียก่อน ว่ามีการจัดลักษณะกิจกรรม ลำดับขั้นตอนอย่างไรบ้าง ควรศึกษาธรรมชาติการเรียนรู้ ตรวจสอบความรู้เดิมด้านการโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ และประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ก่อน และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป หลังจากนำรูปแบบและโปรแกรมการพัฒนาวิชาชีพครูฯ ไปใช้ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง และความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ หรือทำการศึกษาคู่ตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น เพศ ช่วงวัย และประสบการณ์สอนของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ ว่าส่งผลต่อกันมากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- วิไลวรรณ ทรงศิลป์. (2561). การพัฒนาทักษะการโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการสืบเสาะเชิงโต้แย้งร่วมกับการเขียนเชิงโต้แย้ง. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2561). รายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET). เรียกใช้เมื่อ 19 กันยายน 2562 จาก <http://www.niets.or.th/>
- สำนักงานทดสอบทางการศึกษา โดยศูนย์ PISA สพฐ. (2018). การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมรับการประเมิน PISA 2018. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2561). รายงานสรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558). เรียกใช้เมื่อ 8 กันยายน 2562 จาก <http://www.onesqa.or.th/th/download/906/>
- อเทตยา แก้วศรีหา และคณะ. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูผู้สอนหลักสูตรประกาศนียบัตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 32. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 10(2), 57-66.
- เอกภูมิ จันทรวงศ์. (2559). การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการโต้แย้งในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 11(1), 217-224.
- Berland, L.K. & Mcneill. K.L. (2010). A learning progression for scientific Argumentation: Understanding student work and designing supportive instructional contexts. Science Education, 94(5), 765-793.

- Bringle, R. G. & Hatcher, J. A. (1996). Implementing service learning in higher education. *The Journal of Higher Education*, 67(2), 221-239.
- Evagorou, M. & Osborne, J. (2013). Exploring Young Students' Collaborative Argumentation Within a Socioscientific Issue. *Journal of Research in Science Teaching*, 50(2), 209-237.
- Jabbarifar, T. (2009). Ignorance of total quality management in higher education in the 21st century. *International Journal of Management & Information Systems*, 13(2), 49-58.
- Llewellyn, D. & Rajesh, H. (2011). Fostering Argumentation Skills: Doing What Real Scientists Really Do *Science Scope*, 35(1), 22-28.
- Loock-Horsley, S., et al. (2003). *Designing Professional Development for Teachers of Science and Mathematics The 2nd Edition*. California: The United States of America.
- Metz, A. J. (2007). Why conduct a program evaluation? Five reasons why evaluation can help an out-of-school time program. Retrieved March 29, 2008, from https://www.childtrends.org/wp-content/uploads/2013/04/child_trends-2007_10_01_rb_whyprogeval.pdf
- Oliveira, A. W. et al. (2012). Environment Argumentation as Sociocultural Activity. *Journal of Research in Science Teaching*, 49(7), 869-897.
- Osborne, J. A. et al. (2012). Introduction of argumentation. In Khine, M. S. (Ed.). *Perspectives on scientific argumentation: Theory practice and research* Dordrecht. New York: Springer.
- Sampson, V. et al. (2010). Argument-Driven inquiry as a way to help students learn how to participate in scientific argumentation and craft written arguments: An exploratory study. *Science Education*, 95(2), 217-257.
- Shirley, S. (2011). Argumentation. In *How Science Works : Exploring Effective Pedagogy and Practice*. Edited by Toplis, Rob. New York, USA : Routledge.
- Zeidler, D. L. & Nichols, B. (2009). Socioscientific Issues : Theory and Practice. *Journal of Elementary Science Education*, 21(2), 49-58.

**การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง
ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก***
**AGRO - TOURISM OF WANGSAIMABCHANG COMMUNITY, BANNA
SUBDISTRICT, BANNA DISTRICT, NAKORN NAYOK PROVINCE**

รัชฎาพร บุญเรือง

Rachadaporn Boonruang

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Phranakhon Rajabhat University, Thailand

E-mail: utapao.dr@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร แบบสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มชาวบ้าน และนักท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาวบ้านร่วมกันพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้วยการจัดกิจกรรมในรูปแบบของฐานการเรียนรู้โดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมในชุมชนมากขึ้นเพื่อได้สัมผัสกับธรรมชาติและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร ชนบทธรรมนิยม วัฒนธรรม ประเพณี รูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ และการประกอบอาชีพการเกษตรที่หลากหลาย ทั้งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ชุมชนร่วมกันพัฒนาให้เกิดเป็นฐานการเรียนรู้จำนวน 4 ฐานคือ 1) ฐานการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2) ฐานการเรียนรู้การผลิตเครื่องสำอางจากน้ำมันข้าว 3) ฐานการเรียนรู้การผลิตอาหารพื้นบ้าน 4) ฐานการเรียนรู้กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ ชาวบ้านร่วมมือกันสร้างอาชีพให้เกิดขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน โดยมีตลาดประชารัฐเป็นสถานที่ขายผลผลิตการเกษตรจากชุมชน การขายอาหารพื้นบ้านแบบชุมชนวิถีไทยเพื่อการอนุรักษ์อาหารไทยพื้นบ้าน การเปิดร้านค้ากาแฟ กิจกรรมบ้านควายสอนคนเป็นการสอนการทำนาปลูกข้าวแบบวิถีไทยโดยใช้กระบือทำนาแทนรถไถ ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากประสบปัญหาสถานการณ์โควิด - 19 ทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องปิดตัวลงเนื่องจากขาดนักท่องเที่ยว

* Received 17 January 2021; Revised 17 March 2021; Accepted 21 March 2021

เป็นเวลานาน เมื่อสถานการณ์โควิด - 19 คลี่คลายลง กลุ่มชาวบ้านจึงร่วมมือกันฟื้นฟูกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

คำสำคัญ: รูปแบบกิจกรรม, วิสาหกิจชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, ชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง, จังหวัดนครนายก

Abstract

The objectives of this research article were to study the present activities condition of agro -tourism of Ban - Wangsaimabchang community. This is a qualitative research. The data were collected by the analysis of documents, observation form, and in-depth interview. The 15 key informants were community leaders, government officers, community people, and tourists. The results revealed that the community people in collaboration have developed agro - tourism in the community by organizing knowledge centers those followed the concept of sufficient economy. The centers created activities which aimed to draw more tourists to visit the community by ways of undisturbed nature, agricultural ways of life, culture and tradition. The community knowledge centers consisted of 4 centers; 1) foundation of knowledge on agro - tourism, 2) foundation of knowledge on rice milk cosmetics, 3) foundation of knowledge on the production of local food products, 4) foundation of knowledge on Home Stay group. The community people joined hands to create more jobs in order to increase opportunities for household income earnings. The community market place is used to sell local agricultural products, local food for the preservation of authentic typical Thai food, coffee houses, and Ban - Kwaisaonkon which displayed ancient way of rice farming by using buffalos instead of a tractor. The activities attracted many tourists but due to the pandemic Covid - 19 all activities were forced to be shut down. Recently the situation of the pandemic has been getting better; hence the community people are restoring the agro - tourism activities in order to attract the future eco-tourists.

Keywords: Activity Model, Community Enterprise, Agro - tourism, Wangsaimabchang Community, Nakornnayok Province

บทนำ

ปัจจุบันทั้งภาครัฐและภาคเอกชนพยายามหาแนวทางในการพัฒนาภาคการเกษตรของประเทศไทย เนื่องจากภาคการเกษตรยังพบปัญหาเกษตรกรมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ต้องย้ายถิ่นฐานไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ ส่งผลทำให้คนรุ่นใหม่หันหลังให้อาชีพเกษตรกรเพิ่มขึ้น เนื่องจากคนรุ่นใหม่มองว่าอาชีพเกษตรกร เป็นอาชีพที่ลำบากให้ผลตอบแทนต่ำ และมีรายได้ที่ไม่แน่นอน ซึ่งทางรัฐบาลพยายามส่งเสริม พัฒนาและผลักดันภาคการเกษตรหลายด้าน โดยในปี 2559 รัฐบาลมีนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งเป็นนโยบายในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเกษตรแบบเดิม ให้เป็นการเกษตรแบบใหม่ที่เกษตรกรสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับตัวผลผลิตของตนเอง โดยการนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาช่วยพัฒนาภาคการเกษตรให้ดีขึ้น (จิรนนท์ เชมชันธ, 2561) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro - Tourism) เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวชนิดหนึ่งที่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เช่น การจัดกิจกรรมให้ความรู้ เพลิดเพลินกับความสวยงาม เยี่ยมชมและชื่นชมความสำเร็จของการทำการเกษตร และการเรียนรู้ประสบการณ์ในพื้นที่เกษตรกรรม เป็นต้น โดยกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ กิจกรรมการเกษตร ซึ่งเป็นกิจกรรมหลัก และกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกิจกรรมเสริม (Toomhirun, C., 2013)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะเพิ่มความสำคัญมากยิ่งขึ้น เนื่องจากพื้นฐานของการเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีทรัพยากรการเกษตรที่หลากหลาย สภาพภูมิอากาศที่มีความแตกต่างกันในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยส่งผลให้มีการทำการเกษตรที่แตกต่างกันออกไป เช่น ภาคตะวันออกมีปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมามากทำให้เหมาะกับการทำสวนผลไม้ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ และการทำสวนสมุนไพร สภาพวิถีการดำเนินชีวิตแบบเกษตรกรรมของคนในท้องถิ่นเสมือนเป็นสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวให้มาเยือนได้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2555) ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นรากฐานของคนไทยที่นักท่องเที่ยวสามารถมาเที่ยวชม พักผ่อน ทำกิจกรรม ศึกษาความรู้ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน รวมถึงวิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย เพราะกิจกรรมทั้งหมดสามารถนำมาเป็นจุดขาย สามารถนำเสนอขั้นตอนในการผลิตและให้ความรู้ต่าง ๆ ทางเกษตร ตลอดจนสามารถจำหน่ายสินค้าการเกษตรและสินค้าชุมชนได้ด้วย ทำให้นอกจากส่งผลดีต่อเกษตรกรแล้วยังสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวที่ได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติเข้ามาท่องเที่ยวอีกด้วย (Na Songkhla, T., 2011) นอกจากนี้ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถนำมาพัฒนาผสมผสานกันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกันได้ นอกจากนี้ความร่วมมือและการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนได้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2555)

ขณะที่ประเทศไทยเป็นจุดท่องเที่ยวที่มีผลิตภัณฑ์หลัก ๆ ในจำนวนองค์ประกอบของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถแตกเป็นประเภทกิจกรรมของการท่องเที่ยวได้ถึง 8 ประเภท ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงศาสนา การท่องเที่ยวทางเรือ และการท่องเที่ยวในแหล่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (สำนักงานสถิติเศรษฐกิจและสังคม, 2557) ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกว่า 1,215 แห่ง ประกอบไปด้วย แหล่งท่องเที่ยวชุมชน 969 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวของส่วนราชการ 87 แห่ง และ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร 163 แห่ง และในอนาคต คาดว่าจะมีการเพิ่มของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอีกร้อยละ 5 โดยมีรูปแบบการท่องเที่ยว 5 ประเภท ได้แก่ 1) การกสิกรรมท่องเที่ยวชมสวนดอกไม้ สมุนไพร ไม้ประดับ 2) ป่าไม้ เยี่ยมชมสวนป่าธรรมชาติและสวนป่าที่เกษตรกรปลูกขึ้นเอง 3) การประมง เยี่ยมชม การเลี้ยงกุ้ง หอย ปู และ ปลา หรือการแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์ของการเกษตรประมง ที่ประสบความสำเร็จ 4) ฟาร์มปศุสัตว์ สัมผัสสัตว์เลี้ยงที่เป็นมิตร และร่วมสนุกกับ กิจกรรมในฟาร์ม อาทิ ซี่ม้า ไรدنมวัวและกิจกรรมอื่น ๆ และ 5) วัฒนธรรม ประเพณี และ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร เป็นต้น (ชมรอส ดอเลาะ และ ประจวบ ทองศรี, 2562)

ชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง ตำบลบ้านนา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดนครนายก ห่างจากตัวจังหวัดนครนายกประมาณ 15 กิโลเมตร สภาพภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่ราบ เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายและยังมีแหล่งน้ำธรรมชาติ คลองชลประทาน มีสภาพภูมิอากาศแบบร้อนชื้น ซึ่งเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม ประชากรมีการตั้งถิ่นฐานเป็นกลุ่มหมู่บ้านกระจายตัวไปตามพื้นที่การเกษตรกรรมในที่ดินของตนเอง ปัจจัยที่ส่งผลทำให้ชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง ตำบลบ้านนาเหมาะแก่การท่องเที่ยวนั้นเนื่องมาจากจังหวัดนครนายก ซึ่งเป็นเมืองรองตั้งอยู่บนพื้นที่ภาคกลางและไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงมากมาย เช่น น้ำตกวังตะไคร้ น้ำตกสาลิกา น้ำตกนางรอง เขื่อนขุนด่านปราการชล และยังเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์ จึงมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวและพักผ่อนตลอดทั้งปีรวมทั้งมีความสวยงามทางธรรมชาติและมีสถานที่ท่องเที่ยวจำนวนมาก ปัจจุบันมีการเติบโตในธุรกิจท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วมีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น รีสอร์ท ที่พักตากอากาศ ฟาร์ม แหล่งช้อปปิ้ง ร้านอาหาร เป็นต้น ปัญหาของชุมชนคือชาวบ้านมีรายได้จากการเกษตรไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ผลผลิตขายได้น้อยลงและราคาถูกทำให้ไม่มีทุนในการทำเกษตรให้ได้คุณภาพเกิดการละทิ้งถิ่นฐานของลูกหลาน จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาสภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก จึงมีความสำคัญต่อชุมชนเนื่องจากจะ

ทำให้ชุมชนมีความตระหนักรู้ถึงประเด็นปัญหา สาธารณสุขของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อนำไปสู่การรวมกลุ่มกันของชาวบ้าน และนำภูมิปัญญาดั้งเดิมและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาร่วมกันในการจัดทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ บันทึกร การเรียนรู้ และเพื่อสนับสนุนการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายทรัพยากรทางการเกษตร สร้างความเข้มแข็งในพื้นที่ชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร แบบสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยการรวบรวมชุดความรู้ ข้อมูล จัดเป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ จัดทำเป็นเอกสารชุดความรู้ ประกอบด้วยฐานการเรียนรู้ 4 ฐาน คือ 1) ฐานการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2) ฐานการเรียนรู้การผลิตเครื่องสำอางจากน้ำมันข้าว 3) ฐานการเรียนรู้การผลิตอาหารพื้นบ้าน 4) ฐานการเรียนรู้กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ เขตพื้นที่บริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยมีประชากรในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐ กลุ่มชาวบ้าน และนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง จำนวน 15 คน กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐ และกลุ่มชาวบ้าน ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก จำนวน 15 คน

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยและรวบรวมข้อมูล คือ ระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2563 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 รวมระยะเวลา 9 เดือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ ใช้แบบสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าและ รวบรวมข้อมูลพื้นฐานในการทำวิจัย จากเว็บไซต์ เอกสาร บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในส่วนของเอกสาร แบบสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว โดยทีมนักวิจัยผู้ร่วมวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐ และกลุ่มชาวบ้าน ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านนา โดยการสร้างแนวคำถามจากการ ทบทวนวรรณกรรม โดยคำถามนั้นสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม ในการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผู้วิจัยใช้การซักถาม พูดคุยแบบเป็นกันเอง เพื่อไม่ให้บุคคลซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลเกิดความตึงเครียดในการตอบคำถามที่จะส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล ในการสัมภาษณ์การถามคำถามอาจมีการปรับเปลี่ยนลำดับคำถามได้ตลอดเวลาตามสถานการณ์และความเหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นจริงมากที่สุด

3. การจัดทำเวทีชุมชนระดมความคิด แบบมีส่วนร่วมโดยนักวิจัยได้เชิญผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐ และกลุ่มชาวบ้าน ในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านวังไทรมาบข้างมาร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นในการดำเนินการศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ณ ที่ทำการชุมชนบ้านวังไทรมาบข้าง โดยได้ข้อสรุปกิจกรรมที่ชุมชนจะร่วมมือกันดำเนินการให้เกิดขึ้นในรูปแบบของฐานการเรียนรู้ 4 ฐาน คือ 1) ฐานการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2) ฐานการเรียนรู้การผลิตเครื่องสำอางจากน้ำมันข้าว 3) ฐานการเรียนรู้การผลิตอาหารพื้นบ้าน 4) ฐานการเรียนรู้กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ เพื่อพัฒนาให้ชุมชนบ้านวังไทรมาบข้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

การจัดการข้อมูลหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก นำมาแปลความหมายร่วมกับการถอดเทป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับ ความเป็นจริง รวมถึงเพื่อให้ข้อมูลที่ได้นั้นมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด ก่อนที่จะมีการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดย แบ่งเป็น 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การตรวจสอบถึงแหล่งเวลา สถานที่ และบุคคลที่แตกต่างกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมมา 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) คือ การตรวจสอบความแตกต่างของข้อมูลผู้วิจัยแต่ละคน เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ผู้วิจัยคนเดียว

ทั้งหมด 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) คือ การตรวจสอบการตีความข้อมูลของผู้วิจัยแตกต่างจากการใช้ แนวคิด ทฤษฎีอย่างไร 4) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลากหลายแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน โดยใช้การสังเกตควบคุมไปกับการซักถาม จากนั้นนำเอกสารที่เกี่ยวข้อง นำมาจัดทำฐานข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการจัดทำตารางการสังเคราะห์ข้อมูลจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาลดทอนข้อมูล (Data Reduction) เพื่อกรองเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัย โดยจะทำตารางจัดระบบข้อมูลแยกเป็นประเภท จัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นการศึกษาวิจัย เพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยการตีความ อันนำไปสู่ข้อสรุปเชิงอุปนัย เมื่อจัดระบบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้จัดบันทึกไว้จากปรากฏการณ์ที่พบเห็นจากการเก็บข้อมูลภาคสนามมาพิจารณาประกอบเข้ากับตารางข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญนำเอกสารหลักฐานที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาแยกแยะและจัดระเบียบข้อมูล เพื่อดูว่ามีส่วนใดเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษารวมทั้งจัดทำลำดับเวลาของเหตุการณ์ และตารางความถี่ของเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลประเภทอื่น ๆ ที่ได้รับ แล้วนำเสนอข้อมูลในรายงานผลการวิจัย

ผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง มีประชากรจำนวน 490 คน ครัวเรือนจำนวน 130 ครัวเรือน มีการรวบรวมผู้รู้ในแต่ละเรื่องที่ได้มีการถ่ายทอดความรู้ตามธรรมชาติในชุมชน รวบรวมชุดความรู้ ข้อมูล จัดเป็นศูนย์เรียนรู้ของหมู่บ้านเพื่อให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ให้ผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้านได้ถ่ายทอดขยายความรู้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น นอกจากนี้ยังได้จัดทำเป็นหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการสนับสนุนจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบ้านนาและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องจัดทำเป็นเอกสารชุดความรู้ขึ้น ศูนย์เรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงบ้านวังไทรมาบช้างประกอบด้วยฐานการเรียนรู้ ได้แก่ ฐานการเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กิจกรรมวิถีชีวิตกระปือ (ควาย) ซึ่งเป็นการจัดการองค์ความรู้เรื่องข้าว การทำนาปลูกข้าว โดยเกิดขึ้นจากการเล็งเห็นว่าบ้านวังไทรเป็นพื้นที่ที่มีการทำนาเป็นจำนวนมาก หากนำมาเป็นฐานการเรียนรู้ให้กับประชาชน เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้กระบวนการปลูกข้าวแบบดั้งเดิมโดยใช้กระปือในการไถนาและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยการริเริ่มและการนำโดยผู้นำชุมชนได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน กลุ่มชาวบ้าน เจ้าหน้าที่จากองค์กรภาครัฐและนักท่องเที่ยวยของชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง ได้กล่าวว่า “ผมกับชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวการเกษตรโดยเริ่มต้นจากการสร้างโฮมสเตย์ และร่วมมือกันสร้าง

อาชีพในชุมชน เพื่อเพิ่มโอกาสสร้างรายได้ให้ทุกครัวเรือน สืบเนื่องจากหมู่บ้านได้มีการจัดตั้งกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ เพิ่มแหล่งที่พักให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาพักผ่อนโดยเน้นที่สิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ เยี่ยมชมวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การเที่ยวชมธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชน เริ่มจากการทำกิจกรรมบ้านควายสอนคนเป็นการสาธิตวิธีการทำนาแบบวิถีไทยเดิม โดยใช้ควายไถนาแทนรถไถ ทำสะพานไม้ทอดยาวไปยังทุ่งนาเพื่อให้นักท่องเที่ยวมาถ่ายรูปแต่ตอนนี้ผู้ฟังเลยต้องรู้ทั้งไปก่อนก่อตั้งตลาดประชารัฐเพื่อจำหน่ายสินค้าจากชุมชนทำให้ให้ชาวบ้านมีสถานที่ในการนำสินค้าจากผลผลิตทางการเกษตรมาขายในตลาดเพื่อให้ชาวบ้านได้มีแนวทางประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ช่วยสร้างโอกาสในอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถทางการเกษตรสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้าน โดยใช้สถานที่ที่ศูนย์การเรียนรู้ประจำหมู่บ้าน ที่ชาวบ้านช่วยกันดำเนินการจัดซื้อที่ดินจำนวน 1 ไร่ ด้วยการทอดกฐินสามัคคีภายในชุมชนบ้านวังไทรมาบข้างดำเนินการหาซื้อที่ดินโดยผม ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้าน ต่อจากนั้นพวกเราได้ยกที่ดินทั้งหมดนี้ยกให้เป็นสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน และแบ่งเป็นสัดส่วนในการใช้งานของชุมชน ซึ่งผมเองมองว่าการทำงานสิ่งใดต้องอาศัยแรงกายแรงใจ และบุคลากรที่ร่วมมือกันขับเคลื่อนองค์กรให้ไปต่อได้ ต้องมีรากฐานที่ดี การดึงดูดนักท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์จึงมีความง่าย และช่วยเปิดโอกาสทางการขายสินค้า โดยส่วนนี้ต้องแก้ปัญหาไปตามบริบทของชุมชนเป็นหลัก” (เอกชัย สมชื่อ, 2563)

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่เข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานต่าง ๆ และการหาข้อมูลเกี่ยวกับงานเกษตร แล้วนำมาปรับใช้กับหมู่บ้าน กล่าวว่า “ผมทำหลายหน้าที่เรียกได้ว่าทุกฐานการเรียนรู้จะต้องมาช่วยผู้ใหญ่ และต้องไปร่วมอบรมเพื่อเรียนรู้กระบวนการทำฐานต่าง ๆ เช่น การเลี้ยงไก่พื้นบ้าน ไก่ชน ทำดินเพาะปลูก ทำปุ๋ยอินทรีย์ที่กลุ่มเกษตรกรบ้านวังไทรมาบข้างทำขายอยู่แล้วเพราะมีคุณภาพดี และใช้หลักอินทรีย์ที่ไม่ใช้สารเคมีทำให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังได้นำถวายสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเพื่อใช้ในโครงการส่วนพระองค์เป็นประจำทุกปี นอกจากจะสร้างความภาคภูมิใจ และยังสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภครอีกด้วย ช่วยดูแลที่พักโฮมสเตย์ ดูแลเรื่องความปลอดภัย ความสะอาดของที่พัก” (สำราญ ฉิมพลี, 2563)

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนเรื่องการทำปุ๋ยหมัก กล่าวว่า “หน้าที่ผมคือต้องช่วยงานทุกอย่างของผู้ใหญ่บ้าน และได้รับมอบหมายให้ลงมือทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอัดเม็ด ดินปลูกต้นไม้ทุกอย่างต้องปลอดสารเคมีเพื่อขายหรือแจกจ่ายให้กับเกษตรกรหรือชาวบ้านในชุมชนในราคาอย่างเอมเยว่ เพื่อช่วยประหยัดต้นทุนในการทำเกษตรกรรมของชาวบ้าน และช่วยลดปัญหาความเจ็บป่วยจากการใช้สารเคมีในการทำเกษตร ซึ่งก่อนหน้านี้มีชาวบ้านป่วยคาดว่ามาจากการบริโภคข้าว ผักที่มีสารเคมีเจือปนมากเกินไปทางหน่วยงานราชการเช่นเกษตรอำเภอบ้านนาเข้ามาให้ความรู้เรื่องการเกษตรปลอดสารเคมีว่าดีต่อสุขภาพของชุมชน

พวกเราจึงหารือกันแล้วเริ่มไปเรียนรู้วิธีผลิตแล้วนำกลับมาทำในชุมชน” (จิรพันธ์ แก่นบำรุง, 2563)

ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบล กล่าวว่า “อาชีพการทำนา ปัญหาที่ชาวบ้านประสบคือเรื่องการขาดแหล่งน้ำ เพราะน้ำคือหัวใจหลักของการทำนา เนื่องจากในพื้นที่บ้านวังไทรต้องประสบปัญหาภัยแล้งมาต่อเนื่อง แหล่งกักเก็บน้ำไม่เพียงพอเพราะการทำนาต้องใช้น้ำเยอะ ส่วนน้ำบาดาลที่ครอบครัวต้องขุดไว้ใช้ให้เพียงพอแค่การอุปโภคในครัวเรือนเท่านั้น ผมและผู้ใหญ่บ้านก็ขอให้หน่วยงานของรัฐช่วยขุดสระเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ทำนาปลูกพืชผักผลไม้ ตอนนี้ก็มีสระน้ำใหญ่ที่เป็นส่วนกลางของชุมชน พวกเราก็หารือกันว่าถ้าจะเลี้ยงปลาและด้านบนของบ่อปลาก็จะเลี้ยงไก่บนบ่อปลา เพื่อให้มูลไก่เป็นอาหารปลารวมถึงเป็นตัววัดคุณภาพน้ำอีกวิธีหนึ่ง และยังเป็นการเพิ่มแร่ธาตุให้แก่ น้ำอีกด้วย เนื่องจากน้ำส่วนมากถูกดึงมาจากการขุดบ่อน้ำบาดาลทำให้น้ำขาดแร่ธาตุและไม่มีคุณภาพเพียงพอต่อการเพาะปลูก ทั้งนี้ทั้งการเลี้ยงและการเลี้ยงไก่นั้นก็เพื่อนำผลผลิตมาสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกช่องทางหนึ่ง” (เรื่อง ทวีทรัพย์, 2563)

จากคำกล่าวของผู้นำชุมชนและชาวบ้านจึงทำให้เกิดฐานการเรียนรู้ที่ชาวบ้านในชุมชนร่วมกันดำเนินการประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ การทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพอัดเม็ดเพื่อฟื้นฟูดินลดการใช้สารเคมีของเกษตรกร ฐานการเพาะปลูกพืชผักและสมุนไพรในรูปแบบการเกษตรอินทรีย์ เช่น ปลูกผักปลอดสารพิษ ปลูกผักตัดใบ ปลูกผักสมุนไพร ฐานการเลี้ยงปลาโดยการขุดบ่อเลี้ยงปลา ส่วนด้านบนของบ่อปลาจะปลูกสร้างเรือนเลี้ยงไก่เพื่อให้มูลไก่ตกลงในบ่อปลาเพื่อให้เป็นอาหารปลาเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการนำเงินไปซื้ออาหารเพื่อมาเลี้ยงปลา การเลี้ยงไก่สายพันธุ์ไก่ชน สายพันธุ์ไก่พื้นบ้านเพื่อจำหน่าย โดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงดำเนินการในรูปแบบเหลือจากการใช้บริโภคภายในครัวเรือนแล้วจึงนำมาจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ โดยดำเนินการในวิถีที่ชาวบ้านมีผลผลิตเดิมที่ทำอยู่ นำมาจำหน่ายโดยการให้ชาวบ้านเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยที่ทำมาจากธรรมชาติไม่ทำลายดินและสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ดำเนินการฟื้นฟูดินด้วยการปรับสภาพดินให้มีความสมบูรณ์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ที่เคยพบว่าดินในพื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่ของชุมชนแต่เดิมนั้นประสบปัญหาดินเปรี้ยวทำให้ได้ผลผลิตน้อย แนวทางการลดการใช้สารเคมีในชุมชนได้ร่วมมือกันดำเนินการลักษณะครบวงจรในพื้นที่เดียว คาดว่าในเดือนธันวาคม 2563 ชาวบ้านในชุมชนจะเริ่มนำผลผลิตจากการดำเนินการด้านการเกษตรอินทรีย์ผลิตภัณฑ์ปลอดสารพิษออกมาจำหน่ายเพิ่มอีกหลากหลายผลิตภัณฑ์

จากปัญหาการขาดแคลนน้ำในการทำเกษตรกรรม ชุมชนบ้านวังไทรมาบข้างยังได้ร่วมมือกันเพื่อพัฒนาการใช้น้ำอย่างประหยัดเพื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรมด้านการเกษตรจึงได้ประสานงานกับกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาลมาช่วยดูแลเรื่องน้ำเพื่อชาวบ้านจะสามารถนำน้ำมาใช้ในการเกษตร เช่น การทำนาปลูกข้าว การเลี้ยงปลา ปลูกพืชผักและผลไม้ ได้โดยไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์มีชีวิตและพืชผักผลไม้ โดยทางกรมทรัพยากรน้ำ

บาดาลจะดำเนินการช่วยเหลือด้วยการตรวจวัดความเหมาะสมของน้ำและการกำหนดการใช้แหล่งเก็บน้ำ เช่น ถ้าชาวบ้านนำน้ำออกเป็นจำนวนเท่าไร ก็จะนำน้ำมาเพิ่มเติมน้ำที่ขาดหายไปตามจำนวนเท่านั้นเพื่อมิให้น้ำขาดแคลน เพราะประเด็นสำคัญที่สุดของการทำนา ทำสวน ทำไร่ ทำการเกษตรต่าง ๆ ต้องใช้น้ำเป็นปัจจัยหลักในการทำเกษตร ถ้าขาดน้ำทุกอย่างที่จะทำการเกษตรจะไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ตามที่ ผู้ใหญ่บ้าน คุณเอกชัย สมชื่อ ได้ให้ข้อคิดในการพัฒนาพื้นที่ของชุมชนบ้านวังไทรมาบข้าง และเรื่องที่คุณใหญ่บ้านให้ความสำคัญคือการมีส่วนร่วมของชุมชนถ้าขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนก็ไม่สามารถดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จได้เช่นกัน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการทำงานเพื่อให้ลุล่วงไปตามที่ชุมชนบ้านวังไทรมาบข้างต้องการ

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดเวทีชุมชนระดมความคิดแบบมีส่วนร่วมจึงนำมาสรุปรูปแบบกิจกรรมของชุมชน ดังนี้

1. ฐานการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการนำองค์ความรู้เรื่องการทำนาปลูกข้าว ซึ่งเกิดขึ้นจากการเล็งเห็นว่าบ้านวังไทรเป็นพื้นที่ที่มีการทำนาเป็นจำนวนมาก หากนำมาเป็นฐานการเรียนรู้ให้กับประชาชน เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้กระบวนการปลูกข้าวแบบดั้งเดิมโดยใช้กระบือในการไถนาแทนรถไถ และพัฒนาต่อยอดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย กิจกรรมวิถีชีวิตเกษตรกรรมมุ่งเน้นการเกษตรอินทรีย์ เช่น การทำนาปลูกข้าวปลอดสารพิษ การปลูกผักปลอดสารพิษ (ผักตัดใบ เช่น คะน้า ผักบุ้ง ชะอม สมุนไพรพื้นบ้าน) การเลี้ยงไก่พื้นบ้าน ไก่ชน การเลี้ยงไก่บนบ่อปลา การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพอัดเม็ด การผลิตดินปลูกต้นไม้ เป็นต้น

ภาพที่ 1 ฐานการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2. ฐานการเรียนรู้การผลิตเครื่องสำอางค์จากน้ำมันข้าว จากองค์ความรู้เรื่องการทำนาปลูกข้าวปลอดสารพิษ เกิดขึ้นจากการเล็งเห็นว่าบ้านวังไทรมาบช้างเป็นพื้นที่ที่มีการทำนาเป็นจำนวนมาก หากนำข้าวมาเป็นส่วนผสมในการสร้างสรรค์และพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางค์ เช่น สบู่ แชมพูสระผม ครีมนวดผม โลชั่นทาผิว น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า เป็นต้น ก็จะสามารถส่งเสริมคุณภาพการเพาะปลูกข้าวให้แก่เกษตรกรรวมถึงยังเป็นการเพิ่มราคาให้กับผลผลิตข้าวของเกษตรกรและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ จากการนำผลผลิตจากข้าวมาช่วยเพิ่มมูลค่าให้มากขึ้น อีกทั้งยังสามารถนำผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางค์จากส่วนผสมของข้าวมาเป็นจุดขายสร้างเอกลักษณ์ให้กับชุมชน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและยังสามารถนำมาจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวสามารถพัฒนาช่องทางการจำหน่ายไปยังโรงแรม รีสอร์ท และโฮมสเตย์ในพื้นที่ใกล้เคียงที่อยู่ในจังหวัดนครนายกเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน

ภาพที่ 2 ฐานการเรียนรู้การผลิตเครื่องสำอางค์จากน้ำมันข้าว

3. ฐานการเรียนรู้การผลิตอาหารพื้นบ้าน เพื่อการอนุรักษ์อาหารไทยพื้นบ้านของชุมชนบ้านวังไทรมาบช้างไม่ให้เลือนหายไป เช่น ไก่นอกหม้อ กล้วยฉาบ มันฉาบ น้ำพริกพื้นบ้าน เป็นต้น ด้วยการก่อตั้งศูนย์อาหาร ประกอบด้วย ร้านจำหน่ายอาหารพื้นบ้าน คาเฟ่กาแฟสด และเปิดร้านขายของฝากของที่ระลึกเพื่อเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการและซื้อของฝากก่อนกลับบ้าน ทั้งนี้เป็นการเพิ่มรายได้หมุนเวียนให้เกิดขึ้นกับชุมชนทุกวัน

ภาพที่ 3 ฐานการเรียนรู้การผลิตอาหารพื้นบ้าน

4. ฐานการเรียนรู้กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านที่มีความพร้อมในการจัดการตกแต่งที่พักเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาพักเพื่อชมธรรมชาติ และเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกรซึ่งจะทำให้กลุ่มชาวบ้านมีรายได้หมุนเวียนในชุมชนบ้านวังไพรมาบข้างจากการได้มีโอกาสได้ค่าเช่าที่พัก การขายอาหาร เครื่องดื่ม และของฝากของที่ระลึก ปัจจุบันโฮมสเตย์ของชุมชนตั้งอยู่ในตัวบ้านของชาวบ้านและกระจายในพื้นที่ มีจำนวน 20 ครัวเรือนโดยประมาณ โดยเมื่อมีนักท่องเที่ยวมาพักต้องพักร่วมบ้านกับเจ้าของบ้าน ทั้งนี้ส่งผลให้เกิดปัญหาในเรื่องของการอำนวยความสะดวก ในกรณีที่นักท่องเที่ยวบางคนต้องการความเป็นส่วนตัว จุดเริ่มต้นจากการส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จึงต้องจัดตั้งแหล่งที่พักให้กับนักท่องเที่ยว แต่ต้องใช้งบประมาณจำนวนหนึ่ง จึงทำธุรกิจในรูปแบบโฮมสเตย์ขึ้น โดยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาพักในบ้านของชาวบ้านได้ในราคา 500 บาท/คน/คืน หรือในกรณีที่มาเป็นหมู่คณะอาจจะมีการปรับลดราคาให้กับนักท่องเที่ยวได้ โฮมสเตย์ถือว่ามีความสำคัญกับนักท่องเที่ยวมาก เพราะเป็นจุดเริ่มต้นและสิ่งหนึ่งที่จะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ก่อให้เกิดรายได้และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้น เพื่อเปิดโอกาสในการขายสินค้าของคนในชุมชน มุ่งเน้นการเรียนรู้และความเป็นอยู่ตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก

ภาพที่ 4 ฐานการเรียนรู้กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ สามารถอภิปรายผลได้ว่า สภาพปัจจุบันกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง การมีส่วนร่วมของชุมชนที่ผู้นำชุมชนและชาวบ้านร่วมมือกันพัฒนาให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจในการเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท วัฒนธรรมนิยม วัฒนธรรม ประเพณี รูปแบบกิจกรรม และการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่หลากหลาย ทั้งวิถีดั้งเดิม ซึ่งชุมชนบ้านวังไทรมาบช้างได้ร่วมกันพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดเป็นฐานการเรียนรู้ประกอบไปด้วย 4 ฐานคือ 1) ฐานการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการนำองค์ความรู้เรื่องการทำนาปลูกข้าวแบบดั้งเดิมโดยใช้กระบือในการไถนาแทนรถไถ ประกอบด้วย กิจกรรมวิถีชีวิตเกษตรกรรมมุ่งเน้นการเกษตรอินทรีย์ เช่น การทำนาปลูกข้าวปลอดสารพิษ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพอัดเม็ด เป็นต้น 2) ฐานการเรียนรู้การผลิตเครื่องสำอางค์จากน้ำมันข้าว การนำข้าวมาเป็นส่วนผสมในการสร้างสรรค์และพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางค์ เช่น สบู่ แชมพูสระผม ครีมนวดผม โลชั่นทาผิว น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า เป็นต้น ซึ่งเป็นการนำข้าวมาเป็นจุดขายสร้างเอกลักษณ์ให้กับชุมชน 3) ฐานการเรียนรู้การผลิตอาหารพื้นบ้าน เป็นการอนุรักษ์อาหารไทยพื้นบ้านของชุมชนบ้านวังไทรมาบช้างไม่ให้เลือนหายไป เช่น ไก่นอกหม้อ น้ำพริกพื้นบ้าน เป็นต้น 4) ฐานการเรียนรู้กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ เพื่รองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาพักเพื่อชื่นชมธรรมชาติ และเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกร จากการร่วมมือกันของผู้นำชุมชนและกลุ่มชาวบ้าน ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมชุมชนบ้านวังไทรมาบช้างเพื่อ พักผ่อนหย่อนใจ ชื่นชมธรรมชาติ ร่วมอนุรักษ์ธรรมชาติ การเรียนรู้การทำเกษตรกรรม วิถีชีวิตของเกษตรกรให้คงอยู่และเพื่อสนับสนุนการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้น จากการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรและชาวบ้าน แต่ยังพบ

ปัญหาการขาดความสนใจจากนักท่องเที่ยวในการเข้ามาเยี่ยมชมกิจกรรมของชุมชน ซึ่งพบปัญหาการขาดบุคลากรที่จะมาให้บริการนักท่องเที่ยว ยังขาดการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ชุมชนผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อออฟไลน์ สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น ทำให้ยังไม่สามารถสื่อสารกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนไปให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้รับรู้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิมพา หิรัญกิตติ และคณะ การศึกษา พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยวชาวไทย ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยว่าควรจัดตั้งศูนย์บริการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เป็นแหล่งซื้อสินค้าเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ชุมชน ควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการบริการการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการให้บริการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มูลเหตุจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ คลายความเครียด ความสวยงามของสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ ความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านสิ่งดึงดูดใจ คือ การดูแลรักษา สภาพแวดล้อม ความเป็นธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว ความสวยงาม ความเหมาะสมของสภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยว ส่วนพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเฉลี่ยนักท่องเที่ยวเคยท่องเที่ยวเชิงเกษตรรวมครั้งนี้ด้วย จำนวน 4 ครั้ง โดยในแต่ละครั้งมีค่าใช้จ่ายต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1,500 บาท โดยเดินทางแบบเข้าไป - เย็นกลับ มากกว่านักท่องเที่ยวพักค้างแรม โดยเฉลี่ยนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวพักค้างแรม จำนวน 1 คืน ในการเดินทางแต่ละครั้ง โดยส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวชอบการท่องเที่ยวรูปแบบสวนผลไม้ รองลงมา คือ รูปแบบเกษตรแบบผสมผสาน และรูปแบบไม้ดอกไม้ประดับ ตามลำดับ (พิมพา หิรัญกิตติ และคณะ, 2557) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มณีรัตน์ สุขเกษม การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงาช้างเหล็ก อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี ผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงาช้างเหล็ก อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี จำแนกได้ 6 ด้าน คือ 1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3) ด้านการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น 4) ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 5) ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก และ 6) ด้านการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (มณีรัตน์ สุขเกษม, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง กลุ่มชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ร่วมกันพัฒนาให้เกิดเป็นฐานการเรียนรู้เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวที่ชุมชนบ้านวังไทรมาบช้างประกอบไปด้วย 4 ฐานคือ 1) ฐานการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นกิจกรรมการปลูกข้าวแบบดั้งเดิมโดยใช้กระบือในการไถนา กิจกรรมวิถีชีวิตเกษตรกร 2) ฐานการเรียนรู้การผลิตเครื่องสำอางค์จากน้ำมันข้าว เป็นการนำข้าวมาเป็นส่วนผสมในการสร้างสรรค์และพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางค์ เช่น

สบู่ แชมพูสระผม ครีมนวดผม โลชั่นทาผิว น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า เป็นต้น 3) ฐานการเรียนรู้การผลิตอาหารพื้นบ้าน การอนุรักษ์อาหารไทยพื้นบ้านของชุมชนบ้านวังไทรมาบช้างไม่ให้เลือนหายไป เช่น ไก่นอกหม้อ ก๋วยเตี๋ยว มั่นฉาบ น้ำพริกพื้นบ้าน เป็นต้น 4) ฐานการเรียนรู้กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาพักเพื่อชมธรรมชาติ และเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกร ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้ ได้รับประสบการณ์และความเพลิดเพลินกับวิถีชีวิตเกษตรกรและความเป็นอยู่ของชาวบ้านผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน อีกทั้งยังสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชนจากการขายผลิตผลทางการเกษตรและสินค้าอื่น ๆ ทำให้ชาวบ้านมีอาชีพทำกินและมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกิดขึ้นในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตเกษตรกรให้คงอยู่ต่อไป ข้อเสนอแนะมีดังนี้ 1) การร่วมมือกันของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ประสบความสำเร็จควรมีเอกลักษณ์ของรูปแบบเชิงเกษตรที่เป็นของชุมชน ด้วยการนำเอาวิถีการดำเนินชีวิตดั้งเดิมมาสร้างเอกลักษณ์ 2) หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาสนับสนุนด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวก การประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยว 3) ชุมชนควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อการส่งเสริมการตลาดให้กับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเต็มรูปแบบ และการอบรมบุคลากรให้มาทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศน์

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง การวางรูปแบบและกลยุทธ์กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ขอขอบคุณผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประชาชนชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และชาวบ้านชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา ในการอำนวยความสะดวกต่อการลงพื้นที่วิจัยและมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ในการสนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2555). แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- จิรนนท์ เข็มขันธุ์. (2561). มุมมองต่อการพัฒนาภาคการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า, 36(2), 162-167.
- จิรพันธ์ แก่นบำรุง. (22 สิงหาคม 2563). การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก. (รัชฎาพร บุญเรือง, ผู้สัมภาษณ์)

- ซัมรอส ดอเลาะ และประจวบ ทองศรี. (2562). การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนต้นหยงเปาว์ ตำบลท่ากำชำ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, 37(1), 80-111.
- พิมพา หิรัญกิตติ และคณะ. (2557). พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยวชาวไทย. วารสารสุทธิปริทัศน์, 28(88), 362-384.
- มณีนรัตน์ สุขเกษม. (2559). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี. วารสารมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 10(4), 97-112.
- เรือง ทวีทรัพย์. (22 สิงหาคม 2563). การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก. (รศ.ภาพร บุญเรือง, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานสถิติเศรษฐกิจและสังคม. (2557). การสำรวจพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- สำราญ ฉิมพลี. (22 สิงหาคม 2563). การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก. (รศ.ภาพร บุญเรือง, ผู้สัมภาษณ์)
- เอกชัย สมชื่อ. (22 สิงหาคม 2563). การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านวังไทรมาบช้าง ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก. (รศ.ภาพร บุญเรือง, ผู้สัมภาษณ์)
- Na Songkhla, T. (2011). Interaction Between Agrotourism and Local Agricultural Resources Management: A case of Changklang Agrotourism, Nakornsritammarat Province. MIS Journal of Naresuan University, 6(2), 1-12.
- Toomhirun, C. (2013). Agro - Tourism Management, Activities in Agro - Tourism, Chapter 10 [In Thai]. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.

การศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

ต่อกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี*

A STUDY OF THE PROBLEMA SITUATION, AND THE FACILITATING AND OBSTACLES FACTORS TO ADMISSION PROCESS OF UNDERGRADUATE STUDENTS IN EDUCATION PROGRAM

กิตติชัย สุธาสิโนบล

Kittichai Suthasinobon

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: dr.kittichai2010@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการรับนิสิต 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมและ ที่เป็นอุปสรรคในการรับนิสิต และ 3) ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยวิธีการวิจัยประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ที่เกี่ยวกับกระบวนการรับนิสิต และการตอบแบบสอบถามของนิสิตชั้นปีที่ 1 ที่ได้รับคัดเลือกให้ศึกษาในหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัญหาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของกระบวนการรับนิสิต มีข้อดี คือ โปรแกรมการรับสมัครมีคุณภาพ การประสานงานดี เกณฑ์การสมัครชัดเจน ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรค คือ ได้นิสิตไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ค่าเทอมแพง กระบวนการในการรับสมัครมีหลายขั้นตอน 2) ปัจจัยที่ส่งเสริมและที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการรับนิสิต พบว่า 2.1) ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.78) 2.2) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของกระบวนการรับนิสิต คือ ระบบล่ม ปัญหาเกี่ยวกับ covid-19 ระยะเวลาการขึ้นขีดเกินไป จำนวนนิสิตไม่เป็นไปตามแผน การได้รับข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่ไม่ตรงกัน มีการประชาสัมพันธ์เกณฑ์ การรับมีการประกาศล่าช้า รายละเอียดบางส่วนไม่ชัดเจน 3) ข้อเสนอแนะ พบว่า การบริหารจัดการควรมีการลดค่าใช้จ่ายในการสมัครสอบให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ควรมีสวัสดิการให้กับนิสิตในด้านต่าง ๆ ให้นิสิต ความเป็นธรรม และยุติธรรมในการคัดเลือกนิสิต ควรมีเครื่องมือการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานระหว่างออนไลน์กับการจัดการเรียนการสอนแบบออนไซต์ในห้องเรียนตามปกติ และควรเพิ่ม

* Received 26 January 2021; Revised 17 March 2021; Accepted 23 March 2021

จำนวนการเปิดรับผู้สมัครแต่ละวิชาเอกให้มากขึ้น และกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำของการรับเข้าให้สูงขึ้น

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค, กระบวนการรับนิสิต, หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) examining problems, 2) facilitating and restraining factors concerning student admission, 3) as well as providing recommendations for improving student admission into the Bachelor of Education program This study used in - depth interviews of those involving in the admission process and a questionnaire answered by Year 1 students who were selected into the Bachelor of Education program. The findings of the students were as follows: 1) The situation and problems regarding the admission process. The strengths of the admission process were the quality admission program, good coordination, and clear application criteria. The weaknesses of the admission process were students not meeting the program's expectations, high tuition fee, and multiple steps in applying to the program. 2) The facilitating and restraining factors of student admission. 2.1) The facilitating factor of student admission was the overall, is at a high level ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.78) 2.2) The restraining factors of student admission process were computer system failures, effects from the covid-19 situation, short admission period, number of applicants lower than planned, inconsistent information across different information channels, delayed admission announcement, unclear details on certain parts of admission information 3) Recommendations for improving student admission into the Bachelor of Education program: management reducing tuition fee to be appropriate to the current situation, increasing welfares for students, promoting fairness and equality of student selection, should have tools delivering education using hybrid mode between online and onsite classrooms, increased the number of applicants admissions for each major, and setting higher minimum entry criteria.

Keywords: Facilitating Factors and Obstacles Factors, Admission Process, Undergraduate Program in Education

บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพและการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข อันจะนำไปสู่เสถียรภาพ และความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ทัดเทียมนานาประเทศในเวทีโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ที่เป็นแรงกดดันภายนอกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ที่ประเทศไทยมีความต้องการกำลังคนที่มีทักษะ ในศตวรรษที่ 21 ทักษะคิดความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ของประเทศที่ส่งผลให้ระบบการศึกษามีปัญหาหลายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาชาติที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว มีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2562) เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) และกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) เพื่อนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ต้องให้ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และต้องพัฒนากระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาให้ตรงตามความต้องการของชาติ

ผลการพัฒนาการศึกษาในช่วงปี 2552 - 2559 พบว่า ประเทศไทยประสบความสำเร็จในหลายด้านของกระบวนการจัดการศึกษา และมีอีกหลายด้านยังเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะด้านกระบวนการรับนิสิตเพื่อเข้าเรียนต่อในหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต ที่รัฐมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาค่อนข้างมากเพื่อให้คนไทยได้รับการศึกษาสูงขึ้น แต่ในทางกลับกันผลการพัฒนายังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาก และต่ำกว่าหลายประเทศในแถบเอเชีย (ไกรสิงห์ สุดสงวน, 2560) และจากการวิเคราะห์ข้อมูลระบบการรับนิสิต พบว่ากระบวนการรับนิสิตของสถาบันอุดมศึกษามีปัญหาในด้านการคัดกรองนิสิตให้ได้คุณภาพ

มีปัญหาสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษารับนิสิตเข้าศึกษาที่ไม่ได้คุณภาพ มีปัญหาการออกกลางคัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558) จึงส่งผลให้คุณภาพในการผลิตและพัฒนานิสิตไม่เป็นไปตามมาตรฐาน นิสิตที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดงาน และมีสมรรถนะหรือคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ไม่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ ทำให้มีผู้ว่างงานจำนวนมาก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนากระบวนการรับนิสิตให้มีคุณภาพที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม โดยจะต้องมีการวิเคราะห์สภาพปัญหา เพื่อวางระบบและกระบวนการการจัดการศึกษา ทั้งเพื่อการผลิตกำลังคนเข้าสู่ตลาดงานและการพัฒนากำลังคนเพื่อยกระดับคุณภาพที่สูงขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งถือเป็นปัญหาที่กระทบต่อระบบและกระบวนการรับนิสิตการศึกษาบัณฑิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (กิตติชัย สุธาสิโนบล และอาทิตย์ โพธิ์ศรีทอง, 2560)

นอกจากนี้ จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 แนวนโยบาย 3.6 ระบบการผลิตครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาได้มาตรฐานระดับสากล ที่มุ่งเน้นให้มีกลไกการกำหนดนโยบายและแผนการผลิตและพัฒนาครู การออกแบบระบบและรูปแบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะเรื่องของการผลิตครูนั้นในแผนการศึกษาแห่งชาติได้มุ่งเน้นการปรับระบบการผลิต การคัดสรร เพื่อดึงดูดให้คนเก่งและคนดีมาเรียนหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ผลิต พัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ปรับระบบการผลิตครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) แต่จากการศึกษาสถานภาพการบริหารและการจัดเกี่ยวกับกระบวนการรับนิสิตหลักสูตรสาขาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ของสถาบันการผลิตครู พบว่า สถาบันการผลิตครูหลายสถาบันมีการรับนิสิตเข้าเรียนวิชาชีพครู หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต โดยไม่มีกระบวนการคัดเลือกนิสิตเข้าศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่ประสงค์จะได้คนเก่งมาเรียนครู ทำให้เมื่อนิสิตเข้าศึกษาในระบบตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิตในมหาวิทยาลัยแล้ว พบว่า เกิดปัญหาต่าง ๆ ส่งผลให้บางส่วนย้ายสาขาหรือลาออกเมื่อจบชั้นปีที่ 1 จึงทำให้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาส่วนกลางพยายามพัฒนาระบบและกระบวนการคัดเลือก ผู้เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพและสามารถคัดเลือกผู้ที่มีศักยภาพและมีเจตคติที่ดีเข้ามาศึกษาต่อทางด้านวิชาชีพครู จนกระทั่งในปัจจุบันการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาใช้ระบบที่เรียกว่า TCAS หรือ Thai University Central Admission System ซึ่งระบบดังกล่าวเป็นระบบกลางในการบริหารจัดการสอบเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ในแต่ละรอบจะมีเงื่อนไขแตกต่างกัน ซึ่งผู้สมัครที่สอบผ่านการคัดเลือกในแต่ละรอบจะไม่สามารถสมัครสอบในรอบอื่น ๆ ต่อไปได้ (การชี้แจงระบบการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (Thai university Central Admission

System: TCAS) ปีการศึกษา 2561 ซึ่งจากระบบดังกล่าวคาดว่าจะสามารถช่วยแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาได้ และน่าจะสามารถคัดเลือกผู้สมัครเข้าสู่กระบวนการเรียนในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาใดสาขาหนึ่งตามความถนัดและความสนใจของตนเอง (สุริยา ช้องเสนาะ, 2561)

ดังนั้น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งถือเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ส่วนหนึ่งในการรับผิดชอบต่อการบวนการรับนิสิต การผลิตและพัฒนาครูเข้าสู่ระบบการศึกษาในประเทศไทยมาเป็นเวลายาวนาน และมีพันธกิจเกี่ยวกับการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต ได้เล็งเห็นความสำคัญของกระบวนการรับนิสิตที่มีความหลากหลายและมีความเปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายทางการศึกษาที่เกิดขึ้นถึงสภาพปัญหา ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิตดังกล่าว และจากสภาพการณ์ที่ความสำคัญของกระบวนการรับนิสิตครู ซึ่งผู้วิจัยในฐานะที่มีส่วนร่วมในกระบวนการรับนิสิตมาเป็นเวลานานมีสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต โดยศึกษากระบวนการรับนิสิตในทุกองค์ประกอบทั้งในเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการสมัครเรียนครู คุณสมบัติของนิสิต ขั้นตอนการคัดเลือก รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการรับนิสิต เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเป็นข้อมูลและแนวทางในการออกแบบระบบการบริหารจัดการและกระบวนการคัดเลือกนิสิตให้มีประสิทธิภาพ สามารถคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ความภาคภูมิใจในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณความเป็นครู รวมทั้งมีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครูเข้ามาเรียนครู และเข้าสู่กระบวนการผลิตครูที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหากระบวนการรับนิสิตปกติของหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมและที่เป็นอุปสรรคต่อการกระบวนการรับนิสิตปกติของหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. เพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการ เครื่องมือ และแนวทางกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหาร/ผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบาย จำนวน 5 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้แทนหน่วยงาน จำนวน 10 คน ประธานหลักสูตร/คณาจารย์ผู้แทนหลักสูตร จำนวน 10 คน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 35 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและปฏิบัติงานในหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตและคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ นิสิตชั้นปีที่ 1 ที่ได้รับคัดเลือกให้ศึกษา ในหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต โดยคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ (Yamane, T., 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 272 คน

การดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ดำเนินการพัฒนาเครื่องมือ และศึกษาประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2. ดำเนินการศึกษาสภาพปัญหากระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก

3. ดำเนินการศึกษปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยการออกแบบสอบถามปลายปิด โดยใช้มาตรวัดแบบ ลิเคิร์ต (Likert Scale) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในการวัดความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และแบบสอบถามปลายเปิด (Open - ended Questions)

4. ดำเนินการศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการ เครื่องมือ และแนวทางกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยการสนทนากลุ่ม

5. วิเคราะห์ผลการวิจัย และเขียนรายงานการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Questions) (ชาย โพธิ์สิตา, 2547) และเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยฯ 2) ปัจจัยด้านหลักสูตร 3) ปัจจัยด้านระบบการรับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในการวัดความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มีค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีหาค่า

สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) ผลจากการคำนวณมีค่า 0.906

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาของกระบวนการรับนิสิตหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒผลการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอทั้งข้อดีและสภาพปัญหาที่เป็นข้อจำกัด ดังนี้

1.1 ข้อดีของกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต พบว่า ด้านโปรแกรมการรับสมัครมีกระบวนการที่มีคุณภาพ เจ้าหน้าที่ส่วนกลางมีการประสานงานที่ดี สามารถแจ้งข่าวสารข้อมูลและตอบข้อซักถามข้อมูลของหลักสูตรได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ และด้านเกณฑ์การรับสมัคร มีเกณฑ์ในการรับสมัครในระบบ TCAS ที่เหมาะสมและครอบคลุมชัดเจน มีมาตรฐานและเหมาะสมดีมาก

1.2 สภาพปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต พบว่า ด้านจำนวนนิสิตมีผู้สมัครลดน้อยลง และคุณภาพของนิสิตลดน้อยลง ทำให้มีตัวเลือกน้อย ผู้สมัครจำนวนมากแต่บางสาขาก็รับน้อย รวมถึงมีอัตราการสมัครที่ต่ำกว่าหลักสูตรอื่นๆ ทำให้ไม่ได้นิสิตตามที่คาดไว้ ด้านค่าใช้จ่ายมีอัตราค่อนข้างแพง ทำให้ผู้สมัครที่ตัดสินใจสมัครเรียนในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เปลี่ยนใจไปเรียนสาขาอื่นของมหาวิทยาลัยอื่นที่มีค่าเทอมถูกกว่า และด้านกระบวนการรับสมัคร มีขั้นตอนและมีรายละเอียดที่ซับซ้อน มีการรับนิสิตใหม่หลายรอบซึ่งในแต่ละรอบมีรับนิสิตจำนวนจำกัด กระบวนการรับใน แต่ละรอบกระชั้นสั้น ทำให้ไม่สามารถตรวจทานความถูกต้องได้อย่างละเอียด เช่น รอบโควตา ทำให้ต้องเร่งกระบวนการมาก และไม่มีการสัมภาษณ์ในสถานการณ์จริง

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการรับนิสิตปกติของหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิจัยพบว่า

2.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยฯ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.74) ปัจจัยด้านหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.71) และปัจจัยด้านระบบการรับ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.83)

2.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด พบว่า 1) ระบบการรับสมัคร ระบบล่ม มีการคัดเลือกอย่างเข้มงวด และการแยกสาขาวิชาเฉพาะ ไปอยู่แต่ละคณะ ไม่ได้อยู่รวมกันที่คณะศึกษาศาสตร์ทำให้รู้สึกสับสนในกระบวนการสมัครเข้าศึกษาต่อ 2) สถานการณ์ปัจจุบันเนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับ covid-19 ส่งผลต่อกระบวนการรับนิสิตทำให้ยกเลิกกิจกรรม

บางส่วนไปบ้าง ไม่สามารถสอบสัมภาษณ์ได้ทุกรอบ เป็นต้น 3) ระยะเวลา การสอบภาษาอังกฤษเป็นวันเดียวกับการสอบสัมภาษณ์ ทำให้ผลสอบออกไม่ทัน 4) ค่าตอบแทนคณะกรรมการสอบไม่สอดคล้องกับคำสั่งแต่งตั้ง 5) จำนวนผู้สมัครไม่เป็นไปตามแผน นิสิตไม่ยืนยันสิทธิ์หรือลาออกระหว่างเรียนส่งผลต่อจำนวนนิสิตไม่เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนด 6) การประชาสัมพันธ์ค่อนข้างน้อย และขาดการประชาสัมพันธ์ในช่องทางที่หลากหลาย ขาดการสื่อสารที่ชัดเจนระหว่างคณะศึกษาศาสตร์กับทางส่วนกลางของมหาวิทยาลัย 7) เกณฑ์การรับสมัครมีการประกาศล่าช้า รายละเอียดบางส่วนไม่ชัดเจน 8) ด้านการจัดการระหว่างฝ่ายรับนิสิตของมหาวิทยาลัยขาดการประสานกับกรรมการบริหารหลักสูตรที่ชัดเจน ทำให้มีผู้สมัครต้องการเรียนบางส่วนเสียโอกาสในการสมัครเข้าศึกษาต่อ และ 9) ด้านจิตสำนึกความเป็นครู ผู้สมัครบางคนไม่ได้อยากเข้ามาเป็นครูด้วยใจจริง โดยเฉพาะโครงการพิเศษ เพราะต้องการได้รับทุนการศึกษา ดังนั้นทางหลักสูตรควรมีกระบวนการบ่มเพาะความเป็นครูด้วยจิตวิญญาณหลังจากกระบวนการรับเข้าศึกษาต่อให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการ เครื่องมือ และแนวทางการกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการลดค่าใช้จ่ายในการสมัครสอบให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ควรมีสวัสดิการในด้านต่างๆ ให้นิสิต เช่น โบนัสการอ่านหนังสือ 24 ชั่วโมง และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นต้น ควรเปิดช่องทางประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายเป็นปัจจุบัน ควรเพิ่มข้อมูลประกอบการสมัคร เพื่อประกอบการตัดสินใจในการสมัคร รวมไปถึงปรับปรุงระบบให้เอื้อต่อผู้สมัคร ควรให้ความสำคัญและยุติธรรมในการคัดเลือกนิสิต ควรลดกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์แล้วเพิ่มช่องทางการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนตามปกติให้มากขึ้น ควรมีการเพิ่มเพิ่มจำนวนผู้สมัครให้มีโอกาสได้รับการคัดเลือกในแต่ละสาขาวิชาเอกให้มากขึ้น และในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับจิตอาสาที่มีกิจกรรมมากเกินไป แต่ขาดช่องทางในการทำกิจกรรมที่หลากหลาย และควรรับฟังความคิดเห็นของนิสิต

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็นประเด็นดังนี้

1. สภาพปัญหาต่อกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า มีทั้งข้อดีและสภาพปัญหาที่เป็นข้อจำกัด ซึ่งสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1.1 ข้อดีของกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต พบว่า ด้านโปรแกรมการรับสมัครที่มีคุณภาพ มีการประสานงาน ประชาสัมพันธ์ แจ้งข่าว และสอบถามข้อมูลจากหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้ผู้สมัครได้รับข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์

จึงส่งผลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อทางด้านหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตที่สูงขึ้น และทำให้ผู้สมัครไม่สับสนต่อหลักสูตรที่เปิดรับสมัคร ซึ่งสอดคล้องกับ Plunkett, W. R. & Attner, R. F. กล่าวว่า สภาวะการณ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจต้องอยู่ภายใต้ความแน่นอน (Decision - Making Under Certainty) เป็นทางเลือกที่ให้ผลตอบแทนสูงสุด เกิดความมั่นใจในกระบวนการรับสมัคร เกณฑ์การรับสมัครมีความเหมาะสม ครอบคลุมชัดเจน มีมาตรฐานที่เหมาะสม มีภาพลักษณ์ที่ดี สามารถส่งผลให้ผู้สมัคร มีความเข้าใจในการรับสมัครเป็นอย่างดี และสามารถส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (Plunkett, W. R. & Attner, R. F., 1994) ซึ่งสอดคล้องกับ วันวิสา ชมภูวิเศษ ที่กล่าวถึง ภาพลักษณ์ของสถาบันหลักสูตรที่มีมาตรฐานทันสมัย มีกระบวนการรับสมัครง่ายสามารถอำนวยความสะดวกต่อการสมัครเข้า ศึกษาต่อ ก่อให้เกิดความมั่นใจกับผู้ที่จะสมัครเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตในอัตราที่สูงขึ้น (วันวิสา ชมภูวิเศษ, 2556)

1.2 สภาพปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต ได้แก่ มีจำนวนนิสิตที่สมัครน้อยลง และคุณภาพลดน้อยลง ทำให้มีตัวเลือกนิสิตที่มีคุณภาพน้อย ผู้สมัครจำนวนมากแต่บางสาขาสามารถรับนิสิตเข้าศึกษาได้น้อย ไม่ได้ นิสิตตามมาตรฐานที่คาดหวัง ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการรับสมัครนิสิตต้องมีการปรับ กระบวนการรับสมัครให้มีความน่าสนใจ โดยมีการปรับปรุงประสิทธิภาพของกระบวนการรับ นิสิต เพื่อจูงใจให้นักเรียนมีแรง และมีความสามารถสูงสนใจเข้ามาศึกษาในหลักสูตรการศึกษา บัณฑิตมากขึ้น (กิตติชัย สุธาสิโนบล และธีระภาพ เพชรมาลัยกุล, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 แผนนโยบาย 3.6 ระบบการผลิตครูอาจารย์และ บุคลากรทางการศึกษาได้มาตรฐานระดับสากล ที่มุ่งเน้นให้มีกลไกการกำหนดนโยบายและ แผนการผลิตและพัฒนาครู การออกแบบระบบและรูปแบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากร ทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) และสอดคล้องกับแผนพัฒนา การศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ ผลิต พัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ปรับระบบการผลิตครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และสิ่งที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเรียนหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตที่เกี่ยวกับค่าใช้จ่าย ที่ค่อนข้างสูง ทำให้ผู้สมัครที่ตัดสินใจสมัครเข้าเรียนเปลี่ยนใจไปสมัครในหลักสูตรและสาขาอื่น ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่มีค่าเทอมน้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับ Oppenheim, A.N. ที่กล่าวว่า ค่าใช้จ่ายในการสมัครเข้าเรียนและค่าเทอมมีผลต่อการพิจารณาและไตร่ตรองทางเลือกที่ของ ผู้สมัครเข้าศึกษาต่อและเข้าเรียนในหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตมากที่สุด ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการรับนิสิตต้องหาแรงจูงใจที่จะทำให้ผู้สมัครมีความสนใจเข้ามาเรียนในหลักสูตรนี้ มากยิ่งขึ้น เช่น มีการให้ทุนการศึกษาหรือมีการสนับสนุนในค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้นักเรียนนั้นตัดสินใจที่จะเข้ามาศึกษาในหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตนี้มาก

ขึ้น นอกจากนี้กระบวนการรับสมัครยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กระบวนการรับนิสิตค่อนข้างที่จะเกิดปัญหาขึ้น ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องดำเนินการประชุม วางแผนในการรับนิสิตอย่างละเอียด รอบคอบและควรให้ระยะเวลาในการรับสมัครที่ไม่กระชั้นชิดเกินไป ซึ่งถ้าผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจัดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพจะส่งผลให้ผู้สมัครตัดสินใจเข้ามาศึกษาต่อในหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตสูงขึ้น และสามารถได้คนเก่ง และมีความสามารถเข้าเรียนได้ในอัตราส่วนที่มากขึ้น (Oppenheim, A.N., 1966)

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการรับนิสิตปกติของหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต ได้แก่ ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยฯ ส่งผลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตของผู้สมัคร ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการรับสมัครควรให้ความสำคัญกับการกำหนดภาพลักษณ์ชัดเจนทำให้ผู้สมัครเรียนเกิดความศรัทธาและความไว้วางใจในการตัดสินใจสมัครเข้าศึกษา และต้องมีการนำเสนอถึงจุดเด่นของมหาวิทยาลัยรวมไปถึงจุดเด่นของหลักสูตรในแต่ละหลักสูตรให้ผู้สมัครได้มองเห็นถึงความสำคัญของหลักสูตร ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้สมัครหันมาสนใจในหลักสูตร และเลือกที่จะเข้ามาศึกษาต่อ ดังนั้น อาจารย์ประจำหลักสูตรในแต่ละสาขาวิชาของหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตควรมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรของตนเองให้มีความทันสมัยและน่าสนใจต่อโลกปัจจุบันและอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับระบบและกระบวนการรับนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้กำหนดให้มีการอำนวยความสะดวกและเสริมสร้างภาพลักษณ์ของการบริการจากส่วนกลาง โดยเปิดโอกาสให้ผู้สมัครเรียนมีโอกาสเลือกสมัครในแต่ละรอบด้วยความรู้และศักยภาพของตนเอง เป็นระบบที่เอื้อต่อการสมัครเข้าศึกษาต่อทั้งในส่วนระบบรับตรงร่วมกับ Admission (ประเสริฐ คันธมานนท์ และคณะ, 2560) นอกจากนี้ ปัจจัยด้านระบบการรับที่มีกระบวนการไม่ซับซ้อนจะส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรการศึกษาที่สูงยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ไกรสิงห์ สุตสงวน ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า ปัจจัยด้านสถาบันที่จัดวางระบบและกระบวนการรับนิสิตที่มีการอำนวยความสะดวกชัดเจน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวโน้มการตัดสินใจของผู้ที่จะเข้ารับการสมัครเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ไกรสิงห์ สุตสงวน, 2560)

สำหรับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของกระบวนการรับสมัคร พบว่า ระบบการรับสมัครระบบล่ม มีการผู้สมัครมีความสับสนในกระบวนการสมัครเข้าศึกษาต่อ สถานการณ์ปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับ covid-19 ส่งผลต่อกระบวนการรับนิสิตทำให้ยกเลิกกิจกรรมบางส่วนไปบ้าง การสอบที่มีระยะเวลากระชั้นชิดทำให้ผลสอบออกไม่ทัน ค่าตอบแทนคณะกรรมการสอบไม่สอดคล้องกับคำสั่งแต่งตั้ง ผู้สมัครไม่ยืนยันสิทธิ์หรือลาออกระหว่างเรียน การประชาสัมพันธ์ค่อนข้างน้อย และขาดช่องทางที่หลากหลาย มหาวิทยาลัยขาดการประสานกับกรรมการบริหาร

หลักสูตรที่ชัดเจน ผู้สมัครบางคนไม่ได้อยากเข้ามาเป็นครูด้วยใจจริง ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคเหล่านี้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต จึงต้องคำนึงถึงความสำคัญอย่างมาก เพื่อส่งเสริมให้กระบวนการรับสมัครมีความชัดเจนยิ่งขึ้น และ ธนวรรณ รักษ์อยู่ กล่าวไว้ว่า ถ้าสามารถจัดปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อระบบการรับนิสิตต่าง ๆ ได้ จะมีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตได้มากยิ่งขึ้น (ธนวรรณ รักษ์อยู่, 2557) และสอดคล้องกับ Heather, C. ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการขับเคลื่อนและการควบคุมปัจจัยการรับนิสิตได้ดี จะทำให้กระบวนการรับนิสิตมีความหมายและลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Heather, C., 2011)

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการ เครื่องมือ และแนวทางกระบวนการรับนิสิต หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีดังนี้

3.1 รูปแบบการบริหารจัดการของกระบวนการรับนิสิตเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตควรมีกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเรื่องของช่วงเวลาการสอบเข้าศึกษาต่อในระบบการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยของหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตในปัจจุบันควรมีปฏิทินการรับสมัครที่ชัดเจน อธิบายถึงรอบของการรับสมัครที่แบ่งออกเป็น 4 รอบ ที่ชัดเจน กล่าวคือ รอบที่ 1 แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) รอบที่ 2 โควตา (Quota) รอบที่ 3 Admission ซึ่งรวมระบบ Admission 1 และ Admission 2 ไว้ด้วยกัน (ซึ่งอาจทำให้นักเรียนสับสน) และรอบที่ 4 รับตรงอิสระ ส่วนการรับสมัครให้เป็นไปตามประกาศรับสมัคร ซึ่งในรอบที่ 1 Portfolio และรอบที่ 2 Quota มหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนดตามความเหมาะสม รอบที่ 3 Admission 1 & Admission 2 มีการกำหนดอย่างชัดเจนโดยที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) ส่วนรอบ 4 รับตรง (Direct Admission) มหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนด จะช่วยให้รูปแบบของกระบวนการรับนิสิตเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ระบบ TCAS ปีการศึกษาต่อไปมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การนิสิตที่ได้รับการคัดเลือกเข้าศึกษามีปริมาณที่กำหนดและมีคุณภาพ

3.2 เครื่องมือที่สนับสนุนกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ควรมีการพัฒนาประสิทธิภาพที่เสริมสร้างศักยภาพความพร้อมในการรับสมัครผู้สนใจเข้าศึกษาต่อ โดยพัฒนาระบบของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้ทันสมัย หลากหลายช่องทางการเข้าถึงในลักษณะเครือข่ายไร้สาย Online และ website การรับสมัครของมหาวิทยาลัยที่รวดเร็ว เข้าถึงได้ง่าย และมีข้อมูลถูกต้องชัดเจน

3.3 แนวทางกระบวนการรับนิสิตหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า กระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต จะต้องมีความ

ที่ชัดเจน ประกอบด้วย 1) ด้านค่าใช้จ่าย ควรมีการลดค่าใช้จ่ายในการสมัครสอบให้สอดคล้องกับสถานการณ์เศรษฐกิจปัจจุบัน โดยในปัจจุบันพบว่า ผู้สมัครในรอบที่ 1 รอบ 2 และ รอบ 4 จะเสียค่าสมัครสอบตามมหาวิทยาลัยกำหนด ซึ่งไม่เหมาะสม ดังนั้น กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ควรมีการกำหนดเพดานอัตราค่าใช้จ่ายสำหรับผู้สมัครเพื่อให้ผู้สมัครสามารถทราบและสามารถวางแผนในการประมาณค่าใช้จ่ายได้ 2) ด้านสวัสดิการของนิสิต ควรมีสวัสดิการในด้านต่าง ๆ ให้นิสิต เช่น พื้นที่สำหรับการอ่านหนังสือ 24 ชั่วโมง และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ 3) ด้านการประชาสัมพันธ์ของหลักสูตร ควรเปิดช่องทางประชาสัมพันธ์ที่มีความหลากหลาย สามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก มีความชัดเจน มีการอัปเดตข่าวสารให้เป็นปัจจุบัน มีความรวดเร็วในการรับข้อมูลรับสมัคร เป็นต้น เพื่อความเข้าใจอันดีแก่ผู้ที่ต้องการเข้าศึกษาต่อ 4) ด้านข้อมูลประกอบการสมัครและระบบการสมัคร ควรมีการประกาศแนวโน้มคะแนนผู้สมัครที่ผ่านการคัดเลือก คะแนนสูง - ต่ำของผู้ผ่านการคัดเลือกในแต่ละปีเพิ่มเติม เพื่อประกอบการตัดสินใจในการสมัคร เพื่อเอื้อต่อการตัดสินใจของผู้สมัคร 5) ด้านความเป็นธรรมในการคัดเลือก ควรให้ความเป็นธรรมและยุติธรรมในการคัดเลือกนิสิต โดยที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) ต้องพยายามลดความเหลื่อมล้ำโดยจัดให้มีระบบ Admission แทนระบบ Entrance เพื่อให้ผู้สมัครทุกคนมีโอกาสในการสอบคัดเลือกหรือสมัครเข้าเรียนได้หลายรอบ การปรับเปลี่ยนระบบสอบคัดเลือกถือเป็นระบบที่มีความยุติธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ ซึ่งมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเอกชนไม่ได้เข้าร่วมระบบ TCAS จึงทำให้กระบวนการรับสมัครเข้าศึกษาในหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิตไม่เป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน 6) ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรจัดการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์แล้วมีการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนตามปกติ 7) ด้านจำนวนนิสิตในการรับ ควรมีการเพิ่มจำนวนคนในรอบเปิดรับ และเพิ่มจำนวนคนในการเปิดรับแต่ละวิชาเอกให้มากขึ้น 8) ด้านเกณฑ์การคัดเลือก ควรที่กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำของการรับเข้าให้สูงกว่านี้ เพื่อจะได้ผู้ที่มีศักยภาพจริง ๆ เข้ามาสอบตรงของแต่ละคณะ แต่ละวิชาเอกเพื่อวัดความรู้ตามวิชาที่ต้องใช้จริง ๆ และทางมหาวิทยาลัยควรมีการรับประกาศรวมถึงเกณฑ์คะแนนที่แน่ชัด 9) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ควรมีสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ประชาสัมพันธ์ในหลักสูตรที่หลากหลาย ให้ผู้สมัครสามารถเลือกได้ตามความถนัดและความสนใจและมีกิจกรรมจิตอาสาที่ไม่มากเกินไป และต้องรับฟังความคิดเห็นของนิสิตที่เข้ามาศึกษาในหลักสูตรมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต พบว่า สภาพปัจจุบันของกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิตในส่วนของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒไม่มีปัญหาในด้านระบบ แต่อาจมีกระบวนการรับนิสิตที่เข้มข้น มีกระบวนการ ที่ชัดเจน เนื่องจากเป็นสถาบันที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของผู้ที่รักที่จะเป็นครูมีอาชีพ โดยเริ่มจากผู้รับผิดชอบหลักสูตรต้องกำหนด

กระบวนการรับนิสิตตามแผนที่กำหนด โดยกำหนดจำนวนนิสิตในแต่ละหลักสูตรจะต้องประสานกับทางคณะศึกษาศาสตร์เพราะมีความเกี่ยวข้องในการจัดผู้สอนในรายวิชาชีพครู และทางมหาวิทยาลัยมีหน่วยงานรับนิสิตใหม่ซึ่งจะพิจารณาจำนวนการรับให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้และประสานกับทางคณะศึกษาศาสตร์ตลอดเวลา และเนื่องจากทางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รับนิสิตผ่านระบบ TCAS เป็นไปตามเป้าหมาย คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งถือเป็นปัจจัยสนับสนุนที่เกิดจากกระบวนการรับนิสิตที่มีประสิทธิภาพ 10) ในอนาคตกระบวนการรับนิสิต จะต้องมีการวางระบบและกลไกในการพัฒนากระบวนการรับนิสิตที่มีมาตรฐาน รวมถึงการประชาสัมพันธ์หลักสูตรในวงกว้าง และเชิงรุก ผู้ผลิตบัณฑิตต้องเปิดกว้าง พร้อมทั้งจะปรับเปลี่ยนตามกระแสสังคมที่เปลี่ยนไป สร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ (New Skill) เพื่อการเป็นผู้นำทางการศึกษา และร่วมไปถึงการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นเลิศและเป็นแบบอย่างในการผลิตคนในวงการศึกษา ต้องพัฒนากระบวนการรับนิสิต โดยพัฒนาหลักสูตรให้มีความหลากหลายให้ความสำคัญกับผู้สมัครเรียนที่มีสมรรถนะที่หลากหลาย สร้างกระบวนการรับนิสิตที่สามารถคัดเลือกผู้ที่จะเข้าศึกษาในหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิตที่ตรงกับความต้องการของสังคมและมีความเป็นสากลมากขึ้น โดยอาจปรับหลักสูตรให้มีลักษณะเป็นหลักสูตรเอกคู่ หรือสองปริญญาให้ผู้เรียนมีช่องทางในการเลือกที่หลากหลาย พร้อมนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ และผู้บัณฑิตสามารถได้บัณฑิตที่พร้อมใช้งาน มีสมรรถนะที่หลากหลาย สามารถบูรณาการองค์ความรู้กับการปฏิบัติงานจริงได้ (คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

สำหรับกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต มีการพัฒนาระบบการรับสมัคร โดยแบ่งรอบการรับสมัครเป็น 4 รอบ คือ TCAS1: Portfolio TCAS2: Quota TCAS3: Admission (มีการประมวลผล 2 ครั้ง) และ TCAS4: Direct admission เพื่อให้กระบวนการรับมีประสิทธิภาพและผู้สมัครได้รับความเท่าเทียมกันและความเสมอภาคในการเข้าถึงระบบการรับสมัครและการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระบบและกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิตที่มีประสิทธิภาพ

กระบวนการรับสมัคร	รับสมัคร	สอบข้อเขียน	สอบสัมภาษณ์	ยืนยันสิทธิ์
TCAS 1: Portfolio	รับสมัครโดยมหาวิทยาลัย	X	✓ มหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนด	✓ มหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนด
TCAS 2: Quota	รับสมัครโดยมหาวิทยาลัย	✓ กำหนดการเฉพาะสาขาที่กำหนด	✓ ดูกำหนดการได้จากประกาศรับสมัครของมหาวิทยาลัย	✓ มหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนด

กระบวนการรับสมัคร	รับสมัคร	สอบข้อเขียน	สอบสัมภาษณ์	ยืนยันสิทธิ์
TCAS 3: Admission1	รับสมัครโดย	✓	✓	✓
Admission2	ทปอ.	กำหนดการ ทปอ.เป็นผู้กำหนดและประกาศ		
TCAS 4: Direct Admission	รับสมัครโดยมหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยแจ้งเป็นกำหนดการให้ทราบ		

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการรับนิสิตของหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต มีประโยชน์อย่างมากต่อการได้มาซึ่งคุณภาพและประสิทธิภาพของนิสิตที่จะเป็นบุคลากรทางการศึกษาในอนาคต ดังนั้น การศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการรับนิสิต การพัฒนากระบวนการรับนิสิตที่มีประสิทธิภาพจะประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย ซึ่งประกอบไปด้วยหน่วยงานกลางในระดับมหาวิทยาลัย คณะบดีคณะศึกษาศาสตร์ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องสร้างความร่วมมือกันอย่างแท้จริง สำหรับข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้ มีมุมมองที่มีคุณค่าสู่การนำไปปฏิบัติ ดังนี้ 1) สำหรับกระบวนการรับนิสิตเข้าศึกษาในหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต ควรปรับระบบและกระบวนการรับสมัครที่เอื้อต่อการรับสมัครที่มีประสิทธิภาพ ให้ผู้สมัครได้สิทธิและประโยชน์ในการสมัครเข้าศึกษาต่อให้มากที่สุดและเท่าเทียมกันในการเข้าถึงข้อมูลการสมัคร โดยการให้โอกาสในการสมัครเพิ่มมากขึ้น และควรเพิ่มระบบการสำรองที่นั่ง #Double sorting เริ่มจัดสอบ GAT/PAT ใหม่ เตรียมพร้อมการปรับข้อสอบ 9 วิชาสามัญ ปรับเกณฑ์ Admission คะแนน GAT/PAT ใหม่ โดยส่งเสริมให้ ทปอ. ประชาสัมพันธ์ความชัดเจนของระบบและกระบวนการรับสมัครที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน 2) ควรพัฒนากระบวนการรับนิสิตให้มีความก้าวหน้าและเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่เปิดรับนิสิตเข้าศึกษาในหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิตได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับกระบวนการรับนิสิตที่มีประสิทธิภาพในลักษณะชุมชนการเรียนรู้ (PLC: Professional Learning Community) ที่เกิดจากการรวมตัว รวมใจ รวมพลัง ร่วมมือกันของคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารระดับต่างๆ และอาจารย์ผู้สอน ในคณะศึกษาศาสตร์ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ผู้รับผิดชอบหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิตต้องคำนึงถึงความเป็นเลิศและเป็นแบบอย่างในการผลิตคนเข้าสู่วงการศึกษาศาสตร์ ต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ส่งเสริมต่อกระบวนการรับนิสิต ได้แก่ การวางระบบและกลไกในการรับนิสิตที่มีมาตรฐาน มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรในวงกว้าง และมีลักษณะเชิงรุก ผู้ผลิตบัณฑิตต้องเปิดโอกาสให้พร้อมสำหรับการปรับเปลี่ยนตามกระแสสังคม สร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ (New Skill) เพื่อการเป็นผู้นำทางการศึกษา เน้นการพัฒนาบัณฑิตให้มีสมรรถนะที่หลากหลาย ตามความต้องการ

ของสังคม ปรับหลักสูตรเป็นหลักสูตรเอกคู่ หรือสองปริญญา ให้ผู้สมัครเรียนมีทางเลือกที่หลากหลาย พร้อมนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ สามารถบูรณาการองค์ความรู้กับการปฏิบัติงานจริงได้ จะช่วยสนับสนุนให้ผู้สมัครเข้าสู่กระบวนการรับนิสิตได้เพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). รายงานผลการศึกษาศานภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- กิตติชัย สุธาสิโนบล และธีระภาพ เพชรมาลัยกุล. (2562). การศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะวิชาชีพครูของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ที่จบสาขาวิชาชีพครูกับที่ไม่ได้จบสาขาวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กิตติชัย สุธาสิโนบล และอาทิตย์ โพธิ์ศรีทอง. (2560). การศึกษากระบวนการผลิตและพัฒนา นิสิตฝึกหัดครู สู่มืออาชีพ โอกาสและความหวังในอนาคตของการผลิตครูในประเทศไทย กรณีศึกษานิสิตฝึกหัดครูโครงการเพชรในตม. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 12(1), 29 – 45.
- ไกรสิงห์ สุดสงวน. (2560). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสาร Veridian e-Journal, 10(1), 201 - 207.
- คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโร. (2 พฤศจิกายน 2563). การศึกษา สภาพปัญหา ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการรับนิสิตของ หลักสูตรการศึกษาดัชนี. (นายกิตติชัย สุธาสิโนบล, ผู้สัมภาษณ์)
- ชาย โพธิ์สิตา. (2547). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ธนวรรณ รักอู่. (2557). การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ของ นักศึกษาภาคปกติ ปีการศึกษา 2556. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ประเสริฐ คันธมานนท์ และคณะ. (2560). เปรียบเทียบความแตกต่างของระบบรับเข้าศึกษา แบบเดิมกับ ระบบใหม่ Thai university Central Admission System (TCAS). เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2562 จาก https://www1.reg.cmu.ac.th/ugradapply/files_download/d0b419958420_00f6092d1f4ed05ca27c.pdf
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

- วันวิสา ขมภูวิเศษ. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัด มหาสารคาม. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล ครั้งที่ 5 “การบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล: กฎหมาย ความ เป็นธรรม และการกลับคืนสู่. สถาบันอุดมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2562). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์21 เซ็นจูรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). ปฏิรูปการศึกษาเพื่ออนาคตประเทศไทย มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน นโยบายด้านการศึกษานายกรัฐมนตรี. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุริยา ฮ่องเสนาะ. (2561). TCAS ระบบการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา รูปแบบใหม่. เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2562 จาก <http://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2561/hi2561-046.pdf>
- Heather, C. (2011). Pursuing graduate studies in nursing education: Driving and restraining forces. *ournal of Issues in Nursing*, 16(3), 7 - 19.
- Oppenheim, A.N. (1966). *Questionnaire design and attitude measurement*. New York: Basic Book.
- Plunkett,W.R. & Attner, R. F. (1994). *Introduction to Management*. Belmont: Wadsworth.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row Publications.

การพัฒนาหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิด
ของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*

DEVELOPMENT OF A LITERATURE CURRICULUM FOR ENHANCING
EMPATHY OF LOWER SECONDARY STUDENTS

ธนชพร พุ่มภชาติ

Thanachaporn Pumpachart

ดนุลดา จามจุรี

Danulada Jamjuree

จิตรา ดุษฎีเมธา

Jitra Dudsdeemaytha

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

เปรม สวนสมุทร

Pram Sounsamut

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University, Thailand

E-mail: thanachaporn.p21@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาคุณลักษณะการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) พัฒนาหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3) ประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นการวิจัยและพัฒนา ดำเนินการ 3 ระยะ ระยะที่ 1 สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ได้แก่ การเข้าใจความรู้สึกและการแสดงออกของผู้อื่น การเอาใจเขามาใส่ใจเรา และการสนองตอบอย่างเหมาะสม ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตรฯ ขึ้นจากทฤษฎีการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม โดยประยุกต์แนวคิดการวิธีสอนวัฏจักรวรรณกรรม การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้เชิงประจักษ์เพื่อความรู้ จากนั้นนำไปศึกษานำร่อง

* Received 15 November 2020; Revised 23 March 2021; Accepted 23 March 2021

ผลการวิจัยระยะนี้พบว่า หลักสูตรฯ ประกอบด้วย เป้าหมายของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ 4 หน่วย ได้แก่ ภาพยนตร์ เรื่องสั้น นวนิยาย และกวีนิพนธ์ โดยแต่ละหน่วยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ตามความสนใจของนักเรียน 2) การเรียนรู้วรรณกรรมโดยประยุกต์แนวคิดวัฏจักรวรรณกรรม 3) การเชื่อมโยงความรู้เพื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ และ 4) การสะท้อนคิด และการประเมินผลการเรียนรู้ ระยะที่ 3 นำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 26 คน เพื่อประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรฯ โดยใช้ Repeated - Measure ANOVA พบว่า พัฒนาการการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดสูงขึ้นตามช่วงระยะเวลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันจากการวัดซ้ำอย่างน้อย 2 ช่วงระยะเวลา ($F = 132.132$, $df = 2.245, 56.134$, $p = .00$)

คำสำคัญ: หลักสูตรวรรณกรรม, การเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น, นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) develop empathy characteristics among lower secondary school students; 2) to develop a literature curriculum to enhance empathy characteristics among lower secondary school students; and 3) to study the effectiveness of the literature curriculum to enhance the empathy characteristics. The research design was research and development (R&D), which was divided into the following three phases: Phase I: the researcher synthesized theoretical frameworks and interviewed the experts in the fields. The results showed that there were three characteristics of empathy characteristics among lower secondary school students, which included: 1) understanding the feelings and behavior of others; 2) consideration; and 3) appropriate responses. Phase II: the researcher developed the curriculum from Social Constructivism by adapting the Literature Circle approach, Transformative Learning, and Empirical Learning for Literacy and then conducting the pilot study. The results demonstrated that the curriculum was comprised of four units, based on genre, such as movies, short stories, novels, and poetry. There were four learning procedures in each unit. They were 1) specifying learning objectives according to the interests of students; 2) studying literature through the use of the Literature Circle; 3) applying and connecting to lessons learned for new situations; and 4) reflective practice and learning evaluation. Phase III: the

researcher utilized the curriculum with the sample group of 26 students in order to evaluate the effectiveness of the curriculum by using Repeated - measure ANOVA. It was found that the development of enhanced empathy increased during the course significantly at .05. The were different average values from using Repeated-measure at least twice. ($F = 132.132$, $df = 2.245, 56.134$, $p = .00$)

Keywords: Literature Curriculum, Enhanced Empathy, Lower Secondary School Students

บทนำ

การจัดการเรียนรู้วรรณกรรมไทย ครูมักใช้วิธีการสอนตามหนังสือและตำราเป็นหลัก เน้นให้นักเรียนท่องจำ ทำความเข้าใจเนื้อหาด้วยการสอนแบบบรรยาย ให้นักเรียนอ่านและสรุปเนื้อหาไปพร้อมกัน แล้วให้ทำแบบฝึกหัดเพื่อประเมิน การฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก (พรณรอง รัตนไชย, 2555) การเรียนรู้วรรณกรรมมุ่งพัฒนาทักษะการใช้ภาษา การประเมินผลก็มุ่งเน้นไปที่การทดสอบความสามารถทางภาษา เช่น การแปลความหมายคำศัพท์ ไวยากรณ์ การอ่านเพื่อสรุปใจความ แต่การเรียนรู้วรรณกรรมไม่ใช่เพียงการพัฒนาความสามารถทางภาษาและการสื่อสารเท่านั้น แต่วรรณกรรมยังสามารถใช้ในการพัฒนาทักษะที่หลากหลาย เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นผู้นำ การคิดไตร่ตรอง การแก้ปัญหาการทำงานร่วมกัน เป็นต้น (Perry, M.S., 2019) ซึ่งเป็นการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมของมนุษย์ตั้งแต่สมัยกรีกโบราณที่นักปราชญ์อย่างโสกราตีส อริสโตเติล และเพลโต กล่าวว่า การเรียนรู้วรรณกรรมเป็นการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เนื่องจากวรรณกรรมเปรียบเป็นกระจกสะท้อนสังคมและชีวิตของมนุษย์และย่อโลกมาให้เราเรียนรู้ การเรียนรู้วรรณกรรมจึงเป็นหนทางหนึ่งในการเรียนรู้ชีวิตจะได้เรียนรู้ว่าพฤติกรรมของคนหนึ่ง ย่อมเกี่ยวโยงไปถึงคนอื่น ๆ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่ตนเองและคนอื่นอีกหลายคน โดยปกติแล้วผู้เสพวรรณกรรมจะนำประสบการณ์ของตนมาพิจารณาเทียบเคียงกับสิ่งที่เกิดขึ้นในวรรณกรรม ซึ่งจะปรุงแต่งความคิดและกระตุ้นเตือนให้ผู้นั้นให้เกิดความรู้สึกนึกคิดอย่างลึกซึ้ง อีกทั้งทำให้จิตใจของคนได้รับการกล่อมเกลาความรู้สึกนึกคิดไปในทางที่ดีขึ้นได้เพราะทำให้เกิดอารมณ์คล้อยตามกับเรื่องราวและเหตุการณ์ที่กระตุ้นเตือนหรือให้ข้อคิดสอนใจ วรรณกรรมจึงช่วยยกระดับจิตใจของคนให้สูงขึ้น (สิทธา พินิจภูวดล และ นิตยา กาญจนวรรณ, 2520); (รินฤทัย สัจจพันธุ์, 2549) ดังนั้น การศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วโลกกำหนดให้มีการเรียนการสอนวรรณกรรมในหลักสูตร เพราะเมื่อนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับวรรณกรรม เขาจะเห็นภาพสะท้อนของเหตุการณ์และโลกผ่านถ้อยคำหรือเรื่องราวที่ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดออกมา เมื่อเขารู้สึกและรับรู้ข้อมูลบางอย่างที่สามารถตอบสนองต่อประสบการณ์และมุมมองของตน จะทำให้สามารถพัฒนาตนเองได้ (Hodges, G.C., 2010); (Eaglesstone, R.,

2019) หากนักเรียนได้เรียนรู้วรรณกรรมด้วยความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ย่อมจะทำให้นักเรียนได้เข้าใจความเป็นไปในชีวิตผ่านภาพจำลองที่ผู้แต่งวรรณกรรมสร้างขึ้น และสามารถแสดงออกต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

ทั้งนี้ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจัดอยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ทำให้วัยรุ่นมีปัญหา เช่น ความวิตกกังวล อารมณ์แปรปรวน ความขัดแย้งทางความคิดระหว่างตนเองและผู้อื่น (สุภาพร เทพยสุวรรณ, 2651); (วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา, 2555) จึงก่อให้เกิดปัญหาความรุนแรงในสถานศึกษา เห็นได้จากผลการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2561 ของโครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด พบว่า มีเด็กถูกรังแกในสถานศึกษาปีละประมาณ 6 แสนคน ประเทศไทยอยู่ในอันดับ 2 ของโลกที่มีสัดส่วนนักเรียนถูกรังแกจากเพื่อนนักเรียนด้วยกันสูงถึงร้อยละ 40 (กองบรรณาธิการ The Standard Team, 2561) ทั้งนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงในโรงเรียนว่า นักเรียนที่เป็นวัยรุ่นมีความศึกษาค้นคว้า อยากรู้อยากลอง ขาดความสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม และขาด “Empathy” ในที่นี้จะขอใช้คำภาษาไทยว่า “การเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556)

การเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นเป็นหนึ่งในทักษะชีวิตของเด็กและวัยรุ่น (World Health Organization, 1997) ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เป็นพื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพและการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในด้านความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม (Cross - Cultural Understanding) จะทำให้เกิดความรู้สึกรู้ว่าเราและเขาคือคนต่างก็เป็นพลเมืองโลกเช่นกัน จึงส่งผลให้บุคคลที่มีการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นภายใต้บริบทสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติสุข การเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นจึงเป็นทักษะทางอารมณ์และสังคม (Soft Skill) ที่สำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในโลกทั้งปัจจุบันและอนาคต ครูสามารถพัฒนานักเรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนบูรณาการทักษะดังกล่าวกับการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการ และสามารถพัฒนาโดยการสอนทักษะโดยตรงที่เป็นอิสระจากเนื้อหาวิชา (มนตรี อินตา, 2562); (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2557)

การเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นเป็นพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของมนุษย์ และสามารถสังเกตได้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สอดคล้องและสามารถนำมาเป็นฐานคิดในการพัฒนาหลักสูตร คือ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม (Social Constructivism) ที่เชื่อว่า นักเรียนสามารถสร้างความรู้จากประสบการณ์เดิมไปสู่ประสบการณ์ใหม่ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งหากใช้วรรณกรรมเป็นสื่อการเรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ที่เป็นภาพสะท้อนของชีวิตมนุษย์และสังคม ดังนั้น ผู้วิจัยคาดหวังว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้จะเป็แนวทางในการเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของ

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาอื่น ๆ นำหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวรรณกรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การคัดเลือกโรงเรียนที่ดำเนินการทดลองหลักสูตร ดำเนินการคัดเลือกจากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 224 โรงเรียน โดยพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนที่ให้ความร่วมมือในการเป็นสถานที่ทดลองหลักสูตร และผู้ปกครองอนุญาตให้นักเรียนเข้าร่วมการทดลอง คือ โรงเรียนศิลาจารพิพัฒน์ กรุงเทพมหานคร โดยการวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2561 (หมายเลขรับรอง SWUEC/E-316/2561) ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการจับสลากรายชื่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 35 คน จากนั้นติดต่อนักเรียนและผู้ปกครองเพื่อดำเนินการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล ผลปรากฏว่ามีนักเรียนที่เข้าร่วมการทำลองใช้หลักสูตรจำนวน 26 คน มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

1. ตัวแปรอิสระ คือ หลักสูตรวรรณกรรม
2. ตัวแปรตาม คือ การเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยสังเคราะห์ข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดกับผู้อื่นเพื่อกำหนดกรอบคุณลักษณะแล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ด้านจิตวิทยาการศึกษาและครูในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีประสบการณ์ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) จัดระเบียบข้อมูล ตีความ ให้ความหมายด้วยการนำข้อความสำคัญ (Significant Statements) ที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ (Categories) แล้วนำกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง (Member Checking) จากนั้น สร้างแบบประเมินการเข้าถึงความรู้สึนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งมีลักษณะเป็นแบบประเมินพฤติกรรมกำหนดระดับ (Behaviorally Anchored Rating Score : BARS) นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยาการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ตรวจสอบพิจารณาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องเหมาะสมของเกณฑ์การประเมินและการใช้ภาษา ด้วยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item Objective Congruence) พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 เมื่อนำแบบประเมินไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อพิจารณาความเที่ยง (Reliability) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน เพื่อหาความเป็นปรนัยของแบบประเมิน และวิเคราะห์ค่าความเที่ยงของแบบประเมินด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการศึกษาพบว่า มีค่าอยู่ที่ 0.85 นอกจากนี้ คำนวณค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (Inter – Rater Reliability) ได้แก่ 1) ผู้วิจัย 2) ครูระดับชั้นที่เข้าร่วมการวิจัย และ 3) นักเรียนประเมินตนเอง ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ผลการศึกษาพบว่า มีค่า (r) = .97 จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

2.1 ออกแบบหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการนำแนวคิดการเรียนรู้เชิงประจักษ์เพื่อการรู้หนังสือ แนวคิดวัฏจักรวรรณกรรม และการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง มาใช้ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากนั้นคัดเลือกวรรณกรรมที่เสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวรรณกรรมไทย ประเมินความเหมาะสม จากนั้น จัดทำโครงร่างหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง

2.2 ศึกษาสำรวจ (Pilot study) ดำเนินการศึกษานำร่องจำนวน 2 ครั้ง โดยครั้งแรกนำหลักสูตร ไปใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนนวมินทราชูทิศสวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร จากนั้นนำไปศึกษานำร่องครั้งที่ 2 กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนศิลาจาร

พัฒนา จำนวน 25 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแล้วนำผลที่ได้ มาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรอีกครั้ง

2.3 ทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยดำเนินการโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนศิลาจารพิพัฒน์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 26 คน

ระยะที่ 3 การประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น โดยนำคะแนนที่ได้จากแบบประเมินการเข้าถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์อนุกรมเวลา (Time series analysis) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One - Way Analysis of Variance with Repeated Measures) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินใบงานกลุ่ม รายงานบันทึกการสนทนากลุ่ม และบันทึกการเรียนรู้รายบุคคล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อตรวจสอบพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน และทำการสัมภาษณ์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้น จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

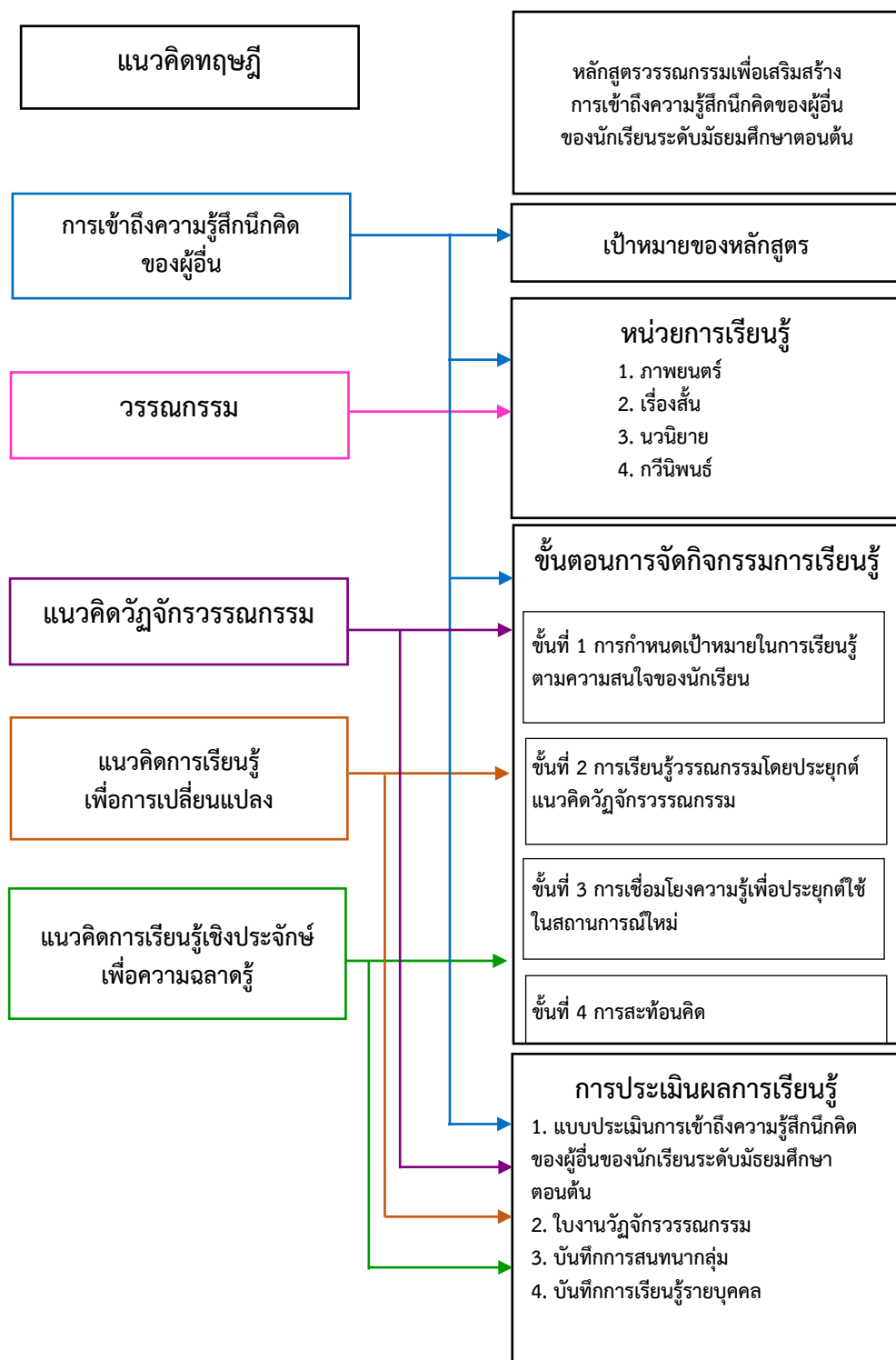
1. ผลการศึกษาคุณลักษณะการเข้าถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเพื่อสังเคราะห์คุณลักษณะของการเข้าถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นได้เป็น 3 คุณลักษณะ ได้แก่ การเข้าใจความรู้สึกและการแสดงออกของผู้อื่น การเอาใจเขามาใส่ใจเรา และการสนองตอบอย่างเหมาะสม จากนั้นนำกรอบคุณลักษณะไปสัมภาษณ์นักวิชาการมีผลงานเกี่ยวกับการเข้าถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นสามารถสรุปได้ว่า 1) การเข้าใจความรู้สึกและการแสดงออกของผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนในการเข้าใจความคิดและความรู้สึกของตนเอง เข้าใจจุดดีและจุดด้อยของตนเอง การรับรู้ การคาดเดาความรู้สึกจากการแสดงออกของผู้อื่น การแปลความหมายจากสีหน้าและท่าทาง สามารถบรรยายและอธิบายความคิดและความรู้สึกของผู้อื่นได้ โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ระดับที่ 1 เข้าใจความคิดและความรู้สึกของตนเอง ระดับที่ 2 เข้าใจความคิดและความรู้สึกของผู้อื่น ระดับที่ 3 อธิบายความคิดและความรู้สึกของผู้อื่น 2) การเอาใจเขามาใส่ใจเรา หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนในการรับความรู้สึกได้อย่างรวดเร็วสามารถสะท้อนความรู้สึกของผู้อื่นได้ตรงตามเรื่องราว และพยายามทำความเข้าใจในการกระทำ หาเหตุผลเพื่อที่จะเข้าใจเขามากขึ้น และยอมรับเขา โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ระดับที่ 1 เข้าใจธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ ระดับที่ 2 เข้าใจในการกระทำของผู้อื่น ระดับที่ 3 ยอมรับ

ผู้อื่น และ 3) การสนองตอบอย่างเหมาะสม หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนที่เป็นมิตรกับผู้อื่นด้วยการใช้ภาษาท่าทางและภาษาพูดกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม รู้กาลเทศะสามารถปรับตัวและยืดหยุ่นเมื่อเจอสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่คาดคิด สามารถแสดงพฤติกรรมสนองตอบผู้อื่นด้วยการสื่อสารที่ดี และยินดีให้ความช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมเมื่อมีโอกาส โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ระดับที่ 1 เป็นมิตรกับผู้อื่น ระดับที่ 2 ปรับตัวและยืดหยุ่นระดับที่ 3 อาสาช่วยเหลือ

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกรักนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

2.1 หลักการของหลักสูตรวรรณกรรมฉบับนี้จัดเป็นหลักสูตรเสริม (Enriched Curriculum) ที่สามารถนำไปเสริมหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และสามารถนำไปเสริมหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม ที่มุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ที่มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ใคร่ครวญสะท้อนคิดภายในตัวบุคคล จนเกิดการเปลี่ยนแปลงมุมมองความคิดภายในจิตใจของนักเรียน โดยออกแบบกระบวนการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับขั้น การเรียนรู้ระดับพื้นฐาน (Surface) การเรียนรู้ระดับลึก (Deep) และการเรียนรู้ระดับเชื่อมโยง (Transfer) ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงประจักษ์เพื่อความรู้ (Visible Learning for Literacy) แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีในการพัฒนาหลักสูตร

2.2 เป้าหมายของหลักสูตร คือ เพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ตามความสนใจของนักเรียน โดยครูให้นักเรียนแต่ละคนเลือกวรรณกรรมที่สนใจ 1 เรื่อง แล้วลงคะแนนเสียง โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นความรู้สึก โน้มน้าวหรือโต้แย้งเพื่อให้นักเรียนคนอื่น ๆ ได้คิดทบทวนอีกครั้ง

ขั้นที่ 2 การเรียนรู้วรรณกรรมประยุกต์แนวคิดวัฏจักรวรรณกรรม

2.1 แบ่งกลุ่มนักเรียนเรียนออกเป็นกลุ่มละ 6 - 7 คน กำหนดบทบาทของนักเรียนในแต่ละกลุ่มเป็น 3 บทบาท ได้แก่ ผู้สรุปเรื่อง ผู้วิเคราะห์ และผู้เชื่อมโยง

2.2 ให้นักเรียนศึกษาวรรณกรรมตามที่กำหนด ครูแบ่งเนื้อหาเป็นตอน ๆ เพื่อให้นักเรียนได้รับบทบาทหมุนเวียนกันไปจนทุกบทบาท เมื่อนักเรียนได้รับบทบาทใดก็จะต้องทำใบงานตามบทบาทที่ได้รับ

ขั้นที่ 3 การเชื่อมโยงความรู้ที่ได้เพื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่

3.1 ครูสร้างบรรยากาศห้องเรียนให้ผ่อนคลายเพื่อให้นักเรียนสงบนิ่ง

3.2 ให้นักเรียนลองสมมติตัวเองเข้าไปอยู่ในเรื่องราวของวรรณกรรมหรือคิดถึงละครที่ชื่นชอบในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ให้นักเรียนฟังคำถามจากครูแล้วเขียนคำตอบลงในกระดาษเปล่า

3.3 ให้นักเรียนพลิกกระดาษอีกด้าน ฟังคำถามจากครูอีกครั้งแล้วเขียนคำตอบลงไป โดยคำถามจะเน้นการเชื่อมโยงและประยุกต์จากประสบการณ์เดิมไปสู่ประสบการณ์ใหม่ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงความคิดและการมีแนวโน้มพฤติกรรมที่ดีขึ้น

3.4 ให้นักเรียนนำเสนอผลงานภายในกลุ่ม โดยให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลม นำเสนอสิ่งที่ตนเองเขียนทีละคนจนครบทุกคน แล้วให้นักเรียนร่วมกันบันทึกสรุปการสนทนากลุ่ม

3.5 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 2 - 3 คน แล้วสนทนาอย่างอิสระเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ทำไป

ขั้นที่ 4 การสะท้อนคิด ให้นักเรียนแต่ละคนเขียนบันทึกการเรียนรู้เพื่อสะท้อนคิดสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาวรรณกรรม ผ่านแอปพลิเคชันกูเกิลฟอร์ม (Google Form)

2.4 การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ แบ่งหน่วยการเรียนรู้ออกเป็น 4 หน่วยตามประเภทของวรรณกรรมที่เรียงลำดับการศึกษาจากง่ายไปยาก ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ภาพยนตร์ เป็นวรรณกรรมใช้สื่อประสมทั้งภาพ แสง และเสียง ภาษาเป็นภาษาสนทนาที่เข้าใจง่าย ได้แก่ ภาพยนตร์เรื่อง Charlotte's Web : แมงมุมเพื่อนรัก ภาพยนตร์เรื่อง Inside Out : มหัศจรรย์อารมณ์อลเวง และภาพยนตร์เรื่อง Wonder: ชีวิตมหัศจรรย์วันเดอร์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องสั้น เป็นวรรณกรรมขนาดสั้น มีตัวละครน้อยและมีโครงเรื่องไม่ซับซ้อนเล็กน้อย ได้แก่ ชุดเรื่องสั้นเรื่องครอบครัวกลางถนน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 นวนิยาย เป็นวรรณกรรมขนาดยาว ตัวละครมากขึ้น และมีโครงเรื่องซับซ้อนมากขึ้น แต่ใช้ระดับภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย ได้แก่ นวนิยายเรื่องอ้อก็รักฉัน และชีวิตมหัศจรรย์ของเรา และนวนิยายเรื่องเวลาในขวดแก้ว

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 กวีนิพนธ์ เป็นวรรณกรรมที่มีการเลือกสรรคำ ต้องอาศัยการแปลความ ตีความ และตีวิเคราะห์ที่ซับซ้อนมากขึ้น ได้แก่ กวีนิพนธ์เรื่องหัวใจห้องที่ห้า และกวีนิพนธ์เรื่องม่านบังฟ้า

ทั้งนี้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ครูใช้สื่อการเรียนรู้ คือ วรรณกรรมที่เสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนจำนวน 8 เรื่อง สื่อนำเสนอประกอบการสอน (Power Point) ใบงานวัฏจักรวรรณกรรม บันทึกการสนทนากลุ่ม และบันทึกการเรียนรู้รายบุคคลโดยใช้กูเกิ้ลฟอรม์

2.5 การประเมินผลการเรียนรู้

2.5.1 การประเมินเพื่อพัฒนา (Formative assessment) ประเมินเพื่อพัฒนาการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนหลังจบหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วย ตั้งแต่หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 – 3 โดยใช้แบบประเมินการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน (BARS) โดยให้นักเรียนประเมินตนเอง ผู้วิจัยและครูผู้ร่วมวิจัยสังเกตพฤติกรรมนักเรียน ประกอบกับการตรวจผลงานของนักเรียน

2.5.2 การประเมินเพื่อสรุป (Summative assessment) ประเมินเพื่อเปรียบเทียบการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน โดยใช้แบบประเมินการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน (BARS) โดยให้นักเรียนประเมินตนเอง ผู้วิจัยและครูผู้ร่วมวิจัยสังเกตพฤติกรรมนักเรียน ในขั้นการเตรียมความพร้อม (ก่อนเรียน) เปรียบเทียบกับหลังจบหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 (หลังเรียน)

3. ผลการประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเชิงปริมาณ โดยวิเคราะห์คะแนนพัฒนาการการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า หลังจากทีกลุ่มตัวอย่างได้เรียนตามหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีคะแนนเฉลี่ยการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนจากการวัดซ้ำอย่างน้อย 2 ช่วงระยะเวลาแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 132.132$, $df = 2.245$, 56.134 , $p = .000$) ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำของการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ระหว่างสมาชิก	1832.608	25	73.304	
ภายในสมาชิก	3167.636	27.245	116.264	
ครั้งที่ประเมิน	2663.659	2.245	1186.289	132.132*
ความคลาดเคลื่อน	503.977	56.134	8.978	
รวม	5000.244	52.245		

* $p\text{-value} \leq .05$

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของกลุ่มตัวอย่างหลังการทดลองในการประเมินครั้งที่ 1, 2, 3, 4 และ 5 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายคู่ของการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คะแนนเฉลี่ย รายคู่	ประเมินครั้งที่ 1 ($M = 23.513$)	ประเมินครั้งที่ 2 ($M = 27.256$)	ประเมินครั้งที่ 3 ($M = 29.448$)	ประเมินครั้งที่ 4 ($M = 31.922$)	ประเมินครั้งที่ 5 ($M = 37.000$)
ประเมินครั้งที่ 1	-	3.743*	5.935*	8.408*	13.486*
ประเมินครั้งที่ 2	-	-	2.192*	4.666*	9.743*
ประเมินครั้งที่ 3	-	-	-	2.473*	7.551*
ประเมินครั้งที่ 4	-	-	-	-	5.078*
ประเมินครั้งที่ 5	-	-	-	-	-

* $p\text{-value} \leq .05$

จากผลการวิเคราะห์พัฒนาการของคะแนนเฉลี่ยการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ว่า นักเรียนหลังผ่านการเรียนหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีพัฒนาการที่สูงขึ้นตามลำดับระยะเวลาของการทดสอบ โดยในการประเมินครั้งที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.513 ($S.D. = 5.214$) การประเมินครั้งที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 27.256 ($S.D. = 4.641$) การประเมินครั้งที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 29.448 ($S.D. = 4.375$) การประเมินครั้งที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 31.922 ($S.D. = 3.792$) และการประเมินครั้งที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 37.000 ($S.D. = 3.346$)

นอกจากนี้ ผลการประเมินเชิงคุณภาพ พบว่า การเข้าใจความรู้สึกและการแสดงออกของผู้อื่นนั้น นักเรียนสามารถบอกจุดเด่น และจุดด้อยของตนเองให้กับผู้อื่นได้ สามารถอธิบาย

ความคิด ความรู้สึก จากการสังเกตสีหน้า และท่าทางของผู้คนที่กำลังปฏิสัมพันธ์ด้วยการสังเกตสีหน้า และท่าทาง ของตัวละคร สามารถแปลความหมายจากการสังเกตสีหน้า ท่าทาง และพฤติกรรมการแสดงออกว่าผู้อื่นมีความคิดอย่างไร นักเรียนสามารถบอกได้ว่าในแต่ละสถานการณ์จะทำให้แต่ละบุคคลแสดงพฤติกรรม ลักษณะนิสัยออกมาแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล และสามารถบอกได้ว่าพฤติกรรมนั้นมีความเหมาะสมกับกาลเทศะและสถานการณ์หรือไม่ มีความพยายามหาเหตุผลต่าง ๆ

ที่อาจจะเป็นสาเหตุทำให้คนนั้นแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมา และระบุเหตุผลได้ถูกต้อง นักเรียนยินดีทำความรู้จักสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือคนที่เพิ่งรู้จักกันมากขึ้น ทำกิจกรรมต่างร่วมกับผู้อื่นได้ โดยไม่แบ่งแยกกลุ่มเขากลุ่มเรา แสดงท่าทีและพูดอย่างสุภาพ มีกาลเทศะ ปฏิบัติตัวต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ ชื่นชมผู้อื่นเมื่อทำความดีหรือประสบความสำเร็จ ระวังอารมณ์ได้ดีเมื่อเจอสถานการณ์ต่าง ๆ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้เหมาะสมกับสถานการณ์ นอกจากนี้ นักเรียนแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่น อาสาทำงานในส่วนที่เชื่อว่าตนเองสามารถทำได้ และให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

ผลการสัมภาษณ์ความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร ด้านผู้สอน มีเทคนิคการสอนที่ทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกเบื่อ สอนสนุก เข้าใจง่าย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามในสิ่งที่ไม่เข้าใจ มีการฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักการสังเกต การคิด การจับใจความการตีความ และเชื่อมโยงสถานการณ์ต่าง ๆ มีการปรับเนื้อหาเข้ากับยุคสมัย ปรับเปลี่ยนตามความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่ได้จากการเรียนไปปรับปรุงตนเอง และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เวลาที่มีความเหมาะสมที่จัดกิจกรรมในวันหยุด ซึ่งเป็นการใช้เวลาว่างที่คุ้มค่า แต่บางครั้งกิจกรรมการอ่านใช้เวลาานาน และนักเรียนมีความสามารถแตกต่างกัน ทำให้ผู้เรียนที่ใช้เวลาเรียนรู้น้อยกว่าต้องรอนาน

อภิปรายผล

1. การศึกษาคุณลักษณะการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แม้ว่าผลจากการจากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจะสรุปคุณลักษณะการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นได้เป็น 3 คุณลักษณะเช่นเดียวกัน แต่ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญช่วยให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดนิยามคุณลักษณะรวมทั้งระบุพฤติกรรมบ่งชี้และพฤติกรรมสำคัญที่แสดงออกถึงการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ชัดเจนขึ้น กล่าวคือ การเข้าใจความรู้สึกและการแสดงออกของผู้อื่น การจะมีความเข้าใจความรู้สึกและการแสดงออกของผู้อื่นได้นั้นจำเป็นต้องเข้าใจตนเอง รู้จักตนเอง รู้ความคิดและอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง จึงจะนำไปสู่การเข้าใจผู้อื่นและการแสดงออกที่เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ สุริยะไชย ที่ศึกษาความสัมพันธ์การเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นเปรียบเทียบกับภาระหน้าที่

ตนเอง พบว่า การเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตระหนักรู้ในตนเอง การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นนามธรรม พฤติกรรมบ่งชี้คือการพยายามหาเหตุผลต่าง ๆ ที่อาจจะเป็นสาเหตุทำให้คนนั้นแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมาได้ถูกต้องและยุติธรรม ไม่ใช่ความรู้สึกส่วนตัวในการตัดสินผู้อื่นว่าเป็นคนอย่างไร โดยมีพื้นฐานของการเข้าใจธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมในชีวิตที่แตกต่างกัน จึงทำให้นักเรียนในวัยนี้มีระดับการเอาใจเขามาใส่ใจเราแตกต่างกัน การสนองตอบอย่างเหมาะสม เป็นการปรับตัวได้ง่าย รู้จักคิดยืดหยุ่น ซึ่งวัยรุ่นมักจะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง (ทักษิณี สุริยะไชย, 2554) เมื่อพบเจอสถานการณ์ที่แตกต่างไปจากความคาดหวังจะส่งผลให้นักเรียนวัยนี้แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม พฤติกรรมบ่งชี้ของการสนองตอบอย่างเหมาะสมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจึงระบุถึงการระงับอารมณ์ได้ดี และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้เหมาะสมกับสถานการณ์ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540)

ผลการพัฒนาแบบประเมินการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รูปแบบของแบบประเมินการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นแบบประเมินที่ใช้พฤติกรรมกำหนดระดับ ซึ่งจะให้เห็นภาพรวมของพฤติกรรมในทุกระดับ มีความชัดเจนในการแปลความหมายของพฤติกรรมในระดับต่าง ๆ สอดคล้องกับ รัชนิวรรณ วณิชยณอม ที่กล่าวว่าการประเมินโดยใช้พฤติกรรมกำหนดระดับจะทำให้เห็นภาพรวมของพฤติกรรมทุกระดับ มีความตรงไปตรงมา โดยนักเรียนกลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นต่อแบบประเมินว่า แม้ว่าแบบประเมินมีหลายข้อ แต่รูปแบบสั้น กระชับ เข้าใจง่าย นอกจากนี้ ครูผู้ร่วมวิจัยก็มีความคิดเห็นในทำนองเดียวกัน (รัชนิวรรณ วณิชยณอม, 2548)

2. การพัฒนาหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ความสามารถของนักเรียนจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งกิจกรรมวัฏจักรวรรณกรรมเป็นกิจกรรมกลุ่มในการเรียนรู้วรรณกรรมที่แบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนช่วยเหลือกัน โดยใช้พลังความคิดของกลุ่มในการร่วมกันเรียนรู้ จากง่ายไปยากตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงประจักษ์เพื่อความฉลาดรู้ ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ระดับลึก พัฒนาไปสู่ระดับเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตจริง ผู้วิจัยดำเนินการศึกษานำร่อง (Pilot Study) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้หลักสูตร แต่ก็ประสบปัญหาจึงได้กลับมาทบทวนและปรับปรุงแก้ไข โดยมีข้อค้นพบปัญหาด้านเวลา เนื่องจากการศึกษานำร่องครั้งแรกเป็นการออกแบบหลักสูตรในลักษณะหลักสูตรเสริมรายวิชาภาษาไทยเพิ่มเติม (วรรณกรรมปัจจุบัน) แต่ประสบปัญหาด้านเวลาในการจัดการเรียนการสอนที่ไม่เพียงพอ แม้ว่ารายวิชานี้จะมี 2 คาบต่อเนื่องกัน (100 นาที) แต่การดูภาพยนตร์หรืออ่านวรรณกรรมจะไม่สามารถทำให้เสร็จสิ้นภายใน 2 คาบ

นั้นได้ ในเบื้องต้นผู้วิจัยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) โดยให้ผู้เรียนอ่านหรือดูวรรณกรรมมาล่วงหน้าพบว่านักเรียนไม่ให้ความร่วมมือ แม้ว่าผู้วิจัยจะตัดทอนเนื้อหาให้สั้นลงแล้วก็ตาม ซึ่งปัญหานี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ค้นพบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่ำกว่าห้องเรียนแบบดั้งเดิมอย่างมีนัยสำคัญ (Chen, L. L., 2016) ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กิจกรรมบทบาทสมมติซึ่งไม่สอดคล้องกับความสนใจ วัย และบริบทอื่น ๆ ของผู้เรียน ผลการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการพบว่า ผู้เรียนให้เหตุผลว่าตนรู้สึกอาย และเป็นกิจกรรมของเด็ก ๆ และกลัวเพื่อนล้อ ซึ่งสอดคล้องกับข้อจำกัดของกิจกรรมบทบาทสมมติที่ระบุว่านักเรียนบางคนอาจไม่เต็มใจที่จะเข้าร่วมหรืออาจไม่ต้องการแสดงทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินกิจกรรมบทบาทสมมติ เพราะการขาดทักษะทางสังคมหรือไม่เต็มใจ การจัดเตรียมและกิจกรรมควรจัดในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่นักเรียนรู้สึกสบายใจ นอกจากนี้การที่นักเรียนอยู่ในช่วงวัยรุ่นจึงรู้สึกไม่สบายใจที่จะแสดงออกหน้าชั้นเรียนต่อหน้าเพื่อนที่ไม่สนิทกันมากนัก และผู้วิจัยไม่ใช่ครูประจำ นักเรียนจึงรู้สึกไม่คุ้นเคย รวมถึงผลกระทบจากสาเหตุอื่น ๆ ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่น่าสนใจว่า การใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอนอาจจะไม่ประสบความสำเร็จเสมอไปแม้ว่างานวิจัยมากมายยืนยันว่าการใช้บทบาทสมมติช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะทางสังคมได้ก็ตาม และเป็นประเด็นที่ควรทำการศึกษาและวิจัยต่อไป นอกจากนี้ ในการจัดกิจกรรมวัฏจักรวรรณกรรม ผู้เรียนขาดความมั่นใจและมีความรู้พื้นฐานไม่เพียงพอ จึงทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่ประสบผลสำเร็จ ทำให้ผู้วิจัยกลับไปทบทวนการออกแบบกิจกรรม และปรับลดบทบาทในกิจกรรมจาก 5 บทบาทเป็น 3 บทบาท ได้แก่ ผู้สรุป ผู้วิเคราะห์ และผู้เชื่อมโยง นอกจากนี้ได้ปรับการทำใบงานรายบุคคลให้เป็นการทำใบงานคู่ เพื่อกิจกรรมกลุ่มจะมีจำนวนนักเรียนกลุ่มละ 5 - 7 คน และเพื่อให้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้มีความเป็นไปได้ในบริบทของไทย สำหรับการเขียนบันทึกการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องการความเป็นส่วนตัว นักเรียนบางคนไม่ยอมให้เพื่อนอ่านบันทึกการเรียนรู้ของตน รู้สึกเบื่อที่กิจกรรมต้องเขียนหลายใบงาน ผู้วิจัยจึงใช้กูเกิลฟอรมพบว่านักเรียนมีสมาธิและเขียนบันทึกผ่านการสะท้อนคิดได้ละเอียด มากขึ้น

จากนั้น ผู้วิจัยนำผลจากการศึกษานำร่องครั้งที่ 1 ปรับปรุงหลักสูตรให้มีลักษณะเป็นหลักสูตรเสริมที่เป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกเวลาเรียน โดยจัดกิจกรรมในวันเสาร์ ผู้วิจัยยังยังคงใช้ทฤษฎีการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคมเป็นหลักเช่นเดิม แต่ในขั้นที่ 3 การเชื่อมโยงความรู้ที่ได้เพื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ มีการปรับปรุงโดยใช้วิธีการตั้งคำถามและสนทนากลุ่มแทน โดยเพิ่มเติมแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่ม การฝึกฟังอย่างลึกซึ้ง นำไปสู่ขั้นที่ 4 การสะท้อนคิด ซึ่งเป็นทบทวนการเรียนรู้และสะท้อนความคิดความรู้สึกของตนเองผ่านงานเขียน ผลการศึกษานำร่องครั้งที่ 2 พบว่า ผู้เรียนให้ความร่วมมือ

และกระตือรือร้นเป็นอย่างดี แม้ว่าจะมีนักเรียนที่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนอยู่บ้าง แต่การเขียนบันทึกการเรียนรู้รายบุคคลโดยใช้กูเกิลฟอร์มทำให้นักเรียนรู้สึกปลอดภัยและสะท้อนการเรียนรู้ได้ดีขึ้น การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรจากการศึกษานำร่อง 2 ครั้ง ทำการจัดกิจกรรมเรียนรู้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ภายใต้บริบทการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของประเทศไทย ที่สำคัญหลักสูตรนี้พัฒนาภายใต้ข้อจำกัดของนักเรียนไทยในปัจจุบัน จุดแข็งของหลักสูตรคือการวิจัยและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จนเชื่อได้ว่าเมื่อนักเรียนผ่านหลักสูตรนี้ไปจะมีการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสูงขึ้น

3. การศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรวรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่านักเรียนมีพัฒนาการการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นเพิ่มขึ้น ซึ่งอภิปรายได้ว่าการที่ผู้เรียนได้เลือกเรียนเนื้อหาที่ตนเองสนใจ รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายในการเรียนร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียนช่วยให้ผู้เรียนรับรู้แนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมาย การกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ เนื่องจากทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียน (Fisher, D. B. et al., 2016) และส่งอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ สำหรับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยมีความเหมาะสม เนื่องจากบทบาทของวรรณกรรมเป็นการจำลองประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ โดยเรียงเรียง และเล่าผ่านเรื่องราว ซึ่งอาจจะใกล้เคียงกับความจริงหรืออาจจะเป็นเรื่องสมมติ และเมื่อนักเรียนได้เรียนรู้วรรณกรรมโดยผ่านกระบวนการคิดก็จะได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ หากครูใช้ชุดคำถามการกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด จะช่วยให้ผู้เรียนได้นำประสบการณ์เดิมมาเทียบเคียง แล้วเชื่อมโยงข้อคิดไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยงานวิจัยของบลาสโกและโมรีโต (Blasco, P.G & Moreto, G., 2012) ที่ศึกษาผลของการใช้ภาพยนตร์เพื่อพัฒนาการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของคณาจารย์และนักศึกษาแพทย์ พบว่าการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับสภาพของมนุษย์ผ่านภาพยนตร์ สามารถเพิ่มศักยภาพการรักษาที่ลึกซึ้ง เนื่องจากการขยายประสบการณ์ให้กว้างขึ้น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ความสามารถของนักเรียนจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กิจกรรมวัฏจักรวรรณกรรมเป็นกิจกรรมกลุ่มในการเรียนรู้วรรณกรรมที่แบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนช่วยเหลือกัน สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีการพึ่งพากันในเชิงบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของโดแกน (Dogan, B., & Kaya-Tosun, D., 2020) ที่ประเมินทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมวัฏจักรวรรณกรรม พบว่า มีคะแนนทักษะทางสังคมในโรงเรียนสูงขึ้นกว่ากลุ่มที่จัดการเรียนรู้วรรณกรรมแบบปกติ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน การสะท้อนคิดโดยการสนทนากลุ่ม การฝึกฟังอย่างลึกซึ้ง ทำให้นักเรียน

มีความสามารถในการเข้าใจตนเองทั้งด้านความคิด ความรู้สึก พฤติกรรม โดยการเปลี่ยนกรอบความคิดจากประสบการณ์เดิมเพื่อสร้างความหมายให้กับประสบการณ์ใหม่ไปสู่กรอบความคิดที่กว้างและลุ่มลึกขึ้น (Taylor, E. W., 2009) ทำให้ผู้เรียนพัฒนาการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น การทบทวนการเรียนรู้และสะท้อนความคิดความรู้สึกของตนเองผ่านงานเขียนบันทึกการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่สูงขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ค้นพบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรวรรณกรรมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตร โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ผู้สอนควรศึกษาธรรมชาติของนักเรียนก่อนเลือกใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกของผู้อื่น เนื่องจากนักเรียนในแต่ละช่วงวัยมีลักษณะและพัฒนาการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และผู้สอนควรมีเวลาที่ยืดหยุ่นเพื่อให้นักเรียนที่มีระดับความสามารถแตกต่างกันได้ใช้เวลาเรียนรู้อย่างเต็มที่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงต้องใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นระยะเวลาพอสมควรจึงจะเกิดประสิทธิภาพการฝึกฟังอย่างลึกซึ้งและฝึกสนทนากลุ่มอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้พัฒนาไปสู่สุนทรียสนทนาได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การทำวิจัยเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นควรทำในทุกระดับการศึกษาโดยคำนึงถึงพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย เพื่อลดปัญหาความรุนแรงในสถานศึกษา รวมทั้งเสริมสร้างทักษะในอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กองบรรณาธิการ The Standard Team. (2561). เด็กรังแกกันไม่ใช่เรื่องเล็ก ย้อนดูสถิติพบไทยติดอันดับ 2 เด็กรังแกกันในโรงเรียน มีเหยื่อปีละ 6 แสนคน. เรียกใช้เมื่อ 31 มกราคม 2561 จาก <https://thestandard.co/bullying-at-school/>
- ทัศนีย์ สุริยะไชย. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างการตระหนักรู้ในตนเองกับการร่วมรู้สึกในวัยรุ่น. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรพรรณ รัดนไชย. (2555). สภาพ ปัญหาและการนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน วรรณคดีและวรรณกรรม ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มนตรี อินตา. (2562). SOFT SKILLS: ทักษะที่จำเป็นสู่ความเป็นมืออาชีพของครูยุคใหม่. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 20(1), 153-167.
- รัชนิวรรณ วณิชยณอม. (2548). การปรับใช้สมรรถนะในการบริหารทรัพยากรมนุษย์. วารสารข้าราชการ, 50(2), 10-24.
- รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2549). สุนทรียรสแห่งวรรณคดี. กรุงเทพมหานคร: ณ เพชร สำนักพิมพ์.
- วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา. (2555). สุขวิทยาจิต. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2540). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (เล่ม 2) วัยรุ่น-วัยสูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). แนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรงในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2557). ปลุกการสอนให้มีชีวิตสู่ห้องเรียนในศตวรรษใหม่. ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ “อภิวัดการเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย”. สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.
- สิทธา พินิจภูวดล และนิตยา กาญจนวรรณ. (2520). ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: ดวงกมล.
- สุภาพร เทพยสุวรรณ. (2651). ทำยังไงจะรู้จักรู้ใจลูกวัยรุ่น. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2561 จาก <https://mgronline.com/qol/detail/9610000100087>.
- Blasco, P.G & Moreto, G. (2012). Teaching Empathy through Movies: Reaching Learners Affective Domain in Medical Education. Journal of Education and Learning, 1(1), 22-34.
- Chen, L. L. (2016). Impacts of flipped classroom in high school health education. Journal of Educational Technology Systems, 44(4), 411-420.
- Dogan, B., & Kaya-Tosun, D. (2020). An effective method in improving social skills: Literature circles. International. Journal of Educational Methodology, 6(1), 199-206.
- Eagleton, R. (2019). Literature: Why It Matters. Cambridge: Polity Press.
- Fisher, D. B. et al. (2016). Visible Learning for Literacy, Grades K-12: Implementing the Practices That Work Best to Accelerate Student Learning. California: Corwin Publishers.
- Hodges, G. C. (2010). Reasons for reading: why literature matters. Literacy, 44(2), 60 - 68.

- Perry, M. S. (2019). Literature for the Twenty-first Century: Developing Multimodality and Entrepreneurial Skills through Literature-Based Assessments. *Kritika Kultura*, 33(5), 428 - 454.
- Taylor, E. W. (2009). *Fostering transformative learning Transformative learning in practice*. San Francisco: Jossey-Bass.
- World Health Organization. (1997). *Life Skill Education for Children and Adolescents in Schools*. Switzerland: Programme on Mental Health.

ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง
จังหวัดชลบุรี*

THE EFFICIENCY OF RISK MANAGEMENT FOR HIGH-RISE BUILDING
CONSTRUCTION IN CHONBURI PROVINCE

สาวิทย์ หลาบมาลา

Sawit Labmala

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

นพดล บุรณนัฐ

Nopadol Burananut

วรเดช จันทรศร

Voradej Chandarason

สุนทร ผจญ

Suntorn Phajon

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: sawit.7775@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมือง การจัดการด้านข้อกฎหมาย การบริหารจัดการองค์กร การปฏิบัติการโครงการก่อสร้างอาคารสูง และประสิทธิภาพการบริหารจัดการความเสี่ยงของการก่อสร้างอาคารสูง 2) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมือง การจัดการด้านกฎหมาย การบริหารจัดการองค์กร การปฏิบัติการโครงการก่อสร้างอาคารสูง และประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง และ 3) แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง เป็นงานวิจัยแบบผสานวิธี ได้แก่ เชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงแรมและคอนโดมิเนียมในจังหวัดชลบุรี ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ใช้เทคนิค LISREL วิเคราะห์สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุดและสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเบี่ยงเบน และความโค้ง และเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จำนวน 9 คน

* Received 19 November 2020; Revised 15 March 2021; Accepted 22 March 2021

โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยความเสี่ยงของการก่อสร้างอาคารสูง ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจและการเมือง ด้านการจัดการด้านกฎหมาย ด้านการบริหารจัดการองค์กร ด้านการปฏิบัติการโครงการก่อสร้าง และด้านประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) อิทธิพลของปัจจัยความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูงคือ ด้านเศรษฐกิจและการเมืองมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการจัดการด้านกฎหมาย 0.72 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และ 3) แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง รูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ได้ค่าไคว - สแควร์ 40.50 ค่าองศาอิสระ 30 ค่าความน่าจะเป็น 0.034

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การบริหารความเสี่ยง, การก่อสร้างอาคารสูง

Abstract

The objectives of this article were to: 1) the level of Economics & Political Factor, Law Management, Organization Management, Construction Operations and Efficiency of Risk Management 2) the influence of Economics & Political Factor, Law Management, Organization Management, Construction Operations, and Efficiency of Risk Management for the High- Rise Building Construction and 3) guidelines to enhance the efficiency of risk management for the high-rise building construction. This was integrated research methods both quantitative and questionnaires. The sample group such as condominium executives in Chonburi Province, sampling on the topographic basis using LISREL technique to analyze the frequency, percentage, mean, minimum and maximum statistics, standard deviation, skew, and kurtosis. And qualitative In-depth interviews and random approach were used by key informants such as: executive from government and private sectors of 9 persons. By analyzing the content and summarizing. The research was found that: 1. the level of risk factors for high-risk building construction are economic and political aspects, Legal management, Organization management, Construction project operations, and efficiency in risk management in high risk building construction. Overall at the high level. 2. The influence of risk factors for high risk building construction is the economic and political aspects were directly related to the management of the law 0.72. Static significance 0.01. And 3. guidelines to enhance the efficiency of risk management for the high-rise building construction. The model is consistent with the empirical

data. Statistical significance of 0.01 was: χ^2 - square 40.50, degrees of freedom 30, Probability 0.034.

Keywords: Efficiency, Risk Management, High-Rise Building Construction

บทนำ

การก่อสร้างอาคารสูงในอดีตจนถึงปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและมีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นและการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการก่อสร้าง โดยเฉพาะในเอเชียและตะวันออกกลาง ซึ่งมีอาคารสูงถึงสูงพิเศษจำนวนมาก ความสูงของอาคารที่สูงที่สุดในปัจจุบันคือ หนึ่งไมล์ หรือ 1.6 กิโลเมตร (Construction Management, 2019) ธุรกิจก่อสร้างอาคารสูง โดยเฉพาะอาคารชุดที่อยู่อาศัย อาคารสำนักงาน อาคารคอนโดมิเนียม อพาร์ทเมนต์ และโรงแรม ปัจจุบันมีการเติบโตของธุรกิจสูงทำให้ผู้ประกอบการเพิ่มขึ้นจำนวนมากส่งผลให้เกิดการแข่งขันในการประมูลราคาและมีแนวโน้มจะเพิ่มความเสี่ยงมากยิ่งขึ้นในอนาคตในขณะเดียวกันกำไรจากการดำเนินงานลดลง และแต่ละโครงการมักจะประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การ เช่น การขาดแคลนแรงงานในฤดูกาลทำนา การปรับค่าแรงขั้นต่ำของรัฐบาล ตลอดจนราคาน้ำมันที่สูงขึ้นและวัสดุก่อสร้างมีราคาสูงขึ้นตามสิ่งเหล่านี้เป็นตัวแปรของต้นทุน ซึ่งแต่ละปัญหาทำให้เกิดผลกระทบต่อโครงการก่อสร้างจำนวนมาก ทั้งในด้านต้นทุนที่เพิ่มขึ้น และระยะเวลาการก่อสร้างไม่แล้วเสร็จตามสัญญาจ้าง ขาดความน่าเชื่อถือ ทำให้ผู้ประกอบการก่อสร้างต้องเสียค่าปรับต่อเจ้าของโครงการเป็นจำนวนมาก บางรายต้องประสบกับสภาพปัญหาสถานะการขาดทุนหรือล้มละลาย ดังนั้น การดำเนินธุรกิจ在这种情况下ที่มีการแข่งขันสูงของธุรกิจก่อสร้างเช่นนี้ จำเป็นต้องมีการวางแผนกลยุทธ์ที่สามารถควบคุมได้คือ การบริหารความเสี่ยงให้เหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบริหารการก่อสร้างในประเทศไทยนั้นองค์กรหรือบริษัทโดยส่วนใหญ่มักจะใช้ผู้จัดการโครงการและทีมที่ปรึกษาเป็นชาวต่างประเทศ ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยมากจะเกิดปัญหาในเรื่องของการสื่อสารที่ไม่เข้าใจกัน ขาดการประสานงานที่ดีและผลเสียสำคัญที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ วิศวกรชาวไทยไม่มีพัฒนาการในเรื่องการบริหารการก่อสร้าง อย่างไรก็ตามการบริหารการก่อสร้างทั้งในเรื่องของการวางแผนโครงการและการบริหารทรัพยากรในโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ในประเทศไทยไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากปัจจัยหลายประการที่เกิดขึ้นในโครงการก่อสร้าง เช่น ปัญหาด้านการจัดการ ปัญหาด้านการเงิน ปัญหาจากการที่ผู้รับเหมาก่อสร้างในประเทศไทยขาดการตัดสินใจที่มีระบบ ขาดเทคโนโลยี และวิธีการก่อสร้างที่มีประสิทธิภาพและที่สำคัญที่สุดคือ ขาดการบริหารจัดการความเสี่ยง ซึ่งโครงการก่อสร้างในทุกพื้นที่มักประสบปัญหากับความเสี่ยง ความเสี่ยงจะมากในช่วงเริ่มต้นโครงการและค่อย ๆ ลดลงตามพัฒนาการของโครงการ เนื่องจากในช่วงต้นโครงการยังมีข้อมูลไม่มากพอ ทำให้การคาดการณ์

ต่าง ๆ มีโอกาสคลาดเคลื่อนสูง การบริหารความเสี่ยงจึงเป็นเรื่องสำคัญเป็นการควบคุมมิให้ปัญหาการบริหารโครงการเกิดขึ้นในระดับรุนแรงจนยากแก่การแก้ไข (บุญศิริ สุวรรณัง, 2559)

การบริหารจัดการความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง สิ่งสำคัญคือ ต้องมีระบบการบริหารจัดการและการควบคุมที่ดีและเป็นระบบ ผู้เชี่ยวชาญที่ควบคุมงานก่อสร้างจะต้องมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในสิ่งปลูกสร้างนั้น ๆ เพราะในการก่อสร้างที่มีความซับซ้อนและต้องใช้ความเข้าใจด้านเทคนิค การออกแบบการก่อสร้างและการบริหารจัดการรวมทั้งกระบวนการและขั้นตอนของเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ทรัพยากรมนุษย์ และอื่น ๆ เช่น ความคาดหวัง สัญญากับผู้ว่าจ้าง ตารางการทำงาน งบประมาณและแผนงานต่าง ๆ ทั้งนี้ผู้จัดการโครงการจำเป็นต้องมีความเข้าใจในแผนงานโครงการอย่างชัดเจน และแผนงานโครงการจะต้องเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน แต่จะต้องอยู่ในกรอบของการบรรลุวัตถุประสงค์ของการก่อสร้าง (เอกกมล เอี่ยมศรี, 2556) ดังนั้น การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) คือ การเตรียมตัวรับมือกับความเสี่ยงอย่างเป็นขั้นเป็นตอนเพื่อจุดมุ่งหมายในการลดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง การบริหารงานโครงการก่อสร้างให้บรรลุเป้าหมายและประสิทธิผลสำเร็จจำเป็นต้องมีการบริหารความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในทุกช่วงเวลาก่อนการก่อสร้าง ขณะทำการก่อสร้าง และภายหลังการก่อสร้างเสร็จ การจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพจะทำให้โครงการก่อสร้างอาคารสูงประสบความสำเร็จ โดยมีแนวทางในการบริหารความเสี่ยงคือ การรวบรวมข้อมูลเหตุการณ์ความเสี่ยง และโอกาสของความเสี่ยง (Risk Probability) ที่ได้อุบัติขึ้นแล้วขณะดำเนินงานก่อสร้าง รวมถึงข้อมูลจากการสอบถามเพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลเชิงประสบการณ์จัดการความเสี่ยงที่จะเกิดต่อไปในอนาคต การจัดการความเสี่ยงที่ได้ผลถือว่าประสบความสำเร็จในการวางแผนการทำงาน ดังนั้น ได้สรุปการบริหารความเสี่ยงมีขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน คือ 1) การระบุความเสี่ยง 2) การประเมินความเสี่ยง 3) การตอบสนองความเสี่ยง และ 4) การจัดทำเอกสารและการควบคุมความเสี่ยง (บุญศิริ สุวรรณัง, 2559)

จังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่หนึ่งของประเทศที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจรวดเร็วเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ การคมนาคมจากกรุงเทพมหานครไปยังจังหวัดชลบุรีใช้เวลาไม่มาก มีความสะดวก ปัจจุบันรัฐบาลมีโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ซึ่งครอบคลุมพื้นที่จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง ภายใต้แผนยุทธศาสตร์และนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งโครงการดังกล่าวจะส่งผลต่อการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดชลบุรีเป็นอย่างมากในอนาคต จังหวัดชลบุรีมีโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่มากมาย อาทิ โรงแรมระดับ 5 ดาว คอนโดมิเนียมราคาสูง รีสอร์ท และบ้านพักตากอากาศ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตการพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2561) ดังนั้น จังหวัดชลบุรีจึงเป็นสถานที่ที่นักลงทุนอสังหาริมทรัพย์ให้ความสนใจในการลงทุน รวมทั้งเป็นที่สนใจของผู้ประกอบกิจการรับเหมาก่อสร้างจำนวนมากทั้งบริษัทขนาดใหญ่ บริษัทขนาด

กลางในประเทศไทย และบริษัทร่วมทุนต่างประเทศ ซึ่งทำให้อัตราการแข่งขันในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ค่อนข้างสูง ผู้ประกอบการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์มีการนำเอาเทคโนโลยีการก่อสร้างแบบใหม่มาช่วยในการประหยัดเวลาและลดต้นทุนการก่อสร้าง เพื่อให้ธุรกิจสามารถแข่งขันได้ในตลาดอสังหาริมทรัพย์ (เกษตรสันต์ จันทรา และคณะ, 2555) และชลบุรียังเป็นเมืองศูนย์กลางท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงหลายแห่งตั้งอยู่ โดยมีเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศคือ เมืองพัทยา นอกจากนี้ด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแล้ว เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจสำคัญของภาคตะวันออกอย่างมาก ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ต้องการทราบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การจัดการกฎหมายอสังหาริมทรัพย์ การบริหารและประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงอยู่ในระดับใด มีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการบริหารความเสี่ยง และจะมีแนวทางแก้ไข และพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในอาคารสูงเป็นอย่างไร

ดังนั้น จากข้อมูลและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาในเรื่องประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง ในจังหวัดชลบุรี โดยมุ่งศึกษาวิจัยรูปแบบบริหารและปัจจัยที่ส่งผลต่อการประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในโครงการก่อสร้างอาคารสูง เพื่อการบริหารจัดการที่จะลดความเสี่ยงทุกด้าน และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารโครงการก่อสร้างอาคารสูง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การจัดการกฎหมายอสังหาริมทรัพย์ การปฏิบัติการโครงการก่อสร้าง และประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การจัดการกฎหมายอสังหาริมทรัพย์ การปฏิบัติการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง
3. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง เป็นการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ด้านประชากร (Population) คือ ผู้บริหารของโรงแรมและรีสอร์ท และผู้บริหารของผู้ประกอบการคอนโดมิเนียม จำนวน 519 บริษัท (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2561)

1.1.1 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) เป็นผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อศึกษาระดับ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การจัดการกฎหมายอสังหาริมทรัพย์ การปฏิบัติการโครงการ

ก่อสร้าง และประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง และศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง โดยเลือกตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่าง สัดส่วน จำนวน 300 คน โดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

1.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อแนวทางแก้ไขและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร และประธานสมาคม จำนวน 9 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นบริษัทที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับต้น ๆ และนายกสมาคมของแต่ละสาขางานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในงานที่รับผิดชอบ และข้อมูลที่ได้ครบถ้วนจากการสัมภาษณ์ตามจำนวนนี้ถือว่าเหมาะสมเพราะเป็นข้อมูลที่อิมตัว

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ จากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์บทความ ตำราที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง ความสัมพันธ์ กลไกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง โดยยึดกรอบแนวคิดการวิจัยคือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมือง (อินท์ชลิตา สุวรรณรังสีมา และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2560) ปัจจัยด้านการจัดการด้านข้อกฎหมาย (Trebs, 2020) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กร (ภาวิน ชินะโชติ และคณะ, 2562) และปัจจัยด้านการปฏิบัติการก่อสร้าง (Builk, 2020) และปัจจัยด้านประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง (เอกกมล เอี่ยมศรี, 2556) และทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ อินเทอร์เน็ต หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โดยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.50 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูลเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัย คือ นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) เท่ากับ 0.97 และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน และ 2) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง และ 3) ข้อเสนอแนะ และเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกจากคุณสมบัติผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง เป็นข้อคำถามสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน และ 2) ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง มี 5 ด้าน คือ 2.1) เศรษฐกิจและการเมือง 2.2) การจัดการด้านกฎหมายอสังหาริมทรัพย์ 2.3) การบริหารจัดการองค์กร 2.4) การปฏิบัติการโครงการก่อสร้าง และ 2.5) ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการ

ก่อสร้างอาคารสูง และ 3) แนวทางแก้ไขและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง และนำบทสนทนาที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อยืนยัน ผลที่ได้จากเชิงปริมาณ

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ สัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ **ระยะที่ 1** การศึกษาระดับ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การจัดการกฎหมาย อสังหาริมทรัพย์ การปฏิบัติการโครงการก่อสร้าง และประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง ใช้แบบสอบถาม **ระยะที่ 2** ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การจัดการกฎหมาย อสังหาริมทรัพย์ การปฏิบัติการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง ใช้แบบสอบถาม และ**ระยะที่ 3** การหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง ใช้แบบสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลที่ได้ทั้งในส่วน of เชิงคุณภาพและปริมาณ มาจัดหมวดหมู่จัดเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ เชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (SEM) ด้วยวิธีการ Maximum Likelihood ด้วยโปรแกรม LISREL การตรวจสอบการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้ โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุดและสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเบ้ และความโด่ง โดยสรุปค่า χ^2 / df , RMSEA, SRMR, GFI, AGFI, CFI ว่าค่าดัชนีเหล่านี้มีเกณฑ์ยอมรับได้ คือ โมเดลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีเมื่อค่า χ^2 / df น้อยกว่า 2.00 ($\chi^2 / df < 2.00$), ระดับดีเมื่อค่า RMSEA น้อยกว่า 0.05 (RMSEA < 0.05), ระดับดีเมื่อค่า SRMR น้อยกว่า 0.05 (SRMR < 0.05), ระดับดีเมื่อค่า GFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.95 (GFI ≥ 0.95), ระดับดีเมื่อค่า AGFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 (AGFI ≥ 0.90) และระดับดีเมื่อค่า CFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.95 (AGFI ≥ 0.95) และเชิงคุณภาพวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ๆ ด้าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผลการวิเคราะห์ ตลอดจนผลของการวิจัย นำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียงเป็นหมวดหมู่ แล้วบรรยายเนื้อหาตามความจริงที่ปรากฏขึ้นโดยต้องอ้างอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 50.33) มีอายุ 30 – 39 ปี (ร้อยละ 35.67) มีระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 72.33) ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานบริษัท ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ประเภทคอนโดมิเนียม (ร้อยละ 50.33) และมีอายุทำงาน 5 - 10 ปี (ร้อยละ 41.00)

1. ศักยภาพระดับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การจัดการกฎหมายอสังหาริมทรัพย์ การปฏิบัติการโครงการก่อสร้าง และประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง พบว่า

1.1 ด้านเศรษฐกิจและการเมือง ประกอบด้วย นโยบายรัฐด้านอสังหาริมทรัพย์ ปัจจัยด้านการตลาด และปัจจัยด้านต้นทุนการก่อสร้าง พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมืองสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ข้อมูลมีการกระจายอยู่ในระดับเหมาะสม โดยด้านนโยบายรัฐด้านอสังหาริมทรัพย์ มีค่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.18) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการตลาด ($\bar{X} = 4.69$, S.D.=0.22) และปัจจัยด้านต้นทุนการก่อสร้าง ($\bar{X} = 4.62$, S.D.=0.21) ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมืองมีความสำคัญอย่างมากต่อประสิทธิภาพการบริหารโครงการก่อสร้างอาคารสูงโดยเฉพาะถ้าเป็นอาคารชุดพักอาศัย ถ้าภาครัฐมีนโยบายด้านอสังหาริมทรัพย์ที่ชัดเจนและการจัดการด้านการตลาดที่ดีทำให้โครงการมีประสิทธิภาพย่อมส่งผลดีต่อโครงการ”

1.2 การจัดการด้านกฎหมาย ประกอบด้วย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ การจัดการสัญญาก่อสร้าง และการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า การจัดการด้านกฎหมายอสังหาริมทรัพย์ สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ข้อมูลมีการกระจายตัวอยู่ในระดับเหมาะสม โดยด้านการจัดการสัญญาก่อสร้าง มีค่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.16) รองลงมาคือ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.17) และด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.19) ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารโครงการจะต้องมีความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดีเช่น พรบ. ควบคุมอาคาร กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งนี้จะได้เข้าใจและสามารถบริหารจัดการด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ ย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงลงไปได้”

1.3 การบริหารจัดการองค์กร ประกอบด้วย โครงสร้างองค์กร ระบบสารสนเทศ และทรัพยากรบุคคล พบว่า การบริหารจัดการองค์กร สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ข้อมูลมีการกระจายตัวอยู่ในระดับเหมาะสม โดยทรัพยากรบุคคล มีค่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D.= 0.17) รองลงมาคือ ด้านโครงสร้างองค์กร ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.18) และด้านระบบสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.18) ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“การจัดตั้งองค์กรหรือมอบหมายบุคคลให้เข้ามาดูแลจะต้องแต่งตั้งคนที่มีความรู้ความสามารถประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญในงานนั้นๆเข้ามารับผิดชอบและดูแลโครงการจึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารของโครงการก่อสร้าง”

1.4 การปฏิบัติการโครงการก่อสร้างอาคารสูง ประกอบด้วย การบริหารการก่อสร้าง เทคโนโลยีการก่อสร้าง และความปลอดภัย พบว่า การปฏิบัติการโครงการก่อสร้าง สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ข้อมูลมีการกระจายตัวอยู่ในระดับเหมาะสม โดยด้านความปลอดภัย มีค่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.17) รองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยีก่อสร้าง ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.18) และด้านการบริหารการก่อสร้าง ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.17) ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“เห็นด้วยที่มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติการก่อสร้างอาคารสูงโดยการบริหารจัดการที่ดีย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารความเสี่ยงให้มีความปลอดภัยและลดความเสี่ยงลงได้”

1.5 ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง ประกอบด้วย คุณภาพการก่อสร้าง ประสิทธิภาพด้านเวลา และประสิทธิภาพด้านต้นทุน พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูงสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ข้อมูลมีการกระจายตัวอยู่ในระดับเหมาะสม โดยปัจจัยด้านคุณภาพการก่อสร้าง มีค่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.18) รองลงมาคือ ด้านเวลา ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.18) และด้านต้นทุน ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.20) ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“บริหารจัดการด้านคุณภาพ ด้านเวลา และด้านต้นทุน ไปพร้อมๆกันเพราะหากทำได้ย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูงอย่างสูงสุด”

2. การศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การจัดการกฎหมายอสังหาริมทรัพย์ การปฏิบัติการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง พบว่า ด้านเศรษฐกิจและการเมืองมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการจัดการด้านกฎหมาย 0.72 มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 คือ ตัวแปรแฝงภายนอกคือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมือง (EPFT) ส่งผลโดยตรงกับการจัดการด้านกฎหมาย (LAWM) การบริหารจัดการองค์กร (ORMA) และการปฏิบัติการโครงการก่อสร้างอาคารสูง (COOP) เท่ากับ 0.72, 0.41 และ 0.29

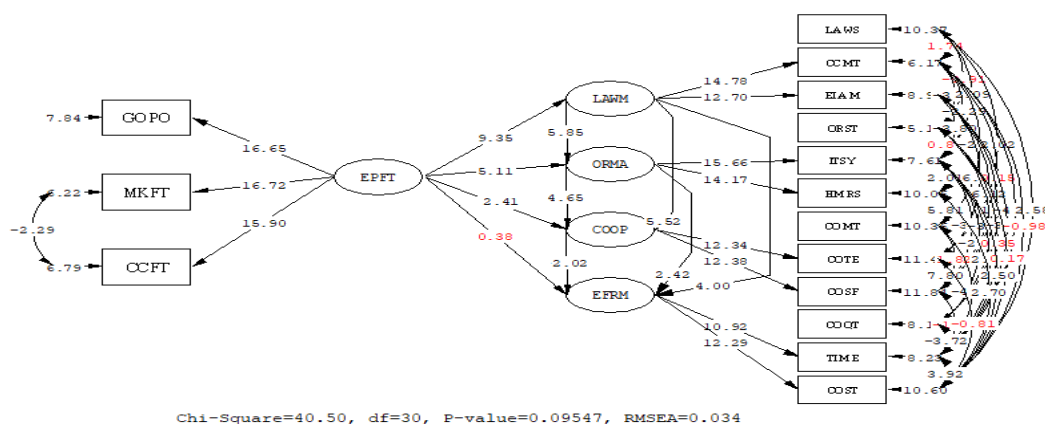

ตามลำดับ แต่ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมือง (EPFT) ไม่ส่งผลโดยตรงกับการปฏิบัติการโครงการก่อสร้างอาคารสูง (COOP) เท่ากับ 0.05

2.1 การจัดการด้านกฎหมาย (LAWM) ส่งผลโดยตรงกับประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง (EFRM) การปฏิบัติการโครงการก่อสร้างอาคารสูง (COOP) การบริหารจัดการองค์กร (ORMA) เท่ากับ 0.99, 0.57 และ 0.53 ตามลำดับ

2.2 การบริหารจัดการองค์กร (ORMA) ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง (EFRM) และ การปฏิบัติการโครงการก่อสร้างอาคารสูง (COOP) เท่ากับ 0.71, 0.62 ตามลำดับ

2.3 การปฏิบัติการโครงการก่อสร้างอาคารสูง (COOP) ส่งผลโดยตรงกับประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง (EFRM) เท่ากับ 0.72 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 เส้นทางอิทธิพลจากแบบจำลองโครงสร้าง

3. การศึกษาแนวทางแก้ไขและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง พบว่า แบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบ ได้แก่ ค่าไคร์ - สแควร์ มีค่าเท่ากับ 40.50 องศาอิสระเท่ากับ 30 ค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.034 คือ ค่าไคร์ - สแควร์ แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่ายอมรับสมมติฐานหลักที่ว่า แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กล่าวคือ มีค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.96 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 และค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.006 ซึ่งเข้าใกล้ศูนย์ เมื่อพิจารณาการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของมาตรวัด แต่ละตัวแปรแฝงพบว่ามาตรวัดทุกตัวสามารถวัดตัว

แปรแฝงได้ดี และมีความเชื่อถือได้สูง และพบว่าตัวแปรแฝงทุกตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบไม่ต่ำกว่า 0.50 แสดงว่า มาตรการวัดมีความเชื่อถือได้ สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์สมการโครงสร้างได้

สำหรับเส้นทางความสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง พบว่า ด้านเศรษฐกิจ และการเมือง (EPFT) มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการจัดการด้านกฎหมาย (LAWM) มากที่สุด เท่ากับ 0.72 ด้านการจัดการด้านกฎหมาย (LAWM) ส่งผลทางตรงกับประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง (EFRM) มากที่สุดเท่ากับ 0.99 ด้านการบริหารจัดการองค์กร (ORMA) ส่งผลทางตรงกับประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง (EFRM) มากที่สุดเท่ากับ 0.71 และส่งผลทางตรงกับการปฏิบัติการโครงการก่อสร้างอาคารสูง (COOP) เท่ากับ 0.62 และส่งผลทางอ้อมกับประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง (EFRM) เท่ากับ 0.25 ด้านการปฏิบัติการโครงการก่อสร้างอาคารสูง (COOP) ส่งผลทางตรงกับประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง (EFRM) เท่ากับ 0.72

เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ระหว่าง 0.72 – 0.98 โดยตัวแปรทุกคู่เป็นความสัมพันธ์แบบมีทิศทางเดียวกัน คือ มีค่าความสัมพันธ์เป็นบวก โดยตัวแปรแฝงที่มีความสัมพันธ์กันสูงมาก ($r > 0.8$) ได้แก่ การปฏิบัติการโครงการก่อสร้างอาคารสูง (COOP) กับประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง (EFRM) มีค่าเท่ากับ 0.98 รองลงมาคือ การจัดการด้านกฎหมาย (LAWM) กับประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง (EFRM) มีค่าเท่ากับ 0.94 การบริหารจัดการองค์กร (ORMA) กับปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมือง (EPFT) มีค่าเท่ากับ 0.87 การจัดการด้านกฎหมาย (LAWM) กับการปฏิบัติการโครงการก่อสร้างอาคารสูง (COOP) และการบริหารจัดการองค์กร (ORMA) กับการปฏิบัติการโครงการก่อสร้างอาคารสูง (COOP) มีค่าเท่ากับ 0.92 เท่ากัน การบริหารจัดการองค์กร (ORMA) กับประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง (EFRM) มีค่าเท่ากับ 0.88 การจัดการด้านกฎหมาย (LAWM) กับการบริหารจัดการองค์กร (ORMA) มีค่าเท่ากับ 0.82 การปฏิบัติการโครงการก่อสร้างอาคารสูง (COOP) กับปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมือง (EPFT) มีค่าเท่ากับ 0.81 บริหารจัดการองค์กร (ORMA) กับปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมือง (EPFT) มีค่าเท่ากับ 0.79 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมือง (EPFT) กับประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง (EFRM) มีค่าเท่ากับ 0.78 และการจัดการด้านกฎหมาย (LAWM) กับปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมือง (EPFT) มีค่าเท่ากับ 0.72 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาระดับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การจัดการกฎหมายอสังหาริมทรัพย์ การปฏิบัติการโครงการก่อสร้าง และประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง กล่าวได้ว่า ด้านปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมือง นโยบายรัฐด้านอสังหาริมทรัพย์ ปัจจัยด้านการตลาด ปัจจัยด้าน

ต้นทุนการก่อสร้างมีความสำคัญกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเห็นได้จากปัจจัยด้านการตลาดมีค่าระดับสูง ซึ่งเห็นด้วยกับ อินท์ชลิตา สุวรรณรังสีมา และวิโรจน์ เจริญลักษณ์ กล่าวว่า โอกาสจากสภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ ปัจจัยด้านการเมืองการปกครองและปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้รับมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจภาคอสังหาริมทรัพย์จากรัฐบาล ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม สังคมไทยในปัจจุบันค่อนข้างเป็นระบบที่เกื้อกูลกันเอื้อเพื่อ ช่วยเหลือกัน ปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีระบบการผลิตที่ทันสมัยมากขึ้น ง่ายต่อการทำงานมากขึ้น อุปสรรคด้านการเมืองการปกครองเกิดจากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลแบบผสมผสานพรรค ส่งผลให้ต้นทุนอ่อนไหวกับปัจจัยทางการเมือง ผู้ประกอบการมีจุดแข็งด้านปัจจัยทางการตลาดคือ การกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่ชัดเจน ปัจจัยทางด้านเทคนิค มีความชำนาญทางวิศวกรรมสูง และปัจจัยทางการเงิน การวิเคราะห์ต้นทุนทางการเงินและการมี การวางแผนการเบิกจ่ายเงินอย่างเป็นระบบ (อินท์ชลิตา สุวรรณรังสีมา และวิโรจน์ เจริญลักษณ์, 2560) ด้านการจัดการด้านกฎหมาย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ การจัดการสัญญาก่อสร้าง มีความสำคัญกับการจัดการด้านกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญ การจัดการสัญญาก่อสร้างมีค่าระดับสูง ซึ่งเห็นคล้อยกับภูมิชาย พันธุ์ไพโรจน์ กล่าวว่า อาคารในปัจจุบันมีการต่อเติมพื้นที่ใช้สอยหรือสร้างใหม่จนเต็มหรือเกือบเต็มพื้นที่ดัดแปลง และกระทำโดยการละเมิดกฎหมายควบคุมอาคาร โดยเฉพาะระยะระหว่างอาคารที่ไม่มีพื้นที่เพียงพอ เช่น ระยะที่ว่างด้านหลังอาคารของบ้านแถว ไม่มีการเว้นระยะสำหรับทางหนีไฟ การระบายอากาศในอาคารพักอาศัยไม่ดี เนื่องจากไม่มีการเว้นระยะที่ว่าง ไม่มีการควบคุมการต่อเติมหรือการรื้อสร้างอาคารใหม่ รูปแบบโครงการที่เกิดขึ้นจึงเป็นการขยายตัวของอาคารที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานของกฎหมายอาคารและพระราชบัญญัติการผังเมือง (ภูมิชาย พันธุ์ไพโรจน์, 2561) ด้านการบริหารจัดการองค์กร โครงสร้างองค์กร ระบบสารสนเทศ ทรัพยากรบุคคลมีความสำคัญกับการบริหารจัดการองค์กรอย่างมีนัยสำคัญซึ่งเห็นได้จากด้านทรัพยากรบุคคลมีค่าระดับสูง ซึ่งเห็นคล้อยกับภาวิน ชินะโชตและคณะ กล่าวว่า ระบบสารสนเทศทางด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นข้อมูลที่ได้จากการประมวลผลจากข้อมูลในงานทรัพยากรมนุษย์ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเกี่ยวกับงานด้านทรัพยากรมนุษย์และสามารถแปลผลสิ่งที่ต้องการรู้ออกมาได้ ซึ่งระบบสารสนเทศการจัดการทรัพยากรมนุษย์จะเป็นระบบที่ใช้ในการจัดเก็บ วิเคราะห์ เรียกใช้ และการแจกจ่ายข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร เพื่อใช้สนับสนุนการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (ภาวิน ชินะโชต และคณะ, 2562) ด้านการปฏิบัติการโครงการก่อสร้าง การบริหารการก่อสร้าง เทคโนโลยีการก่อสร้าง ความปลอดภัย มีความสำคัญกับการปฏิบัติการโครงการก่อสร้าง อย่างมีนัยสำคัญซึ่งเห็นได้จากการบริหารการก่อสร้างมีค่าระดับสูงสุด ซึ่งเห็นคล้อยกับแนวคิดของบริษัท แอปพลิแคต จำกัด (มหาชน) กล่าวว่า ผู้บริหารโครงการก่อสร้าง ควรเข้าใจลักษณะต่าง ๆ ของโครงการที่จะทำการบริหารโดยละเอียด ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นการทำความเข้าใจ

โครงการหรือศึกษาโครงการ ซึ่งต้องทำความเข้าใจทั้งในส่วนขอบเขตงาน เวลา งบประมาณ โดยเฉพาะสิ่งที่สำคัญคือ ระยะเวลางาน เพราะเป็นส่วนที่ควบคุมและบริหาร ได้ยาก หากเกิดการผิดพลาดก็จะกระทบถึงงานอื่น ๆ หรืองานทั้งหมดโดยรวม ดังนั้น ผู้ประกอบการต้องเข้าใจถึงวงจรอายุของโครงการ ได้แก่ 1) ช่วงกำหนดโครงการ 2) ช่วงการวางแผน และ 3) ช่วงการปฏิบัติโครงการ (บริษัท แอปพลิแคด จำกัด (มหาชน), 2562) ด้านประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง คุณภาพการก่อสร้าง ด้านเวลา ด้านต้นทุน มีความสำคัญกับประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง อย่างมีนัยสำคัญซึ่งเห็นได้จากด้านคุณภาพการก่อสร้างมีค่าระดับสูง ซึ่งเห็นคล้อยกับ เอกกมล เอี่ยมศรี กล่าวว่า ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง คือ การบริหารจัดการโครงการก่อสร้างที่มีขนาดใหญ่ ผู้บริหารหรือผู้ควบคุมต้องพิจารณาหลักการ ที่สำคัญองค์ประกอบพื้นฐานของการบริหารจัดการโครงการก่อสร้างที่มีความซับซ้อนและต้องใช้ความเข้าใจด้านเทคนิค การออกแบบการก่อสร้างและการบริหารจัดการ รวมทั้งกระบวนการ และขั้นตอนของเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ทรัพยากรมนุษย์ และอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะ ผู้จัดการโครงการต้องเลือกและการมอบหมายของทีมงาน โดยจะต้องคัดเลือกสมาชิกทีมงานที่ “ใช่” พร้อมกับ “ทักษะ” และ “ถูกเวลา” ในการทำงานที่มีความสำคัญ ๆ การที่สมาชิกในทีม มีความเข้าใจและสามารถบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงทีมพัฒนาและวิวัฒนาการที่เป็น พื้นฐาน จะทำให้โครงการบรรลุผลเร็วขึ้น (เอกกมล เอี่ยมศรี, 2556)

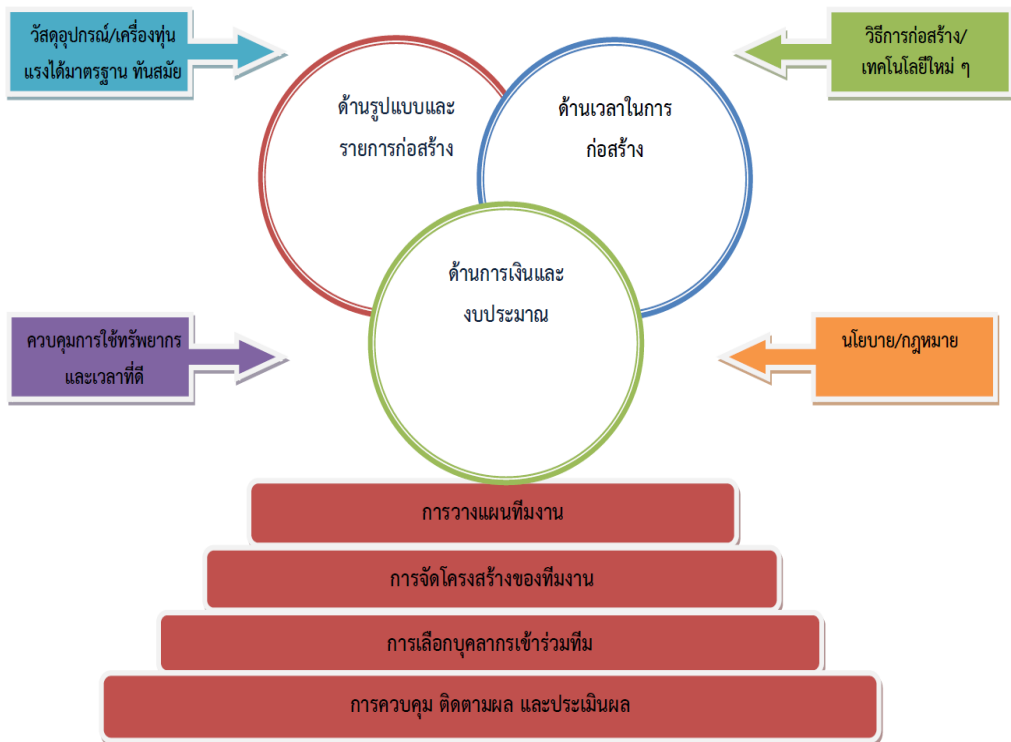
จากการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การจัดการกฎหมายอสังหาริมทรัพย์ การปฏิบัติการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง กล่าวว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมืองส่งผลต่อการจัดการด้านกฎหมายมากที่สุด รองลงมา ส่งผลทางตรงกับการบริหารจัดการองค์กร และการปฏิบัติการโครงการก่อสร้างอาคารสูง ไม่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง ด้านการจัดการ ด้านกฎหมาย ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง การบริหารจัดการองค์กร และการปฏิบัติการโครงการก่อสร้าง ด้านการบริหารจัดการองค์กร ส่งผลทางตรงกับประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง ส่งผลต่อการปฏิบัติการโครงการก่อสร้างอาคารสูง และการปฏิบัติการโครงการก่อสร้างอาคารสูง ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง ซึ่งเห็นคล้อยกับ บุญศิริ สุวรรณัง กล่าวว่า มีปัจจัยความเสี่ยง 10 ปัจจัย ที่มีโอกาสเกิดและส่งผลกระทบต่อเจตนาของโครงการ อย่างมากคือ ผู้รับเหมาขาดแคลนคนงาน ผลผลิตของคณงานต่ำ เอกสาร และการยื่นขอ อนุญาตกับทางราชการคนงานขาดทักษะในการทำงาน การเกิดความบกพร่องหรือขาดแรงงาน มีผล ทำให้การทำงานล่าช้า ระยะเวลาในการรอการอนุญาต การวางแผนจัดการงาน บุคคลที่ เห็นสัญญาและรายละเอียดในสัญญาข้อกำหนดและขอบเขตของสัญญาและการแบ่งหน้าที่ของ งานแต่ละส่วน (บุญศิริ สุวรรณัง, 2559)

จากการศึกษาแนวทางแก้ไขและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูง กล่าวได้ว่า จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้ค่าไคว์-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 40.50 องศาอิสระเท่ากับ 30 ค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.034 คือ ค่าไคว์-สแควร์ แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่าแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กล่าวคือ การบริหารงานก่อสร้างอาคารสูงจำเป็นต้องมีการวางแผนงานที่มีประสิทธิภาพทุกด้านตั้งแต่เริ่มต้นโครงการโดยเฉพาะด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีการควบคุมและประเมินผลงานอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง การบริหารงานก่อสร้างที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีการก่อสร้างมาใช้ เพื่อลดเวลา ลดต้นทุนและความปลอดภัยในการก่อสร้าง ซึ่งเห็นคล้อยกับ วิไลเลขา วิวัฒนวานิชกุล และวุฒิพงศ์ เมื่อน้อย กล่าวว่า การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนี้สามารถทำได้โดยการวางแผนจัดระบบการบริหารภายในโครงการใหม่ การที่บุคลากรในโครงการ รู้ขอบเขตด้านการเงินในส่วนงานที่ตนรับผิดชอบ ย่อมควบคุมงบประมาณ ได้ง่ายกว่าการไม่รู้เรื่องการเงินภายในโครงการก่อสร้างเลยการขาดบุคลากร ที่มีความรู้ด้านการบริหารการเงินเป็นปัญหาที่สามารถพบได้ในทุกโครงการ ดังนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ บุคลากรในโครงการก่อสร้างไม่ทราบ งบประมาณในการบริหารการเงินในส่วนงานของตนเอง ทำให้การบริหารการเงินนั้นไม่เป็นไปตามแผน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกิดจากความเข้าใจที่ไม่ตรงกันหรือขาดความชัดเจนในวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ เกี่ยวกับขอบเขต ค่าใช้จ่าย ระยะเวลา คุณภาพมาตรฐาน ข้อจำกัดด้านการเงิน (วิไลเลขา วิวัฒนวานิชกุล และวุฒิพงศ์ เมื่อน้อย, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากองค์ความรู้ใหม่สรุปได้ว่า การวางแผนที่ดีจึงต้องศึกษาถึงสภาพภายในองค์กร ได้แก่ โครงสร้างองค์กร ปริมาณและคุณภาพของบุคลากร กระบวนการทำงาน รวมถึงสภาพภายนอกองค์กร เช่น เหตุการณ์บ้านเมือง เศรษฐกิจ สภาพสังคม การพัฒนาเทคโนโลยี เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ จะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสามารถกำหนดกลยุทธ์การทำงานของทีมงานได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยระบุกิจกรรมที่จำเป็นต่อการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ กำหนดขอบเขตหน้าที่ ความรับผิดชอบของงาน รวมถึงการแบ่งหน้าที่ และประสานงานภายในอย่างมีประสิทธิภาพ และการควบคุมการปฏิบัติงาน เพื่อรวบรวมข้อมูลและติดตามความคืบหน้าของการทำงาน การติดตามผลงานเป็นระยะ ๆ จะช่วยปรับปรุง แก้ไขได้ทันท่วงที ส่งผลให้สามารถควบคุมต้นทุนการก่อสร้างและระยะเวลาในการก่อสร้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านการศึกษาระดับปัจจัย การปฏิบัติการโครงการก่อสร้างอาคารสูง ส่งผลโดยตรงกับประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง กล่าวคือ การบริหารการก่อสร้างที่มีประสิทธิภาพใช้เทคโนโลยีการก่อสร้าง และมีความปลอดภัย เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและลดความเสี่ยงด้านการศึกษาอิทธิพลของปัจจัย การบริหารจัดการโครงการก่อสร้างอาคารสูงที่มีประสิทธิภาพต้องมีการวางแผนงานที่มีประสิทธิภาพตั้งแต่เริ่มโครงการ เพื่อลดความเสี่ยงด้านคุณภาพการก่อสร้าง โครงการก่อสร้าง ไม่มีการปรับแก้ไขการก่อสร้างอันเนื่องมาจากคุณภาพงาน ด้านเวลาที่โครงการก่อสร้างเสร็จตามกรอบเวลาที่กำหนดไว้ และด้านต้นทุนที่อยู่ในงบประมาณที่ตั้งไว้หรือประหยัดต้นทุน ด้านแนวทางแก้ไข การบริหารความเสี่ยงในการก่อสร้างอาคารสูงอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดแบบบูรณาการทุกภาคส่วน ควรให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยงโดยนำไปใส่ไว้ในแผนบริหารโครงการดำเนินการประเมินความเสี่ยง วิเคราะห์ความเสี่ยง จัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยง และควบคุมความเสี่ยงในทุกกระบวนการทำงาน ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรมีการศึกษาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถนำมาบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการก่อสร้างอาคารสูง ด้านการวางแผนงาน ด้านสัญญา ด้านการควบคุมต้นทุน และการควบคุมวัสดุและอุปกรณ์

เอกสารอ้างอิง

- เกษตรสันต์ จันทรา และคณะ. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อต้นทุนในการประกอบธุรกิจรับเหมาก่อสร้างประเภทบ้านพักอาศัยในจังหวัดชลบุรี. วารสารวิศวกรรมศาสตรราช มงคลชัยบุรี, 10(2), 63-73.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2561). การบริหารสินทรัพย์และหนี้สิน. เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2562 จาก https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/PruReg_HB/RiskMgt_Manual/Documents/AssetsLiabilityManagement.pdf
- บริษัท แอปพลิแคด จำกัด (มหาชน). (2562). วงจรการบริหารโครงการ (Project Management Life Cycle). เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2562 จาก <https://www.applicadthai.com/articles/วงจรโครงการ-project-management-life-cycle>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- บุญศิริ สุวรรณัง. (2559). ปัจจัยความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อโครงการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมีขนาดใหญ่ในมุมมองของเจ้าของโครงการ. ใน วิทยานิพนธ์ วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมการจัดการงานก่อสร้างและงานโครงสร้างพื้นฐาน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภาวิน ชินะโชติ และคณะ. (2562). ระบบสารสนเทศในงานด้านทรัพยากรมนุษย์. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 10(1), 180-191.

- ภูมิชาย พันธุ์โพธิ์โรจน์. (2561). การกลายรูปและการสร้างใหม่ของที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย: กรณีศึกษา โครงการพัฒนาเมืองใหม่บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารวิจัยและสาระสถาปัตยกรรม/ผังเมือง, 15(1), 113-126.
- วิไลเลขา วิวัฒน์วานิชกุล และวุฒิพงศ์ เมืองน้อย. (2563). การศึกษาอุปสรรคการบริหารด้านการเงินในโครงการก่อสร้าง. ใน การประชุมวิชาการวิศวกรรมโยธาแห่งชาติ จังหวัดชลบุรี ครั้งที่ 25 วันที่ 15-17 กรกฎาคม 2563. คณะกรรมการสาขาวิศวกรรมโยธา วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตการพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2561). รายงานสรุปผู้บริหารแผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาเขตการพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2560-2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตการพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก.
- อินท์ชลิตา สุวรรณรังสีมา และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2560). ความสัมพันธ์ของเครือข่ายในกลุ่มธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง จังหวัดชลบุรี. Veridian E - Journal Silpakorn University, 10(2), 2820-2840.
- เอกกมล เอี่ยมศรี. (2556). การบริหารความเสี่ยงโครงการก่อสร้าง. เรียกใช้เมื่อ 26 มกราคม 2563 จาก <https://eiamsri.wordpress.com/category/project-risk-management>
- Builk. (2020). ฝ่าวิกฤตเศรษฐกิจด้วยระบบบริหารงานก่อสร้างที่มีคุณภาพ. เรียกใช้เมื่อ 27 มกราคม 2563 จาก <https://www.builk.com/th/ระบบบริหารงานก่อสร้าง/>
- Contruccion Management. (2019). การบริหารงานก่อสร้าง. เรียกใช้เมื่อ 9 พฤศจิกายน 2562 จาก http://www.elca.ssru.ac.th/savaluk_ch/pluginfile.php/35/mod_folder/content/0/%E0%B8%81%E0%B8%
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Trebs. (2020). กฎหมายอสังหาริมทรัพย์. เรียกใช้เมื่อ 19 มกราคม 2563 จาก https://www.trebs.ac.th/th/news_detail.php?nid=111

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตกลำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารที่คณะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำ 300 คำตอบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)

ระบอบองค์ความรู้เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระหรือออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุ

ข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏใน

บทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “คฤกริกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในโกศ

ทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey, P. & Blanchard, K. 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kiarash, A. et al., 2007)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ สุกจินโธ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปิวิตร ว่องวิระ. ทฤษฎี และวิวิธยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์- เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธิดาภูมิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลुरुยีสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม่สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง ไทโรศาสตร์. (นางณัฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

อติวุตติ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยัตถ์ 4 ของพระอรหันตบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก <http://www.mcu>.

ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSBA> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลังค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

...(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

(16 pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

....(16 pt).....

.....

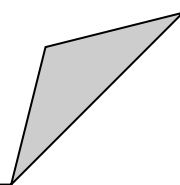
.....

.....

.....

.....

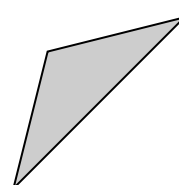
Keywords: 3-5 words

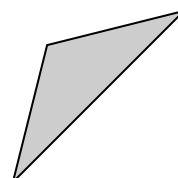
.....(16 pt).....

.....(16 pt).

.....(16 pt).....

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....